UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1644. usque ad annum 1651

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1779

VD18 90119177

urn:nbn:de:hbz:466:1-67359

Visual Library

Th. 5778,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CLAUDII FLEURII
ABBATIS
HISTORIA ECCLESIASTICA
A
R. P. ALEXANDRO
A S. JOANNE DE CRUCE DEFINITORE PROVINCIALI
EX PROVINCIA BAVARICA CARMELITARUM
DISCALCEATORUM, OLIM S. THEOLOGIÆ
AC SS. CANONUM LECTORE.

CONTINUATIONIS
TOMUS
TRIGESIMUS SEPTIMUS,
SEU IN ORDINE
TOMUS LXI.

Ab anno Christi 1644. usque ad annum 1651.

Collegii Universitat Paderborn 1780

AUGUSTÆ VINDELICORUM,
IMPENSIS OFFICINÆ LIBRARIÆ JOSEPHI WOLFF.
M DCC LXXIX.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CONSPECTUS LIBRORUM.

LIBER CCI.

§. 1. *Franciæ Regis mandatum ad Sacram Facultatem Parisinam de recipienda & exequenda Bulla Urbani VIII.* Pag. 1

§. 2. *Facultatis Theologicæ responsum.* 4

§. 3. *Quorumdam oppositio in Belgio contra eandem Pontificis Bullam.* 7

§. 4. *Sacræ Congregationis responsum ad Lovanienſium Deputatorum querelas.* 8

§. 5. *Urbani VIII. Constitutio in Belgio recepta.* 11

§. 6. *Tumultus in Ambianenſi Diœceſi concitati ob Patris le juge Sermones.* 12

§. 7. *Vitæ periodus Joannis Labadie & Andreæ Dabillon.* 14

§. 8. *Ambianenſis Epiſcopi ſollicitudo ad reparandum ſcandalum.* 16

§. 9. *Novi motus contra Labadæum & Dabillonium ſuſcitati.* 19

§. 10. *Joannis Labadæi apoſtaſia.* 24

§. 11. *Diverſorum judicia de cauſſa Labadianæ Apoſtaſiæ.* 31

§. 12. *Censura Facultatis Parisinæ in libellum de Christiana Familia.* 35
§. 13. *Monasterienſis Pacificationis initia.* 37
§. 14. *Osnabrugenſis Conventus initia.* 41
§. 15. *Media ad pacem obtinendam ab Oratoribus propoſita.* 42
§. 16. *Fœdus Gallorum cum Batavis.* 45
§. 17. *Variæ Urbes a Bavaris occupatæ.* 50
§. 18. *Urbani VIII. Pontificis Maximi obitus.* 54
§. 19. *Ejusdem Pontificis geſta in Pontificatu.* 56
§. 20. *Cardinalium comitia pro eligendo novo Pontifice.* 59
§. 21. *Vita & geſta hujus Papæ ante ſuum Pontificatum.* 63
§. 22. *Ferrantis Pallavicini fata & ſupplicium.* 66
§. 23. *Scoti rebelles Anglis contra Carolum Regem ſuum junɛti.* 70
§. 24. *Regis copiæ a rebellibus Anglo-Scotis iterata clade profligatæ.* 72
§. 25. *Ragotſii bellum in Hungaria adverſus Cæſarem.* 77
§. 26. *Principum atque Illuſtrium obitus.* 80
§. 27. *Nonnullæ Urbani VIII. & Innocentii X. Conſtitutiones.* 83
§. 28. *Variæ Sacrarum Congregationum deciſiones.* 84
§. 29. *Benedicti Ubaldi Cardinalis obitus.* 85
§. 30. *Alexandri Cæſarini Cardinalis extrema.* 86
§. 31. *Julius Sabellus Cardinalis mortuus.* 87
§. 32. *Guidonis Bentivolii Cardinalis fata.* 88

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 33. *Duo Cardinales ab Innocentio X. creati.* 90

§. 34. *Synodi Paderbornenſis Diœceſanæ Decreta.* 91

§. 35. *Quidam Scriptores Catholici hoc anno defuncti.* 92

§. 36. *Scriptorum Acatholicorum obitus, eorumque lucubrationes.* 95

§. 37. *Fabius Chiſius pro Religionis cauſſa ab Innocentio X. Sedis Apoſtolicæ Legatus Monaſterium decretus.* 96

§. 38. *Prævia propoſitiones pro obtinenda pace a Gallis Suecisque diſcuſſæ.* 100

§. 39. *Diſcordiæ inter Franciæ Oratores.* 104

§. 40. *Philippus Trevirenſis Elector libertati reſtitutus.* 105

§. 41. *Libertatis oblatæ conditiones ab Archiepiſcopo Trevirenſi promiſſæ.* 109

§. 42. *Pacis conditiones a Gallis Suecisque conſignatæ Cæſareis Oratoribus.* 113

§. 43. *Contentio de modo deliberandi & de admittendis ad hunc Conventum.* 118

§. 44. *Reſponſum Cæſaris ad Gallorum Suecorumque propoſitiones.* 121

§. 45. *Proteſtantium Legatorum cavillationes circa Gallicas propoſitiones, Cæſareasque reſponſiones.* 127

§. 46. *Gallorum, Suecorumque querelæ a Catholicis, Cæſareisque Oratoribus dilutæ.* 132

§. 47. *Cæſarei in Bohemia a Suecis profligati.* 137

§. 48. *Turci e Bohemia a Cæſareis ejecti.* 140

§. 49. *Galli a Cæſareo - Bavaris iterata clade protriti.* 141

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 50. *Mercius in prælio trucidatus.* 145
§. 51. *Hiſpanorum clades in Catalonia & Belgio.* 148
§. 52. *Trevirenſis civitas a Gallis oppugnata.* 149
§. 53. *Creta a Turcis invaſa, & Canea ab illis expugnata.* 153
§. 54. *Uladislai Poloniæ Regis conſilium de habendo colloquio inter Catholicos & Sectarios.* 157
§. 55. *Prima hujus colloquii auſpicia.* 164
§. 56. *Primæ Seſſiones hujus colloquii.* 171
§. 57. *Seſſio VIII. & ſequentes usque ad Seſſionem XXII.* 176
§. 58. *Colloquium re infecta diſſolutum.* 185
§. 59. *Pontificia indignatio in Barberinos Cardinales.* 193
§. 60. *Tres Barberini Fratres in Gallias profugi.* 196
§. 61. *Bellicus Gallorum apparatus contra ſummum Pontificem.* 200
§. 62. *Pontificis diploma contra Barberinos.* 202
§. 63. *Articuli pacis Cæſarem inter & Ragotſium Tranſylvaniæ Principem initæ.* 206
§. 64. *Quidam Antonii Arnaldi liber de ſimultaneo SS. Petri & Pauli Primatu Romæ damnatus.* 210
§. 65. *Facultatis Theologicæ Pariſienſis cenſura in Præfationem ad Librum IV. Patris Cauſini Jeſuitæ.* 218
§. 66. *Dubia circa novam converſionem, & Chriſtianos Sinenſes ſacræ Congregationi de Propaganda fide propoſita.* 219
§. 67. *Deciſiones dubiorum Sacræ Congregationi exhibitorum.* 222

§. 68.

§. 68. *Guilielmus Laudus Cantuarienſis Archiepiſcopus capite plexus.* 242

§. 69. *Fallax pacis negotiatio rebellium cum Carolo Angliæ Rege.* 246

§. 70. *Nova Independentium factio in Angliæ Regno exorta.* 249

§. 71. *Caroli I. Regis copiæ iterata clade a rebellibus fuſæ.* 252

§. 72. *Pacis conditiones a Rege incaſſum rebellibus ſuis ſubditis propoſitæ.* 255

§. 73. *Carentonienſe Calviniſtarum Conciliabulum.* 256

§. 74. *Frivola Calvinianorum Prædicantium excuſatio contra haſce Regii Deputati querelas.* 260

§. 75. *Quædam hujus Conciliabuli decreta.* 266

§. 76. *Novem Cardinales ab Innocentio X. inaugurati.* 269

§. 77. *Franciſci Rupefocaldi Cardinalis obitus.* 270

§. 78. *Petri Pauli Creſcentii Cardinalis deceſſus.* 274

§. 79. *Franciſci Cennini Cardinalis extrema.* 275

§. 80. *Caſpar Borgia Cardinalis mortuus.* 276

§. 81. *Variæ Sacrarum Congregationum deciſiones.* 277

§. 82. *Quorumdam Scriptorum Catholicorum obitus.* 278

§. 83. *Nonnulli Scriptores Acatholici hoc anno defuncti.* 281

§. 84. *Hugonis Grotii obitus.* 283

§. 85. *Proteſtantium gravamina a Catholicis diluta, & graviora ab his contra ipſos propoſita.* 287

§. 86. *Quædam compositionis media Catholicis a Protestantibus proposita, & Catholicorum responsa.* 300

§. 87. *Novæ deliberationes super utriusque partis postulata.* 308

§. 88. *Iterata Catholicorum Protestantes ad æquiora reducendi Molimina.* 311

§. 89. *Catholicorum Sententia super Cæsaris proposita.* 314

§. 90. *Nova Cæsareorum declaratio super Protestantium postulata.* 317

§. 91. *Ultima Catholicorum declaratio circa Protestantium postulata.* 319

§. 92. *Cæsaris Sollicitudo pro inveniendo postulatorum temperamento.* 323

§. 93. *Alia, inutilis tamen, consultatio de transactionis mediis.* 326

§. 94. *Novæ transactionis articuli a Cæsareis Oratoribus propositi.* 329

§. 95. *Arcana Adversariorum consilia contra Cæsarem & Imperium.* 333

§. 96. *Actum de tollendis Ordinum Imperii gravaminibus.* 337

§. 97. *Bavariæ Electori suasum, ne Alsatiam & Brisaccum in Gallos transferri consentiat.* 339

§. 98. *Capita conventionis Cæsareæ cum Gallis.* 354

§. 99. *Actum de Suecorum, Cæterorumque satisfactione.* 357

§. 100. *Gallo-Suecorum res in Imperio.* 359

§. 101. *Augusta Vindelicorum a Gallo-Suecis incassum obsessa.* 362

§. 102. *Cæſareorum victoriæ contra Suecos, Haſſosque.* 365

§. 103. *Gallorum expeditiones bellicæ contra Hiſpanos.* 367

§. 104. *Venetorum bellum contra Turcas.* 369

§. 105. *Principum ac Illuſtrium Perſonarum obitus.* 373

§. 106. *Primogenitus Tunitani Regis Filius ad ſummi Pontificis pedes provolutus.* 375

§. 107. *Secreta Caroli I. Angliæ Regis conventio cum Hiberniæ Catholicis.* 376

§. 108. *Legatus a Franciæ Rege in Angliam decretus pro pace inter Carolum Regem & Parlamentum concilianda.* 379

§. 109. *Carolus Rex a Parlamento, Scotisque indigne habitus.* 383

§. 110. *Poſonienſia comitia propter Religionum diſſidia.* 386.

§. 111, *Archiepiſcopi Trevirenſis ſeveritas contra Eccleſiæ ſuæ Canonicos.* 390

§. 112. *Archiepiſcopus novis molitionibus abſtinere a Cæſare juſſus.* 395

§. 113. *Dura Archiepiſcopi vexatio in Monachos Abbatiæ S. Maximini.* 397

§. 114. *Propudioſum diſſidium inter Prædicantes Lutheranos.* 399

§. 115. *Achiles Eſtampes Cardinalis mortuus.* 403

§. 116. *Joannis Dominici de Spinola Cardinalis obitus.* 405

§. 117. *Antonii Barberini Cardinalis extrema.* 405

§. 118. *Diverſæ Innocentii X. Pontificis Maximi Conſtitutiones.* 407

§. 119. *Sacrarum Congregationum decisiones.* 408
§. 120. *Quorumdam Scriptorum religione Catholicorum obitus.* 410
§. 121. *Scriptores Acatholici hoc anno mortui.* 413

LIBER CCII.

§. 1. *Carolus I. Angliæ Rex a Scotis accepto sanguinis pretio Anglis divenditus.* 415
§. 2. *Idem Rex a Parlamentariis indigne habitus, & de carcere in carcerem raptatus.* 418
§. 3. *Olivarii Cronwelli factio Regi, regnoque exitialis.* 420
§. 4. *Rex Angliæ Holdenbio Newmarketum electo suo abstractus.* 423
§. 5. *Carolus Rex ab exercitu profugus, ac perfide captus.* 427
§. 6. *Inducia Maximiliani Bavariæ Electoris cum Suecis.* 430
§. 7. *Joannes de Werth, aliique Bavari Belliduces ad Cæsarem deficientes.* 434
§. 8. *Suecorum res in Bohemia.* 436
§. 9. *Königsmarchii Sueci Ductoris grassationes in Westphalia, & Colonienſi ditione.* 438
§. 10. *Induciis ab utroque Electore Bavaro & Colonienſi renuntiatum.* 439
§. 11. *Bavaro - Cæsareorum expeditiones contra Suecos, Hassosque.* 442
§. 12. *Vinarienſium defectio a Gallorum castris.* 444
§. 13. *Monasterienſis & Osnabrugenſis Conventus continuatio.* 445
§. 14. *Variæ Consultationes circa Religionis gravamina.* 447

§. 15. *Catholicorum querelæ contra hæc Proteſtantium poſtulata.* 451

§. 16. *Alia adhuc in utroque Conventu agitata.* 456

§. 17. *Maximilianus Trautmansdorffius Cæſaris Legatus Monaſterio Viennam revocatus.* 460

§. 18. *Nuntii Apoſtolici literæ ad Cæſarem, ejusque Legatos.* 464

§. 19. *Quædam in pacis Inſtrumento a Cæſareis correcta.* 467

§. 20. *Gravis ſeditio Neapoli ob tributorum exactionem ſuborta.* 471

§. 21. *Maſeniellus ſeditionis Princeps interfectus.* 474

§. 22. *Hæc ſeditio feliciter ſedata.* 477

§. 23. *Infauſta Gallorum ſors contra Hiſpanos in Catalonia.* 479

§. 24. *Sex Cardinales ab Innocentio X. Papa creati.* 480

§. 25. *Franciſci Mariæ Farneſii Cardinalis obitus.* 481

§. 26. *Quædam Innocentii X. Conſtitutiones.* 482

§. 27. *Sacrarum Congregationum deciſiones.* 482

§. 28. *Varia Principum & Illuſtrium funera.* 485

§. 29. *Quorumdam Scriptorum Religione Catholicorum obitus.* 486

§. 30. *Quidam Seriptores Acatholici hoc anno defuncti.* 489

§. 31. *Innocentii X. ſummi Pontificis reſponſio ad dubia ab Epiſcopo Angelopolitano contra Jeſuitas propoſita.* 490

§. 32. *Sacræ Congregationis reſponſio a Pontifice confirmata ad dubia a Jeſuitis propoſita.* 500

§. 33. *Bavaria a Suecis fœde devaſtata.* 504

§. 34. *Arx Pragenſis a Königsmarchio occupata.* 508
§. 35. *Varia Lamboii fortuna adverſus Haſſos.* 511
§. 36. *Monaſterienſis Conventus continuatio.* 512
§. 37. *Nova conſultatio circa articulum de Autonomia.* 515
§. 38. *Pax tandem confecta.* 522
§. 39. *Iterata Fabii Chiſii Nuntii Apoſtolici proteſtatio contra hanc pacem.* 526
§. 40. *Summi Pontificis oppoſitio adverſus hanc pacem.* 534
§. 41. *Inſtrumentum Cæſareo - Suecicum ſeu Osnabrugenſe.* 541
§. 42. *De Religionis exercitio in Sileſia, jure reformandi, & Jurisdictione Eccleſiaſtica.* 548
§. 43. *Independentes, necnon Anglicani exercitus Duces in Caroli I. Regis necem conſpirantes.* 554
§. 44. *Carolus I. Angliæ Rex de carcere in carcerem raptatus.* 557
§. 45. *Variæ conjurationes feliciter detectæ.* 565
§. 46. *Bulla Urbani VIII. contra Janſenii doctrinam Biſuntii recepta.* 571
§. 47. *Proſpera belli fortuna Venetorum contra Turcas in Dalmatia.* 572
§. 48. *Ibrahimus Turcarum Imperator a Janiſſaris Conſtantinopoli trucidatus.* 577
§. 49. *Poloniæ & Daniæ Reges aliique hoc anno defuncti.* 580
§. 50. *Tornacenſis Synodi Decreta.* 582
§. 51. *Auguſtinus Spinola Cardinalis hoc anno mortuus.* 582
§. 52. *F. Michaelis Mazarini Cardinalis obitus.* 584

§. 53.

§. 53. *Lælii Falconerii Cardinalis deceſſus.* 585
§. 54. *Variæ Innocentii X. ſummi Pontificis Conſtitutiones.* 586
§. 55. *Quædam dubia a S. Congregationibus deciſa.* 587
§. 56. *Quorumdam Scriptorum religione Catholicorum opera & obitus.* 588
§. 57. *Quidam Scriptores ex Proteſtantibus hoc anno defuncti.* 592
§. 58. *Quædam propoſitiones ex Janſenii libro decerptæ, & Pariſinæ Facultatis judicio propoſitæ.* 593
§. 59. *Acris quorumdam oppoſitio contra Facultatis deliberationem.* 596
§. 60. *Hallieri vindiciæ contra imputatam Commentarii approbationem.* 598
§. 61. *Cenſura Facultatis Theologicæ Toloſanæ contra Petri de Vincentia librum.* 600
§. 62. *Capitalis actio adverſus Carolum I. Angliæ Regem inſtituta.* 603
§. 63. *Carolus I. Angliæ Rex a ſuis ſubditis iniquo judicio condemnatus, & palam capite plexus.* 611
§. 64. *Independentium auſus & tumultus poſt Regis cædem.* 618
§. 65. *Leodienſis populi ſeditio rebellium ſupplicio extincta.* 621
§. 66 *Pragenſis Conventus, & Monaſterienſium decreta ad tollendas pacis Weſtphalicæ controverſias facta.* 624
§. 67. *Acta Norimbergenſis Conventus.* 629
§. 68. *Variæ difficultates circa reſtitutionem quorumdam Monaſteriorum.* 635
§. 69. *Continuata Pariſienſis populi ſeditio.* 644

§. 70.

§. 70. *Turcarum classis a Venetis igne combusta.* 649
§. 71. *Horatii Justiniani Cardinalis obitus.* 651
§. 72. *Ægidius Carillus Albernotius Cardinalis mortuus.* 653
§. 73. *Alberti Ratisbonensis Episcopi extrema.* 654
§. 74. *Innocentii X. Papæ Constitutiones.* 654
§. 75. *Variæ Sacrarum Congregationum decisiones.* 655
§. 76, *Scriptores Catholici hoc anno defuncti.* 656
§. 77. *Scriptorum Acatholicorum obitus & opera.* 660
§. 78. *Continuata dissidia inter Archiepiscopum Trevirensem, ejusque Canonicos.* 662
§. 79. *Pax inter Electorem & Capitulum reddita.* 664
§. 80. *Nova Coadjutoris Trevirensis Electio.* 663
§. 81. *Jansenii liber ab Episcopo Suessionensi proscriptus.* 671
§. 82. *Varii libelli circa gratiæ controversias proscripti.* 674
§. 83. *Franciæ Præsulum epistola ad Papam circa quinque propositiones.* 677
§. 84. *Turbatæ Anglorum res.* 681
§. 85. *Scoti ab Anglis cæsi.* 684
§. 86. *Turbæ intestinæ in Galliis continuatæ.* 687
§. 87. *Anni Sacri festivitas Romæ celebrata.* 690
§. 88. *Principum, atque Illustrium obitus.* 691
§. 89. *Caspar Mattheius Cardinalis mortuus.* 693
§. 90. *Marii Theodoli Cardinalis obitus.* 694
§. 91. *Cæsaris Montii Cardinalis extrema.* 694
§. 92. *Antonii de Aragonia Cardinalis decessus.* 696
§. 93. *Synodi Diœcesanæ Gandavensis decreta,* 696

§. 94.

§ 94. *Innocentii X. ſummi Pontificis Conſtitutiones.* 698
§. 95. *Quædam Sacrarum Congregationum deciſiones.* 699
§. 96. *Scriptorum quorumdam Catholicorum opera & obitus.* 700
§. 97. *Quidam Scriptores Acatholici hoc anno defuncti.* 703
§. 98. *Conventionis Norimbergenſis exitus.* 704
§. 99. *Erneſti Haſſiæ Landgravii anxietas circa ſectæ ſuæ veritatem.* 705
§. 100. *Ejusdem Landgravii epiſtola ad prædicantes ad congreſſum Francofordienſem vocatos.* 706
§. 101. *Acta diſputationis Rheinfelſianæ inter Valerianum Magnum Capuccinum & Petrum Haberkornium Lutheranum habitæ.* 724
§. 102. *Diſputatio II. oretenus habita.* 738
§. 103. *Erneſtus Haſſiæ Landgravius ad fidem Catholicam reverſus.* 748
§. 104. *Bulla Urbani VIII. juſſu Philippi Hiſpaniæ Regis in Belgio promulgata.* 749
§. 105. *Eadem Bulla a Gandavenſi Epiſcopo in hac Diœceſi promulgata.* 752
§. 106. *Yprenſis Vicarii edictum de promulganda ejusdem Pontificis Conſtitutione.* 754
§. 107. *Eadem Bulla a Mechlinienſi Archiepiſcopo promulgata.* 758
§. 108. *Tria hæc edicta a S. Inquiſitione Romana proſcripta.* 762
§. 109. *Congregatio Cardinalium a ſummo Pontifice inſtituta pro diſcutienda Janſenii cauſſa.* 769
§. 110. *Hybernorum expoſtulatio adverſus Univerſitatis Pariſinæ Rectorem,* 775
§. 111. *Rectoris decretum adverſus Hybernos.* 777
§. 112. *Hybernorum querelæ contra Rectoris ſententiam.* 782

§. 113.

§. 113 *Carolus II. Scotiæ Rex post iteratam suorum cladem in Gallias profugus.* 791
§. 114. *Principes Galli in libertatem asserti.* 792
§. 115. *Novum bellum inter Fridericum Guilielmum Electorem Brandeburgicum & Wolfgangum Neoburgicum Ducem.* 795
§. 116. *Diversorum Principum obitus.* 801
§. 117. *Joannis Jacobi Panciroli Cardinalis extrema.* 803
§. 118. *Cyriacus Roccius Cardinalis mortuus.* 804
§. 119. *Colonienſis Synodi decreta.* 805
§. 120. *Quædam Sacrarum Congregationum deciſiones.* 806
§. 121. *Scriptorum Religione Catholicorum opera & obitus.* 808
§. 122. *Scriptores Acatholici hoc anno defuncti.* 811
§. 123. *Turcæ a Venetis navali prælio cæſi.* 812

HISTO-

Pax Monasterii et Osnabrugæ in Westphalia Conclusa.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

CONTINUATÆ.

LIBER CCI.

URBAN. VIII. & INNOCENTIUS X. PONTIF. MAXIM. FERDIN. III. OCCID. IMPERATOR.

§. I.

Franciæ Regis mandatum ad Sacram Facultatem Parisinam de recipienda & executioni danda Bulla Urbani VIII.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Postquam Molinistæ Parisiensem Archiepiscopum ad recipiendam Urbani VIII. Papæ Bullam induxerant,

Hist. de cinq. Prop. de Jans. p. 3.

Sæc. XVII. A. C. 1644

rant, nullum non movebant lapidem, ut eandem quoque a Sorbona acceptari, Regia auctoritate impetrarent: nec id defuncto Ludovico Rege, magnæ molis opus erat; Regina enim, necnon Condæus Princeps, penes quos Ludovico XIV. nondum sex annos nato, suprema Regni administratio erat, non modo Sedi Apostolicæ, sed & Jesuitis summopere favebant. Horum igitur impulsu ad facultatem Theologicam die vigesima septima Novembris anni prioris unacum Pontificis Bulla a Grimaldo Pontificis Nuntio ac Cardinale per Lutumerium Abbatem deferuntur literæ, quæ Ludovici Regis nomen & Sigillum præseferebant, hujus tenoris. „Jam „olim summus Pontifex dissensionibus „in Ecclesia exortis ob varios tracta„tus circa gratiæ auxilia & liberum ar„bitrium compositas compulsus erat, „ut ad Prædecessorum suorum imitatio„nem promulgaret decretum, quo om„nibus cujuscunque conditionis &c. in„hibitum, ne circa hasce materias ul„los vulgarent tractatus: Hoc idem al„tero decreto innovavit Pontifex, ac „librorum ultro citroque contra primam „inhibitionem compositorum lectionem „vetavit: postmodum continuato Ec„clesiæ unitatem, ac doctrinæ purita„tem conservandi studio, factoque libri „a Jan-

Argentre coll. Jud. t. 3. p. 49. Bibl. Sorb. v. 6. 3.

„a Janſenio compoſiti examine, cum Sæc. XVII.
„plures propoſitiones jam antea a Sacra A. C. 1644.
„Sede damnatas innovari cognoviſſet,
„ſuo decreto Menſe Martio anni poſt
„Chriſtum natum milleſimi ſexcenteſi-
„mi quadrageſimi primi emanato hu-
„jus libri lectionem ſpecialiter prohi-
„buit; cum vero nos probe perſpectum
„habeamus, ac fideliter edocti fueri-
„mus, quod libri de hoc argumento
„tractantes, & nominatim Janſenii li-
„ber Pariſiis excuſus cunctos omnis
„generis & conditionis ſubditos tanto-
„pere commoverit, ut non raro in con-
„tentiones, quæ progreſſu temporis
„tranquillitatem publicam perturbare
„poſſent, proruperint; hinc conſultum
„cenſuimus, ut piæ & laudabili San-
„ctitatis ſuæ intentioni reſpondentes
„præfatum ejusdem Decretum vobis
„transmitteremus, mandantes, ut il-
„lud ad acta referatis: volumus quo-
„que & confidimus, fore, ut in diſpu-
„tationibus publicis Sorbonæ vel alibi
„habendis nihil in præfati Decreti præ-
„judicium, multo minus contra Ordi-
„nem & antiquæ pœnitentiæ uſum pro-
„ponatur, hacque ratione diſſenſiones,
„quæ harum quæſtionum diſcuſſione in
„Franciæ Regno oriri poſſent, præpe-
„diantur &c.„

Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. II.

Facultatis Theologicæ reſponſum.

Habert defenſ. de la Foi de l'Egliſe.

Accepta hac Regis epiſtola Sacra Theologiæ Facultas die prima & decima quinta Januarii Comitia in Aula Sorbonica habuit, ac conſultatione facta circa Urbani VIII. Bullam hanc integram acceptari haud poſſe cenſuit, eamque ad acta referri diſtulit: „quia in „hoc diplomate prohibitio innovatur, „qua Pius V. de rebus in ſua Bulla „contentis ac reprobatis, *poſthac quoquo „modo loquendi, ſcribendi & diſputandi „facultatem quibuscunque interdicimus*, in„quit . . . . Præterea Urbanus VIII. „cum Paulo Papa V. vetat, ne quis „in materia de auxiliis divinæ gratiæ „etiam ſub prætextu commentandi ſan„ctum Thomam, ullam ſcriptionem in „lucem edat, niſi ad tribunal Romanæ „inquiſitionis perlata ſit, ibique appro„bata. Denique Urbanus VIII. ſub pœ„na excommunicationis interdicit: *Ne „quis cujuscunque conditionis, & qualita„tis ſit . . . de prædictis*, ut ſupra dam„natis, & in *prædicto libro Janſenii con„tentis*, aliisque ut infra ſub *inſertis ar„ticulis*, opinionibus, ſententiis, libel„lis, orationibus, *ſcripturis, epiſtolis*, „theſibus quoquo pacto loqui, ſcribere „&

„& disputare audeat . . . . At Sacra „Facultas Parisiensis de omnibus par- „tibus sacræ doctrinæ a Magistro Sen- „tentiarum traditæ, atque adeo etiam „de auxiliis divinæ gratiæ disputandi, „& scribendi licentiam semper habuit.„ Sæc. XVII. A. C. 1644.

Igitur Facultas quosdam deputabat Magistros, qui Cardinali Grimaldo Nuntio Apostolico præfatas causas exponerent, simulque sequens Facultatis responsum traderent: Cum allata fuis- „set hæc Bulla *in eminenti* ad Sacram „Theologiæ Facultatem a Reverendis- „simo Abbate Lutumerio ex parte Emi- „nentissimi Cardinalis Grimaldi, con- „sensu etiam ac jussu Regis interve- „niente: ea lecta & matura delibera- „tione habita, censuit Facultas: Quoad „doctrinam plene recipiendam esse sum- „ma cum veneratione, & prohibendum „esse omnibus, ac singulis Doctoribus, „& Baccalaureis, ne ullam ex propo- „sitionibus in ea Bulla notatis, ac pro- „hibitis sustinere, ac defendere au- „deant. Quoad alias vero difficultates „Bullæ, procrastinandum esse, donec „mens summi Pontificis quoad prohi- „bitionem disputationum de gratia, & „quoad censuras plenius intelligatur. „Adierunt itaque plurimi Doctores Emi- „nentissimum Cardinalem Nuntium, „eumque de iis difficultatibus prohibi-

Sæc. XVII. A. C. 1644.

„tionum ac cenſurarum conſuluerunt, „qui reſpondit ipſis, eas intelligi quo„ad propoſitiones damnatas tantum mi„nime docendas ac ſuſtinendas. Ita ab „eo acceperunt D. Charlon Pœniten„tiarius Eccleſiæ Pariſienſis. D. Halle„rius Regius Profeſſor Theologiæ, D. „Habert Canonicus ac Theologus Ec„cleſiæ Pariſienſis, & Duval Regius „Profeſſor Theologiæ, & complures a„lii. Quod inculcare voluimus, ne quid „ſcrupuli veram ac ſalubrem de gratia „Theologiæ antiquæ doctrinam profi„tentibus, ac docentibus emergeret, „aut hæreret.„

Eapropter Facultas cunctis prima Doctoratus laurea donandis inhibuit, ne propoſitiones a Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII. Pontificibus damnatas propugnarent. Antonii tamen Arnaldi Sorbonæ Doctoris prima apologia pro Janſenio contra Habertum publicis typis prodiit, quam mox idem Habertus confutavit, numerum vero hæreſum, quarum quadraginta in Janſenii libro detexiſſe aſſeruerat, nunc ad duodecim reſtrinxit, nec tamen præpedire valuit, quo minus Arnaldus adhuc duas alias ejusmodi Apologias vulgaret.

§. III.

Sæc. XVII.
A. C. 1644.

§. III.

Quorumdam oppoſitio in Belgio contra eandem Pontificis Bullam.

Acrius adhuc nonnulli ſeſe in Belgio acceptationi Pontificiæ hujus Bullæ opponebant; dum enim Lovanienſis Univerſitatis Rector hoc anno die decima ſexta Februarii hac ſuper re comitia haberet, Doctorum potiſſimi palam declararunt, quod Janſenius in ſuo opere Divi Auguſtini veſtigia preſſe ſecutus, nullius erroris redargui poſſit: nihilominus Belgii Gubernator, cum a Moliniſtis importunius urgeretur, datis literis Epiſcopos hortabatur, ut ſinguli, an Janſenii liber, ac promiſcua illius lectio tumultus, populique offenſionem excitarit, ſolerter indagarent, atque intra trium hebdomadarum ſpatium deſuper referrent, ſuamque ſententiam ingenua fide promerent. Huic mandato Epiſcopus Namurcenſis morem gerere recuſabat, ex ceteris Epiſcopis quidam in Janſenii favorem reſponderunt, ejus librum nulli niſi Auguſtinianæ doctrinæ hoſtibus offenſioni fuiſſe: alii vero Bullæ acceptationem intempeſtivam, novisque turbis obnoxiam, non pauci etiam poſt Baij errores jam dudum damnatos ſuperfluam fore re-

Abrege de l'hiſt. Eccl. t. 11. p. 47. Abrege chronol. t. 3.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

scripserunt: Perceptis Præsulum sententiis Gubernator disputationibus finem imponi præcepit, donec de Regis Catholici voluntate constaret: ad eundem enim Regem cuncta Præsulum judicia Madritum fuere transmissa, quibus mature discussis Rex datis literis Urbanum Papam rogabat, ut Romæ Jansenii librum a Theologis sedulo examinari curaret, interim vero haud iniquo ferret animo, si Bullæ promulgatio differatur, donec nova Theologorum sententia de hoc libro fuisset pronuntiata.

§. IV.

Sacræ Congregationis responsum ad Lovanienſium Deputatorum querelas.

Jansenis. Hist. Brevis pag. 37

Cum vero Lovanienses Deputati Romæ Pontificiæ Constitutionis authographum sibi exhiberi, impensius peterent, seque hucusque non auditos fuisse quererentur, hinc summus Pontifex non modo authenticum Bullæ exemplar eis ostendi, sed etiam plenam illis suas rationes proponendi facultatem concedi, Sacræ Congregationis Judicibus præcepit: Morem illico Sacræ Congregationis supremæ & universalis Inquisitionis Patres gesserunt, ac

ac die decima sexta Junii hoc anno Deputatis sequens decretum tradidere. Sæc. XVII. A. C. 1644.

„Cum post publicatam Bullam Sanctis-
„simi Domini Nostri contra Librum Cor-
„nelii Jansenii olim Episcopi Iprensis,
„cui titulus: *Augustinus*, excitatæ fue-
„rint variæ difficultates occasione di-
„versitatis exemplarium Bullæ præfa-
„tæ, & aliorum, de quibus in nonnul-
„lis libellis divulgatis, cumque per
„Joannem Sinnichium & Cornelium Pa-
„pium Doctores Universitatis Lovanien-
„sis fuerint præsentatæ litteræ ejusdem
„Universitatis, necnon porrectus sup-
„plex libellus Sanctissimo Domino no-
„stro pro dictæ Bullæ veritate, & in-
„tentione Sanctitatis suæ circa illam
„indaganda: Idem Sanctissimus litte-
„ras & libellum præfatum Sacræ Con-
„gregationi supremæ Inquisitionis re-
„misit, ut per eam de contentis in il-
„lis informaretur, prout succesive in-
„formatus mandavit per Eminentissi-
„mos ac Reverendissimos DD. Cardi-
„nales Bernardinum Spadam, Joannem
„Baptistam Pamphilium, & Lælium
„Falconerium, tres ex supremis Inqui-
„sitoribus, ante dictos Sinnichium &
„Papium audiri, & deinde Sanctitati
„suæ ab eis deducta referri. Qui qui-
„dem Domini Cardinales, in executio-
„nem dicti Mandati, præfatos Docto-

Sæc. XVII. A. C. 1644. „res verbo & ſcripto multa deducentes, „tum congregatim tum privatim audi„verunt; eaque omnia in præfata ſu„prema & Univerſali Congregatione „prius communicata, ac ibi pluries di„ſcuſſa, una cum voto ipſius Congre„gationis Sanctiſſimo Domino Noſtro „diligentiſſime retulerunt. Sanctitas „vero ſua audita relatione & voto præ„fatis, necnon omnibus mature per„penſis & conſideratis, mandavit ex „Archivio ejusdem Congregationis, & „ex matrice Actorum, quæ in eodem „Archivio conſervantur, extrahi ſive „tranſcribi, & diligenter collationari, „ac imprimi exemplar Bullæ præfatæ, „illudque ſic extractum, collationatum „& impreſſum, eisdem Sinnichio & „Papio, per ſupradictos DD. Cardina„les Spadam, Pamphilium, & Falco„nerium conſignari, ipſisque inſuper „Sinnichio & Papio intimari, & ſigni„ficari, ſuæ Sanctitatis mentem & vo„luntatem eſſe, ut eidem exemplari „ſic conſignato fides adhibeatur, & ab „omnibus Chriſti Fidelibus Bullæ hu„jusmodi omnino pareatur, ſub pœnis „& cenſuris in ea contentis: & de„mum ſuper dubitationibus, difficul„tatibus, ac querelis occaſione præfa„tæ Bullæ quoquo modo excitatis vel „excitandis perpetuum ſilentium im„poni,

„poni, prout impoſuit, & ita &c. Non „obſtantibus omnibus & quibuscunque „in contrarium adductis & deductis &c. „Inſuper Sanctitas ſua mandavit juxta „ſenſum præfatum ſcribi per eamdem „S. Congregationem Nuntiis Apoſtoli„cis ac locorum Ordinariis, & expe„diri etiam litteras ad Gubernatorem „Flandriæ, & Univerſitatem Lova„nienſem, & ad alios &c.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. V.

Urbani VIII. Conſtitutio in Belgio recepta.

Defuncto autem Urbano VIII. ejus Succeſſor Innocentius X. tam aſſidue, tamque vehementer apud Philippum IV. Hiſpaniæ Regem inſtabat, ut tandem hic Princeps Bullam in Belgio promulgari præciperet: Inſuperhabito tamen Regis mandato, Brabantinus Senatus promulgationi obſtitit, Univerſitas quoque Lovanienſis quosdam ad Regiam Curiam ſupplicatum emiſit, quatenus & Pontifex rogaretur, ut palam declararet, quod ipſe Divi Auguſtini doctrinam approbaret, eique nova hæc Bulla nullatenus adverſaretur: Urgente autem Pontificis Internuntio, aliisque Janſenio adverſis, imo ipſo Papa etiam atque etiam interpellante, Rex

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Rex a Mechlinienſi Archiepiſcopo, & Gandavenſi Præſule cauſſas, ob quas præfatam Bullam in Belgio recipere detrectarent, exponi præcepit: Hi vero illas ad ſequentes reduxere. I. Hæc Bulla eſt ſubreptitie obtenta, & contra Papæ mentem ac mandatum nominatim Janſenium perſtringit, novisque turbis fomitem præbet. II. Divi Auguſtini doctrina quæſito Janſenium impugnandi obtentu impetitur. III. Janſenii liber nondum legitime diſcuſſus eſt. Poſtea tamen jubente Rege Epiſcopi hanc Bullam, ut memorabimus, promulgarunt, eamque Duacenſis Univerſitas recepit, obluctantibus adhuc Lovanienſibus, qui etiam die decima quinta Martii literas ad Pariſienſes Theologos dederunt, ut eos a ſuſcipienda Urbani Bulla averterent.

§. VI.

Tumultus in Ambianenſi Diœceſi concitati ob Patris le Juge Sermones.

Recit Veritabl. du Procede de l'Eveq. d'Amiens pag. 1.

Quamprimum Urbani VIII. Bulla, qua Janſeniani Auguſtini Lectio prohibebatur, in Galliis divulgari cæperat, mox circa ipſam hujus Auctoris doctrinam præcipue inter Clericos opinionum animorumque diſſenſio orta eſt: vulga-

vulgabantur indies ſcripta ſat amarulenta non tam veritatem inquirendi, quam oppoſitæ parti contradicendi ſtudio: alii veritatem ex ipſa veritate impugnabant, æmulationem iſtam opperante ipſa tam erroris, quam veritatis ignorantia: Moliniſtæ adverſus illos, qui ſe Sancti Auguſtini Diſcipulos dicebant, in ſcholis & templis præcoci Zelo detonabant, inde rixæ, offenſiones, & ſchismata, quibus tempeſtive obviam ire non prætermittebant vigilantiſſimi Franciæ Præſules, quos inter præcipue Ambianenſis Epiſcopus hoc anno luculentum edidit ſpecimen: Dies erat Dominica, ut vocant, Quinquageſimæ, in qua Pater Chriſtophorus le Juge Jeſuita in Eccleſia Collegii ſui ſermonem ad populum habuit, in quo contra quosdam *Gratiæ Prædicatores*, quo nomine Labadæum Canonicum, & Dabillonium Theologiæ Doctorem, nominatos ab Epiſcopo Concionatores acriter invehebatur, atque ad tantum immoderati Zeli impetum prorumpebat, ut ambos, eoquod, ut inquit præfatus Præſul, *ſæpius gratiæ Chriſti neceſſitatem populo inculcaſſent*, Apoſtatas, Hæreticos, idiotas, Calviniſtas & Lutheranos, Lurcones, & Myſteriorum Dei indignos appellaret: inde autem ingens populi offenſio, Cle-

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Clericorum indignatio, & communis perturbatio, eo vel maxime, quod hic Concionator non tam Catholicæ fidei ſtudio, quam ſuæ Societatis, ac Molinianæ doctrinæ Zelo, adverſæ partis homines infectatus crederetur: adeo privatæ utilitatis ſuſpicio etiam veritatis patrocinium exoſum reddit. Aberat eo tempore Ambianenſis Urbis Epiſcopus, Pariſiis ob Cleri negotia detentus: comperto autem tumultu mox inde reverſus, malo remedium opponere adlaborabat.

§. VII.

Vitæ periodus Joannis Labadie & Andreæ Dabillon.

Arnold. hiſt. Eccl. ſuppl. l. 16. p. 3. num. 26.

Pungebat acrius non modo ambos hoſce a Jeſuita offenſos Doctores, ſed quamplurimos ipſorum fautores immodica intemperies, qua tanquam *Apoſtatæ* traducebantur; exiſtimabant enim, hanc eis calumniam fuiſſe ideo impactam, eoquod ambo per plures annos in Societate vixerint, eamque dimiſerint: quocirca ſuccincte de utriusque fatis pauca referre, haud incongruum erit. Igitur Joannes Labbadeus ob raram indolem, ingenii ac judicii ſagacitatem decimo ſeptimo ætatis ſuæ anno a Jeſuitis ſuſceptus, biennio poſt ſimplici,

plici, ut vocant, ſponſione ſeſe Societati devovit, ac Rhetoricam necnon Philoſophiam tradere juſſus, varios libros præcipue tractatum de gratia, & efficaci vocatione elucubrabat, Societatis doctrinæ minus conformem; aſſiduis vero ſtudiis corpore nimis debilitato Mareſcottus Provincialis accerſito Medici conſilio rem eo deduxit, ut Bartholomæus Jaquinotius Aquitaniæ Provincialis poteſtate ſibi a Mutio Vitelleſco Societatis Generali facta, Labadæum ab omni erga Societatem obligatione liberum die decima ſeptima Aprilis anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo nono dimitteret. Exuta veſte Religioſa, variis in locis Verbum Dei cum maximo Auditorum applauſu prædicabat, a ſociis tamen apud Senatum Burdegalenſem de Calvinismo accuſatus, orthodoxiam ſuam vindicavit: inde vero Pariſios delatus, creſcente nominis ſui fama a Franciſco Caumartino Ambianenſi Epiſcopo rogabatur, ut Eccleſiæ ſuæ Cathedralis Concionatorem ageret. Sub idem tempus Pariſios venerat Andreas Davillon, qui pariter a Societate, in qua per plures annos vixerat, *juſtis de cauſſis* die quinta Aprilis anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo primo dimiſſus fuerat.

Sæc. XVII. A.C. 1644.

§. VIII.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. VIII.

Ambianenſis Epiſcopi ſollicitudo ad reparandum ſcandalum.

Nouvell. Recueil des affair. du Clergé de France t. 2.

Poſtquam Epiſcopus Ambianum redierat, plures variæ conditionis Viri illum acceſſerant, deferentes, quod Societatis Patres populum, ſuosque Scholares, ne Labadæi & Davillonii concionibus intereſſent, gravibus verbis dehortati, illos etiam, quos frequentius interfuiſſe noverant, durius habuiſſent: eapropter Epiſcopus die vigeſima ſeptima Februarii, ut moderate, ac ſine ſtrepitu querelis ſatisfaceret, Regios quatuor Urbis Miniſtros clam ad ſuum Palatium convocabat, ac P. Feucquerium Collegii Rectorem unacum Patre le Juge Concionatore adeſſe juſſerat. Comparuit Pater Rector, ac loco Patris le Juge comitem habuit Patrem Leuverinum, qui Patris Concionatoris partes ageret. Hujus abſentiam diſſimulans Epiſcopus, utrique expoſuit, quod plurium teſtimonio compertum haberet, Patrem le Juge non ſine magna populi offenſione Epiſcopales Prædicatores tanquam Calviniſtas & Lutheranos palam traduxiſſet, nunc ergo ingenue edicerent, an quispiam ex illis, qui ab Epiſcopo ad Præ-

Prædicandum Dei Verbum deſignati eſſent, hæreticas propoſitiones divulgarint, aut ipſi quosdam pro hæreticis & Apoſtatis haberent? Ad hoc ambo negando reſponderunt: Ergo, repoſuit Epiſcopus, veſtri ſcholarum Magiſtri non ſine injuria ſuis ſcholaribus inhibuerunt, ne horum Concionatorum ſermonibus intereſſent, eosque tanquam hæreticos & Apoſtatas diffamarunt: denuo ad hæc reſpondit P. Rector, quod Collegii Concionator nunquam illis hanc labem inurere intenderit. Hac excuſatione contentus Præſul, Patri Rectori propoſuit, ad reddendam fluctuantis populi tranquillitatem conſultum fore, ut proxima Dominica Pater le Juge, præſente Epiſcopo, in ſua Eccleſia e pulpito, omni, qua poſſet, verborum cautela ac lenitate, quin ullo pacto quicquam in Societatis præjudicium proferat, mentem ſuam declararet, illosque, qui ſiniſtra interpretatione ejus ſermones excepiſſent, dedoceret: ſi vero hic Concionator tunc id facere recuſaret, eidem viginti quatuor horarum inducias adhucdum Epiſcopus concederet, quibus evolutis hic ſecundum juris rigorem procedere teneretur. His perceptis ambo Jeſuitæ receſſerunt: altera autem die P. Rector reverſus, Epiſcopo declarabat,

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

rabat, quod, si petito annuisset, a suo Patre Provinciali vehementer objurgatus fuisset, cumque ejus Concionator non erraverit, nec etiam talem erroris revocationem facere obstrictus esset, quia ejusmodi publica declaratio Societatis famæ derogaret, ipse autem Concionator ultro declararet, quod neminem designare vel offendere intenderit, imo se nullam æternæ vitæ partem habiturum, jurato professus sit, si quempiam ex Concionatoribus ab Episcopo constitutis pro hæretico vel Apostata habuisset. Igitur Episcopus denuo Rectori proposuit, quod paterno affectu rem componere intentus, auctoritatis suæ severitatem nonnisi invitus exercere compelleretur, proin cum de fraternis conscientiarum anxietates sedandi mediis consulturus, jam bina vice Patres vocasset, etsi se innoxios crederent, ex charitate tamen proximi ad tollendam offensionem, ad quam juxta accusantium testimonia saltem ansam dederunt, concurrere deberent, si vero se injuste læsos probaturi essent, plene eis satisfieri scirent. Verum P. Rector rursus publicam declarationem, utpote Societati injuriam deprecatus fatebatur, quod suis Scholaribus Labadæi sermonibus interesse vetaverit, eoquod hic juventutem instituendi methodum

thodum carpsisset: His auditis interrogavit Episcopus, an id probare posset, & sibi satisfieri peteret: Rector autem, se satisfactione haud indigere reponens, discessit: cum ergo Episcopus ab eo nil impetrare posset, coram præfatis testibus hucusque relata a publico Tabellario ad acta referri jussit. Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. IX.

Novi motus contra Labadæum & Dabillonium suscitati.

Haud ignorabant Molinistarum Fautores, Patrem le Juge objecto duntaxat Societatis honore ab Ecclesiasticis censuris haud satis præmuniri, hinc nulli labori, nullisque artificiis pepercerunt, ut Labadæi & Davillonii fidem populo plusquam suspectam, Concionatoris vero sui caussam publico Apostolici Zeli encomio dignam redderent. Hunc in finem in vulgus spargebant, quod Labadæus & Davillonius in variis Ambianensis Diæceseos Ecclesiis sequentes quatuordecim propositiones e suggestu ad populum enuntiassent: *Proces. Verb. sur le desaveu des 14. propos.*

I. Attritio facit hominem magis peccatorem, si pœnitentia non est conjuncta cum vera contritione.

II. Omnis actio in peccato mortali facta, etiam actus fidei, est peccatum.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

III. Una duntaxat datur Pœnitentia, ſicut unum Baptisma, ipſa etiam confeſſio eſt nulla, ſi homo in eadem relabitur peccata.

IV. Deus homines duplici modo vocat, quosdam per juſtitiam ad æterna ſupplicia, alios per miſericordiam ad gloriam.

V. Certum Prædeſtinationis ſignum eſt, ſeſe a Communione retinere.

VI. Ad ſolum Deum preces fundendæ ſunt, roſarium recitare, nugæ ſunt.

VII. Indulgentiæ nihil valent.

VIII. Imagines non ſunt reſpiciendæ.

IX. Non aliam habemus libertatem, quam beati & damnati habent.

X. Sæpius, quam quatuor vicibus a peccato ad gratiam redire non valemus.

XI. Peccat mortaliter, qui aliquod officium vel beneficium acceptat, niſi clare & ſenſibiliter, id Deum velle cognoſcat.

XII. Virginibus ante quadrageſimum ſecundum ætatis annum in Religione votis ſe obſtringere, non permittatur.

XIII. Cuilibet Bibliorum Lectio eſt præcepta.

XIV. Centum abhinc annis Concionatores veritatem diſſimularunt, & Ambianenſis Epiſcopus Jeſuitas interdicto caſtigare molitur, eoquod hiſce doctrinis adhærere recuſant.

Poſt-

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Poſtquam Moliniſtarum fautores haſce propoſitiones latius per vulgus ſparſas noverant, ſollicite per urbem diſſeminabant, nova hac doctrina Ambianenſem urbem ſeditionibus, plurimisque cædibus funeſtatam eſſe, publice hæreſes ibidem prædicari, etiam in plateis publicas pœnitentias edoceri, quemdam percepto ſermone de pœnitentia, ex deſperationis impetu collum laqueo injeciſſe, & innumera roſaria in præterfluentem ab incolis fuiſſe projecta: Hæc, pluraque alia ſedulo divulgabantur, ut Patris le Juge cauſſa ab Epiſcopali foro ad Regium tribunal per publicos rumores deduceretur. Rem edoctus Antiſtes eo, quo pro fidei Catholicæ incremento flagrabat, ſtudio mox Labadæum & Davillonium accerſiri juſſit, eisque acriter exprobravit, quod propoſitiones Eccleſiæ Catholicæ, fidei & pietati tantopere contrarias proferre auſi fuiſſent: his vero ejusmodi doctrinas falſo & calumnioſe ſibi imputari afferentibus, utrique injunxit, ut ad tollendam populi offenſionem Davillonius die vigeſima ſecunda Martii circa horam diei octavam in Eccleſia Cathedrali, ubi per quadrageſimam Conciones antea habuit, Labadæus vero hora quarta in Eccleſia Parochiali, præſente Epiſcopo, Clero, Magiſtratu,

Sæc. XVII. A.C. 1644.

omnique populo præfatas propoſitiones tam generaliter quam ſingulariter tanquam falſas, hæreticas, erroneas, & ſcandaloſas condemnent, rejiciant, & anathematizent, easque ſibi falſo & per calumniam imputari declarent: Id ambo lubenti animo præſtituta die fecerunt, profeſſi, quod haſce propoſitiones non retractandi animo, cum illas nunquam enuntiaſſent, publice damnarent, ſed ut omnibus notum fieret, eas falſo ſibi imputatas fuiſſe. Hujus veritatis teſtes, ipſum Epiſcopum, qui cunctis Dabillonii Concionibus intererat, omnemque populum advocarunt, ſimulque omnium hucusque habitorum ſermonum ſynopſin his doctrinis oppido contrariam, quantum memoriæ fides permiſerat, protulerunt, ſuamque declarationem oppoſito chirographo vulgarunt, quo comperto ille, qui ſuſpendio ſibi vitam eripuiſſe ſpargebatur, faſſus eſt, ſe domeſticis miſeriis ad tam perverſum conſilium fuiſſe quidem incitatum, Labadæi tamen monitis reſipuiſſe. Nondum tamen propterea adverſantium impetus deferbuit; quippe quempiam alterius Ordinis Religioſum P. Ambroſium Ambianenſem inſtigarunt, ut tres epiſtolas in vulgus ſpargeret, in quibus fingebatur, quod Carolina de Monchy ad Sanctam Auſtreber-

ſtrebertam Abbatiſſa unacum ſuis Sanctimonialibus de periculoſis doctrinis a Dabillonio e ſuggeſtu propoſitis vehementer quereretur. Hæc vero cognita fraude die vigeſima ſecunda Februarii ad Barbotoum Generalem Epiſcopi Vicarium, necnon ad ipſum Dabillonium literas a Sororibus Magdalena Prioriſſa, Franciſca Sub-Prioriſſa, Thomaſia & Magdalena Diſcretis ſubſcriptas dedit, in quibus haſce literas a nulla ex ſuis Religioſis fuiſſe ſcriptas, nec unquam a præfato Doctore Dabillonio propoſitiones perverſas, & fidei Catholicæ minus conſonas fuiſſe enuntiatas teſtabatur, hocque teſtimonium coram Franciſco de Lengeina & Adriano Bocquillonio Regiis Notariis confectum omnes reliquæ Sorores numero viginti chirographo ſuo firmarunt. Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sub idem ferme tempus Petrus Lowencurtius Eccleſiæ Cathedralis Decanus cum quibusdam Canonicis ſibi addictis, & Epiſcopo ob amiſſam litem infenſis, habito inter ſe privato conventu Labadæum & Dabillonium die decima nona Martii tanquam de falſa doctrina ſuſpectos declaravit: Horum autem præcipiti & minus legitimo judicio ſeſe vehementer oppoſuere ceteri novem Canonici. Fruſtra igitur omnibus domeſticis hiſce machinationibus, Mo-

Sæc. XVII. A. C. 1644.

liniſtæ validius cauſſæ ſuæ patrocinium Pariſiis in Regis Aula quærere decreverunt; nec ſua eos ſpes fefellit; pro ea enim, quo apud Mazarinum Cardinalem, Condæum Principem, Seguerium Cancellarium, aliosque Proceres gratia & auctoritate valebant, facile impetrarunt, ut ſupremus Picardiæ Judex Chauneus Ambianum a Regina decerneretur, in Labadæi doctrinam, vitam & mores rigide inquiſiturus: cum vero ex teſtibus nonnulli Labadæum & Dabillonium pro aris & focis defenderent, alii ex utriusque doctrinis imminens fidei periculum exaggerarent, Chauneus re penitus infecta Pariſios reverſus eſt, non alio inquiſitionis emolumento, niſi quod turbarum progreſſibus remora ad tempus objecta fuerit.

§. X.

Joannis Labadæi apoſtaſia.

Mayer. matæol. Labad. Lettre d'un Docteur ſur l'Apoſtaſ. de Labad. Lettre du P. Sabré a Labad. Nouvel recueil. l. c.

Haud adeo culpandus fuiſſet Moliniſtarum Zelus, ſi intra debitæ moderationis limites ad ſobrietatem ſapientes & non privatæ opinionis ſtudium, nec publici applauſus æmulationem, nullumque aliud præter erroris odium præſetuliſſent: inde autem ex oppoſito accidit, ut motæ adverſus Labadæum que-

querelæ & accusationes tunc suorum fautorum patrocinio haud prævalerent, postquam vero hic Jansenii & Abbatis San-Cyrani dogmata variis in locis præcipue apud Ursulinas Virgines Vasatenses & Bourgis, palam prædicaret, anno hujus sæculi quadragesimo quinto Reginæ jussu ex universa Picardia exulare jubebatur. Igitur in Aquitaniam delatus, ipsum a vera fide defeciisse rumore sæpius sparso, divulgatis duabus literis admodum prolixis se a tam sacrilegæ perfidiæ culpa longe alienissimum testabatur: demum eodem hoc anno cum Episcopus Vasatensis ob varia crimina & vaticinia in eum sententiam pronuntiasset, Labadæus ad Gravillanam Vasatensis Diœcesis Eremum, quam tum Carmelitæ incolebant, se contulit, ubi in variis colloquiis nil nisi profundas veritates de fidei mysteriis, ac sublimes de Christiana Religione, ac Religioso statu ideas mira eloquentia, suavique verborum profluvio effuderat, ac præcipue P. Antonium Sabre Aginensium Eremitarum Superiorem, necnon P. Sylvestrum occulto suo veneno infecerat: Morabatur ibidem Labadæus aliquamdiu, non tam Religiosæ solitudinis amore, quam delitescendi, ac promeritas pœnas effugiendi studio, quo etiam fine habitum ejusdem Ordinis

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Bibl. Carmel. t. 1. p. 187.

Sæc. XVII. A. C. 1644. die octava Decembris induit, altera tamen die exuit; biduo post congregatis Fratribus narravit, sibi in somno a Deo revelatum, præceptumque esse, ut hunc Ordinem profiteretur; Deum enim decreviſſe, ut in hoc statu novissimis hisce temporibus ingens Dei opus, ac Missionem sibi ab eodem impositam pro reformando utroque Clero exequeretur. Ergo prima Januarii anno hujus sæculi quinquagesimo rursus habitum consueta solemnitate recipit, ac non sine magnis expensis pro se, sibique carioribus discipulis pannum Tolosa ad conficiendas religiosas vestes asportari curat: interim vero Samueli Martineau Tolosano Archipræsuli & Vasatensi Episcopo Labadæum Gravillæ delitescere innotuerat, se igitur detectum suspicatus Labadæus, cum suæ causſæ diffideret, sexto Mense post indutum habitum nondum evoluto Gravilla insalutatis suis hospitibus erupit, evasit, atque ad Forcæum Franciæ Marescallum secta Calviniſtam Mense Augusto aufugit, ubi per sex hebdomadas demoratus, cum quodam hujus loci Prædicante prolixa & assidua miscuit colloquia; inde nonnunquam ad Domini Douiat amici sui ædes diverterat, ubi Joannes Gorlierus ejus famulus, quem Aginenses Eremitæ cum

cum literis eo ablegabant, illum adhuc Carmelitano habitu indutum offendit: cum vero in se severius inquiri intelligeret, toto pedum studio Montalbanum contendit, atque in Ecclesia nova die decima sexta Octobris Calvinianæ sectæ palam nomen dedit, biennio post Declamatoris officio honoratus, ubi tamen non modo Regis mandato, sed ipsis etiam Calvinianis Præconibus, præcipue Arbussio urgentibus, loco & Ecclesiastico suo opificio amotus est, demum vero Aureliæ, & Genevæ, suas merces ubique venales exposuit, atque in Angliam evocatus, ac denuo a suo officio & ceterorum consortio exclusus Calvinianam reformationem nova reformatione eorumque Ecclesiam pari vocatione, qua Calvinus, super eandem petram ædificavit. Tam præclara sectæ suæ incrementa ex Catholicorum excrementis plerumque capiunt Novatores. Priusquam vero sese Labadæus in tam miserandum & infaustum animæ suæ statum præcipitaverat, Vasatensis Episcopus PP. Antonium, & Sylvestrum, quos misere deceptos noverat, ad se accersiri, eosque, ut cuncta infelicis Magistri sui dogmata ac deliria manifestarent, jussit. Paruere ambo, quos doctissimus hic Præsul tanta pastoralis amoris benevolentia excepe-

Sæc. XVII. A. C. 1644.

rat,

Sæc. XVII. A. C. 1644.

rat, tamque gravi rationum pondere horum dogmatum falsitatem confutaverat, ut ambo agnito errore luculentæ veritati victas manus darent, se externa pietatis specie delusos fassi: insuper eidem Episcopo Labadæi Scrinia aperuerunt, ex cujus scriptis hujus Viri iniquitas, hypocrisis, illusiones, & venenata dogmata luculentius patuere, omnibusque sat manifeste apparuit, quod ejus consilia de *extraordinaria* sua, ut vocabat, Missione omnibus Ecclesiæ usibus & præceptis, necnon Regulari disciplinæ bonisque moribus oppido contraria essent, illiusque institutiones, quas suis discipulis tradiderat, suspectæ ac periculosæ sub vitæ purioris velamine ad carnis libertatem, imo & Adamitarum & Illuminatorum hæresin collimarent: Nihilominus hic Præsul, cum P. Sylvester die decima sexta Octobris anno hujus sæculi quinquagesimo jamjam fatis cessisset, Patrem Antonium jussit, ut datis ad hunc Apostatam literis amore plenis eidem securitatem, veniam, omnemque protectionem polliceretur, dummodo deinceps sese Ecclesiæ submittere, errores suos detestari, & juxta Ordinis & monasterii sui præcepta vivere velit. Ejusmodi literas die vigesima sexta Novembris Pater Antonius ad Labadæum per Joan-

Joannem Gorlierum ejus famulum, Montalbanum transmiſit, in quibus illum vehementer hortabatur, ut utriusque ſui Diſcipuli exemplum ſequeretur, nec ſeſe in lupi fauces, Eccleſiæ hoſtes, & æternæ ruinæ abyſſum ipſemet præcipitem ageret, eo duntaxat fine, ut Paternam correctionem non tam ob ejus doctrinam, quam mores impendentem effugeret, cum vero Labadæus in Calviniana Eccleſia palam profeſſus eſſet, ſe per quindecim, aut omnino viginti annos, quibus in Societate vixiſſet, jamjam Calvini erroribus in animo ſuo adhæſiſſet, Pater Antonius id ejus dictis & factis minime concordare demonſtrabat, eoquod ipſus ore & calamo ſæpiſſime profeſſus eſſet, quod de reali Chriſti Domini præſentia in Euchariſtia tanta evidentia convictus eſſet, ut ſe de hoc myſterio non tam fidem, quam certitudinem habere, affirmare auderet: inſuper Ordinis veſtem cum ſolitis ritibus aquæ benedictæ &c. ſumma mentis compoſitione receperit, Sacelli ſui fores, dum Sacris operabatur, caute ne ab aliis turbaretur, occluſerit, parvam hoſtiam conſecrarit, eamque in argentea cruce incluſam Leguievino Gravellam profectus, ex pietatis fervore, licet indiſcreto ſecum portarit, palliumque, ut vocabat myſterioſum,

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

sum, quod sibi tanquam Missionis suæ extraordinariæ thesseram fieri curasset, se nonnisi unacum pelle, & vita exuturum, crucifixi imaginem manu tenens sæpius pollicitus fuerit, singulis quoque diebus rem Divinam peregerit, variisque diebus etiam ferialibus, præcipue vero decimo tertio Januarii die suo natali solemne Sacrum de SS. Nomine Jesu cantari curarit, ac in suo Diario exacte annotarit, quod die decima Decembris eo momento, quo S. Hostiam consecraverat, ex eadem Hostia distincte hæc verba: *Hoc est enim Corpus meum* repercussa inaudierit, dumque a defuncto Vasatensi Episcopo Presbyteratus ordine initiatus fuisset, SS. Trinitatem æquali claritate, qua semetipsum vidisset, intuitus, ab eadem interius Sacerdos factus, omnem pastoralem & Apostolicam potestatem acceperit, & semetipsum SS. Trinitatis Sacerdotem appellarit, deque Sacerdotii sui veritate se convictum esse asseruerit. Plura alia ab ipsomet Labadæo dicta, scripta, & typis impressa eidem objecerat P. Antonius, ex quibus inferebat, quod, cum hæc omnia a Calvinistis tanquam superstitiosa & abominanda haberentur, aut Labadæus se per tot annos Calvini hæresin in suo sinu fovisse, mentitus fuerit, aut hæc duntaxat

Declarat. imprim. a Montauban. pag. 84.

taxat

taxat Calviniſtis complacendi ſtudio publicæ fidei ſuæ confeſſioni inſeruerit: vel enim ea, objiciebat P. Antonius, quæ per quindecim iſtos annos inter Jeſuitas & Catholicos ſibi contigiſſe ſcripſerat, vera, vel imaginaria, vel artificioſe adinventa fuere: ſi vera cenſuit, tunc manifeſte de falſitate Calvinianæ ſectæ, quæ Chriſti præſentiam negat, ipſum fuiſſe convictum ſequitur, ſi imaginaria, oportuit, ipſius phantaſiam fortiter imbutam fuiſſe de veritate illius myſterii, cum ipſi tam vivas ſpecies exhibuiſſet: ſi autem malitioſe convicta, nonne ſe ſacrilegum impoſtorem, hypocritam, atque ex omnium ſcelerum colluvie natum hominem proderet &c. Verum ad haſce P. Antonii literas Labadæus confuſione obrutus, nullum dedit reſponſum. Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XI.

Diverſorum judicia de cauſſa Labadianæ Apoſtaſiæ.

Poſtquam certa fama de Labadæi apoſtaſia Galliam pervaſerat, mox Moliniſtæ ultra modum ovantes, hujus Viri ruinam Janſenismo tribuebant, cunctosque, qui ſe ſancti Auguſtini Diſcipulos dicebant, *Calvinianos appellabant troſſulos, qui ſub externa corporis com-* *Lettre d'un Doct. ſur le ſujet de l'Apoſt. de Labad.*

Sæc. XVII. A. C. 1644.

compositione, & Sacrorum verborum specie Calvini venenum in suo corde contegunt, illudque in Auditorum, amicorumque aures interim instillant, donec favente temporis opportunitate palam sese Calvinistas esse profiteri possent, cum Jansenistarum & Sancyranorum spiritus plene Spiritui & Calvinistarum doctrinæ consonet. Eo fine typis vulgarunt librum, quem hoc titulo honorarunt: *Triumphus Catholicæ veritatis adversus Novatores, sive Jansenius damnatus*, & paulopost ex eorum officina alius prodiit liber, cui titulus: *Trita Jansenismi via ad Calvinismum ductore Joanne Labadæo.* Cum autem illi, qui Jansenistæ a Molinistis dicebantur, a Calvini erroribus summopere abhorrerent, & Ecclesia Jansenium nunquam damnasset, nec tum de erroneis propositionibus judicio Ecclesiæ adhuc constitisset, hinc illi Labadianæ apostasiæ causam ex Jansenii doctrina falso repeti, seque tam injuriose ab ejusmodi hominibus traduci, ægerrime ferebant, haud ignari, quod ejusmodi calumniam non alio fine Jansenistis impingerent, nisi ut ipsi suæ opinionis trophæum super Augustinianæ doctrinæ ruinas erigere, solique de Ecclesia bene meriti a vulgo videri possent: Hæc ipsa autem intemperies duntaxat ad exacerbandos animos, & fabricandam novam sectam per mu-

mutuam æmulationem, fervensque contradicendi ſtudium tritam pandebat ſemitam. Eapropter non feriabantur Janſeniſtarum calami, atque inter eos præcipue Hermanus Bellovacenſis Canonicus prolixam edidit epiſtolam, in qua ſolide demonſtratum ibat, ex funeſto Labadæi lapſu Jeſuitis nullum cum Judæis, Hæreticis, & Paganis triumphandi, ſed potius ad Eccleſiæ Catholicæ imitationem triſtandi argumentum præberi: ſolos Rupellenſes Calviniſtas, non autem Janſeniſtas tripudiaſſe, dum P. Petrus Jarrigius Jeſuita, paulo ante die vigeſima quinta Decembris anno hujus ſæculi quadrageſimo ſeptimo coram Calviniano Senatu, & anno ſequenti die vigeſima quinta Martii in Templo fidem Catholicam abjuraſſet; nec tamen propterea Janſeniſtas librum ſub hoc titulo: *trita via Jeſuitismi ſeu Molinismi ad infernum*, typis vulgaſſe: nec pæana ceciniſſe, dum alius quidam Jeſuita eodem hoc anno Carnoti prope Aureliam in vigilia Nativitatis Dominicæ duobus vulneribus pectori ſuo inflictis ſemetipſum interemit, quin eis exprobraſſent Janſeniſtæ falſitatem vaticinii Societati ſuæ facti, quod *quicunque in eo Ordine deceſſerit, vita fruetur ſempiterna, & omnes omnino ac ſinguli ad mortem usque, ſi*

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Imago I. Sæc. S. J. l. 5. c. 8.

Sæc. XVII. A. C. 1644. *in Societate conſtiterint, ſervandi ſint.* His præmiſſis hic idem Canonicus demonſtrabat, quod prima Labadianæ ruinæ origo fuerint falſæ revelationes, viſiones, ſomnia &c. quibus vel deluſus, vel alios deludere adhuc in Societate moliebatur, priusquam de Janſenii Auguſtino vel ſomnium eſſet, altera vero cauſſa, quam tamen Jeſuitæ in præfato libello ſuppreſſerant, Eccleſiaſticæ pœnæ timor exſtiterit. Poſtea præfatus Canonicus multis argumentis oſtendit, quod Moliniſtæ perperam Labadianæ apoſtaſiæ cauſſam ex iis repetant, quæ hic perfidus ad aucupandam ſuorum Mæcenatum gratiam & patrocinium allegaverat, cum omnes illi, qui ex Eccleſiæ caſtris transfugiunt, ejusmodi obtentibus ſuam perfidiam honeſtare ſatagant, hic idem Author atrocem illam calumniam, qua Moliniſtæ Janſeniſtas Calvino obviam in ſcripſerant, exagitans, ex ipſius Janſenii odio in Calviniſtas, necnon ex ipſo Labadæi teſtimonio de Janſeniſtarum obſequio erga Eccleſiam demonſtrabat, quod Janſeniſtæ, niſi æque fideliter Eccleſiæ, quam doctrinæ gratiæ inhærerent, ſe genuinos ſancti Auguſtini diſcipulos nominare non auderent, de cetero autem ipſi nec ulla, etiam cruenta adverſariorum vexatione terreri, minus

vero

vero ab Ecclesiæ sinu avelli possent. Hæc Historica fide retuli, nec mea facio. Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XII.

Censura Facultatis Parisinæ in libellum de Christiana Familia.

Hoc item anno die prima Octobris Antonius de Breda Facultatis Theologicæ Syndicus coram Sorbonæ Doctoribus exposuit, se præ manibus habere libellum, cui titulus: *Familia Christiana sub Magisterio sancti Josephi*, in eo autem multa animadversione digna deprehendisse, ac propterea eundem ipsi Facultati examinandum tradere. Re percepta mox Facultas hanc in rem quosdam selegit Magistros, qui quinto post die retulerunt. „Authorem „hujus libelli peculiaris cujusdam spi„ritus ductu, respexisse ad vanitates & „insanias falsas, & miracula ac reve„lationes sibi finxisse, ut Familiam & „Institutum suum extolleret, & cæte„ris omnibus præferret: Multa contra „Ecclesiæ usum & praxim, ejusque san„ctitatem, integritatem, & authorita„tem, contra genuinum S. Scripturæ „sensum, Sacros Canones, Apostolicas „Constitutiones, vota atque Instituta „Regularium, atque etiam in Dei sum„mi, Christi Domini, Augustissimæ Ma-

Argentre Coll. Jud. Fac. Par. t. 3. p. 53.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

„tris ejus, Beatiſſimi Joſeph, & alio„rum Sanctorum honorem & majeſta„tem congeſſiſſe. Ut vero Matrimonii „ſtatum impenſius commendaret, & „pluribus ſuaderet, cælibatum nimium „depreſſiſſe, ac in eum finem quampluarima hæretico plane ſenſu, Sacris „Scriptoribus & præcipue S. Paulo con„traria, nonnulla etiam ſchismatica, „erronea, & temeraria, innumera ob„ſcœna & impura, ac piarum aurium „offenſiva protuliſſe. „

Cognito horum judicio Facultas „judicavit, prædictum libellum dam„nandum, prout de facto damnavit, „tanquam continentem propoſitiones „Hæreticas, Impias, Blasphemas, S. „Scripturæ, Eccleſiæ uſui & praxi, Sa„cris Canonibus, Apoſtolicis Conſtitu„tionibus, diſciplinæ Eccleſiaſticæ & „regulari contrarias, ſchismaticas, er„roneas, temerarias, obſcœnas, pia„rum aurium offenſivas, calumnioſas, „ſeditioſas, inſulſas & falſas. Cenſuit „inſuper hanc generalem Cenſuram eſſe „evulgandam, ſic tamen, ut nonnullæ „propoſitiones peculiaribus notis affi„ciantur, ea adhibita cautione, ut quæ „aliquid obſcœnitatis redolent, ad vi„tandum ſcandalum, non exſcribantur.„

Die autem ſecunda Septembris Burdegalenſis Senatus libellum, cui titulus;

lus; *Theologia Moralis Jesuitarum contra universalem Christianam Moralem*, supprimi, & in foro lacerari jussit, eoquod calumniis, mendaciis & convitiis refertus esset. Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XIII.

Monasterienſis Pacificationis initia.

Ineunte hoc anno propior conciliandæ pacis spes affulgere videbatur; complanatis enim omnibus, quæ ob securitatis literas, titulosque movebantur, difficultatibus jamjam pro Principum Legatis Monasterii hospitia parabantur: die etiam decima sexta Martii Claudius Mesmius Comes de Avaux, seu Avallius Franciæ Regis Legatus diu expectatus, tandem Monasterii Westphalorum advenit: occurrerant eidem solemni pompa Joannes Ludovicus Nassoviæ Comes Cæsaris Legatus, Didacus de Saavedra & Zapata Comes Hispaniæ Regis Oratores, necnon Reipublicæ Venetæ Legati. Altera die Fabius Chisius Sedis Apostolicæ Nuntius urbem ingrediebatur, cui adventanti Cæsaris, Regumque Oratores cum magnifico curruum apparatu obviam ire parabant: cum autem Franciæ Orator cum Hispaniæ Legatis de prærogativa præcedendi contenderet, ne in primo pa-

Bougeant Hist. bell. tric. part. 1. lib. 8. Adami rel. Pac. Westphal. Gundling. Discal. sup. pac. W. c. 6. §. 116. & seq.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

cis limine pugnam ordiri diceretur, currus suos præmittere recusavit, ac sub specioso Nuntium splendidius honorandi obtentu Sant-Romano Comiti Gallo negotium dedit, ut ipse cum viginti Nobilibus equo vectus, Nuntium comitaretur: Hoc consilio per Aloysium Contarenum Venetorum Oratorem Hispaniæ Legatis manifestato, mox unanimi ceterorum consensu conclusum, Nuntio a nemine obviam eundum, sed adventus sui ignorantiam esse obtendendam: ipse vero Nuntius biduo post Cæsaris Legatum primo, ac postea Franciæ Oratorem salutatum ibat, haud parum indignantibus Hispanis, qui Avallium adeuntes de bello, perinde acsi nunquam devicti fuissent, & de pace, tanquam medio Gallis potius quam Hispanis necessario differentes, huic Legato haud dissimulanter exponebant, quod ex unico Christianæ Reipublicæ studio pacem exoptarent, eoque pronius cum Gallorum consiliis conspirare intenderent, eoquod illi, quos aggressi essent (*), jamjam morte sublati forent, nec arma contra Regem inchoato bello nondum natum diutius gerere intenderent

(*) Ludovicum XIII. Franciæ Regem, ejusque Ministrum Cardinalem Richelium innuebant.

rent. Paulopoſt Comes Lambergius a Cæſare decretus Monaſterium venit, qui tamen, ne Franciæ & Hiſpaniæ Legatis de digniore loco rurſus contendendi anſam præberet, ceteros Legatos de ſuo adventu ex induſtria certiores non reddidit, ac propterea ab eis ſolemni pompa non eſt exceptus: Expectabantur adhuc Brandeburgici & Batavi Oratores; Colonienſis quoque Electoris Legatus Franciſcus Guilielmus de Wartenberg Widenbrugi hærebat, ac demum Catholicorum Electorum Legati exeunte primum anno advenere, & Bavarici Baro Haslangus, & Doctor Crebſius nonniſi adulto Menſe Decembri Monachio diſceſſerunt. Sæc. XVII. A. C. 1644.

Interim vero Sedis Apoſtolicæ Nuntius indicta quadraginta horarum comprecatione proſperum comitiorum ſucceſſum Deo pacis Authori enixe commendabat, ac tertio poſt die ſolemnem ſupplicationem cum innumero populi accurſu habebat: Hæc ipſa ſolemnia vix non nova contentione fuiſſent interturbata, niſi Nuntii Pontificii moderatio primas extinxiſſet ſcintillas; cum enim hic in Eccleſia ſcamnum tapete tectum, ut peracta ſupplicatione Sacro intereſſet, ſibi adornari curaret, mox Franciæ Oratores eidem ſignificarunt, ut inter ceteros Oratores Catholicos

Sæc. XVII. A. C. 1644.

primum quidem locum, æquali tamen gradu & cultu occuparet, nisi *Pontificio habitu ornatus* Sacro intereſſet: His pacis ſtudio ceſſit Nuntius; nec tamen propterea ceſſavere Galliæ Legati; cum enim in Eccleſia pro Cæſaris Oratoribus ſedes uno gradu altiores fuiſſent erectæ, ipſi primam Sedem Nuntio, aliam pro Cæſaris, & tertiam pro Franciæ Legatis æquali ſerie collocarunt: in ipſa etiam Sacra ſupplicatione circa ordinem Galli litem movebant; cum enim Cæſaris Legati, & quidem Naſſoviæ Comes a dexteris, & Volmarus Doctor a ſiniſtris primi incederent, obtendebant Galli, ut ex Franciæ Oratoribus præcipuus Naſſovium, alter vero Volmarum comitarentur: tandem vero Nuntii opera decretum eſt, ut Avallius Naſſovio, & Abel Servientus alter Franciæ Legatus, qui a Mazarino pacis impediendæ ſtudio miſſus credebatur, Volmaro a ſiniſtris adeſſet. Porro hi honorum apices litesque nonniſi ad augendum temporis, rerumque diſpendium conferebant, dum interea populi ſub calamitoſo belli pondere, & immani vexationum mole tabeſcerent.

§. XIV.

Sæc. XVII.
A. C. 1644.

§. XIV.

Osnabrugenſis Conventus initia.

Nec minus tardo greſſu, utpote ex belli ſucceſſibus ſuſpenſo Proteſtantes Legati Osnabrugam acceſſere: prævie tamen, Monaſterii excluſo Dano Rege, unanimi ſuffragio in pacis arbitros eligebatur ſummus Pontifex, qui Fabio Chiſio vices ſuas ceſſit, dato deſuper die quinta Octobris diplomate Apoſtolico, quod paulopoſt ab Innocentio X. Urbani ſucceſſore confirmatum adducemus. Osnabrugæ vero Regis Daniæ nomine Juſtus Lipſius, & pro Suecis Salvius Arbitrorum vices ſubibant: Cæſaris quoque Legati Auerſpergius Comes & Cranius ſibi in mandatis datum declarabant, quod inde non recederent, niſi poſt confectam pacem. Alter erat Aloyſius Contarenus Venetæ Reipublicæ Orator: Ad hos autem denuo novæ deferebantur querelæ contra demandatæ Facultatis literas; quippe Galli in Suecorum literis Cæſarem titulo *Majeſtatis*, in Venetorum vero diplomate titulo *Sereniſſimi* decorari querebantur, cumque in Hiſpanorum literis Papæ tanquam Mediatoris nomen haud expreſſum legerent, mox & ipſi hoc nomen ex ſuis deleverunt literis,

Sæc. XVII. A.C. 1644. postquam vero Arbitri normam, juxta quam singuli Oratores plenam agendi facultatem literis expressam instruerent, conceperant, atque ab his verbis; *Absolutis mandati literis tam ex parte Cæsaris, qnam Regis Catholici & Christianissimi Regis Nos &c.* inciperent, mox Galli Hispanum Galliarum Regi præponi querebantur: Subrogarunt arbitri hæc verba: *Ex parte Cæsaris & utriusque Coronæ*, ast utrumque Regem æquiparari, rursus indignabantur Galli: substituenda esse hæc verba; *utriusque partis*, censuit ipse Avallius Franciæ Legatus, sed obstitit Servientius alter Galliarum Orator, prævaluit tamen Avallius: sublatis igitur hisce difficultatibus omnes Oratores suas quisque demandatæ potestatis literas Arbitris tradidere: Hi vero primæ comitiorum Sessioni diem quartam Decembris præfixerunt.

§. XV.

Media ad pacem obtinendam ab Oratoribus proposita.

Adlzreit. Annal. Boic. tom. 3. p. 3. lib. 29. Theatr. Europ. p. 5. pag. 235.

Præstituta die singuli Oratores, prout antea conventum erat, rationes quas quisque magis ad conciliandam pacem opportunas censuissent, Arbitris scriptotenus tradidere: Præprimis igi-

igitur Cæsarei & Hispani, qui tum adhuc velut unam partem ob causlæ æqualitatem constituebant, postularunt, ut pax Ratisbonæ anno hujus sæculi trigesimo inter Ferdinandum II. Cæsarem & Ludovicum, necnon pax Vervienſis & Ratisbonenſis cum Hispanis & Gallis, item pax Pragenſis observaretur, & cuncta exinde a Gallo-Suecis Imperio inique erepta restituerentur, reservatis juribus & actionibus in omnia hæc ablata. Hæc Cæsareorum petitio omni æquitati innitebatur: non idem autem erat circa postulata Gallo-Suecorum; cum enim perperam ablata retinere, firmum fixumque haberent, omnes politicæ artis fontes exhaurire cogebantur, ut sua postulata justitiæ ac moderationis fuco delinirent: Percepta igitur Cæsareorum propositione nonnisi vagis oppido verbis, variisque quæsitis ambagibus responderunt, demum vero crebris inter se habitis colloquiis declararunt: „se nun„quam ad pacis tractationem descensu„ros, nisi prius omnium Imperii Prin„cipum, Ordinum Urbiumque Legati „adessent, & Trevirensis Elector liber„tati esset redditus; cum enim ea ex cauſ„sa tam diuturnum bellum gestum fuis„set, æquum pariter foret, ut absque „illis nihil de pace ageretur: nec Cæ„sarem

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

„sarem puduisset, sæpius cum quodam „unico Principe vel Imperii Statu si„gillatim paciſci, uti Goslariæ cum „Luneburgico, & Pragæ cum Saxone „pactum erexisset.„ Hæc Gallorum oppositio displicuit non modo Osnabrugensi Episcopo, qui Electorale Collegium repræsentabat, sed imprimis Cæsareis Hispanisque Legatis, quocirca apud Arbitros gravissime questi exponebant, quod pax, prætensa hac omnium Ordinum convocatione ob sententiarum diversitatem, & longiorem moram aut differatur, aut omnino præpediatur; cum tamen horum absentia congruis pacis mediis saltem proponendis non obstet, & in his comitiis proposita & conventa sine obstaculo in proximis Imperii comitiis postea a cunctis solemni consensu rata haberi possent: novo autem hoc petito Gallo-Suecj nil nisi moras nectere, novasque contentiones concitare quærerent; cum aliunde cunctis Imperii Ordinibus hæc comitia accedendi libertas ultro jam concessa fuisset, illos vero, qui venire nolunt, trahere, aut cunctantes expectare, inconsultum esset. Cedendum tamen erat Gallis, Suecisque, tandem vero Arbitrorum opera & studio Galli pollicebantur, ut intra octiduum media ad pacem opportuna proponere vellent:

lent: exeunte autem hoc anno rursus datis literis omnes Imperii Ordines ad hæc comitia invitarunt, horum adventum anxie præstolantes, ut accedentibus Protestantium Deputatis hi facilius suorum & præprimis Hassorum libertati Religionis, & Sacri spolii possessioni favere, vicissim vero Gallis Imperio erepta tuto asserere valerent, simulque Cæsaream imminuerent auctoritatem utpote cui velut complendæ necessario foret omnium Ordinum præsentia, atque assensus. Ceterum hoc anno deliberationibus imponebatur finis, donec Oratores de rebus ultro citroque propositis a suis Principibus responsa acciperent. Sæc. XVII. A.C. 1644.

§. XVI.

Fœdus Gallorum cum Batavis.

Accesserant Galli Oratores ad hæc comitia magis de continuando bello solliciti, quam promovendæ pacis cupidi: eapropter tardius non sine exterorum Oratorum indignatione Monasterium venerant, ut prius Hagæ cum Batavis armorum societatem firmarent: Ast in Hollandiæ finibus sat remisse excipiebantur, cum Batavi potius nocivum hoc bellum tandem finiri, quam continuari desiderarent. Magis sibi *Bougeant Hist. Bellic. tom. 1. lib. 8.*

Sæc. XVII. A. C. 1644.

sibi propensum Galli experiebantur Fridericum Henricum Arausionensem Principem, qui suam auctoritatem bello partam nonnisi armorum potentia conservari posse, noverat, ne tamen Batavos offenderet, media via incedens, inducias proposuit. Nec id displicuit Mazarino Cardinali; sperabat enim, quod Galli induciarum ope in secura bello partorum possessione conservari possent, atque Hispani ea, quæ amisissent, potius Gallis relicturi, quam exspirantibus induciis novo bello sese implicaturi essent. Tandem vero mutuo pacto die prima Martii concluſum, quod neutra pars sine alterius consensu nec transactionem, nec pacem aut inducias inire, aut ditiones hosti ereptas reddere velit, sique post pacem Monasterii firmatam Cæsar, Hispaniæ Rex vel alius quicunque Princeps bellum innovaret, ad mutuam bello partorum defensionem Galli Batavis, & vicissim arma juncturi essent: Galli autem ad alendum exercitum annue Batavis duodecies centena librarum millia penderent. Firmato utrinque hoc fœdere Avallius Comes Fœderatos Belgii Ordines his verbis alloquebatur: „Vestræ „bonitati, necnon reverentiæ erga Re„gem nostrum & Reginam confisi spe„ramus, vos, quæ ad Catholicorum „leva-

„levamen proponere jussi sumus, æquis Sæc. XVII.
„auribus excepturos: Rex enim pro A. C. 1644.
„antiqua Majorum suorum Religione
„ac pietate a vobis efflagitat, ut edi-
„ctorum vestrorum severitatem adver-
„sus incolas, Religionis societate Regi
„junctos moderari velitis, eisque per-
„mittatis, aut saltem impedire nolitis,
„ne in ædibus suis pro Religionis exer-
„citio convenire valeant. Forte id illis
„denegatis, quia Regiminis vestri ho-
„stes sunt? concesserim id ad tempus:
„ast in caussam hujus odii pariter in-
„dagate: nonne ipsi Catholici bonis,
„armis & sanguine suo vobis publicam
„pepererunt libertatem, qua tamen illos
„nunc privatis? nonne ad excutien-
„dum Inquisitionis jugum suam quoque
„contulerunt operam, & vos nunc
„longe durius Inquisitionis tribunal con-
„tra eos erigitis? Verbo: vestræ op-
„pressiones, vestra edicta, subtracta
„Sacerdotibus alimenta, contemptus
„omnium, quæ in Religione nostra sunt
„Sacrosancta, hæc Catholicorum ani-
„mos a vobis alienos reddidere: Vultis
„igitur eos ad obsequium reducere, ex
„male affectis fidos cives efficere, & ab
„edictorum severitate quicquam remit-
„tite, & sic illos vobis æterna gratitu-
„dine ac fide obstrictos reddetis. Haud
„vos latet, quod severæ inquisitiones
„vestræ

Sæc. XVII. A. C. 1644. „veſtræ nec illorum numerum, nec „conventus imminuerint: Fateri quo„que coacti eſtis, quod nihil unquam „contra patriam moliti ſint: cur illos „hoſtium loco habetis, num eſſe bo„num Catholicum, & bonum Hollan„dum inter ſe repugnant? an non Hi„ſpanorum hoſtes eſſe poſſunt, quin „ſint Proteſtantes? interrogate Luſita„nos, & Catalonos: nonne etiam Ca„tholici in veſtris Provinciis agentes, „Hiſpanos pro patriæ ſuæ hoſtibus de„clararunt? nonne ipſi ceteris primi „fœdus, unde veſtra Respublica ortum „traxit, ſuo chirographo munierunt? „Horum nomine polliceor, quod Ca„tholici omnes, quos a veſtræ Reipu„blicæ corpore abſciſſos creditis, per „veſtram moderationem eidem corpori „firmiſſimo fidelitatis nexu ad conſer„vandam libertatem conglutinati ad„hæſuri ſint: Ita nobiſcum Rex, Re„gina, eorumque Majores ſenſerunt, „horum conſilia, ſi in cæteris omnibus „ſecuti eſtis, & in hoc ſequimini. In „grata memoria habete Henricum Ma„gnum, qui in vobis prior Reipublicæ „prærogativam agnovit: memores eſtote „ſui conſilii, cum vobis ad Status ve„ſtri conſervationem ſuaſit Religionis „Catholicæ, ejusque liberi exercitii to„lerantiam.„ Enimvero ipſemet Arau-

ſionen-

sionensis Princeps coram Avallio Ora- Sæc. XVII.
tore declarabat, iniquum esse, quod A. C. 1644.
Catholici tantopere vexentur in eadem Regione, ubi tamen sectarum tolerantia inter præcipua regiminis politici fundamenta habetur: verum Batavi insuperhabitis Principis sui monitis audacter Oratori insinuarunt, ut de Catholicis nullam ultra mentionem faceret, ni sibi molestiam accersere vellet: Nec his contenti, post Oratoris discessum edicta adhuc longe severiora in Catholicos ferebant, ut imposterum pro sublevando jugo exterorum Principum deprecationes implorare absterrerentur: Re comperta Franciæ Rex datis ad Batavos literis de eorum inhumanitate erga Catholicos vehementer querebatur, nullo alio sui patrocinii successu, nisi quod Catholici haud mitius, quam antea (*) haberentur.

§. XVII.

(*) Observandum est, quod violata pactorum religione Batavi Catholicis Religionis suæ exercitium post prosperum rebellionis successum ademerint, eisque Ecclesias eripuerint, sub falso obtentu, quod inobedientes ac seditiosi fuissent, ac Calvinistis novum jugum imponere moliti essent; quæ tamen putida fuit calumnia: præterea jam nimis in-

Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XVII.

Variæ urbes a Bavaris occupatæ.

Theatr. Europ. part. 5. pag. 234. Brachel. hist. lib. 6.

Quamvis Cæsar pacem Imperio reddere, totis viribus adlaboraret, pluriumque Principum Oratores Templum pacis Monasterii aperire crederentur, ejus tamen structura sat lente processerat, eoquod armati hi pacificatores una manu pugnassent, ædificassent

dulgenter cum Catholicis gestum crediderant, eoquod interdicto publico Religionis exercitio illos ad Calvini sectam non coegerint, sed in privatis ædibus convenire permiserint: eapropter anno hujus sæculi quadragesimo primo Jesuitis in Belgium venire, sub gravissimis pœnis interdixerunt, parentibusque suos filios ad Catholicas Hispaniarum Universitates vel Collegia mittendi libertatem ademerunt, ne ibidem doctrinis Reipublicæ pernicioſis imbuerentur: Verum in quorum Scholis ipsi Batavi anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo primo, Hugonotæ in Galliis per integrum ferme sæculum, Puritani in Anglia, Calvinistæ in Bohemia & Hungaria fuerint imbuti, bella & seditiones contra suos legitimos Principes concitatæ, irrefragabili testimonio loquuntur, necnon desolatæ ab ipsis Regiones hodiedum vindictam in cælum clamant.

sent altera, & quod hac erexissent, destruxissent illa: eodem enim tempore, quo Galli pacis consilia jactitabant, novas armorum societates inierunt, & Sueci Daniæ Regem, eoquod Moscis & Cæsareis suppetias tulisset, inopino bello oppressérunt, ac Galliarum Reginæ Auctores fuerant, ne hoc anno pacem iniret, sed potius bellum in Germania ardentius produceret. Eo consilio Turrenius Comes cum recenti milite Gallo in Alsatiam movit trajectoque Rheno sese cum Suecis jungere, totamque belli molem ad tractum Rheni superioris, & demum in Bavariam effundere statuit: Obstitit tamen Mercius, qui Wallio ætate ac laboribus fracto in suprema Bavarici exercitus Præfectura subrogatus, non modo Gallo-Vinarienses, ne Uberlinganæ Urbi suppetias inferre possent, præpedivit, sed insuper recuperata Heilinberga munitaque Rotwilla, Uberlingam & postea Friburgum Brisogiæ urbem expugnavit. Biduo post Anguinius Dux cum recenti milite e Galliis Brisaccum adventans, terrorem, non cladem Bavaro-Cæsareis intulerat; quippe Turrenio & Vinarienfibus junctus, prope Ufhusium Mercii castra majore vincendi fiducia, quam certaminis felicitate adoritur, tanta tamen Bojorum vi exceptus, ut

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

pugna per totam noctem protracta circa quartam horam posteræ diei matutinam non sine luculenta clade repelleretur. Nec tamen inde fractus, Rauschenbergii stationem pari ferocia oppugnat, & quamvis bis cum strage repulsus esset, acie tamen dextre inversa, Boica castra a tergo invadere tentat. Tum vero ipso periculo leoninam fortitudinem acuente, Bavari ternos Gallorum insultus tam immota virtute sustinuerunt, ut tandem Galli ingenti clade repulsi, fateri cogerentur, non semper audaciam, nec numerum adversus strenui Ducis vigilantiam valere. Cecidere in hoc conflictu sex Gallorum millia, Bavarorum non ultra mille ducenti, quos inter tamen præcipue Caspar Mercii Frater, aliique Tribuni recensebantur. Sub idem tempus Wiseneckensis arx flagitiosa Gubernatoris perfidia Gallis cesserat; inde vero Anguinius audacior factus, novisque copiis identidem auctus, Germersheimium, Wormatiam. Spiram, Crucinacum, Moguntiam, Philipopolim, aliasque Palatinatus urbes non tam suorum virtute, quam multitudine intercepit: Minus tamen felici Marte adversus Bavaro-Cæsareos pugnabant Hassi & Vinarienses; hi enim Manheimii a Rauschenbergio oppressi, isti vero Hæchsta urbe expulsi itera-

iterata clade profligati fuere: Cæsarei quoque Saxonibus juncti Schweidnitzium in Silesia, Zeizam arcem, & Wohlaviam aliasque urbes expulsis Suecorum præsidiis recuperarunt. Paulopost etiam Bremensis Administrator Suecos non longe a Verda ingenti clade protrivit: Fausta quoque erant Cæsareorum initia in bello Danico; quamvis enim Torstensonius & Hornius plurimas urbes præsidiis pene nudatas, ac inopina Suecorum irruptione perculsas intercepissent, Cæsarei tamen, ductore Gallasso, cæsis Suecis, cum ingenti præda Kialensem arcem expugnarunt, atque ex Stapelhornensi & Eiderstadiana regione expulsos, expugnatis duodecim Suecorum navibus strenue insectati sunt: Exorto autem Danos inter & Cæsareos dissidio, Galassus ex Holsatiæ finibus Magdeburgum reversus, cum exercitu suo ex variis cladibus imminuto ægre in Bohemiam evasit, ejus vestigia premente Torstensonio, qui Moraviam ferro & flamma dein devastatus est. Ita demum hic quoque annus æquali utriusque partis strage & victoria, ac nonnisi communi subditorum ruina sine ullo communis caussæ emolumento absumptus fuit. Nec magis constans erat belli fortuna Hispanis, qui quamvis in Catalonia Ilerdam

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

urbem recuperaſſent, Gravellingam tamen in Flandria Gallis, & Saſſium Gandavenſe Batavis cedere cogebantur: Cataloni quoque in Extramaduram excurrentes Marchionem de Terracuſa ab obſidione Eloæ repulerunt, deſideratis utrinque quamplurimis.

§. XVIII.

Urbani VIII. Pontificis Maximi obitus.

Palat. in vit. Urb. VIII. Ciacon. in vita Ejusdem tom. 4. Nani Hiſt. Venet. p. 1. l. 12. & p. 2. lib. 1.

Hoc item anno Italiæ bello, quod Barberini ob Ducatum Caſtrenſem cum Odoardo Parmenſi Duce, Venetis, aliisque Italiæ Principibus geſſerant, die prima Maij finis imponebatur, pacem conciliantibus Alexandro Bichio Cardinale Regis Chriſtianiſſimi Oratore, & Cardinale Joanne Donghio, qui nomine Pontificis concordiæ leges in Baſilica Divi Marci promulgaverat: Erat hoc bellum Eccleſiæ, Romanæque ditioni funeſtum, & Urbani Pontificis exiſtimationi, vitæque exitioſum: præterquam enim, quod pecunia in arce S. Angeli a Prædeceſſoribus Papis adverſus infideles repoſita ferme omnis fuiſſet diſtracta, inſuper ſummus Pontifex plurium Principum invidiam odiumque necnon malevolorum ſatyras in ſe acerſebat, ſibi vero ob mœrorem inde con-

conceptum mortem accelerabat; ad- Sæc. XVII.
monitus enim, licet ſero nimis, a Car- A.C. 1644.
dinale Bichio, quod ex privata Nepotum ſuorum cupiditate arma temere illata, & ſubditi ad extremam calamitatem redacti fuiſſent, & ex infauſto belli hujus ſucceſſu non modo Pontificio Imperio ſed toti Italiæ diſcrimen impenderet, Urbanus hucusque a ſuis Nepotibus geſta ſubdolo ſilentio obvoluta fuiſſe, tam indigne ferebat, ut habito Purpuratorum Senatu, dum commotior in illos erumperet, animo deficere, & lingua hærere videretur, ac propediem moriturus crederetur: Accedente demum gravi ſenio, viribusque aſſiduo labore fractis ipſemet mortis ſuæ horam appropinquare ſenſerat, quocirca ſepoſitis omnibus exteris curis totum ſeſe Divinarum rerum contemplationibus dicabat. Poſtera die cunctos Cardinales eo fine convocatos rogabat, ut pro ejus anima coram Deo ferventer intercederent, atque in Succeſſoris electione ſepoſitis diſſidiis ſolius Eccleſiæ utilitatem reſpicerent, fideique Catholicæ propagationi, orbisque ac Urbis tranquillitati intenderent: denique facta apud Sacerdotem præteritæ ætatis accuſatione morientium Sacramentis munitus intimis e ſenſibus proruptas pœnitentis animi voces, teſtesque addebat:

Sæc. XVII. A.C. 1644.

die trigesima octava Julii prolixo sermonum tractu, cum Deo ac Cælicolis colloquia socians, jam glorioſiſſimam Triadem, & Chriſtum Salvatorem, ejusque Matrem ingeminabat, sæpius per Chriſti merita miſericordiam & malæ voluntatis veniam depoſcens; tandem vero altera die poſt expletos in Pontificatu unum & viginti annos minus septem diebus Romæ pie in Domino obiit annos natus ſeptuaginta ſex, Menſes quatuor. & viginti quatuor dies. Sepultus eſt in Vaticana Eccleſia in tumulo ſtatuis & columnis ornatiſſimo, quem ſibi vivens juxta Pauli III. ſepulcrum erigi curavit.

§. XIX.

Ejusdem Pontificis geſta in Pontificatu.

Vit. Siri mem. Chronicon Piaſec. Palatinus & Ciacon. l. c.

Haud immerito Urbanus Papa ob animi ſui candorem, doctrinæ profunditatem, prudentiam, morum comitatem, raramque in rebus politicis cognitionem celebratiſſimis ævi ſui Principibus annumerandus eſſet, dummodo nimia erga ſuos Nepotes indulgentia non minus Pontificatus ſui initia, quam finem ſperata felicitate, atque exoptata gloria deſtituiſſet: quapropter plura in vivum & defunctum hunc

hunc Papam Romæ Pasquinus deblateraverat, quæ tamen æque ac hæreticorum calumnias & mendacia nequidem inculpatiſſimi Pontificum mores effugere potuiſſent, aliunde vero hæc dicteria publicis, ac frequentiſſimis in Urbani laudem ubique affixis inſcriptionibus, veluti tot meritorum monumentis ſat aperte convelluntur: Ea enim huic Pontifici ab ipſis etiam hoſtibus debetur gloria, quod magni ingenii, probitatis, eloquentiæ ac eruditionis Vir nonniſi magna in ſuo Pontificatu geſſerit. Præprimis vero Vaticanam Baſilicam marmoreis ſtatuis, arisque magnificis, necnon Divi Petri Confeſſionem ſtupendi operis Mauſolæo ex ære Corinthio auro ſuperinducto, & S. Bibianæ S. Caii, & ſancti Sebaſtiani Templa, necnon Baptiſterium Lateranenſe, & Bibliothecam Vaticanam ornavit, Regiisque plane ſumptibus reſtauravit, locupletavitque. Inſuper Romanam urbem mœnibus cinxit, novoque armamentario, & arcem S. Angeli validioribus propugnaculis munivit, & ditionis Pontificiæ fines arce Urbana a fundamentis erecta, Centumcellarum Portu, Anconitana & Urbevetana arce firmavit. Singulare autem pacis ſtudium præſeferebat Urbanus, hinc Franciſcum Barberinum Nepotem ſuum

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

pro avertendo Italiæ bello ad Reges & Principes, ac paulopoſt ad Imperatorem ad pacem in Germania, atque inter Franciæ & Hiſpaniæ Reges componendam ablegabat, necnon Vallis Tellinæ & Montferrati diſſidia feliciter componebat. Nec etiam excolendis ſcientiis munificam ſubtraxit dexteram, quippe Gymnaſium Romanum ornatius ac amplius inſtituit, & pro juvenibus nationis Germanicæ pietate ac literis imbuendis Collegia Fuldenſe, Viennenſe, Pragenſe & Illyricum Laureto reſtituit: denique varia poſteris reliquit ingenii ſui monumenta, quæ inter celebrantur ejusdem Paraphraſes in quosdam Pſalmos & Cantica, variæ Conſtitutiones & decreta præter epigramata in Viros illuſtres, & exhortationem ad virtutem; Publicavit etiam Pontificale Romanum & Martyrologium ſua auctoritate recognitum; edidit quoque hymnos in Chriſti, Deiparæ, aliorumque Sanctorum, præcipue S. Thereſiæ feſtos dies, abolitisque antiquis novos hymnos a ſe vel emendatos, vel ex integro conditos in Divinorum officiorum celebratione decantari præcepit.

§. XX.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XX.

Cardinalium comitia pro eligendo novo Pontifice.

Juſtis de more perſolutis Cardinales numero quinquaginta ſex conclave, ſeu Sacra Comitia die nona Auguſti inchoarunt. Præprimis Jacobus Accariſius deſignatus Epiſcopus Veſtanus habita ad Cardinales oratione eos ad concordem novi Pontificis electionem hortabatur, finito autem ſermone acceſſere Regum, Principumque Legati, necnon Romani Proceres, qui Purpuratis pro more ſua obſequia deferentes, usque ad quartam noctis horam in Conclavi morabantur: Altera die ex Pontificiæ Conſtitutionis præſcripto ad primam ſuffragiorum ſcrutationem procedere parabant; id tamen nondum licere monebant Carpegna & Palotta Conclavis Cuſtodes, eoquod loci ambitus non omni ex parte occluſus eſſet: advocatis igitur fabris murariis, abſolutoque opere Cardinales inierunt ſcrutinium, incredibili omnium lætitia; cum enim ex Purpuratis ibidem congregatis omnino quadraginta octo ab Urbano VIII. fuiſſent renuntiati, & ex illis unice in Sacchetum, & Pamphilium Cardinales tam Collegii, quam Principum

Hiſt. de elect. Innoc. X. part. 64. Conclav. de Pontef. Rom. pag. 675. Ciacon. in vita Innoc. X. Palat. ibid.

Sæc. XVII. A. C. 1644

cipum favor & populi vota collimare viderentur, his pariter favente Franciſco Barberino, unaomnes ſe paucas intra horas ex comitiis exituros ſperabant. Adverſabatur tamen Antonius Barberinus & Hiſpani, qui ductore Albernozio Cardinale Sacchetum a Pontificatus ſpe excluſerunt: Tum vero Franciſcus Barberinus omnem impendit operam, ut Regis Catholici excluſionem impediret; incaſſum tamen omnia; ipſimet enim Cardinales, qui prius Saccheto ſuffragabantur, ab eodem receſſerunt, eoquod Pater Valentinus Mangionius Jeſuita a Sacro Cardinalium Collegio in Confeſſarium durantibus comitiis cooptatus, pronuntiaſſet, quodſi aliquis Rex ſuam ſententiam contra aliquem Cardinalem declaraſſet, ceteri Cardinales ob incommoda, bella, ſchismata &c. Sedi Apoſtolicæ imminentia ejusmodi Cardinali non modo non ſuffragari, ſed etiam idem ceteris ſuadere tenerentur. Cedere igitur cogebatur Franciſcus Barberinus, qui, ne Galli viciſſim Pamphilium excluderent, Antonium fratrem ſuum Gallis oppido faventem ſibi conciliare, ceterosque, ne aliis quam Cardinalibus ab Urbano VIII. creatis ſuffragium ferrent, inducere nitebatur: eapropter Fratrem Vincentium Maculanum

lanum ex Ordine FF. Prædicatorum Cardinalem, Virum de Ecclesia bene meritum, atque in Barberinos propensum proposuit. Attamen contentio, quam Vincentius cum Julio Mazarino Cardinale habuerat, necnon Montalti Cardinalis, qui ab Hispanis ad Gallos defecerat, oppositio eidem omnem Pontificatus spem evoluto vix triduo ademit: idem fatum tulere Altierius, Montius, & Philomarinus Cardinales, qui potius ceterorum mentem exspiscandi, quam eos promovendi studio proponebantur. Interim Cardinalium non pauci longioris moræ, ac æstivi caloris tædio ac molestia fatigati, ad feriam Pontificis electionem procedi, ardentius petebant, atque inter eos Albernozius Hispanæ factionis princeps coram Montio Cardinale, *estne credibile*, inquiebat, *quod Barberini præter Sacchetum habeant neminem, quem proponerent*? cui Montius proposuit Pamphilium: excipiente autem Albernozio, quod literas, in quibus Montius inter Pamphilii inimicos recenseretur, legisset, eas fuisse temere confictas repposuit Montius, qui unacum Spada & Panzirollo Cardinalibus Pamphilii partes tueri nitebatur, eidemque proponebat, ut de sua electione agi pateretur: Hic vero prudenter respondit, se nolle proponi, nisi ab Antonio Barbe-

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A.C. 1644.

Barberino capitali ſuo inimico: Hoc Pamphilii reſponſum adeo devinxit Cardinalem Antonium & Albernozium, ut hic Medicæo etiam Barberinis conciliato Caponium & Cornarum, ut cum iisdem agerent, ablegaret: Paucos poſt dies Cardinalium potiſſimi ſerio cauſſam Pamphilii aggrediebantur; unde Albernozius ſublatis Hiſpanorum Gallorumque obſtaculis de felici electionis ſucceſſu ſperans, Barberinis manifeſtabat, quod jamjam triginta tres Cardinales Pamphilio faverent, de hoc tamen negotio nil divulgari petebat, donec omnes Conclavis rotæ eſſent obſeratæ, ne fors Franciæ Legatus obſiſteret, ac tumultum concitaret. Ea autem nocte, quæ diem decimam quartam Septembris inſecuta eſt, ampliſſimus in Albernozii cubiculo Cardinalium conventus habebatur, ut cuncta, quæ in proxima electione fieri oporteret, diſponerentur: poſtea quinquaginta Cardinales ad Pamphilii cubiculum concurrerunt, eidem ſua oblaturi obſequia. Illuceſcente die in Sacello habebatur Scrutinium, ubi Barberinus cum viginti tribus ſuffragiis acceſſui, & Albernotius cum viginti quinque ſcrutinio adfuere: deerant ergo duntaxat ſex ſuffragia, unum ſcilicet Electi, & quinque Gallorum, qui Bichio Cardinale

dinale urgente Pamphilium excluſe- Sæc. XVII. A. C. 1644.
rant: Nihilominus Barberinus, ruptis comitiorum clauſtris, ac Papa Pontificali habitu ornato, electionem Romano populo die decima quinta Septembris promulgavit, his verbis: *Annuntio vobis gaudium magnum: Habemus Papam Eminentiſſimum & Reverendiſſimum Dominum Joannem Baptiſtam Pamphilium, qui ſibi nomen impoſuit Innocentii decimi.*

§. XXI.

Vita & geſta hujus Papæ ante ſuum Pontificatum.

Primam lucem Joannes Baptiſta Pamphilius aſpexerat Romæ die ſeptima Maij anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto: Erat is progenitus ex Majoribus non modo generis nobilitate, ſed & ſanctimonia, eruditione, dignitatum, ipſiusque etiam Romanæ Purpuræ gloria longe celebratiſſimis: Ne vero Joannes nonniſi alieno Avorum ſplendore inclareſcere videretur, ipſus proprio conamine ac meritorum cumulo ſe ſuis Majoribus, niſi ſuperiorem, ſaltem parem reddere ſategit: Poſtquam igitur Romæ humanioribus literis non ſine magna laude operam dederat, Theologiæ, ac jurisprudentiæ curriculo in præcipuis

Vita MS. Don. Olymp. Ciacon. in vit. Urban. VIII. p. 570.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

puis Italiæ Academiis feliciter emenſo, anno ætatis ſuæ vigeſimo laurea donatus eſt. Inde vero Romam reverſus, primo Sacri, ut vocant Conſiſtorii Advocatus, dein Romanæ Rotæ Auditor a Clemente VIII. renuntiatus, facile ſeptingentas quinquaginta deciſiones mira ſolertia, ſingularique prudentia exaravit, quæ tribus voluminibus comprehenſæ apud hujus Familiæ hæredes hodiedum aſſervantur. Habebat Joannes Fratrem Pamphilium Dominæ Olympiæ Maldachinæ matrimonio junctum. Erat hæc fœmina ingenii acie, memoriæ felicitate raraque in publicis privatisque rebus feliciter expediendis dexteritate ultra ſexus ſui limites excellens; quæ defuncto Marito ſuo domeſticam Pamphiliæ Domus curam aſſumpſit, omnesque illius proventus, ſuamque dotem in Joannem Cognatum ſuum, ut ſplendide Eccleſiaſtica munia obire poſſet, profudit, quocirca Joannes gratitudinis obſequio in omnibus ſuis negotiis ab ejusdem conſilio & ore velut oraculo dependere conſueverat, quamvis prompta hæc obſequendi voluntas ob immodicam dominandi libidinem huic fœminæ innatam, in deſpoticam ſervitutem non ſine mordaci aliorum convitio degeneraret: quoniam vero comprobata morum probitas, &

non

non vulgaris vultus deformitas Joannem ab omnis mali suspicione absolveret, a Gregorio XV. Nuntius Apostolicus Neapolin missus est, atque ab Urbano VIII. Datariæ Præfectus, Franciscum Barberinum Cardinalem ad Gallos & Hispanos ablegatum comitari jubebatur, postea dictus Patriarcha Antiochenus ad Philippum IV. Hispaniæ Regem Legatus fuit decretus: demum vero Romam reversus, ob legationem suam summo prudentiæ applausu gestam anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo Romanam Purpuram, rubrumque galerum sibi jam ante triennium destinatum ab eodem Pontifice in Quirinali Palatio accepit: Tum vero in Sacris tam Tridentini, quam Inquisitionis & Immunitatis Congregationibus, quibus cum laude & animarum proventu præerat, semper se mansuetum, in conversatione humilem, in Ecclesiis pium, & ubique tam prudentem exhibebat, ut vitæ suæ innocentia, morumque candore lividissimos etiam obtrectantium dentes effugisset, nisi tam amplum in ejus voluntatem imperium concessisset Olympiæ; inde enim natum, ut qui Pamphilii Cardinalis gratiam ac favorem expectabant, eam ab Olympia, non autem Olympiæ gratiam a Cardinale peterent, mul-

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

tique repulsam a Cardinale passi, per ludibrium dicerent: *forte Pamphilius nondum Olympiæ consilium exquisivit.* Tandem vero mortuo Urbano VIII. septuagenarius omnium ferme suffragiis in Papam electus est Pamphilius.

§. XXII.

Ferrantis Pallavicini fata & supplicium.

Pierr. de S. Rom. thes. chron. Hallerword bibl. curios

Nondum Innocentius Pontificium conscenderat solium, cum Ferrantes Pallavicinus maledici sui calami impudentiam capitali supplicio eluueret. Erat is ex antiquissima Pallavicinorum familia Placentiæ natus, qui a teneris luculenta excitatioris ingenii specimina edidit, hausitsque Mediolani apud Canonicos Lateranenses primis scientiæ pietatisque rudimentis, ingenii aciem nativo stimulo semper ad altiora evolantem præsetulit: unde in celeberrimis Italiæ Academiis & eruditorum congressibus maximi nominis & honoris erat: brevi tamen illius fama ad metas hæsit, postquam laxatis luxurientis ingenii sui habenis varios edidit libellos, qui tam generis nobilitati, quam status sui conditioni oppido contrarii erant: liberiora igitur indomitæ juventutis licentia usus, modestiæ & honestatis can-

Bouche Hist. de Prov.

cancellos disrupit, ac præpete curſu ſibi exitium acceleravit, incaſſum ejus amicis calami ſui aculeos hebetare conantibus. Obtinuerat is a ſupremo ſui Ordinis Præpoſito in Gallias proficiſcendi licentiam: hæſit tamen abſconditus Venetiis, ubi impudicæ cujusdam mulierculæ vinculis irretitus, ut ſibi pecunias compararet, multos ingenii ſui fœtus edidit, Bibliopolis, quibus Pallavicini acutum ſapiebat ingenium, multo pretio ejusdem lucubrationes ementibus: Has inter præcipue erat Italus tractatus ſub titulo: *Curſor exſpoliatus*, in quo in Hiſpanos acrius juſto invehebatur. Hoc equidem opus Inquiſitio Eccleſiaſtica ſine cenſura prætermiſit; poſtea tamen a Veneto Tribunali in numerum librorum prohibitorum fuit relatum, fremente incaſſum Pallavicino, qui itinere in Germaniam facto Venetias reverſus, infauſtum ſuum librum limavit, multisque epiſtolis ſtylo plerumque ſatyrico & acri exaratis auxit, præloque ſubjicere molitus eſt: re autem comperta Archiepiſcopus Vitellius tum Pontificius apud Venetos Nuntius, apud Rempublicam inſtitit, ut Pallavicinus per integrum ſemeſtre cuſtodiæ daretur: exemplaria tamen jamjam omnia ubique diſtracta erant: Poſtquam vero in-

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Il Corriere Svaligiato.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

ter Odoardum Parmæ Ducem & Barberinos bellum exarserat, Pallavicinus libertati redditus, Clericalem habitum omnino deposuit, ac sub specioso Principem suum defendendi obtentu opusculum, cui titulus: *La Baccinata,* convitiis ac contumeliis in Barberinam familiam refertissimum, & quod mireris potius, an detesteris, ipsi Pontificis Nuntio inscriptum evulgavit. Inde vero omnium probe sentientium invidiam in caput suum accersivit, ac improvido prorsus consilio, ut Romanam ultionem effugeret, Venetias secessit, intima familiaritate Carolo Morsio natione Gallo, cujusdam Typographi Filio junctus. Hic vero constituto pretio pellectus, Pallavicino iter in Franciam sæpius proposuit, eoque fine confictas exhibuit literas, quibus ipsemet Cardinalis Richelius Pallavicini utpote Viri longe eruditissimi præsentiam omnibus votis exoptare fingebatur: Incidit in casses incautus juvenis, ac Genevam delatus, quinque libellos, quos in Italia prælo subjicere minime audebat, ibidem edere constituit: cum autem de pretio, quod a Typographo petebat, convenire haud posset, re infecta discessit, viarumque ignarus, a Morsio Sorgiam Viscantini Comitatus civitatem delatus est: ubi vero ad urbis portas

tas Pontificia conſpexerat inſignia, *actum eſt de me*, exclamans, a lictoribus ad fluminis oram excubantibus cingitur, ſub obtentu, quod prohibitas veheret merces: Ambo igitur ſine mora cuſtodiæ dantur: Morſius vero mox libertati reſtituitur: Pallavicinus autem ablatis omnibus ſcriptis ſuis examini ſiſtitur, atque aliquamdiu carceri incluſus hæret: cum vero a ſuis cuſtodibus ſat benigne haberetur, ab illis haud difficulter candelæ uſum obtinuit, noctuque carceris foris ignem admovens, ſibi flamma exitum quærere ſtatuit: tempeſtive autem deprehenſus, duriori carceri mancipatur: tandem ex propriis ſuis ſcriptis de læſa Majeſtate convictus, decimo quarto poſt captivitatem Menſe, nondum expleto vigeſimo ſeptimo ætatis ſuæ anno Avenione capite plexus eſt. Plurima atrociſſimis convitiis ſcatentia, necnon turpiſſima, quæ vel ipſus ſcripſit, vel ipſi fuere imputata, poſt ipſius mortem duobus voluminibus edita fuere, ex quibus *ejusdem epiſtolæ amoroſæ*, *Pudicitia deluſa*, *& Vulcani rete* die vigeſima ſecunda Januarii ante biennium, necnon alii illius libri ſub titulis: *Divortium cœleſte*, *& Curſor exſpoliatus* a Spirocinio vulgatus, die decimo octavo Decembris anno hujus ſæculi quadrage-

Sæc. XVI. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

drageſimo ſexto, & denique die quarta Julii anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo primo ejusdem *Panegyrici*, *epithalamia*, *Diſcurſus Academici*, *Novellæ*, *Beatitudo animæ*, *Joſephus*, *Berſabee*, *Samſon*, *Suſanna*, *Saliclea*, *Scæna Rhetorica & Princeps Hermafroditus* a Romana Inquiſitione damnatis libris accenſebantur. Meditabatur etiam Pallavicinus in carcere librum edere de triſtitia, ſed juſta Nemeſi ſupplicium accelerante opus abſolvere haud potuit, ejus tamen amici mortem infauſti hujus juvenis ulturi paulopoſt Morſium Pariſiis trucidarunt.

§. XXIII.

Scoti rebelles Anglis contra Carolum Regem ſuum juncti.

Piaſecc. chron. pag. 534. Rapin Thoiras Hiſt. d' Angl. t. 9. pag. 490.

Ineunte hoc anno Carolus I. Angliæ Rex, poſtquam rebellibus ſuis ſubditis toties, incaſſum tamen, æquiſſimas reconciliationis conditiones obtulerat, novum, ut vocant, Parlamentum Oxonii celebrandum indixit, ut de opportunis pacem Regno reddendi mediis conſultaret. Hanc in rem ad Senatores, qui Weſtmonaſterii adverſus Regem convenerant, literas dedit ab ipſo Regis Filio, Eboracenſi Duce, quadraginta tribus Proceribus & centum octodecim

decim inferioris Curiæ Patribus ſubſcriptas. Verum prævalente Regem ſuum opprimendi ſtudio, Weſtmonaſterienſes reſponſi loco declararunt, quod ipſi nunquam cum Oxonienſi Parlamento, utpote ex privatis hominibus & patriæ proditoribus compoſito acturi eſſent: poſtea publico edicto in vulgus ſparſere, quod Rex ſub ſpecioſo pacis obtentu eos inducere voluerit, ut verum Parlamentum Oxonii, non autem Weſtmonaſterii, congregatum eſſe, ſaltem *indirecte* profiterentur: Ad tam petulans reſponſum Anglos incitaverat Scotorum adventus: Hi enim triduo ante Oxonienſis Parlamenti initium die decima nona Januarii cum octodecim peditum millibus & quingentis Equitibus ad rebellium opem in Angliam penetrarunt, & ſeſe Anglici Parlamenti copiis, ductore Fairfaxio, junxerunt. Tum vero de Regis ſolio, ſalute & vita actum eſſe, præſagiebant omnes: cum enim ad neceſſariam ſui defenſionem contra rebellium violentias nil reliquum haberet, quam arma, aut pacem: hac pertinaciter repudiata, præter dubiam belli fortunam, inſuper nonniſi exigua ab exteris ſubſidia, contra tam validos hoſtes nimium infirma, ſibi polliceri poterat; præterea rebelles Regem omnibus ſuis vectigalibus & Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

tributis deſtituebant, atque in Regis æque ac Reginæ, Regii Filii, & Epiſcoporum reditus & bona, ſequeſtri ſpecie manus injiciebant, adeo, ut Rex, unde victum compararet, vix ſibi relictum quereretur: Econtra autem rebellibus proclive erat copioſum conſcribere exercitum, ipſique jamjam viginti armatorum millia contraxerant, antequam Rex pro vitæ ſuæ ſecuritate quingentos conduceret, illique plura poſſiderent belli tormenta, quam Rex ſclopetos: quippe Londinenſes jactato Parlamenti & Religionis libertatem, avitasque Regni leges tuendi obtentu faſcinati, rerumque novarum cupidi maximo numero ad rebellium vexilla concurrerunt: Præcipue vero Puritani Præcones, ut immutato Eccleſiæ Regimine opimos Epiſcoporum Decanorumque reditus ceu juſtam hæreditatem aucuparentur, claſſicum ex ſuggeſtu cecinere, unde pacis Evangelium promulgare debuiſſent: Seditioſis horum follibus inflati Viri, immenſam æris ſignati, & argenteæ ſuppellectilis vim ad belli expenſas contulere, mulieres quoque abjecta rei domeſticæ cura annulos aureos, connubii pignora, mundumque muliebrem nequidem rogatæ, inaudito prorſus exemplo in ærarium deportarunt: ut vero Regem ſuum omni

omni ope deſtituerent, ſeditioſi bona Nobilium, Procerumque, quos Regis partibus ſtudere compererant, diripuerunt, atque in militum ſtipendia converterunt, necnon promulgato edicto ſanxerunt, ut ſemel in hebdomada absque prandio viverent, ſumptusque alias in hoc convivium expendendos pro alendo exercitu reponerent. Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XXIV.

Regis copiæ a rebellibus Anglo-Scotis iterata clade profligatæ.

Igitur utriusque Curiæ Senatores Scotorum copiis aucti numeroſum militem in aciem educunt, ac die vigeſima octava Februarii Neo-Caſtrium Marchionem, qui Scotis Tynæ trajectum præpedire nitebatur, Dunhelmum usque propellunt, ejusque Tribunum Belloſſium nomine, qui cum ſuis Eboraco erumpens Seltii caſtra metabatur, unacum mille ſexcentis gregariis capiunt, cæſisque quamplurimis occupatisque quatuor belli tormentis & bis mille ſclopetis quingentisque equis urbem vi expugnant. Accepta hac regiorum clade Neo-Caſtrius cum ſuo exercitu Eboracum contendit, Londinenſes vero pro obtenta contra Regem victoria ſolemnes decrevere gratulationes. *Rusworth Vol. 5. p. 617. Salmon Hiſt. d'Angl. t. 1. p. 240. & 244.*

Sæc. XVII A. C. 1644.

nes, moxque Fairfaxius cum triplici rebellium agmine Eboracum cingere ſtatuit: Interim vero Robertus Palatinus Princeps in Scotos, qui Nevarcham urbem ductore Joanne Meldrumo obſederant, aggreſſus, a fronte & a tergo totis viribus irruit, eosque undique cinctos ad deditionem compulit, omnibus tormentis, totoque belli apparatu in ſuam poteſtatem redacto: inde Princeps promotis in Lancaſtrienſem Provinciam caſtris Derbyam Comitiſſam, quam rebelles integro jam bimeſtri in ſua arce obſeſſam tenebant, Popwortha & Boltonio urbibus vi occupatis liberavit, continuatoque victoriarum curſu Leerpolum portum, ejectis rebellibus Regi ſubjecit. Ibidem Rupertus, ut Eboracenſi urbi a rebellibus obſeſſæ ſuccurreret, acceptis a Rege literis admonetur: quocirca contractis circiter triginta regiorum millibus die trigeſima Junii Eboracum advolat, urbemque obſidione liberat, collatisque cum Neo-Caſtrio conſiliis acie decernere conſtituit: die igitur ſecunda Julii Marſtonmorii urbe quatuor paſſuum millibus Eboraco diſſita Anglo-Scotos adoritur, primoque impetu lævum hoſtis cornu in fugam agit, atque in Oliverii Cronwelli Equitatum ferociter incurrit, Ducemque vulnerat: viciſſim

ciſſim vero qui in lævo agmine pugna- Sæc. XVII.
bant, a rebellibus pene obtriti ſunt: A. C. 1644.
Inſtabat ex victoribus unusquisque hoſti ſuo, ac demum, quo fato, incognitum, utraque acies in eodem loco, ubi pugnæ datum initium, iunctis prope agminibus erat in conſpectu: tum vero Princeps prælium, quod jam languerat, ſolus accendit, confirmatisque tandem animis denuo in hoſtem ire jubet: Pertinax utrinque pugna, quæ duabus horis ante noctem inchoata, in ſequentem adhuc diem incredibili pugnandi, vincendique aviditate continuatur: tandem vero Mancheſtrius ſubditis calcaribus in Regios Equites proruit, turbatisque ordinibus illos fudit; horum ſtrage pedites Regii panico pavore perterriti, non ſine magna clade hoſti locum ceſſere: Hærebat in tergis fugientium victor, eosque Eboracum usque continuata cæde inſequebatur. Vexilla, omne bellicum inſtrumentum, machinæ & tormenta in poteſtatem rebellium devenere, peditumque plerique cæſi aut capti. Accepta hac clade Neo-Caſtrius in Hollandiam auſugit, Robertus vero Princeps collectis exercitus ſui reliquiis Ceſtriam movit; Expulſo igitur Rege ex omnibus ſuis Septentrionalibus ditionibus, rebelles nullo negotio Eboracum deditione ceperunt,

Sæc. XVII. A. C. 1644.

perunt, Regiisque Alresfordiæ cæsis Oxonium obsidere pararunt: quocirca Regina, licet partui proxima esset, inde excedere, ac primo Exoniam, postea Volemutum aufugere cogebatur, in Franciam reversura: Rex vero cum filiis & magna Equitatus parte ægre Oxonio excessit, ac postea Worcestriam sese recepit, quem Wallerus Essexiæ Comitis jussu presso pede insectabatur: viciſſim vero Rex mutato fortunæ flatu Essexiæ Comitem, qui Corisopotanam Provinciam cum valido agmine invaserat, interciſa omnis annonæ opportunitate ad eas redegit angustias, ut equitatu noctis beneficio ægre fuga dilapso, totum peditatum dispergeret, & Skipponum rebellium Belliducem pactis deditionis legibus compelleret, ut Regi omnia belli tormenta, currus, arma, omnemque reliquum apparatum, militibus libere Lestitellam abire permissis, cederet: Verum hæc victoria Regi magis fuisset proficua, si hos milites unacum suis Tribunis jure belli captos abduxisset: prævalente autem ejus clementia, iterato utriusque Curiæ Senatores ad pacem inclinare studuit, hanc in rem Westmonasterium misso quodam Nobili plena agendi facultate instructo. Verum rebelles tam duras præscripsere leges,

leges, ut Rex salva sua auctoritate, conscientia & honore illas nullatenus acceptare potuisset, uti paulopost memorabimus. Demum reliquo totius anni cursu utrinque alternante fortuna, plerumque tamen Regiis infausta, dimicatum est: utriusque vero Curiæ Senatores seu Parlamentum Presbyterianorum Liturgiam adoptari præcepit, declaravitque, quod communium precum liber, *oratio Dominica*, Symbolum Apostolorum, & decem præcepta Decalogi nonnisi res, precesque inutiles essent. Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XXV.

Ragotsii bellum in Hungaria adversus Cæsarem.

Hoc item anno Georgius Ragotsius Transylvaniæ Princeps, instigantibus Suecis, cum exercitu septuaginta millium in Hungariam irrupit, ut Cæsaris viribus novo bello distractis Torstensonius Daniæ Regem eo potentius opprimere, & Protestantes in Germania eo liberius Catholicos suis ditionibus spoliare possent. Hic ergo accersitis etiam Turcis Cassoviam urbem, pulso Cæsareo præsidio, occupavit, ibidemque promulgato decreto seditiosæ invasionis suæ iniquitatem jactato libertatis

Brachel. Hist. temp. lib. 6. Orthel. Chron. Hung. p. 145. Piasec. chron. p. 521.

Sæc. XVII. A. C. 1644. tatis Religionisque tuendæ obtentu honestare conatus est, acriter in Ecclesiasticos & Jesuitas tanquam Calvinianæ sectæ hostes invehens. Haud cunctabatur Imperator Bucheimium Comitem e Moravia Possonium cum valido exercitu decernere: interea vero Ragotsius rapido armorum cursu Zatmariam, Toccayam, Epperias, Sendicum, pluresque ad utramque Tibisci ripam sitas urbes qua vi, qua deditione subegit, ac Villecam urbem arcte cinxit, cujus tamen obsidionem, Cæsareorum adventu territus solvere cogebatur: Turcæ etiam iterata clade a Bucheimio protriti, tandem Ragotsii partes deseruere; quapropter Ragotsius horum ope destitutus, pluriumque Hungarorum transfugio debilitatus, in Transylvaniæ fines recessit, missisque ad Nicolaum Esterhasium Regni Palatinum Oratoribus primo inducias, ac demum pacem exorabat; postquam vero Cassoviam a Cæsareis incassum obsessam, atque a Bakosio Gabore Transylvano Belliduce liberatam compererat, cum valido agmine Epperiis erumpens, quatuor Legiones Cæsareas fudit, fugavitque, inde vero, necnon morbis, crebrisque velitationibus Buchemii copiæ oppido imminuebantur; quin tamen prompti subsidii spes esset;

Poloni

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Poloni enim, quos Cæsar in opem advocaverat, suppetias ferre recusabant, veriti, ne bello alieno haud lacessiti implicarentur: Rex tamen Poloniæ apud Ragotsium conciliandæ paci operam suam offerebat: Sub idem vero tempus Comes Wesselinus, Villeccæ Gubernator validissimam Muranæ arcem, cæsis præsidiariis, astu intercepit, & Cæsareus Bellidux Gözius Comes quatuor Ragotsianorum Equitum millia Toccaij adorsus, plusquam bis mille cæsis, captisque quamplurimis, ceteros in fugam egit. Adversa hæc belli fortuna Ragotsium ad pacis consilia compulit, quocirca Cæsareis Legatis Tyrnaviæ congregatis has conditiones proposuit. I. Ecclesiæ ab anno millesimo sexcentesimo octavo Protestantibus ereptæ restituantur vel destructæ denuo erigantur, & transgressores juxta Uladislai decretum puniantur, II. Monasteria, & Ecclesias derelictas denuo erigere, ac ibidem liberum Religionis usum invehere, Protestantibus integrum sit. III. Coram tribunali Ecclesiastico nil præter Matrimoniales caussæ dijudicentur, religionis autem negotia a cujuslibet Comitatus Superintendentibus dirimantur. IV. Jesuitæ nulla possideant bona, & Regno ejiciantur. V. Infesta quæstio de

Sæc. XVII. A. C. 1644.

de nomine Evangelicorum Ordinum silentio prematur. VI. Procerum & Nobilium Proles, si Sacræ militiæ nomen dant, omnibus suis bonis cedant. VII. Episcopatus, ceteræque dignitates Ecclesiasticæ nonnisi Magnatibus & Nobilibus conferantur. VIII. Regni officia absque habita religionis ratione distribuantur. IX. Decimarum pretium ab Ecclesiasticis non augeatur. X. Serventur pacta Viennensia ab anno hujus sæculi octavo. XI. Servatis antiquis privilegiis & consuetudinibus plena præteritorum oblivio concedatur: Hi articuli ultro citroque acriter discutiebantur, cum vero Ragotsiani præcipue Protestantium Ecclesias restitui, depressæ sectæ Authores puniri, & Jesuitas ejici, pertinacius peterent, e contrario autem Esterhasius Palatinus, & Strigonienſis Archiepiscopus Regni Primas iniquis hisce postulatis vehementer obsisterent, hoc anno pax concludi haud poterat.

§. XXVI.

Principum atque Illustrium obitus.

Ferrer. contin. Hist. Hisp. t. 13. cap. 2. p. 114.

Non sine magno rei Hispanicæ decremento hoc anno die sexta Octobris Madriti decessit Isabella Borbonia, Henrici IV. Franciæ Regis Filia, & Phi-

Philippi IV. Hiſpani Regis Conjux. Hæc Princeps omni virtutum genere exculta, ac maſculo animo prædita Hiſpani nominis gloriam ſartam ſervare, oppido ſollicita erat; unde pro ea, qua inclaruit, prudentia fortiore ſexu digna Catalonorum, Luſitanorumque defectionem ex Olivarii Miniſtri crudelitate ortum traxiſſe, probe cognoſcens, eundem ab Aula ſemoveri, Regemque Maritum ſuum, ut ipſus ad bellum procederet, inducere ſategit, quinimo ipſamet ſæpius conſcenſo equo exortos tumultus ſedavit, proſperumque Catalonæ expeditionis ſucceſſum haud parum promovit: Infauſto autem prorſus fato die vigeſima quinta Septembris in gravem incidit morbum, ex quo nonniſi quadraginta duos annos nata ſupremum obiit diem, relicto Filio Carolo Balthaſare Aſturiæ Principe, qui biennio poſt deceſſit, & unica Filia Maria Thereſia Ludovico XIV. Galliarum Regi anno hujus ſæculi quinquageſimo nono in matrimonium elocata. Hanc eadem mortis neceſſitate præceſſerat Cæcilia Renata Uladislai Poloniæ Regis Conjux, & Ferdinandi III. Cæſaris Soror, quæ anno ætatis ſuæ trigeſimo tertio Menſe Martio ex partu Vilnæ in Lithuania obiit, ac luculentum planctus argumentum Regi

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Brachel. Hiſt. temp. lib. 6. Schwanadt. Script. rer. Hung. t. 3.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

ſuo marito exſtitit. Hic anno inſequenti Aloyſiam Mariam Nivernii Ducis filiam Pariſiis duxerat, quamvis nonniſi anno hujus ſæculi quadrageſimo ſexto Menſe Martio ſolemnes Matrimonii ritus Varſoviæ curante Joanne de Torres Archiepiſcopo Adrinopolitano, & ſummi Pontificis Legato fuerint repetiti.

Hoc item anno in gravem morbum, ex quo anno ſequenti deceſſit, inciderat quoque Nicolaus Eſterhaſius Regni Hungariæ Comes Palatinus, qui Franciſco & Sophia Parentibus acatholicis natus, quamvis ob ingenitas bonæ indolis dotes, & grandium virtutum, facinorumque præſaga ſpecimina utrique parenti præ ceteris prolibus mire charus fuiſſet, ob ſuſceptam tamen anno hujus ſæculi decimo octavo Catholicam fidem a Patre non modo indigne habitus, ſed & paterna domo & hæreditate exturbatus eſt: Sollicitabatur inſuper miris artibus ac dolis ab Avunculo ſuo, ut ad ſectam rediret, maluit tamen Nicolaus inops & exul ſolum mutare, quam opulentus hæres fidem abjurare: itaque primo ad Franciſci Megoezii Caſſovienſis Præfecti ædes, poſtea Viennam ad Mathiam & Ferdinandum II. Cæſares profectus, pro Reipublicæ Chriſtianæ Salute ac negotiis crebras obibat legationes, pacemque inter

inter Cæsarem & Georgium Ragotsium Transylvaniæ Principem concludere satagebat: tandem vero anno sequenti die undecima Septembris anno ætatis sexagesimo tertio ærumnis, curis & laboribus pro patria & Religione exantlatis pene fractus decessit, sat amplas quidem posteris suis divitias, ampliorem tamen relinquens priscæ fidei, pietatis, virtutumque hæreditatem. Successorem habuit Joannem Draskovichium Comitem de Trakosthiam, qui anno hujus sæculi quadragesimo septimo in Regni Palatinum electus est.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XXVII.

Nonnullæ Urbani VIII. & Innocentii X. Constitutiones.

Paulo ante obitum suum Urbanus VIII. Pontifex maximus die vigesima Aprilis edita constitutione decidit, quod reformatis Fratribus Minoribus in publicis supplicationibus dignior locus in Hispaniis competat præ Fratribus Ordinis Eremitarum S. Augustini: die etiam decimo Maij idem Pontifex auctoritate Apostolica confirmavit decretum, vi cujus Moniales Ordinis Carmelitarum Discalceatarum, si per integrum triennium vel ob senium, ægritudinem aut amentiam quædam Monialis ad

Bull. magn. Urb. VIII. & Innoc. X.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

chorum aliaque dicti Ordinis ministeria incapax reperiatur, completo etiam unius & viginti numero, alias earum loco recipere valerent. Demum neoelectus Pontifex Innocentius X. die tertia Decembris ad implorandam Dei opem pro fausto regimine Jubilæum promulgavit: die autem decima nona Decembris decrevit, quod Cardinales, etsi sint Principum Filii vel alia natalium prærogativa fulgeant, solo tamen *Cardinalis* titulo contenti, absque ullo profanæ dignitatis addito nuncupentur, nec inter se alio titulo uti valeant, quam *Eminentissimi & Reverendissimi:* imo nequidem suis gentilitiis insignibus coronas, cassides &c. sed duntaxat rubrum pileum apponi curent.

§. XXVIII.

Variæ Sacrarum Congregationum decisiones.

Const. SS. Congr. Rit. Episc.

Interveniente Urbani VIII. obitu, & Innocentii X. electione, nonnisi paucæ Sacrarum Congregationum decisiones hoc anno occurrunt: has inter Sacra Rituum Congregatio die decima quarta Maij annuente Papa declaravit, quod dum quædam legata relinquuntur cum onere celebrandi Officium cujusdam Sancti sub *altiori* ritu, quam qui

qui a Sede Apoſtolica eſt præſcriptus, liceat Officium hujusmodi ſolemnius celebrare quoad pompam exteriorem, non autem quoad ritum Eccleſiaſticum. Juſſit quoque eadem Congregatio die quarta Junii, ut reprobato duplicis turribuli uſu Cæremoniale Epiſcoporum ſervetur: declaratum inſuper die decima ſexta Auguſti. quod Abbatibus Caſſinenſibus non liceat conſecrare Altaria, niſi pro uſu propriæ Eccleſiæ, & Religioſorum ejusdem Ordinis tantum. Sacra vero Concilii Congregatio die decima quinta Octobris decidit, quod Regulares, poſtquam ab aliquo Ordinario pro excipiendis Confeſſionibus ſæcularium ſunt approbati, ſi transferantur ad commorandum in familia alterius monaſterii ſui Ordinis extra Diæceſin, in qua fuerunt approbati, non poſſint ibidem audire confeſſiones ſubditorum præfatæ Diæceſis, in qua morantur.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XXIX.

Benedicti Ubaldi Cardinalis obitus.

Regnante adhuc Urbano VIII. Papa ex Purpuratorum Collegio tres vivis ereptos legimus. Horum primus erat Benedictus Ubaldus Nobilis Perusinus, qui Patrui ſui cura, Romæ in probi-

Ciattus in Annal. Peruſ. Ciacon. in vita Urban. VIII.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

probitatis cultu, & Jurisprudentiæ scientia eminuit, ac per aliquot annos Advocati munere functus, tandem Rotæ Romanæ Auditor, ac demum Cardinalis & Perusinus Episcopus necnon Bononiæ Legatus a latere renuntiabatur, quæ omnia munia summa integritate & maxima populi utilitate obibat: Administrabat quoque Ecclesiam suam incredibili gregis sui applausu usque ad annum Christi millesimum sexcentesimum quadragesimum secundum, quo eam Horatio Monaldo germano Fratri suo cessit: demum vero sexagenarius in summa egestate die vigesima Januarii Perusiæ decessit.

§. XXX.

Alexandri Cæsarini Cardinalis extrema.

Ughell. Ital. Sacr. Victorel. in add. ad Ciac.

Alter erat Alexander Cæsarinus Nobilis Romanus, qui Parmæ expleto Philosophiæ curriculo Romam reversus Jurisprudentiæ operam dedit; sacris postea Ordinibus initiatus, Juris utriusque Doctor, Signaturæ Referendarius, Cameræ Apostolicæ Clericus, ac tandem Cardinalis & Episcopus Viterbiensis nominabatur: Huic Ecclesiæ, restituto Seminario, nonnisi duobus annis, cum magna tamen laude præfuit,

fuit, longiore vita & fortuna digniſſimus: obiit demum Romæ die vigeſima quinta Januarii anno ætatis ſuæ quinquageſimo ſecundo. Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XXXI.

Julius Sabellus Cardinalis mortuus.

Denique hoc anno die octavo Julii Romæ, ubi natus eſt, vivere deſiit Julius Sabellus ex illuſtriſſima Principum hujus nominis gente ortus. Hic multis Præfecturis integre ſancteque defunctus, a Paulo V. ad conciliandam pacem inter Philippum III. & Carolum Sabaudiæ Ducem Nuntius Apoſtolicus nominabatur, inde vero non ſine proſperi ſucceſſus gloria reverſus, Ripaltenſi Abbatia, Purpura Romana, & poſtmodum Anconitano Epiſcopatu, & Bononienſi Legatione honoratus eſt, ubique ob inſignem prudentiam, humanitatem, & moderationem omnium animos ad ſe alliciens, & apud omnes deſiderium ſui relinquens. Paulopoſt petente Philippo IV. Salernitanus Archipræſul renuntiabatur, quem etiam Uladislaus Poloniæ Rex, & Ferdinandus III. Germaniæ tuendæ vindicem, & ad Urbanum VIII. Papam Oratorem ſelegerunt: indictis demum Pontificiis comitiis Julius, cum ad majora properaret, *Ciacon. in vita Paul. V.*

Sæc. XVII. A. C. 1644.

raret, hoc anno omnium luctu septuagenarius vitæ cursum absolvit, æternam dignitatem meruisse contentus.

§. XXXII.

Guidonis Bentivolii Cardinalis fata.

Nic. Erythr. Pina II. pag. 332. Ughell. Ital. Sacra.

Jam Urbanus VIII. fatis cesserat, cum Guido Bentivolius in primo conclavis ingressu Pontificatus spem & vitam amisit. Hic nobilissimo genere Ferrariæ ortus ab ineunte ætate se totum pietatis studio consecrans, latino, Hispano, & Gallico idiomati, literisque humanioribus sedulam navabat operam: demum in Patavina Universitate Jurisprudentiæ præceptis imbutus, Romam ad capessendam Rempublicam accessit, ibidemque a Clemente VIII. & Paulo V. variis honoratus officiis, atque Archiepiscopus Rhodiensis & Sedis Apostolicæ Nuntius renuntiatus, Belgicam Provinciam summa morum integritate, ac mira prudentia non sine magno Catholicæ Religionis incremento moderabatur. Adfuit etiam translationi Corporis sancti Alberti Episcopi Leodiensis & Martyris, dum illud Bruxellas ad Sacram ædem Carmelitarum Virginum Excalceatarum deducebatur. Transactis jam in Belgio pluribus annis Bentivolius a Paulo V. Purpura decoratus,

ratus, in Franciam Nuntius decernebatur, ubi Regis, Reginæ, Procerumque amorem & benevolentiam ſibi tam feliciter conciliabat, ut communi ſuffragio in Gallici Regni Protectorem expeteretur: nihil enim in ejus indole deprehendebatur, niſi honeſtum, nihil niſi grave & magnum, atque ab omni quæſtus ſtudio alienum: unde inter tot honores & dignitates non modo ferme omnibus ad tuendum, quo eum virtus collocabat, dignitatis gradum requiſitis, ſed etiam ad vitæ uſum neceſſariis carebat: ne tamen ære alieno gravaretur, ædes ſuas hortosque, licet magnificos, creditoribus ſuis ceſſit, atque imminuto Miniſtrorum numero alienam domum mercede conductam incoluit: Tandem mortuo Urbano VIII. ſi ſolius meriti ratio fuiſſet habita, & mortis invidia non prævaluiſſet, Bentivolius omnium ore ſolium Pontificium conſcendiſſet: vix autem conclave ingreſſus, ob virium imbecillitatem ſe ſuſtinendis ejusmodi incommodis imparem fore, prædixerat: huic quoque vaticinio reſpondit eventus; quippe poſt undecim noctes, quas inſomnes abſumpſerat, lethali febri correptus, atque ad finitima conclavis cubicula deportatus die ſeptima Decembris in Palatio Vaticano annos natus ſexaginta

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

septem decessit, ac sine ullo funeris, aut monumenti honore, & absque sepulcrali inscriptione, uti præceperat, in æde S. Sylvestri apud Patres Theatinos sepultus est.

Scripsit Historiam Belgicam, epistolas & commentaria rerum Ecclesiasticarum, quæ a Clemente VIII. usque ad sua tempora produxerat: Edidit quoque non obscuro calamo, præter legationem suam Belgicam, descriptionem Troyæ ludi in Circo Agonali Romæ peracti a Cardinale Antonio Barberino, præsente Carolo Poloniæ Principe.

§. XXXIII.

Duo Cardinales ab Innocentio X. creati.

Horum jacturam Innocentius X. Pontifex nonnihil compensabat duorum Cardinalium inauguratione, quorum prior die decima quarta Novembris Joannes Carolus Medices Cosmi II. Magni Etruriæ Ducis Filius nominabatur: alter erat Camillus Pamphilius Innocentii X. ex Fratre Nepos, qui instigante Olympia Matre sua Cardinalium Collegio adscriptus, triennio post, assiduas Patrui sui objurgationes pertæsus, Purpuram exuit, atque Olym-

Olympiam Aldobrandinam Roſſani Principis Viduam duxit. Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XXXIV.

Synodi Paderbornenſis Diæceſanæ Decreta.

Hoc item anno Ferdinandus Bavariæ Dux, Colonienſis Archiepiſcopus, & Epiſcopus Paderbornenſis die octava Martii Diæceſanam habuit Synodum, ut diſciplinam Eccleſiaſticam, populique mores ob graviſſimorum bellorum injurias, extremasque totius Diæceſis devaſtationes multis in partibus depravatos priſtino nitori ac dignitati reſtitueret: Hanc in rem præprimis omnibus Parochis injunxit, ut referrent, quot & quos hæreticos in locis ſibi commiſſis numerent, & an Prædicantes ibidem matrimoniis, etiam in gradibus prohibitis aſſiſtant, Baptizent & ſepeliant, & utrum populus ſermonibus, & catechismis rite paſcatur, officia Divina, dies feſti & jejunia prout decet, peragantur, & an Eccleſiæ Aris, veſtibus & ſuppellectile Sacra ſint proviſæ &c. In ceteris vero hujus Synodi decretis nihil ſpecialiter obſervandum occurrit. *Hartzh. t. 9. Concil. Germ. p. 652.*

§. XXXV.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XXXV.

Quidam Scriptores Catholici hoc anno defuncti.

Nouvell. Bibl. Dupin. Siecl. XVII. Bibl. Hist. des Aut. de la Congr. de S. Maur. Abregé de l'hist. Eccl. t. 10. p. 385

EX Scriptoribus Ecclesiasticis, qui suis lucubrationibus ingens Ecclesiæ Catholicæ obsequium præstitere, atque hoc anno fatis functi sunt, præcipue locum sibi vendicant sequentes. I. Simon de Muis patria Aurelianensis, ac linguæ Hebraicæ Professor Regius, qui commentaria omnibus numeris absoluta in Psalmos & Cantica edidit, ac præcipue loca, in quibus vulgata a textu hebraico discrepat, annotavit: Alium quoque conscripsit librum sub titulo: *Varia Sacra*, in quo difficiliora loca a Genesi usque ad librum Judicum sat erudite explanavit, totum tamen opus non absolvit, præpeditus a Patre Morino, qui in suis Exercitationibus Ecclesiasticis textus hebraici puritatem auctoritatemque impugnavit: contra hunc ergo Simon dissertationem, censuram & denique tertiam apologiam pro editione Hebraica seu castigationem animadversionum contra ejus censuram a P. Morino editarum posteris reliquit. Præterea idem Author typis vulgavit notas in Grammaticam Hebræam Bellarmini, Commentarium

tarium Hebræo-Latinum Rabbinorum Kimchi & Jarchi in Malachiam, & Notas ad librum primum Criticæ Ludovici Capelli: Cuncta hujus Scriptoris opera Parisiis cura Claudii de Alvernia Regii Professoris anno hujus sæculi quinquagesimo in uno volumine prodierunt. II. Hugo Menard Benedictinus, qui primus ex Congregatione S. Mauri, libris in Ecclesiæ utilitatem divulgandis operam dedit, vastissimumque sui Ordinis Martyrologium unacum notis, necnon concordiam Regularum S. Benedicti de Aniana unacum vita ejusdem Sancti ab Adone descripta edidit: Scripsit quoque notas in S. Gregorii Magni librum de Sacramentis, præter Diatribam *de unico Dionysio*. Prælo insuper paratam habebat editionem Epistolæ sub nomine S. Barnabæ, quam notis eruditissimis illustrare aggrediebatur, sed paulopost Parisiis vita functus est. III. Daniel Clementinus scripsit tractatum de Antilogiis & absurdis Socinianorum. IV. Jacobus Merlonus vulgo Horstius edidit denuo opera S. Bernardi. V. Antonius Clielmus descripsit excellentias SS. Triadis, Calvariam Laureatam, præter incendium Montis Vesuvii. VI. Melchior de Torres ex Ord. Redemptorum de Mercede edidit Agriculturam Christianam

Sæc. XVII. A. C. 1644.

nam

Sæc. XVII. A. C. 1644.

nam seu exercitia Religiosorum, victoriam sui, & chronicon sui Ordinis. VII. Petrus Monodus Jesuita, vulgavit commentaria de Eugenii IV. & Amadæi Sabaudi seu Felicis V. Pontificum controversiis, ubi continetur exacta Synodi Basileensis Historia: edidit quoque illius apologiam pro Sabaudiæ Principibus, & disquisitionem Historicam de conjunctionibus Sabaudiæ & Franciæ. VIII. Caspar Seguiran ex eadem Societate, a Ludovico XIII. Galliarum Rege in Concionatorem & Confessarium adlectus, qui duos tomos Concionum in Dominicos & festos dies Parisiensibus literis excudi curavit. IX. Franciscus Freyre itidem Jesuita, qui libros quinque consiliorum & totidem de Heroum symbolis, præter S. Elisabethæ Lusitanæ vitam & tractatum de excellentia Imperii Austriaci elucubravit. X. Joannes a S. Thoma splendidum Ordinis FF. Prædicatorum lumen præter Philosophica edidit octo tomos Theologiæ Scholasticæ: exstat quoque perelegans ipsius tractatus de approbatione & puritate doctrinæ D. Thomæ, necnon explicatio doctrinæ Christianæ, pluraque alia Hispano idiomate exarata. XI. Andreas a S. Michaele Frater Laicus inter

ter Carmelitas Discalceatos Conventus Angelopolitani, qui librum de merito B. V. Mariæ Mathematice comprobato, veram Arcæ Noe dimensionem contra Goropiam, necnon ingens volumen de Architectura, & aliud de motu cælorum, & modo exhauriendi subterraneos latices edidit. Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XXXVI.

Scriptorum Acatholicorum obitus, eorumque lucubrationes.

Freher. Theol. erud. part. 1. sect. 3. Vit. Prof. Græn.

Ex Scriptoribus Acatholicis, qui hoc anno obiere, recensseri merentur. I. Henricus Alting, e cujus calamo profluxit expositio Catecheseos Palatinæ, methodus Theologiæ Dialecticæ, & Catecheticæ, exegesis Confessionis Augustanæ, & problemata tam theoretica, quam practica præter locos communes didacticos & Elenchicos. II. Fabianus Heidenus, qui hominis peccatoris antidotum posteris reliquit. III. Christophorus Richterus, qui præter suas declamationes edidit libellum, cui titulus: *Balneum Christianorum.*

§. XXXVII.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XXXVII.

Fabius Chisius pro Religionis caussa ab Innocentio X. Sedis Apostolicæ Legatus Monasterium decretus.

Adam. Ad. relat. Hist. pac. Westph.

Jam dudum Ginettus Cardinalis Apostolica Legatione in Monasterienſibus pacis comitiis fungebatur, cum vero valetudinis curandæ causſa jam aliquo abhinc tempore in Italia hæreret, Rossetus autem, qui absentis vices agebat, Gallis minime acceptus, & Cæsareis Hispanisque propensior ab eis crederetur, hinc Urbanus VIII. Papa Fabium Chisium Pontificium Coloniensem Nuntium eo ablegabat, qui etiam die decima nona Martii Monasterium adveniens, summo excipiebatur applausu, & usque ad negotiationis terminum, sese incorruptum, integerrimumque Mediatorem ut in mandatis acceperat, exhibebat: Jubebatur enim a Pontifice, ut neutri parti adhærens, sedulo omnem de partium studio suspicionem declinaret, nec proprio nutu pacis conditiones proponeret, nec propositis etiam præcipiti assensu vel dissensu insisteret, sed duntaxat ea, quæ utraque pars esset propositura, excipe-

ret,

ret, rationesque allatas mature ponderaret, nec unquam insciis Mediatoribus, desuper Romam relationem mitteret, ac pariter ejus domestici sese ab omni partium studio alieniſſimos exhiberent: Inde vero elucet, quantum ipsemet summus Pontifex, ut omnes integri Mediatoris partes expleret, in neutram partem magis propendere, intentus fuerit; igitur non tam confutatione, quam miseratione, digna est animadversio quorumdam, qui hunc Pontificem de partium studio insimulant, eoquod oppressis Principibus Catholicis contra Protestantes suffragatus, bona Ecclesiastica pristinis suis Successoribus restitui, & æquilibrium in Italiæ ditionibus servari adlaborarit: forte contra spoliatos Principes Ecclesiasticos favere debuisset Protestantibus, qui eum, ne dicam communem Patrem respiciunt, sed tanquam Antichristum unacum universa Ecclesia evertere, toto studio conati sunt? fors Mediatores Lutherani a partium studio penitus alieni fuere, dum Principes Catholicos ab avitis juribus, bonorumque possessionibus omni vi & violentia deturbare certabant? Fors Pontifex, dum per pacem metu, minisque extortam Catholicis potissimam bonorum suorum partem eripi cernebat,

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Bougeant Hist. bellic. tom. 2. p. 8. cum annot.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

tanquam communis Catholicorum Pater, Protector, & juſtitiæ vindex gementibus Catholicis applaudere debuiſſet; hæc ſi feciſſet, nonne ceteris primi Proteſtantes ipſimet Catholicis illuſiſſent, dicentes: Hiccine eſt Pontifex veſter, qui filiorum curam negligit, Eccleſiam prodit, ipſius bona piratarum rapinis cedit, & ſuis ovibus lanam & pellem a lupis abſtrahi gaudet: ita nempe, quicquid faciat Pontifex, apud Proteſtantes peſſime audit, quia Pontifex eſt: Riſum, an fletum teneatis amici? Poſtquam vero Urbanus VIII. fatis ceſſerat, ejus Succeſſor Innocentius X. Fabium in eodem Legationis Apoſtolicæ munere confirmabat, eique ſingulari ſollicitudine commendabat, ne quid religioni Orthodoxæ, Perſonis, aut rebus Eccleſiaſticis damni aut periculi inferri pateretur: Hanc in rem Papa ſequentes eidem transmiſit literas die quinta Octobris hoc anno Roma datas.

„Venerabilis Pater, Salutem & Apo„ſtolicam Benedictionem. Apoſtolicum „faſtigium, in quo Nos Spiritus San„ctus poſuit, regere Eccleſiam Dei, „frequentiſſimas Chriſtiani Orbis æerum„nas Pontificia e ſpecula ut continuo „proſpiciamus, facit, iisque Nos adi„git, quantum paterna nos charitas

„ſeſe

„ſeſe effundit, ut mature avertendis Sæc. XVII.
„intercurramus impenſiſſima cura. Et A. C. 1644.
„quidem bellorum turbines, qui to-
„tam jam ferme Europam miſerrime
„funeſtarunt, tam vehementer noſtram
„mentem exagitant, ut in tantæ com-
„miſeratione calamitatis congruentes
„a Nobis lacrimas acriter atque uber-
„tim excutiant. Quidni vero tangant
„Pontificium animum diſſidentium fi-
„liorum arma, quibus Chriſtiani nomi-
„nis hoſtes melius perirent; vocatam
„porro ab hac Sancta Sede in hujus
„partem ſollicitudinis, Fraternitatem
„tuam his nunc primum literis com-
„pellamus, ut conciliandis Chriſtiano-
„rum Principum animis, cunctas in
„peramplo iſto *Monaſterienſi Conventu*,
„ingenii corporisque vires laboresque
„intendat, ſeque ipſam, ſuasque vir-
„tutes, quibus in magnis arduisque
„rebus cum laude peragendis egregie
„inſtructa eſt, alacriter in id opus con-
„ficiendum advocet, ſatagens, præ-
„videnſque in omni actione, patientia
„& doctrina, publicæ jam tandem tran-
„quillitati reſtituendæ. Hujus vero
„qui largitor eſt omnipotens, ſuam ut
„cum ea gloriam Nos enixe tueamur,
„jubet, adeoque ut nullum ad bene
„ſtabiliendam concordiam, Religioni
„detrimentum, Romanæque Eccleſiæ

Sæc. XVII. A. C. 1644.

„dignitati paretur. Quamobrem id a „Fraternitate tua omni ope expoſcimus, „plane pro noſtro Paſtorali munere man„dantes, nihil ut in ipſa Pacis Conſti„tutione, quoad ejus per te ſine omni „contentione fieri poſſit, decretum, fir„matumque velis, quod divino cultui, „Chriſtianæ fidei, atque Eccleſiaſticæ „immunitati, periculum damnumve „conflare ullo modo poſſit: cautumque „his literis per Nos ſit, ne ipſe con„ſtitutionibus hujusmodi vel minimum „aſſentiens, conniventiam his, & quo„quo modo ſenſum aut præſentiam us„quam adhibeas, quin & ſi opus fue„rit, obſiſtas conſtanter, & repugnes, „teque adverſantibus Eccleſiæ ſenten„tiis impavide opponas, conteſterisque, „denuncies, edicas, operamque in id „omnem verbis & re, opportunam ſe„rio ac fidenter impendas, ut, ſi ab „ipſa rei tractatione pariter te diſcedere „oportuerit, eo ipſo pateat, ex æſtuan„te, ut par eſt, Apoſtolico Zelo, hu„manas quascunque rationes Dei cauſ„ſæ omnino a Nobis poſthaberi, eam„que vel ipſo pectoris aut vitæ objectu „defendendam ac vindicandam. Hæc „te omnia pro tua ſingulari pietate & „prudentia, maximaque in Nos & ſan„ctam hanc Sedem obedientia, obſe„quentiſſimo ſtudio impleturum confi„dimus,

„dimus, & Apoſtolica benedictione „Fraternitatem tuam ex animo mu- „neramus. „

Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XXXVIII.

Prævia propoſitiones pro obtinenda pace a Gallis Suecisque diſcuſſæ.

Convenerat inter Franciæ & Sueciæ Legatos, ut circa ea, quæ in pleno Principum conſeſſu pro impetranda pace propoſituri eſſent, inter ſe prius deliberarent: Ea ex cauſſa Servientius Franciæ Orator Osnabrugam contendit, Suecorum articulos recogniturus. Primo tamen horum aſpectu obſtupuit Legatus, cum in ipſa hujus ſcripti præfatione a Suecis declarari cerneret, quod duntaxat ad ampliandam Proteſtantium ſectam arma ſumpſiſſent, atque ex octodecim articulis omnino ſex ad exſcindendam Catholicam Religionem recta tendentes propoſuiſſent: Eapropter Servientius a Franciæ Regina juſſus, Suecorum poſtulatis acriter ſeſe oppoſuit, eisdem declarans, quod in primo nuperi fœderis articulo Catholicis ſuæ Religionis exercitio, & reditibus a moti belli tempore fruendi libertas fuiſſet aſſerta, atque unicus hucusque præſentis belli obtentus fuiſſet Auſtriacæ potentiæ everſio, & oppreſ-

Bougeant Rel. Hiſt. Bell. tric. tom. 2. l. 3. Letr. des Plenip. a Mr. de Brienne. 13. Maij 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1644. forum Principum redintegratio, proin hoc bellum mere esset politicum: si autem adeo propalam velut unica moti belli causa, Calvinianæ & Lutheranæ Religionis studium prætexeretur, facile Germani, Italique Principes arma haud ultra in Cæsarem, sed in oppressæ Religionis suæ hostes essent conversuri, exin vero Gallica Natio ob ejusmodi fœdus cum Protestantibus initum non modo Romæ, sed apud omnes Catholicos invidiam in se transferret, eo vel maxime, quod omnibus compertum esset, Suecos cum Angliæ Parlamento clam eo fine conspirare, ut inito cum omnibus Protestantibus fœdere Scotica conventio effectui daretur, seu Catholica Religio ubique extirparetur. Ad hasce Galli Oratoris rationes Sueci reponebant, se unice quieti & paci intendere, quam tamen haud sperandam præviderent, nisi Protestantium Religio in eundem statum, quo a Bohemici tumultus exordio viguisset, reponeretur. Nihilominus multis ultro citroque agitatis, Sueci articulos circa Religionem propositos ardentius urgere distulerunt, eo fine, ut Galli sub ipso pacificationis limine Religionis Catholicæ libertatem postulare præpedirentur, & Sueci postmodum in negotiationis progressu Protestantium

sectæ

sectæ eo potentius prospicere possent. Rebus ita compositis Franciæ Orator Suecos ad decennales inducias, necnon ad bellum Hispanis denuntiandum inducere, incassum adlaborabat; spe ergo sua frustratus Sueciæ Oratoribus referebat, quod Maximilianus Bavariæ Elector Patrem Vervaux Jesuitam Parisios ablegarit, ut clam cum Galliarum Rege paciscerétur: indignantibus autem Suecis Servientius reposuit, quod hanc pacificationem haud ægre ferre possent, postquam Galli clandestinam Suecorum cum Saxonibus negotiationem dissimulassent, si vero sese Catholicis Principibus adeo infensos exhibere, diutius pergerent, sat luculenter testaturi essent, quod sensim sese a Gallorum amicitia segregare, odiumque suum erga Romanam Ecclesiam exerrere intenderent: Hoc responso Sueci mitiores facti declararunt, se metuere, ne Bavariæ Dux delusis Gallis, tempestatem sibi imminentem a suis ditionibus avertere moliretur, proin sat consultum foret, si hic mox milites suos exauctorare, atque in sinceritatis suæ pignus Ingolstadium, aliaque loca Suecis cedere juberetur. Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XXXIX.

Discordiæ inter Franciæ Oratores.

Lettr. de Avaux a Mr. Brienne 23. Maij.

Paulopost Servientius Franciæ Orator Mazarinum Cardinalem, cujus consiliis unice regebatur, datis literis de rei gestæ serie certiorem reddebat: Displicuit tamen Regio Senatui, quod hic Orator Suecis inducias, atque inter ceteros articulos etiam hunc proposuerit, ut præprimis pro tollendis dissidiis ex Religionum diversitate exortis firma lex circa Religiones, & bona Ecclesiastica unanimi omnium consensu statueretur, cunctisque Imperii Principibus, ordinibusque ad recuperanda pristina jura auxiliares præberentur manus. Quoniam vero quidquid Servientio placebat, alteri Franciæ Oratori Avausio Comiti displiceret, hic datis Parisios literis exposuit, ere Gallica haud esse, ut Religionis dissidia penitus tolerentur, eoquod partium dissensiones tranquillam hucusque occupatorum possessionem Gallis assererent, & spectato calamitoso Catholicorum statu Religio Romana absdubio damnum subitura esset, proin Galli aut Protestantium postulatis cum manifesto Religionis detrimento cedere, aut illorum invidiam in se accersere cogerentur;

tur: aliunde vero annuentibus ipsis Protestantibus Cæsar jamjam in Pragensi pace Religionis dissidia composuisset: cum vero solis Imperii Principibus pro conservanda Religione Catholica subditos suos aut ad ejurandam hæresin, vel divenditis bonis ad emigrandum compellendi jus competeret, hinc timendum fore ajebat Avaussius, ne cunctis Principibus pristina jura redintegrandi potestate passim oblata, Protestantes idem sibi jus vindicandi obtentum quærerent, cum tamen Gallos inter & Suecos conventum esset, ut Religionis negotia in statu, quo ante bellum Gallo-Suecicum fuissent, relinquerentur. Tantum apud Regium Senatum valuere Avaussi rationes, ut articulus de dirimendis Religionum dissidiis supprimeretur, eoquod sat compertum esset, Suecorum molimina eo collimare, ut saltem alteram Passaviensem transactionem, ac demum suæ sectæ magis adhuc proficuam pacem, Catholicis penitus exspoliatis extorquerent. Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XL.

Philippus Trevirensis Elector libertati restitutus.

Tandem Galli Oratores die vigesima quarta Februarii pacis arbitris scriptum *Adam. Adami relat. Pac. West.*

Sæc. XVII. A. C. 1644.

ptum quoddam tradidere, in quo tamen nondum articuli, quos velut futuræ pacis fundamenta proponerent, comprehensi fuere; duntaxat enim impensius petebant, ut omnes Imperii Ordines præcipue Gallis fœderati convocarentur, & Elector Trevirensis libertati redderetur: Hæc Gallorum postulata minus æquitati, rationique consona esse jam antea Cæsarei Oratores demonstrabant, addebant tamen, quod Cæsar esset procuraturus, ut quæcunque a suis Oratoribus fuissent agitata, postmodum communi Ordinum assensu firmarentur, vicissim vero Galli Oratores ea non a Rege solum, sed universis Franciæ Ordinibus confirmari caverent, nomina quoque & conditiones eorum, quos sibi *fœderatos* toties jactitant, tandem designarent, ac speciatim exponerent, quænam illa sint, quæ Franciæ Rex a Cæsare postulet? nisi enim constet, quibus modis, & sub quibus postulatis pax reddi valeat, de reliquis privatorum diffidiis incassum ageretur: Ad hæc vero responderunt Galli, quod a Cæsare edoceri vellent, an & quando Imperator omnibus Imperii Statibus ad hanc pacis negotiationem accedere indulsisset, & utrum hi jure suffragii sint potituri? denique Trevirensis

virensem Electorem liberari aut saltem ad locum tutum transferri, denuo peterent: Haud cunctanter Cæsarei Gallis reposuere, unanimi voto stabilitum „esse, ut in hoc conventu agitanda Me„diatoribus scriptotenus exhiberentur, „hacque ratione singulis constaret, quid„nam postulatum, responsum, decisum„que fuisset; superfluam autem esse „Gallorum sollicitudinem de suffragii „jure, cum Cæsar hoc jus nunquam „Ordinibus denegarit, perpetuam au„tem esse in Imperii congressibus ob„servantiam, ut Cæsarei Oratores caus„sas ad consultandum proponerent, sin„guli Ordines desuper auditis eorum „sententiis deliberarent, & quid sta„tuendum, iisdem Legatis propone„rent, & demum re mature discussa „Cæsar ea, quæ concluſa fuissent, exe„cutioni daret, sufficere igitur. ut Or„dines universi per usitatam legibusque „Imperii præscriptam deputationem, „qualis tamen adhucdum Francofor„diæ continuaretur, interessent: sicut „vero penes Imperium non esset, Fran„ciæ Ordinibus legem præscribere, ita „nec penes Gallos, Imperii ordinibus „comparendi modum legemque præsi„gere: & ne deinceps difficultas desu„per esset, nunc esse statutum, ut com„munis Deputatio Francofordiæ subsi„stens

Sæc. XVII. A. C. 1644.

Sæc. XVII. A.C. 1644.

„ſtens in Weſtphaliam transferretur; „Gallos equidem ſemper Trevirenſis „Electoris captivitatem velut moti in „Cæſarem belli cauſſam jactitaſſe, quam„vis eo etiam dimiſſo neutiquam arma „poſituri eſſent; jam enim publica „conſtare fama, notumque eſſe Car„dinalem Pighium Roma ad Cæ„ſaris Oratorem perſcripſiſſe, quod „Galli in mandatis haberent, ut hu„jus captivitatis obtentu tractationem „negotii principalis haud diutius „protraherent, aliunde vero jam„jam Cæſarem conſenſiſſe, ut primo „loco de Trevirenſis liberatione age„retur.„

Enimvero jam antea Mediatores cum Cæſareis & Electoralibus Legatis de præfato Electore tandem Vienna transferendo agebant, atque inter ceteros Apoſtolicus Nuntius hunc Electorem Vienna Ferrariam transferendum, & ſummo Pontifici eſſe conſignandum cenſebat: id vero diſplicuit ceteris, imo ipſe Innocentius Papa in hujusmodi translationem parum propendere videbatur, qui tamen, cum Cæſarem ad illius liberationem reddendæ pacis ſtudio propenſum comperiiſſet, datis ad Camillum Meltium Legatum ſuum Viennenſem literis die vigeſima Martii illum priſtinæ libertati reſtitui efflagitavit,

tavit, eoquod, inquiebat Pontifex, *neque coram Nobis, neque coram Te contra ipsum Philippum Christophorum Trevirensem Archiepiscopum & Electorem quicquam deductum & probatum sit, propter quod ille juxta Canonicas sanctiones retineri & custodiri debeat.* Igitur petente Papa, & instantibus Gallis Suecisque Imperator, Electoribus ceteris, ipsisque Cæsaris Legatis id ignorantibus nec præmonitis, hunc Archiepiscopum die decima Aprilis a sua custodia, in qua decem annis detinebatur, Vienna liberum dimisit. Sæc. XVII. A. C. 1644.

§. XLI.

Libertatis oblatæ conditiones ab Archiepiscopo Trevirensi promissæ.

Priusquam vero hic idem Archiepiscopus atque Elector libertatem consequeretur, cum Ferdinando Cæsare arctioribus pacis conditionibus transigebat, hac de re die duodecima Aprilis edito hoc Cæsareo diplomate: *Massen. Annal. Trevir. l. 25. p. 533.*

Ferdinandus III. Neo-Electus Rom. Imperator &c. Postquam Reverendissimus &c. Philippus Christophorus Elector Trevirensis concluſæ pacis Pragensis in omnibus punctis, clausulis & articulis denuo pure acceptavit, Nobisque sub fide dignitatis & verbi sui Electoralis, juxta Recessum

Sæc. XVII. A. C. 1644.

ceſſum deſuper erectum & ſigillatum addixit, & promiſit, quod in electionem noſtram Cæſaream, & quidquid illarum ratione Anno 1636. aliasque hucusque a reliquis Dilectionis ſuæ Coelectoribus, collegialiter concluſum eſt, ſine ulla diſputatione conſentiat, eique plene acquieſcat, & ea omnino ſequi velit; Caſtrum quoque Ehrenbreitſtein, pro noſtro libitu & beneplacito neceſſario præſidio providendum, ad plenam usque compoſitionem belli Germanici, in noſtris manibus relinquere; Philippiburgum vero modis omnibus e poteſtate Gallorum eruere, atque pro noſtra & Imperii utilitate & ſervitio ipſe cuſtodire, contra Coelectores ſuos aliosque Principes & Status Imperii, eorumque confœderatos, ſicut & Capitulares ſuos Trevirenſes & Spirenſes, & utriusque patriæ Status, Officiales, Conſiliarios, ſubditos & miniſtros, neque etiam in utroque Archi- & Epiſcopatu Trevirenſi & Spirenſi, hujusque conſtitutos adminiſtratores, neque contra quemquam alium, cujuscunque ille demum ſummi & infimi gradus ſit, ratione eorum, quæ hucusque contra ſuam dilectionem ejusque adhærentes acta ſunt, aut geſtæ in ejus abſentia adminiſtrationis, & regiminis ergo, quoquo modo vindicare, aut de eis ſiniſtre ulterius cogitare; ſed illa omnia cum omni cauſſa, omnibusque inde ſecutis perpetua

petua oblivione ſopire, atque ita omnimodo ſervare velit, prout in pace Pragenſi, in puncto amniſtiæ ſancitum atque conventum eſt. Præſertim autem contra Præpoſitum ſuum Trevirenſem Joannem Wilhelmum Husman a Namedii, ejusque nepotes, ſicut & fratres Barones de Metternich, eorumque adhærentes, aliosque quoscunque, ipſius Archi & Diœceſis conſœderatos, & ſubditos, conceptam disgratiam, averſionem & proceſſus plane deponere, illosque omnes in priori ſuo ſtatu integre & ſine impedimento quiete permanere & ſinere velit. Sic Nos ipſius D. Archiepiſcopi Trevirenſis Dilectionem, his ſub conditionibus, ad pacis Pragenſis concluſa, adinſtar aliorum Electorum, Principum & Statuum Imperii, ex gratia Cæſarea admiſimus & ſuſcepimus, ipſique clementer promiſimus, prout facimus virtute præſentium, ſub fide Cæſareæ noſtræ dignitatis & verbi, quod Nos Dilectionem ſuam illis omnibus quiete frui, ipſamque ad præſentem Imperii deputationem Francofurti, atque in ipſa pro parte noſtra, ad ſeſſionem & votum, in Electorum & Principum conſiliis, ratione Archi- & diœceſium ejus libere & ſine impedimento admittemus. Similiter ad decentem ejus inſtantiam eum de regalibus & ſæcularibus, prout moris eſt, clementer inveſtiemus, ipſiusque Archi- & Diœceſi privi-

Sæc. XVII. A. C. 1644.

privilegia, prout juris & moris confirmabimus, in eisque clementer defendemus, & manu tenebimus, curabimusque, ut in civitate Trevirensi, Confluentia & Hamerstein existentia præsidia, quam primum necessitas & imminens inimicorum periculum cessaverint, neque de eo quicquam amplius metuetur, educantur, suaque Dilectio, ejusque ditiones & subditi ab eis ulterius non graventur, neque impetantur: neque pro parte nostra contra suam Dilectionem, eique adhærentes, ratione eorum, quæ inter Dilectum Parentem nostrum & Dominum nostrum quondam Ferdinandum II. Imperatorem in Deo beate quiescentem, ipsiusque Electoris Dilectionem non satis amice forsan contigerunt, sinistre quicquam recordabimur: sed omnia relinquemus, prout pax Pragensis in puncto Amnistia sancivit, in eoque erga suam Dilectionem ejusque adhærentes, sicut cum aliis fidelibus Electoribus, Principibus & Statibus observabimus; simulque clementer curabimus, ut Dilectio sua cum omnibus suis Officialibus, Consiliariis & Ministris, hinc Ratisbonam, & inde ad suas Archi- & diœcesin secure perveniat.

His utrinque firmatis Cæsar die vigesima quinta Aprilis Archiepiscopo Regalia solemni pompa contulit, eumque amplis muneribus auctum navi & commeatu liberaliter indulto, datoque in

in honorarium itineris ſocium Barone de Bech, Francofurtum deduci juſſit, inde Archiepiſcopus poſt bimeſtrem moram die prima Septembris Confluentiam rediit, ſummo ubique honore exceptus. Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. XLII.

Pacis conditiones a Gallis Suecisque conſignatæ Cæſareis Oratoribus.

Interim vero Bavarici, Moguntini, & Brandeburgici Oratores Monaſterium advenerant, quos Henricus Aureliacenſis Dux Longævillanus Gallicæ Legationis Princeps, ac demum Hiſpani Oratores Penneranda Comes & Zapata Comes necnon Didacus Savedra ſequebantur. Adhucdum Galli cum Cæſareis Oratoribus Monaſterii circa varia poſtulata litigabant, id ægerrime ferentibus Catholicis Electorum Legatis, qui Gallis exprobabant, quod contemptis Mediatorum monitis hucusque de pacis componendæ mediis ne verbulum quidem propoſuiſſent, ac nonniſi jactato Regis ac Reginæ ſuæ animo ad pacem propenſiſſimo, reipſa mentem a pace oppido alienam oſtendiſſent, & nullatenus, prout tamen Chriſtianiſſimos & Catholicos decuiſſet, Germaniæ, totiusque Reipublicæ Chriſtianæ

Adami l. c. Bougeant l. c p. 284. Vitt. Siri Merc. l. 2. Barre Hiſt. d' Allem. t. 9. p. 791.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

fortem miſerti, immanem humani cruoris effuſionem, Religionis Catholicæ excidium, omniumque Europæ Regnorum ruinam promovere niterentur, & Suecos, eisque adhærentes ad tantam potentiam excreſcere permitterent, ut ipſi etiam Galli illis impares futuri, Suecico ſervitutis jugo collum ſubmittere cogerentur, præcipue cum Sueci jam palam jactitent, quod non modo intra biennium Papiſtas omnes Imperio eliminaturi, ſed etiam Gallorum opem deſpecturi eſſent. Parum profecerunt hæc Legatorum monita; prævalebant enim Proteſtantes in Weſtphalia agentes, qui unice Religionis ſuæ, ut vocant, gravamina in hoc ipſo pacis conventu diſcuti & componi cum Suecis conſpirabant. Tandem vero dies undecima Junii proponendis pacis mediis præfixa illuxerat, qua Galli Oratores Monaſterii & Sueci Osnabrugæ conditiones, ſub quibus pacem reduci poſſe, crederent, Mediatoribus conſignarunt, ut hæ ab illis, prout conventum erat, Cæſaris Oratoribus transmitterentur: Earum vero, quas Galli propoſuerant, hæc erat ſumma: „Bellum utrinque, reſtituta amicitia „priſtina, ceſſet: Cæſar ſeſe bello Gallos „inter & Hiſpanos non immiſceat, nec „Franciæ & Sueciæ hoſtibus opem ſe-

„rat:

„rat: perpetua sit & generalis omnium „hostilium oblivio, qua omnes omnino „Imperii Ordines plene fruantur, & „cuncta in statum, quo anno Christi „millesimo sexcentesimo decimo octavo „fuerant, reponantur, omnesque Im„perii Ordines pristinis suis juribus red„dantur, & jure suffragii in omnibus „Imperii negotiis gaudeant, omnesque „Imperii, Bullæ Aureæ &c. leges ex„acte ab omnibus serventur, nec vi„vente Cæsare ad Romanorum Regis „electionem procedatur: utrinque capti„vi sine lytro dimittantur: revocatis „vectigalibus recens institutis, liberum „sit commercium per Imperium; Gallis „& Suecis, Hassiæ Landgraviæ, cete„risque fœderatis pro sumptibus hoc „bello toleratis debita satisfactio, & „militum extraneorum, qui in illorum „exercitibus militarunt, compensatio „fiat & denique de restituendis locis ac „bonis necnon de militum exauctora„tione nunc conveniatur.„ Sæc. XVII. A. C. 1645.

Ferme eadem circa belli cessationem, pacisque revocationem, atque amnistiam proponebant Sueci, petebant tamen, ut etiam Calvinistæ. omnesque Evangelici juxta pacem Religiosam restituantur, & in jurium possessione ita firmentur, ut nullatenus inde dejici possent: cunctis quoque Im-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

perii Statibus fœdera cum exteris inire liberum sit, quæcunque vero hactenus inter Evangelicos & Catholico-Romanos de pace Religionis, & bonis Ecclesiasticis motæ fuerint controversiæ, eæ communibus utriusque partis consiliis operaque, simul in hoc tractatu, absque ulteriori ad alios dilatione, amicis, æquis & Christianis modis ita penitus, solideque componantur, ut non duntaxat de vero, certoque intellectu dictæ pacis religiosæ nullum amplius superstit dubium, sed & cetera ecclesiastica & politica gravamina, quæ dictos Proceres tam diu ab invicem distraxerunt, funditus extirpentur, nullo bellorum semine relicto. Quinimo si quæ in posterum de ejusmodi re dubia exoriantur lites inter eos, ut omnis evitetur occasio turbarum, nonnisi amicabili compositione ex æquo atque bono communi expediantur.

Satisfactionem etiam Regibus, Regnisque, militibus & fœderatis, necnon Landgraviæ Hassiæ & Ragotsio ex æquo & bono fieri petebant, ceteri autem articuli idem cum Gallicis sub diverso tamen verborum cortice complectebantur. Hæc Gallorum, Suecorumque postulata Cæsarei Oratores ambiguis, atque ad fallendum aptis, suspectisque verbis concepta censebant, eoquod non

fine

sine depressa Cæsaris auctoritate supre- Sæc. XVII.
ma, exterorum cognitioni, arbitrio & A.C. 1645.
decisioni omnia pene Imperii jura subjicere, convulsoque Imperii Statu anarchiam invehere, atque Electorum jus de eligendo Romanorum Rege evertere moliti essent, articulumque de præstanda satisfactione amplis nimium verbis expressissent, atque insuper hisce postulatis, quæcunque voluerint, addendi, vel immutandi facultatem sibi reservassent, proin negotiationis progressu, quicquid novi postulare liberet, hoc ipsis licitum esset. Displicuit etiam Contarino Oratori, & Legatis Cæsareis, quod Galli triduo vix evoluto Ragotsium sub fœderati nomine ad hunc conventum esse admittendum postularent, cum tamen hic nec Imperii Princeps, nec eo tempore, quo Hamburgensis conventio fuit habita, Gallis fœdere junctus fuisset. Præcipue vero Volmarus Cæsaris Orator vehementer declamabat adversus Suecorum audaciam, qua in suis postulatis haud obscure inter Imperii Ordines recenseri voluerunt, & abolita pace Pragensi, aliisque præviis tractationibus Religionem, & Imperium pessumdare, ipsosque Calvinistas in hac pacificatione includere machinabantur.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. XLIII.

Contentio de modo deliberandi & de admittendis ad hunc Conventum.

Maier Acta pac. Weſt. t. 1. p. 416. & ſeqq. Adami relat. l. c. Vid. §. 49. p. 142.

Interim Cæſareos in Bohemia a Suecis, Gallos vero Mergenthemii a Bavaris cæſos fuiſſe, fama percrebuit, hac ipſa autem alternantis fortunæ viciſſitudine Mediatores impellebantur, ut Gallo-Suecos ad belli inducias inclinare niterentur: Verum Galli illatam cladem reparandi, Sueci autem victoriæ felicitatem latius protendendi ſpe ſopiti. Mediatorum conſiliis ſurdas præbebant aures: Acrior autem erat diſceptatio, dum de modo conſultandi ageretur: quamvis enim Cæſarei Oratores uſitatam hucusque deliberandi, decidendique normam obſervari peterent, vi cujus accedente Electorum ſuffragio ad Cæſarem pacis arbitrium transferebatur, aut ſaltem, prout in præſenti pacis negotio Cæſar indulſerat, in Francofordienſi Deputatorum conventu nunc Monaſterium evocato, ſub Moguntini Electoris directione a Principum, Statuumque Deputatis de rei ſumma conſultaretur, eorumque ſententia poſtmodum ipſis Statibus communicata, demum a Cæſare rati haberetur, nihilominus Sueci, ceteriqueque Pro-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Proteſtantes omnes ſeſe Deputatorum arbitrio ſubjicere, totis viribus denegarunt, petentes, ut ſinguli Principes, Status, imo etiam liberæ Imperii urbes ad tractatum pacis *cum voto & ſuffragio* admitterentur, proin univerſalia hæc comitia ex Electoribus, Principibus ſimul & Urbibus tanquam tribus *Curiatis* Collegiis coaleſcerent, in iisque viritim ſuum quilibet Status *deciſivum* ferret ſuffragium. Id nimis importune poſtulabant Proteſtantes, non alio ex fine, niſi ut hac ratione Cæſareæ approbationis neceſſitatem eluderent, ſicque partem quamdam Imperatoriæ auctoritati detraherent, ſimulque cum ceteris Principibus & Urbibus, quarum potiſſimæ erant Acatholicæ, Electoribus & Catholicis Principibus ſuffragiorum numero prævalere poſſent: Eapropter Proteſtantes, atque inter eos præcipue Brandeburgicus Orator adverſus Moguntinum, ut vocant, Directorium divulgato ſcripto rem ardentius urgebat, potiſſimum ea ex cauſſa, quod *pro extraordinariis Imperii morbis extraordinaria adhibenda eſſent remedia*, atque in hoc pacis conventu negotia, a quibus libertas, prærogativa, fama, honor, & temporalis, æternaque ſingulorum Statuum ſalus dependeret, pertractanda eſſent, proin ſingulorum quo-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

que ſuffragia expetenda. Enimvero Cæſaris Legati, atque Electorum plerique ſe novis hiſce auſibus opponebant; mox tamen Proteſtantes privato magis quæſtui, quam communi Imperii bono diſerti, in querulas voces erumpunt, Ordines ſuo ſuffragio per nefas privari, Statuumque libertatem opprimi criminantur, ac minis etiam detonant, Ordines ſibi alium Dominum quæſituros, eoquod Cæſar abſolutum ſibi Dominium arrogare intenderet: Cum vero Cæſaris Oratores Proteſtantium pertinaciam nimis annoſam rationum efficacia diſtringi poſſe deſperarent, veriti, ne Acatholici per pacem Pragenſem Cæſari reconciliati ad Suecos palam deſciſcerent, cedere coacti ſunt: Movebatur poſtmodum alia difficultas, qua ratione ſinguli Ordines *ſimul* Monaſterii & Osnabrugæ præſentes eſſe poſſent, tandem vero poſt crebras altercationes deciſum, ut utrobique idem deliberationis argumentum eodem tempore pertractaretur, & utrinque agitata per internuntios mutuo communicarentur: ſi vero Monaſterienſes ab Osnabruganis diſcreparent, parti utrique aut Monaſterii aut Osnabrugæ, alternatim conveniendum foret, atque per tria Collegia conſultandum, & accedente Cæſareo conſenſu concluſum Imperii

perii efformandum esset. Ceterum a jure suffragii adhuc excluſos censebant Cæsaris Legati, ac Principes Catholici præprimis Hasso - Casselanum Landgravium, Durlacensem, & Nassovio-Sarepontanum Comitem, eoquod adhuc armati hostibus Cæsaris & Imperii juncti essent. Pariter a suffragio arcere volebant Magdeburgicum Administratorem Saxoniæ Electoris Filium, eoquod Sede nondum vacante electus, ob reservatum Ecclesiasticum obtinendi Episcopatus incapax, ac nonnisi ea lege Cæsari reconciliatus esset, ut a Sessione & suffragio abstineret. Nihilominus Protestantium importunitate conventum, ut & hi certis sub conditionibus admitterentur, nominatim, ut Legatus Magdeburgicus transverso scamno sederet, & post Austriacum, Bavarum & Burgundum sententiam, salvo Catholicorum jure, diceret, donec hæc lis in comitiis decideretur. Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. XLIV.

Responsum Cæsaris ad Gallorum, Suecorumque propositiones.

Interim die trigesima Junii Longævillanus Dux Gallicæ Legationis Princeps Monasterium urbem ingressus, ingens pacis desiderium jactitabat, & *Maier l. c. pdg. 500. Lettr. du Comt. d'Avaux.*

Sæc. XVII. A. C. 1645

unacum Suecis pro Cæſareo reſponſo ad oblatas propoſitiones ſumma vehementia inſtabat, quibus tamen a Cæſaris Oratoribus haud diſſimulanter objectum, quod ipſimet nova ſemper pacis obſtacula objicerent, & nunc de titulis diſceptantes, nunc pro Tranſylvano, fœderatis & fœderandis, apertis Imperii hoſtibus, incapacibusque Eccleſiarum Adminiſtratoribus ſuffragandi facultatem peterent, ac demum de modo & forma conſultandi altercantes, nunc Statuum conjunctionem, mox eorum ſeparationem poſtularent. Nihilominus Franciæ Legati per omnia Sacra conteſtabantur, quod eorum Rex nil ardentius, quam pacem exoptaret: hac occaſione utebantur Mediatores, ut de ipſâ rei ſumma apertius cum eis agerent, atque declararent, Cæſareis Oratoribus diſplicere, quod I. addendi, demendi, mutandique, quicquid vel ipſis vel eorum fœderatis viſum poſthac foret, jus ſibi reſervaſſent, hancque clauſulam ſat captioſam addidiſſent. II. Præſentis tractatus ſecuritati provideri petierint, cum tamen per ſolemnem actorum confirmationem juxta Imperii leges ſat cautum foret. III. Satisfactionem terminis oppido generalibus peterent, & qualem deſiderarent, non exprimerent. Ad hæc vero

vero reſponderunt Galli, ſe hac clauſula nequaquam ad cavillationes, vel diſſolvendam, aut protelandam pacis negotiationem, minus vero in Catholicorum præjudicium abuſuros: ſecuritatis autem petitione nil aliud intendere, niſi ut omnes Germaniæ Principes tractatus executionem ita urgere tenerentur, ut in contravenientes arma ſumere cogerentur, denique ſe circa hunc articulum Cæſareis ſatisfacturos, quamprimum hi ad eorum propoſitiones reſponſum ſuum dediſſent. Præcipue vero Galli in Metenſis, Tullenſis, & Virodunenſis Epiſcopatuum poſſeſſione firmari, ſimulque ſuperiorem & inferiorem Alſatiam, Benſeldiam, Briſaccum, Philippopolin & Montanas urbes, ſibi relinqui exoptabant, non ſine indignatione Suecorum, qui quamvis a Gallis, ut junctis conſiliis circa ſatisfactionis mutuæ modum deliberarent, invitati fuiſſent, nunquam tamen mentem ſuam deſuper aperuerunt; inſtantibus autem Gallis Oxenſtirnius tandem reſpondit, *Suecorum æque ac Gallorum ſatisfactionem in eo eſſe reponendam, ut Germana libertas reſtituatur, Proſcripti revocentur* . . . . . quo dicto mox ſermonem abrupit, absdubio tamen, ut Avauſius Franciæ Legatus ſcribit, hæc adhuc addere voluit: *ut Proteſtantes in tran-*

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII A. C. 1645

tranquilla bonorum Ecclesiasticorum possessione relinquantur, eorumque Religio propagetur, & Catholici opprimantur: Nec temere id conjectabat Avausius; quippe Salvius Sueciæ Orator jam antea in privato colloquio, an non Protestantium sectam e Regno eliminare, e re Gallici Regis esset, ex eodem Avausio sciscitatus, indicare voluit, quod vicissim e Suecorum re foret, Catholicam Religionem e Germania extirpare. Ita nempe apud Protestantes cuncta belli pactisque consilia unice ad opprimendos Catholicos collimabant.

Tandem vero die vigesima quinta Mensis Septembris Electorum, omniumque Principum Deputati in Episcopali Palatio Monasterii, & in Curia Osnabrugensi eo fine convenerant, ut Cæsaris responsa ad Gallorum, Suecorumque propositiones data exciperent, ac desuper deliberarent. Ibidem Cæsar Gallorum articulos de pace, belli mutui fine, plena amnistia, captivis sine lytro utrinque reddendis, de commerciis restituendis, & militibus exauctorandis ratos habuit; circa petitam vero pacis firmitatem Cæsar se nihil intermissurum pollicitus est, ut pax utrinque firma sit, postquam Franciæ Legati circa eandem securitatem clarius sese explicaverint: insuper hac pace

semel

semel cum Hispanis concluſa, Cæſar, se bellis, quæ inter Gallos & Hiſpanos oriri poſſent, nec Franciæ nec Sueciæ hoſtibus opem laturum ſpondebat, ſalvis tamen Imperii Conſtitutionibus, & juribus Hiſpano ex transactione Burgundica competentibus: viciſſim vero ſancitun eſt, ut Gallus non ſe immiſceat bellis inter Cæſarem & Suecos orituris, nec aſſiſtat Cæſaris, Imperii, Regisque Catholici hoſtibus. Declaravit quoque Cæſar, quod reſtitutio fiat in eum ſtatum, quo ante bellum hoc Gallicum res fuerint, exceptis, quæ in receſſibus Imperii Ratisbonæ aliter ſunt conventa. Ad articulum de rebus Imperii pertractandis reſponderunt Cæſarei Oratores, id quidem ad Imperatorem & Status pertinere, conſentire tamen Cæſarem, ut omnes Status de ejusmodi rebus impoſterum cum jure ſuffragii non aliter, niſi in *univerſalibus* comitiis agant, ſalvis Imperatoris & Electorum juribus, & antiquo more in Imperio recepto: declarabant præterea Cæſaris Legati, quod poſtulatum *de non eligendo Romanorum Rege*, vivente Imperatore, juribus Imperii, & libertati Electorum adverſetur, Cæſarque ad nullam ſatisfactionem Gallis obſtringatur, ſed potius omnia tam ſibi, quam fœderatis, & nominatim Lotharingio erepta

Sæc. XVII. A. C. 1645.

De An. 1641. *die* 20. *Aug.*

Sæc. XVII. A. C. 1645.

erepta præprimis reſtitui petat: de cetero autem Galli ante pacis concluſionem nominarent, quos utralibet pars in ea velit comprehenſos.

Ferme eadem Cæſarei Oratores ad Suecorum poſtulata reſponderunt, conceſſeruntque, ut Religionis pace etiam Calviniſtæ fruantur, *ſi velint, & quieti vivant:* circa controverſias autem hactenus inter Catholicos & Ptoteſtantes de pace Religionis, & bonis Eccleſiaſticis motas pollicebantur Legati, eas communibus utriusque partis conſiliis in præſenti tractatu absque mora eſſe componendas, cetera vero tam Eccleſiaſtica, quam politica gravamina funditus extirpanda: denique declararunt, ſe non alium Luſitaniæ Regem agnoſcere, quam Regem Catholicum, ad quem etiam negotium de liberando Eduardo Bragantini Fratre remiſere; Principem vero Tranſylvaniæ ad Status Imperii Suecis fœderatos non pertinere deciderunt. Tantam Cæſaris indulgentiam mirabantur ipſimet Cæſaris hoſtes, & Proteſtantes, quin eam imitari cogitarent.

§. XLV.

Sæc. XVII.
A. C. 1645.

§. XLV.

Proteſtantium Legatorum cavillationes circa Gallicas propoſitiones, Cæſareasque reſponſiones.

Hæc reſponſa Cæſaris Legati Fabio Chiſio Papæ Nuntio & Contarino Veneto, qui Mediatores, ſeu pacis arbitri erant, tradidere, ut hi cum Gallis Suecisque Oratoribus deſuper conferrent, eorumque mentem explorarent. Præprimis Galli carpebant, quod Cæſar ab Hiſpani Regis & Lotharingiæ Ducis patrocinio non deſiſtere videretur: dein ipſam quoque Cæſaris indulgentiam reprehendebant, eoquod ad Proteſtantium importunitatem, ut eorum favorem aucuparetur, & Gallos ab eis averteret, *de Religionis gravaminibus* in hoc conventu agi conſenſiſſet, cum tamen Galli hunc articulum in ſuis propoſitionibus ſtudioſe ſilentio preſſiſſent, ratum fixumque habentes, *potius cum Hiſpanis, Auſtriacisque contra hæreticos arma jungere, quam hac in parte Proteſtantibus cedere, & in Religionis Catholicæ excidium conſentire.* Verum Galli, ut obſervat Adamus Adami, ita locuti ſunt apud Catholicos, ut Cæſari invidiam conflarent, clam vero Proteſtantibus animum addidere. Interea Proteſtan-

Adami rel. Hiſt. arcan. P. IV. Meirn. Act. pacs IV. t. 1. l. 7. §. 21. Bougeant l. c. lib. 4. §. 39.

Sæc. XVII. A.C. 1645.

testantes Osnabrugæ congregati graviter querebantur adversus Cæsaris responsiones, quamvis quidam Sueciæ Legatus in genere palamque fassus esset, Cæsaris declarationem sua spe longe benigniorem fuisse, proin de ejus indulgentia quoad cetera, ac demum de ipsa pace haud ultra dubitandum. Nihilominus carpebant, quod Cæsar belli originem ab anno hujus sæculi trigesimo ducat, cum tamen illud a motibus Bohemiæ anno 1618. inchoatum fuerit, proin petebant, ut ab hoc anno pacis negotium & restitutio bonorum immobilium (mobilia enim ablata & destructa utrinque essent condonanda) repetatur, Bohemis quoque, Silesiis, & Moravis privilegia *in literis Majestatis* concessa, salva in Ecclesiasticis jurisdictione, relinquantur: Cæsar vero se bellis Hispanicis non immiscat, proin omittantur ea, quæ de transactione Burgundica fuerunt inserta. Postea antiquam suam næniam innovabant Sueci contra Imperiale Judicium Aulicum, & cameräle, abrogatisque Rotwilano, Provinciali Sueviæ, & Præfecturæ Hagenoensis judiciis, quatuor suprema per Imperium tribunalia erigi, atque in his Assessores & Judices ex utraque religione, pari numero præfici postulabant. Magis autem impotenti furore debacchabantur,

bantur adversus reservatum Ecclesiasticum, quod aboleri, & Episcopos, aliosque Prælatos Protestantes ad Regalia, Sessiones, aliaque jura admitti postulabant, jam immemores, quod Lutherani in Imperio, secta sua adhuc in cunis vagiente, de surripiendis Ecclesiasticorum bonis, utpote quæ a solis Catholicis omni jure & tempore possidebantur, ne cogitarint quidem, sed beneficii loco habuerint, quod in Romano Imperio tolerarentur, atque ab ejusdem Imperii banno tuti essent; postquam vero auctis viribus cristas erigere, atque Saxoniæ Electore ac Philippo Hassiæ Landgravio classicum canentibus, arma adversus Cæsarem, Catholicosque, erecto Smalcaldico fœdere sumere ausi sunt, Ecclesiasticorum bona suffurari cæperint: Quid ergo magis æquitati consonum erat, quam quod ea bona, quæ unice Romanæ Ecclesiæ semper erant, & a Catholicis pro Catholicæ Religionis exercitiis fuerunt fundata, Præsules &c. ad sectam deficientes amitterent; quocirca Ferdinandus I. Imperator clausulam reservati Ecclesiastici, insuperhabita Protestantium tergiversatione, paci Religiosæ inseri voluit, declarans, quod talis Præsul Apostata quidem suas Præbendas, non tamen nominis existima-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645. tionem amittat, nec hæretici infamia notari valeat.

Præterea querebantur, quod Domini territoriales Catholici ſubditos Proteſtantes noluerint tolerare, ſed omne Religionis exercitium ipſis interdixerint, cum tamen jus ſacrorum, necnon jus religionem reformandi a jure territoriali dependeat, ac cujus ſit Regio, illius etiam ſit Religio: qua autem ratione Sueci conqueri poterant adverſus Dominos territoriales, qui in ſua regione Proteſtantes non tolerarunt? ſi enim *Catholici* Principis eſt regio, utique illius etiam debuit eſſe Religio, niſi fateri velint, quod ſolis Proteſtantibus in ipſorum ditionibus ſectam Lutheranam imperare, non autem Catholicis Catholicam, ſolisque Præſulibus Catholicis ad Lutheranos deficientibus Præbendam retinere, non autem Epiſcopis Lutheranis ad Catholicam fidem revertentibus, id integrum ſit: Demum varia proponebant gravamina, ſuppreſſis ſtudioſe illis, quæ ipſi antea Catholicis longe acerbius impoſuere, quocirca Catholici ad Proteſtantium gravamina reſponderunt, & viciſſim his alia multum graviora oppoſuere, ut anno ſequenti memorabimus.

Nunquam tamen manifeſtius Proteſtantes ſuum in Catholicos odium prode-

prodebant, quam dum de admittendis Calviniſtis agebatur: quamvis enim Lutherani & Calviniſtæ mutua ſeſe averſione in hanc usque diem corrodant, & Lutherani illos nec *orthodoxos*, nec *Evangelicos* aut *Chriſtianos*, vel *Reformatos*, ſed rectius *Sacramentarios*, & *Zwinglio - Calvinianos* appellandos eſſe cenſeant, ac propterea Proteſtantes Osnabrugæ congregati præcipue Saxonum Legati illos in pacis Weſtphalicæ conſortium admittere recuſarent, nihilominus, quia *& ipſi ſeſe Catholicis* opponunt, quamvis & ipſi Lutheranorum dogmata impugnent, illos tamen admiſere, Suecis Annam & Caipham conciliantibus præclara hac ſententia: *Pontificios fuiſſe usque huc communes omnium Evangelicorum hoſtes, quocunque appellentur nomine; Reformatos etiam COMMUNEM CAUSSAM CONTRA PONTIFICIOS una propugnaſſe: ergo injuſtum fore, eos Pontificiorum injuriis proſtitui, legum præſidiis deſtitutos: ſed & injuſtum fore, Reformatos ita tutos facere, ut fidei Lutheranæ domeſticos inſequi, & finibus ſuis ejicere poſſint.* Eapropter, immemores tamen principalis ſuæ Regulæ: *Cujus eſt Regio, illius etiam eſt Religio*, peculiari articulo Lutherani contra Calviniſtas circajus reformandi ſtatuendum cenſebant, ut ſi Princeps, vel

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Vid. diſſert. Mich. Walther. anno 1631.

Sæc. XVII. A. C. 1645. alius territorii Dominus, aut alicujus Ecclesiæ Patronus ad Calvini sectam transierit, Lutheranos in sua ditione toleret, nec ad suam sectam cogat, nec Calvinianos Præcones eis obtrudat.

§. XLVI.

Gallorum, Suecorumque querelæ a Catholicis, Cæsareisque Oratoribus dilutæ.

Adam. l. c. Vid. supra l. 100. §. 7. t. 60. p. 490.

Tandem ad Suecorum, Gallorumque importunitatem Cæsar die decima Octobris generalem, ut vocant, Amnestiam promulgavit; quoniam vero Protestantibus nil nisi sacra Catholicorum bona, & oppressa Cæsaris auctoritas arrideret, etiam hoc illius diploma eis displicuit; caussabantur enim, hanc amnestiam a Ratisbonensi haud absimilem, variis restrictionibus, exceptionibusque limitatam esse. Horum querelis pro more suffragabantur Sueciæ, & Franciæ Oratores, hancque amnestiam auri scoriæ comparantes, illam dolis suffultam, novique belli classicum potius esse, quam aptum conciliandæ pacis medium asserebant, eo quod non ad annum hujus sæculi decimum octavum, sed trigesimum in politicis, in Ecclesiasticis vero ad vigesimum septimum restringeretur, infra quo

quos tamen annos multa emersissent gravamina, quibus remedium adhibere oporteret. Insuperhabita tamen Gallorum repugnantia hoc diploma Monasterii palam Cæsaris jussu affixum est: Osnabrugæ vero Sueci, Cæsaris mandata flocci habere jam assueti, Magistratum, ut hoc edictum in urbe promulgari prohiberet, adegerunt, & Protestantes Legatos induxere, ut ampliorem amnestiam a Cæsare extorquere niterentur. Sæc. XVII. A. C. 1645.

Recruduit quoque cavillatio Gallorum, qui ob indultam gravaminum, quæ Religionem concernunt, discussionem, Cæsarem de occulta cum Protestantibus consensione perperam convitiabantur. Verum non modo Cæsarei Legati, sed ceteri quoque Principes Catholici tantam calumniam indignati, palam Gallis exprobrabant, eorum cum „Protestantibus societatem unicam esse „causam oppressæ avitæ in Imperio „Romano fidei, & ob quam afflicti Ca„tholici in eas essent redacti angustias, „ut in compositionem gravaminum con„descendere (forsan omnino ad Confes„sionistarum arbitrium) cogantur. Ipsos „etiam Gallos postulasse, ut ad statum „anni 1618. omnia reducerentur in gra„tiam Protestantium, magno Ecclesiæ „& Religionis orthodoxæ damno; quin

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„ipſimet compoſitionem gravaminum „religionis in præſenti Tractatu non ex„optaſſe modo, ſed ejus inſuper rei „cauſſa Articulum ſuis inſeruiſſe pro„poſitionibus, adhuc legendum, niſi „Nuncius Apoſtolicus eum expunctum „cupiiſſet. Quare aut temere ſimilia „proferri a Gallis, aut ea ſolum inten„tione effundi, quod optaſſent, ut Cæ„ſarem, reſiſtendo votis Suecorum & „Proteſtantium, iisdem ſemper magis „in dies redderent exoſum, fomitemque „diſſidiorum in Imperio relinquendo, „renitentia ſua Tractatuum curſum ſi„ſtere atque impedire poſſent. Num„quid enim (ſic arguebant Catholici) „ſi tam eximii Religionis Zelotæ au„diri amant Galli, occaſio ipſis defuit „Catholicos juvandi? quando non de„erat commoditas ipſos inſeſtandi? Non „impugnent Catholicos, & erunt ad„jumento, non aſſiſtant ſaltem hetero„doxis, & orthodoxos propugnabunt, „an non vero & in ipſo ſuper grava„minibus congreſſu mille erunt occaſio„nes, Catholicos ab inſultibus Confeſ„ſioniſtarum protegendi? an aſſiſtere „volent? cum non venitur ad pugnam, „& quando pugnatur, fugere, deſerere, „negligere? nunquid latiſſimum habi„turi ſunt bene merendi campum, „quando de ſatisfactionibus, quæ ex Ec„cle-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„cleſiaſticis ipſorummetve Catholico-
„rum bonis pro Confeſſioniſtis tribue-
„rentur, tractabitur? ullumne exſtat
„exemplum, ubi catholici Galli contra
„Confeſſioniſtas, ne dicatur, Archi-
„Epiſcopatum aut Epiſcopatum inte-
„grum, ſed vel unicum ſolum modo
„Cœnobium, Templum, Sacellum,
„Altare, vel Calicem vindicarint? Nonne
„extant eorum fœdera, quorum vigore
„in Confeſſioniſtarum poteſtatem innu-
„meræ tranſcriptæ Eccleſiæ, & am-
„pliſſimæ Catholicorum ditiones? An
„occultam adeo ſuam inſtructionem
„credunt Galli Plenipotentiarii, ut exi-
„ſtiment Catholicos latere, primum
„maximum ipſorum eſſe mandatum,
„*ne offendant Fœderatos*, id eſt, Prote-
„ſtantes; quomodo igitur a fœdere ſe
„receſſuros, aut contra fœderatos pro
„Catholicis pugnaturos, proloquun-
„tur? Gallica ſunt iſta, Germanorum
„germanam fidem longiſſime tranſcen-
„dentia.„ Ita tunc Catholici.

Nihilominus exeunte hoc anno Sal-vius quoque Sueciæ Orator cum Vol-maro Cæſareo Legato Monaſterii col-locutus, bilem ſuam contra Cæſarem evomere ſtuduit, aſſerens, „quod in
„hæreditariis Ferdinandi Provinciis ſub-
„diti Proteſtantes Religionis ſuæ liber-
„tatem pecuniis emere compulſi, nihilo

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„tamen minus in exilium detruſi, & „ab amneſtiæ beneficio etiam illi, qui „ſub Suecorum ſignis militarunt, ex„cludantur: Inſuper etiam publica eſ„ſet omnium querela, quod Domus Au„ſtriaca potentiam ſuam nimium ex„tendere conetur, dum Bohemiæ Re„gnum, quod tamen electivum eſſe, „Bohemi affirmant, hæreditarium fe„cit, bellique Bohemici ſine Ordinum „conſilio ſuſcepti cauſſa exſtitit: „ Verum haſce calumnias Volmarus ſolide confutabat, Sueco roponens, de emptione libertatis nihil conſtare: pulſos vero Proteſtantes ob rebellionem & illatum Cæſari bellum, promotis etiam usque ad Viennæ mœnia caſtris: quid aliud, inferiorem etiam Principem, tali in rebellione facturum? Proteſtantes Principes, nulla ejusmodi cauſſa interveniente, Catholicos, ſæculorum poſſeſſione firmatos, e ditionibus ſuis exegiſſe, ipſosque Suecos neminem ex Catholicis in regno ſuo tolerare. Num Regi Hungariæ, Bohemiæ &c. Archiduci &c. in hæreditariis ſuis provinciis non ſit integrum, quod alii in ditionibus ſuis fas eſſe ſibi exiſtimant? ſperare proin Cæſarem, neminem ſibi hac in re leges dictaturum. Bohemiæ regnum eſſe hæreditarium, non alios negare, niſi eos, qui Ferdinando II. coronam

ronam detrahere conabantur, reliquorum neminem jus hæreditarium vocare in dubium: nullum vero unquam ex domo Auſtriaca Imperatorem bellum ſuſcepiſſe nomine Imperii absque conſilio Statuum. Ferdinandum II. etiam bellum mere defenſivum geſſiſſe, cum conſtet palam, quam violenter a Friderico Palatino ſit appetitus. Cum Pragenſi victoria id finem fuiſſe conſecuturum, niſi *Unio* in Imperio ſe miſcuiſſet, unusque ſtatus poſt alterum novos motus concitaſſet; quo rerum articulo Cæſarem copias aliquas auxiliares miſiſſe in Boruſſiam, non, ut Sueciæ bellum faceret, ſed ut affinem & finitimum Regem adjuvaret.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Vid. ſupra l. 200. p. 491. tom. 60.

§. XLVII.

Cæſarei in Bohemia a Suecis profligati.

Dum interea crebris altercationibus in Monaſterienſi conventu pax retardabatur, Sueci in caſtris haud feriabantur; quippe Torſtenſonius die decima nona Februarii trajecto Egra amne totam Bohemiam ſubacturus jamjam ad Taborem urbem caſtra locaverat. Cognito autem per exploratores, quod hoſtis haud procul Janckovio conſiſteret, quantocius juſſu Cæſaris, qui

Adlzr. Annal. Boic. part. 3. l. 30. Brachel. hiſt. temp. l. 6. Piaſec. comm. pag. 522. Nani Hiſt. Ven. t. 2. l. 2.

Sæc. XVII. A.C. 1645.

tum Pragæ agebat, Hatzfeldius Comes Cæsareo-Bavaricis copiis instructus, obviam hosti progreditur; nec Torstensonius pugnæ copiam respuit, instructisque ordinibus in dexteram Cæsareorum alam movet: mox vero Gœtzius cum Cæsareo equitatu collem, in quem hostis tendebat, occupaturus, improvido prorsus consilio campum explicandæ aciei incapacem insidet, ingensque periculum, ne ab oppositio hostium agmine includeretur, subit: Enimvero Hatzfeldius laboranti properat auxilia, ast Sueci jamjam a fronte & tergo Cæsareos urgent, commissoque prælio Gœtzium in arcto prehensum fundunt, ac fugere nescium trucidant: Gœtziani Equites a ceteris abrupti, adhucdum ubicunque alium alii fors miscuerat, strenue dimicant, tandem Hatzfeldii copiis juncti, insequentem hostem retundunt, ereptis eidem sexdecim vexillis, & aliquot signis equestribus: Nec tamen animo concidens Torstensonius in Cæsareos nuper profligatos vehementius urget, eosque in fugam egisset, nisi Hatzfeldiani Equites calcaribus subditis Suecicas legiones repulissent: inde vero acuebatur pugnandi aviditas, atque Cæsarei pedites, qui in lævo cornu erant, jamjam ad ipsa hostium tormenta penetraverant,

verant, non sine magna victoriæ fiducia; quippe in medium Suecorum undique circumfusi, cominus tam strenue pugnabant, ut acie in pagum, ubi ante statio prætoria erat, flexa hostem ex proximo monte, amissis sarcinis, bellique tormentis propellerent: Verum intempestiva diripiendi spolii cupiditas victoribus palmam e manibus extorsit; Sueci enim, cum Cæsareos sine lege ad prædam discurrisse compererant, restaurato prælio in pedites ab Equitatu destitutos tota vi incumbunt, confusisque ordinibus in fugam agunt, dexteramque Cæsareorum alam post pertinax certamen magna clade fundunt, Suecisque victoriæ palmam cedunt, quæ tamen iisdem haud incruenta erat, desideratis suorum plusquam bis mille, atque ex iis Reuschio & Sechstertio Tribunis & non paucis minoris dignitatis Ductoribus. Cecidere e Cæsarianis præter Goetsium Comes de Waldek, &tres alii Tribuni, ex gregariis vero tria circiter millia; ipse etiam Hatzfeldius, quamvis per hostium cuneos jamjam sibi viam gladio aperuisset, a duobus tamen decurionibus in sylva deprehensus, unacum Tribunorum primoribus, & maxima parte Equitatus in Suecorum potestatem venit. Percepta hac clade Cæsar Praga Vien-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Viennam, Imperatrix vero cum tota Nobilitate Græcium contendit: Torſtenſonius interim rapido curſu totam Moraviam nemine jam reſiſtente, ſubegit, & Olmuzium obſidione liberavit: inde Brinnam munitiſſimum Moraviæ propugnaculum longa, ſed inutili, irritaque obſidione preſſit, quam ad quartum Menſem jamjam protractam, poſtquam longe majorem ſuorum ſtragem, quam ſi juſta acie dimicaſſet, paſſus erat, non ſine ignominia, animique mœrore ſolvere coactus eſt, ac paulopoſt excuſata valetudine, militare exercitus imperium poſuit, ſemetipſum nimis ſero incuſans, quod cum Bohemiam Sileſiam & Moraviam ingenti celeritate percurriſſet, circa muros unius Urbis irrito conatu hæſerit, maximarum rerum opportunitate dimiſſa.

§. XLVIII.

Sueci e Bohemia a Cæſareis ejecti.

Barre Hiſt. d'Allem. t. 9. pag. 782.

Hujus victoriæ ſucceſſu tumidi tripudiabant Sueci, jamque ex præſenti felicitate futuram Auſtriacæ Domus ruinam præcoce fiducia ſibi præſagientes, in Monaſterienſi Conventu duriores præſcripſerant conditiones: Verum fatali admodum rudimento experiri cogebantur, quanta facilitate in-

con-

constans fortuna optimas spes evertat, illumque non raro, cui paulo ante inimica fuit, inopino favore extollat: cum enim Ragotsius Transylvaniæ Princeps cum Cæsare pacem iniret, & Torstensonius Brinnanæ obsidioni longius insisteret, Cæsar vires reparandi spatium nactus, novum exercitum hosti opposuit, ac præprimis ductore Pompeio Suecos Steina, atque Insula Crembsio adsita expulit, Leopoldus vero Archidux, cui Cæsar supremum exercitus imperium commiserat, hostem a Danubiano ponte prope Viennam dejecit, omnibus, qui propugnaculum ibidem erectum tuebantur, captis, ac Viennam abductis: Postea armis in Bohemiam versis, sociatisque cum Saxone copiis Suecos e toto prope regno in Silesiam retrocedere coegit. Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. XLIX.

Galli a Cæsareo-Bavaris iterata clade protriti.

Ad prosperam hanc Leopoldi expeditionem haud parum contulerant præviæ Gallorum clades; postquam Mercius, qui cum Bavarorum agmine sese Cæsareis junxerat, Gallo-Vinarienses haud procul a Francofordia subsistere compererat, cum exigua suorum manu *Adlzr. Annal. Boic. part. 3. l. 30. §. 18. Barre l. c. Lit. Maxim. ad Mercium 1. Jan. hoc anno.*

Sæc. XVII. A. C. 1645. manu hostem adoritur, atque in totum agmen quadripartita caterva invectus, ordines turbat, metuque confusos multa cæde in fugam agit: paulopost Mercio nuntiatum, Gallos in Wirtenbergensem Ducatum, ut equitatum suum jumentis destitutum, abactis inde equis restaurarent, magno numero excurrisse: confestim igitur Mercius signa ad Rhenum convertit, ut intercluso Gallis Philippiburgi receptu, eos vel ad pugnam adigeret, vel inde repelleret: Tempestive autem Galli comperto Mercii adventu Fortzheimium, indeque Brettheimium sese recepere; instat tamen Mercius fugientium tergis, captisque Gallorum non paucis Rosam Ductorem cum suo agmine Rhenum denuo trajicere compellit. Præludia hæc erant luculentæ cladis, quam Gallis ad Herbsthusium non procul Mergentheimio Mercius intulit: postquam enim strenuus hic Bellidux per exploratores suos intellexerat, quod Turrenius Gallo-Vinariensis exercitus Ductor, Janckavienſi victoria tumidus, atque improvida securitatis fiducia sopitus, non sine magno hostis contemptu legiones suas hinc inde ad Tubarum flumen dispersas teneret, mox Mercius acceptam nuper cladem vindicaturus, Bavaras copias die tertia Maij motis Feucht-

wanga

wanga caſtris ſummo ſilentio in Gallos duxit: comperto autem hoſtis adventu Turrenius aliquot catervas loco edito, ſat tamen iniquo, in aciem explicat, peditum vero legiones partim ad Sylvæ marginem, partim in ipſa Sylva collocat: Dies erat quinta Maij, qua primo diluculo Mercius diſpoſitis ad Sylvam tormentis in Gallicum peditatum acri impetu invectus, eundem loco movit, turbatisque ordinibus perculſos fudit: Fugiunt illi qua ſecuritatis ſpes ducebat, quos tamen tanta celeritate Bavari, ruſticis immixti inſequuntur, ut diſperſæ hoſtium legiones Herbſthuſium, quo ſeſe colligere juſſæ erant, aut fato plurimorum cædem maturante, aut imperii immemores attingere haud poſſent: Adhucdum tamen in lævo Gallorum cornu, quod Turrenius cum exercitus ſui robore tuebatur, longe ancipiti fortuna utriusque partis res gerebatur: Turrenius enim cum omni ſuorum equitatu in hoſtem vehementer irrupit, horrendamque globorum tempeſtatem effudit. Jamjam dextera Bavarorum ala primo impetu proculcata erat, ipſaque nutare cæperat victoria, cum Joannes de Werth Bavaris palmam e manibus eripi indignatus, univerſum ſuum equitatum cum aliquot peditum legionibus in Gallos effundit, laxatosque

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

que ordines invadit, & multa hostium cæde repellit: atrox utrinque committitur prælium, laxantur denuo Gallorum ordines, mox vero restaurati confirmatis animis pugnam redintegrant; sed ex hac ipsa dimicandi pertinacia Bavaris crevit Gallos vincendi aviditas, eosque tentato novo impetu jam non sensim, sed citato gradu retrocedere compellunt, & necquiquam fugæ, nisi quod terga nondum vertissent, deerat: tandem vero Bavari in medium Gallorum agmen invecti, toto peditatu protrito, equitatum cum ingenti clade in fugam agunt: Eques pedesque confusi, Turrenio fuga jam elapso, & Rosa altero Duce capto, armatis inermes, integris debiles implicantur, unoque simul interitu miscentur: duæ etiam equitum phalanges, quæ prælio abfuerant, a Bavaris cinctæ, maximam partem profligantur: Ceterum de certo cæsorum deletorumque hostium numero constare haud valuit, inde tamen clades æstimari poterit, quod universi Gallici exercitus reliquiæ vix æquaverint mille quingentos equites: Capti fuere ex supremis belli Præfectis præter Rosam Schmidbergius, Mettius & Passagius unacum septuaginta novem Tribunis, centum quatuor minoris dignitatis Ductoribus, & bis mille quingentis gregariis

gariis. Victoribus in gloriæ trophæum cessere quinquaginta vexilla, totus belli apparatus, cunctaque tormenta: Ex Bavaricis non plusquam trecenti fuere desiderati. Præterea ex Gallis, quos fuga abstulerat, multi a Cæsareo - Bavaricis obtruncati, alii tranato Mœno gurgitibus hausti, alii variis in locis capti fuere: Turrenius vero cum laceri sui exercitus reliquiis in Hassiam sese recepit. Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. L.

Mercius in prælio trucidatus.

Sub idem ferme tempus Dani cum Suecis pacem, hi vero cum Saxonibus semestres inibant inducias; unde accidit, ut Königsmarchius, qui cum Sueco agmine Saxoniam invaserat, Gallis sese jungere valeret, hisque suppetiis, necnon Hassiæ copiis auctus Comes Turrenius suum repararet exercitum, quem Enguienus Dux novo etiam supplemento ex Galliis adducto tam opportune auxerat, ut vel ad Danubium, inque ipsam Bavariam penetrando, aut supremam pugnæ aleam experiundo par esset. Nec tamen Gallorum consilium effugerat vigilantiam Mercii, qui Hassos ab Amœneburgi, & Gallos Willerstadii obsidione repulit, promotisque *Baulieu Conquet. de Louis XIV. t. 1. l'an. 1645.*

Sæc. XVII. A. C. 1645. Dinckelſpilam caſtris hoſtem, quem in Durwagenſi ſylva conſiſtere compererat, colle e regione occupato die prima Auguſti laceſſere cæpit. Vicem repoſuit Enguienus, ac impetu in Allerheimium facto Bavaros, flamma tectis injecta, ſtatione ſua deturbare incaſſum moliebatur; Bavari enim ne latum quidem unquem cedentes, non ſine luculenta ſtrage Gallos repulere, occupataque Templi cujusdam Turri in hoſtem continuam ſcloporum procellam detonarunt, ſucceſſu tamen nunquam ſatis deplorando; cujusdam enim Bavari militis incuria ipſemet Mercius ſecundum cervicem infauſta pila trajectus occubuit, & Gleenus inſtaurato certamine a Gallis captus eſt. Franci, ſublato jam utroque Stratego, animoſiores facti, tentata nova aggreſſione Allerheimium occupare nituntur, a Rauſchenbergio tamen, qui in Bavarorum opem accurrerat, cum ingenti ſtrage repulſi. Eadem felicitate Joannes de Werth equites ſuos in dextram Gallorum alam torquens, quicquid hoſtilium legionum adhuc in acie ſtabat, confuſis ordinibus dejecit, egitque in effuſam fugam: viciſſim vero Turrenius dextrum Bavarorum cornu acie perrupta evertit, quo tamen reſtituto ad ſeram usque veſperam magna utrinque virtu-

virtute, victoria ancipiti, majore tamen Gallorum quam Bavarorum strage dimicatum est, Bavaris absdubio triumphum canentibus, nisi nox ingruens minus plenam victoriam reddidisset, & Mercius Heros sui ævi clarissimus in prospero dimicationis æstu occubuisset. Amissa sunt a Bavaris vexilla undecim, a Gallis septuaginta unacum quatuordecim belli tormentis, totoque belli apparatu, qui in dextro hostium cornu erat. Cecidere in hoc prælio Gallorum circiter sex millia, in quibus erant plusquam quindecim præcipuæ nobilitatis dignitatisque Viri: Inter captos numerabantur Grammontius Franciæ Marescallus, Marchio Castræus, plurimique alii: ipsemet quoque Enguienus Dux præter plures alios secundum brachium & femur vulneratus est. Nec Bavaris incruenta erat victoria; duo enim ferme millia inter occisos, multique, & quidem ferme omnes, qui in cæmeterio fortissime pugnabant, capti abstrahebantur. Post hoc prælium Enguienus Dux Nordlingam & Dinckelspilam deditione cepit, Turrenius vero Hailbrunam incassum obsedit, Gallisque in hiberna recedentibus Bavari Wimpfenam, Dinckelspilam, & Rotenburgum recuperarunt.

Sæc. XVII. A.C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. LI.

Hiſpanorum clades in Catalonia, & Belgio.

Ferrer. contin. Hiſt. Hiſp. tom. 13. cap. 2. Brachel. hiſt. temp. p. 319.

EOdem adhuc anno Galli in Catalonia acceptam a Cæſareo - Bavaris cladem egregie vindicaverant; Arcurtius enim Comes, quem Franciæ Rex Pro-Regem Cataloniæ nominaverat, occupata Roſa inſigni portu apud Mare Gallicum, Sicorim flumen, vadum monſtrante quodam Sacerdote Catalono, cum omnibus copiis trajecit, occupatisque variis minoris momenti propugnaculis Hiſpanos aggreſſus, eos commiſſo prælio die vigeſima prima Junii profligavit. Captus erat Marchio Mortara Bellidux longa militia efferatus, & ducenti ordinum Ductores, plerique omnes ex prima Hiſpanorum nobilitate: ipſe etiam Andreas Cantelmo ſupremus Hiſpani exercitus Imperator ægre cum potiſſima Equitum parte Balaguerium profugere poterat, quem tamen Harcurtius inſequens, expugnato propugnaculo, & præſidiariorum tribus millibus Fontarabiam dimiſſis, Flixium usque repulit, ac demum hoc etiam munimentum captis Hiſpanorum mille ducentis expugnavit; ulteriorem vero victoriæ curſum ſiſtebat conjura-

tio

tio Barcinonenſium, quorum quidam hanc metropolin priſtino ſuo Regi reſtituere, incaſſum tamen, moliebantur. Auſpicatior erat Hiſpanis fortuna contra Luſitanos, quos expugnata Olivenza arce magna clade deleverunt; viciſſim vero Hulſtum in Belgio Hollandi Hiſpanis, & Galli Mottam in Lotharingia Carolo Duci eripuerant. Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. LII.

Trevirenſis civitas a Gallis oppugnata.

Poſtquam Philippus Chriſtophorus Trevirenſis Archiepiſcopus & Elector a Cæſare libertati redditus, die prima Septembris Confluentiam advenerat, ibidem ad medium usque Novembrem ſubſiſtens, datis ad Turrenium Gallici exercitus Ductorem literis, eundem ſollicitabat, ut adducto Gallorum, Haſſorumque agmine Trevirenſem urbem vi armata occuparet, Hiſpanosque inde propelleret: Sub idem quoque tempus Hugonem ab Eltz, & Joannem Anethanum Cancellarium Legatos Monaſterium decrevit, ut Franciæ Legatos de continuata Electoris cum Gallis amicitia & fœdere certiores redderent. Comperto enim, quem Elector cum Cæſare erexerat, tractatu, ipſius *Bougeant Hiſt. tric. bell. tom. 2. l. 3. §. 92. Maſſen. Annal. Trev. l. 25. §. 81.*

Sæc. XVII. A. C. 1645

fides Gallis suspecta erat: quocirca Antonvillam ad eundem ablegabant, qui Electoris mentem exploraret, peteretque, ut Gallicis copiis hibernandi facultatem in suis Provinciis concederet. Deprecabatur quidem Elector hibernorum facultatem, prætexta suarum ditionum devastatione: palam vero adversus pactum cum Cæsare initum, utpote hostium suorum violentia extortum reclamabat, declarans, se nihil ardentius percupere, nisi ut Gallorum copiæ in vicinia ad omnes necessitatis casus paratæ castra ponerent, simulque Lotharingicos milites ab infestis excursionibus arcerent. Explorato Electoris animo mox Turrenius cum valido agmine Trevirensem urbem cinxit. Inexpectata erat civibus hæc violentia; quocirca Oratores suos ad Turrenium ablegant, qui triduanas deposcerent inducias, vimque deprecarentur, eo potissimum nomine, quod jam Monasterii cum Franciæ Legato, & Pennaranda Hispano Oratore conventum esset, ut Comes de Laverna Urbis Gubernator cum Hispano milite Treviris ultro excederet, dummodo Urbs nullo Gallorum præsidio firmaretur, & ipsemet Elector suo duntaxat instructus milite, quem sibi sacramento obstrinxisset, Urbis portis accederet. Nihilominus

minus tamen Turrenius hoſtili ſub veſperam aggreſſione in urbem ad S. Martinum omni vi irrumpere conabatur: Exin vero Hiſpanus Gubernator cives cum Gallis colludere ſuſpicatus, Magiſtratum ad fidem Hiſpano Regi ſervandam rurſus juramento adigere ſtatuit, eo autem renuente Urbis prætorium valido agmine cingi juſſit: Nulla mora fit populi concurſatio, armatique prætorium infeſtant, depulſisque Hiſpanis Magiſtratum libertati reddentes, rurſus ad Turrenium quosdam ablegant, qui ſponderent, ſe biduo nondum exacto, Hiſpanum militem urbe ejecturos, dummodo Gallicus obſidionis furor ceſſaret. Verum Turrenius horum preces nil moratus, mænia tormentis quatere haud deſtitit, vaſtaturus univerſa, niſi egregia civium militumque virtute repulſus fuiſſet. Tandem vero Hiſpanus Gubernator obſidionis impetum ſuſtinendo impar ex mandato Marchionis de Caſtrorodrico Belgii Præfecti cum Magiſtratu de deditione agere cæpit, convenitque, ut uterque Hiſpanus, Gallicusque miles urbe & Patria excederet, atque Elector ſuo duntaxat milite præſidiario uteretur: Cognito hoc pacto Elector a Gallis, ut ab obſidione abſtinerent, a civibus vero obtinuit, ut bis mille recens conductos

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A C. 1645

intra mænia reciperent: Ea lege Elector die decima octava Novembris urbi acceſſit, cui ad Pontis portam obvius Gubernator claves Hiſpani Regis nomine obtulit, quas tamen ille eidem reſtituit, poſtridie tamen rurſus ab eodem recepit, moxque urbe egreſſus, ut ſe ſolis Gallis ſui reditus beneficium in acceptis referre, palam oſtenderet, ad Turrenii caſtra divertit, atque ab eodem comitantibus Franciæ Proceribus ſuum in Palatium poſtliminio reductus eſt: Altera die Gubernator cum Hiſpanis per civitatem, pontemque in adverſam Lucemburgici Ducatus oram tranſiit, Galli vero per urbem in hoſpitia ſunt diſtributi, alii proximis inſederunt Monaſteriis, Religioſis plerisque ſibi fuga conſulentibus: interea Elector ad coercendos cives, Gallicumque præſidium in urbe firmandum propugnacula erigere meditabatur: ne tamen pactis Cæſareis, Hiſpanisque aperte refragari videretur, Germanum militem, Galliarum tamen Regi juramento obſtrictum, in urbe detinuit, Gallico exercitu ſub finem Decembris patria excedere permiſſo.

§. LIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1645.

§. LIII.

Creta a Turcis invaſa, & Canea ab illis expugnata.

Eadem tempeſtate graviſſimum quoque Venetis bellum ab Ibrahimo I. Turcarum Imperatore illatum eſt, cujus vera origo a clade, quam Marinus Capellus Venetæ claſſis Præfectus Piratarum navibus in Adriatico mari ante paucos annos intulerat, repetenda eſt: ne vero Turcæ damnum Veneto auro jam compenſatum nova ultione refricaſſe crederentur, hujus belli obtentum quærebant ex nupera clade ſibi a Melitenſibus illata: Explorabant hi anno priori, vicinam oram legere plura navigia Chriſtianis mancipiis, militibus Turcis & belli tormentis inſtructiſſima, quibus Zambul Aga Eunuchus Turcici Palatii Cuſtos cum tota ſua familia Mecham ad Mahometem Prophetam ſuum peregrinaturus vehebatur: Hanc claſſem adoriuntur Melitenſes, totoque impetu in majora Turcarum navigia converſo, poſt acerrimum octo horarum certamen Zambuli prætoria potiuntur, trecentis octoginta Turcis, qua trucidatis, qua captis, & quinquaginta Græcis a dira Turcarum ſervitute liberatis: parta hac victoria Melitenſes de

Nan. Hiſt. Venet. l. 2. tom. 2. Priol. lib. 2. pag. 70. Piaſecc. chron. p. 522.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

opima præda ovantes cum suis triremibus, captaque prætoria Cyteram Venetæ ditionis portum appellunt, captata ventorum opportunitate Melitam remigaturi. Accepto hujus jacturæ nuntio Ibraimus Imperator in rabiem actus, Franciæ, Angliæ, Hollandiæ, & Venetæ Reipublicæ Oratores adesse, eosque de spoliatis navibus, trucidatis captisque Turcis rationem reddere jussit. Cum vero hi nec sibi, nec suis Principibus ullam cum Melitensibus societatem esse prætexerent, Imperator se totum iræ impetum in hanc Insulam effusurum minitabatur; reipsa tamen horrendam Venetis tempestatem intentabat: ut autem hi eo certius securitatis fiducia sopiti, a parando bello abstinerent, ex Imperatoris mandato Vezirius, atque ex supremo Turcico Senatu præcipui interposita etiam juramenti Religione Joanni Soranzo Oratori Veneto declararunt, hunc belli apparatum nequaquam in rempublicam ferri, eoque fine Constantinopoli bellum Mense Martio adversus Melitenses publice denuntiarunt: Attamen Venetis sat compertum erat, quod Turcarum juramenta a latente fallacia tutellam, securitatemque adeo non præstarent, ut etiam perfidiæ executionem perjurii beneficio magis expeditam

peditam reddere ſolerent, hinc Veneti Cretæ viginti, & Venetiis triginta duo majoris molis navigia inſtrui, militesque Cretam deduci juſſerunt: Inſuper a ſummo Pontifice ac Chriſtianis Principibus adverſus tam potentem, totque victoriis tumidum hoſtem ſuppetias conquirebant. Contarinus quoque Legatus, qui Monaſterii pacis colloquio intererat, ceteros Principum Oratores ad accelerandam concordiam potenter urgebat, ut ſua arma non jam in Chriſtianos, ſed Turcas Chriſtiani nominis hoſtes convertere poſſent: Verum ab eis nonniſi amplas pollicitationes, vanasque ſpes retulit, & quamvis Galli iterato profiterentur, quod eodem momento, quo bellum in Germania cum decore conficere poterint, nulla mora in Turcas omnem armorum molem in Turcas effuſuri eſſent, nihilominus Cardinalis Mazarinus palam & paſſim inſimulabatur, quod ipſemet Turcas adverſus Papam, Cæſarem & Venetos excitarit: Utut autem res ſe habuerit, id omnino certum eſt, quod Selitanes Turcicæ claſſis Architalaſſus ineunte Menſe Junio cum octoginta majoribus navigiis, & plusquam trecentis triremibus, & quinquaginta armatorum millibus Navarinum Moreæ urbem appulſus, ut Venetos falleret, Cretenſe mare

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Bougant Hiſt. Bell. tric. l. 4. tom. 2. §. 25. p. 451.

Sæc. XVII. A.C. 1645.

mare prætervectus fuerit, simulato aut Melitam, aut Siciliam versus itinere: Verum repente transverso classis cursu Cretensem Insulam exscensione facta hostiliter invasit, allatoque Constantinopolin nuntio mox Imperator Venetum Oratorem custodiæ mancipari jussit, certum denuntiati belli argumentum. Nondum Cretenses hostilem Turcarum animum exploraverant, minus vero ad defensionem comparati erant, cum jamjam Ottomanicæ classis Præfectus propugnaculum scopulo, cui a S. Theodoro nomen, vicinum expugnasset, non tamen sine suorum cæde; quippe Blasius Justiniani hujus arcis Gubernator, cum Turcas turmatim in primum murorum ambitum stricto ense irruere cerneret, ac nonnisi sexaginta quinque præsidiarios haberet, propria manu pulveri pyrio ignem admovit, unacum hoste in aera raptatus: Hac suorum clade exacerbatus Selitanes Caneam Cretensis Insulæ celebrem cum portu munito civitatem terra marique obsidere statuit, eamque post acerrimam quinquaginta sex dierum oppugnationem tandem die decima nona Augusti deditione cepit, desideratis suorum prope decem millibus. Ex præsidiariis Venetis occubuere præter tres primæ Nobilitatis Viros centum viginti, sauciis

Sæc. XVII. A. C. 1645.

sauciis centum octoginta: ceteri cum armis & sarcinis tam suis quam Venetorum cymbis Sudam transferebantur, quo etiam Episcopus, Moniales, & vasa Sacra fuere deportata; Ecclesiis etiam, Monasteriis, & utriusque ritus Ecclesiasticis inviolata immunitas, necnon sua Nobilibus privilegia, intacta relinquebantur, civibusque vel abeundi, suaque bona vendendi, vel remanendi, iisque libere fruendi facultas data est. Tam honestarum conditionum facilitatem promovebat præconcepta Sudam, universamque Insulam sine Ottomani sanguinis profusione occupandi spes, ac fiducia.

§. LIV.

Uladislai Poloniæ Regis consilium de habendo colloquio inter Catholicos & Sectarios.

Ab eo tempore, quo Lutheri ac Calvini secta Poloniæ Regnum infecerat, doctrinæ diversitas animorum quoque concordiam sustulit, mutuumque odium inde exortum innumeras pene turbas, seditiones, cædes & intestina bella in Regno progerminavit, luculento admodum testimonio, quod nova ejusmodi sectariorum dogmata Christi Evangelio, quod pacem, charitatemque

Acta Publ. Thorun. Coll. Calov. Hist. Syner. Dialysis Hulsem.

Sæc. XVII. A.C. 1645

que inſpirat, adverſentur. Hiſce calamitatibus metam poſiturus Uladislaus IV. Poloniæ Rex, doctrinæ unionem, qualis ante exortas hæreſes per plura ſæcula floruit, revocandi conſilium cepit, ac propterea inter Catholicos, Lutheranos & Calviniſtas pacificum haberi voluit colloquium, ſimulque, ut diſputationum æſtum moderatio temperaret, præcepit, ut de quæſtionibus controverſis non diſputaretur, ſed per theſes & antitheſes oppoſita litigantium partium dogmata diſcuterentur, hacque ratione, a cujus parte veritas militaret, fraterno judicio decideretur; inde hoc colloquium vulgo *fraterna collatio*, vel *Colloquium charitativum* appellari conſueverat. Placuit ſummopere pium hoc Regis conſilium Poloniæ Epiſcopis, qui anno hujus ſæculi quadrageſimo tertio Varſoviæ Provincialem habuerunt Synodum, in qua ejusmodi conventum Thorunii in Pruſſia Polonica die decima Octobris anno ſequenti habendum indixere. Hanc in rem Mathias Lubienskius Gnesnenſis Archiepiſcopus ad omnes in rebus fidei ab Eccleſia Catholica diſſidentes Synodalem promulgabat epiſtolam, in qua eos ad *amicum congreſſum*, & *fraternam reconciliationem* invitabat, pollicitus, præſtituta die ac loco Georgium Tyſt-

Tyſtkiewicum Samogitiæ Epiſcopum, Præſulem manſuetiſſimum, ac futuri colloquii Præſidem, necnon alios duodecim Viros doctrina & modeſtia conſpicuos adfuturos, qui ſingulari animi manſuetudine in ſpiritu lenitatis ſine clamoſis altercationibus, ſecluſis etiam aculeis, aut cujuscunque offenſione, cum omnibus ab Eccleſia Catholica diſſidentibus ſermones habituri, veritatemque nonniſi ex Sacris literis, primitivæ Eccleſiæ, Patrumque teſtimoniis demonſtraturi ſint: Hanc Synodi Epiſtolam ſequebatur Regium quoque diploma ejusdem ferme tenoris. Perlectis hiſce epiſtolis Calviniſtæ deſuper deliberaturi, Orlæ conventum habuere, in quo tamen ſpectata utriusque partis pertinacia, & innato ſuo Catholicæ veritati obluctandi ſtudio de felici concordiæ ſucceſſu deſperarunt, morem vero Regi ſuo geſturi, ne ante congreſſum de cauſſæ ſuæ juſtitia diffidere viderentur, ad Regis, Synodique literas reſponderunt, ſe ad Colloquium venturos, petere tamen, ut ob nimis anguſtum terminum, intra quem ſeſe præparare haud poſſent, hujus colloquii initium ad aliud tnmpus differretur. Annuit eorum votis Uladislaus, & conventum ad vigeſimam octavam Auguſti diem hujus anni diſtulit, interea

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

terea vero Tyskiewicus colloquii Præses rursus dissidentes invitabat, transmissis ad eos literis, in quibus inter alia exposuit, *Protestantes utique huic colloquio adfuturos, ut docerent, & comprobatum redderent, quo animo illi animas diversarum Nationum & Regionum pretioso Christi Sanguine redemptas falsis, perversisque suis dogmatibus a vera, Sancta, & Catholico-Romana Ecclesia abducant, & ad barathrum detrudant &c.*

Præterea Lutherani, quorum numerus tum in Polonia non adeo frequens erat, habito Lesnensi conventu a Saxoniæ Electore in subsidium sibi submitti petebant Joannem Hülsmanum in Scholastica disputandi methodo Præconem versatissimum, qui etiam ab Electore submissus, præsidium Lutheranæ partis sibi vindicavit, titulumque *Admodum Reverendi* sibi attribui postulavit. Calvinistæ autem Georgium Calixtum secta Lutheranum Helmstadio evocarunt, non tam ut suarum esset partium, quam ut consilia suppeditaret conjungendis Lutheranis & Calvinistis idonea. Obtenta Electoris venia hic idem Calixtus mox ad Joannem Bergium, qui Electori Brandeburgico a concionibus, die decima quinta Julii, literas dederat, in quibus suam operam Calvinistis promptissimo animo offe-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

offerens, petiit, ut *dissidia inter ipsos Protestantes prius componerentur, quam hi cum Catholicis congrediantur, cum Wormatiense Colloquium anno superioris sæculi quinquagesimo septimo habitum ideo fuerit dissolutum, quia Protestantes, quibuscum agendum erat, inter se non convenissent: cum autem ad hoc colloquium Lutherani & Calvinistæ JUNCTIM sint vocati,* secundus sperari poterit successus, *præsertim si consensus sit in iis, de quibus cum Pontificiis controversiæ intercedunt, si autem,* pergebat Calixtus, *conjunctio Protestantium citra communem consensum præcipiatur, motus est novi schismatis, & periculum quoddam certum. Qui enim a conjunctione sunt alieniores, reliquos, qui eam probarent, & inirent, palam proculdubio condemnaturi, & a suo consortio remoturi essent:* postea Calixtus inter ipsos Præcones Lutheranos dissidia fervere indicabat, hæc subjungens: *A qualibet condemnatione vix tuti sumus, qui in hac Academia moderationem sectamur, & amplectimur; propter hanc ipsam Theologis alterius vicinæ Academiæ invisi, in omnes occasiones carpendi & obtrectandi intentis.* Præter hanc epistolam idem Calixtus die decima sexta Septembris ad Georgium Osselinskium Legatum Regium, necnon ad Tiestkewitzum, ceterosque Præsides Catholicos literas

Sæc. XVII. A. C. 1645. dedit, in quibus expoſuit, quod „quidem ob Lutheranæ ſectæ ſocietatem „ſeſe Dantiſcanis Theologis jungere „debuiſſet, ideo vero ſeſe Calviniſtis „adjunxerit, quia ab Electore Brandeburgico utriusque partis Patrono huic „colloquio aſſiſtere, & ab Thorunienſibus, & Elbinganis Proconſulibus, ipſorum Theologis & Eccleſiarum Miniſtris „accedere rogatus eſſet: dum vero „Thorunienſes & Elbingani Præcones „cum Dantiſcanis in unum Collegium „coaleſcere vellent, illum Dantiſcani „ſuo conſortio indignum reputarint, „quia doctrinam ubiquitaris non probaret, & de diſſentientibus mitius judicaret, nec opinantes rejiceret, nec „Gehennæ manciparet, nec eorum familiaritate uti, aut cibum cum eis „ſumere reformidaret.„ Quod vero hic Præco ad Calviniſtarum preces ſeſe Reformatis contra Catholicos junxerit, a Friderico Guilielmo Electore Brandeburgico die decima tertia Octobris gratulatorias recepit literas. Percepto Calixti conſilio Lipſienſes, Wirtenbergenſes & Jenenſes Præcones velut rabidi canes in eundem tanquam fidei deſertorem, & Syncretismi cum *Calviniſtis, cultus Orthodoxi manifeſtis hoſtibus* ſtabiliendi fabricatorem impotentibus furiis deſævire cæperant, atque inter eos

eos Hulsemannus ex Sacris literis, jure Romanorum, Conciliis & S. Patribus, ne orthodoxi Ecclesias hæreticorum adeant, semper prohibitum fuisse, demonstrabat, simulque Luneburgicum Principem his verbis alloquebatur: *Utinam in Thorunienſi Palatio præſens fuiſſes, proculdubio, indignitate peſſimi exempli & commercii motus, Calixtum manu prehenſum de ſolio deturbaſſes, correptumque objurgaſſes his verbis: non decet te, miniſtrum noſtrum, cum malorum conventiculo aliquid habere commercii.*

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Ita modeste, quotiescunque colloquia pro ineunda concordia habuere, Lutherani & Calviniſtæ invicem dicteriis jugularunt, & malo malum rependentes luto lutum lavarunt, ac propterea nunquam inter se sinceram animorum, minus vero doctrinæ concordiam stabilierunt, quia, ut fatetur Jurieus, *nunquam pars una ſe in triumphum duci patietur, nunquam pars altera renuntiabit ſuo dogmati; hoc enim eſſet idem, acſi quis pro remedio concordiæ inter Gallos, & Hiſpanos poneret, ut hi omnes Urbes & Provincias in Gallorum manus traderent: . . . . aſt interim*, ut idem Jurieus alio in loco prorsus egregie asserit, ejusmodi *concordiæ* labor *illud commodi habebit, ut fœdus bonum iniri poſſit, & PAPISTIS TERROR IN-*

Sæc. XVII. A. C. 1645.

CUTIATUR. Ita nempe tota eorum concordia unice ad Catholicos junctis viribus opprimendos collimat: ex eadem quoque cauſſa Jægerus pro Lutherana ſua pietate Calixti commercium cum Calviniſtis excuſans, *poteſt*, inquit, *optimum habere ſcopum, qui Reformatis amice ſe ſociat ad oppugnandum Papismum.*

Hiſt. Eccl. Jægeri l. 5. c. 2. p. 703.

§. LV.

Prima hujus colloquii auſpicia.

Hildebrand. Hiſt. Conc. pag. 344. Hieron. a S. Hyac. idea colloq. Thourn.

Die præſtituta in Thorunienſi Palatio ingens erat Doctorum concurſus, ac præcipue aderant nominati a Rege trium partium litigantium Præſides; ſcilicet Catholicorum nomine Georgius Tyszkiewiczius, pro Calviniſtis Zbigneus de Goray, & pro Lutheranis Sigismundus Gyldenſtern: Rex vero Uladislaus ſuo nomine deputabat Georgium de Tenczin Oſſelinii Ducem ac Cancellarium, necnon Joannem Comitem Lesznenſem, aliosque Proceres. Ex Theologis Catholicis deſignati erant Stephanus Damalewitz, Sapellius, Vitellius, Petrykowskius, & Uslienſis, Canonici, ac Sacræ Theologiæ Doctores, necnon Bartholomæus Nigrinus Regius Secretarius, qui a Calvini ſecta ad Catholicos tranſiit, & Regi hujus

hujus conventus auctor exstitit: Præter hos convenerant alii sex Theologiæ & utriusque Juris Doctores unacum Benedicto Bulekowskio Franciscano, Georgio Schönhof Jesuita, aliisque octo Theologis ea eadem Societate: His accesserant PP. Hieronymus a S. Hyacintho, & Alexander a puero Jesu S. Theologiæ Professores Carmelitæ Excalceati, & Pater Fabianus Myslinski Dominicanus, Sacræ Theologiæ Doctor. Ex parte Calvinistarum ab Electore Brandeburgico missus intervenerat Joannes Bergius, & Fridericus Richelius una cum aliis undecim Prædicantibus, quibus Calixtus pro communi caussa contra Catholicos sese adjunxit. Lutheranæ partis princeps erat Hulsemannus præter alios quatuordecim Præcones, quibus, serius tamen, Curlandici, aliique Theologi Calvinistæ accesserunt: Sæc. XVII. A. C. 1645.

Nondum conventui datum erat initium, cum jamjam inter Lutheranos & Calvinistas acris moveretur disceptatio; illis importune petentibus, ut nominatim in Calvinistas, eorumque doctrinas inveheretur; in hoc tamen Lutherani inter se conspirabant, Calixtum Lutheranorum Theologorum numero non esse accensendum, eoquod in fide suspectum sese reddiderit, a

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Calviniſtis Principibus vocatus fuerit, veſtemque Theologo incongruam portarit: futiles ſane rationes, ob quas a ceterorum conſortio excluderetur Calixtus. His ita congregatis Catholici omnes ad Eccleſiam S. Joannis Baptiſtæ hora circiter octava properarunt, ubi Tyskiewiczas Præſes pro impetrando Spiritus Sancti auxilio Sacrum ſolemne celebrabat, quo peracto unaomnes ad Prætorium aſcenderunt: Primum ibi conſeſſus locum occupabat Legatus Regius, proximum colloquii Præſes, & Joannes Comes Lesznenſis Caſtellanus Gnesnenſis: in dextero latere Catholici, ex oppoſito autem Calviniſtæ Theologi conſedere; ultimi vero erant Lutherani: poſtquam igitur cuncti ſuis collocati erant ſedibus, Regis Legatus hunc ferme in modum differuit: „Polonia in Rege Uladislao redivivum „quaſi veneratur Conſtantinum: noſci„mus, in propria fævire viſcera uni„verſum orbem Chriſtianum; concives, „cognatos, fratres prætextu ſacrorum „Religionem, & inſtinctum naturalem „evertere; fidem, alias innocentiæ ma„trem, ſanguinolentis propagari me„diis: ſola hucusque Polonia tantæ „feritatis expers permanſit: Ne vero „contagio illa illæſas adhuc partes in„ficiat, Uladislai cura eſt & ſollicitudo: „hinc

„hinc fraternum hoc & charitativum Sæc. XVII.
„Colloquium inſtitui voluit. Remo- A. C. 1645.
„vendæ in eo acerbitatum altrices, ſcho-
„laſticæ nimirum concertationes; de
„vero & genuino uniuscujusque opi-
„nionis ſenſu tranquille & modeſte diſ-
„ſerendum erit; falſæ traductiones, &
„impoſturæ procul habendæ. Sic ſpes
„erit, fore, reliquum genuinæ differen-
„tiæ facilius componi, & ſpiritum pa-
„cis ac concordiæ allici poſſe. His ita
„præmiſſis conciliandæ demum praxes,
„corrigendi mores, ſcandala profligan-
„da, & unius ad alterum poſtliminio
„revocanda erit fiducia. Igitur ad pro-
„curanda hæc neceſſaria Regis nomine
„adſum; quin & præſentes Theologi
„omnes animis & conatibus tantæ rei
„expediendæ affuturi ſint, DEUM,
„Eccleſiam, Regem, bonos omnes ju-
„beo & ſpero.

Abſoluto hoc ſermone Vieyskius Regii Legati ſecretarius Regis mandata de ordine & modo in hoc colloquio tenendo prælegebat, hujus tenoris: „Scopus ſuſcepti negotii, ſcilicet con-
„cordia & unitas Religionis, Eccleſiæ
„item patriæque pax, collocutoribus
„præ oculis habenda erit, medium e-
„jus acquirendi liber & amicus eſt
„congreſſus. Collocutorum quidem ar-
„bitrio rerum tractationem, formam

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„& ordinem committit Rex, ipsius tamen „mens hæc est, ut tribus generaliter „actionibus universum absolvatur negotium. In prima scilicet investiganda „erit quam accuratissime propria & genuina singularum partium doctrina & „sententia: in altera de veritate & falsitate ejus circumspiciendum; in tertia discutiendum, si quid circa praxin „& mores controversum fuerit. Quod „ad primam actionem, primis colloquiorum diebus unaquæque pars de „singulis doctrinæ controversæ capitibus suam sententiam brevibus, simplicibus, apertisque verbis conceptam „in medium proferat, eandem adversæ parti recognoscendam tradat, eidemque vel scripto vel viva voce explicandæ, depurgandæ, vindicandæ „tam diu insistat, donec cuivis liquido „constare possit, quid unaquæque pars „revera docuerit, quidve putetur vel „fingatur docuisse. Probationes hic „penitus nullæ admittantur præter eas, „quibus ostendendum erit, hunc esse „suæ vel oppositæ totius partis sensum. „Ita procedatur longo ordine ab uno „doctrinæ capite ad aliud, neque ad „discussionem veritatis de ullo puncto „Collocutores se accingant, quam omnia simul & singula controversiarum „capita eodem modo liquidaverint. Sic „unum

„unumquemque, doctum vel indoctum, Sæc. XVII.
„uno veluti intuitu animadverſurum A. C. 1645.
„ſperamus, quid tandem illud ſit, in
„quo Romano-Catholici & Proteſtan-
„tes inter ſe pugnent, ſibique contra-
„dictorie adverſentur.„

„Quoad alteram actionem, qua ve-
„ritas vel falſitas alterutrius doctrinæ
„eruatur, infeſtis diſputationibus om-
„nino abſtinendum erit, adeo, ut ne
„*diſputationis* rixoſum nomen ibi audia-
„tur: candide contra & ſimpliciter ve-
„ritas oſtendatur & confirmetur, non
„tam ingenioſis argumentationibus,
„quam potius prudenti conſilio & col-
„latione: falſæ imputationes quævis
„abrogandæ, veteraque odia, vel no-
„væ diffidentiæ plene exulent. Hæc
„ergo ſola ſupereſt ad pacem via:
„qua ſi nihil proficiatur, reſtat credere,
„Chriſtum ob eorum culpam non reli-
„quiſſe remedium, modum & rationem,
„qua conciliari poſſint Eccleſiæ. Ter-
„tiæ actioni modum menſuramque ſe-
„cunda ponat. Studioſe autem præ-
„cavendum, ne, dum de doctrinæ ve-
„ritate disquiritur, quicquam eorum,
„quæ ad praxin, ordinem, mores, le-
„gumque diſciplinam pertinent, im-
„portune inferatur. Hæc de ordine
„rerum tractandarum.„

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„Circa modum agendi advertatur, „ne quis agat vehementia affectuum „verborumque abreptus, nihilque pro„ferat, quod vel umbram habeat offen„sæ, aculei, cavilli. Propositio do„ctrinæ, declaratio, cæteraque, quæ „spectare putabuntur ad rei substantiam, „scripto concipiantur; extra quæ dein„ceps, cum oretenus agendum sit, lon„ge excurrere non liceat. Scripta, ubi „ab auctoribus suis privatim limata fue„rint, deferantur ad manus Legati & „Deputatorum: non ut illi de doctri„na, ejusque veritate vel falsitate *judi„cent:* sed ut videant, num aliquid in„sertum sit, quod partem oppositam „jure possit offendere: quo deprehen„so moneatur pars, cui tale quid exci„dit, ut temperet, corrigat, deleat. „Quibus peractis tradantur cuivis parti „scripta partis oppositæ. Intra biduum „triduumve privatim pars una alterius „scripta legat & examinet. Liberum „sit ad meliorem rei elucidationem se„mel vel bis novo scripto, brevi, ner„voso, aperto mentem exsplicare. Ad „particularia Colloquia bini tantum a „quavis parte admittantur Collocutores; „reliqui adsint, & taciti audiant. Duo „ex unaquaque parte Notarii singula „integre & fideliter calamo excipiant, „quæ in singulis actionibus & sessioni„bus

„bus agentur. Quicquid hi ſcripto ex- Sæc. XVII.
„ceperint, ab omnibus partibus ratum A. C. 1645.
„habeatur, a Moderatoribus partium
„ſubſcribatur, annulo ſex Deputato-
„rum obſignetur, &c.

Perlectis his omnibus Catholicorum Præſes paucis expoſuit, quod hoc colloquium Romanæ Eccleſiæ, Synodi Provincialis Varſovienſis, necnon Uladislai Regis auctoritate & mandato habeatur, proin ſperandum eſſet, adverſæ partis Theologos nihil non pro pace Eccleſiaſtica feliciter reſtituenda tentaturos: abſoluto hoc ſermone Zbineus pro reformatis differens ſubjunxit: illuxiſſe tandem bonis omnibus deſideratiſſimam diem, quam & Majores ſui & ipſi poſteri videre exoptarunt, ut audiri poſſent & evincere, nec illos nec ſeipſos a communi ſancta Matre, vera catholica Eccleſia unquam ſeceſſiſſe, aut ſecedere voluiſſe: hinc maximas deberi Uladislao, Patriæ Patri, gratias, addita pollicitatione, ſe omnem in amore veritatis candorem ad tam ſacrum negotium allaturos, &c.

§. LVI.

Primæ Seſſiones hujus colloquii.

Altera die prima habebatur Seſſio, in qua denuo inter Calviniſtas & Lutherа- *Jæger. Hiſt. Eccl. l. 5. cap. 1.*

Sæc. XVII A. C. 1645

theranos Prædicantes altercatio ferve-re cæpit, hi enim potiorem ſibi locum vendicabant, eoquod tam in Regio e-dicto, quam in pluribus aliis ejusmodi congreſſibus a longo jam tempore ante Calviniſtas nominati collocatique fuiſ-ſent, e contrario autem Calviniſtæ præeminentiam ſuorum Patronorum, ſcilicet Electoris Brandeburgici, alio-rumque crepabant: Lutheranis tamen cedere cogebantur. Demum vero Ca-tholici reformatis conditiones, quas in prima actione obſervare vellent, pro-poſuere: erant autem hæ: I. in hoc congreſſu duntaxat Catholicæ fidei do-ctrina dilucide exponatur II. cuncta, quæ Rex obſervari vult, integre ſer-ventur III. nihil de actis hujus collo-quii ullo modo promulgetur, priusquam Rex protocollum promulgaverit. IV. Accepta Catholicorum doctrinæ decla-ratione nihil præter eam Catholicis imputetur. V, In congreſſibus ſine ul-lis ambagibus ſtatim ad rei ſummam procedatur. VI. In quo articulo Lu-therani & Calviniſtæ conveniunt, non plures, quam duo diſputent, qui pro utraque parte agant. Viciſſim vero Calviniſtæ a Catholicis poſtulabant, Scripturam Sacram recte ſecundum fontesHebraicos &Græcos verſam, juſto debitoque modo intellectam & explica-tam,

tam, pro Regula, norma & amuſſi habendam: ad illuſtranda Scripturæ dicta, quæ vel nimis obſcura vel ambigua videbuntur, admittendum Patrum trium primorum ſæculorum teſtimonium; non tamen certum & indubitabile, niſi ex genuinis, indubitatis & incorruptis documentis erutum ſit, & conſenſu manifeſto atque demonſtrato roboratum compareat: inter partes denique de titulis, quibus colloquentes inter ſe uti debeant, conveniendum. Sæc. XVII. A. C. 1645.

Inſuper petebant, ut duobus illis Prædicantibus, qui in arenam deſcenſuri eſſent, priusquam ad propoſita reſpondeant, temporis ſpatium concedatur, ut ſuorum Collegarum ſententiam prius exquirere poſſint, colloquium vero infra quatuor hebdomadas finiatur, & acta utrinque ſubſcripta intra ſemeſtre typis edantur.

His privatim peractis Catholicorum Præſes Hymnum, *Veni creator &c.* intonabat, quo finito Catholici Notarii in manibus Epiſcopi, Proteſtantes vero in manibus Legati Regii juramentum præſtitere: die trigeſima Auguſti ob Lutherani Præſidis infirmitatem nulla habebatur Seſſio, inclinante tamen eadem die Lutherani declararunt, ſe Auguſtanæ Confeſſioni firmiſſime inhæſuros, ac ſi opus eſſet, conſignaturos

Sæc. XVII. A. C. 1645. ros ſynopſin controverſiarum, dummodo Catholici, qui primi ceteros invitarunt, antea explicent, in quibus articulis conſenſum Auguſtanæ confeſſionis expetant: ad hæc necnon ad Calviniſtarum poſtulata Catholici altera die reſponderunt, & Calviniſtæ ſequenti die ſuam fidei Confeſſionem Catholicis tradidere, profitentes, Scripturam Sacram pro unica fidei regula ſe agnoſcere: neque tamen in ambiguis doctrinæ capitibus Symbola Eccleſiæ aſpernari, ſed Apoſtolicum, Nicenum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, Chalcedonenſe, & Athanaſianum dilucidandæ rei etiam adhibere: quin & quæ quinta & ſexta Synodi Neſtorianorum, & Eutychianorum reliquiis oppoſuerint: quicquid denique primitiva Eccleſia ab ipſis usque Apoſtolorum temporibus unanimi & notorio conſenſu tanquam neceſſarium fidei articulum crediderit, id & ſe ex ſcripturis credere & docere. Quod ad controverſias, Patrum ſuorum tempore exortas, in iis ſe accedere Auguſtanæ Confeſſioni vel invariatæ vel Variatæ, conſenſui item Sendomirienſi anno 1570. cuſo. Sin autem Romano-Catholici ſingularum controverſiarum diſtinctionem & ſpecialiorem explicationem requirerent, ſe illam non denegaturos: modo

modo ipsi candidam & apertam doctri- Sæc. XVII.
næ suæ declarationem ipsis ante con- A. C. 1645.
siderandam offerrent.

Haud reluctanter eis Catholici suam tradiderunt confessionem fidei, utpote jam a septendecim ferme sæculis toti orbi cognitam: In sessione quarta die secunda Septembris decisa fuere varia ad ipsam collationem spectantia: in quinta demum Sessione agitatum, quisnam titulus Catholicis in actis tribuatur; Protestantes enim illos *Romano-Catholicos*, Catholici vero absolute se *Catholicos* nominari petebant: conventum tandem, ut Notarii Catholici scribant absolute *Catholici*, Protestantes vero Notarii, vel simpliciter *Protestantes*, vel cum addito: *Lutheranos aut Calvinistas* annotent. Postmodum a Lutheranis ridicula mota erat quæstio, an Calvinistæ nominentur *Socii Augustanæ Confessionis*, reclamabat autem vehementer Hulsemannus, Calvinistas objurgans, quod Augustanæ Confessionis societatem & communionem etiam quoad dogmata sibi vendicare, idque actis inserere ausi fuissent, Demum in Sessione V. & VI. de actorum Protocollo typis evulgando actum est.

§. LVII.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. LVII.

Sessio VIII. & sequentes usque ad Sessionem XXII.

Kortholt. Hist. Eccl. Sæc. XVII. cap. 3.

Habebatur die septima Septembris Sessio octava, in qua Lutherani reclamabant contra Calvinistas, eoquod hi cum Catholicis in Sessione VI. ut Catholicus Præses publicas preces in Conventu funderet, consensissent: Lutherani autem petebant, ut illæ *per vices* recitarentur: tandem vero Augustanis permissum, ut ipsi a publicis hisce precibus abessent, eas tamen in suo conclavi absolverent, quibus finitis sese ceteris in colloquii loco adjungerent. His ita stabilitis Catholici suam fidei confessionem Lutheranis quoque exhibuerunt, in qua paucis declararunt, illud & solum esse credendum, fideque Divina tenendum, quod Verbo Dei sive scripto sive tradito revelatum esset. Ad hæc mox reposuere Lutherani, se duntaxat Canoni scripto ab Ecclesia Catholica & Apostolica proposito, qui in Concilio Laodiceno reperitur, innixuros, rejecto plane verbo non scripto: Symbolum Apostolicum se quidem venerari, sed non pro θεοπνεύστω habere, cæteraque scripta Ecclesiastica fide humana accipere: in

S. literis vero nonnisi eum sensum suscipiendum, quem Spiritus sanctus intendat: omnes autem fidei articulos e S. codice legitime deductos in Augustana Confessione invariatos comprehendi. Sæc. XVII. A. C. 1645.

Postea Hulsemannus petiit, ut Catholici declararent, quosnam libros pro Symbolicis haberent: Actum tandem, qua ratione sensus doctrinæ investigari posset, & ex quonam principio hic sensus sit probandus: circa primam quæstionem conventum est, legitimas etiam, easque proximas consequentias esse admittendas: ad secundam vero Catholici responderunt, id principium pro dogmate habendum, quod decisum est a Conciliis Oecumenicis, & approbatis, quodque unanimem Doctorum consensum habet, etsi pauci dissentiant. Id rursus Lutheranis displicuit, eoquod nullus detur fidei articulus, de quo Universalis habeatur consensus: acrius instabat Hulsemannus, postulans, ut ad ulteriora non procedatur, nisi prius de hoc probandi principio conventum esset: dum ergo die nona Septembris Sessio nona haberetur, Catholici declararunt, suum principium pro dilucidanda doctrina esse consensum Ecclesiæ Catholicæ expressum in legitimis quibusdam Conciliis

Sæc. XVII. A. C. 1645.

legitime approbatis præcipue in Tridentino: econtrario Lutherani repoſuere, eam ſe veram fidem agnoſcere, quæ Verbo Scripto veteris & novi Teſtamenti niteretur, hujus vero fidei ſymbola eſſe Apoſtolicum, Nicænum, Athanaſianum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, Chalcedonenſe, ac inſuper decreta fidei in Concilio Oecumenico Conſtantinopolitano II. & III. ut & Milevitano & Arauſicano. II. Hanc vero fidem in Confeſſione Auguſtana invariata, ejusque apologia, item in majori & minori Lutheri Catechismis, articulisque Smalcaldicis explanatam, atque in formula concordiæ perſpicue declaratam eſſe, in Seſſione autem decima die undecima Septembris habita, Lutherani declararunt, ſe Catholicorum principium non admiſſuros, in ſequenti demum Seſſione die decima tertia Septembris Catholici ſpecialem fidei ſuæ confeſſionem Calviniſtis tradiderunt, graviter, nec immerito querentes, quod ipſis variæ opiniones & errores, præſertim circa S. Scripturam, Pontificem, Sacrificia, Sanctorum venerationem &c. inique nulloque jure a Sectariis imputarentur. Viciſſim Calviniſtæ magis ſpecialem ſuæ Religionis declarationem Catholicis exhibuere, quæ tamen, cum multa ſuperflua, injurioſa, & impertinentia

nentia contineret, eis reddita est, ut illam majore moderatione conciperent. Sequentes duæ Sessiones circa varia scripta Catholicos inter & Lutheranos absumebantur, in Sessione autem decima quarta die decima sexta Septembris acta colloquii relegi & conferri cæpta: cum autem in iis variæ occurrerent difficultates, res ad pleniorem Deputatorum cognitionem remissa est. Postmodum specialiter declaratio Calvinianæ doctrinæ perlegebatur, adversus quam Catholicæ partis Præses, Regisque Legatus vehementer declamabant, eoquod in ea contra expressum Regis mandatum Calvinistæ non tam fidei declarationem quam satyram convitiis, & injuriis in Catholicam Ecclesiam effusis scatentem exhibuerint, ac proterve, cum tantum addere debuissent, *hoc credimus*, *hoc non credimus*, ipsi ad Catholicæ fidei dogmata addiderint, *hæc damnamus*, *detestamur*, *abominamur*, insuper etiam Catholicis dogmata ab ipsis semper damnata imputaverint, de cultu spuriorum Sanctorum, & reliquiarum accusarint, suam vero doctrinam de Sacramentis & præcipue de Cœna tam obscure proposuerint, ut vix a doctis capi posset, Ecclesiam quoque Catholicam appellarint falsam, Tyrannicam, & Anti - Christianam. Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645. Eapropter Regis Legatus palam declarabat, nisi hæc convitia expungerentur, Calvinianam hanc declarationem actis non esse inserendam. Inde vero ad acerbum verborum conflictum deventum est, replicante Zbigneo Calviniſtarum Præside, quod Calviniſtæ Regis voluntati plene satisfeciſſent, nec offendendi animum habuiſſent, cum verba ita generatim essent posita, ut jure neminem offendant, de cetero autem illos articulos, circa quos a Catholicis dissentiunt, utique rejicere debuerint: Hæc responsio admodum mira videbatur Legato, haud intelligens, quomodo offendendi animus deesse potuerit, illis, qui nullatenus lacessiti integra injuriarum plaustra in publico scripto in alteram partem effundunt: quocirca Zbigneo reposuit, sibi competere Regii mandati interpretationem, & nulli alteri, Catholicos hucusque summa charitate processisse, adversam vero partem reponere injurias. Incalescente demum mutua contentione soluta est Sessio: Die autem decima nona Septembris, Sessio decima quinta habebatur, ubi Lutherani a Catholicis petebant, ut declararent, quot & quænam Concilia pro legitimis approbatisque habeant, quibus Catholici responderunt, „quod Concilia pro adæquato totius

„totius ſuæ doctrinæ principio non ha- Sæc. XVII.
„beant, cum multa doceantur Catho- A. C. 1645.
„lica, quæ in Conciliis definita non
„eſſent, ſicut æque Lutherani multa
„fidei dogmata de Deo, SS. Trinitate,
„Chriſto Domino, Juſtitia & Sacra-
„mentis &c. credant, quæ tamen in
„eorum confeſſione aliisque libris defi-
„nita non ſint, ſed ſolis innitantur
„Scripturarum teſtimoniis, de cetero
„autem Catholici haud immerito de
„Lutheranis quererentur, eoquod hi
„jam Concilia admittant, jamque re-
„jiciant, & prorſus inconſulto moras
„nectant tam in acceptanda Concilio-
„rum auctoritate, quam in agnoſcendo
„Eccleſiæ conſenſu, qui tamen facilli-
„mum, omnibusque obvium eſt doctri-
„næ dilucidandæ medium, aliunde ve-
„ro paucorum diſſenſus univerſalitati
„conſenſus Eccleſiaſtici non obſtet: præ-
„cipue cum nec ipſa Auguſtana Con-
„feſſio vim auctoritatemque apud ipſos
„haberet, niſi unanimis ſuorum Majo-
„rum conſenſus acceſſiſſet. Ne tamen
„omnis labor in irritum caderet, Catho-
„lici conſentire parati eſſent, ut utrin-
„que Concilium Tridentinum & Con-
„feſſio Auguſtana pro dilucidandæ do-
„ctrinæ medio habeatur.„

Poſtea die vigeſima ſecunda Septem-
bris in ſeſſione ſequenti Lutherani ſuæ

Sæc. XVII. A. C. 1645.

fidei confeſſionem exhibuere, quam tamen Catholici utpote injurioſa & impertinentia contra Regis mandatum continentem non acceptarunt: propoſuit etiam Hulſemannus contra Catholicorum confeſſionem plura dubia, de quibus poſtea inter Catholicos deliberatum, concluſumque in proxima Seſſione, nulla dubia ſcriptotenus certis ex cauſſis eſſe porrigenda. Præpedito Regni Cancellario, ejus vices in Seſſione decima octava obibat Joannes Leszynskyus, qui die vigeſima quinta Septembris de Sectariorum tergiverſationibus graviter queſtus, tam tardi progreſſus unicam eſſe cauſſam dixit, quod Calviniſtæ & Lutherani Præcones tam longe a Regis mandato receſſerint, quocirca illud denuo explicandi negotium Patri Georgio Schönhofio dedit, qui in hunc ferme modum perorabat: Remorarum cauſſæ præcipuæ „ſunt, quod partium animi non in eun„dem colliment ſcopum, in diverſas „potius, quandoque etiam contrarias „abeant vias, contrariisque mediis fæ„pius confligant, & invicem collidan„tur. Hinc ceſſationis & quietis inter„ſtitia. Scopum totius negotii biparti„tum eſſe ſciant, unum per ſe intentum „ſcilicet pacem & unitatem perfectam „Regni ſui Civium; alterum per accidens,

„ſi

„si prior deficeret, nempe pacem saltem „imperfectam. Ad eam obtinendam o- „pus est concordia: Catholici suam „partem sincere agent, nec quicquam „permittent, quod ab eo fine alienum „videatur. Sinistri partium conceptus „tot malorum fuerunt causſa; hoc uno „fomite tam luctuosum dissidium in „hoc in primis Regno fovetur: hinc „cavillationes & aculei sunt omittendi, „totumque negotium pacifice peragen- „dum. Unaquæque scilicet pars de „singulis controversis doctrinæ capiti- „bus suam sententiam brevibus, aper- „tis, & simplicibus verbis proferat vel „scripto, vel viva voce: imputationes „falsæ removeantur: ingeniosis argu- „mentis non decertandum, sed de pru- „dentia & consilio dispiciendum est.„ Sæc. XVII A.C. 1645.

Hunc sermonem Hulsemannus tanquam superfluum, & Zbigneus velut nimis longum carpebant, utrique vero displicuit, quod Schönhofius inter alia dixisset: *Catholici non opus habent Studio roborandi sua dogmata, cum fides Catholica in hoc Regno Materfamilias, Domina & hæres, suismet præsidiis adeo firma sit, ut humanis adminiculis, quæ tenuissima forent, prorsus non egeat:* die autem vigesima sexta Septembris Bergius Calvinista Regii Legati jussu ad Schonhofii sermonem respondit: „ve-

Sæc. XVII A.C. 1645.

„ras quidem esse morarum causſas a „Schonhofio indicatas, culpam tamen „non tam in Proteſtantes, quam ipſos „Pontificios conjiciendam: & ſi Ca„tholici fidem ſuam nullo robore ege„re cenſeant, ſane nec Proteſtantium „fidem nova indigere confirmatione: „Prædicent ipſi ſuam Eccleſiam veram „Matremfamilias, Dominam, & hæ„redem; Dominam tamen fidei non „esse: ſe laborare pro obtinenda pace: „nihil ſe innovaturos, ſolam innovan„dam pacem: de cetero laude dignum „esse, quod Clerus Catholicus belli„coſos ſuos ſpiritus ad tempus, donec „claſſicum canatur, deponere velit: „Proteſtantes iis non inſtructos esse, „claſſicumque omnino deprecari, pa„cis Angelos ſe futuros.„ Adhuc immoderatius Huſelmannus in Schonhofium, & Catholicos invehebatur, eosdem redargueus, quod tardioris progreſſus cauſſæ eſſent, & a Regia inſtructione, in qua non *leges*, ſed duntaxat *deſideria* continerentur, inutilibus verborum capturis receſſiſſent, ſeque pro Judicibus venditarent, cum tamen potius turbarum & ſeceſſionis rei eſſent. Proteſtantes vero nil niſi conſenſum in fide intenderint, & ad hunc finem congrua obtulerint media. Catholici autem multa nova contra Regis mentem tentarint,

tarint, proin ipſimet in ſua doctrina corrigerent, quæ in aliis culpant, veritatis demum nunquam extinquendæ fiduciam Proteſtantes unice in illo Majorum ſuorum Symbolo repoſitam haberent in his verbis: *Verbum Domini manet in æternum.* Porro ſequentes duæ Seſſiones inutili diſceptatione abſumebantur. Sæc. XVII. A.C. 1645.

§. LVIII.

Colloquium re infecta diſſolutum.

Dies erat tertia Octobris, in qua Seſſio vigeſima ſecunda habebatur, non ſine indignatione Proteſtantium; ſicut enim hi in nupera Seſſione non comparuerunt, ſub vano hoc obtentu, quod ea omnium partium conſenſu non fuiſſet indicta, ita contra hanc quoque reclamarunt, cauſſati, quod ipſis non omnino conſentientibus indicta fuiſſet: cum ergo Catholici ex continuis Proteſtantium cavillationibus probe cognoſcerent, quod nonniſi quæſitis tergiverſationibus, motisque rixis concordiæ ſucceſſum præpedire niterentur, hinc Regis Legatus illorum audaciam coercere intentus, præcipue Hulſemannum ceteris magis protervum acriter redarguit, eoquod Regiam inſtructionem interpretandi auctoritatem ſibi aſſumeret: *Sagitar. intro. Hiſt. t. 2. p. 1592. Walchii Bibl. c. 2. de Script. Hiſt. p. 883.*

Sæc. XVII. A.C. 1645. Schonhofius quoque ad nuperam Bergii Calviniſtæ declamationem reſpondens, demonſtratum ibat, falſo Catholicis imputari, quod ad pugnæ claſſicum provocent, & tamen diſputationem effugiant, ſuamque Eccleſiam amplioribus præ aliis efferant titulis, & ſuis monitis moras nectant: e contrario autem Proteſtantibus objecit, quod Religionum diſſidia componendi curam abjicerent, & propoſita duntaxat ſectarum tolerantia aptas concordiam ſtabiliendi rationes eluderent, necnon ipſorum ſcripta & confeſſiones nondum prælectas, actisque inſertas fuiſſe immerito quererentur, cum id non alia ex cauſſa factum fuiſſet, niſi quia contra Regis mandatum amaras & crebras in Catholicos & Catholicam fidem injurias illis inſeruerint, Catholicæ doctrinæ & Eccleſiæ falſas, privatasque quorumdam opiniones imputarint, ſine neceſſitate privatos congreſſus multiplicarint & in longius protraxerint, ac denique a præſcripta concordiæ methodo recedentes, nonniſi ſua dogmata vindicare conati ſint &c. Perorantem Schonhofium excepit P. Hieronymus a S. Hyacintho Carmelita Excalceatus, qui Hulſemannum gravibus oppido verbis ita alloquebatur: „nimia temeritate Schonhofium de arrogata

„rogata Regiam instructionem inter- Sæc. XVII.
„pretandi licentia redarguere ausus es, A. C. 1645.
„cum hoc tamen nunquam in mentem
„illius venerit; desideratur in te ma-
„jor cautella & modestia: nos Catho-
„lici hucusque omni moderatione usi
„fuimus, non item vos: novas leges
„condere non intendimus, sed præscri-
„ptis firmiter inhæremus: Dissimulare
„autem non possumus, quod sectæ tuæ
„nunquam extinquendæ fiduciam in
„hoc Majorum tuorum Symbolo: *Ver-*
„*bum Domini manet in æternum* ponere
„ausus sis, cum tamen Majores tui,
„scilicet seditiosi Lutherani, dum oc-
„casione & prætextu Religionis rebel-
„lionem contra Carolum V. Imperato-
„rem minus faustis auspiciis inchoatam
„tristiori fato terminarunt, hæc ipsa-
„met verba pro Symbolo & tessera
„habuerint, eorumque initiales literas
„suis vestibus affixas prætulerint: No-
„lim suspicari, quod ad ejusmodi re-
„bellionem tuo epilogo alludere volue-
„ris; id enim a scopo & indole frater-
„ni colloquii omnino abluderet: Ver-
„bum quidem Domini manet in æter-
„num, hoc autem symbolum, quate-
„nus nobis est, & esse potest suspectum,
„ab inclyto hoc Regno exulet in æter-
„num.„ Finita hac Patris Hieronymi ora-
tione Hulsemannus ideo graviter offen-
sus,

Sæc. XVII. A. C. 1645

sus, quod sui Majores rebellionem contra Cæsarem moviſſe dicerentur, reſpondit, illos ex æquitate & jure naturali coactos arma defenſiva in Cæſarem ſtrinxiſſe, hanc vero calumniam in ipſum Saxoniæ Electorem redundare, cujus nomine ipſe ſatisfactionem peteret: Huic vero Pater Hieronymus mox regeſſit, *hujus non eſt loci, negotia Ducis aut Ducatus Saxoniæ pertractare, in quocunque alio loco & foro dictorum veritatem comprobare paratus ſum:* Varia erant de hac lite judicia; potiſſimi tamen Hulſemannum temeritatis & impudentiæ poſtulabant, eoquod Lutherani ſymboli verba tempori & loco prorſus incongrua induxiſſet, quid enim res in Germania geſtæ ad Lutheranos in Polonia? ipſum quoque Hulſemannum non a Saxone miſſum, ſed a Polonis exoratum veniſſe, dicebant alii &c. Non multo poſt hic idem Carmelitanus Theologus ſcriptum vulgavit, ſub hoc titulo: *Satisfactio ab Hulſemanno in colloquio charitativo Thorunienſi requiſita, & ibidem exhibita unacum animadverſione in eundem Miniſtrum Wittebergenſem.* Hoc ſcriptum quoque P. Hieronymus in Seſſione vigeſima ſeptima palam exhibuit, quod tamen, cum ad principale negotium minus ſpectare videretur, actis non fuit inſertum, publicis

blicis tamen typis anno sequenti Cracoviæ divulgatum. Ita demum mutuis criminationibus hæc Sessio fuit interrupta, pariter sequentes duæ die quarta & quinta Octobris habitæ re infecta fuerunt solutæ, eoquod Lutherani suas confessiones ab injuriis contra Catholicos effusis expurgare recusarent, imo acriter etiam in Zbigneum reformatæ partis Præsidem inveherentur, eoquod invitis Lutheranis ad objecta imposterum responderi prohibuerit: quocirca Calviniſtas rogarunt, ut etiam suæ partis causſam *contra Catholicos* agerent, nec in oblatis suis confessionibus aliquid immutari paterentur. Egregia prorsus ineundæ inter partes concordiæ ratio, ubi nihil de sua opinione remittere, oppositam vero partem junctis viribus opprimere, firmum, fixum erat. Sæc. XVII. A. C. 1645.

Cum itaque ob Protestantium contumaciam colloquium nimis retardaretur Schonhofius Regem adiens, declarationem sive supplementum Regiæ instructionis retulit, atque ex Regis mandato die decima Octobris in Sessione XXV. declaravit, deinceps novas seu præliminares quæstiones non esse producendas: humane & leniter, non acerbe omnia peragenda, modum doctrinas exponendi præscriptum omnino obser-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

observandum, & Protestantium scripta esse acceptanda, expunctis tamen iis, quæ Catholicam partem merito offendunt: Dehinc tam Catholici quam Protestantes ad Regem quosdam deputarunt, qui eidem suas fidei confessiones exhiberent: interim vero Thorunii nullæ habebantur Sessiones, privatos tamen conventus inter se egerunt Protestantes, ubi inter Regiomontanos Calvinistas & Lutheranos acris exorta est dissensio; partim quod hi digniorem locum ipsis cedere nollent, partim quod in sua instructione illis injunctum, ut in communi caussa contra Pontificios sese Calvinistis associarent: econtrario autem Lutherani Calvinistas in suam societatem admittere recusarent, nisi prius die decima septima Octobris præfatæ instructioni nuntium mitterent: Tentabat quoque Calvinistarum Præses Protestantes in fide & doctrina conjungere, incassum tamen, cum Lutherani ad suam instructionem provocarent, qua saltem cum Pontificiis, non autem cum aliis agere, ipsis concessum esset, nec aliam concordiæ legem se admissuros, declararent, quam ut Calvinistæ repudiatis prius suis erroribus ipsorum sententiæ accederent: cum autem, uti pronuntiabat Hulsemannus, Lutherani a Calvinistis in *arti-*

articulis fundamentalibus (*) tantum di- Sæc. XVII. A. C. 1645.
ſtent, quantum cælum a terra, omnis concordiæ ratio erat deſperata.

Tandem in ſequentibus decem Seſſionibus nil aliud actum, niſi quod partes dilati negotii culpam alia in aliam conjicerent, & Proteſtantes variis obtentibus deciſionem eluderent, ac Catholicorum patientiam usque adeo frangerent, ut tandem Proteſtantibus palam declararent, ipſos colloquii ſucceſſum nequiter præpediviſſe ſuæ fidei confeſſionibus, quas Regio mandato adverſas, & Catholicis injurias atque noxias, ac toti demum negotio inutiles toties rogati & admoniti corrigere recuſaſſent: Unde in Seſſione ultima Regis Legatus die vigeſima prima Novembris colloquium hoc, quin vel ſemel in aliqua Seſſione de principali negotio actum fuiſſet, diſſolvit, cunctis re infecta ad ſua

(*) Vide decretum Pſeudo Synodi Carentonianæ, ubi egregii hi Patres teſtabantur, quod Lutherani a Calviniſtis *in fundamentalibus capitibus* conſentiant, proin hi vel ignorarunt, quæ utriusque Eccleſiæ fundamentales eſſent articuli, vel Lutheranos in fundamentibus fidei articulis diſſentientes ad Eccleſiæ ſuæ ſocietatem admiſere, & ex Eccleſia ſua Virgine puriſſima Meretricem aperta hæreſi pollutam effecerunt.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

sua reversis: Postmodum Calvinistæ scriptum quoddam *de gestis in colloquio charitativo Thorunienſi* ediderunt, demonstrantes, quod Lutherani in hoc colloquio nec pacis, nec fidei amatores sese exhibuissent: mox vero Hulsemannus hanc labem a suis amoturus, omnem culpam in Calvinistas rejecit & Calixtum refellens eundem cum Catholicorum & Calvinistarum doctrinis conspirasse insimulavit, edito libro, cui titulus: *refutatio Calvinianæ Relationis de Colloquio Thorunienſi:* Respondit autem Hulsemanno Constantinus Prawdeck Calvinista alio scripto magis amarulento sub hoc titulo: *Manifestatio mendaciorum Hulsemanni de colloquio charitativo.* Inde vero elucet, quam exigua fides ejusmodi actis, aliisque Novatorum Historiis ob luculentum partium studium sit adhibenda: unice ergo hac in re consulenda sunt *acta hujus conventus Varsoviæ anno sequenti auctoritate & mandato sacræ Regiæ Majestatis ad exemplum & fidem Regii protocolli impressa*: quibus consonat Patris Hieronymi a S. Hyacintho Carmelitæ, qui magno omnium Catholicorum applausu, & hæreticorum confusione ibidem publice disputabat, *idea Colloquii Thorunienſis cum dissidentibus habiti* Cracoviæ typis Andreæ Petriconii An. 1646. edita. §. LIX.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. LIX.

Pontificis indignatio in Barberinos Cardinales.

Minus tranquilla Pontificatus sui auspicia habebat Innocentius X. quamvis enim Odoardo Parmensi Duci plene reconciliatus esset, nihilominus postquam Gaufridus Marchio in Aula Parmensi Administer Christophorum Giardam Castri Episcopum Sicariorum manu trucidari jusserat, Pontifex justa indignatione commotus, Castrum tot dissidiorum fomitem in tanti sceleris pœnam evertere statuit, sacrilegumque parricidam anathemate perculit. Obstiterant quidem ductoribus Tassono Estensi & Gaufrido Parmenses, quos tamen Aloysius Matthæius post certamen utrinque sat cruentum fudit, fugavitque: Accepta hac clade Odoardus Pontificem placaturus, Gaufridum nuperæ cædis, pluriumque criminum reum capite plecti jussit: nec tamen propterea evanuit Pontificis consilium de funditus evertenda urbe, quam, si supereſſet, iterati belli argumentum fore prospexerat: Igitur Ducis creditoribus satisfacere pollicitus, per Julium Spinolam Castrum solo æquari, atque Episcopali Sede ad Aquæpendentis ur-

Brusson. hist. d'Ital. l. 17. pag. 440. Nani Hist. Ven. l. 2. t. 2. p. 65. Larrey hist. du Louis XIV.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

bem translata in locis, ubi erant Ecclesiæ & cæmeteria parvas cruces infigi jussit, erecta in medio urbis foro columna, cui inscriptum: *Hic olim erat Castrum.* Compositis hisce dissidiis domesticæ oriebantur turbæ; cum enim Pancirollus Cardinalis, aliique Principes crebra accusationum capita adversus tres Fratres Barberinos, eorumque ditionis Pontificiæ administrationem proferrent, Innocentius Papa acerrimus justitiæ Vindex illos in jus vocari jussit, ut præteriti ministerii, necnon administrati ærarii rationem redderent: Jamjam in eo res erat, ut Antonium Barberinum Cardinalem, & Thaddæum ejus Fratrem Papa comprehendi juberet: Igitur Barberini, ut imminentem effugerent tempestatem, Hispani Regis patrocinium implorabant, incassum tamen, nam Magnus Etruriæ Dux sese eis valide oppossuerat: Nil ergo illis reliquum erat, nisi ut in Galliarum Regis tutelam recipi efflagitarent: noverant tamen Mazarinum Cardinalem, qui pro summo imperio res Gallicas moderabatur, familiæ Barberinæ infensum esse, ejusque jussu Antonium Barberinum Galliarum Regis insignia a suo Palatio avellere nuper coactum fuisse, ac Gallici protectoris prærogativa exutum. Nihilominus tuti asyli

asyli spem Barberinis inspirabat acrior Mazarini indignatio in ipsum Pontificem; hunc enim, quem ipse a Pontificatu excluserat, electum tamen fuisse, iniquo ferebat animo: insuper graviorem adhuc offensionem in Papam conceperat Mazarinus, dum insuperhabitis Uladislai Poloniæ Regis, necnon ipsius etiam Annæ Galliarum Reginæ precibus, Fratrem suum Michaelem Mazarinum Ord. FF. Prædicatorum Archiepiscopum Aquæ-Sextiæ nuper a Purpura romana exclusum fuisse comperat: Hunc igitur contemptum vindicandi animo Mazarinus mutuato Regis nomine petiit, ut Pontifex Romæ Lusitanum Oratorem admitteret, & nominandi jus ad beneficia Ecclesiastica in Catalonia, aliisque locis bello partis Galliarum Regi cederet, & Baupium ex Romano carcere in Gallias captivum mitteret, ut ibi causam diceret, cur Mazarini vitæ insidias struxisset. Nec his contentus Cardinalis, omnes ferme Purpuratos, utpote Hispanis addictos, ipsumque Pontificem, ejusque Ministros Gallis esse suspectos insimulabat, proin in comitiis Monasterienfibus sedulo evitandos ajebat.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. LX.

Tres Barberini Fratres in Gallias profugi.

Bougeant Rel. belli tric. l. 4. t. 2. pag. 440. Palat. vit. Innoc. X. p. 578. Aubery hist. du Card. Mazar.

Interim vero Antonius Barberinus Cardinalis intentatæ inquisitionis severitatem declinaturus, Genuam aufugit, indeque transmisit ad Franciscum Barberinum Cardinalem Fratrem suum epistolam summo Pontifici exhibendam, in qua adversus imputata crimina suam vindicabat innocentiam; nondum enim Barberini omnem aut Pontificem placandi, aut Mazarinum deliniendi spem abjecerant: hunc tamen ob offensionum similitudinem facilius sibi conciliandum confisi, clam Achylem Valancæum Cardinalem in Franciam ablegarunt, ut eorum nomine Gallicam tutelam imploraret adversus Pontificem, in quem vindictam a Mazarino parari haud ignorabant. Verum vix fama de suscepto Valencæi Cardinalis itinere in Franciam pervaserat, cum illico ad omnes Regni fines Regiæ expedirentur literæ, quibus Valencæus, quem Mazarinus inquietæ indolis hominem, ac proprii sui commodi studiosum suspicabatur, iter suum relegere jubebatur: hanc nihilominus Mazarini solertiam Valencæus itinerum probe gnarus, dextre

dextre eluſit, inſperato Pariſios delatus: cum vero Aulam ingrederetur, a Canapleo Comite Regii Palatii Miniſtro intra unius horæ ſpatium urbe, & octo dierum intervallo ex univerſo Regno excedere juſſus erat: Valencæus igitur Regis mandato obſiſtere haud conſultum ratus, Burgundiam verſus ad ſuæ Sororis villam divertit, ſuorum tamen amicorum ope, & patefactis ſuæ legationis arcanis tantum effecit, ut tandem cum Mazarino conferendi facultatem obtineret: Poſtquam igitur Valencæus mira eloquentia Pontificis ſeveritatem, & Barberinorum oppreſſionem exaggerans, horum tutelam velut rem Gallicæ coronæ oppido proficuam expoſuerat, Mazarinus antiquarum offenſionum facile oblitus, de oblata novas vindicandi occaſione tripudiabat, ſummopere gaviſus, quod Pontificis conſilia evertere, & Pancironi Cardinalis Hiſpanorumque machinationes & vota facili brachio diſſipare valeret: Ut vero Reginam ad ſuas pertraheret partes, eidem expoſuit, quod Pontifex per Arſentium Doctorem Sorbonicum inter illam & Aurelianenſem Ducem diſſidia ſerere molitus eſſet: poſtea coram Rege, totoque Senatu Barberinæ Domus tutelam Regiam eſſe concedendam intrepide propoſuit: Diſ-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

fidebant non pauci, ſubitam Regiminis immutationem Regno indecoram fore cauſſati; his vero Mazarinus illico hæc repoſuit, „privatis proprium eſt vulgi „opinione regi, & ſemel ſtabilitis in„ſiſtere, Reges vero ſuis viribus in„nixi, ſuum decorem ex prævalente „potentia, proprioque commodo me„tiuntur: Francia quidem armis ſuis „hoſtes debellare poteſt fortiſſimos, non „tamen Romanum Pontificem, qui Re„ligionis cauſſa omnibus venerabilis, „non gladio, ſed conſilio Romæ ſupe„ratur: Vidimus, quod Pontifex in „Cardinalium inauguratione Gallos eo „fine excluſerit, ut aucta factione Hi„ſpanos futuri conclavis Dominos, ar„bitrosque reddat; nil aliud ergo ſu„pereſt, niſi ut Barberinos, & cum iis „omnes reliquos in ſinum noſtrum re„cipiamus, quorum factio numero præ„valens Gallos futuræ electionis Pon„tificiæ participes reddet: inſuper non „me latent fœdera & amicitiæ, quas „Barberini in Regno Neapolitano fo„vent, Gallici Regni conſiliis oppido „proficuas: Inſuper Barberini immen„ſos pecuniarum theſauros ex Italia in „Franciam deferentes, claſſem in Etru„riæ ora inſtruere, & Papam laceſſere „parati ſunt: offerunt quoque ſexde„cim centies aureorum millia, quibus „Rex

„Rex Avenionem reluere posset:„ Tantum prævaluere hæ rationes, ut Regina Barberinos in Regiam protectionem susciperе decerneret, simulque Bagnium Sedis Apostolicæ Nuntium coram Senatu adesse juberet, quo præsente per supremum Regni Cancellarium scripto & oretenus causas exponi voluit, propter quas Papa Reginam Regno infensam esse crederet: dein Aulam Romanam admoneri jussit, ne Barberinos vexaret, eoquod in tutelam Regiam illos & præcipue Antonium Cardinalem recepisset, eumque ad Regni obsequia Parisios evocasset: Ut vero hanc suam declarationem Regina magis solemnem redderet, Venetum & Hetruscum Legatos tanquam testes invitabat; ambo vero suam excusabant absentiam, caussati, Barberinorum caussam minime ad suos spectare Principes: Facta hac Reginæ declaratione Rex data epistola Pontificem de Barberinis in tutelam receptis certiorem reddidit, Mazarinus vero Antonium datis literis Genua Parisios evocabat, illumque summis honoribus excipiebat: Sequebatur paulopostFranciscus Cardinalis Barberinus, qui nocte unacum Præfecto Romano, totaque ejus familia fugiens, Narbonam venit, prope naufragus; inde Parisios dela-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645. delatus pari honorum ſignificatione receptus eſt.

§. LXI.

Bellicus Gallorum apparatus contra ſummum Pontificem.

Poſtquam de felici exoptatæ tutelæ ſucceſſu fama Romæ increbuerat, mox Thaddæus Barberinus Romanæ Urbis Præfectus, omnesque Barberinæ Domus amici palam Gallorum tutelæ ſeſe commiſerant, ſuisque ædibus Franciæ inſignia apponi juſſerant, ſub feſtiva acclamatione: *Vivat Francia!* quoniam vero Galliarum Oratores, necnon Papæ Nuntius, qui Monaſterii & Osnabrugæ promovendæ paci inſudabant, acrius inde utriusque partis animos exacerbari cognoſcerent, Gallico Senatui datis literis expoſuere, „non „tam de ultione in Pontificem, quam „hujus reconciliatione cum Barberinis „cogitandum eſſe; Papam enim plus „quam ſeptuagenarium haud diu Gallis moleſtum fore, Barberinis vero „quindecim Cardinales favere; conſervato igitur horum favore & amicitia de futuro conclavi proſpiciendum.„ Nec tamen propterea Mazarinus ſuæ in Papam indignationi metas poſuit: quocirca Pontifex comperta Antonii Cardi-

Cardinalis fuga, ejusdem dignitates & munera aliis Cardinalibus administranda commisit, ipsum vero interminatis pœnis severissimis in judicium vocavit: Hæc agendi ratio plurimum displicuit Venetis, qui ab Oratore suo in Galliis agente edocti fuerant, quod Antonius in secreto quodam colloquio cum Enguinio Duce, & Gallicæ classis Archithalasso expeditionem maritimam in Italiam decrevisset: eapropter Petrum Foscarenum Romam Oratorem ablegarunt, qui Papam inter & Barberinos concordiam revocare satageret, eoquod Galli classem instruerent, non sine Principum pavore, & incremento Turcarum, qui Christianorum dissidiis freti non modo Cretam, sed & Romam invadere cogitarent. Spopondit equidem Pontifex, quod Reges per suos Nuntios ad pacem & suppetias contra Ottomanos ferendas incitare vellet: verum Galli ejusmodi legationes intempestivas & præcoces fore objecerunt; eoquod, cum Oratores Monasterii jamjam de præviis pacis articulis conveniissent, ex Legatione nova Parisios decernenda Protestantibus haud immerito suspicio moveri posset, perinde ac si Galli separata cum Romanis agitarent consilia: de suppetiis autem contra Turcas, prior ipsemet Innocentius

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

præiret exemplo, cum ſolis verbis Barbari irritentur, non vincantur: Interim vero urgente Mazarino Gallica claſſis, ductore Thoma Sabaudo ad litora Etruriæ appulit.

§. LXII.

Pontificis diploma contra Barberinos.

Poſtquam Pontifex non modo Antonium, ſed ceteros quoque ejus Fratres clam Roma exceſſiſſe intellexerat, ira commotus die quarta Decembris diploma contra Barberinos, & die decima nona Februarii adverſus ceteros Cardinales in Principum Aulis degentes promulgavit, ſtatuitque, ut „omnes „Cardinales, qui absque Pontificis li„centia extra Pontificiam ditionem a„gunt, ſub interminata omnium bono„rum & proventuum ſequeſtratione, in„tra ſemeſtre ad Romanam Curiam re„verterentur: ſi vero evoluto hoc ſeme„ſtri poſt promulgatum hoc diploma pet „alios ſex menſes non redierint, om„nino his bonis privandi ſint: illi vero „Cardinales, qui ante hoc diploma jam „ſe extra Romanam ditionem tranſtu„lerant, ſi intra ſemeſtre non redierint, „in pœnam interdicti incidant, & te„ſtandi facultate, omnibusque privi„legiis, & ſi contumaces fuerint, om„nibus

„nibus officiis & dignitatibus exuan- Sæc. XVII.
„tur, ita ut a nullo præterquam a sum- A. C. 1645.
„mo Pontifice, & nequidem a Sacro
„Collegio, Sede vacante, redintegrari
„valeant, minus vero in suæ absentiæ
„excusationem negotia vel Regum Prin-
„cipumque mandata obtendere possint.„
Hanc Bullam Pontifex responsi loco ad Galliarum Regem transmisit, qui inde suum honorem graviter lædi, datis denuo ad Papam, & Cardinalem Pamphilium literis querebatur; insuper Bavariæ Elector Papam ab improvido Barberinos insectandi proposito avertere satagebat: quoniam vero hujus diplomatis severitas non modo Barberinos, sed ipsum quoque Mazarinum graviter percelleret, hicque Gallici regiminis prærogativa exui, ac Romæ ad privati Cardinalis tenuitatem redigi vereretur, hinc omnem movit lapidem, ut hujus Bullæ executio præpediretur: Hanc in rem Tallonus regius Advocatus in publico Senatu perorare jubebatur, ut hoc Pontificis diploma omnino rejici suaderet, eoquod illud Pontifex inconsulto Cardinalium Collegio promulgarit, illiusque valore ultra mortem suam prorogato, Sacrum Collegium *Sede etiam vacante*, sua privarit auctoritate, ipsamque Regis Personam in Barberinis Regia tutela suffultis læserit, eundem

Sæc. XVII. A. C. 1645.

dem jure asyli oppressis impendendi privare intenderit, proin hac sua agendi ratione schismati in Ecclesia fomitem subjecerit, ipsosque Barberinos non auditos, non juris, sed facti via omnibus suis dignitatibus bonisque spoliarit. Probabantur hæ rationes Regio Senatui, qui hanc Bullam non modo nullius valoris esse declarabat, sed insuper pecunias deinceps Romam pro Pontificiis literis transmitti prohibebat, adjecta comminatione, brevi Avenionensem Comitatum Pontificis imperio ereptum iri: Nec in solis minis hæsit Regii Senatus indignatio; Thomas enim Sabaudus cum valida classe sua appulsus, sancti Stephani ac Telamonis portus in Etruria occupavit, & Mellerous Franciæ Marescallus lectissimo instructus agmine Portum-Longum & Plumbinensem Principatum, qui Ludovisio Pontificis Nepoti parebat, Gallicis armis subegit. Ad inopinam hanc expeditionem tremens Pontifex, accito Cardinale Grimaldo Gallis apprime addicto, ad veniam Barberinis indulgendam inclinari cæpit, ac primo quidem præstitutum revertendi tempus prorogavit; postquam vero compererat, quod Franciscus Barberinus præsentiæ suæ dignitate, ac verborum auctoritate Gallorum & præcipue Senatus Regii animum a jam-

Memoir. du Duc Guise l. 1. p. 19.

a jamjam invalescente suspicione, perinde acsi Pontificis electio fuisset nulla, liberasset, atque a Dei Ecclesia dirum schisma ob publica hæc dissidia pertimescendum avertens, hoc Regnum summo Pontifici propensum reddidisset, mox Papa Divinam adorans providentiam, quæ salutem ex inimicis procurare noverat, Barberinis plene reconciliatus, eisdem pristinas dignitates, honores, & bona restituit. Placandus adhuc supererat Mazarinus Cardinalis, qui pro suo Fratre Aquensi Archiepiscopo Purpuram importunius sollicitabat. Hunc in finem Guisius Dux Papam convenire jubebatur: cum vero recentium offensionum vulnus nondum firma obductum esset cicatrice, Pontifex in Mazarinum acrioribus verbis invehebatur, quem tamen Dux interpellans hæc reposuit: „Franciæ Rex cum „copiis suis Italiam insidet, nullosque „limites Mazarini auctoritati in Aula „ponit: Sanctitas sua tranquillum vitæ „suæ diem numerabit nullum, si Maza„rini fratrem a Purpura excluserit, hic „vero hac dignitate auctus, ut Fratrem „suum Cardinalem suæ Sanctitati de„vinctissimum reddat, nulli parcet la„bori.„ Percepto hoc responso Pontifex, restituendi Plumbinensis Principatus spe pellectus, Michaeli Mazarino, dum-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

dummodo Romam veniret, Romanam pollicebatur Purpuram, quam etiam poſtmodum, Duce Olympiam ſibi donis conciliante, tandem impetravit; Thaddæus vero Barberinus, cum ſeſe itineri Romam verſus accingeret, in Galliis deceſſit. Ita demum moderatione mutua extinctæ ſunt periculoſi hujus diſſidii flammæ, quas immoderatior indignationis fervor accendit, & inconſulta mutuæ ultionis libido latius propagavit.

§. LXIII.

Articuli pacis Cæſarem inter & Ragotſium Tranſylvaniæ Principem initæ.

Orth. Chron. cont. Hung. pag. 147. Jæger. Hiſt. Eccl. l. 5. cap. 14. Bougeant. l. c. l. 3. p. 305.

Jam anno ſuperiore memoravimus, quod Ragotſius Tranſylvaniæ Princeps quosdam pacis articulos Cæſareis Oratoribus propoſuiſſet, retardabat tamen maturandæ pacis ſolertiam conſueta hujus Principis mutabilitas; præterquam enim, quod ineunte hoc anno novas identidem, easque duriſſimas concordiæ leges præſcripſiſſet, nihil a nuper propoſitis articulis circa ſectæ ſuæ libertatem, & Catholicorum oppreſſionem remittere voluit: Inſuper etiam Menſe Februario rurſus cum viginti quinque ſuorum millibus in Moraviam

raviam movit, Olmuzium a Cæsareis cinctum obsidione liberaturus: Nihilominus illum omnes sui Amici, exceptis Conjuge sua, Filio, aliisque paucis, ad ineundam pacem vehementer stimulabant, atque inter eos Janus Keminius gravibus oppido verbis eidem exposuit, quod Cæsar ex Hungaricis Proceribus præcipuos jam ad sua studia pertraxisset, & Sueci promissam auri vim nonnisi vanis promissis eluderent, Torstensonius quoque Suecicum exercitum sartum servandi studio, Posonii invadendi discrimen in Transylvanos rejeciset, bellumque nequaquam ad Principis fœderati sui nutum gereret. His rationum momentis Ragotsius expugnatus, Cæsaris Legatum, quem in suis castris habebat, palam ad alloquium admisit, suumque Oratorem Viennam ablegavit, ut Cæsar sequentes pacis articulos ratos habere vellet. I. Omnes Hungariæ Proceres, urbes & Pagi plena Religionis libertate gaudeant. II. Deinceps Præcones a suis Ecclesiis amoveri nequeant, amoti vero aut revertantur, aut alii eis subrogentur. III. Dissidia circa Religionem, & circa ereptas Ecclesias mota in proximis comitiis dirimantur, nunc vero Templa utrinque adempta pristinis possessoribus illico reddantur, dissidia autem

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

tem impoſterum circa utriusque partis religionem emergentia Cæſar ſine Proteſtantium præjudicio in quovis Procerum conventu decidat. IV. Hujus articuli transgreſſores ſevere puniantur. V. Cetera circa Eccleſiaſticos, Jeſuitas, decimas, copiarum exauctorationem, officiorum diſtributionem &c. in proximis comitiis intra trimeſtre celebrandis ſtabiliantur. Denique VI. Plena omnium criminum oblivio, & bonorum reſtitutio indulgeatur. Firmatis utrinque hiſce articulis Ragotſii Oratores Vienna domum reverſi ſunt, Ragotſius autem, coram Torſtenſonio illum objurgante, hanc pacis negotiationem excuſabat, obtento Turcici Imperatoris mandato, ne diutius hæreditarias Auſtriacæ Domus Provincias infeſtaret, pacemque inire cunctaretur: Pollicebatur tamen Ragotſius Torſtenſonio, quod validum exercitum in armis tenere meditaretur, ut Cæſarem, quem hoſce articulos haud adimpleturum proſpiceret, ad illorum executionem armis adigere, & pro temporis, rerumque opportunitate bellum redintegrare poſſet. Enimvero Torſtenſonius hiſce dictis fidem non habuit, Ragotſius tamen, dum Torſtenſonium cum milite ſuo Viennam usque populabundum excurrere compererat, tempori inſer-

inſerviens, ſex ſuorum millia Duglaſſio Sueco Belliduci junxit, & renovato fœdere cum Antonio Croyſſio Franciæ Legato, Tyrnaviam intercepit, ex qua tamen urbe Cives Catholici Suecos præſidiarios expulerunt, Ragotſii vero Filius denuo eam recuperavit, & cum octo armatorum millibus in Moraviam contendit. Poſtquam vero Ragotſius Pater ſuæ ac Duglaſſianæ legionis, necnon trecentorum Hungarorum cladem prope Gœdingam paſſus erat, tandem ſerio pacem petere incipiebat, quam etiam eo proclivius, quo fortius totis viribus bello Suecico inſiſtere pararet, a Cæſare impetravit, ſancitis hiſce legibus. I. Oppelium & Ratiboria unacum ſeptem Hungariæ Comitatibus Ragotſio ad dies vitæ cedantur. II. Omnes Eccleſiæ ad ſtatum, quo anno hujus ſæculi decimo octavo erant, redigantur. III. Ragotſius pro Imperii Principe habeatur. IV. Cetera gravamina & poſtulata in proximis comitiis dirimantur. Hæc pax die vigeſima quarta Auguſti ubique promulgabatur: habita autem illius notitia nec in Monaſterienſi, nec Osnabrugenſi Conventu amplius de Ragotſio, ejusque petitis actum eſt.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. LXIV.

Quidam Antonii Arnaldi liber de simultaneo SS. Petri & Pauli Primatu Romæ damnatus.

Argentre Collect. Jud. t. 3. p. 248. Jæger. Hist. Eccl. l. 5. cap. 3.

Novum in Romana Ecclesia contentionis argumentum hoc anno suppeditabat Antonius Arnaldus Doctor Sorbonicus, qui Parisiensibus literis excusos vulgabat duos libros, quorum primum *de Excellentia Romanæ Ecclesiæ auctoritate SS. Petri & Pauli stabilita*, alterum *de auctoritate SS. Petri & Pauli, quæ in Papa utriusque Apostoli Successore residet*, inscripsit, & in utroque libello æqualem supremi Capitis auctoritatem tam Divo Petro, quam Paulo vindicare nisus est. Adversus hanc opinionem mox insurrexere quamplurimi, atque inter eos præcipue Rodericus ab Arriaga Pragensis Cancellarius, Isaccus Habertus, Petrus a S. Joseph, Augustinus de Bellis, Petrus de Marca, Theophilus Raynaudus S. J. Antonius Vatier, pluresque alii: nec tamen Arnaldo deerant insulsæ suæ doctrinæ vindices; non enim adeo absona reperitur sententia, quæ, si nova est, suos non inveniat Patronos; ita non pauci calamum adversus Arnaldi adversarios acuebant, præprimis questi, quod Arnaldo

naldo aliam mentem affingant, perinde acsi is Primatum Cathedræ Divi Petri in utrumque dividat, ejusque unitatem destruat, cum tamen nonnisi unicum Primatum, unam solam dignitatem Pontificiam, unamque solam Cathedram in duobus subjectis & Capitibus, nonnisi unum constituentibus agnoverit. Ut vero suæ interpretationi veritatis speciem adderent, vehementer in P. Billium Jesuitam invehebantur, eumque schismaticum appellitabant, eoquod in sermone quodam de SS. Petri & Pauli auctoritate art. 2. pag. 9. docuisset, „quod sæpe Ecclesia „plures habuerit Papas, atque eadem „hodiedum plures ejusdem potestatis „& Primatus divisim, utpote unum „in Oriente, alterum in Occidente ha„bere queat.„ Postquam vero Arnaldini libri ad summi Pontificis tribunal fuerant delati, re diu ac mature discussa Innocentius X. hoc anno die vigesima quinta Januarii edita Bulla novum hunc errorem damnavit, ejusque jussu sacra Generalis Romanæ & Universalis Inquisitionis Congregatio utrumque Arnaldi libellum eadem die biennio post proscriptis libris accensuit edito hoc decreto: *Sanctissimus relata unanimi Theologorum ad hoc specialiter deputatorum censura, & auditis votis Emi-*

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A.C. 1645. *nentiſſimorum & Reverendiſſimorum DD. Cardinalium Generalium Inquiſitorum, propoſitionem hanc* (S. Petrus & Paulus ſunt duo Eccleſiæ Principes, qui unicum efficiunt: vel ſunt duo Eccleſiæ Catholicæ Coriphæi ac ſupremi Duces ſumma inter ſe unitate conjuncti; vel ſunt geminus univerſalis Eccleſiæ vertex, qui in unum diviniſſime coaluerunt: vel ſunt duo Eccleſiæ ſummi Paſtores ac Præſides, qui unicum caput conſtituunt) *ita explicatam; ut ponat omnimodam æqualitatem inter S. Petrum & S. Paulum, ſine ſubordinatione & ſubjectione S. Pauli ad S. Petrum in poteſtate ſuprema de Regimine univerſalis Eccleſiæ, hæreticam cenſuit & declaravit.*

Adverſus hoc Romanæ Inquiſitionis decretum prodiit libellus, qui juſſu Ludovici XIV. Franciæ Regis eodem anno die ſexta Maij per carnificem Pariſiis igne combuſtus eſt: Rodericus quoque Arriaga Pragenſis Cancellarius novam hanc hæreſin egregie confutabat, demonſtrans, „quod Arnaldiſtæ „ſub obtentu reverentiæ in D. Paulum „duo viſibilia Eccleſiæ Capita conſti„tuant, ut eo facilius unius viſibilis „Capitis auctoritatem evertant, ſicuti „hæretici ideo liberum arbitrium ne„gant, ut liberius in omnes ſpurcitias „ſine reprehenſione ſe volutare valeant, „&

„& Christi Vicarium negant, ut facilius Sæc. XVII.
„in oves Christi Pastore destitutas graf- A. C. 1645.
„sari possint. His prælibatis Arriaga Arnaldistarum argumenta refellens, ostendit, quod hi nonnisi ex infirmo fundamento D. Paulo (a) Primatum attribuant, cum illum ex ejusmodi rationibus æque D. Joanni, ceterisque Apostolis attributum fuisse, adstrui posset: „Primatum, inquit Arriaga, con„cessum tu dicis Paulo, ego dicam „Joanni uti dilectissimo, tertium Barnabæ „simul cum Paulo a Spiritu sancto in „opus Evangelii segregato, quis ex „nobis melius discurret? Duo nobis „suggerunt S. paginæ pro Primatu Pe„tri aperta Testimonia; alterum Matth. „16. Joannis ultimo alterum: hæc ta„men etiam post innumeras & gravis„simas Sanctorum Patrum in eum sen„sum explicationes, post omnium fere „Conciliorum tam Generalium quam „particularium approbationes, post „constantissimam totius Ecclesiæ tradi„tionem, adhuc hæreticis nostri tempo„ris obscura videntur, nec fateri volunt, „Petrum cæterorum Apostolorum fuis„se caput; & tamen Adversarii nullo „Testimonio fulti, omni PP. explica„tione destituti contra totam tam Ca-

(a) Ad Gal. 2. v. 9. & 11. 2. Cor. 2. Joan. 21. 1. Cor. 9. 17. 2. Cor. 12.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„tholicorum, quam etiam hæreticorum „traditionem perſuadere audent, eam„dem Paulo traditam in reliquos Apo„ſtolos jurisdictionem, illi dictum, ſu„per hanc Petram ædificabo Eccleſiam „meam; illi poſt interrogationem tri„nam traditum a Chriſto gregem, „*paſce oves meas.*„

Quoniam vero Arnaldiſtæ ſua argumenta ex reprehenſione Pauli, variis ejusdem Apoſtoli textibus epiſtolæ ad Galatas & Corinthios, necnon ex Pontificum, Patrumque æqualitatem indicantium teſtimoniis petebant, hinc Arriaga primo ex iſta reprehenſione Arnaldiſtis, quod D. Paulum omnino Petro *ſuperiorem* ſtatuerent, objecit: I. „quod inferior ſicut in ſuperiorem „non exercet Jurisdictionem, ita neque „par in parem; ſi autem reprehenſio„nis nomine non Jurisdictio, ſed ad„monitio aliqua ſeveritate & acrimonia „permixta, qua par in parem uti poſ„ſit, intelligatur, eadem certe ratione „fateri neceſſum eſſet, eam quoque in ſu„periorem cadere poſſe: An non enim „Reges & ipſos Imperatores Conſiliarii „reprehendere ſolent paſſim? an non „Concionatores paſſim in Cathedris e„tiam Epiſcoporum minus bene facta „reprehendunt? An non Chriſti Præ„curſor Herodem, cui ut Magiſtratui „ſuo

„ſuo ſubjectus erat, arguit propter He- Sæc. XVII.
„rodiadem? An non Jeremias, Eze- A. C. 1645.
„chiel, Eſaias, cæterique Prophetæ
„Principum Regumque ſuorum errata
„aſperrimis etiam verbis paſſim caſti-
„garunt? *Secundo*, oſtendit nihil ha-
„beri v. 9. de Primatu Pauli; Filium
„enim in divinis non eſſe majorem Pa-
„tre, quia honoratiorem illo locum ob-
„tineat, Pater ſiniſtram, dextram Filius:
„quocunque ergo loco Petrus nomine-
„tur, Principem eſſe Ordinis Apoſto-
„lici; fortaſſis autem ideo, dum de
„adventu ſuo Hieroſolymam egit,
„Paulus primum locum tribuit Ja-
„cobo, quia proprius fuit Urbis illius
„Epiſcopus; eſſe præterea auctores ait,
„qui per Cepham ibi non intelligunt Pe-
„trum, PP. quamplures, Chryſoſto-
„mus, Hieronymus, Auguſtinus in
„hac ipſa Epiſtola primum locum tri-
„buunt Petro; denique etſi ſemel pona-
„tur hic ſecundo loco Petrus, conſtan-
„ter tamen ab Evangeliſtis, & in aliis
„Apoſtolorum Scriptis, cum numeran-
„tur Apoſtoli, omnium primus Petrus
„nominatur: Et quamvis tres illi Apo-
„ſtoli dicantur columnæ, neque men-
„tio fiat illius Primatus Petri, tamen
„nihil juvat Adverſarios, qui rece-
„dunt ab Hæreticis aliis, neque ſi tres
„recenſeantur, æqualitas innuitur; an,

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„quia brutum & homo animalia dican-
„tur, continuo sint paria? an omnes
„columnæ æquales? quid de Jeremia
„dicendum. qui columna ferrea appel-
„latur cap. 1. *Tertio*, dextrarum jun-
„cturam nullam æqualitatem indicare,
„demonstrat Arriaga, tum quia ita Pe-
„trus nequidem Jacobo & Joanne fuis-
„set Superior; tum quia saltem admis-
„sionem ad Evangelii prædicationem
„designet illius, qui antea hostis fuerit
„Ecclesiæ; tum quia dextra possit pro-
„prie accipi, & porrectio illius exponi
„de signo sinceræ & amabilis salutatio-
„nis. Tandem ad postremum locum
„respondet: Modestiam Pauli non per-
„misisse, ut, si etiam concessa fuisset
„Oecumenica potestas, illius fuisset
„præco aut buccinator: Si unicum
„constituerit cum Petro caput, cur nunc
„media tribuatur Petro, altera media
„Paulo Ecclesia? Pauli primatum ut-
„pote in gentes sic statui longe nobilio-
„rem & ampliorem, cui se & similes
„ex Atheismo subjicere velit? Mentio-
„nem quoque fieri Barnabæ, an ita-
„que Barnabas dicendus sit tertium ca-
„put Ecclesiæ? an Paulus & Joannes
„æquiparandi Petro in Jurisdictione
„Ecclesiastica?„

Secundo examinat Arriaga loca ex Epistolis ad Corinthios, & ad primum dicit:

dicit: „Illam ſollicitudinem Pauli fuiſſe „Concionatoris & Doctoris, non Pa„ſtoris, fuiſſe ex Zelo & Charitate, non „ex juſtitia, quod verba docent: Quis „infirmatur, & ego non infirmor? Ad„miſſo etiam ſollicitudinem illam Paſto„ris & juſtitiæ fuiſſe, non tamen illam „non fuiſſe Petro ſubordinatam, cum „eodem tenore Jacobus & Joannes di„cere potuerint, ſe premi ſollicitudine „omnium Eccleſiarum, Jacobum ſane „& Judæis, omnibus per univerſum „terrarum orbem diſperſis tanquam ju„risdictionem in illos habentem ſuas „Epiſtolas miſiſſe, & dicere proin po„tuiſſe, ſe ſollicitudine omnium Eccle„ſiarum premi, *ſecundo* oſtendit: pari„ter poſſe accipi locum ex 1. Cor. 9. & „num non poſſet colligi, Eſſaiam fuiſſe „populi ſimiliter Pontificem? ſi hoc ar„gumentum ſubſiſtat, quia eadem in„terjectione, qua Paulus, exclamaverat „cap. 6. *Væ mihi, quia tacui:* An ſoli „Prælati teneantur evangelizare, imo „quia ipſi in gubernatione ſubditorum „diſtenti maxime ſoleant eſſe, minus „ſe prædicationi tradere poſſe. *Tertio,* „docet Paulum, 2. Cor. 12. non ſe Pe„tro ſoli, ſed aliis Apoſtolis æquiparaſ„ſe; non itaque egiſſe de primatu, qui „juxta ipſos adverſarios non aliis Apo„ſtolis, ſed ſoli Petro commiſſus fue„rit:

Sæc. XVII. A. C. 1645. „rit: agere ergo Apoſtolum meliorem „Logicum Adverſario: dum in termi„nis formalibus, & in ratione Apoſtoli „ſe dicit, jure merito non fuiſſe ullo „minorem.„

§. LXV.

Facultatis Theologicæ Pariſienſis cenſuræ in Præfationem ad librum IV. Patris Cauſſini Jeſuitæ.

Argentre l. c. p. 57.

Edidit P. Nicolaus Cauſſinus Jeſuita tomum ſextum libri ſui, cui titulus: *Aula Sancta*, die autem ſecunda Octobris Ludovicus Meſſierus Doctor Sorbonicus in publicis comitiis retulit, quod huic tomo præfixa eſſet præfatio, in qua *multa falſa, & contra ipſius Univerſitatis honorem & decus* continerentur: quoniam vero huic operi Blondellus & Hallierus Doctores Sorbonici ſubſcripti legerentur, hinc publicis comitiis, an huic etiam præfationi ſubſcripſiſſent, interrogati, ambo publicum deſuper teſtimonium produxere, hujus tenoris: „Nos infra ſcripti in ſacra „Theologiæ facultate Pariſienſi Docto„res teſtamur omnibus, quorum inter„eſt, aut intereſſe poterit, legiſſe qui„dem & approbaſſe librum, qui inſcri„bitur Tomus VI. *Aulæ Sanctæ* Autore „Cauſ-

„Cauſſino Jeſuita. Præfationem vero, „quæ huic libro præfigitur, nec vidiſ„ſe, nec probaſſe, antequam typis „mandaretur; imo, quamprimum no„bis innotuit, eam tanquam Univerſi„tati injurioſam, veritati parum conſo„nam & ſcandaloſam improbavimus & „improbamus, in cuius rei fidem præ„ſentibus ſubſcripſimus. Pariſiis die „tertia menſis Novembris, anni Do„mini milleſimi ſexcenteſimi quadra„geſimi quinti.„ Sæc. XVII. A. C. 1645.

Joannes Blondellus & Hallierus.

§. LXVI.

Dubia circa novam converſionem, & Chriſtianos Sinenſes ſacræ Congregationi de Propaganda Fide propoſita.

Jam anno Chriſti milleſimo quingenteſimo octogeſimo quinto Gregorius Papa XIII. die vigeſima octava Januarii ſanxerat, ne præter Societatis Patres alii Religioſi ad Chinæ & Japoniæ Provincias Evangelicæ Prædicationis cauſa proficiſcerentur; inde autem factum, ut nemine obſiſtente quidam ritus, qui tamen ſuperſtitionem gentilem redolere videbantur, Sinenſibus Neophytis impune concederentur: poſtquam vero Cle-

Nouv. Recueil des Affair. du Clerg. de France t. 1. Relat. de la Perſec. de la Chine Bull. magn. Conſt. Gregor. XIII. & Clemens VIII. Conſt. 44.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Clemens VIII. omnibus Mendicantium Ordinum Religiosis amplam ad omnia Indiæ Orientalis regna proficiscendi facultatem indulserat, & ex PP. Dominicanis, Franciscanis, & Carmelitis non pauci ad Apostolicos hosce labores generoso periculorum contempta excurrerant, confestim non modo hi Patres, sed ex ipsis etiam Jesuitis nonnulli, hosce ritus, utpote superstitiosos & Idololatricos neo-conversis indulgeri haud posse contendebant, Jesuitis illos nonnisi *politicos* esse, acriter propugnantibus. Tenebat hæc disceptatio ab anno hujus sæculi trigesimo primo usque ad annum quadragesimum, quo utrinque conventum, ut duo Viri Apostolici P. Joannes Baptista Morales Dominicanus, & P. Antonius a S. Maria ex Ord. S. Francisci Romam ablegarentur, ut desuper summi Pontificis decisionem impetrarent. Horum postremus in itinere suo interceptus, Amacaoi in vincula conjiciebatur, Pater Morales vero perruptis difficultatibus pene innumeris, superatisque variis obstaculis ac insidiis tandem Romam pervenit, ubi summo Pontifici unacum dubiis circa hosce ritus propositis libellum supplicem porrexit, hujus tenoris:

„Fra-

„Frater Joannes Baptiſta Morales „Ordinis Prædicatorum, Procurator „generalis Provinciæ SS. Roſarii Phi- „lippinarum, & in Regno Chinarum „Miſſionarius, ad ſedandas conſcientias „Miniſtrorum, qui ſunt in prædicto re- „gno, ne in illa vinea operarii in va- „cuum laboremus, & ne demus occa- „ſionem ruinæ ſpiritualis animabus il- „lorum Neophytorum; quæ quidem „ruina orta eſt jam ex controverſiis, & „variis quæſtionibus, quas habent „PP. SOCIETATIS JESU contra Re- „ligioſos Dominicanos & Franciſcanos „in illo regno fructui animarum operam „dantes, non attendentes prædicti PP. „SOCIETATIS JESU conſtitutionem „S. D. N. P. Urbani divina Providentia „Papæ octavi factam Anno Domini „1633. In qua omnibus ſancti Evan- „gelii Miniſtris, in iſtis regionibus com- „morantibus his verbis præcepit.„ Re- „ligioſos vero, inquit; ut ſupra mit- „tendos, ac jam miſſos, & in præfa- „tis locis degentes plurimum in Domi- „no hortamur, ut in docendo populos „& præſertim de recenti ad fidem „Chriſtianam converſos uniformes ſint, „ne ob doctrinæ diverſitatem, præſer- „tim in materiis moralibus, Neophyti „illi aliquod ſcandalum patiantur, quæ „quidem controverſiæ magnopere mi- „litant

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645. „litant contra noſtram fidem Catholi„cam, bonos Mores, & animæ Salu„tem.„ Rogo, inquam, nomine utrius„que Religionis Dominicanæ ſcilicet & „Franciſcanæ, ut infra ſcriptæ inter„rogationes, ſeu dubitationes a S. Se„de Apoſtolica diſcutiantur, terminen„tur, & definiantur, & per Breve „Apoſtolicum omnibus Miniſtris in illo „regno Verbum Dei diſſeminantibus „ſtricte præcipiatur, quid tenendum, „ſequendumve ſit, ita, ut non rema„neat locus alicui Miniſtrorum ſuper „hoc deinceps opinandi, mutandi, ad„dendi, vel minuendi, quia ex hoc „pendet totalis bona educatio, & in„tegritas Fidei Catholicæ inter illas „gentes. Dubitationes vero, quæ pro„ponuntur, hæ ſunt.

§. LXVII.

Deciſiones dubiorum Sacræ Congregationi exhibitorum.

Recueil l. c. Dubia a Sinenſibus Miſſionariis expoſita Innocentius X. Papa Sacræ Congregationi de Propaganda fide propoſuit, a qua poſtmodum ad Sanctum Officium transmiſſa, & ab ejusdem Tribunalis, ut vocant, Qualificatoribus diu & mature diſcuſſa fuerunt, quorum tandem deciſiones hoc anno die duodecima

decima Septembris ex ſpeciali ſummi Pontificis mandato per ejusdem Sacræ Congregationis decretum approbatæ ſunt: Subjungimus ipſis dubiis præfatæ Congregationis reſponſa, prout Romæ eodem hoc anno ex typographia Sacræ Congregationis de Propaganda fide prodierunt: Erant autem ſequentia dubia: Sæc. XVII. A. C. 1645.

I. „In primis quæritur, utrum Chriſtiani Chinenſes ſint obligati ad obſervationem juris poſitivi, quantum ad jejunia, confiteri ſemel in anno, & communicare, feſta ſervare eo modo, quo obligantur Indi in nova Hiſpania, & in inſulis Philippinarum, juxta diſpoſitionem Papæ Pauli III. pro Indis Occidentalibus & Meridionalibus?„

Cenſura. „Jus poſitivum Eccleſiaſticum de jejuniis abſolute obligare Chinenſes Chriſtianos, & a Miſſionariis hoc eſſe illis enuntiandum. Attenta vero Regionum & Perſonarum qualitate locum eſſe, ſi Sanctiſſimo placuerit, diſpenſationi, quæ fuit alias a Fel. recordationis Paulo III. Indis conceſſa, qua obtenta ſatagant Miſſionarii, ſanctæ Matris Eccleſiæ pietatem illis pateſacere, quibus ea, quæ in univerſum indixit, magna ex parte benigne remittit, & indulget.„

Cenſue-

Sæc. XVII. A.C. 1645.

Cenſuerunt etiam, præfatos Chinenſes obligari ad Sacramentalem Confeſſionem ſemel in anno, & Miſſionarios hujusmodi obligationem eis notificare.

Idem prorſus cenſuerunt quoad ſacram Communionem ſemel in anno ſumendam. Quo vero ad executionem tempore ſtatuto, hoc eſt in Paſchate, id eſſe intelligendum, niſi legitimum adſit impedimentum, aut grave periculum immineat. Curandum tamen, ut infra duos vel tres menſes ante vel poſt Paſchati proximos, quatenus ſine diſcrimine fieri poſſit, ſin minus, alio quovis tempore infra decurſum unius anni a Paſchate inchoandi omnino communicent.

Demum cenſuerunt, Chinenſes ad fidem converſos teneri omnino feſta ſervare, Miſſionarios etiam teneri, hoc eis notificare: locum tamen eſſe, ſi Sanctiſſimus annuat, limitandi eis numerum feſtorum juxta formam privilegii a Paulo III, Indis conceſſi.

II. *Quæritur*, „utrum in prædicto „regno Miniſtri Evangelii (pro nunc „ſaltem) in Sacramento Baptismi poſ„ſint abſtinere ab imponendo mulieri„bus oleum ſanctum Cathecumenorum, „ſputum in auribus, & ſal in ore, in„ſuper & non adminiſtrare eisdem mu„lieribus Sacramentum extremæ Un„ctionis?

„ctionis? Et ratio dubitandi eſt, quia „Chinenſes magno Zelo ducuntur erga „uxores, filias & alias mulieres, & „ſcandalum ſument ex ejusmodi a„ctionibus.„ Sæc. XVII. A. C. 1645.

Cenſura. „Et Sacramentalia in Ba„ptismo mulierum eſſe adhibenda, & „extremam unctionem eſſe mulieribus „conferendam, nec ſufficere motivum „in dubitatione expreſſum, ut Miſſio„narii, quantum in ſe eſt, ab his ab„ſtineant. Curandum ergo, ut tam „ſalubres ritus & Ceremoniæ introdu„cantur, & obſerventur; ac Miſſiona„rii tali circumſpectione illa admini„ſtrent, hominesque talibus inſtruant „documentis, ut ab omni ſuſpicione „inhoneſtatis liberentur.„

III. „In præfato regno lege ſtabili„tum eſt, ut in mutuo triginta pro „centum accipiantur absque reſpectu „lucri ceſſantis & damni emergentis. „*Quæritur*, utrum Chriſtianis ſit licitum „pro pecuniarum ſuarum mutuo, licet „non interveniat lucrum ceſſans aut „damnum emergens, prædictam tri„ginta pro centum quantitatem regni „lege taxatam accipere: Et cauſſa du„bitationis eſt, quia in recuperanda „pecunia eſt aliquod periculum, ſcili„cet quod, qui accipit mutuatum, fu„giat, vel quod tardet in ſolvendo,

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„vel quod neceſſarium ſit coram judi„ce repetere, vel propter alia ejus„modi?„

Cenſura. „Ratione mutui immedia„te & præciſe nihil eſſe accipiendum „ultra ſortem principalem: Si vero ali„quid accipiant ratione periculi proba„biliter imminentis, prout in caſu, „non eſſe inquietandos, dummodo ha„beatur ratio qualitatis periculi, & „probabilitatis ejusdem, ac ſervata pro„portione inter periculum & id, quod „accipitur.„

IV. „In univerſo Chinarum regno „domos publicas uſuris deputatas re„periri, res eſt uſitata, in quibus uſu„rarii publici facta ſub pignoribus cau„tione pecuniam ſuam ſumpto lucro ad „uſuram dare ſolent, ea tamen condi„tione, ut pro uno ducato ſingulis men„ſibus tantum quid accipiant, & ſi „tantis elapſis annis pignorum Domi„nus pro iisdem pignoribus recuperan„dis, ſoluta principali pecunia, cum „lucro non redierit, actionem & do„minium, quod habet in ſuis pignori„bus, illico amittat. Iſtæ autem do„mus Reipublicæ neceſſariæ ſunt, & „quamvis uſurarii vitam uſurariam di„mittere velint, a non deſiſtendo a præ„dictis uſuris judicis auctoritate com„pelluntur. *Quæritur*, utrum, ſi hujus„modi

„modi usurarii converti velint ad fidem, „possint baptizari manendo in suo statu „usurario, propter caussam prædictam, „vel quidnam in tali casu agendum sit?„ Sæc. XVII. A. C. 1645.

Censura. „Chinenses in statu usura„rio permanentes baptizari non posse: „si vero judicis authoritate compellan„tur ad proprias pecunias mutuandas, „posse aliquid accipere, etiam recepto „pignore ultra sortem principalem, tum „ratione oneris, quod subire coguntur, „tum ratione curæ in custodia pigno„ris, lucri quoque cessantis, & damni „emergentis: Tempore autem præsti„tuto, si ex venditione pignorum a„liquid superfit sorti principali, & lu„cro ex caussis prædictis juste acqui„sito, Domino pignoris esse resti„tuendum.„

V. „*Utrum* prædictorum usurario„rum filii, si quando in eorum hæredi„tatibus succedunt, jam Christiani exi„stunt, teneantur ad restitutionem eo„rum, quæ Pater ex usuris accepit, in „toto vel in parte juxta male accepto„rum excessum, & si hujusmodi usu„rariorum filii hæredes jam Christiani „a Republica, vel a judice compellan„tur ad publicas usurarum domos pa„trum aperiendas, & sustentandas, quid „in hoc casu Ministri Evangelii pro sa-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„nandis istorum conscientiis facere de-
„beant?„

Censura. „Filios hæredes usurario-
„rum teneri a Patribus ex usuris illi-
„cite acquisita restituere, certis tamen
„Dominis, si certi sunt, sin minus,
„juxta regulas a Doctoribus traditas:
„Actualem vero restitutionem a doctis,
„piis, & prudentibus viris esse diri-
„gendam. Quoad secundam partem
„hujus dubitationis jam responsum est
„in proxime superiori resolutione.„

VI. „In populis & civitatibus illius
„regni mos est imponendi quasdam di-
„stributiones, quæ a populis vicinis
„exiguntur ut in pascha novi anni: In
„sacrificiis & dæmoniorum suorum ido-
„lolatriis, invitationibus, conviviis in
„eorum templis præparatis, simulque
„in festivitatibus, aliisque indifferenti-
„bus pro populi lætitiæ demonstratio-
„nibus expenduntur. *Quæritur*, utrum
„Christianis ac Ministris eorum, a qui-
„bus etiam tanquam a populi vicinis
„postulant, licitum sit (pro nunc sal-
„tem) pro hujusmodi rebus contribue-
„re, nam si Christiani ad hoc non con-
„tribuerint, tumultus aliquis contra
„Christianos inter gentiles fiat.„

Censura. Posse Christianos Chinen-
„ses pecunias contribuere, dummodo
„per hujusmodi contributiones non in-
„ten-

„tendant ad actus idololatricos & su- Sæc. XVII.
„perstitiosos concurrere, suppositа caus- A. C. 1645.
„sa, quæ narratur in dubio; præsertim
„præmissa, si commode fieri potest,
„protestatione, quod imposita tributa
„præstant in ordine tantum ad populi
„lætitiam, & ad actus indifferentes,
„vel saltem cultui Religionis Christia-
„næ non repugnantes.„

VII. „In omnibus regni illius civi-
„tatibus & villis templa cuidam idolo
„CHIM-HOAM dicto erecta ac dicata
„reperiuntur, quod Chinenses fingunt
„esse protectorem, regentem & custo-
„dem civitatis stabilitaque regni lege
„ordinatur, ut omnes gubernatores ci-
„vitatum & villarum (quos MANDA-
„RINOS vocant) quando regiminis
„possessionem assumunt, & anni decursu
„bis in mense sub pœna privationis ab
„officio templa adeant prædicta, ibique
„ante dicti idoli altare prostrati, geni-
„bus flexis, capiteque ad terram us-
„que inclinato idolum illud adorent ac
„venerentur, eidem candelas, orna-
„menta, flores, carnes, vinumque in
„sacrificium offerant, & cum sui regi-
„minis possessionem accipiunt, ante
„prædictum idolum jurant de recte ad-
„ministrando, & si contra fecerint, se
„submittunt supplicio ab idolo infligen-
„do, simulque ab eo petunt modum

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„& normam bene gubernandi, & alia „hujusmodi. *Quæritur*, utrum attenta „istius gentis fragilitate tolerari possit „(pro nunc) quod tales gubernatores „Christiani deferant quamdam crucem, „quam occulte inter altaris idoli flores, „vel in manibus reponunt propriis, & „facere intentione non ad idolum, sed „ad crucem directa omnes illas genu„flexiones, reverentias, & adoratio„nes ante altare illud exterius & tan„tum ficte, omnem cultum interius & „in corde ad crucem dirigendo: quia „si hujusmodi gubernatores cogantur „ad hoc non faciendum, potius apo„statabunt a fide, quam relinquant of„ficium regiminis.„

Censura. „Nullatenus licere Chri„st anis hujusmodi actus publicos cul„tus aut reverentiæ tribuere idolo, præ„textu vel intentione crucis, quam vel „manu gestant, vel in altari inter flo„res abscondunt.„

VIII. „In prædicto regno habent „Chinenses quemdam Magistrum in „Philosophia morali litteratum, qui „olim decessit a vita, vocatum KVM „FV CV, qui ob doctrinam regularum „& documentorum adeo in toto regno „acceptus est, ut tam Reges, quam „omnes alii cujuscunque conditionis & „gradus sint, sibi proponunt imitandum

„&

„& ſequendum ſaltem quoad ſpecula- Sæc. XVII.
„tivam, & tanquam ſanctum veneran- A. C. 1645.
„tur & laudant, in omnique civitate
„& villa prædicto Magiſtro templa ſunt
„erecta: Gubernatores vero bis in an-
„no tenentur in ejus templo ſolemne ſa-
„crificium offerre Sacerdotis ipſimet ge-
„rentes officium; & ſine ſolemnitate
„anni decurſu bis in menſe, concur-
„runtque cum illo aliqui ex litteratis
„pro adminiſtratione eorum, quæ in
„tali ſacrificio offerunt, quæ quidem
„ſunt ſus unus integer mortuus, capra
„una integra, candelæ, vinum, flores,
„odores, &c. Item litterati omnes,
„quando accipiunt gradum, debent in-
„gredi templum iſtius Magiſtri, & fa-
„cere genuflexiones, & offerre ante
„ejus altare ex candelis & odoribus.
„Totus iſte cultus, ſacrificium & re-
„verentia ſecundum omnium illarum
„gentium formalem intentionem diri-
„gitur in gratiarum actionem pro bonæ
„ipſis relictæ doctrinæ documentis, at-
„que ut ab eo impetrent ex ipſius me-
„ritis optimi ingenii felicitatem ſapien-
„tiæ & intellectus. *Quæritur*, utrum
„Gubernatores, qui Chriſtiani ſunt vel
„fuerunt, & litterati, vocati & coacti
„poſſint præfatum templum ingredi,
„facere tale ſacrificium, vel aſſiſtere
„ejusmodi ſacrificio, vel facere genu-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„flexiones ante altare illud, vel acci-
„pere aliquid de idolothytis & oblatio-
„nibus illis, maxime quia putant illi
„infideles, quod, quicunque mandu-
„caverit ex talibus idolothytis, habe-
„bit progreſſum maximum in ſuis litte-
„ris & gradibus, & ſi portantes cru-
„cem in manibus poſſint licite hoc fa-
„cere, eo modo, quo ſuperiori dubita-
„tione dictum eſt? quia ſi hoc illis pro-
„hiberetur, erit tumultus in populo,
„Miniſtri Evangelii [in exilium mitten-
„tur, & converſio animarum impe-
„dietur, & extinquetur.„

Cenſura. „Non licere, nec poſſe ali-
„quo prætextu contenta in dubio Chri-
„ſtianis permitti.„

IX. „Inviolabilis obſervantiæ mos
„eſt apud Chinenſes tanquam doctrina
„a ſupra dicto Magiſtro KVM FV CV
„tradita, quod in omnibus Chinæ po-
„pulis templa conſtructa habeant Avis
„& Progenitoribus ſuis defunctis dicata,
„& in unoquoque eorum, omnes, qui
„ejusmodi familiæ ſunt, bis in anno
„congregantur, ut præfatis ſuis Pro-
„genitoribus ſolemnia Sacrificia faciant
„magno Cæremoniarum apparatu, &
„in altari multis candelis, floribus &
„odoribus adornato, imaginem ſive ef-
„figiem parentis vel avi defuncti collo-
„cant, in quo ſacrificio invenitur & qui
„facit

„facit sacerdotis officium & Ministri il- Sæc. XVII.
„lius, offeruntque carnes, vinum, A. C. 1645.
„candelas, odoramenta, capita ca-
„prarum &c. Hoc autem sacrificium
„ex communi gentium illarum inten-
„tione dirigitur, ut præfatis eorum
„Progenitoribus gratias reddant, ho-
„norem & reverentiam exhibeant ob
„beneficia ab iis accepta, & ob illa,
„quæ ab eis accipere sperant: unde
„ante altare prostrati, deprecationes
„multas faciunt, postulantes sanitatem,
„longam vitam, abundantiam fructuum,
„filiorum multiplicationem, prosperita-
„tem magnam, & ut ab omnibus ad-
„versitatibus liberentur: Quod quidem
„sacrificium in domibus suis, & in se-
„pulchris mortuorum etiam fit, minore
„tamen cum solemnitate. *Quæritur*,
„utrum Christiani ficte & exterius tan-
„tum, ut supra dictum est, possint assi-
„stere hujusmodi sacrificio, vel exer-
„cere aliquod ministerium in illo cum
„infidelibus commixti, sive in templo
„sive in domo, vel sepulchro; publice
„vel privatim, vel quomodo hoc pote-
„rit permitti Christianis illis, ne si om-
„nino prohibeantur hoc facere, fidem
„perdant, vel, ut melius dicam, a-
„vertant se ab actibus exterioribus Chri-
„stianorum?„

Sæc. XVII. A. C. 1645

Censura. „Christianis Chinensibus „nullatenus licere, ficte vel exterius „assistere sacrificiis in honorem Proge„nitorum, neque eorum deprecationi„bus, aut quibuscunque ritibus super:stitiosis gentilium erga ipsos: multo „minus licere circa præfata ministerium „aliquod exercere.„

X. „Chinenses Christiani asseverant, „quod in oblationibus supradictis solum„modo intendant Progenitoribus suis „defunctis illam exhibere reverentiam, „& illa offerre, ac si iisdem viventibus „exhiberentur, & in memoriam tan„tum & reverentiam Progenituræ & „generationis, acsi illi existerent, ea„dem illis præsentarent, ut illis oblatis „vescerentur, vel sustentarentur, offe„runt absque alia intentione vel roga„tivarum spe, cum sciant illos mor„tuos esse, eorumque animas in infer„no sepultas. *Quæritur*, utrum, si „hæc inter Christianos tantummodo „fierent absque alio gentilium consor:tio in Templis, domibus vel sepulch„ris, ponendo & collocando aliquam „crucem in altari præfatorum defun„ctorum, dirigendo ad illam suam in„tentionem, ita tamen, ut Proge„nitorum imagini nihil tribuant nisi „honorem & reverentiam filialem, quam „(si vivi extitissent) illis commestibili„bus

„bus & odoriferis rebus exhiberent, ut Sæc. XVII.
„sic populo satisfaciant, unde hoc est, A.C. 1645.
„quod quæritur, utrum hoc pro nunc
„ut inconvenientia evitentur, tolerari
„possit?„

Censura. „Consequenter ad ea, quæ
„superius dicta fuerunt, præmissa non
„posse salvari sive per appositionem Cru-
„cis, sive propter absentiam gentilium,
„sive per intentionem, actus de se il-
„licitos & superstitiosos ad cultum veri
„Dei dirigentem.„

XI. „Ad memoriam Progenitorum
„suorum conservandam utuntur Chi-
„nenses quibusdam tabellis, in quibus
„nomina suorum defunctorum scripta
„sunt, quas vocant isti ANIMARVM
„SEDES, existimantes, animas defun-
„ctorum venisse, & assistere in illis ta-
„bellis ad recipiendum sacrificia & ob-
„lationes, & præfatæ tabellæ sunt col-
„locatæ in propriis altaribus cum rosis,
„candelis, lampadibus & odoramentis,
„& coram ipsis tabellis genuflexiones,
„orationes & deprecationes faciunt,
„exspectantque auxilium ab illis defun-
„ctis concedendum in suis necessitati-
„bus & laboribus. *Quæritur*, an Chri-
„stianis licitum sit omnibus gentilitiis
„superstitionibus & erroribus postposi-
„tis, uti (pro nunc) præfatis tabellis,
„illasque inter Domini & sanctorum
„ima-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„imagines in eodem altari collocatas „habere, vel in alio ſeparato cum or„natu ſupra dicto ad hoc, ut gentili„bus ſatisfaciant, vel poſſint facere ſu„pradictas deprecationes & ſacrificia „cum intentione ſupra dicta?„

Cenſura. „Omnino non licere habere „illas tabellas in vero & proprio altari „majoribus dicato, multo minus de„precationes & ſacrificia eis offerre, li„cet occulta & ficta intentione.

XII. „Quando in illo regno aliquem „mori contingat, ſive Chriſtianus ſit „ſive gentilis, pro inviolabili more ha„betur in domo defuncti quoddam al„tare præparare, in eodemque imagi„nem defuncti ſeu tabulam ſupra dictam „collocare cum ornatu odorum, florum „& candelarum, retroque cadaver re„retro incluſum ponere: omnes autem, „qui ad condolendum domos illas in„grediuntur, coram præparato altari „& defuncti imagine ter vel quater ge„nuflectunt, humi ſeſe proſternentes, „capitibus usque ad terram demiſſis, „aliquas ſecum candelas aſportantes & „odoramenta, ut in præparato illo al„tari coram defuncti imagine conſum„mentur & comburantur. *Quæritur*, „utrum licitum ſit Chriſtianis & præ„cipue Miniſtris ſancti Evangelii, at„tento mutuo benevolentiæ ſigno & „amo-

„amoris, ſupradicta facere, maxime „quando defuncti ſunt ex nobilioribus „populi?„ Sæc. XVII. A. C. 1645.

„*Cenſura.* „Poſito, quod menſa parata „ſit mere quædam tabula, non autem „verum & proprium altare, & ſi cætera „continentur intra limites obſequii ci„vilis & politici, eſſe toleranda.„

XIII. *Quæritur*, utrum Catechume„nis paratis jam ad baptismum ſuſci„piendum debeant miniſtri declarare „& aperte & in ſingulari docere, eſſe „illicita ſacrificia & omnia ſupra dicta, „quamvis ex hoc ſequantur inconve„nientia, ſcilicet deſiſtere a ſuſceptione „baptismatis, perſecutiones, mors, „vel exilium Miniſtrorum Evangeli„corum?„

Cenſura. „Miniſtros Evangelicos te„neri docere, ſacrificia omnia, præ„terquam ſoli Deo, illicita, cultum „dæmonum & idolorum eſſe relinquen„dum, & quæcunque hujusmodi cul„tum concernunt, eſſe falſa, & chri„ſtianæ fidei repugnantia; ad ſingula„ria vero deſcendendum, prout in Ca„techumenis ingenii promptitudo, aut „ruditas exiget, aliisque circumſtan„tiis, conſuetudinibus, ac periculis „perſpectis.„

XIV. „Chinarum ſermone hæc vox „(XING) idem eſt, quod *Sanctus*, *Sancta*,

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„*Sancta*, *Sanctum*, & in libris doctrinæ „Christianæ in illo regno a quibusdam „sancti Evangelii Ministris prælo man„datæ reperitur ista vox (XING) ad „denominandam Sanctissimam Trinita„tem, Christum Dominum, B. Virgi„nem & cæteros sanctos. *Quæritur*, „utrum, quando in præfatis libris sese „offert occasio, ut nominetur Magister „Chinarum, KVM FV CV vocatus, „vel mandatum Regis Chinarum, vel „cæteri Reges, qui communiter in illo „regno ut sancti reputantur, cum sint „infideles & idololatræ, possimusne, „& an sit licitum nobis Christi Ministris „nominare supra dictos hoc nomine „XING?„

Censura. „Non posse aliquid firmari „circa vocem hanc, ejusve usum, nisi „præhabita cognitione idiomatis, ejus„que veræ & propriæ significationis: „cæterum si eadem vox in regno Chi„narum habet latitudinem, posse Mi„nistros ea uti, si vero restringatur ad „significandam veram & perfectam san„ctitatem, nullatenus posse.„

XV. „In multis templis idolorum „illius regni invenitur una tabella de„aurata & collocata supra unam men„sam vel altare, & omnibus ornamen„tis candelarum, rosarum, odoramen„torum munita & ornata, qua in ta„bula

„bula ſcriptæ ſunt litteræ vel caracte- Sæc. XVII.
„res ſequentes, HOAM, TY, VAN, A. C. 1645.
„SVY, VAN, NAN. SVY, hoc eſt,
„Vivat Rex Chinarum ad multa anno-
„rum millia: & ante præfatam tabulam
„mos eſt inter illos idololatras ſacrifi-
„care bis aut ter in anno, & facere
„genuflexiones in honorem & reveren-
„tiam illius. *Quæritur*, an nos Miniſtri
„Chriſti Domini poſſimus in noſtris ta-
„bellis collocare hujusmodi altare cum
„tabula & circumſtantiis prædictis, &
„hoc ante altare, ubi Sacerdotes Dei
„ſacrificant oblationem immaculatam?

Cenſura. „Excluſis ſacrificiis, &
„altari vere & proprie dicto, cætera,
„quæ redolent tantummodo cultum
„civilem, aut poſſunt ad illum reduci,
„permitti poſſe.

XVI. *Quæritur*, an in illo regno li-
„cebit Chriſtianis orare & ſacrificium
„facere Domino Deo noſtro pro ſuis de-
„functis, qui in ſua infidelitate ab hac
„vita diſcedunt?„

Cenſura. „Si vere in infidelitate di-
„ſcedunt, omnino non licere.„

XVII. „Utrum teneamur Prædicatores
„Evangelii prædicare in illo regno Chri-
„ſtum Crucifixum, & oſtendere San-
„ctiſſimam ejus imaginem maxime in
„Eccleſiis noſtris? cauſſa hujus dubi-
„tationis eſt, quod gentiles ſcandali-
„zentur

Sæc. XVII. A. C. 1645

„zentur ex tali prædicatione & oſten„ſione, & judicant maximam eſſe ſtul„titiam.„

Cenſura. „Nulla prudentia aut præ„textu differendam eſſe doctrinam paſ„ſionis Chriſti poſt Baptismum, ſed „omnino præmittendam: Ad actualem „vero prædicationem Chriſti Crucifixi, „licet non teneantur Miniſtri Evange„lici in ſingulis concionibus, ſed ad „proponendum verbum Dei, ac divina „Myſteria prudenter & opportune, & „ad illa pro Cathecumenorum captu „explicanda, non tamen a ſermonibus „paſſionis Domini noſtri abſtinere te„nentur ea ratione, quod gentiles inde „ſcandalum ſumant, aut ſtultitiam „putent.„

Cenſuerunt etiam, conveniens eſſe, „ut in Eccleſiis imagines habeantur „Chriſti Crucifixi, & ideo curandum, „ut quoad opportune fieri poteſt, ex„ponantur.„

XVIII. „Quæritur, ſi in prædicto „Regno fuerint aliqui Miniſtri Evange„lici, qui ſupradicta fecerint, docue„rint, vel permiſerint, quam culpam „incurrent, & quo ſupplicio, cenſura„ve a Sede Apoſtolica debeant puniri.„ Hæc quæſtio poſtrema unacum libello ſupplici Patris Moralez in Romano exemplari ſuppreſſa fuit, forte, quia præ-

præfati Patris nomen, quod ibidem expreſſum erat, tunc reticere, conſultum videbatur, aut quia ſummus Pontifex de plena ſui mandati obedientia & executione confiſus, pœnas in refractarios decernere, nimis præfeſtinum, ſuperfluumque fore cenſebat. Decretum vero Sacræ Congregationis erat ſequens: Sæc. XVII. A. C. 1645.

„Referente Eminentiſſimo D. Cardi„nali Ginetto ſupra ſcripta quæſita una „cum reſponſis & reſolutionibus Con„gregationis Theologorum ad eorun„dem quæſitorum examen ſpecialiter „inſtitutæ. Sacra Congregatio D. D. „de propaganda fide, præfata reſpon„ſa & reſolutiones approbavit: Et ea„dem Congregatione ſupplicante, San„ctiſſimus Dominus noſter ad conſer„vandam uniformitatem in prædicatio„ne, ejusque praxi, omnibus & ſingu„lis Miſſionariis cujuscunque Ordinis, „Religionis & inſtituti etiam Societa„tis JESU, in regnis Sinarum aut „Chinæ pro tempore exiſtentibus, ſub „pœna excommunicationis latæ Sen„tentiæ, Sanctitati ſuæ & ſanctæ Sedi „Apoſtolicæ ſpecialiter reſervatæ, di„ſtricte præcipiendo mandavit, quate„nus præfata reſponſa & reſolutiones „diligenter obſervent, illisque in praxi „utantur, ac ab aliis, ad quos perti„ne-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

„nebit, obſervari & practicari faciant, „donec Sanctitas ſua vel ſancta Sedes „Apoſtolica aliud ordinaverit.„

§. LXVIII.

Guilielmus Laudus Cantuarienſis Archiepiſcopus capite plexus.

Salmon hiſt. d'Angl. t. 1. Rapin. Hiſt. d'Angl. t. 9. lib. 21. Burnet mem. des dern. Revol. Charendon mem.

Jam dudum Angli rebelles cruentæ, ac immani Regis ſui tragediæ præludebant ſuppliciis eorum, qui eidem aut fidelitate, aut obſequio & amicitia devincti erant. Horum primus erat Buchingamus Dux, quem poſtea ſequebantur Stafordiæ Comes, Carewus, Rogerus, Hothamus unacum Filio ſuo, Marguirus, Winderbankius, pluresque alii primæ Nobilitatis Viri, quorum non aliud erat crimen, niſi quod aut Regi ſuo fideles, aut in Catholicos minus ſævi fuiſſent. Acrior vero, magisque diuturna tempeſtas detonuit in Guilielmum Laudum Cantuarienſem Archiepiſcopum. Hic jamjam ante quadriennium de proditionis crimine poſtulatus, in carcerem conjiciebatur, in quo usque ad vigeſimam tertiam Octobris diem anni poſt Chriſtum natum milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi tertii tabeſcens, tandem die trigeſima ejusdem Menſis ad plurima accuſationum capita reſpondere juſſus eſt. Deducebatur

batur plusquam octuagies e Turri Londinensi, a Parlamento & præcipue Cromwello capitali ejus inimico examinatus: purgabat se solida defensione de objectis sibi criminibus, pluresque horas non interrupto sermone in sui defensionem perorabat: differunt Proceres pronuntiare sententiam usque ad undecimam Novembris diem anni præteriti, partim quod interim hunc infelicem a mortis supplicio eripiendi spem haberent, partim quia testimonia ad ipsius condemnationem minus valida censerent. Verum Curiæ inferioris Senatores hoc fulcrum, ut eo facilius ipsum Regem subruerent, evertere, jam firmum, fixumque habebant: quocirca iisdem artibus, quibus nuper innoxium Stafordiæ Comitis sanguinem fuderant, Laudi quoque mortem promovere festinabant: Ergo in suo Senatu hunc Archiepiscopum de imputatis criminibus jamjam convictum esse, eadem pronuntiant hora, qua ipse coram Proceribus suam innocentiam egregie vindicabat. Reclamant Proceres, palam testificantes, Laudum perduellionis reum non esse, regerunt vero Senatores, illum hoc quoque crimine contaminatum reperiri: Opponunt alii Regias literas, quibus hic Præsul die duodecima Aprilis jam ante biennium a

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A.C. 1645. Rege vitæ gratiam obtinuerat: aſtflocci habentur hæ Regis literæ: Proceres igitur a Senatoribus territi iniquæ huic ſententiæ, qua Laudus ſuſpendio plecteretur, die quarta Januarii ſubſcribunt. Præfigitur ferali executioni dies decima ejusdem Menſis: Prælegguntur accuſationum capita, quorum graviora erant, quod Regi præſentis belli auctor exſtitiſſet, publicas leges, & Anglici Regni regimen, oppreſſa Parlamenti poteſtate, & ſubrogato Regimine arbitrario convulſiſſet, ac denique in Pontificios æquior, cum Miniſtris Aulæ Romanæ conſilia contuliſſet, & ſub ſpecie novæ Liturgiæ doctrinam Catholicam inducere adlaboraſſet: Unica tamen & genuina probroſæ mortis ſuæ cauſſa erat, quod Catholicos excarnificare neglexerit, ſeditioſa Parlamenti contra Regem conſilia probare renuerit, & Regi ſuo fidelis permanſerit. Poſtquam igitur Laudus prævalente ſuorum hoſtium potentia & furore, omnem legitimæ defenſionis viam ſibi intercluſam cerneret, die decima Januarii libello ſupplici Proceribus porrecto rogabat, ut laquei infamia in capitis abſciſſionem commutaretur, & Sternius, Haywodus & Martin Prædicantes ipſum ad extremam luctam accingere permitterentur. Annuere luben-

lubenti animo Proceres: utrumque vero denegarunt inferioris Curiæ Senatores: Inſtat rurſus infelix Archipræſul, ut non laqueo, ſed ferro vitam in ferali pegmate finire permitteretur, eoquod Sacerdos, Epiſcopus, Regii Conſilii, & Nobilis Curiæ Miniſter eſſet. Ægre id miſero indulſere Senatores, & tanquam ſingulari beneficio illum ornaſſent, propterea, quia nulla majore ignominia & vindicta eidem vitam eriperent, ovantibus ſimiles capitis ſupplicium maturari urgebant. Præſtituta igitur die Laudus funeſtum mortis theatrum conſcendit, ac ſermone ad populum habito palam declaravit, „quod mortem ſubiret, eoquod Dei „Templum derelinquere, & Jeroboani „vitulum, ſeu Presbyterianorum ſchis„ma ſequi noluerit; ſua vero conſcien„tia rigide diſcuſſa, ob nullius omnino „criminis, de quo accuſaretur culpam „juxta Regni leges mortis ſupplicio ob„noxius eſſet, nec unquam Rex, ut „pote Proteſtantium Religioni addi„ctiſſimus, Papismum invehere co„gitarit, minus vero ipſe aut Regni „leges evertere, aut Papiſticam doctri„nam in Regno ſtabilire intenderit:„ Pluribus aliis fuſius propoſitis tandem ſermonem ſuum abſolvit his verbis: *Hæc eſt hora vobis data, & poteſtas tenebra-*

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645. *nebrarum*, quibus dictis palam in foro Londinensi securi percussus est, infelix Calvinianæ sævitiæ, ac rebellionis victima.

§. LXIX.

Fallax pacis negotiatio rebellium cum Carolo Angliæ Rege.

Sublato ferme unico Regis amico utriusque Curiæ Senatores, necnon Scoti Presbyterani, ut Regem reconciliationis percupidum eo facilius in cassas suas pertraherent, Uxbrigdam suos Deputatos ablegarunt, ut ibidem cum Regiis Ministris de pace agerent: prævie autem a Rege petebant, ut verum Parlamentum nonnisi ex utraque Curia, & Scotica Deputatione constare agnosceret, & ab his securitatis literas, quas suis Deputatis Richemundio & Suthamptono dari desiderabat, efflagitaret: Duræ huic conditioni annuit Rex, ne pacem in limine excluisse argueretur: ex hac ipsa vero Regis indulgentia audaciores facti Senatores, viginti octo reconciliationis articulos Regiæ auctoritati, & honori summopere exitiosos proposuere; hos inter præcipui erant, ut Rex, quæcunque contra Parlamentum, & Scotorum conventionem egisset, irritum declararet, con-

conjurationem Anglorum, Scotorumque ratam haberet, omnesque suos subditos ad idem adstringeret, omnem Hierarchiam Ecclesiasticam aboleret, ad utriusque Curiæ sententiam Religionis reformationem fieri concederet, & juramenti formula conderetur, vi cujus omnes Jesuitæ, Sacerdotes & Catholici detegerentur, & juramentum præstare recusantes pro convictis haberentur & Parlamenti decreto sanciretur, ut omnes Catholicorum infantes in Protestantium Religione educentur: Alio Senatus consulto præcaveretur, ne Catholici secretos conventus habere, Missas in Aula, aliisque Regni locis celebrare valerent: ab Amnestia excluderentur Palatini Principes, cunctique Belliduces & Proceres, & Episcopi de proditione accusati, necnon Papistæ recusantes, & ad Hibernorum seditionem concurrentes, omnes denique, qui sese a Parlamento segregarunt, & Regi adhæserunt, condemnarentur, Regisque filii in Protestantium Religione instituerentur: Reliquæ propositiones eo unice collimabant, ut Rex ne milites quidem conscribere, aut vel bellum, aut quicquam aliud decernere posset, absque utriusque Curiæ consensu, proin si Rex hasce propositiones ratas habuisset, nulla omnino auctoritas eidem fuisset

Sæc. XVII. A. C. 1645

Sæc. XVII. A. C. 1645

relicta, sed retenta Regis larva in abjectum degeneraſſet mancipium. Enimvero Regii Deputati præter præſtitutos viginti dies, harum propoſitionum æquitatem dijudicandi ſpatium amplius petebant; incaſſum tamen, palam enim declararunt rebelles, quod Regi nil reliquum eſſet, quam hiſce propoſitionibus ſine ulteriore diſcuſſione aquieſcere, vel illas rejicere; violatis enim Regni legibus Rex regiminis indignum ſeſe reddidiſſet, ſupremam igitur auctoritatem ad primævam ſuam originem ſcilicet populum revocare oporteret. Cum ergo Rex his articulis ſine auctoritatis, conſcientiæ & honoris diſpendio ſubſcribere haud poſſet, per ſuos Deputatos horum duritiem æquo moderamine temperare nitebatur, ac propterea Epiſcoporum jurisdictionem reſtringi, circa ritus libertatem cuicunque concedi, aliosque Curiæ articulos moderari petebat: Attamen Curiæ inferioris Senatores, quos inter nova oriebatur factio ſibi ſoli ſupremum regimen vindicandi intenta, omnes concordiæ vias eluſerunt, quocirca hæc pacis negotiatio re infecta fuit diſſoluta.

§. LXX.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. LXX.

Nova Independentium factio in Angliæ Regno exorta.

Postquam rebelles utriusque Curiæ Senatores tam Regiæ auctoritatis, quam Episcopalis jurisdictionis jugum impune excussérant, ac sibimetipsis politicum, Ecclesiasticumque Regimen novis legibus immutandi potestatem arrogaverant, tandem ipsimet inter se dissidere, seque in duas factiones scindere cæperant, monstrorum more, quæ dum pariunt, nova monstra inter se inimica progerminant. Hucusque depressa Episcopalium factione, prævaluit sola Puritanorum, seu *Non-Conformistarum* secta; qui etiam *Presbyteriani* vocabantur, eoquod Episcoporum loco Presbyteria, classes seu Synodos ex profanis & Ecclesiasticis conflatas erexerunt, eisque in res Sacras inspectionis auctoritatem concessere. Ex his *Independentium* prorupit factio. Hi primo *Congregationistæ* vocabantur, quia non modo Episcopalem dignitatem & Hierarchiam Ecclesiasticam aversantur, sed ipsum etiam Monarchicum regimen respuentes, Reipublicæ formam invehunt, atque in rebus sacris omnem ab Ecclesiis & Synodis dependentiam, &

Breverleg. Examen de Independt. Hornius hist. Eccl. p. 47. pag 436. Rapin hist. d'Angl. l. 21. p. 552.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

subordinationem condemnant, atque introducta omnium Miniſtrorum æqualitate, necnon abrogata eorum vocatione legitima tradunt, quod quivis ex ſe docendi, prædicandi, ſacras literas juxta capacitatem ſibi a Deo datam interpretandi, publice orandi, fratres ſuos hortandi facultatem jusque habeat: Hujus monſtri origo repetenda eſt ab infernali petulantia, qua ex Parlamento nonnulli non modo cum ceteris Presbyterianis Regiam poteſtatem imminuere, ſed ipſam etiam Monarchiam in Rempublicam convertere, jam anno priori moliebantur; cum ergo hi ceteros Anglos, Scotosque præcipue vero Clericos huic conſilio adverſari noſſent, hinc Cleri auctoritatem deſtruere intenti, eos omnino neceſſarios non eſſe, illorumque vocationem haud firmo inniti fundamento docuerunt Huic factioni jam præluſerant Gordwinus, Nyeus, Brigdeus, Sympſon & Burroughſius, qui conſcientiæ libertate fruendi obtentu in Hollandiam transmigrarunt, comperta autem Regiæ & Epiſcopalis auctoritatis abolitione in Angliam reverſi, liberum ſui cultus exercitium, tolerantiamque petierunt: aucto demum ſuorum numero ſenſim ipſam Parlamenti ſeu Presbyterianorum potentiam populo

pulo suspectam reddere machinabantur: Non deerant ipsis potentes hujus consilii executores, quos inter præcipuus erat Oliverius Cronwellus, qui utriusque Curiæ Senatores seu Parlamentum de male administrato Regno, concitatis belli tumultibus, & privato commodo ac quæstu per suos Emissarios palam arguebat, omnesque Parlamenti Patres a politicis & militaribus officiis excludere, suæque factionis Viros subrogare nitebatur: Die igitur nona Decembris anni prioris idem Cronwellus in inferiori Curiæ Senatu pro illorum exclusione, & nova militiæ norma perorabat; reclamabant quidem Proceres, annuebant tamen Senatores, qui Cronwellum Presbyterianæ factioni oppido addictum rati, eundem supremum Equitatus Præfectum nominarunt, dato diplomate, in quo consueta hæc verba, *pro securitate Regiæ Personæ* omitti voluerunt: Fairsaxio autem supremum exercitus regimen contulere, & Tribunos Cronwello propensos, dimissis Puritanis subrogarunt. Ita hi suam auctoritatem ipsimet in factionem sibi inimicam transtulere, & tragicis initium dederunt fatis, quæ postmodum per plures annos Angliæ Regnum concusserunt: Quam nociva autem tam Reipublicæ quam Ecclesiæ fuerit nova hæc

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

hæc Independentium secta, fusius describit Hornius in sua Historia, & luculenter testantur innumeræ hæreses, & cædes, quibus postea Angliæ Regnum funestabatur.

§. LXXI.

Caroli I. Regis copiæ iterata clade a rebellibus fusæ.

Rusworth. Vol. 6. p. 27. Mem. de' Witlock pag. 146.

Igitur Thomas Fairfaxius pro commissa sibi auctoritate Cronwello negotium dabat, ut Robertum Palatinum Principem, ne cum bis mille Equitibus sese Regiis copiis jungeret, præpediret, qui etiam prope Oxonium fuso regio Equitatu Bencklingtoniam arcem occupavit, illam Windebankio juniore ad primam provocationem dedente, quem postea Rex ob ignaviam suam glande trajici jussit. Sub idem tempus Marmaducus Fairfaxium non sine clade a Pontefracti obsidione repulit, huicque urbi suppetias intulit, Robertus vero Princeps rebellium agmen Ledburii fudit. Prospero hoc armorum successu animatus Carolus Rex, ipsemet cum exercitu suo Licestriam movit, hancque urbem vi occupavit, promotisque castris Oxonium contendit, ut hanc urbem a Fairfaxio cinctam obsidione liberaret; postquam vero hunc omissa

omissa hujus urbis obsidione, a Borstulensi arce desideratis suorum quamplurimis repulsum fuisse compererat, totis copiis cum hoste contendere statuit. Dies erat vigesima quarta Junii, qua Rex in editiore loco prope Nazebyum aciem latius extendit, ac ipse ante prima signa procedens, milites suos ad strenue pugnandum hortatus est. Jam dato signo Robertus Princeps in lævum hostis cornu invehitur, & post pertinax certamen Equitatum solutis ordinibus in fugam agit: Instat fugientibus Regius Eques, illosque Nazabyum usque propellit: inde vero Princeps reversus, tormentorum suggestus hosti eripere molitur, improvido prorsus consilio; cum enim in dextero cornu Cronwellus Regios Equites vehementer urgeret, ac demum acie excedere compelleret, mox strenue in prælium reversus, peditatum, quem Rex jamjam pene proculcaverat, restitutis ordinibus ad prælium reduxit, Regiosque pedites retrocedere compulit: Tum vero rebelles a fronte & a tergo Regios urgent, quia Rex numero inferior, ac insuper Roberti Principis Equitatu destitutus resistere haud poterat: Accessit quoque ad calamitatis cumulum quod reverso ad pugnæ locum Roberto Equites regii nec mandato, nec minis aut

Sæc. XVII. A.C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

aut precibus ad inceſſendum hoſtem induci poſſent: quocirca Rex, ut prælium reſtauraret, cum unica Equitum ala & exiguo peditum agmine in medium belli diſcrimen ſe transferre cogitur: Obequitat agmen ſuum, factaque victoriæ ſpe ſuis animum reddere ſatagit, ipſusque cominus cum hoſte pugnaturus, gladium ſtrenue ſtringit, cum ex Scotis Proceribus quidam Regem, ne manifeſto vitæ periculo ſe exponeret, hortatus, arrepto fræno ipſius equum ad dexteram partem inflecteret, quo conſpecto Equites Regem fuga ſibi conſulere rati, laxatis habennis, qua cuique ad fugam patebat via, erumpunt, ſecumque pedites eadem fuga involvunt. Cogitur ergo Rex hoſti victoriam, belli tormenta, ſarcinas, omnemque belli apparatum relinquere, unacum quinque captorum millibus, & deſideratis plusquam ſexcentis in prælio cæſis. Hac victoria animati rebelles, plurimas urbes qua vi, qua deditione ſubegerunt, Rex vero, cum exercitum ſuum reparare haud ultra poſſet, poſt iteratas ſuorum clades primo Nevarcam, & poſtea Oxonium a ſuis derelictus ſeceſſit.

§. LXXII.

Sæc. XVII.
A. C. 1645.

§. LXXII.

Pacis conditiones a Rege incassum rebellibus suis subditis propositæ.

Interim non pauci Londinenses, qui Regi adhucdum adhærebant, datis literis eidem significabant, dissidiis inter Presbyterianos & Independentes indies invalescentibus, honestæ pacis spem affulgere: Horum consiliis acquiescens Rex, missis ad utramque Curiam Legatis ad pacis negotiationem sese promptum obtulit, ac pro suis Deputatis literas publicæ fidei & securitatis concedi petiit: verum Parlamentarii Regem suum nequidem responso dignabantur; instat rursus & tertio Rex, ut vel suis præfatas literas concederent, vel ut ipsemet Londini vel Westmonasterii de pace agere valeret, permitterent; pollicebatur insuper, quod ipsis tam Ecclesiæ quam militiæ res pro suo arbitrio instruendi libertatem relinquere velit: nihilominus non modo repulsam tulit, sed etiam Senatores eidem insinuare ausi fuere, quod eidem ad Parlamentum accedendi facultatem dare non possent, eoquod profuso copioso sanguine adhucdum unacum Filio suo tam in Anglia, quam in Scotia armatus Hibernos Catholicos & rebelles in

Rapin. l. c. p. 576.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

in ſuo exercitu haberet, pluresque æque ac exteros ad ſua ſigna pertrahere moliretur: nulla igitur pacis ſpes reliqua foret, niſi Rex ad omnes conditiones ſibi præſcribendas conſenſum ſuum, necnon congruam Parlamento ſatisfactionem, & a futura vexatione ſecuritatem præſtiturus eſſet. Tam inſolens reſponſum Regi ſtomachum movebat, qui confutatis omnibus ſibi imputatis, ad ſua petita certum reſponſum ſibi dari poſtulavit.

§. LXXIII.

Carentonienſe Calviniſtarum Conciliabulum.

Aymon Synod. Nat. des Reform. t. 2. p. 624.

Jam anno priori Calviniſtæ in Francia a Ludovico Rege vigeſimam octavam Synodum Nationalem pro Menſe Decembri celebrandi facultatem impetraverant, cui etiam die vigeſima ſexta ejusdem Menſis initium fecere, Carentonium confluentibus plusquam ſexaginta Prædicantibus, & Senioribus. Intererat nomine Regis Calvimontius, qui eisdem inhibuit, ne de aliis rebus, quam doctrinæ & diſciplinæ ſuæ articulis, agere, vel ad hoc conciliabulum alios Prædicantes, præter ad hanc Synodum regiis literis deputatos, admittere, vel durante Synodo

nodo cum exteris ſuſpectisque hominibus ullum commercium habere præſumerent, minus vero de Regni negotiis, rebusque juſtitiam concernentibus agere, aut Prædicantes a Rege vel Parlamento exulare juſſos redintegrare, vel de prætenſa edictorum violatione querelas proponere auderent. Inſuper eisdem Regis & Reginæ nomine prohibuit, ne literas vel reſponſa mitterent ad exterorum epiſtolas, nec etiam ſuæ ſectæ libros typis ederent, aut in quosdam Prædicantes ad Religionem Catholicam reverſos anathema dicerent, vel lingua aut calamo eos inſectarentur, nec exteros ad Præconis officium nominarent, vel univerſalia ſeu publica jejunia indicerent, aut in ſuis ſermonibus terminos; *tormentorum Martyrii & vexationum*, quibus ſe preſſos fuiſſe autumant, uſurparent, minus vero Papam cum ignominia *Antichriſtum*, Eccleſiam vero Catholicam, *idolatricam*, & præfatæ Eccleſiæ ritus & Sacramenta, *humanas adinventiones* appellitare auderent. Poſtea vehementer de ipſis querebatur, quod ſuos filios ſtudiorum cauſſa Genevam, ad Helvetios, Hollandos & Anglos, Monarchici reginiinis hoſtes transmiſerint: dein præcepit, ut nullum, qui in præfatis regionibus ſtudia abſolverit, ad Prædi-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

cantis munus admitterent: Non ſine ſtomacho inſuper ipſos quoque Prædicantes redarguit, quod in ſuo Pſalterio Genevæ edito plura Eccleſiæ Romanæ injuria ingeſſerint, necnon in ſua fidei Confeſſione Concilium Tridentinum, *deteſtabile*, Religionem Catholicam, *abuſum & Sathanæ fallaciam*, Purgatorium vero *meram fraudem & officinam, ex qua Monachorum vota, Peregrinationes, aliæque ejusmodi corruptelæ prodiiſſent*, appellare, hæcque verba: *Damnamus omnes Papatus conventus, ubi Idololatria & ſuperſtitio vigent*, addere non erubuiſſent: inhibuit ergo, ne in ſuis Synodis ſuper ejusmodi fidei confeſſionem jurarent, cum id in contumeliam cederet Regiæ Majeſtatis & Religionis, quam Galli profitentur, necnon illius Eccleſiæ, cujus Caput eſſe Papam ipſimet Reges agnoſcunt, eumque *Beatiſſimum Patrem* appellant, omnique veneratione, & arctiſſimo amoris nexu venerantur. His Regius Deputatus adhuc ſubjunxit, Regem & Reginam iniquo tuliſſe animo, quod I. ſub primis regiminis regii auſpiciis Calviniani Præcones propria auctoritate, non ſine violentia in Occidania, aliisque locis palam prædicare, ſuumque cultum exercere recuſarint, cum etiamſi fuiſſent offenſi, non tamen ſibimetipſis

metipsis jus dicere valerent: II. quod Calviniſtæ ſuas conſultationes in colloquiis & Provinciis ſuis agitatas audacter vulgare, & in Anduſano Conſiſtorio confirmare, hujusque temeritatis Auctores in ſua rebellione corroborare, eisque propterea gratias rependere auſi fuiſſent. III. Quod Uzeciæ campanas turri ſine licentia impoſuiſſent. IV. Quod Occitani Calviniſtæ ad Montpeſſulanam, Nemauſenſem & Uzecianam Curias jam ab anno hujus ſæculi vigeſimo ſecundo ſuppreſſas, deputationes, & quidem eo tempore, quo de Urbis Montpeſſulanæ deditione agebatur, innovare, & factionis hujus Anteſignanos contra Regis interdictum nominare, ſuæque ſectæ exercitium in pluribus Regni locis nonniſi privata auctoritate, & ultra præſcriptos a Rege limites introducere, imo & in ipſis locis, quæ Eccleſiaſticis parent, adhucdum prædicare auderent. V. Quod Prædicantium nonnulli effræni prorſus licentia in ſuis declamationibus populum ad ſeditionem concitare, & Parentes, qui ſuas proles ad Catholicorum Collegia miſerunt, a ſua communione ſegregare auſi fuiſſent; poſtea addidit Regius Deputatus, *cum ergo hæ Regiorum edictorum transgreſſiones omnibus ſint manifeſtæ, Regiæ auctoritati*

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645. *oppido nocivæ & ad infringendam publicam pacem natæ, hinc Rex adeo temerarios ausus impune abire deinceps nec pati vult, nec potest.*

§. LXXIV.

Frivola Calvinianorum Prædicantium excusatio contra hasce Regii Deputati querelas.

Aymon l. c. Haud parum delicatos Calvinianorum Prædicantium animos pupugit hæc Regii Deputati objurgatio: ut ergo non tam culpas, quam obtemperandi necessitatem a se amolirentur, præprimis novi Regis & Reginæ Regimen subdolæ assentationis lenocinio ad sydera usque extulerunt, quin tamen suam suorumque fidem, submissionem immotamque erga Regem obedientiam plenis buccis deprædicare oblivisceren-tur: Postea pollicebantur, quod nullum commercium per literas cum exteris habere, & neminem præter Deputatos ad suas Synodos, vel alienigenam ad Prædicantis munus admittere, aut Religionis suæ libros imprimere, vel a sua secta secedentes excommunicare, nec in sermonibus injurias contra Catholicos evomere, nec populos ad seditionem commovere velint; nec permissuri sint, ut privatæ Provinciæ

ciæ publica jejunia indicent, vel Præ- Sæc. XVII.
cones oſtiatim eleemoſynas colligant, A. C. 1645.
& pecunias pauperum in alienos uſus convertant. Poſtea audacter declararunt, quod ſine enormi prævaricatione verba Religioni Catholicæ injuria a ſua fidei confeſſione delere non valerent, eoquod hæc jam centum abhinc annis ita fuiſſet concepta & Franciſco II. Regi oblata eo fine, ut indicarent abuſus, quibus ipſi Romanam Religionem ſcatere, & reformatione egere credidiſſent; hæc vero confeſſio nunquam immutata, ſed per edictum Nannetenſe fuiſſet approbata: ſtudioſe autem reticuerunt hi Calviniſtæ, quod Franciſcus II. Henricus IV, ceterique Reges ſemper adverſus contumelioſa *Antichriſti &c.* verba reclamarint. Magis adhuc proterve excuſabant convitia contra Purgatorium &c. effuſa, aſſerentes, quod nunquam Eccleſiæ Romanæ fidem ex integro appellarint *Abuſum*, & *fallaciam Sathanæ*, cum hæc fides in multis conſentiat cum Calviniana Eccleſia, plures vero alios articulos de interceſſione Sanctorum, Purgatorio &c. Papæ Primatu &c. admittere nequeant, ſed penitus rejiciant, prout eos ſemper omnes Calviniſtæ impugnarunt: quapropter hæc Synodus omnibus ſuis Eccleſiis inhibuit, ne in Pſalterio vel fidei

Sæc. XVII. A. C. 1645.

ſuæ confeſſione quicquam immutarent. Ita nempe Calviniſtæ articulos, quos credere nolunt, nunquam validius impugnant, quam convitiis, & injuriis, quas ſuæ fidei adeo proprias cenſent, ut hi Prædicantes ipſimet faſſi ſint, quod ſi hanc ſuæ fidei confeſſionem ab ejusmodi convitiis expurgarent, impoſturæ, atque apoſtaſiæ, quæ nec coram Deo nec hominibus excuſanda foret, ſe reos facerent, & vitæ æternæ jacturam incurrerent, quia in materia Religionis ſimulatione uterentur, perinde acſi palam & ſincere ſuam fidem non profiterentur, duntaxat dicendo: ſe non credere Papam eſſe Eccleſiæ caput, non dari Purgatorium &c. ſed profiteri tenerentur, quod Eccleſia Romana ſit, *abuſus, & Sathanæ ſallacia*, Purgatorium *mera fraus, & corruptelarum officina*, Papiſtarum religio, *Idololatria, & ſuperſtitio &c.* & quod Papa ſit Antichriſtus. Egregia plane ſanctitas illius Religionis, quæ convitia in proximum effuſa inter Evangelicos fidei ſuæ articulos computat. Nunquam vero magis impudenti mendacio illudebant Regi, quam dum convitia contra Tridentinum effuſa in Genevenſem Typographum, in quem nulla ipſis auctoritas eſſet, rejecerunt, ipſumque ſe non jubentibus hæc vulgaſſe dixerunt, imo ut hic ea omiſiſſet, ex toto

toto corde ſuo optare addiderunt, cum tamen mox declararent, quod hic idem typographus nil niſi ea, quæ ab omnibus Europæ Proteſtantibus, qui unanimi ſuffragio Tridentinæ Synodi anathemata & decreta ſemper impugnarunt, recepta vulgarit, & quæ plures Principes Catholici, Carolus V. Imperator, Henricus II. Carolus IX. pariter impugnarunt, & per ſuos Deputatos contra ea reclamarunt: Impudens mendacium, & mendax impudentia! qualis unquam Princeps Catholicus decreta fidei vel anathemata contra fidei errores in hoc Concilio pronuntiata impugnavit, vel contra ea proteſtatus eſt? Enimvero quædam *diſciplinæ* decreta Franciæ Parlamentum non recepit, Præſules autem unanimi pene ſuffragio adoptarunt: quando autem ullus ex Gallis hæc decreta tanquam *deteſtabilia* impugnavit? Saec. XVII. A. C. 1645.

Negabant inſuper, quod ſuæ ſectæ exercitium extendiſſent, ac ſeſe Gubernatorum mandatis violenter oppoſuiſſent, ſed duntaxat Nannetenſi edicto confiſæ plures Eccleſiæ ad priſtina ſua jura rediiſſent, cumque Ribauti jam per ſeptuaginta annos Calvinianæ ſectæ exercitium floruiſſet, & primum hujus loci Domina Arnaldum Anduſanum Præconem immiſſa militum centuria ejeciſſet, hic juxta antiquum

Sæc. XVII. A. C. 1645. tiquum morem ab hujus loci incolis vocatus, ſuum Miniſterium eis impenſurus redierit, aſt a ſupremo Occidaniæ Prætore captus fuerit abductus.

Fatebantur quoque, quod quidem contra Regii Præfecti interdictum ſuos Deputatos ad præfatas urbes miſerint, id autem unice factum aſſerebant, ut Regi pro patrocinio grates penderent, & edicti violationes reparari rogarent. Uzecienſes vero ſpecialem cum Rege transactionem transgreſſi non fuiſſent, cum nova conceſſione pro antiquo uſu nunquam prohibito opus non ſit, campana autem jam ab antiquo turri fuerit impoſita, & paulo ante præfatam transactionem ob imminentem turris ruinam in quodam Eccleſiæ angulo collocata, mox reparato campanili ad priſtinum locum repoſita fuiſſet.

Quod autem objurgati eſſent, quaſi nonnullos ab uſu Sacramentorum excluſiſſent, qui Filios ſuos ſtudiorum cauſſa ad Jeſuitarum Collegia miſiſſent, reſponderunt, ſe id feciſſe juxta diſciplinam ipſis per edicta permiſſam, ac propterea jure reprehendi non poſſe, quia ſuos filios educare tenerentur in timore Dei, eosque inſtituere, qualiter Regi obedire adſtringantur, ut horrorem concipiant contra maledicta quorumdam Catholicorum Caſuiſtarum prin-

principia, quæ teneris juvenum animis impreſſa hoc Regnum in lacrimarum & doloris mare præcipitaſſent: *Nec nos*, addebant illi audacter, *violatæ hujus legis haud amplius nunc ſoli, ſicut olim, rei ſumus, quia non modo Sorbona, ſed etiam tota Pariſienſis Univerſitas nunc & adhucdum judicii acta inſtruit contra Jeſuitas, eoquod noſtram Juventutem depravarint, & ſuæ moralis doctrinæ veneno infecerint.* Sæc. XVII. A. C. 1645.

Poſtea ſupplicabant, ut ad miniſteria promovendi Genevæ &c. ſua ſtudia abſolvere poſſent, eoquod hæ urbes arctiori obſequio, quam quævis alia Chriſtiani Orbis civitas, Franciæ Regibus obſtrictæ eſſent, ſuosque Filios in Gallias viciſſim mitterent; ex illis vero Prædicantibus, qui Genevæ &c. ſtudiis vacaſſent, nullus Monarchiæ averſatus fuerit, vel a debito Regibus obſequio ſe vel ſubditos abſtraxerit. Denique impediri rogabant, ne a quibusdam adulterino Zelo permotis ob Religionem ſuam moleſtia afficerentur, ipſorumque conſcientiis violentia inferretur, quod eis etiam conceſſum eſt. His ita propoſitis per ſuos Deputatos ad Regem, & Reginam literas abſurda adulatione plenas dederunt.

Sæc. XVII. A.C. 1645.

§. LXXV.

Quædam hujus Conciliabuli decreta.

Præter alia nullius momenti decreta hi Prædicantes pro arrogata sibi potestate decernebant; quod consentiente Magistratu politico, aliquis viduam defunctæ uxoris suæ Sororem, imo & Pastore & contrahentibus id postulantibus, defunctæ uxoris Matrem sine ulla oppositione ducere valeat. Severe tamen prohibent, ne Pastores assistant nuptiis inter Patrueles, etsi hi a Rege nubendi facultatem obtinuissent: Novam quoque Turcas, Paganos & Judæos baptizandi formam præscripsere, manifesto indicio, quod eorum Ecclesia sit admodum juvenis, quæ sicut a nullo retro sæculo exstitit, proin nec Turcam, vel Paganum aut Judæum per Baptisma ad suum sinum recepit, ita nec ab antiquo recipiendi formam valuit repetere. Præcepit insuper hæc Pseudo-Synodus, quod si aliquis Pastor ob senium vel infirmitatem communicantibus calicem administrare nequeat, tunc nihilominus, etsi plures sint Pastores, ipse panem porrigat; mandavit quoque cuidam, ut se ab uxoris suæ defunctæ Nepte, quam duxerat, separaret, eoquod *hæc conjunctio ab Evangelio,*

gelio, & patriæ legibus damnata esset. Eodem tempore Codurus Pastor & in Nemausensi Universitate Professor librum quemdam edidit, in quo dissidia inter Catholicos & Calvinistas circa justificationem componere nitebatur: verum Synodus illum acriter redarguit, eoquod Divinæ veritati, & Protestantium sectæ injurius, communem fidei confessionem tanquam errorem traduxisset, & Ecclesiæ hostis evasisset, eoquod non sine contemptu de suo Ministerio locutus esset, illudque neglexisset, adeo *malæ & impiæ causæ, qualis est illa catholico-Romana*, patrocinando. Forte hæc censura etiam *ad sinceram Calvinianæ fidei professionem* necessaria fuit? Verum egregii hi Patres jamjam obliti fuerant, quod paulo ante Regi promisissent, quod *contra Catholicos injurias evomi, deinceps tolerare nolint:* Nempe id tantum prohibitum fuit privatis Prædicantibus, non autem venerandæ Synodi Patribus, qui hunc miserum Præconem suo Ministerio & Professoris Officio ob tam enormem culpam gratiose amoverunt. Declamabant etiam contra *Independentium* sectam, omnibusque Provinciis, præcipue maritimis injungebant, ut invigilarent, ne hujus veneni contagio Ecclesiæ Dei, & Regno admodum nociva Ecclesias Calvinianas infi-

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

inficiat, & tot Religiones, quot Parochiæ & communitates in Regno sunt, progerminet. Præcepit etiam sub anathemate suis subditis, ut quando Catholici Sacram Hostiam in plateis circumferunt, ipsi pileum non detegant, nec publicis eorum supplicationibus adsint, sed vultum avertant, & ad suas domos redeant, ne temerarie veritates impugnare, suas conscientias mortaliter lædere, & Catholicos in suis superstitionibus confirmare videantur, fidelibus autem Christianis suo exemplo scandalum præbeant: illos, qui ejusmodi feciſſent, Synodus hortabatur, ut pœnitentiam agerent, & in conspectu Magni Dei & Domini nostri Jesu Christi amare deplorent, quod ejus gloriam per sua crimina profanarint, qui vero deinceps talia commiserint, omni severitate a Consistoriis puniantur, & tanquam communione cum Dei sanctis indigni omnibus Ecclesiæ censuris perstringantur. Ita modeste Synodus observantiam inculcabat suæ Religionis, quæ tamen paucis abhinc annis armatæ seditionis ope in Regno mere Catholico nasci & crescere cæpit, & nonnisi Regum Christianissimorum indulgentia, licet extorta, adolevit: Ut autem luculento documento testatum rederent, quod ea, quæ Regi verbis promit-

promittunt, nunquam opere explere intendant, hinc etsi diserte promisissent, quod publica jejunia indicendi facultatem Provinciis adimere velint, ipsi tamen Synodis Provincialibus præceperunt, ut solemne jejunium ad quartam Maij in qualibet Diæcesi indicerent. Egerunt etiam de libris Milleterii, in quem etiam anathema vibrarunt; de eo autem jam supra mentionem ingessimus. Demum postquam hæc Synodus plurium Præconum lites componere, illorum causas dijudicare, & illos, qui calamum contra Ecclesiam Catholicam acuebant, encomiis & præmiis animare certaverat, ob Simoniam, aliaque horrenda crimina tres Prædicantes suis officiis exuit, duos autem, eoquod ad fidem veram reversi essent, tanquam Apostatas a sua societate exclusit, suique Conciliabuli Sessionibus die vigesima sexta Januarii finem imposuit.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. LXXVI.

Novem Cardinales ab Innocentio X. inaugurati.

Die sexto Mensis Martii hoc anno Innocentius X. octo Præsules Sacra Purpura honorabat, & quidem Presbyteri Cardinales creabantur. I. Domini-

Ciacon. in vita Innocent. X.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

minicus Cecchinus tit. S. Sixti. II. Nicolaus Albergatus ex Bononienſi Archiepiſcopo tit. S. Auguſtini III. Tiberius Cincicius titulo ſancti Calixti. IV. Petrus Aloyſius Carafa primo Tricaricenſis Epiſcopus, poſtea Cardinalis tit. SS. Sylveſtri & Martini in Montibus. V. Horatius Juſtinianus Nucerinæ Eccleſiæ Epiſcopus & Cardinalis tit. S. Onuphrii. VI. Alderanus Cybo tit. S. Praxedis. VII. Fridericus Sfortia Diaconus Cardinalis tit. SS. Viti & Modeſti. VIII. Benedictus Odeſcalcus itidem Diaconus Cardinalis tit. S. Adriani. Die autem quarta Decembris idem Pontifex nonum, quem in Pectoris ſui ſcrinio retinuerat, promulgabat Franciſcum Mariam Farneſium, Diaconum Cardinalem, qui cum Romam non acceſſiſſet, nullius Eccleſiæ titulum accepit.

§. LXXVII.

Franciſci Rupefocaldii Cardinalis obitus.

Heliot. Ord. Monaſt. t. 2. & 5. Calmet Hiſt. de Borr. t. 3. Sammarth. GalliaChriſt.

His locum ceſſere quatuor Purpurati hoc anno defuncti, quos inter primus erat Franciſcus Rupefocaldius natione Gallus, qui Philoſophicis, Theologicisque ſcientiis apprime excultus, juvenis admodum Clericorum Ordini adſcri-

adscribebatur, paulopost Tornusiana Abbatia decoratus, cujus tamen proventus potissimam partem tum pauperibus, tum Abbatiæ ab hæreticis destructæ ædificiis necessario reparandis, egenisque puellis matrimonio collocandis dicabat. Romam profectus in itinere a sancto Carolo Borromæo Mediolani humanissime excipiebatur; inde vero in Franciam reversus, & primo Claromontanus, postea Sylvanectensis Præsul renuntiatus, ubique omnes vigilantissimi Præsulis partes explebat; cum vero doctrina, probitate, & morum comitate omnium animos facile in se raperet, & insuper compositi vultus serenitas, & procerioris staturæ Majestas ipsum gravem & venerandum redderet, ad utriusque Cleri reformationem singulari Numinis beneficio electus videbatur: His dotibus suffultus Fratres Minores Romæ, Augustinianos Sylvanecti, necnon accepto summi Pontificis, Regisque Franciæ diplomate Ordines SS. Trinitatis, S. Benedicti, S. Augustini in Galliis ad primum Disciplinæ fervorem reduxit, Monasterium quoque S. Dionysii prope Parisios in veterem dignitatem vindicavit, cunctis etiam Regularibus Franciæ Canonicis salutares præscripsit Constitutiones, & auctoritate Gregorii XV. & Urbani

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645. bani VIII. ad Ludovici XIII. vota in Collegio Bernardino Ordinis Ciſtercienſium primævam diſciplinam reſtauravit, & quatuor Abbatias jam jam amiſſas Ordini reſtituit, convocatoque omnium Superiorum conventu univerſum Ordinem ad veterem ſanctimoniam revocaſſet, niſi hæc gloria Alexandro VII. Virisque præfati Ordinis longe celeberrimis fuiſſet reſervata. Nec tamen propterea pauperum, ac promovendi cultus Divini obliviſcebatur; quippe viginti millia librarum quolibet anno in pauperes diſtribuebat, ſui ævi Joannes Eleemoſynarius dictus: ægris inſanabilibus Hoſpitalem Domum Pariſiis fundabat, in annonæ caritate ingentem frumenti copiam pro duobus aureorum millibus coemptam in pauperes diſtribuebat, & cuidam puerulo pene nudo, & Sacerdoti pannoſo, ac mendico veſtes ſuas interiores dono dabat: pro ægrotis Sylvanectenſibus Medicum, Chirurgum & Pharmacopolam ſuis ſtipendiis aluit, peculiaremque coquinam, unde alimenta pauperes perciperent, erexit, ac ſexaginta pauperrimis ſemel in hebdomada, & quotidie abſoluto prandio ſuo omnibus mendicis, qui ad Palatii fores confluxerant, panem, juſculum & vinum diſtribuit, Collegio autem pauperum Scholaſticorum ter in hebdomada

domada panem dispensavit, frugali usus mensa, ut largiores eleemosynas in egenos effundere posset. Præterea in variis locis Capuccinos instituit, & Monasterium S. Joannis apud Mandubios erexit, atque Ecclesiam S. Genovefæ magnis sumptibus exornavit. Eminuit quoque Religionis Catholicæ promovendæ studio, quo incitatus apud sanctiorem Regis Senatum effecit, ut urbes in Gallia ab hæreticis detentæ repeterentur, & misso ad Hollandos Oratore deinceps Catholicorum vexatio imminueretur, necnon Sacra Palæstinæ loca a Turcarum impietate protegerentur. Virique Apostolici ex Galliis ad barbaras Nationes decernerentur: Intererat etiam comitiis Cleri Gallicani Lutetiæ habitis, in quibus haud parum contulit, ut Tridentina Synodus ab omnibus Præsulibus, exceptis tantum duobus, jurato reciperetur: summo quoque Pontifici, & Cardinalibus Romæ auctor exstitit, ut in editione Romana Concilii Basileensis decreta contra Pontificis auctoritatem intrusa supprimi juberent. Obiit tandem Parisiis non sine maximo piorum luctu celeberrimus hic Cardinalis die decima quarta Februarii anno ætatis suæ octogesimo septimo, relicta hæreditate sua Nosocomio Parisiensi, & Collegio

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Claromontano. Scripsit de Ecclesiæ auctoritate, de Statu Ecclesiastico, de Romano Pontifice, ejusque auctoritate, Vindicias pro Clero Gallicano, & libellum contra Schismaticos.

§. LXXVIII.

Petri Pauli Crescentii Cardinalis decessus.

Ughel. Ital. Sacr. Maracc. Purp. Mar.

ÆMulum Marianæ pietatis & Apostolici Zeli Rupefocaldius habuit Petrum Paulum Crescentium Cardinalem, qui eodem Mense & fato Romæ anno ætatis suæ septuagesimo tertio Purpuram cum mortalitate exuit. Erat is ob scientiæ eminentiam laurea, & propter miram rerum gerendarum dexteritatem honorificis Romanæ Curiæ officiis, & primo Reatina, postmodum Urbevetana, & demum Portuensi Ecclesia honoratus. Utebatur familiari S. Philippi Nerei consuetudine, qui ipsum ad singularem pietatem erga Beatissimam Virginem incitabat, ac de eo prædixerat, illum quondam magnum Ecclesiæ Præsulem futurum: Acclamabatur etiam Pontifex in Innocentii X. comitiis tum ob morum integritatem, tum ob legalem scientiam.

§. LXXIX.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. LXXIX.

Franciſci Cennini Cardinalis extrema.

Hunc paulopoſt ſequebatur Franciſcus Cenninus de Salamandris patria Etruſcus, qui juvenis adhuc Pro-Epiſcopi Cluſini officio functus, Romæ Cauſſidicum aliquamdiu egit, poſtea domeſticis Burgheſii Cardinalis negotiis, ac variis Congregationibus præfectus, a Paulo V. primo Amerinorum Epiſcopus, poſtea Hieroſolymitanus Patriarcha, & Apoſtolicus in Hiſpaniis Nuntius nominabatur; cumque Vir eſſet rectæ mentis, ſeverus, & apprime Eccleſiaſticus, ab Urbano VIII. Ferrarienſem Legationem, & Faventinam Eccleſiam, cui per viginti annos optimus Paſtor præfuit, ac tandem Sabinenſem & Portuenſem Epiſcopatum obtinuit: mortuo hoc Pontifice, licet ſenio oppreſſus, ad Conclave tamen perexit, in quo ſemel viginti duorum Cardinalium ſuffragiis expetitus eſt ad Pontificatum; haud diu tamen vita ſuperſtes fuit, mortuus Romæ die ſecunda Octobris annos natus ſeptuaginta novem.

Ciacon. in vita Pauli V.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. LXXX.

Caſpar Borgia Cardinalis mortuus.

Poſtremus ex Cardinalibus hoc anno defunctis erat Caſpar Borgia natione Hiſpanus, qui in Complutenſi Academia non modo laurea, ſed & ex Primatibus Hiſpanis primus ſupremi Decanatus officio honoratus, a Rege Canonicus Toletanus, & a Paulo V. Albanenſis Epiſcopus, poſtea Archipræſul Hiſpalenſis, & Pro-Rex Neapolitanus nominabatur. Romam profectus ob mores Viro Eccleſiaſtico ac Cardinale digniſſimos Curiam magna virtutum laude decoravit, Regularibus valde addictus, & in pauperes adeo munificus, ut quotannis decem aureorum millia in eos erogaret. Geſſerat aliquamdiu pro Rege Catholico Legationem Romæ, inde vero in Hiſpaniam revertebatur, eoquod Urbanus VIII. edita Conſtitutione juſſiſſet, ut omnes Epiſcopi etiam Cardinales in ſuis Diæceſibus reſiderent: Vix in Hiſpaniam appulerat Borgia, cum illico Toletanus nominaretur Archipræſul, Regio Senatui adſcriptus. Demum vero Madriti die vigeſima octava Decembris anno ætatis ſuæ ſexageſimo primo deceſſit.

§. LXXXI.

Sæc. XVII.
A. C. 1645.

§. LXXXI.

Variæ Sacrarum Congregationum deciſiones.

Inter plures Sacrarum Congregationum Romanarum deciſiones celebrior eſt illa, qua die ſeptima Februarii juſſu ſummi Pontificis Sacra Concilii Congregatio Conſtitutionem jam anno priori pro Burdegalenſi Diæceſi editam confirmabat, hujus tenoris: *Regulares privilegia Apoſtolica habentes non poſſunt prohiberi ab Ordinariis locorum, ne a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis incluſive valeant Sacramentum Pœnitentiæ adminiſtrare:* eadem vero Congregatio die decima Aprilis declaravit, quod Epiſcopus Clericis, qui Bachanalium tempore incedunt perſonati, pœnam excommunicationis imponere poſſit. Deciſum pariter die vigeſima ſexta Maij a S. Epiſcoporum & Regularium Congregatione habetur, quod Confraternitates exiſtentes intra clauſtra Regularium, non poſſint celebrare ſupplicationes extra ipſa ſine licentia Ordinarii. Declaratum quoque die vigeſima ſexta Auguſti, quod dignitate aliqua impedita Canonici pro ea celebrent, & alii miniſtrent, ſicut miniſtrarent Dignitati: ſi tamen Vica-

Decret. S. Congr. Trid. Rit. & Epiſc.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

rius Episcopi incedit in habitu Vicario, præcedat cunctas Dignitates & Canonicos, quamvis Protonotarios: si vero assistat ut Canonicus, sedere debeat in loco suæ receptionis. Sacra quoque Congregatio Episcoporum innovavit die vigesima secunda Septembris Constitutionem, qua sancitum, ut Confessionalia sint in loco publico, & foramina habeant tam angusta, ut nequidem digitus auricularis transire valeat. Declaratum insuper die sexta Octobris, quod infirmi confiteri possint cuilibet confessario approbato, qui tamen ibi relinquat schedam pro notitia Parochi. Regulares vero, qui sunt in possessione præcedentiæ, præcedant in publicis supplicationibus, ubi autem non constat de possessione, præcedant antiquiores in loco controversiæ.

§. LXXXII.

Quorumdam Scriptorum Catholicorum obitus.

Anton. Bibl. Hispan. Jacobil. Bibl. Umbr. Alegambe Bibl. Script. S. J. Echard Script. Ord. FF. Præd.

EX Scriptoribus Catholicis, qui hoc anno calamum cum vita posuere, paucos recensere lubet, & primo quidem Joannes Vincentius Imperialis Sancti Angeli Dux die octava Februarii in exilio, quo a Genuensi Magistratu abductus erat, decessit. Edidit præter latina

latina & Italica carmina Vitam Sanctæ Thereſiæ, Statum vitæ ruſticæ, & funeralia Horatii Spinolæ Cardinalis. II. Felicianus de Oliva Archiepiſcopi Bracarenſis Vicarius Generalis ſcripſit egregium tractatum de foro Eccleſiæ. III. Auguſtinus Lancellotus Perufinus Abbas elucubravit *Deum opificem ſex dierum*, & Conſtitutiones Congregationis Sanctæ Mariæ de Oliveto præter alia. IV. Bernardus Gort Carthuſianus, poſteris reliquit tractatum de Viris merito virtutum eminentibus, & Monarchiam Carthuſianam. V. Joſephus de la Corda Benedictinus, Almeriæ Epiſcopus edidit librum de Maria & Verbo incarnato, & commentarium in Sacram Hiſtoriam Judith. VI. Stephanus Fagundez ex Societate, edidit quæſtiones de Chriſtianis Officiis & caſibus conſcientiæ in quinque præcepta Eccleſiæ, Apologeticum pro eodem libro, tomos duos in decem præcepta Decalogi, & tractatum de Juſtitia & contractibus. VII. Albertus Charcowski ex eadem Societate vulgavit veſtigium Bohemiæ Piæ, & vitas Chriſti, B. V. & Sanctorum. VIII. Franciſcus Henricus Choquetius ex Ord. FF. Prædicatorum ſcripſit tractatum de origine gratiæ ſanctificantis, de mixtione aquæ in calice Euchariſtico,

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

stico, de confessione per literas, Vitas Sanctorum Belgii Dominicanorum, B. Ambrosii Samsedonii & B. Ingridis &c. IX. Joannes Paulus Nazarius, ex eodem Ordine scripsit commentaria in summam D. Thomæ, disputationem de S. Missæ Sacrificio contra Calvinistas, responsiones ad Fasoli Jesuitæ censuras, & objecta P. Joannis de Albelda, controversias de Magia, præter ingens volumen de vario argumento Bononiæ typis impressum. X. Paulus Minerva itidem Dominicanus scripsit de Neomeniis, libros tres de præcognoscendis temporum mutationibus, Catalogum librorum apocryphorum, scholia in sententias S. Nili, præter plura alia Philologica. XI. Simon Stock a S. Maria ex Carmelo reformato Missionarius Anglicus scripsit tractatum de rebus fidei contra Protestantes, de Visibili Sacrificio, & librum Asceticum in tres partes divisum, qui inscribitur. *Quies, requies, & felicitas* præter tractatum de ingressu sui Ordinis in Angliam XII. Joannes Ludovicus ab Assumptione itidem Carmelita Excalceatus patria Spirensis, Theologiæ Doctor, & sanctitatis opinione Illustris: scripsit egregium tractatum, cui titulus: *Passer solitarius*, præter iter suum hebdomadale Meditationum, flagellum dæmonum, Anatomiam

tomiam vitæ Anagogicæ, meditationes in Vitam Christi & plura alia. XIII. Gabriel a Christo Carmelita Discalceatus edidit commentaria in Bullam cruciatæ, & in summam D. Thomæ. Sæc. XVII. A. C. 1645.

§. LXXXIII.

Nonnulli Scriptores Acatholici hoc anno defuncti.

Horum præcipuus erat Mathias Hoe, de quo varia sunt Scriptorum judicia, quamvis enim nonnulli *vim igneam divinissimi ingenii* eidem immodica assentatione attribuant, non desunt tamen ex suis quoque non pauci, qui ipsum acriter sugillent, quod Principum genio obsecundandi, aurumque aucupandi studio religionem suam, suæque sectæ caussam sæpius venalem exposuerit; Fama, mendax tamen, erat, occultum fuisse Catholicum, ipsemet enim contra Petrum Cudsemium fatetur, quod ad Romanæ Ecclesiæ subselia a maximi nominis Viris sæpius sollicitatus fuerit, susdeque tamen omnes mundanas dignitates, vanitates, & glorias semper habuerit: quantum vero humilis hic Præco a mundanis vanitatibus abhorruerit, sat luculenter elucet ex prolixo & fastuoso titulo, quo seipsum honoravit, & ab aliis appellari voluit,

Arnold. hist. Hær. l. 2. c. 17. §. 1. & 16. part. 4. sect. 3. §. 1. Niell. in app. Remonst. p. 967. Jæger. Hist. Eccl. Sæcul. XVII.

Sæc. XVII A. C. 1645

voluit, *Theologiæ Paſtor primarius ac Director, Saxoniæ Electoris Concionator Aulicus, Magnificentiſſimi Sacri Palatii Aulæque Cæſareæ Comes, Conſiliarius Saxonicus intimus, & Conſiſtorii Saxonici Præſes &c.* Habetur in calce actorum publicorum Londorpii ſcriptum quoddam, cujus auctor huic Prædicanti plura objectat crimina. Scripſit Hoe commentaria in Apocalypſin, tractatum de diſputationibus Theologicis, alium pro defenſione Hunii, & libri concordiæ contra Bellarminum, exploſionem calumniæ de Apoſtaſia Hoei, apologiam pro Luthero & Auguſtana confeſſione præter plura alia contra Catholicos & Calviniſtas calamo aculeis armato exarata. II. Chriſtophorus Potterus, qui concionem in caput 21. Joannis edidit præter tractatum de Chriſtianæ Charitatis defectu in illis Pontificiis, qui Proteſtantes vitæ æternæ incapaces eſſe contendunt. III. Joannes Dod ſcripſit caſus conſcientiæ, de Sacramentis, de Regimine domeſtico, & paraphraſin in proverbia IV. Thomas Hayne elucubravit tractatum de Dei remediis æqualibus, de pace Eccleſiaſtica, de vita & morte Lutheri & compendiariam S. Scripturæ Synopſin. V. Daniel Featly ſcripſit Catabaptiſtam ſubmerſum contra Anabaptiſtas, rationes

tiones sexdecim pro Episcopatu, strictu- Sæc. XVII.
ram in Lyndomastigem, Sacrilegium A. C. 1645.
Ecclesiæ Romanæ in prohibendo laicis usu calicis, præter plura alia. VI. Guilielmus Tuissius edidit responsionem ad examen libri Perkinsiani de prædestinatione, dissertationem de scientia media contra Suarez, Sabbatum Christianum contra Antisabbatarios, Animadversiones ad Arminii collationem cum Junio, & dissertationem super Decreto Divino, definitum sit, an indefinitum? VII. Nicolaus Scandorfius edidit disputationem de malo & Justificatione, necnon de usu Christianæ libertatis contra adiophora, aliam disputationem de rejectione Judæorum, & adoptione Gentium, præter luctam carnis & spiritus.

§. LXXXIV.

Hugonis Grotii obitus.

De fatis & orthodoxia hujus Viri jam supra sparsim plura meminimus: supereſt tamen, ut de ipsius libris vastissimi ingenii sui monumentis pauca saltem delibemus: Erat is primævo naturæ beneficio ad omnia scientiarum genera natus, nullamque diem sine litera transigens, mira facilitate latinum, Græcum, Hebraicum, Gallicum, Theu-

Vid. supra l. 193. §. 104. t. 57. p. 342. Abrege de l'Hist. Eccl. tom. 10. Niceron t. 1. Barigni vit. Grot.

Sæc. XVII. A. C. 1645.

Theutonicum, Batavum, Italicum & Anglicum idioma præter Orientales linguas ferme omnes didicerat. Profitebatur etiam Lugduni Batavorum Philoſophicas, Philologicas, Theologicas, & forenſis jurisprudentiæ diſciplinas, in inveſtigandis antiquitatibus ſolertiſſimus, juxta ac verſatiſſimus: Habuit clariſſimum ſuæ eruditionis Panegyriſtem ipſum Richelium Cardinalem, qui ſe nonniſi tres Viros vere doctos in mundo noſſe ajebat, Saumaiſium, Bignonum & Grotium, qui ut ajebat Richelius, cuncta, quæ ſcribit, probe digerit, mature ruminat, prudenter ordinat & diſponit, creſcitque cum amplitudine rerum ingenii ſui vis. Habetur in Metallica Hiſtoria Hollandæ Reipublicæ numisma, cum hac inſcriptione: *Hugo Phœnix Patriæ, oraculum Delphi, excellens ingenium & lux illuminans Orbem.* Hic tantusque Vir in patria ſua ob Arminianæ ſectæ patrocinium minime acceptus, inde ex carcere profugus, Pariſios venit, ab ipſo Rege annua mille aureorum penſione honoratus: Evolutis aliquot annis, aut prævalentibus Grotii adverſariis, aut publicis Regni expenſis Regiam liberalitatem ſuperantibus, Grotius ſuam amiſerat penſionem; unde in patriam reverſus, ſperatum a Principe

cipe Henrico Friderico patrocinium, a ſuis tamen hoſtibus ſecuritatem non impetravit, denuo exulare juſſus. Opportune autem Oxenſtirnius Sueciæ Cancellarius illum Francofordiam evocavit, ac Sueciæ Reginæ Legatum in Gallias decrevit, ubi tamen Richelium ſibi minus propitium experiebatur: unde in Sueciam profectus, Chriſtinam Reginam de negotiis in Francia geſtis edocuit, atque ab eadem largiter ditatus, in Hollandiam remeare aggreſſus eſt, tempeſtatis vero inclementia ad Megapolitanam oram ejectus, ac Roſtochium delatus, ibidem die vigeſima octava Auguſti deceſſit annos natus ſexaginta duos: ſi Jurieo & Arnaldini Spiritus Auctori fides, tunc Grotius nulli religioni addictus obiit; referunt enim hi, quod Prædicanti ſatis jejuno ad ſuas hortationes nil aliud reſponderit, *niſi ſum Grotius*, vel *non intelligo*: nec tamen in hoc culpandus; ſi enim Calviniſta fuit, ſufficiebant merita Chriſti, ſi tanquam Catholicus mori voluit, ſuperflua fuit talis declamatoris præſentia, ſi nullius erat Religionis, neutrum juvare poterat. Sæc. XVII. A. C. 1645.

Scripſit Grotius adhuc juvenis Poemata nonnulla, in quibus Romani Pontificis, Galliæ, & Hiſpaniæ & Angliæ Regum necnon Fœderatorum Ordinum

&

Sæc. XVII. A. C. 1645

& Alberti Auſtriaci characteres juvenili temeritate deſcripſerat; edidit etiam tragœdias, epiſtolas ad Gallos, & de Batavo maris jure plura ſcripſit; celebratur quoque ipſius tractatus de jure belli & pacis, qui cum ſummo plauſu exceptus ad genium lectorum ſua fata habuit, illius tamen epitomen valde utilem edidit Profeſſor quidam Amſtellodamenſis Klenkius nomine. Inter ea vero opera, quæ in Hiſtoria Eccleſiaſtica ſibi locum vendicant, ceteris palam eripiunt ejus commentaria in S. Scripturam, ubi Papam immerito Antichriſtum vocari demonſtrat, carpitur tamen, quod novis interpretationibus nimia temeritate & ſtudio inſiterit, & Socinianismo & Pelagianismo nimis ſe addictum monſtrarit, necnon eruditionem profanam non ſine contorta jactantia intruſerit. Scripſit etiam defenſionem fidei Catholicæ de ſatisfactione Chriſti adverſus Fauſtum Socinum, Silvam Sacram ad Auguſtum Thuanum, Disquiſitionem, an Pelagiana ſint ea dogmata, quæ nunc ſub eo nomine traducuntur, librum præſtantiſſimum de veritate Religionis Chriſtianæ, tractatum de cœnæ adminiſtratione, an ubi paſtores non ſunt, ſemper communicandum ſit per ſymbola, Explicationem Decalogi, & trium loco-

locorum S. Pauli cap. 1. ad Epheſios, S. Jacobi cap. 2. & S. Joannis Epiſt. 2. cap. 3. Denique librum de Imperio ſummarum poteſtatum circa Sacra edidiſſe creditur.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. LXXXV.

Proteſtantium gravamina a Catholicis diluta, & graviora ab his contra ipſos propoſita.

Conventum erat inter diſſidentes Imperii Ordines in nuperis Francofordienſibus comitiis, ut religionum gravamina, ne maturandæ paci obex poneretur, prima die Maij hoc anno per utriusque Religionis Deputatos ſine exterorum concurſu componerentur: cum vero Proteſtantes jam anno priori ſub ſpecioſo ſecuritatis promovendæ obtentu in Monaſterienſi Conventu ſua gravamina obtruderent, obſtupuere Oratores Catholici, Principum ſuorum mandatis nondum inſtructi: ne vero ſuo ſilentio cauſſæ æquitati diffidere, vel pacem retardaſſe crederentur, præprimis intrepida mente declararunt, quod quamvis diuturna Europæ tranquilitas primum ſub ementito Imperium a ſervitute vindicandi obtentu a Proteſtantibus fuiſſet perturbata, nihilominus Catholici ad prætenſa

Maier. acta pac. Weſt. tom. 2. Relat. Hiſt. de ead. pac. p. 112.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

tenſa eorum gravamina reſpondere parati eſſent, ac præprimis pro deciſionis norma pacem Religioſam, aliasque Imperii Conſtitutiones, quas ipſi pro libitu ſuo ſiniſtris interpretationibus detorſerunt, juxta obvium, ac genuinum ſenſum acceptarent. Poſtea ad gravamen de reſervato reſponderunt, hoc reſervatum unanimi Ordinum beneplacito fuiſſe decretum & §. *Et poſtea* inſertum, ejusque obſervantiam ab Ordinibus, ipſoque Cæſare in capitulatione juramento promiſſam, & quidem merito jure, eoquod ex jure Divino, naturali, omnibusque legibus prohibitum ſit, proventus, ditiones &c. duntaxat titulo v. g. hujus vel illius ſtatus, officii &c. poſſeſſas, exuto tali ſtatu, vel officio detinere, cum ergo Archiepiſcopi, Epiſcopi &c. proventus Eccleſiaſticos non tanquam Domini hæreditarii, ſed duntaxat ut Adminiſtratores, & non alio, quam Status Catholico-Eccleſiaſtici jure poſſederint, exuto hoc ſtatu illius proventibus jure privantur. Quoniam vero Proteſtantes tali Præſuli ad ſectam deficienti proventus Eccleſiæ ſuæ adjudicandos obtenderent, ſi totum capitulum pariter a religione Catholica deficeret, hinc Catholici eisdem præfatum pacis articulum opponebant, ex hiſce verbis: *ſi unus vel plures Eccle-*

Ecclesiastici &c. simul quoque eis improperabant, quod vix unquam omnes Canonici in electionem Lutherani Pseudo-Episcopi consenserint, sed ejusmodi electiones ab apostatis arte & Marte fuerint extortæ, uti Truchsesii fautores Coloniæ, & postea ceteros in quamplurimis cænobiis feciſſe constaret, cum tamen in Pace Religiosa diserte cautum esset, quod si quis Prælatus a Religione Catholica defecerit, beneficiis eorumque fructibus cedat, & alius Catholicus subrogetur: Econtraio autem sæpissime Lutherani, duntaxat bona Ecclesiastica aucupandi studio, interposito etiam juramento, ore & calamo sancte polliciti essent, se fundationibus, statutis & Canonibus Ecclesiasticis satisfacturos, quinimo se etiam Catholicos simularint, & nonnulli Subdiaconatus Ordinem susceperint, eo duntaxat fine, ut susceptorum Ordinum testimonia Capitulis exhibere, hacque fraude præbendas suffurari possent, quibus obtentis promissa, juramenta, cautiones, omnemque fidem sacrilega perfidia violassent, atque etiamnum suæ sectæ addicti Collegia, Episcopatus, Provincias & Cænobia Catholicis eripuissent, & exterminata religione avita Lutheranismum invexissent. *Profecto, hi non per ostium,*

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Recess. Imp. ad 1530. §. und dieweilen

Sæc. XVII. A. C. 1646. *ingressi sunt, sed aliunde, sicut . . . . .* Cum autem Protestantes se ab istis Præbendis, jure suffragii, vel Regalium concessione ideo privari quererentur, quia Pontificiis legibus arcerentur, & a Papa Pallium accipere nollent, hinc Catholici eis opponebant, quod nulla exstet censura, vel lex Pontificia, quæ Lutheranos excluderet, cum nulla ejusmodi lege antea opus fuisset, quia a primis Ecclesiastici Status incunabulis præter Religioni Catholicæ addictos in toto terrarum orbe nemo alius Christianus fuit toleratus, novas autem Ecclesiasticorum leges, per quas Episcopi & Prælati professionem fidei Catholicæ emittere jubentur, Cæsar nunquam immutare voluerit, & se nunquam immutaturum spoponderit: Omnes autem hi Episcopatus &c. a Catholicis pro Catholicis duntaxat fuerint fundati, nunquam fundandi, si pii Fundatores hæc bona in Acatholicorum manus deventura prospexissent, hacque ratione suffulti Protestantes Augustani, S. Annæ ædes sibi solis vendicarint, eoquod fundatores religione Lutherani ibidem Collegium pro Lutheranis scholaribus dotassent.

Postea

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Poſtea Catholici vehementer querebantur I. quod Proteſtantes non modo irruptione violenta, & prohibita plures Epiſcopatus &c. Catholicis eripuerint, ſed etiam contemptis Cæſareis mandatis, ut Catholicos excluderent, illis ſtatuta & juramenta fidei avitæ contraria impoſuerint: quod autem Epiſcopatuum uſurpatores ad ſuffragia & Seſſiones non admittantur, id conſonum eſſe, replicabant Catholici, antiquiſſimæ conſuetudini & legibus, vi quarum Cæſar nulli unquam inveſtituram jurium temporalium conceſſit, niſi promotus de Pontificia Electionis ſuæ confirmatione docuiſſet: impertinens autem foret, ſi ob novos Sectatores Cæſar omnesque Principes Eccleſiaſtici antiquas leges immutare cogerentur.

Inſuper ipſis exprobrabant temeritatem, qua receſſus Imperii de Anno 1541. & 44. necnon transactionem Paſſavienſem pro retinendis ejusmodi Epiſcopatibus allegare præſumpſerant, cum tamen in pace Religioſa diſertiſſimis verbis ſancitum fuerit, quod Archiepiſcopus, Epiſcopus &c. ſi a fide Catholica defecerit, *ſimul beneficiis & fructibus cedat, & alius Catholicus a Capitulo vel quibus de jure competit, eligatur:* illi vero, qui *ante* hanc transactionem jam

Sæc. XVII. A. C. 1646. sectæ suæ exercitium invexerint, postmodum propter id *vexari* non valeant, sed quiete juribus suis fruantur, quæ verba ad facultatem *retinendi* ejusmodi Archiepiscopatus, necnon ad bona Ecclesiastica *post* hanc transactionem usurpata perperam extendi, Protestantibus declarabant Catholici, minime vero eis suffragari hanc clausulam: *honore & existimatione salva*, cum non dicatur, *salva dignitate, ditione, bonis & juribus &c.* per hoc autem, quod tales a Religione Catholica recedentes suis beneficiis cedere cogantur, jam plurium sæculorum usu & lege Cod. Just. *tit. de SS. Eccl.* apud Catholicos statutum esset, ut deficientes a statu Ecclesiastico priventur suis beneficiis, quæ nonnisi Ecclesiastici Status titulo possidere poterant; hi vero exin nullum honoris & famæ aut libertatis conscientiæ detrimentum patiantur, quia aliquis Archiepiscopus &c. ex sola possessione temporali sui Episcopatus bonam famam non aquisierit, proin nec eidem cedens, illam amitteret, si vero inde honorem habuerit, hic honor esset alligatus huic beneficio ut Ecclesiastico, & propter onus Religionem Catholicam sartam servandi, gregi suo invigilandi, & de idoneis Pastoribus prospiciendi, lupos arcendi &c. honor vero & existimatio Catho-

Catholicorum e contrario graviter læderetur, si postquam aliquis Archiepiscopus a vera fide deficeret, ipsi privarentur beneficio, & jure alium Catholicum in hoc beneficio, dignitate & proventibus subrogandi; hoc ipso enim a Protestantibus juxta dictamen suæ Religionis crederentur, quod ob Religionem, quam tales Catholici Præsules profitentur, a suo beneficio &c. excludi & tanquam falsi dogmatis, idololatriæ &c. rei ad instar hæreticorum haberi, fuissent promeriti: aliunde vero ipsis Protestantibus abunde de honoris & famæ conservatione utpote ab omni molestia securis in præfata pace provisum esset, & beneficiorum cessione nullatenus conscientiæ libertas præpediretur, cum absque ejusmodi beneficio suam sectam libere profiteri valerent. Sæc. XVII. A. C. 1646.

Quantum vero ad reservatum, cum Protestantes in suis gravaminibus dixissent, se in illud non *consensisse*, responderunt Catholici, quod tamen nequidem *dissenserint*, sed totum negotium Regiæ decisioni reliquerint, proin postmodum decisioni factæ consensisse censeantur, præcipue cum Catholici in hujus reservati compensationem in suspensionem Ecclesiasticæ jurisdictionis in Lutheranos certa lege consensissent;

Sæc. XVII. A. C. 1646.

propterea autem antiquum & maximum Catholicum gravamen fuerit, quod Proteſtantes mox poſt pacem Religioſam hoc reſervatum Eccleſiaſticum impugnare, & via facti in Archiepiſcopatus &c. involare præſumpſerint: priusquam ergo Proteſtantes ſibi in aliis ſatisfieri petant, inique ſpoliatos in integrum reſtituerent.

§. und damit ſolcher Friede &c.

II. Querebantur Catholici, quod Proteſtantes pro more ſuo ex pacificatorii receſſus paragrapho, quo duntaxat, *laicis*, ſi ob ſectam emigrare velint, non ob id ſtatim bonis ſuis exuantur, cautum erat, violenta interpretatione Eccleſiaſticos, Cænobia & Collegia reformandi, eorumque bona in Lutherani Domini territorio ſita invadendi jus ſibi arrogarint, cum tamen in pace Religioſa etiam *mediatis* Eccleſiaſticis de ſecuritate cautum, & Juriſdictio Eccleſiaſtica ea conditione fuerit ſuſpenſa, ut ex hac ſuſpenſione nullum tamen præjudicium quibuscunque Catholicis Eccleſiaſticis quoad eorum Religionem, Jura, & bona (quæ licet, quantum temporalia Dominis territorialibus ſubjecta, ſemper tamen locorum Ordinariis ſubjecta manent) inferatur: cum vero Proteſtantes adeo pertinaciter inſiſterent, ut etſi Laici juxta pacem non illico bonis ſuis exui poſſint,

§. dargegen ſollen & §. damit auch

Eccle-

Ecclesiastici tamen ob Religionem, quam a Territorii Dominis diversam profitentur, libere & pro eorum arbitrio bonis suis exui valeant, hinc egregie ipsorum naribus affricabant ipsorummet axioma ab ipsis contra reservatum toties obtrusum: *Ergone professio Catholicæ veritatis est modus amittendi dominii rerum, ac bonorum suorum?* Sæc. XVII. A. C. 1646.

III. Objiciebant Catholici, quod Protestantes manifeste contra pacis Religiosæ articulum duodecimum ex Imperialibus civitatibus, locisque sibi subjectis non solum, ubi utraque, sed ubi sola etiam Religio Catholica viguit, Templa, cænobia, & Catholicorum bona etiam contra particulares transactiones usurparint, & Catholicos ab officiis & opificiis, sepulturis, Sacramentorum usu &c. excluserint, caussando, se id superioritatis jure feciisse, perinde acsi Superiores alicujus civitatis, non æque ac tota communitas Imperio & Cæsari tales violentias prohibenti subjecti essent, & si Protestantes in Religionis caussa, vota Majora non prævalere debere, asserunt, qua ratione pauci Senatores de religione disponere valebant?

IV. Querebantur Catholici, quod Protestantes subditis, qui in Catholicorum territoriis habitant, vel ibi manendi

Sæc. XVII. A. C. 1646.

nendi vel emigrandi libertatem asse-rant, cum tamen ex actis comitiorum constet, hanc facultatem eis semper fuisse denegatam, decretum autem Ferdinandæum, quod in suum favorem allegant, omnino sub- & obreptitium, & nonnisi in Protestantium cerebro efformatum sit: ac oppido mirum videatur, quod Protestantes hoc decretum Ferdinandi I. etsi paci Religiosæ manifeste adversetur, usque adeo extollant, declarationem tamen Ferdinandi II. circa utriusque partis querelas factam inque ipso verborum tenore & sensu fundatam rejiciant. Præterea si Catholici Principes juxta Pacis Religiosæ dispositionem Lutheranos e suis ditionibus ejicere incipiant, id sibimet-ipsis imputent, qui, tametsi hucusque Catholici subditi se nunquam a Lutherani Principis obsequio subduxissent, Catholicos subditos passim e suis ditionibus ejecerunt, & ad suam sectam vi compulerunt.

Quoniam vero Protestantes questi essent, quod reditus &c. ex territoriis Catholicorum Protestantibus non solvantur, & Lutheranorum Scholis &c. ex Catholicorum reditibus non provideatur &c. ad hoc Catholici responderunt, hoc ipsum esse gravissimum Catholicorum gravamen, eoquod Protestantes sibi ex Catho-

Catholicorum territoriis tam immediatis quam mediatis ante vel post transactionem ereptis proventus, decimas &c. quæ tamen ipsis nullatenus debentur, extorquere velint, & prorsus insulse querantur, quod Ministeriis, Scholis &c. Catholici ex reditibus suis non provideant, cum tamen Catholici in hisce territoriis suos reditus exportare non permittantur, nisi prius Lutherani partem debitam, & plerumque plusquam debitam detraxerint. Sæc. XVII. A. C. 1646.

V. Querebantur Catholici, quod, cum jurisdictio Ecclesiastica duntaxat circa Lutheranam fidem, ministeria, ritusque Ecclesiasticos fuerit suspensa, Protestantes tamen Præsulum Catholicorum jurisdictionem quoad alia interturbarint, proprio arbitrio Consistoria & ministeria erigentes, ad quæ violenter etiam Catholicos pertrahere, & Episcopos a visitationibus Ecclesiarum Catholicarum, a confirmationibus, & Beneficiorum collationibus præpedire attentarint: quod autem contra jura Papalia Protestantes quererentur, ejusmodi querelas recta paci Religiosæ adversari, declararunt Catholici, obstupuerunt autem, quod Protestantes Cæsareæ Majestati suæ jus primarum precum in dubium vocare præsumpserint, cum tamen illud Cæsares, ante-

Sæc. XVII. A. C. 1646.

quam de Huſſiticæ aut Lutheranæ ſectæ embrionibus vel quidem ſomniatum fuit, jam multis, retro ſæculis, vel ex indulto Pontificio, aut ſaltem ex antiquiſſima & in Imperio recepta conſuetudine quiete poſſederint.

VI. Mirabantur Catholici, quod Proteſtantes contra duos Authores Catholicos queſti eſſent, illos in ſuis libris docuiſſe, pacem Religionis nonniſi tolerantiam vi extortam &c. eſſe, cum tamen ex Proteſtantibus quamplurimi, etſi in Imperii negotiis minime verſati, nec Protocolla, & acta inſpexerint, non tamen erubeſcant catervatim de Jure publico & pace Religioſa ſcribere & pro ſuo arbitrio eam ſanctionesque publicas interpretari & contra Cæſarem ac Catholicos periculoſiſſimas aſſertiones & conſecutiones evulgare. Ita nempe jam tum Proteſtantes publicæ pacis pacta pro ſuo arbitrio contra Catholicos interpretandi licentiam ſibi arrogarunt, qua invaleſcente Anno 1719. die vigeſima ſecunda Decembris non modo ex detorta pace Weſtphalica & Imperii Conſtitutionibus *jus Simultanei ſeu reformandi* Principibus Catholicis abrogare auſi ſunt, ſed etiam hanc doctrinam deinceps in omnibus Scholis & Academiis invehi præceperunt: quocirca Cæſar die duodecima Apri-

Schauroth t. 2. Concluſ. Evang. pag. 587.

Aprilis adversus hæc noxia, Imperii legibus contraria, & ad dissidia, turbas, crebrasque inter Caput & membra dissensiones tendentia principia, pacisque detorsiones reclamabat, inlisibens, ne deinceps recens adinventas ejusmodi publicarum legum detorsiones & interpretationes unice in Protestantium favorem pro arbitrio suo excogitatas in Scholis suis traderent, sed veras & communi Cæsaris & Ordinum consensu receptas interpretationes sequerentur: Verum usque adeo jus reformandi Catholicis denegare, Protestantium intererat, ut ipsum Cæsarem, qualiter pax Westphalica sit interpretanda, docere, simulque novam, & adulterinam eorum interpretationem veluti *genuinæ Imperialium statutorum intentioni mentique* consonam venditare auderent, capto exinde hoc emolumento, quod per continuum novam hanc doctrinam in omnibus suis Scholis tradendi usum tandem illa velut vera legis interpretatio esse credatur, & Catholici, qui passim Protestantium Universitates frequentant, falsa ejusmodi principia imbibant. Sæc. XVII. A. C. 1646.

VII. Questi insuper sunt Catholici, Protestantes petiisse, quod in causis Religionis votorum pluralitas non prævaleret, ad hoc autem responderunt

Sæc. XVII. A. C. 1646.

derunt Catholici, id ſtatutum eſſe in Imperialibus Conſtitutionibus, quæ nullum caſum exciperent.

VIII. Quia vero Proteſtantes, in ordinariis & extraordinariis deputationibus parem utriusque partis numerum eſſe ſervandum poſtularunt, hinc regeſſerunt Catholici, ad ordinarias Deputationes Electoribus &c. jam dia ante Proteſtantes jus eſſe aquiſitum, in extraordinariis quidem quandoque numerum fuiſſe auctum, nunquam vero auditum, parem ex utraque parte numerum fuiſſe.

IX. Circa Donawerthanam urbem reſponderunt Catholici, illius urbis cives ſibi ſua contumacia bannum Imperii accerſiviſſe, reddendam autem eſſe urbem, ſi Electori Bavaro executionis expenſæ fuerint refuſæ: ſi autem Rudolphus II. hanc urbem plene reſtitui pollicitus eſſet, id ſine damno tertii intelligendum eſſe.

X. Articulum de Juſtitia Catholici ad generalia Imperii comitia rejecerunt.

§. LXXXVI.

Quædam compoſitionis media Catholicis a Proteſtantibus propoſita, & Catholicorum reſponſa.

Has

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Has Catholicorum reſponſiones ad Proteſtantium gravamina Trautmansdorffius Comes Cæſareæ Legationis Princeps Proteſtantibus, ac poſtea Suecis Osnabrugæ communicabat, quas poſtea unacum Proteſtantium gravaminibus ipſimet Catholici Mediatoribus utriusque partis tradebant. Querendi cauſſam longe æquiorem Catholicis eſſe, fatebantur non modo Cæſarei, ſed & Mediatores, imo ipſemet Oxenſtirnius Comes Sueciæ Legatus ingenue faſſus eſt, ſe hucusque ignoraſſe, quod tam fundatas querendi cauſſas haberent Catholici: Verum jam firmum fixumque erat, Proteſtantium arbitrio nonnihil indulgere, eorumque amicitiam Eccleſiaſticorum ſpoliis emere. Hanc in rem proponebatur, annorum terminum, quibus Eccleſiaſticorum quorumdam bonorum poſſeſſio in Pragenſi tractatu Proteſtantibus indulta fuerat, prorogandum, & ſalvis Catholicorum conſcientiis quædam poſtulata circa temporalia Proteſtantibus eſſe concedenda. Hanc Catholicorum indulgentiam commendabat Trautmansdorffius, quocirca a Proteſtantibus petiit, ut mentem ſuam deſuper explicarent. Hi ergo quasdam declarationes Osnabrugæ, alias Monaſterii Trautmansdorffio tradiderunt, quas

Maier act. pac. Weſtph. t. 2. l. 15. §. 1. & ſeqq. Adam relat. l. 12. pag. 211.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

quas tamen Catholici ipsis prioribus eorum postulatis longe duriores, magis enormes, & in totale Religionis Catholicæ exterminium collimare deprehenderunt: ad eas tamen responderunt, pacisque studio animati, ad illa descenderunt temperamenta, quæ ab ipsis Protestantibus haud rejicienda crederent: Erant autem nova Protestantium petita.

I. Hac transactione etiam absentes obstringantur, sique conventio hæc in irritum caderet, salva permaneant Protestantibus jura pristina: Responderunt Catholici, idem quoque sibi esse concedendum.

II. Passavienſis transactio & pax Religionis sit fundamentum & norma conventionis: reservatum autem Ecclesiasticum rejiciatur & Archiepiscopatus &c. qui ab anno millesimo sexcentesimo decimo octavo Lutherani fuerunt, tales maneant, qui vero Catholici, Catholicis reddantur, & qui fuerunt mixti, in eum statum, quo præfato anno fuerunt, redigantur. Responderunt Catholici, pro norma eas haberi, in sano tamen sensu acceptas: reservatum vero esse partem essentialem pacis religiosæ, proin rejici non posse, nihilominus Catholicos, etsi omnia bona Ecclesiastica ante & post hanc pacem ablata

ablata repetere possent, condescendere tamen, ut Protestantes adhuc per quadraginta annos ea, quæ ab anno hujus sæculi vigesimo septimo die duodecima Novembris possederunt, possidere valeant, nisi interim in Catholicorum potestatem legitime venerint: Ab ejusmodi tamen Archiepiscopatibus &c. nullatenus excludendos esse Catholicos, nec eorum electiones, aut postulationes esse præpediendas, sed Catholicis liberum suæ Religionis exercitium in his Ecclesiis per istos 40. annos relinquendum. Sæc. XVII. A. C. 1646.

III. Aboleantur Menses Papales, & Pontificis collationes, nec Prælatus Evangelicus a Papa confirmationem, sed duntaxat a Cæsare regalia petat, cui primarum precum jus ita integrum maneat, ut etiam Lutheranus vocetur ad Ecclesias Lutheranas: Responsum est a Catholicis, omnino servandos esse Menses Papales & preces primarias, uti antea, Electos quoque & postulatos etiam a Papa promotos a Cæsare esse protegendos.

IV. Horum Archiepiscopatuum &c. Prælati in Imperii conventibus gaudeant jure Sessionis & suffragii, R. id indulgendum esse ablatorum Archiepiscopatuum possessoribus nonnisi in circularibus Diætis, quin ab iis Catholici arcean-

Sæc. XVII. A. C. 1646.

arceantur, in universalibus autem Imperii comitiis servandum esse usitatum hucusque morem.

V. Catholicus Archiepiscopus &c. si a fide cum majori parte Capituli deficit, habeat jus reformandi, si vero *solus* fit Apostata, quoad vixerit, gaudeat omnibus possessionibus, excepto jure reformandi, eo mortuo, liberum sit subrogare Catholicum vel Lutheranum: si vero Catholici Protestantem elegerint, hic sine reformandi jure omnes possessiones ad dies vitæ habeat: idem observetur in Ecclesiis Protestantium: verum Catholici institerunt dispositioni in reservato factæ.

VI. Omnes mediatæ Ecclesiæ a præfato anno occupatæ, perpetuo Protestantibus cedantur, quæ vero hoc anno penes Catholicos erant, etsi in Protestantium terris sitæ, Catholicis relinquantur, nullatenus tamen Jesuitis aut aliis, pro quibus non sunt fundatæ, tradantur, sitque in arbitrio Conventuum vel majoris partis, Protestantium sectam amplecti, Lutheranum Abbatem vel Priorem eligere, aut cænobia &c. Protestantibus resignare, salva quoque maneant Protestantibus jura visitandi &c. concionatores, & in monasteriis Virginum Præpositos Lutheranos constituendi, quibus Dominis

minis Religioſi Catholici in civilibus & criminalibus ſint ſubjecti, & ad ferenda onera conſueta obſtricti. Reſponderunt Catholici, quod hæc bona ubicunque ſita poſt pacem Paſſavienſem occupata Proteſtantibus per 40. annos libere relinquant, ſi ea præfato anno & die poſſederunt, & etiamnum poſſideant, niſi interea poſſeſſionis habitæ titulus evanuerit, aut per alias deciſiones juridicas vel pacta Catholicis aliunde debeantur: nobilitati autem immediatæ conceſſum non ſit Religionem Catholicam in ſuis terris abolere, minus Catholicos ſubditos ad ſectam inducere, vel Nobilitatem Catholicam immediatam in ſuæ Religionis uſu turbare. In illis vero civitatibus Imperialibus, ubi hoc tempore ſola viguit ſecta, maneat illa unacum bonis a præfato anno poſſeſſis per quadraginta annos, ita tamen, ut Catholicis unum vel plura Templa pro libero exercitio Religionis relinquantur, & Proteſtantes teneantur reſtituere bona poſtea occupata & illas ædes Sacras, quas ipſi anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſeptimo demoliti ſunt. Sæc. XVII. A. C. 1646.

VII. Omnibus ſubditis Proteſtantibus Catholici liberum, ſaltem privatum ſectæ uſum permittant, ſique ex Proteſtantibus nonnulli in ditiones Catholico-

Sæc. XVII. A. C. 1646.

licorum migrare velint, recipiantur, nec juramentis pactisque sectæ contrariis onerentur, nec etiam ab officiis, hæreditatibus, aut sepultura communi arceantur, nec ad emigrandum cogantur: aboleantur vero reformationes nonnisi titulo juris gladii, detentionis, vel Patronatus factæ: Respondebant Catholici, hoc postulatum esse paci Religionis contrarium: ne tamen emigrationi terminus nimis angustus præfigeretur, Catholicos esse prospecturos.

VIII. Reditus, decimæ &c. quæ ad Evangelicas Ecclesias omnes spectant, etiam ex Catholicorum territoriis pendantur, sartaque sint Protestantibus advocatiæ jura in Cænobiis Catholicis usitata, sique ex Protestantibus aliquis ex suis fundationem fecerit, semper proventus illuc pendantur, etsi Successor factus fuerit Catholicus, & reditus &c. qui Ecclesiis destructis pendebantur, dentur possessoribus anni hujus sæculi decimi octavi, quæ vero ab hoc anno fuerunt desolatæ, earum reditus territorium sequantur: id concesserunt Catholici quantum ad reditus ex territoriis Protestantium profluentes, ita tamen, ut innovationes præteritæ & futuræ rejiciantur, & æqualis semper inter Catholicos & Protestantes fiat distributio.

IX.

IX. Omnis Jurisdictio Ecclesiastica in Protestantes, necnon jura Papalia tollantur: Annuere Catholici, salva Religionis pace, & jurisdictione Ecclesiastica in casibus Protestantium sectam non concernentibus, proin salva maneat jurisdictio in Catholicos in Protestantium territoriis habitantes, in causis autem matrimonialibus, si contrahentes sint Lutherani, & Protestantes in possessione fuerint cognoscendi, deinceps per 40. annos cognoscant, si autem in possessione fuerunt Catholici, si una saltem, vel utraque pars Catholicam Religionem profiteatur, hoc jus, æque ac ceteræ caussæ Augustanam confessionem non tangentes, uti juris Patronatus, decimarum, sacrilegii &c. penes Catholicos permaneant. Sæc. XVII. A. C. 1646.

X. Edictum Cæsaris restitutorium irritum declaretur; ad hoc responderunt Catholici, hanc declarationem esse superfluam, cum de hujus edicti contentis in præsentiarum contendatur, an autem Calvinistæ etiam hac conventione frui debeant, Lutherani desuper suam mentem explicarent, Scwenkfeldianos vero & Anabaptistas, aliosque Sectarios ubique eliminandos esse: ad ceteros vero Protestantium articulos Catholici ea, quæ in nuperis suis responsis jam pridem dicta sunt,

Sæc. XVII. A. C. 1646.

repetebant, salvo jure addendi, declarandi, & mutandi.

§. LXXXVII.

Novæ deliberationes super utriusque partis postulata.

Meiern acta pac. Westph. t. 2. l. 15. §. 11. & seq.

Hæc responsa Catholici Cæsareis Oratoribus die decima quinta Martii tradidere, declarantes, quod salva conscientia ad ampliora descendere haud possent: Trautmansdorffius tamen Lutheranis Archiepiscopis Regalia, Sessionem & suffragium in comitiis ex Cæsaris mente indulgendum esse censebat: Certabant interim Protestantes, ut Gallorum, Suecorum, omniumque, quos sibi proficuos fore sperabant, opem adversus Catholicorum postulata obtinerent: haud segnius Catholici Gallorum, Veneti Oratoris, & Legati Apostolici, aliorumque Oratorum patrocinio petitionum suarum æquitatem impense commendarunt. Pollicebantur suam opem Venetus & Galli, censebant tamen temporum iniquitati, hostium potentiæ & numero, necnon Protestantium importunitati & ferociæ nonnihil concedendum, nec ad eorum petitionem Deputatos Osnabrugum decernendos esse: ex ipsa autem Catholicorum ignavia & pusillanimitate crescebat Protestantium

stantium audacia, ut æquissima compositionis media explooderent, & audacter Catholicis præscriberent, quod pro conventionis norma neutra pars conscientiam haberet, si enim, inquiebant illi, salva conscientia Protestantium sectam evoluto sæculo in Imperio admittere poterant, cur non & transactionem de bonis Ecclesiasticis? præcipue cum Ecclesiastica bona non pro Catholicis fundata sint, sed pro Lutheranis, qui immerito pro hæreticis, potiori vero jure Catholici pro talibus haberentur: nulla autem pax speranda esset, nisi inter utramque partem æqualitas, & ea non ad tempus vel per quadraginta annos duratura, sed perpetua stabiliatur transactio: His præmissis die octava Aprilis omnia sua postulata jam prius proposita denuo urgebant, duntaxat in hoc mitiores facti, quod Prælato Ecclesiastico immediato, si cum toto vel majore Capituli parte Lutheranus fiat, non amplius jus reformandi assererent, & pro Lutheranis Catholico Principi subjectis libere commorandi, & pro sectæ suæ exercitio ad vicinum locum excurrendi facultatem peterent. Impertinens videbatur Catholicis hoc Protestantium responsum, ex quo luculenter inferebant, quod Protestantes, cum conscientiæ rectæ

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

dictamen pro conventionis suæ norma haberi nolint, duntaxat siniſtras suas pacis religioſæ interpretationes, bona Eccleſiaſtica aucupandi aviditatem, & Catholicos exterminandi ſtudium pro fundamento haberi velint: quod autem bona Eccleſiaſtica pro Lutheranis fundata, & Catholicos potiori jure pro hæreticis habendos eſſe aſſeruerint, inſulſam hanc temeritatem reſponſo haud dignam declararunt, cum literæ fundationum & annexæ conditiones Lutheranæ ſectæ inſtitutis recta opponantur, & cum Lutherani nuper ad quartum gravamen reſpondiſſent, quod a Lutheranis facta fundatio, etſi Succeſſor ſit Catholicus, apud Lutheranos permaneat, cur non eodem jure Catholicorum fundationes, etſi Succeſſores facti ſint Lutherani, apud Catholicos tamen permaneant? Nihilominus Catholici pacis ſtudio declararunt, quod conceſſis quadraginta annis, adhuc decem imo & viginti annorum terminum addere velint, intra quem Proteſtantes bona Eccleſiaſtica im- & mediata absque ulla juris aut facti moleſtia poſſidere valeant: Quoniam vero Proteſtantes nec hac Catholicorum indulgentia contenti eſſent, nec Catholici Deputati plura concedere poſſent, re infecta Monaſterium reverſi ſunt.

§. LXXXVIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1646.

§. LXXXVIII.

Iterata Catholicorum Proteſtantes ad æquiora reducendi Molimina.

Mærebant omnes Catholici, & in luctu vivebant, a Deputatis edocti, quod Proteſtantes duriſſimis ſuis poſtulatis adeo pertinaciter inſiſterent, ut tandem & reliqua Eccleſiarum bona Catholicis eripere machinarentur, falſo, non minus ac ridicule jactitantes, ea potius pro ipſis, quam pro Romano-Catholicis fuiſſe fundata: cum ergo Catholici in hac violenta oppreſſione nil reliquum haberent, niſi ut ad Cæſaris Legatos plena agendi poteſtate munitos recurrerent, hinc eorum mentem ſuper cuncta Proteſtantium poſtulata, propoſitis variis quæſtionibus, explorare decreverunt. Hi vero, cum jam antea Proteſtantium pervicaciam frangere incaſſum laboraſſent, eisdem non modo pro Eccleſiaſticorum bonorum poſſeſſione centum annorum terminum promiſerunt, ſed plura alia conſequendi ſpem fecere, ea tamen lege, ut quoad Catholicas Eccleſias reſervatum Eccleſiaſticum perpetuo vigeat: cenſebant igitur ſilentio interim prætereundam eſſe quæſtionem, quamdiu Proteſtantes in tranquilla Eccleſiaſtici ſpolii poſſeſſione

Adam. Ad. relat. Hiſt. Hiſt. Pac. Weſtph. c. 12. pag. 245.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

sione relinquendi sint, sicut & utrum urgendum sit, ut intra hujus possessionis terminos Catholici etiam ad usurpatas Ecclesias eligantur? Existimabant quoque de Annatis, Mensibus Papalibus, & jure Pallii nullam esse mentionem faciendam, petendum tamen, ut Protestantes horum loco, certi quid pendant Cæsari, cui etiam salvæ & integræ permaneant primæ preces, sicut & Catholicis Canonicis in Ecclesiis mixtis Exercitium suæ Religionis vel publice in choro, vel privatim in suis Sacellis: Insuper censebant, quod Protestantibus per liberam Capitularium electionem ad Prælaturas vocatis titulus *Electi* aut *postulati* tribui, necnon illi ad Sessionem & Votum admitti possint, dummodo promittant, quod hasce Prælaturas nolint facere hæreditarias, & Ecclesiam administrandi indultum loco investituræ a Cæsare petant, atque juramentum fidelitatis pro concessione temporalium præstent; in civitatibus vero Imperialibus, ubi utraque viget religio, utriusque exercitium permaneat, pacisque Pragensis dispositio servetur, sique, præprimis Augustæ, conventiones particulares in usum deduci poterunt, illis insistendum sit, secus juxta Amnestiæ tenorem cuncta in statum Anni post Christum natum millesimi

lesimi sexcentesimi vigesimi septimi reducantur: circa Nobilitatem vero *immediatam* omnino observetur Pax Pragensis. Cum vero Catholici sciscitarentur, quantum circa credendi libertatem subditis concedendam, Protestantibus indulgere valeant, responderunt Cæsarei, Imperatorem suis subditis hæreditariis autonomiam semper negaturum: quid vero alii status indulgere velint, penes ipsos foret: nunquam vero generalis credendi libertas, utpote paci Religiosæ adversa, concedatur: ad quæstionem autem, an admittenda sit æqualitas Assessorum in camera? declararunt Cæsarei, eam esse denegandam, concedendum tamen, ut in causis ex pace Religiosa descendentibus pares numero de utraque Religione ad eas decernendas adhibeantur, sintque imposterum quatuor Præsides Cameræ: Cæsar vero in Consilium suum Imperiale quosdam Assessores Protestantes assumere intendat, eo numero, ut causæ ex pace Religiosa nascituræ per eos de utraque Religione cognosci possent: censuerunt quoque Cæsarei, suffragiorum pluralitati in causis publicis, non autem Religionis esse innitendum: in deputationibus vero Imperii paritatem statuum utriusque Religionis Protestantibus esse indulgendam.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. LXXXIX.

Catholicorum ſententia ſuper Cæſareis propoſitis.

Quoniam Catholici nimium Proteſtantibus indulgeri arbitrarentur, hinc die vigeſima octava Maij Cæſareis expoſuerunt, centum annorum terminum eſſe quidem nimis oneroſum, Catholicos tamen hanc indulgentiam utpote jam promiſſam per modum *paſſivæ permiſſionis* diſſimulaturos, ſalvo reſervato Eccleſiaſtico, & pactis ſpecialibus: Menſes Papales, aliaque jura eſſe tuenda, Canonicis, ubi quatuor vel plures reperti fuerint, publicum in Choro, aut ſaltem privatum Religionis exercitium eſſe ſtabiliendum, nec eos a reſidentia Perſonali arcendos, nullatenus tamen Proteſtantibus electis ad Archiepiſcopatus concedendum, ut inter Eccleſiaſticos Principes locum obtineant, ſed per capitulorum electiones vocati in tertio loco Seſſionem accipiant, directorio penes Salisburgenſem Epiſcopum & Auſtriacos Principes relicto: in civitatibus quoque Imperialibus, ubi ſola Confeſſio Auguſtana viget, unum, alterumve Templum Catholicis cum pleno Religionis exercitio concedendum, nec eos ab officiis, civium juribus vel opi-

opificiis excludendos: nec etiam permittendum, ut contra ſpecialia pacta ejusmodi Civitates præcipue Auguſtana gravaretur in Eccleſiaſticis & Politicis: denique circa libertatem credendi ſtandum eſſe nuperæ Catholicorum ſententiæ, & circa paritatem Aſſeſſorum, & Præſidum numerum nihil adhuc Proteſtantibus eſſe offerendum. Verum moderatæ adeo declarationes nondum frangere poterant pervicaciam Proteſtantium, qui non centenariam, ſed *perpetuam* Eccleſiaſtici ſpolii poſſeſſionem, & perfectam in omnibus æqualitatem, pluraque alia longe duriora iis, quæ antea propoſuerant, tanquam jura debita ſibi concedi poſtulabant, unice conſentientes, ut Eccleſiaſticus a Catholica vel viciſſim a Lutherana Religione deficiens dignitate & beneficio, ſalvo tamen honore, privetur, vitalitium tamen acquirat: Poſtea, ut Catholicos ab æqualitate multum abeſſe oſtenderent, eisdem obtrudebant, quod hi tres Electoratus Eccleſiaſticos, duos Archiepiſcopatus, triginta duos Epiſcopatus, Abbatias quinquaginta ſeptem præter novem Abbatiſſas, & quatuor Balivias adhuc poſſiderent, e contrario autem Proteſtantes nonniſi duos Archiepiſcopatus, quatuordecim Epiſcopatus, & ſex Abbatias Catholicis eripuiſ-

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

eripuissent. Tam enormia Protestantium postulata exacerbabant Catholicos, qui mitiora a Saxoniæ Legatis expectantes, illos tanquam Mediatores adhibebant: verum & hi circa Religionis articulos cum ceteris Protestantibus conspirabant, & centenariam possessionem, si interim conveniri nequiret, ad alios centum annos extendi, reservatum Ecclesiasticum aboleri, terminum restitutionis ad annum hujus sæculi vigesimum quartum restringi, in Bohemia, Moravia, Silesia & Austria Lutheranæ sectæ exercitium, salvo emigrandi jure, permitti & æqualitatem Consiliariorum Imperialium stabiliri postulabant: circa reliquos vero articulos ipsemet Saxoniæ Elector datis die decima Julii literis Protestantes hortabatur, ut ob exigui momenti dissidia Catholicis non adeo molesti essent, nec Germaniam penitus in cineres redigi permitterent: ipse etiam Cæsar ad Altenburgicum & Brunsvicensem Principes, quorum Oratores durius cum Catholicis agebant, datis literis moderationem, incassum tamen, commendabat: Catholici quoque Oratores immodica Protestantium postulata ad Cæsarem referentes, Trautmansdorffium Comitem rogarunt, quatenus nihil ultra Protestantibus sine Catholicorum consensu tribueret, sed Suecis,

cis, Gallisque Proteſtantium duritiem exponeret, declarans, quod ſi hi noviſſime a Catholicis indulta rejicerent, fruſtra de concordia deinceps ageretur, cum ſalva conſcientia, ac honore tam iniquis Proteſtantium poſtulatis conſentire haud poſſent. Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. XC.

Nova Cæſareorum declaratio ſuper Proteſtantium poſtulata.

Vacillabant ex Catholicis non pauci, qui aut Proteſtantium potentiam, aut Religionis, ſuarumque fortunarum, quas adhuc reliquas habuere, jacturam veriti, ſub neceſſitatis publicæ obtentu Adverſariis quidlibet eſſe tribuendum ſuadebant: Hos tamen poſtmodum nonnihil erexerat immota quorumdam Præſulum conſtantia, inter quos præcipue Henricus Auguſtanæ Eccleſiæ Epiſcopus pridie ſui obitus palam profitebatur, quod ſuæ ſententiæ, quam die decima quinta Novembris anni ſuperioris manifeſtaſſet, ad extremum „usque halitum inſiſtere vellet, proin „in univerſos illos Tractatus, qui an„tehac unquam, & usque in præſens „tempus, horam, & diem, ac etiam „nunc inſtituti ſint, aut impoſterum in„ſtituendi eſſent, de punctis & mediis, „quæ

Sæc. XVII. A.C. 1646. „quæ catholicæ Religioni, ejusque adhærentibus in dogmatibus, jurisdictionibus, rebus, ac Personis contrarientur, neque in universum, neque ex parte consentire possit, debeat, aut velit.„

Obiit autem laudatissimus hic Præsul Dilingæ die vigesima quinta Junii anno ætatis suæ septuagesimo septimo, Pontificatus vero Augustani quadragesimo octavo. Hujus Viri utpote Religionis studio flagrantissimi jacturam præcipue deplorabant Catholici, qui magnanimo defensore destituti omnem movebant lapidem, ut saltem summi Pontificis Nuntius, & Osnabrugensis Episcopus oppressam Catholicorum caussam firmo pectore tuerentur, Gallosque a noxio cum Suecis & Protestantibus fœdere abstractos ad opem Catholicis ferendam inducerent: Neuter deerat suis partibus, & quidem Osnabrugensis Episcopus gravibus oppido verbis iterum iterumque Gallis exposuit, quam fatalis esset Catholicæ Religioni eorum cum Ecclesiæ hostibus conjunctio, cum hi Gallorum ope nuper tres urbes in Colonienſi Archiepiscopatu Catholicis eripuerint, Monasterienſem, Paderbornenſem, Fuldenſem, Corbeienſem, Hirsfeldenſem &c. devastarint, ubique hæresin publice inve-

invexerint, & Catholicis, Ecclesiis, & monasteriis immensum damnum intulerint, quod absque Gallorum fœdere nunquam tentare potuissent: denique Gallis ob oculos posuit, quam graviter hujus conjunctionis causſa, plurimi Archiepiscopatus, Episcopatus, dominia, ditiones, jura Catholicorum, & quod deterius est, tot animarum millia periclitentur &c. Verum Galli, ne fœderatorum amicitiam amitterent, divinæ fidei damna flocci habebant, & Catholicis quidem amplis verbis opem contra Protestantes pollicebantur, eodem vero halitu Protestantibus contra Catholicos auxilia promittebant, simulque Catholicis duntaxat centenariam, Protestantibus vero *perpetuam* transactionem super possessione bonorum Ecclesiasticorum suadebant, hos ad constanter postulandum, illos ad immote negandum incitabant, arguebant Cæsareos de nimia erga Protestantes indulgentia, ipsi vero nil intentatum relinquebant, ut Cæsareos, Catholicosque ad hanc necessitatem redigerent. Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. XCI.

Ultima Catholicorum declaratio circa Protestantium postulata.

Cum

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Cum autem Proteſtantes metuerent, ne Catholici immoderatis eorum poſtulatis exacerbati totam negotiationem, non ſine maximo fœderatorum damno diſſolverent, hinc Oxenſtirnius Sueciæ Legatus cum nonnullis aliis Monaſterium venit, ſingulare concordiæ deſiderium præſeferens: Huic ergo Cæſarei adhibitis in conſilium perpaucis Principum Legatis die duodecima Julii *finalem*, ut vocabant, *declarationem* Catholicorum nomine exhibuerunt: In eo contra ceterorum mentem plurima Proteſtantibus denuo indulſere, & quidem primo, terminum reſtitutionis & poſſeſſionis bonorum Eccleſiaſticorum necnon jurisdictionis Eccleſiaſticæ ad annum hujus ſæculi vigeſimum quartum retrotraxere, & deſtitutos in poſſeſſionem dicti anni reſtitui, in Eccleſiis immediatis ſtatuta antiqua, necnon Menſes Papales juxta hujus anni uſum obſervari indulſerunt, utque Nobilitas immediata necnon civitates Imperiales tam quoad Religionem, quam quoad bona Eccleſiaſtica poſſeſſione & obſervantia gauderent, declararunt.

Omnia bona Eccleſiaſtica immediata & mediata præfato anno a Proteſtantibus poſſeſſa, niſi ſint extra uſurpantium territoria, aut aliis Catholicis ſtatibus incor-

incorporata, ad centum annos poſſidenda, Proteſtantibus reliquere: ea, quæ pro annatis &c. antea Pontifici, nunc Cæſari pendi voluerunt; in mixtis vero Eccleſiis jus primarum precum ita Cæſari aſſeruerunt, ut ei liberum ſit vel Catholicum vel Lutheranum præſentare: ubi vero ſola viguerit Lutheri ſecta, Lutheranum præſentet: in illis quoque Monaſteriis, ubi præfato anno tam Catholici quam Lutherani fuere, ſalvis utrinque juribus permixtim remaneant: in Auguſtana etiam civitate Lutheranis duo Templa concedantur. Sæc. XVII. A. C. 1646.

Hanc Cæſareorum declarationem Oxenſtirnius Osnabrugæ Proteſtantibus exhibuit. Hi tamen ex ipſa Catholicorum indulgentia efferatiores effecti, die vigeſima quarta Auguſti aliam declarationem, quam pariter *finalem* ſeu ultimam vocabant, Comiti de Lamberg & Cranio Cæſareis Oratoribus tradidere; in ea præprimis terminum, *a quo* reſtitutio incipiat, ad annum hujus ſæculi vigeſimum primum extenderunt, quin tamen ante hunc terminum gravati, v.g. Palatinus Comes, Biberacum, Dunkelſpila & Kaufbura a reſtitutionis beneficio excludantur: terminum vero *ad quem* voluerunt eſſe centenarium: Menſes Papales & preces primas in Eccleſiis mixtis duntaxat

Sæc. XVII. A. C. 1646

circa Catholicos electos valere cenſuerunt. Annatas vero, jura Pallii. confirmationum &c. rejecerunt: mediata bona Eccleſiaſtica, oppignorationes, Nobilitatem immediatam, civitates Imperiales etiam mixtas ad ſtatum præfati anni reſtitui petierunt: Egram, & Donawertham in priſtinum libertatis Imperialis ſtatum reponi, Aquisgranenſibus vero, Comitibus, Nobilibus, urbibus, communitatibus, & Catholicorum ſubditis publicum ſectæ ſuæ exercitium, ſi illud præfato anno habuere, etiam in hæreditariis Cæſaris Provinciis concedi, & ſectæ cauſſa exulantibus reditum & libertatem conſcientiæ indulgeri poſtularunt, & neminem deinceps ad emigrandum eſſe compellendum, nec ab opificiis, officiis, aliisque civium juribus arcendum, omnem vero immutationem a Palatino Neoburgico Solisbaci & Hilpolſteinii factam, eſſe reſcindendam decreverunt. Denique jus reformandi ex jure feudali, gladii, criminalis jurisdictionis, Patronatus &c. nullatenus inferri poſſe, proin omnia reformata ad ſtatum dicti anni reducenda eſſe declararunt.

§. XCII.

Sæc. XVII.
A. C. 1646.

§. XCII.

Cæsaris sollicitudo pro inveniendo postulatorum temperamento.

Interim Ferdinandus Imperator ea, qua inclaruit, pietate ac Religionis Zelo omnes tentabat vias, quibus iniqua Protestantium postulata temperare, ac tamdiu exoptatam pacem promovere posset. Eo fine doctissimorum juxta ac gravissimorum Virorum judicia expetivit, ne in tanti momenti negotio Deum, suamque conscientiam læderet, nec Catholici, crescente Protestantium pervicacia, diutius cum extremo animarum periculo affligerentur: Præcipiebat etiam suis Legatis Monasterii & Osnabrugæ agentibus, ut cum Moguntinis, Colonienſibus & Bavaris Oratoribus desuper sedulo deliberarent, simulque, quinam inter Protestantes magis proterve tam exoticis postulatis insisterent, expiscarentur, eisque, si omnem moderationis viam respuerent, palam declararent, quod Catholici potius extrema quæque oppetere, quam a juribus sibi ab antiquo, necnon ex pace Religionis competentibus recedere parati essent: Præterea Monasterium ad eosdem Oratores suos mandata transmisit, quorum præcipua hæc

Mayer acta Pac. West. t. 3. l. 20. §. 12. & seqq.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

erant capita: I. si Protestantes oblatam centenariam possessionem omnino rejicerent, perpetua permitti poterit: II. terminus *a quo* possessionis Ecclesiarum immediatarum sit annus hujus sæculi vigesimus octavus, cum ex anno vigesimo septimo aliunde Catholicis parum commodi accederet, præcipuis Episcopatibus &c. hoc anno jamjam per Protestantes usurpatis: proin amore pacis circa reliquas Ecclesias condescendatur, dummodo Osnabrugensis & Mindensis Catholicis servari possint. III. Anni tantum millesimi sexcentesimi decimi octavi nulla fiat mentio. IV. Electis ad usurpatas Ecclesias investitura, Sessio & suffragium in comitiis præstito fidelitatis juramento indulgeri poterit. V. Menses Imperiales in vicem Papalium substituantur. VI. In Episcopatus Capitula, Collegia &c. Acatholicis præfato anno ibidem defunctis subrogentur Acatholici, & Catholicis Catholici. VI. Reservatum Ecclesiasticum observetur in Ecclesiis, quæ penes Catholicos remanere debent. VII. Petatur Catalogus earum Ecclesiarum mediatarum, quas Lutherani prætendunt. VIII. Subditis Catholicorum Statuum denegetur credendi libertas, salvo tamen emigrandi jure. IX. Catholici non magis, quam Protestantes

stantes quoad jus in subditos graventur, & utrique parti justitia administretur. X. Jurisdictio Ecclesiastica, ultro quam in Pace Religionis expressum est, & Catholici jam nuper condescenderunt, non restringatur. XI. A Pace Religionis præter Catholicam Religionem & Augustanam confessionem ceteræ omnes excludantur. XII. Non solis Protestantibus relinquatur judicium, quisnam præfatæ confessioni addictus sit, vel non, ne sub hujus confessionis obtentu plurimæ sectæ in Imperium irrepant. XIII. Ordo Equestris immediatus quoad beneficia pacis Religiosæ æquetur aliis Statibus majoribus, hæc tamen prærogativa non extendatur ad loca alienæ jurisdictioni obnoxia. XIV. Civitates Imperiales in eam Religionis libertatem, quæ ipsis ex præfata pace competit, reponantur, Augustana vero Urbs legibus initæ conventionis relinquatur, ceteræ vero urbes, si tempore hujus pacis Lutheranæ sectæ exercitium habuisse constat, in ea non minus, quam in Catholicismo conserventur, & Donawerta refusis expensis restituatur. XV. Pax Religiosa nullibi nisi in publicis Imperii comitiis explicetur &c. XVI. Prævaleant plurium suffragia, nisi de Religionis agatur dissidiis, & quæ eam

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

sequuntur. XVII. Ad Generalia comitia remittantur ea, quæ pro reformatione justitiæ Protestantes protulerunt. Hæc Cæsaris mandata ad Majestatis suæ Oratores die vigesima quarta Augusti Monasterium fuerunt perlata.

§. XCIII.

Alia, inutilis tamen, consultatio de transactionis mediis.

Hæ tamen conditiones nec Protestantium cupiditati satisfaciebant, nec Catholicorum damna minuebant: Lamentabantur Episcopi, sibi innoxiis jurisdictionem suam, & integros Episcopatus eripi: lugebant Ecclesiastici, hac transactione se suis possessionibus, quas inter belli turbas servassent, spoliari, subditorum animas ad hæresin rapi, Capitula, & Monasteria Acatholicis misceri, inverti omnia: querebantur civitates Catholicæ præcipue Augustana jure Religionis quæsito exui, & Catholicos inde a Magistratu Lutherano proscribi, demum ex hac transactione Protestantibus omne lucrum, & Catholicis ingens damnum accersiri. Protestantes vero Catholicorum pusillanimitate audaciores facti mitiora compositionis media respue-

Sæc. XVII. A. C. 1646.

reſpuebant, ac pertinaciter iniquis poſtulatis die vigeſima quarta Auguſti propoſitis inſiſtentes poſtulabant, ut Catholici ad ea reſponderent, & Osnabrugam ſuos Deputatos ablegarent, qui ad Cæſareorum Suecorumque arbitrium cum Proteſtantibus de concordiæ viis conferrent. Verum Catholici Osnabrugam venire, Suecosque pro arbitris agnoſcere detrectabant; probe enim perſpectum habebant, hæc Proteſtantium conſilia eo tendere, ut Catholici Suecorum potentia oppreſſi, omnique, præcipue Legati Apoſtolici ope deſtituti, ad omnia Proteſtantium poſtulata deſcendere compellerentur: quapropter per Cæſareos Oratores Proteſtantibus exprobrabant, quam indigne hucusque Catholicos habuiſſent, cum tamen hi ſoli pacis ſtudio ad conditiones ſatis duras deſcenderint, ipſi e contrario nihil de violenter ereptis reddere, ſed potius nova uſurpare molirentur: Transactionem Paſſavienſem, pacem Religioſam, Comitiorum decreta, pacta particularia, Eccleſiarum & Capitulorum ſtatuta, & conſuetudines antiquas, quousque ipſis proficuæ ſunt, deprædicent, quatenus vero Catholicis favent, aboleri poſtulent: terminum *a quo* reſtitutionis annum hujus ſæculi vigeſimum primum in ſui

Sæc. XVII. A. C. 1646.

favorem designent, mox autem in Catholicorum odium immutent: in civitatibus Imperialibus, ubi utraque Religio viguit, Lutheranam revocari petant, Catholicis vero suæ fidei exercitium denegent, etsi ibi tempore pacificationis illud certo viguerit: hactenus jus reformandi ob territorialem jurisdictionem exercuerint, nunc illud Catholicis ob hunc titulum denegent: Cæsarem ad servanda rebellibus promissa adigant, vicissim vero, quæ Cæsari promisissent, irritari velint; Cæsari glorioſum asserant, si Lutheranos in suis ditionibus foveat, inglorium, si Catholicam Religionem in illis & in quibusdam Imperii ditionibus revocatam conservet: insuper cunctas Protestationes generatim velut protervas detestentur, cum tamen ipsimet a solemni sua protestatione *Protestantes* dicantur: Denique eisdem ultimato, ut ajebant, declararunt, se ultra, quam die duodecima Julii exposuissent, descendere nec velle, nec posse: id unicum tamen Protestantibus adhuc concedere, ut Catalogum bonorum Ecclesiasticorum, quæ sibi restitui aut cedi prætendunt, consignare possent. Cum vero Catholici Osnabrugam venire, constanter recusarent, Protestantes magno numero, unacum Oxenstirnio & Salvio Suecorum

rum Legatis Monasterium contende- Sæc. XVII.
runt, ut mutuis inter se consiliis Re- A. C. 1646.
ligionis dissidia componerent: nil tamen ibidem agitatum, nisi quod tam Catholici quam Protestantes in annum hujus sæculi vigesimum quartum tanquam terminum, a quo restitutio bonorum Ecclesiasticorum fieret, consenserint, & hi quidem ea lege, ut Lutherani, qui ante hunc annum se gravatos fuisse quererentur, per hunc terminum non excluderentur, Catholici autem, ut transactæ, judicatæ & decisæ res ab hoc termino immunes essent: dum vero Catholici Lutheranos, & hi viciſſim illos arguerent, quasi quod una manu largiti essent, altera mox auferrent, nulla re confecta colloquium est dissolutum.

§. XCIV.

Novæ transactionis articuli a Cæsareis Oratoribus propositi.

Haud parum Catholicorum pusillanimitate, & immodico maturandæ pacis ardore, quem Cæsarei Oratores præseferebant, Protestantes in urgendis suis postulatis firmabantur; unde rejectis omnibus compositionis moderatæ viis Catholicos ad eam necessitatem redigere adlaborabant, ut trans-

Sæc. XVII. A. C. 1646

actionis arbitrium Catholici Cæsareis, quemadmodum ipsi Suecis, deferre cogerentur, captato exinde hoc emolumento, ut Protestantes de Suecorum favore, & Cæsareorum indulgentia certi, quæcunque peterent, a Catholicis extorquere possent, e contrario autem Catholici nihil favoris a Suecis, parum vero a Cæsareis ad indulgendum nimium proclivibus expectare valerent: eapropter optabant Catholici, ut præcipue Trautmansdorffius Comes a Westphalia ad Cæsaris aulam reverteretur, ne præcipiti ejusdem liberalitate Catholicis avita sua jura & bona aut imminuerentur, aut omnino eriperentur: verum Protestantes nullum non movebant lapidem, ut sub specioso opus bene cæptum perficiendi obtentu Comitem ad diuturniorem in Westphalia commorationem inducerent: nec eorum conatibus defuit optatus consilii successus: nil ergo Catholicis reliquum erat, nisi ut Cæsareos Oratores impense rogarent, quatenus saltem nihil citra Catholicorum assensum Protestantibus cederent, resque transactas ac decisas immutari, vel firma Catholicorum jura imminui, nullatenus paterentur, sed articulis die duodecima Julii propositis firmiter insisterent. Pollicebantur equidem Cæsarei suam

suam opem, de successu tamen dubii, Sæc. XVII.
Monasteria Ducatus Wirtenbergici Ca- A. C. 1646.
tholicis vindicari, & Augustanam urbem in pristinum religionis, & Reiminis statum reduci posse, vix non desperabant; quippe Protestantes a moderanda petitorum duritie adeo erant alieni, ut per Salvium Sueciæ Oratorem acerbiora, quam unquam feciſſent, postularent, & præprimis quidem, ut Episcopatus Osnabrugensis unacum civitate mox Lutheranis cederetur, aut saltem Gustaphus spurius Sueciæ Regis Filius Francisco Guilielmo moderno Episcopo Coadjutor adjungeretur, & Augustana Urbs in integrum restitueretur; plura adhuc alia, quæ si ultro non concederentur, per armorum potentiam extorquenda minitabantur, beneficii loco a Catholicis habendum rati, si eis pauca adhuc relinquerent, & non omnia adimerent: Ne vero Cæsarei quicquam in se desiderari paterentur, die prima Decembris auctiores novæ transactionis articulos Protestantibus proposuere, polliciti, quod I. bona Ecclesiastica, mediata æque ac immediata, quæ Protestantes ejectis Catholicis usque ad primam Januarii diem anno hujus sæculi vigesimo quarto occupassent, retinere possent, donec Religionis dissidia componerentur. II. Imme-

Sæc. XVII. A. C. 1646. Immediatarum Prælaturarum & Episcopatuum usurpatores in Imperii comitiis locum medium inter Ecclesiasticos Ordines habeant, postquam a Cæsare *investituram duplicato laudemio* petierint. III. In Collegiis, ubi præfato anno partim Catholici, partim Lutherani erant, tales imposterum admittantur, excepto Capitulo Argentinensi. IV. Ex omnibus Monasteriis, quæ Dux Wirtenbergicus Catholicis reddere debuisset, his tantum octo reddantur extra Ducatum sita. V. In Lutheranis Imperii civitatibus sit eadem sectæ libertas, quæ recens concessa est Imperii Principibus in suis Principatibus. VI. Civibus Augustanis Lutheranis ea Templa quæ ipsimet exstruxerunt, restituantur. VII. Lutheranis in Silesia & Austria inferiore intra decennium vel Religionem vel solum mutandi libertas sit. VIII. Jurisdictio Ecclesiastica in Lutheranos non exerceatur, nisi alter litigantium in causis matrimonialibus Catholicus & reus sit. IX. In Religionum dissidiis non juxta suffragiorum pluralitatem, sed coram Assessoribus pari numero ex utraque religione decidatur. Hæc, pluraque alia ad emoliendos Protestantium animos Catholici non sine irreparabili damno tunc indulgere decreverant, incassum licet, eo-

eoquod Proteſtantes a poſtulatis ſuis nuper propoſitis, ne latum quidem unguem recedere, firmum fixumque haberent. Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. XCV.

Arcana Adverſariorum conſilia contra Cæſarem & Imperium.

Eodem tempore, quo Cæſar atque Electores Catholici Imperio pacem caro admodum pretio reddere adlaborabant, non deerant exteri, qui ad evertendum Imperium, & regna clam exitialia cuderent conſilia: Hæc vero mature fuerunt detecta, & ut ſibi omnes, quorum intereſſet, proſpicere poſſent, Osnabrugæ ſcriptum illud diſſeminabatur, quo in apricum venerat, quorſum arcana hoſtium conſilia ſub ſpecioſo conciliandæ pacis obtentu collimarent: Enimvero Maierus hæc a pacis turbatoribus conficta, ac nonniſi diſcordias propagandi ſtudio in vulgus fuiſſe ſparſa autumat: verum ex rei ſucceſſu, poſtulatorum inſolentia, jactatis hoſtium minis, & clandeſtinis fœderibus & machinationibus, concitatisque per varia regna ſeditionibus ſat luculenter quorumdam ſerius ejusmodi conſilia exequeudi animus detegitur: Erat autem ſequens hujus ſcripti tenor: *Maier Act. pac. Weſtph. t. 2. l. 11. §. 11. p. 208.*

„Oxen-

Sæc. XVII. A. C. 1646.

„Oxenſtirnus Plenipotentiarius Sue„cicus ad tractatum Osnabrugi, miſit „Landgraviæ Haſſiæ inſtitutionem ſe„cretam, quam non modo Galli ap„probarunt, ſed etiam per ſuum Lega„tum Hagæ Comitis in Hollandia di„ligenter conſultarunt, cujus inſtructio„nis ſumma hæc eſt:

1. „Lactandi ſunt nuda ſpe pacis „Electores, Principes, & ſtatus Ger„maniæ, exceptis Haſſis, donec Hi„ſpani prorſus in Belgio ſint debellati, „quod quidem hodie eſt in proxima „potentia.„

2. „Deinde debere Gallos & Hol„landos, qua data porta, in imperium „irrumpere, Cæſarem deponere, abo„lere Septem-Virorum Electorale Col„legium, Imperium ejusque compa„gem diſſolvere, formare Rempubli„cam Ariſtocraticam, ita tamen, ut „Gallis Alſatia & quidquid eſt antiqui „limitis Gallici, usque in Geldriam at„tribuatur; Hollandis vero Epiſcopa„tus Monaſterienſis cum plerisque di„tionibus inter Rhenum & Viſurgim, „cum reſervatione tamen Catholicæ „Religionis & jurisdictionis ſolum „quoad Perſonas, & Haſſo-Caſſellenſi„bus Calvinianis, Epiſcopatus Pader„bornenſis, pars Weſtphaliæ, Colo„nien-

„nienſis, unacum Marburgenſi & Darm- Sæc. XVII.
„ſtadenſi ditione cedant.„ A. C. 1646.

3. „Quod ſi res Bavaro detegere-
„tur, & in Belgio nimis proſpere & ex
„voto eveniat, ita ut Bavarus alios ad
„ſe vere Neutrales traheret, & poten-
„tior evaderet, videndum eſt, ut Ba-
„varo perſuadeatur, ut tum Palatinis
„ditionibus, tum Francica pecunia e-
„jus conſenſus ematur, quo Imperium
„in ſe ſuſcipiat, hocque faſcino quaſi
„ſoporifero ſtatibus Catholicis inquie-
„tius illudatur, & veteranus induca-
„tur.„

4. „Cum enim Bavariæ Electorjam
„devexæ ætatis ſit, ut non procul ab-
„ſit a morte, Dominatus Imperatorius
„brevis erit, & poſt ejus obitum nul-
„lus deinde Imperator futurus.„

5. „Principibus Germanis exem-
„plo eſſe debere Principes Italicos, eo-
„quod ipſis integrum erit, cum Coro-
„nis exteris Fœdera inire, imo ſingulis
„licebit, more Italicorum Principum,
„in ſuis ditionibus ſe pro Regibus ge-
„rere: Suecis denique tota Pomerania
„cedatur.„

6. „Acta & Regiſtratura Cameræ
„Imperialis Spirenſis ducentur Pariſios,
„ubi cuique Principum jus erit acqui-
„rendum.„

Hos

Sæc. XVII. A. C. 1646.

„Hos Articulos MALSPURGIUS „Haſſicus Commiſſarius Generalis cui„dam ex ſuis intimis prælegit ex ſcri„pto, quod habuit in manibus, addens, „jam nihil eſſe, quod de prioris partis „executione dubitetur.„

7. „Fore deinceps in Imperio res „ſublimes, minores vero Status & præ„ſertim Nobiles Principibus ſubditos, „imo mancipia futuros, interea nihil „ſupereſſe, quod contra opponatur, „hæc jam eſſe omnino decreta & con„ſtituta, ita ut a nemine amplius poſ„ſint interverti.„

„His itaque pro principio conſtitutis, „non contenti Adverſarii ulterius nimio „& ſolito ſpiritus ſui fervore ad alia „conſilia agitentur. Conſtat enim, „quod Anglia, Suecia, Hollandia una „cum Germanis fœderatis novum fœ„dus jam ſanciunt, inſcio & excluſo „Rege Franciæ. Cogendum etiam eſſe „Regem Angliæ ad eum modum, quo „coactus eſt Rex Daniæ ad Pacem ſi„milis normæ faciendam, unde talis „rerum conditio naſcetur & formabitur, „quæ Catholicis admodum dura & exi„tialis evadet.„

„Et quamvis Electoris Saxoniæ, „Hugenottarum Galliæ, Hæreticorum „Hungariæ, Poloniæ & aliorum fiat „mentio, non eſt tamen dubium, quin „om-

„omnes sint in eadem navi, iisdemque „remis incumbant, & non modo Ca- „tholicæ Germaniæ, sed etiam in ipsum „Regem Franciæ & tandem in Italiam „& Hispaniam, nisi Deus prohibuerit, „exitium & extrema quæque meditentur. „ Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. XCVI.

Actum de tollendis Ordinum Imperii gravaminibus.

Verebantur Galli, ne religionum dissidiis inter Ordinum Legatos compositis, ipsi satisfactionis emolumento privarentur, ac Cæsar conciliatis sibi Protestantibus Gallos, Suecosque Imperio ejiceret: Hos ergo præprimis conveniunt Galli, expositoque communi periculo præ ceteris de reddenda utrique parti satisfactione agi postulant: Lactant Cæsareos, Catholicosque amplis validæ opis pollicitationibus, reluctantes quoque apertis terrent minis, palamque denuntiant, effecturos se, ut Protestantes non modo cuncta, quæ hucusque postulassent, sed longe ampliora in perpetuum consequerentur: postea in satisfactionis partem sibi a Cæsare utramque Alsatiam, Brisgoviam, Brisacum, Sundgoviam, & quatuor Sylvestres urbes pleno jure re-

Bougeant Bell. tric. l. 5. tom. 2. Recueil des traités. Adam. Relat. Pac. West. c. 15. §. 5. & seq.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

linqui, & perpetui præſidii jus in civitatibus Philippiburgo, Benfeldo & Tabernis concedi poſtulabant: Tandem Cæſarei Oratores Monaſterii die vigeſima ſexta Maij conſenſere, ut utraque Alſatia unacum Sundgovia ad Franciæ Regem tranſiret, adjectis tamen quibusdam conditionibus, quas tamen Galli rejecerunt, cuncta ſibi ampliſſimo jure cedi poſtulantes: cum vero de Cæſaris conſenſu deſperarent, potentiores Catholicorum Miniſtros auro ac promiſſis in ſuas partes pertrahere nituntur, Mazarinus quoque Cardinalis per Apoſtolicæ Sedis Nuntium Bagnium Pariſiis agentem, Bavariæ Electori ſuperiorem Palatinatum, dignitatemque Electoralem pollicebatur, ea lege, ut Cæſarem ad cedendas haſce Provincias & urbes induceret. Hic idem Cardinalis innovavit fœdus cum Batavis anno hujus ſæculi trigeſimo quinto die octava Februarii initum, vi cujus Belgium Catholicum licet nondum eſſet captum, Galli & Batavi inter ſe jamjam ita partiebantur, ut Batavi Antverpiam & Mechliniam urbes unacum Brabantiæ Ducatu, reliquum vero Catholici Belgii Franciæ Rex ſibi vendicaret: viciſſim vero Hiſpanis Catalonia & Ruſcinonenſis Comitatus aſſereretur.

§. XCVII.

Sæc. XVII.
A. C. 1646.

§. XCVII.

Bavariæ Electori ſuaſum, ne Alſatiam & Briſaccum in Gallos transferri conſentiat.

Obſtitere vehementer Auſtriaci, & præcipue Claudia Archiduciſſa, ne ſuis Filiis, innocuisque Pupillis Oeniponti agentibus Alſatia & Briſaccum utpote illorum patrimonium eriperetur: Hiſpani quoque intime dolebant, quod Regi Catholico jus hæreditarium in Alſatiam auferetur, tamque duris conditionibus ac Germaniæ noxiis pax extorqueretur, quæ tamen æquioribus obtineri poſſet, ſi Catholici excuſſa timiditate Cæſari opem ferre vellent; tum enim Rex Catholicus illis numeroſo milite pecuniisque præſto futurus eſſet: Denique Argentinenſes, necnon decem civitates Imperiales, imo ex Acatholicis non pauci adverſus hanc ceſſionem reclamabant, Religionis ſuæ, libertatisque periculum veriti: nihilominus Galli, etſi eis Cæſar quinque urbes alias offerret, tam pertinax Briſacci deſiderium præſeferebant, ut etiam accepta repulſa bellum eſſe continuandum minitarentur: Hos haud parum firmabat Trautmansdorffii Comitis facilitas ad Gallorum Suecorumque poſtulata

Recueil des trait. p. 393.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

ſtulata nimium proclivis. Suffragabatur etiam Gallis Maximilianus Bavariæ Electror, qui Colonienſi Electore Fratre ſuo in eandem ſententiam pertracto, Cæſarem datis literis, ut Briſaccum, unicum pacis conficiendæ obſtaculum Gallis cederet, impellebat, ſe Cæſarem omni ope deſtituturum comminatus. Non deerant tamen, qui hanc ceſſionem Bavaricæ Domui oppido nocivam fore demonſtrarent, præcipue eo ex capite, quod Bavarus Auſtriacos ad hanc ceſſionem ex boni publici cauſſa obſtrictos eſſe diceret, cum tamen ipſe potius ex ejusdem boni publici ſtudio ad Palatinatum cedendum excitari debuiſſet, eoquod ejus translatio potiſſimum fuerit hujus belli incentivum: Vulgabatur inſuper ſcriptum quoddam plurimas continens rationes, propter quas Bavaricæ Domui haud conſultum eſſet, Briſaccum cum Alſatia Gallis cedere, & primo quidem, „ipſa rei nemini non evidens iniquitas „reclamat, cum innoxiis pupillis eri„piatur patrimonium, eo fine, ut Do„mus Bavarica bello parta retineat, ut „dum hæc de lucro certa eſſe vult, il„linc de damno vitando certetur: in„ſpiciatur belli germanici origo, a fa„milia Wittelſpachica, non Habspur„gica, & a Proteſtantibus, qui grava„mina

„mina sua, in quibus speciatim domui „Bavaricæ Donawerdensem executio- „nem, & Coloniensem successionem im- „pingebant, nonnisi armis expediri vo- „lebant, promoti.„ Sæc. XVII. A. C. 1646.

„Fuerit sane primus quidem ejus „belli finis domus Austriaca, secunda- „rius fuit Bavarica, post omnium ca- „tholicorum oppressio; id quod ipse „Dux Bavariæ Litteris suis nunc typo „vulgatis testatus est, illiusque adeo pro „visu periculi jam dudum ille antea „ligæ se Catholicæ auctorem, post Du- „cem præbuit; brevi inde bellum ipsum „erupit, in quo Bavarus ita se gessit, „ut fœderis catholici copias contra „Unionistas duceret, deinde pacifica- „tione Ulmensi cum iisdem decideret, „expresso pacto, ne Palatinum extra „Bohemiæ fines offenderet. Juvit ita- „que Cæsarem, sed nonnisi amplissimis „promissis, & nominatim pollicita Ele- „ctoralis Dignitatis, & Palatini patri- „monialium Regionum mercede con- „ductus; quod an ei per pacificationis „Ulmensis leges liceret, protestantes „negant, cum sine hujusmodi auctora- „mento, & juratæ Cæsari subjectionis „religione, & legibus imperii, quibus „quilibet status alteri injuste offenso sup- „petias ferre tenetur, denique ipsa ne- „cessitate suadente, cum nonnisi salvo

Sæc. XVII. A. C. 1646

„Cæsare salvatus esse posset, Cæsari „opitulari debuisset. Victoria Pragen„sis jus belli asseruit, & Palatino ex „Bohemia profugo omnia in eum sta„tum redibant, quo erant ante belli ini„tia, & poterant honesta pace contro„versiæ finiri cum protestantibus, nisi „belli sumptus reflagitanti Bavaro Cæ„sar ei coactus esset Superiorem pala„tinatum invadendum relinquere, mox „ipsam electoralem Dignitatem in eun„dem transferre. Hæc illa fuit om„nium subsequentium inde bellorum „alea, & hujus excidii, in quod præ„cipites ivimus, caussa præcipua: Cum „protestantes, quamvis perpetuis cla„dibus domiti, domum tamen palati„nam extorrem imperio pati non pos„sent, ejusdemque restituendæ gratia „externa arma inveherent. Nam bel„lum Danicum hinc ortum esse nemo „negat. Suecici etiam belli caussa pos„set aliqua ex parte in edicti Ecclesia„stici publicationem rejici; sed ubi ve„ra & genuina belli germanici caussa „hæserit, docuit conventus Ratisbo„nensis Anno 1630. peractus; cum res „ibi locorum essent, ut Cæsar cum pro„testantibus honestissimam pacem inire „posset, aut si suis consiliis sine inter„pellatione uti potuisset, facile ei fuis„set statuum dicto audientium quietem „victri-

„victricibus armis protegere. Sed paci „cum proteſtantibus interceſſit Bava- „rus, nolens Palatinatu cedere, niſi „ſibi aliunde a Cæſare, cui interea „perſuaſerat, ut ſe tredecim millionum „debitorem conſtitueret, & nominatim „conceſſa Superiori Auſtria ſatisface- „ret. Utque ejus rei ſibi Patronum „aliquem pararet, & vindicem, occulta „cum Gallo ferere conſilia, & clande- „ſtinis ſe fœderibus illigare cæpit, gal- „licæque gratia colligendæ ſtudio Man- „tuanum bellum coegit Cæſarem Vi- „ctorem æquis cum victo conditioni- „bus componere. Mox Wallenſteinium, „(cujus fortunæ & rerum geſtarum „ad eum diem neminem pœnitebat) „exauctorare & fœderis Catholici, quod „jamdudum abolita Proteſtantium unio- „ne & ipſum aboleri æquum erat, id- „que ut fieret, Proteſtantes magnopere „contendebant, perpetuationem ad- „mittere; prorogati ergo belli gallici „fatum, ut & excitati, non penes „Habspurgicam, ſed Wittelſpachicam „familiam quæras licet. Dum enim „Ratisbonæ hæc Cæſari extorquentur, „Gallis interea metu armorum a Cæ- „ſare ſolutis, expertisque omnia a Cæ- „ſare, ſuffragante Bavaro, impetrari „poſſe, vacuum liberumque fuit Sue- „cum in Germaniæ, nil tum niſi rerum

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A.C. 1646.

„mutationem ſpirantis, viſcera armatum inducere, novumque ad veteres, „& graviſſimum imperio hoſtem excitare. At Bavarus harum rerum aut „inſcius, aut incurioſus, eo ſolo triumphare, quod ſumma rei militaris ad „Tillium, clientem ſuum, rediiſſet, „Gallorum fraudes neſcire, Sueci vires „contemnere, & intempeſtivæ parcimoniæ ſtudio lectiſſimum fœderis Catholici, & Victorem militem, non perſoluto ſtipendio dimittere, qui uno „inde agmine ad Suecum conceſſit, gratulante illo ſibi, quod Bavari hoſtis „ſui beneficio jam is eſſet, ut nulla aperti prælii alea detrectanda ipſi foret. „Atque hæc eo tempore agebantur, „cum quidquid eſt in Germania proteſtantium Lipſiæ conveniſſet, ibique „adventantis Sueci fiducia exagitare„tur, ut quam iniquiſſimæ Cæſari & „Catholicis pacis conditiones extorque„rentur, a quibus ſi quis credebat e„lectoralem Dignitatem exceptum, ac „præterito Palatino, Bavaro perpetua„tum iri, nimis is ſimplicis oportet fue„rit ingenii. Ecce autem inſperata „Lipſienſi clade fortuna Catholicorum „uno omnis impetu concidit, Bavari„que mens, quæ ante cladem erat con„fidentiſſima, poſt eandem facta eſt ab„jectiſſima, ut nil jam niſi de Bavaria „con-

„conſervanda cogitaret. Itaque licet „Tillius collectis cæſi exercitus reliquiis, „& adjuncto Lotharingio, copiisque „Cæſaris ex Italia adventantibus, ita „vires ſuas refeciſſet, ut Sueco victori „par eſſet, & prope Würtzburgum e- „gregiam habuiſſet occaſionem paris ei „referendæ cladis; quod Rex ipſe faſ- „ſus eſt, nunquam ſe in majori diſcri- „mine fuiſſe, quam tum, cum ipſe exi- „guis cum copiis inſtructiſſimo hoſti „tam prope conſediſſet, & coegit ta- „men Tillium Bavarus, omiſſa omni „alia cura, omiſſo Lotharingio, quem „interea Galli provincia ſua omni exue- „runt, citatum agmen ad Bavariæ fi- „nes convertere. Qua in profectione „fugæ ſimili teſtatiſſima res eſt exerci- „tui illi, a quo plenis turmis ſe mili- „tes ſubducebant, & maximam partem „ad hoſtes tranſibant, plus virium de- „ceſſiſſe, quam ſi duplicatam juſto præ- „lio cladem accepiſſent. Culpam ſi „nullam hic agnoſcit ſuam Bavarus, „& illa in fortunæ eventum rejicienda „eſt, quo colore excuſabitur, quod „mox inſcio Cæſare, inſciis Catholici „fœderis Sociis, tum cum maxime, „cum ille Ingolſtadii cum iſtis Mindel- „hemi de bello communi conſilio ge- „rendo conſultaret, Gallis Suaſoribus „neutralitatem illam (quam ut extera- „rum

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

„rum actionum ſuarum vomicam ipſe „Dux etiamnum execrari dicitur) am„biit, nulla communis patriæ, nulla „imperii, ſed ſola ſui ſolius conſervandi „cura. Sed caſtigavit ſcilicet fortuna „ipſa imprudentiam conſilii, & Suecus „Bavariæ illatus, coegit penatibus „propriis profugum ad ſacram ancho„ram, ad Cæſarem & Wallenſteinium „profugere, a quo ſublevatus non nihil „tamen & denuo dejectus; cum Ratis„bona eorum culpa, (qui ut ſumpti„bus parcerent, loci præſidium immi„nuerant) amitteretur, brevi tamen „opitulante toto exercitu Cæſareo, Ur„bis illius Victor res ſuas adeo rurſus „ſtabilire potuit, ut extincto Wallenſtei„nio militaris imperii pars maxima ad „eum rediret, & ſeparatum jam ha„bere inciperet exercitum, bavarica„rum imperii copiarum nomine inſi„gnem, quo ille nunc inſtructus, ſuo „arbitratu hinc fert leges, inde dero„gat, & de alienis paciſcitur. Nord„lingenſi Victoria res imperii reviviſcere „poterant, ſi pari ac Suecus ardore uſi „fuiſſemus eventu rerum. Sed bava„ricus miles nondum maturo hyberno„rum tempore hyberna petere occu„pans, deſtituit in curſu rerum cæſa„reum militem, unaque optimas rerum „gerendarum occaſiones. Inſecuta eſt „pax

„pax Pragenſis, in qua quanto ſtudio „Cæſar egerit, ut ſalva Bavaro Ele- „ctoralis Dignitas, & res partæ eſſent, „ne ille quidem ipſemet negabit. Tanti „tamen apud eum non fuit, ut poſtea „eligendo imperii Succeſſori gratuitum „ſuffragium inoratus, ſed inauratus „præſtaret. Deceſſit Ferdinandus II. „relictis florentiſſimis copiis, quibus „cum milite bavarico junctis, Gallaſ- „ſius Banerium ad maris balthici oras „redegit, ſpesque erat ibi locorum bel- „lum conſtiturum: ſed queſtus eſt Ga- „laſſius copiis bavaricis ad coercendos „Haſſos revocatis optima exercitus „parte ſe nudatum deſtitui. Eodem „anno, cum Verdenſis alteri copiarum „bavaricarum parti Præfectus Vinna- „rienſem Rhenum transgreſſum felici- „ter rejeciſſet, mirari ſubiit, cur non „Rheno & ipſe ſuperato hyberna æque „trans fluvium ac ille quæſierit, au- „ctusque ſic animorum habitus ſubſe- „quentium annorum ſucceſſu. Nam „ut in medio relinquatur Briſacum ne „ſervari potuerit, ſi ſerio eam in rem „allaboratum fuiſſet, extincto impro- „viſa morte Vinnario, quin Bavari „ſi confeſtim Rhenum transjeciſſent, „magnarum rerum occaſionem in ma- „nibus habuiſſent, pauci admodum „ſunt, qui dubitent. Sed cur ne illo, „nec

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646

„nec sequentibus annis Bavari sibi unquam quicquam trans Rhenum negotii esse voluerint, id vero multum & siniſtri rumoris & suspicacis silentii præbuit, eumque nunc tantopere persuasum esse vident, pacem a Gallis nonnisi Alsatia & Brisaco concesso haberi posse, ambigere subit, an non ab illis, qui aliena jactura, licet in eadem navi sint, sua conservare satagunt, ultro Gallis hæ conditiones sint oblatæ.

„Certum est Gallos non sincere cum domo Bavarica amicitiæ jus quærere, sed id duntaxat, ut ea lactata, & ad suas rationes tantisper, dum domum Austriacam evertant, adjuncta, mox, cum ejus voti compotes erunt, illam quoque subruant, solumque id ei beneficium præstent, quod Polyphemus Ulysſi promisit, ut eam omnium extremam devorent. In sinu lætantur Galli, cum tot ad eos literæ, tot Legationes, nuper ipse bavaricæ conscientiæ ephorus commeavit, cum Osnabrugensem alia ex parte audiunt Tullensem & Verdunensem Episcopatus somniantem, rident eum, qui sine suffragio populi ædilitatem populi gerit, & inconsultis trium circulorum franconici, bavarici, & Suevici statibus, eosdem gallicæ protectioni, aut

Sæc. XVII. A. C. 1646.

„aut neutralitati proſtituit, in quam „ut Catholici conſentiant, id tamen „nunquam facturi ſunt Proteſtantes. „Urbes præſertim liberæ, gaudent ſibi „ultro in manus dari facultatem ulci„ſcendi eas, quas interdum ex inter„vallo reſipuerunt Bavari, eis clades „intulerunt. Præcipue cum tam can„dide, quæ ſua in Bavarum mens ſit, „cum ſæpe alias, tum nuper ſine am„bage P. Veriaccio Galli demonſtrarunt, „nullam ſcilicet aliam a Bavaro pacifi„cationem admiſſuros, niſi præcipuis „bavaricæ arcibus ſibi traditis, & uno „filiorum dato obſide.„

„Quam mentem, reliquis curis de„functi, domoque Auſtriaca in ordi„nem redacta, quin contra familiam „Bavaricam Amphiarao etiamnum vi„vo, vel mox ſub terras condito ipſi „ſint demonſtraturi, dubitet ille licet, „qui adeo ſtudio pacis indormiſcit, ut „ne Galli quidem cantum exaudiat, „omnes Germaniæ Principes pares eſſe „Galliæ volunt Galli, aut ſi quid infra „eſt, pares. Conſulatur domus Lotha„ringica, affinitate juncta, quam ut „tam longo annorum nexu æque ac „olim Burgundicam, Britanicamque „familiam opprimere conantur, ita ſine „dubio voti damnabuntur, ſi poſſeſſa „altrinſecus Alſatia, hinc a Germania, „illinc

Sæc. XVII. A. C. 1646. „illinc a Gallia premere poterunt; me„lioremne conditionem quam Lotha„ringus a Gallis expectare debeant Ba„vari, tempus, quod quidem solum „nunc captari videtur, docebit, con„festim atque confecta pace Bavaria „inermis erit, discipient Galli, quem „suarum virium terminum esse velint, „nec unquam ipsis justus color deerit „fœderis a Bavaris vel repetendi, vel „suo arbitratu interpretandi, atque „adeo immutandi.„

„Protestantes in Germania, & vin„dices eorum Sueci, quem habitum ani„morum præstabunt, si revulsa a cor„pore imperii, (cui integro, non de„curtato inhiant), Alsatia, Bavarus „ipsis sufferendus sit, aut Palatinatus „aut Austriæ Superioris Dominus, & „gallica insuper clientela tumidus: aut „enim statim se in limine opponent, „paceque a Gallo empta neutiquam „illum frui sinent, aut tantisper dissi„mulabunt, dum eadem Domus Bava„ricæ, quæ Austriacæ fuerunt fata, „appetant.„

„Quod si naturæ concedere contin„gat Serenissimum Bavariæ Electorem, „ætate qua est provectissima, Bavaria„que vel inermis erit, vel destituta e„jus regimine, qui tanta cum pruden„tia hactenus & armis tutando mode„ratus

„ratus est: conquerentur hinc pupilli „Tirolenses pennis suis deplumati, & „sua vel destitui, vel resarciri sibi æ- „quum putabunt. Fortassis erit aliqua „& de tutela contentio, fratrisque filios „ejus, in qua sunt, fortunæ pœnitere „incipiet. Repetundarum judicium Ba- „varis Commissariis intentabunt Sue- „vici, Bavarici, & Franconici Circuli „status, erogatarumque contributio- „num rationes exigent. Tum vero quid „agent Galli, si ut molliſſime res ge- „rantur ad eos ibitur, aut arbitrium & „authoritatem Controversiis interpo- „nant; dijudicabunt scilicet litem eo „eventu, ut victi Victoresque simul „pereant.„ Sæc. XVII. A. C. 1646.

„At enim providebunt Bavari, ut „semper armati, instructique sint, & „vi propulsandæ, & fraudi vitandæ, in- „juriæque prohibendæ: sed suisne id „propriis opibus obtinebunt, an vici- „norum, ut adhuc temporis, expen- „sis? Atqui præseferunt Bavari, ad „pacem cum Gallo componendam ur- „geri se maxime subditorum suorum „querelis, qui tot tantorumque tribu- „torum militarium oneri pares se esse „ferendo negant; hi sane perpetuo mi- „liti alendo multo minus assentient. Si „onus hoc in Suevos & Francones solos „inclinare volent; at neque illi bello

„sopito

Sæc. XVII. A. C. 1646.

„ſopito belli mala nolentes perferent, & ſi „aliter ſe explicare non poſſint, Bava„ricæ ſervituti gallicam ſervitutem „præferent, malentque jam dudum „potentiori, quam nuper ſibi pari „ſubeſſe.„

„Cum ſuperioribus annis Palatinus „Bohemiæ Regnum invaſiſſet, rogatus „ſocer ejus, Rex Angliæ, ut in poſ„ſeſſione adventitii Regni generum de„ſenderet, negavit eum a ſe morem „introduci debere, ut aliena Regna in„vadentibus auxilio ſit; nam idem „exemplum poſſe in ſe, & in ſuos re„cidere. Si nunc Bavari æquum cen„ſent, ut Tirolenſium pupillorum bonis „Gallo addictis pacem redimant, vi„deant, ne quod juris nunc in alium „ſtatuunt, procedente tempore, eodem „& ipſis utendum ſit. Dicent Bavari „cum tot undique hoſtibus, & ipſo „Turca ingruente, ne domui Auſtriacæ „nec Bavaricæ medium ullum belli ſu„ſtinendi ſuperſit, ſed extrema neceſ„ſitas urgeat pacis quocunque pacto „acceptandæ, Galli vero eam nonniſi „conceſſa Alſatia facere ullo modo ve„lint, fieri aliter non poſſe, quin in „eam conceſſionem conſentiendum ſit. „Reſpondetur, ſi humano calculo res „exigantur, verum id quidem eſſe; „ſed ſi æquitas, ſi juſtitia conſulatur, „&

„& res Deo, non hominibus permitta- Sæc. XVII.
„tur, ſupereſſe viam ex hujusmodi an- A. C. 1646.
„guſtiis emergendi. Sed ante omnia
„neceſſe eſt, ut Bavari conſcientiam
„propriam hoc piaculo abſolvant, &
„quod ſibi fieri nolint, innocentiſſimis
„pupillis ut fiat, non procurent. Cum
„Domino placuerint viæ hominis, ini-
„micos quoque ejus convertet ad pa-
„cem, ajunt ſacræ literæ; ſi Bavarus
„abdicato propriæ utilitatis reſpectu,
„in commune Patriæ bonum ſenſus
„ſuos intendat, & ſi pax jactura aliqua
„omnino redimenda ſit, in eandem
„jacturam & ipſe aliquid de ſuo conce-
„dere velit, ut ſcilicet damni lucrique
„partes æqua portione inter omnes,
„quorum intereſt pacem fieri, dividan-
„tur. Nemo dubitat, quin Deus aut
„faciliores ad æquam pacem Gallos ſit
„facturus, aut pertinaciam eorum con-
„dignis pœnis caſtigaturus.„

Attamen ſat luculenter apparet, quod hujus ſcripti Author partium ſtudio abreptus, minus æque de Sereniſſimo Maximiliano Electore, ejusque glorioſiſſimis geſtis ſenſerit, & integerrima ejusdem conſilia in ſiniſtram partem interpretatus ſit.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. XCVIII.

Capita conventionis Cæsareæ cum Gallis.

Adam. l. c. Mayer acta pac. tom. 3. l. 19. & seqq

Verum ipsa Austriacorum oppositione Gallorum aviditas acuebatur, quocirca die vigesima nona Maij & prima Junii coram Mediatoribus declararunt, quod præter alia Metensem, Tullensem ac Virodunensem Episcopatus, Pinarolum, Moyenvicum, utramque Alsatiam, Sundgoviam, Brisaccum & Neoburgum absque ulla exceptione sibi cedi, Palatinatum vero inferiorem, salvo Catholicæ Religionis exercitio, Palatinis restitui postularent. Enimvero Mediatores nullum non movebant lapidem, ut Gallos ad acceptandas conditiones a Cæsare propositas animarent: summi quoque Pontificis Nuntius exhibitis ejusdem literis, ne quid circa Episcopatus cum Sedis Apostolicæ præjudicio decerneretur, iterato petebat. præcipue, cum Galli hæc verba a Cæsareis addita: *sine præjudicio jurium Sedis Apostolicæ*, deleri postulassent: Attamen a Gallis haud amplius obtineri poterat, nisi quod promitterent, se recepto Philippiburgo, Suecos ac Protestantes ad æquiora pacis media inducturos, spe facta, tunc etiam

etiam faciliorem fore viam cænobia a Protestantibus occupata repetendi. Interim multa ultro citroque non sine verborum contentione, & animorum offensione agitabantur, tandem vero Cæsarei nomine Imperatoris & Imperii consensere. I. Ut præfati Episcopatus unacum Moyenvico & Pinarolo ad Gallos pleno jure transferantur, reservato tamen jure Metropolitico. II. Iisdem Brisaccum, utraque Alsatia, Sundgovia unacum decem civitatibus Imperialibus in Alsatia sitis, omnibusque pagis cedantur, & Benfeldæ munitiones, quamprimum Sueci hanc urbem restituerint, sicut & Tabernarum, Heanbacri, & Neoburgi propugnacula solo æquentur, nec unquam munitiones Basilea Philippiburgum usque in citeriori Rheni ripa erigantur. III. Æs alienum, quo Ensisheimiense ærarium gravatum est, in se Ferdinandus Carolus Archidux cum ea parte Provinciæ, quam Franciæ Rex restituere tenetur, in se recipiat. IV. Sit quoque eidem Regi, ejusque Successoribus jus perpetuum tenendi præsidium in Philippiburgensi arce, Episcopo & Capitulo Spirensi reservatis, salvisque omnibus ceteris juribus: Vicissim vero Gallici Oratores pollicebantur, quod I. præfato Archiduci quatuor civitates Sylvestres,

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

veſtres, Comitatum Havenſtein, Sylvam Nigram, utramque Brisgoviam omnesque civitates in eo ſitas, totamque Ortenaviam reſtituere velint, plena negotiandi, commeandi, & navigandi libertate utriusque Rheni incolis conceſſa. II. Omnes cujuscunque conditionis incolæ cis & ultra Rhenum Domui Auſtriacæ ſubditi, ſtatim poſt promulgatam pacem, omnibus ſuis bonis & juribus reſtituantur. III. Teneatur Rex Epiſcopos Argentinenſem & Baſileenſem, reliquosque Ordines immediatos, Abbatias Murbacenſem, Ludecenſem, Andlavienſem, Benedictinos in valle S. Georgii, Palatinos de Lutzſtein, Comites de Hanau, Fleckenſtein, Eberſtein totamque Alſatiæ Nobilitatem, ac prædictas decem civitates in priſtinam libertatem & Immedietatis poſſeſſionem reducere. IV. Rex præfato Archiduci in compenſationem ſolvat tres milliones librarum Turonenſium. V. Idem in ſe recipiat duas tertias debitorum ærarii Enſishemiani. Præterea Galli ſecreto articulo promiſere, quod Rex, dum metus belli Turcici eſt, quotannis centum quinquaginta millia Thalerorum, fervente autem ipſo bello, Cæſari decem armatorum millia ſtipendiis propriis conſcripta, per triennium ſubmittere velit.

§. XCIX.

Sæc. XVII.
A. C. 1646.

§. XCIX.

Actum de Suecorum, ceterorumque satisfactione.

Postquam igitur Galli suis votis tam prompte ac ample satisfactum viderant, una ex parte Cæsareis spem fecerunt, quod suos fœderatos facili negotio ad moderatam transactionem inflexuri essent, ex altera vero parte declarabant, quod ex Parisiensis Senatus mandato cuncta Suecorum postulata promovere tenerentur, secus de omni pacis conficiendæ medio actum esset. Postulabant autem instigantibus Gallis Sueci, ut sibi ex solis Austriacæ Domus Provinciis satisfieret, proin ipsis integra Pomerania, Vismaria, Bremensis, Caminensis, Halberstadensis, Verdensis, Osnabrugensis, & Mindensis Episcopatus cederentur, in Brandeburgicum vero Electorem Glogavia, Saganum, & Jägerndorffium, in Hassos denique Paderborna, & Fulda transferatur: Præterea promulgata universali amnestia, cuncta ad statum anni supra millesimum sexcentesimum decimi octavi reponerentur, Palatinis Electoratus & possessiones pristinæ, necnon Wirtenbergico, Durlacensi & Nassovio Ducibus sua redderentur; Augusta, Donawer-

Sæc. XVII. A. C. 1646.

nawertha, Egra, Bohemia & Auſtria Imperio, ſalvis cujuscunque privilegiis, abductisque præſidiis reſtitueretur, & captivi utrinque liberi dimitterentur. Enormia hæc Suecorum poſtulata clam fulciebant Galli, ſimul tamen Cæſareos incitabant, ne tam amplam Suecis ſatisfactionem præſtarent, ſed etiam interveniente Gallorum patrocinio reſtringerent, & multo parcius tranſigerent: abunde etiam Suecis ſatisfactum dicebant, ſi Cæſar eis Pomeraniam inferiorem, Bremenſem & Verdenſem Epiſcopatum, ſalvo ſtatu Eccleſiaſtico, & portus Wismarienſis dominium inter ipſos & Megapolitanum Ducem partiendum cederet: Quantumvis Cæſarei ſæpius aſtum experti, ſuavem hunc Gallorum cantum ſibi ſuſpectum haberent, nec etiam eos lateret, quod Sueciæ Regina per Gabrielem Gardium Pariſiis Franciæ Regem, ut Cæſarem armorum vi ad acceptandas pacis leges, & firmandas Proteſtantium in Germania partes cogeret, ſollicitaſſet, nihilominus pacis deſiderio impulſi per Venetum Oratorem mox dictos articulos Suecis propoſuere. Hi autem integram Pomeraniam, & Wismariam cedi & ambos Epiſcopatus in Sæculares converti, militibus Suecis ſtipendia ſolvi, & Religionis gravamina prius tolli poſtulabant.

stulabant. Reclamarunt vero Oratores Brandeburgici, additis etiam minis declarantes, se nunquam passuros, ut Pomerania tota Electori suo eriperetur, proin se in compensationem damni Glogaviam, Saganum, Magdeburgensem, Halberstadensem, Mindensem, Osnabruganum, & Monasterienſem Episcopatus petere. Demum circa hæc postulata crebræ habebantur consultationes, decisione ad Suecorum Reginam, & Electorem Brandeburgicum remissa: Fabius vero Papæ Nuntius contra Episcopatuum cessionem, & Suecicæ ac Hassiæ satisfactionis articulos, quantum in Protestantium favorem cederent, haud minus quinquies, incassum licet, reclamabat; cumque hisce tractatibus postremam manum Osnabrugæ admoveri intelligeret, ne Catholicæ Religioni detrimentum accederet, Deputatos eo ablegare decreverat: quoniam vero nonnulli hac ratione pacis cursum sisti timerent, duntaxat illis, quos Venetus Orator eo destinaverat, negotium dedit, ut suo nomine Religioni prospicerent. Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. C.

Gallo-Suecorum res in Imperio.

Cum interea Galli Suecique incredibili postulandi audacia Cæsareos Mo- *Hist. du Vicecomt. de France.*

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Monasterii fatigabant, variis artibus armatas quoque minas addere non cessabant, ut quod causſæ justitia non possent, id saltem per obfirmatam violentiam perfringere valerent; postquam enim Turrenium Franciæ Marescallum cum exercitu suo in Hassiæ finibus castra locasse compererant, palam minitabantur, se effecturos, ut Turrenius copias suas Suecicis jungeret, nisi Cæsarei in Gallo-Suecorum postulata protinus consentirent. Nec in minis hæsit eorum pervicacia; quamprimum enim Gustavus Carolus Urangelius, qui Torstensonio in Suecici exercitus Imperio succesſerat, educto e Bohemia exercitu Visurgim versus contenderat, mox Turrenius promotis castris Moguntiam movit, Suecorum adventum præstolaturus; interim Urangelius rapido felicitatis cursu Hæxteram, Paderbornam, Lemgoviam & Statbergam suis armis subjecit, seque Gallicis copiis adjunxit: unde Leopoldus Archidux cum Cæsareo-Bavaro exercitu in Hassiam & Weteraviam progredi compulsus, castra apud Ilmenstadium posuit. Turrenius vero & Urangelius trajecto Mæno Selingstadium & Schafnaburgum Moguntino Electori eripuere, ac continuata victoriarum felicitate pestem, terroremque late diffuderunt: Hæserat Leopoldus in

Adlzr. anal. Bav. par. 3. lib. 31. Brachel. hist. temp. l. 6.

in ſuis caſtris oppido munitis, hoſtilem aggreſſionem avide præſtolatus: verum Gallo-Sueci ſimulata nova in agrum Moguntinum irruptione Cæſareorum caſtra feliciter transgreſſi, ſubito in Franconiam ac Sueviam diverterunt, occupatisque transeundo cunctis urbibus toti Regioni pecuniarum tributa, abſtractis ſecum obſidibus impoſuerunt: Nihil autem Gallo-Suecis deſideratius erat, quam Bavariam invadere, atque Maximilianum Electorem, quem potentiorem Cæſaris amicum, & Catholicorum vindicem reſpiciebant, ad extremas redigere anguſtias. Eo conſilio Danubium verſus movent, & primo Schorndorffium, Dinckelſpilam, dein Nordlingam, & Donawertham, atque alia ad Danubium loca occupant: Reſiſtendo impar erat Elector Bavarus, quapropter pretioſa quævis Monachio Burghuſium transferri juſſit, ipſe vero everſis Dillingæ, & Höchſtadii pontibus Brunoviam ſeceſſit: cum vero Lauingæ pons nondum eſſet dejectus, Sueci trajecto Danubio Rainam urbem octo dierum ſpatio expugnarunt, totamque circum Regionem militum licentiæ ac deprædationibus expoſuere. Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. CI.

Augusta Vindelicorum a Gallo-Suecis incassum obsessa.

Kham. part. 1. Cathedr. Hier. Stengel. comm. rer. August.

Tot victoriis tumidi Gallo-Sueci Augustam Vindelicorum cum tribus validissimis exercitibus, Gallico & duobus Suecicis ductoribus Turrenio, Urangelio, & Königsmarchio cingere moliuntur, a Lutheranis ad hanc obsidionem incitati. Erat eo tempore Urbs necessariis destituta præsidiis; opportune tamen per medias hostium copias Franciscus Royerius cum tribus quatuorve Bavarorum centuriis die vigesima quinta Septembris in civitatem penetraverat, qui delectu habito nonnisi mille quadringentos equites, sexcentos præsidiarios, & totidem cives Catholicos unacum quinquaginta studiosis propugnandæ Urbis idoneis recensere poterat. Die vigesima sexta ejusdem Mensis Sueci mane ex suggestibus Lechusii exstructis Urbem diversis partibus quatere incepere, verum inde recedere compulsi die sequenti quasdam legiones Haustettani & Oberhusii locarunt, obstructisque aquæductus ostiis non exiguam farinæ panisque inopiam in urbem induxere: Tum vero totius belli instrumentis & apparatu ad pontem Wertachen-

tachenſem & portam Klenggerianam per quatuordecim dies actum eſt, ac ne punctum quidem temporis oppugnatio reſpiravit: injiciuntur in urbem ſilices prægrandes e mortariis, & pene innumeri majoris minorisque molis globi e belli tormentis: irrumpunt ſæpius hoſtes, ſemper tamen accepta luculenta clade retrocedere coacti: incendunt iterum iterumque Lechuſium, necnon arcem & urbem Fridbergam cum octo vicinis pagis, aliisque quamplurimis locis: impigre tamen Magiſtratus civesque Catholici propugnandæ urbi inſudant. Lutherani contra, dira quævis, ſi res male cederet, Catholicis minitabantur, ac matronæ, Virgines, puerique Lutherani flexis genibus Duumviros, Bellique Præfectos rogabant, ut urbem Suecis traderent. Dies erat undecima Octobris, qua quidam centurio ab hoſte captus eluſis vigiliis in urbem transfugit, nuntians, quod Gallo-Sueci comperto Leopoldi Archiducis adventu, omnia belli tormenta præter quinque revexiſſent: Conſtitit huic relationi fides quoque, veritasque; quamvis enim hoſtes eadem die aggeres & valla ad portam Wertachenſem valida impreſſione aggreſſi eſſent, ſuumque exercitum in tria agmina, generalem impreſſionem ſimulantes partirentur,

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII A.C. 1646

rentur, nihilominus sequenti die magna per tenebras festinatione & trepidatione primo sua castra deseruere, ac tandem die decima tertia Octobris obsidionem solverunt, iterata obsessorum eruptione acriter lacessiti. Tantum hosti terrorem incusserat fama de adventu Leopoldi; hic enim, ut Ingolstadium & Ratisbonam ab hostili incursu tegeret, Joannem de Werth cum quatuor Equitum millibus eo præmiserat, ipse vero flexo paululum itinere prope Ratisbonam trajecto Danubio Fridbergam cum triginta Equitum peditumque millibus contendit, copiisque in aciem dispositis prope Lechusium hostile vallum duobus belli tormentis instructum occupavit, ac centum Suecis ad pontem Lyci superiorem trucidatis, junctо demum duobus pontibus lyco cum valido Equitum Cæsareorum agmine hoc flumen trajecit, atque ad ejus ripam collocatis aliquot tormentis hostem Oberhusio expulit, urbemque die decima quarta Octobris victor ingressus est: Sueci autem in Sueviam recesserunt, quos tamen Archidux strenue insecutus est, ac demum per Mindelheimium ad Riedam prope Memmingam concessit, hostem annona & pabulatione prohibiturus: Verum Sueci festinato ad Lycum itinere Landspergam, ubi

Adam. relat. Hist. c. 20. §. 2.

ubi magna erat annonæ copia, expugnarunt, ac miserandum in modum diripuerunt, quam tamen urbem æque ac Schongavium capto Weilhemio paulopost deseruere. Mindelheimium vero & Donawertham recuperarunt. Ita demum speciali Dei providentia, hostibus ab Augustana urbe depulsis dissipata fuere Gallo-Suecorum & Protestantium consilia, quibus constitutum erat, Augustam in belli arcem erigere, indeque totam ejus molem in reliquam Sueviam, Bavariam, Austriam, & ditiones Cæsaris hæreditarias convertere, pactis dein induciis, copias suas per istas Provincias distribuere, & rebus Cæsaris & Bavari ad incitas redactis, quas vellent leges utrique præscribere. Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. CII.

Cæsareorum victoriæ contra Suecos, Hassosque.

Hoc item anno Melander, qui quondam Hassici agminis Dux Cæsaris signa sequebatur, ex Veteravia in agrum Colonienſem digressus, Zonsam oppidum ab Hassis cinctum obsidione liberavit, inde vero latius penetrans, Euskirchium ejectis Hassicis copiis Colonienſi Electori restituit, emissoque Balduino Remontio Widenburgæ Præfecto *Barre Hist. d' Allemagn. t. 9. p. 806.*

Sæc. XVII A. C. 1646.

fecto Paderbornam occupavit, præsidiariis omnibus aut cæsis aut captis. Paulopost Buchemius Comes, qui confirmata cum Ragotsio pace ex Hungaria reversus, se Leopoldi Archiducis & Maximiliani Bavari copiis junxerat, Crembsium, Cornenburgum, aliaque Austriæ loca, quæ Torstensonius anno priori ceperat, non sine magno Suecorum damno recuperavit. Pariter Comes Montecuculus Feursteinium arcem, necnon Franckensteinium in Silesia, præter Rabensburgum, Lehenhusiam & Statzium urbes in Cæsaris obsequium reduxit, alias vero arces obsidione clausit, Wittenbergio autem Sueco cum validis copiis advolante in Bohemiam se recepit; ubi tamen Cæsarei improspero Marte pugnabant; Wirtenbergius enim numero longe superior Bockelhaimio capto, cæsisque centum quinquaginta peditibus ceteros in fugam egit, ac per Bohemiam impune vagatus, totam regionem deprædationibus, imperatoque ingenti ære devastavit. Magis secunda erant Cæsareis Moravicæ expeditionis initia, præterquam enim quod Suecica præsidia ab infestis excursionibus cohiberent, insuper Statam, & Nicolaoburgum recuperata ingenti præda expugnarunt, arcemque Leibnizensem receperunt: Parum

rum tamen abfuit, quin Bruna Urbs nuper invicta aftu interciperetur; mille enim Sueci, fe Cæfareos mentiti, feptendecim jamjam intra munitionem admiffis proxime urbi imminebant, dolo autem tempeftive deprehenfo ceteri a Brunenfibus non fine clade repulfi funt, poftea vero Wittenbergicus quamplurimos Moraviæ Pagos incendit, & Ottomachaviam diripuit, necnon arce & Palatio Niffenfis Epifcopi potitus, ingentem annonæ copiam Leobfchuzio intulit, Tropavia tamen, quam obfederat, a Cæfarianis repulfus. Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. CIII.

Gallorum expeditiones bellicæ contra Hifpanos.

Nil ardentius defiderabant Galli, quam ut Cæfar Hifpaniæ Regi nullas adverfus Gallos, Batavosque auxilia ferret, pacemque fine Hifpanorum affenfu Monafterii concluderet: cum vero de confilii fui fucceffu defperarent, tota belli mole Hifpanos tam in Italia, quam Catalonia & Flandria opprimere nitebantur: Præprimis ergo ductore Thoma Sabaudo apud mare Thyrrenum Telamonem, & S. Stephani portum occupant, atque exfcenfione facta Orbitellum cum valido agmine obfident, incaf-

Sæc. XVII. A. C. 1646.

incaſſum tamen; quamvis enim Thomas per plures Menſes hanc urbem omni ex parte oppugnaſſet, nunquam tamen Caroli Cattæ Hiſpani Gubernatoris invictam in reſiſtendo fortitudinem frangere poterat, demum vero in urbis ſubſidium advolante claſſe Neapolitana, necnon per aſſiduas obſeſſorum eruptiones & certamina imminuto plurimum milite Gallo obſidionem ſolvere ac Pedemontium reverti compulſus eſt, non alio Italicæ hujus expeditionis emolumento, niſi quod Meleraius Franciæ Mareſcallus Portum-Longonem occupaſſet. Nec magis ſecundus erat Harcurtii Pro-Regis fortuna in Catalonia: hic enim Ilerdam validiſſimam ad Sicorim urbem per quinque ferme menſes ſummis viribus, ingentique Gallorum ſumptu ac damno obſederat, tandem vero a Marchione Leganeſio preſſus, relictis impedimentis, & plusquam ſexaginta machinis bellicis, urbem & palmam Hiſpanis cedere, & cum laceri exercitus ſui reliquiis Balaguerium aufugere cogebatur: Ceterum inclinatæ erant Hiſpanorum res in Flandria; cum enim Dux Aurelianenſis, Anguienius & Gaſſionius Gallici Belliduces diverſis exercitibus hanc Provinciam infeſtarent, & Aurelianenſis Dux primo Cortracum, dein Winoxbergam,

bergam, & Mardiccum expugnaſſet, diſtractis Hiſpanorum viribus Anguienius cum quadraginta Gallorum millibus Dunkuercham, utiliſſimum Hiſpano commercio Belgii totius emporium obſidere cæpit, cumque Batavi, ne laboranti urbi ſubſidia inferri poſſent, claſſe ſua portum undique cinxiſſent, honeſtis conditionibus Urbs ad deditionem coacta eſt. Sub idem tempus Venlonam Hollandi gravi obſidione tentarunt, quam tamen aut ſiniſtri ſucceſſus tædio, aut propinqua jam pace, quæ Monaſterii interim cudebatur, irrito effectu ſolverunt. Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. CIV.

Venetorum bellum contra Turcas.

Frequens in Monaſterienſi Conventu facta eſt mentio de auxilio Venetis præſtando contra Turcas: verum hæc ſollicitudo aut in vagis ſtetit promiſſis, aut nonniſi ſtudioſe quæſitum erat maturandæ ſatisfactionis incitamentum. Exponebat equidem ſummus Pontifex Hiſpaniæ Miniſtris, utriusque Siciliæ, totiusque amittendæ Italiæ periculum: aſt hi funeſtas Gallorum invaſiones obtendebant, pollicebantur tamen, ſe Venetis præter validam claſſem, milites conſcribendi, ac frumenta ex utroque *Nani Hiſt. Venet. t. 2. l. 3. p. 69. Brachel. hiſt. temp. l. 6.*

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Regno evehendi copiam facturos: Uladislaus quoque Poloniæ Rex hostili Tartarorum invasione Turcarum vires distrahere, paratus erat, a suis tamen in publicis Regni comitiis præpeditus. Spem etiam fecerant Galli subsidiariæ classis in Hollandia instruendæ: quinimo Mazarinus Cardinalis interposita Galliarum Regis auctoritate Rempublicam inter & Turcas pristinam pacem revocandi studium simulabat, ablegato hanc in rem Varennio Nobili: Attamen Ibraimus Ottomaniæ Imperator ob nuperam suorum cladem in rabiem actus, nonnisi ultronea Cretensis Regni deditione, omniumque expensarum compensatione pacem redimi posse, arrogantius respondit, ac Selitare suffocari jusso, & Vezirio sua dignitate exuto Salichum Quæstorem, & Mussam subrogavit, Joannem vero Soranzium Reipublicæ Oratorem mox capite plecti, postea tamen ceterorum Legatorum deprecatione expugnatus, illum arctius custodiri jussit. Igitur Veneti nullam honestæ pacis spem reliquam fore cognoverunt, nec etiam in exterorum subsidiis fiduciam reponere valuere, Principum nonnullis utpote ab eo remotis communem Christianæ Reipublicæ hostem spernentibus, aliis vero utpote sat vicinis eundem nimis pertimescentibus,

tibus, hinc Veneti proprias vires pro defendenda patria intendere cogebantur, utque ſibi exercituum Regem Deum propitium redderent, nuncupato voto Aram S. Laurentio Juſtiniano dicarunt, atque in B. Virginis honorem Templum unacum PP. Capucinorum Monaſterio erexerunt. Sæc. XVII. A. C. 1646.

Collectis igitur navibus, quotquot poterat, Joannes Ludovicus Valeta Venetæ claſſis Archithalaſſus excenſione facta Cladiſſum verſus cum bis mille quingentis peditibus, & Equitibus trecentis movit, & Turcarum molendina combuſſit, promotisque caſtris hoſtem a tribus propugnaculis, quæ occupaverat, dejecit, ac reportatis totidem vexillis multos trucidavit: ſub idem vero tempus Turcæ ex Cydonia erumpentes, toto impetu in Valetæ pedites irruunt, eosque in fugam agunt. Non Belliducis imperia, non preces nec minæ ſparſos incompoſitosque, ut rurſus in prælium redirent, pertrahere poterant, unde qua cuique patebat ad fugam via erumpentes. Inſtabant fugientium tergis Barbari, & captis quinquaginta centum ſexaginta duos trucidarunt, in victoriæ trophæum duo belli tormenta, omnemque apparatum reducentes. Delibatis hiſce victoriæ auſpiciis crebræ habebantur velitationes plerumque Ve-

Sæc. XVII. A. C. 1646.

netis infauſtæ: ut vero Turcæ Venetorum vires diſtraherent, e Bosnia in vicinam Dalmatiam erumpentes magnam hominum, armentorumque multitudinem abegerunt, ac demum ipſe Bosniæ Baſſa Novigradum munitiſſimum Dalmatiæ oppidum a Zara quinque ferme leucis diſſitum intercepit, ſeu ignavia ſeu perfidia Martini Oſtrichii Tribuni, qui etiam feſtinatæ deditionis pœnas capite luit: Turcæ autem hac urbe potiti, præſidiarios milites captos abſtraxere, & Franciſco Loredano vitæ gratiam facientes, Joannem Fabritium Soardium Urbis Gubernatorem trucidarunt. Verum brevi Turcis vices rependebant Zarenſes, & Jadrenſes præſidiarii; hi enim locorum gnari junctis ſibi ruſticis, ſæpius e latebris & viarum abditis incautos Turcas adorti, recuperata præda multos trucidarunt, & nobiliores ob Lytri ſpem in ſervitutem ſecum abſtraxere: Magis adhuc proſpera erat maritima Venetorum expeditio: Thomas enim Moroſinus Venetæ claſſis in Ægeo Præfectus Menſe Martio, cum fretum Helleſpontiacum cum viginti quatuor navigiis ſuperaſſet, terrorem usque ad Conſtantinopolitanæ urbis portas circumtulit; quippe fuſis centum onerariis Turcicis multo commeatu onuſtis iterum Menſe Junio claſſem

sem Turcicam invasit, eandemque duo- Sæc. XVII.
bus præliis profligavit, Turcasque ex A. C. 1646.
toto Archipelago ejecit, cæso supremo hujus classis Præfecto, & reliquis aut in fugam aut in servitutem datis: insuper ab omnibus Ægæi maris Insulis tributum exegit, absdubio universam Insulam ab infesto hoste purgaturus, nisi promissi auxilii cunctatio, exortaque inter Venetos Belliduces dissidia vincendi opportunitatem elusissent, & Turcis vires suas augendi spatium indulsissent: interea enim Turcæ reparatis nauticis viribus cum validiore classe ad Ceutam Insulam Mense Octobri reversi, Cydoniam a Venetis arcte cinctam, obsidione liberarunt, & commeatu abundanti instruxere: mox Rethymnam urbem, Venetis iterata clade prostratis, ad deditionem compulerunt, non sine ingenti Reipublicæ damno; capta enim ibidem erant plusquam centum belli tormenta, cum ingenti commeatuum copia, omnique armorum apparatu.

§. CV.

Principum ac Illustrium Personarum obitus.

Fuit currens hic annus Magnorum morte funestus; præprimis enim Viennæ Mense Majo Maria Ferdinandi III. *Brachel. l. c. Briet. Annal. Mundi tom. 7.*

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Imperatoris Conjux, & Philippi IV. Hiſpaniæ Regis Soror, cum ex venatione cum Cæſare reverſa eſſet, ex repentina epiphora extinquitur. Erat partui vicina, proin proles ex defunctæ Matris utero exempta Mariæ nomen adepta eſt, quæ tamen ſacris aquis eluta ſtatim vivere deſiit, unacum Matre ſolemni pompa in tumulum illata. Philippus quoque IV. Hiſpaniarum Rex unicum ſuum amiſit Filium ſibi cognominem, annorum ferme ſexdecim adoleſcentem, qui in ſpem tot Regnorum genitus, atque haud multo ante Cæſaris Filiæ in Maritum deſtinatus, Sagunti puſtulis correptus, intra quadriduum Menſe Octobri maximo Hiſpanorum luctu deceſſit. Moritur quoque ſub finem hujus anni Henricus Borbonius Princeps Condæus, qui natus & educatus in hæreſi vixit, nunquam tamen glorioſior exſtitit, quam dum Catholicus obiit, ingenti ſuæ familiæ damno, majori tamen Regni jactura: quamdiu enim vixit, ſemper civili bello remoram poſuit, & ſi diutius vixiſſet, nec vidiſſet ille filios ſuos in cuſtodiam datos, neque Gallos in patriam armatos timuiſſet. Pari fato ſublatus eſt Stanislaus Conjecpolskius ſupremus Polonici exercitus Dux multis victoriis contra Turcas, Suecos & Coſaccos reporta-

portatis clarus, qui pro Religione, patria & Rege suo libertatem, sanguinem, opesque suas non semel profundebat: Erat quoque Religiosorum suæ vocationis memorum cultor eximius, immemorum vero hostis implacabilis, cujus rei fatale habuit experimentum quidam Cracovienſis Jesuita, qui, cum coram Conjecpolskio circa annum Domini milleſimum ſexcenteſimum trigeſimum concionaretur, hanc ab eo laudem tulerat: *Egregius hic foret Præſul, ſi Religioni non eſſet obſtrictus.* Obtinendæ Prælaturæ fiducia deceptus hic Jesuita, prætexta Parentum ſuorum inopia, quamvis Cracovienſe Collegium in eorum ſuſtentationem ſexcentos florenos obtuliſſet, Societatem deſeruit, & recta Barum profectus, ad Conjecpolskium contendit, a quo tamen non admiſſus, hoc duntaxat reſponſum tanto Duce dignum tulit: *hunc Patrem ut Jeſuitam novi, & illum amavi, alterum vero non noſco:* quo reſponſo Jesuita perculſus, dimiſſo a ſe famulo cultrum arripuit, decemque ictibus pectori ſuo inflictis animam evomuit.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Locut. Dei P. Daniel Pawlowski pag. 29.

§. CVI.

Primogenitus Tunitani Regis Filius ad ſummi Pontificis pedes provolutus.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Inter tot tumultuum procellas, quibus Ecclesia Romana iniquissimo hoc tempore jactabatur, haud parum Innocentii summi Pontificis animum erexerat Hamatheus Tunetanus Princeps. Hic primogenitus ipsius Regis Filius, Regnique hæres jam ante aliquot annos frequens cum Christianis Catholicis colloquium habere solitus, sensim vehementi capessendæ Religionis desiderio incitabatur: unde clam fuga ex Tuneto in Siciliam se proripuit, ac Catholicæ fidei præceptis imbui, necnon sacro fonte ablui petiit, demum vero hoc anno Romam profectus, sese Innocentio X. Pontifici Maximo stitit, eumque more Christianorum Principum osculo pedum veneratus est, a quo etiam liberaliter habitus, per aliquot annos sese Romæ detinuit.

§. CVII.

Secreta Caroli I. Angliæ Regis conventio cum Hiberniæ Catholicis.

Rapin Thoiras Hist. d'Angl. l. 21.

Postquam Carolus I. Angliæ Rex a rebellibus Anglis Scotisque ad tantas redactus erat angustias, ut Oxonium profugus, omnique ope destitutus, cum inimico Parlamento ad ejus arbitrium pacem inire cogeretur, eo fine Londinum proficisci statuit, atque pro

pro hoc itinere publicam securitatis cautionem sibi concedi, datis sæpius ad Parlamentum literis, decretisque Oratoribus enixe rogavit: nullatenus tamen rebellium pertinaciam frangere poterat, etsi pollicitus esset, quod si eidem has literas concedere, eumque in Parlamento recipere vellent, confecta pace Parlamento bellum in Hibernia prosequendi, per integrum septennium militiam regendi, & classis Præfectos nominandi facultatem utrique Curiæ concedere, & Anglis, Scotisque plenam delictorum veniam, ac denique cunctis Protestantibus immutatam Religionis suæ libertatem indulgere paratus sit; nec tamen amplis hisce promissis Rex de itineris securitate sibi a subditis suis caveri, impetrare poterat: cum vero Parlamentum Regi identidem objiceret, quod Hibernos Religione Catholicos ad arma capessenda, atque ad Angliam valido agmine invadendam incitasset, hinc Parlamento, cum illud suppetias contra eosdem ferre semper cunctaretur, proposuit, se Ormondum Marchionem eo decreturum, ut non modo inducias, sed & pacem conciliaret, atque Hibernos ad moderanda postulata induceret: Verum hæc quoque Regis indulgentia seditiosis erat suspecta: cum

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII A. C. 1646.

vero haud ignoraret, quod Hiberni ſuo Regi ſemper fideles unice ad conſervandam conſcientiarum libertatem, quam ipſimet Angli nulla humana poteſtate conſtringi poſſe, propugnabant, bellum inchoaſſent, hinc Glamorganum Comitem in Hiberniam die duodecima Martii ablegabat, data eidem facultate, ut cum hujus Regni Catholicis paciſceretur, eisque cuncta, quæ rerum neceſſitas ſuaderet, indulgeret: Poſtquam igitur Comes advenerat, in ſequentes pacis conditiones cum Epiſcopis Catholicis die vigeſima quinta ejusdem Menſis clam convenerat.

I. Omnes Catholici in Hibernia libero gaudeant Religionis ſuæ exercitio. II. Sint exempti a jurisdictione Sacra Proteſtantium. III. In poſſeſſione relinquantur omnium Eccleſiarum, quas vel Proteſtantes actu non poſſident, vel Catholici a die vigeſima prima Octobris anno hujus ſæculi quadrageſimo primo poſſederunt. IV. Ormondus Comes in horum articulorum uſu Catholicos non perturbet, & Glamorganus Comes ad hos articulos in proximo Hiberniæ Parlamento confirmandos & exequendos Regis fidem obſtringat. V. Viciſſim Hiberni ſub publica Regni fide polliceantur, quod decem armatorum millia ductore Glamorgano ad Regis obſequium

quium in Angliam aut Scotiam submittere, Clerusque duas tertias suorum proventuum ad alendos hosce milites per triennium subministrare velit. Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. CVIII.

Legatus a Franciæ Rege in Angliam decretus pro pace inter Carolum Regem & Parlamentum concilianda.

Postquam vero Ormondus Marchio & Digbyus, qui tum in Hibernia agebant, hanc conventionem, interceptis quibusdam literis detectam fuisse, compererant, Glamorganum Comitem, perinde ac si Regis mandatum excessisset, custodiæ dari jusserunt: Parlamentum quoque die vigesima tertia Januarii omnes, qui cum Rege seorsim convenere, in vincula conjecit, Scotiæ dein copiæ Rattmutum urbem iterata impressione expugnarunt, eam flamma ferroque devastantes: paucis post diebus regios etiam Viacomia & Belvoirensi arce expulerunt; demum vero Thomas Fairfaxius prope Torringthomam Regios tanta clade affecerat, ut Hoptonus eorum Ductor cum rebellibus transigere, copiasque suas sacramento solvere cogeretur: continuata quoque

Rushw. t. 6. p. 104. & 239. Salmon hist. d'Angl. t. I. p. 249.

Sæc. XVII. A. C. 1646. quoque fortunæ invidia ultimum Regis agmen, quod in acie erat, a seditiosis ad internecionem deletum, cunctisque urbibus vel ultronea deditione vel armorum violentia a Parlamento occupatis necnon Nevarca a Scotis obsessa, sola Oxonienſis Urbs adhuc regio præsidio tenebatur, atque in Regis potestate obsequioque persistebat, quam tamen urbem Fairfaxius jamjam obsidere parabat. Ad tantas igitur angustias redactus Rex, Westmonasterium Legatos ad utriusque Curiæ Senatores decreverat, qui suo nomine pollicerentur, quod ipsemet depositis armis Londinum ad Regni sui gremium, cum solo comitatu Aulico ad universalis concordiæ tractationem venire, cum universo Parlamento pacem colere, suasque copias dimittere vellet, dummodo Regiæ personæ & dignitatis securitati caverent, & fideles sui subditi pristinis honoribus, bonis, & libertati redderentur: Præseferebant quidem rebelles, gratum sibi fore adventum Regis, ornarique jusserunt Palatium ejus ad S. Jacobum, nihilominus ejus securitati adeo non cavebant, ut etiam decreta promulgarent, quatenus tota Urbs in armis esset, & in omnibus locis, qua Rex transiturus esset, milites disponerentur, omnesque Regis comites,

si sine

Sæc. XVII. A. C. 1646.

si sine salvi commeatus literis venirent, caperentur, nullusque sine Parlamenti consensu Regem alloqui posset: de cetero omnes Regis propositiones quantumvis proficuas respuebant rebelles, in Regis sui excidium conjurantes. Sub idem tempus Franciæ Rex Montrallium in Angliam ablegabat, qui pacem inter Regem & Parlamentum aut Scotos conciliare satageret. Inter ceteras, easque iniquas pacis conditiones præcipue seditiosi urgebant, ut Rex Episcopatum aboleret, & fideles suos subditos severe puniendos, Parlamento consignaret, necnon Presbyterianum regimen in Ecclesia Anglicana stabiliret: Hæc vero a Rege obtinere non poterant, quamvis Regina misso ad eundem Davenantio, rogasset, ut Presbyterianorum partes, tanquam unicum extremam calamitatem effugiendi medium amplecti vellet. Cognito Regis proposito Montrallius primo cum Scotiæ Deputatis Londini agentibus, postea cum Scotis Belliducibus Nevarcam obsidentibus in castris agebat, eos ad pacem inclinare intentus. Hi pronum ad reconciliationem animum simulantes, nil nisi Episcopalis Regiminis abolitionem petebant, ac per Montrallium impense Regem, ut ad eorum castra utpote tutum securitatis asylum confugeret,

Sæc. XVII. A. C. 1646.

geret, ſollicitabant, ſpe facta, ſe nullam ei violentiam illaturos, ſalvisque omnibus Regiæ ſuæ auctoritaris prærogativis, deinceps regiam voluntatem tanquam ſupremam & abſolutam veneraturos: Dubius hærebat Rex, inimici hucusque adeo truculenti pollicitationes ſemper ſuſpectæ fidei eſſe haud ignarus, an moleſtiæ plus inter Anglos, quam periculi inter Scotos ſubiret, in incerto habebat: poſtquam vero Fairfaxius cum toto rebellis exercitus robore Oxonium moverat, proin Rex, ne in hac urbe obſideretur, præſentaneum incurreret periculum, ad Scotorum caſtra clam aufugere ſtatuit, potiſſimum inductus literis Montrallii, qui nomine Franciæ Regis ac Reginæ Carolo pollicebatur, „quod ſi ad Scotos „tranſiturus eſſet, ab eis ſummo honore, „ſecuritate &c, exciperetur, Scotique „ſua arma ad vindicanda Regiæ Maje„ſtatis jura impenſuri eſſent &c.„ His promiſſis expugnatus, aut verius, deluſus Rex, die undecima Maij noctu clam Oxonio exceſſit, ac nonniſi Ashburnhamo & Hudſone Prædicante ſtipatus, nunc Hudſonis Moderatorem, nunc Medicum, ac ſæpe famulum ſimulans, tandem per devia & invia Dubhamum Norfolcienſis Comitatus pagum pervenit, ubi in vili caupona per-

pernoctans, tandem ad Scotorum exercitum, qui tum Nevarcam obsedit, die vigesima prima ejusdem Mensis pervenit: Paulopost Oxonium Parlamentariis deditum, & Jacobus secundo genitus Regis Filius Dux Eboraceusis inde Londinum quasi in triumphum abductus est, quem etiam Fairfaxius velut re magnifice & præclare gesta toto triduo solemni apparatu egit. Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. CIX.

Carolus Rex a Parlamento, Scotisque indigne habitus.

Quamprimum Rex dolosis Scotorum promissis deceptus, Nevarcam venerat, mox exercitus Dux eidem proposuit, ejus securitati haud satis consultum esse, nisi copiæ ad Scotiæ fines procederent, id vero fieri non posse, nisi prius Nevarca & Bamburia dederentur. Annuit Rex Ducis petito, urbisque deditionem Gubernatori præcepit, qua facta unacum exercitu Neocastrum contendit, ubi decreto ad Parlamentum Legato rursus eidem ampliores pacis conditiones obtulit, ac Londinum, ut ibidem cum ipsis oretenus agere posset, pergendi facultatem petiit: Ast non modo repulsam tulit, sed Scoti etiam Belliduces, cum de privatis

Thoiras hist. d' Angl. l. 21. Ruswort. l. c. p. 321. Whitl. p. 225.

Sæc. XVII A. C. 1646.

tis pactis cum Rege initis se Londini insimulari intelligerent, se ab Anglorum societate nullatenus recessuros, palam declararunt, simulque Regem urgebant, ut ipsus quoque huic conventioni subscriberet, & Protestantium Religionem in Anglia stabiliret, necnon Parlamenti consilia sequeretur: Præterea paucis post diebus utriusque Curiæ Senatores Regi easdem pacis conditiones, quas jam Uxbrigidæ cuderant, proposuere: cum vero hæ propositiones Regem omni auctoritate exuerent, hinc Deputatis respondit, „se „nunquam assensurum ejusmodi condi„tionibus, quibus potestas sibi per Re„gni leges & generis prærogativam „competens everteretur, assensurum „vero omnibus postulatis, quæ justa & „æqua, & nulla privati sui commodi „habita ratione ad veram Regni utili„tatem cederent.„ Percepta hac Regis repulsa Scoti cum Parlamento agendi copiam petierunt, ut mutuis consiliis deliberare possent, quid cum Rege pro utriusque Regni bono agendum esset. Tum vero tam Angli quam Scoti omni injuriarum genere Regem afficere certabant, & quidem eo Neocastrum vix adventante, quidam Præconatione Scotus coram illo petulantissimum habuit sermonem, quo finito quin-

quinquageſimum primum cantari juſſit Pſalmum, qui incipit: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate, tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua &c.* Imperabat Rex indignationi ſuæ, raraque moderatione uſus, ſede ſua ſurrexit, præcipiens cantari Pſalmum quinquageſimum quintum ab illis verbis: *Miſerere mei Deus, quoniam conculcavit me homo, tota die impugnans tribulavit me: conculcaverunt me inimici mei tota die, quoniam multi bellantes adverſum me &c.* Alia die Alexander Hunderſonius Præco Scotus ſumma importunitate Regem ad acceptandas Parlamenti propoſitiones urgebat, Rege autem conſcientiæ, honorisque ſui jacturam obtendente, Hunderſonius Epiſcopatum calamo valide impugnabat, Rex vero viciſſim calamo & ore hunc Prædicantem tam arcte preſſit, ut ipſe paulopoſt ex pudoris vehementia Edini decederet, & moribundus amare deploraret mala, quæ in utroque Regno per errores ſuos cauſſaſſet. Denique ad infamiæ & perfidiæ cumulum acceſſit, quod Scoti de pretio, quo Regem ſuum Anglicano Parlamento inhumanitate nec inter Barbaros audita venderent, paciſci non erubuerint, uti poſtea memorabimus. Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. CX.

Poſonienſia comitia propter Religionum diſſidia.

Brachel. l. c. Ortill. Chronic. Hungar. p. 152. Han. Pannon. p. 361.

Die quinta Menſis Auguſti Ferdinandus IV. primogenitus Cæſaris Filius Pragæ a Cardinale Harrachio Pragenſi Archiepiſcopo, aſſiſtentibus illi ſexdecim Epiſcopis ac Prælatis, magnoque Clericorum & Procerum numero in Bohemiæ Regem conſueto ritu unctus coronabatur: Peracta hac ſolemnitate cum præfato Rege Cæſar eodem adhuc Menſe Poſonium venit, ibidem Regni comitia celebraturus: Perorabat ipſemet Imperator, Hungarici Regni Primores ad ſubſidia pro defenſione patriæ conferenda, necnon ad componendas religionum diſſenſiones hortatus. Præprimis vero Proceres Joannem Draskovichum Trakoſthiani Comitem religione Catholicum in Regni Hungarici Palatinum unanimi ſuffragio, maximoque applauſu elegerunt. Poſtea Lutherani æque ac Calviniſtæ ſuas querelas ad proxima comitia remiſſas tolli, eisque erepta Templa reddi, ac Jeſuitas Regno expelli importunius urgebant, e contrario autem Catholici ejusmodi poſtulata Regni privilegiis adverſari contendebant: Proteſtan-

testantes nihilominus se ne latum unguem ab eis recessuros declarabant: inde vero tam acris orta est animorum contentio, ut Protestantes stricto ense Catholicos petere, & quemdam Sacerdotem e fenestra projicere pararent: vix autem ceterorum moderatio hanc intemperiem sedaverat, cum illico circa Ecclesiasticorum bona ac proventus gravior enasceretur altercatio, quæ tamen primum tunc sopiri poterat, postquam Imperator Protestantium petulantiæ cedens, eisdem indulserat, ut ex Strigoniensis præcipue Episcopi & Jesuitarum bonis partim possessis, partim recens vindicatis annue centies septuaginta florenorum millia præter trigesies mille vini urnas in Ragotsii satisfactionem, & muniendos Regni fines impenderentur, ac Jesuitæ ex superiore Hungaria expellerentur, ereptaque quædam Templa Protestantibus redderentur: Reclamabant vehementer Palfius, Czackyus Archiepiscopus, & Religiosi horum Templorum possessores: petebant unaomnes, ut Ragotsiana pax metu extorta irritaretur: verum Cæsar inclinatas Imperii res obtendens, a sententia dimoveri haud poterat: acrius tamen ferventibus inter partes dissidiis Imperator ad Protestantium libellum supplicem hæc respondit.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646

spondit. I. Protestantibus liberum suæ sectæ exercitium juxta Regiam concessionem, necnon Ecclesiæ ad ipsos spectantes, eorumque bona reddantur, exceptis locis, quæ Cæsaris sunt, & ubi Rex suam sedem habet. II. Viciſſim Catholicis omnia Templa, quæ nunc possident, nec fervente hoc belli tumultu occuparunt, relinquantur. III. Hujus pacti transgressores præter gravem pœnam damnum resarciant, & qui parere recusaverint, jure ad ejusmodi bona priventur. Accepto hoc responso Protestantes audacter centum octoginta Ecclesias a Catholicis sibi tradi petierunt, ast reclamantibus Catholicis Nadastius Comes & Scalitzienses in suis ditionibus Lutheranos & Calvinistas ejecerunt: inde autem tam periculosi movebantur tumultus, ut Imperator ineunte anno sequenti circa Protestantium Templa sequentes pacis articulos promulgare cogeretur. I. Viginti & unum Templa trans Danubium Protestantibus Hungaris cedantur. II. In illis locis, ubi nullum habent Templum, nec unquam habuerunt, unum, in propriis tamen eorum fundis erigere, eis liceat. III. Cuncti Hungariæ incolæ Regias literas exacte exequi teneantur. IV. Transgressores, vel violenti Ecclesiarum possessores soluta mille flore-

florenorum mulcta usurpatam Ecclesiam reddere obstringantur, contumaces vero ipso præfatæ Ecclesiæ fundo priventur. Nihilominus Protestantes adjudicatis sibi viginti & uno Templis haud contenti, cunctas Ecclesias sibi ab anno hujus sæculi octavo ereptas reddi, subditos vero ad statum anni trigesimi septimi reduci, finitimas Hungariæ urbes ex Ecclesiasticorum & Monasteriorum reditibus sartas servari & Jesuitas bonis suis exui, a Cæsare postularunt: Annuere Proceres Catholici, ut Protestantibus nonaginta redderentur Ecclesiæ, hi vero pro hoc favore adeo non debitam referebant gratiam, ut etiam pro qualibet Ecclesia annuos sexcentos Thaleros nomine redituum a Catholicis assignari postularent. Addixerunt adhuc Catholici Protestantibus dimidiam hujus summæ partem; nondum tamen hi satisfactum credebant suo furori, donec etiam oppitulante Ragotsio Jesuitas bonis suis exui, regnoque expelli impetrassent; neutrum tamen a Cæsare extorquere poterant: quocirca Ragotsius per Croisium Franciæ Legatum apud Suecos Osnabrugæ questus, declarabat, se denuo ad arma in Cæsarem sumenda paratum esse, dummodo paci Westphalicæ includeretur, & pecunia, quæ sibi ex fœdere

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

restaret, a Sueciæ Regina solveretur.

§. CXI.

Archiepiscopi Trevirensis severitas contra Ecclesiæ suæ Canonicos.

Massen. Annal. Trevir. l. 25. §. 88. Adam. relat. Pac. Westph. cap. 16.

Interim pristinæ dissensiones Treviris inter Philippum Christophorum Archiepiscopum, S. R. I. Electorem & Canonicos recruduerant; cum enim idem suam libertatem potius Gallis, quam Cæsari in acceptis referendam censeret, horum potentia, & patrocinio fretus, transactionem cum Imperatore nuper initam flocci habebat; postquam vero Elector protectionem Spirensis Episcopatus, ad quem Philippiburgum spectabat, in Gallos transtulerat, & hi eo nomine in hoc propugnaculo perpetuum retinendi præsidii jus sibi asseri, importunius Osnabrugæ petierant, Elector inter sacrum, saxumque stetit, quod improvide indulserat, revocare veritus, & ultro concedere, ob Capituli sui repugnantiam vix ausus. Magis adhuc eum pœnituit intempestivæ suæ indulgentiæ, dum Gallos fœderis, atque officiorum, quæ in eos effuderat, parum memores experiebatur; hi enim, postquam illis ultro protectionem super Episcopatu suo obtulerat, nequi-

nequidem illum reſponſo dignati ſunt, imo cum idem Elector cænobia & bona Eccleſiaſtica, quæ a Wirtenbergicis, & Badenſibus, necnon in Palatinatu inferiore a Proteſtantibus uſurpabantur, Gallorum ope ſe vindicaturum ſperaret, hi illum arroganti hoc reſponſo dimiſere: *non minus Proteſtantes, quam Trevirenſis Elector fœderati ſunt Coronæ Gallicæ, illorum ergo offenſa impenſo quoque conatu vitanda eſt. quod ſi tamen anno hujus ſæculi decimo octavo bona quædam, aut jura Eccleſiaſtica fuerint Electoris, eorum haud dubie Galli patrocinium ſuſcipient:* Sæc. XVII. A. C. 1646.

Hæc agendi ratio aculeum reliquit in animo Electoris, qui tamen a Gallis deſtitui veritus, iram premere cogebatur, quam nihilominus in Canonicos, & Eccleſiaſticos immoderatius Treviris effuderat; poſtquam enim in urbem redierat, primas eo curas intendit, ut inimicos juxta amicosque per Archidiæceſin ſubditos injecto veluti fræno conſtringeret. Eo fine præcipue in Religioſorum fundis tria erexit propugnacula, impenſas ſuppeditantibus Gallis. Poſtmodum in Husmanum Eccleſiæ Cathedralis Præpoſitum, & Metternichios ceterosque Canonicos, ni ſubito Treviros redirent, cenſuras, ac redituum jacturam interminabat, lite-

Sæc. XVII. A. C. 1646.

rasque criminationum plenas promulgans, hiſce Canonicis *ruinam per antiquæ Eccleſiæ & Diœceſis Trevericæ, cum jactura decem & amplius auri millionum Fidei-commiſſi, & hoſpitalis Philippici, a ſe & proavis pro ejusdem familiæ gentisque hominibus conſtituti, aurique talenta æſtimati expilationem, Regis Galliarum ærarii in domo Gubernatoris quinquaginta coronatorum millia complexi, ſuæque aulæ peculii, reddituum, teloniorumque, ac jurium diverſorum haud minoris pretii invaſionem, Judæi Baruch, Greiffenclavii, & Rheinardi a Soteren oppreſſionem, aliasque proventuum, tributorumque, ac poſtremo Archidiœceſis totius vaſtitatem ac direptionem imputabat, ideoque bonis patriis, Eccleſiæque beneficiis tamdiu, dum ſatisfieret, jure privandos ſtatuebat, quod vero priſtinis, quibus ſe diffamarint calumniis, non contenti, novis etiamnum opprobriis traducant, ac ſi Condæi filium in Trevericæ ſedis Adjutorem decreviſſet aſſumere: idcirco illos pro infamibus, atque inſidis hominibus, proque abſciſſis Capituli membris, voti omnis tam activi, quam paſſivi, in quocunque negotiorum genere incapaces habendos eſſe ſtatuit, ac declaravit, monuitque Capitulares hic præſentes, ne quemquam alibi, quam extra ſuam Eccleſiam reſidere patiantur, ſuosque adſtringant Collegas, ut Decano, Capitulo, totique Provinciæ ſufficienter caveant,*

veant, neutralitatem & pacta cum Rege Christianissimo in conservationem Archidiœcesis necessario inita, sine communi consensu nunquam per illos infractum aut disturbatum iri. Sæc. XVII. A. C. 1646.

Hæc quidem crimina Elector Canonicis imputabat, genuina vero indignationis causa erat, quod Canonici Coloniæ de Coadjutoribus tam Electori, quam Præposito subrogandis consultassent, veriti, ne Elector gravi senio pressus, Gallicæ factionis hominem substitueret: Decreverant insuper Canonici, quod Electorem ad clementiam & præteritorum oblivionem inclinare, eique modeste suggerere vellent, quatenus urbem novis propugnaculis, Gallicoque milite onerans, & Husmannum ac Meternichios insequens, Cæsareæ transactionis decreta utrinque recepta violasset, nunc vero cuncta ad pristinam tranquillitatem revocare dignaretur: postquam vero Canonici damnationis sententiam contra Husmannum & Meternichios latam, publicis Templorum valvis ab Archiepiscopo affixam fuisse compererant, Damnianus Henricus, & Lotharius Fridericus Meternichii, necnon alii Canonici, qui Treviris adhuc substiterant, urbe sese subduxerunt, ad ceteros Coloniam profecti. Ibidem innocentiam suam

Sæc. XVII. A. C. 1646.

vindicaturi has ad Archiepiſcopum Electorem literas dederunt: „Supplicamus, „atque enixe precamur, ut Archiepi„ſcopus noſter Capitularium memor le„gum, quas jurata ante commiſſum re„gimen fide ſuſcepiſſet tuendas, citra „indignationem patiatur ſe rebus gra„vioribus Archidiæceſis bonum concer„nentibus per Capitulum admoneri, & „deliberandi cauſſa ab eodem tuto loco „conventum inſtitui. Deinde ut facta „Husmanno & Baronibus Metternichis „præteritorum, ex pacto Cæſareo gra„tia, Chriſtianæ reconciliationis pieta„tisque ſenſum admittat: præſertim „cum damnum in direptione Aulæ Ar„chiepiſcopalis illatum, rationibus nu„per Confluentinis inſertum reparetur: „neque illorum tantum, verum & re„liquorum conſilio apud Ubios nuper „conventum fuerit. De novitia Gal„los inter Principemque transactione „nihil nobis compertum eſt, adeoque „nec damnata illa a nobis, nec pro„bata, precamur tantum impenſe, ut „illius nobis videndi copia fiat, neque „contra receptam Capitulationis juratæ „fidem nova fœdera Capitulo ignorante „ſuſcipiantur, Urbsque novis muni„mentis, & militia gallica non oneretur. „Quam rem hactenus nobis nondum ſa„tis cognitam, ut jurejurando probe„mus,

„mus, hoc immerito ac ſine ratione „poſtulari videtur. Hoſpitali Philippico „ac fidei commiſſo Soteriano nihil ne- „que affecimus, neque derogatum vo- „lumus, quod quidem æquitate nita- „tur. De Condæi filio diverſorum nun- „tiorum, publicis etiam literis tam „Gallicis, quam Italicis & Germanicis „vulgatorum fama advertit animum, „quem cogitatio de Richelio ad Spi- „renſem Epiſcopatum traducendo quon- „dam ſuſcepta jure confirmavit; ſpera- „mus tamen ſe, æquiorem nobis, Ger- „manæque Nobilitati futurum Princi- „pem, quam ut annulum tam pretio- „ſum extero homini conſignet; nos e- „nim Galliarum Principes neque hoſtes „cupimus, neque nimium familiares.„ Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. CXII.

Archiepiſcopus novis molitionibus abſtinere, a Cæſare juſſus.

Verum Elector ad haſce Capituli ſui rationes flecti neſcius nequidem Cæſaris mandato morem gerere ſtatuit, aſſerens, ſe cum Cæſare tanquam laico pacta iniiſſe, huic autem in foro Eccleſiaſtico nullum eſſe jus ſibi leges præſcribendi: Hortabatur illum adhuc Imperator, ut a novis hiſce molitionibus abſtineret, hanc in rem datis ad eum die

Sæc. XVII. A. C. 1646. die vigesima nona Maij Lintzio hisce literis: *Speravimus Dilectionem tuam modo a nobis præscripto, in structura illa cessaturam fuisse, donec informationem suam ratione obligationis Gallicæ nobis transmisisset, nostramque resolutionem Cæsaream desuper accepisset. Equidem diversis ex locis, atque a fide dignis nobis refertur, quod Dilectio tua in urbe Trevirensi arcem cum destructione plurium insignium domorum & ædificiorum impensis Gallicis incæperit, & in hunc usque diem continuaverit, imo jam Commissarium Gallicum Treviris adesse, qui solvendis impositi præsidii stipendiis publice præpositus sit. Verum Dilectio tua facile ipsa judicabit, quod hæc eis, quæ S. Imperii Constitutiones, & præcipue a principali ejus Electore requirunt, quodque inter Nos & Dilectionem tuam initus tractatus continet, nequaquam consentanea sint; adeoque Dilectionem tuam de his omnibus admonere voluimus, districte mandantes, ut a structura illa continuo cesset, ab ulterioribus Gallorum solutionibus sive stipendiis plane desistat, eaque præstet, & opere ipso compleat, quæ fidelem & obedientem Electorem Imperii, vi juramenti a Dilectione tua præstiti, decent, &c.*

§. CXIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1646.

§. CXIII.

Dura Archiepiſcopi vexatio in Monachos Abbatiæ S. Maximini.

His Cæſaris literis Archiepiſcopus adeo non a ſuo propoſito dimoveri poterat, ut etiam Gallorum potentiæ innixus, cuncta pro ſuo arbitrio aggrederetur, ac præprimis Commendatoris titulum ſibi vendicans, Monachos Maximinianos acriter inſectaretur. Die ergo decima quarta Martii ſeveram admodum ſententiam adverſus eos pronuntiabat, *qua illos rebelles, atque excitati ante annos aliquot ab Hiſpanis belli motores, libellique Zyleſiani falſitatibus & ſcommatibus repleti vulgatores, & hactenus contra Dominum ſuum legitimum, a Sede Apoſtolica præpoſitum Commendatorem Archiepiſcopum refractarios* eſſe dictitabat, ac propterea illos *non modo ad patrias contributiones, ſed etiam ad refuſionem damnorum Archidiœceſi illatorum, tum denique ad tributa hactenus neglecta, nunc ſimul exſolvenda* damnabat, addita comminatione, *ni illico obtemperaverint, alios Religioſos eſſe ſubrogandos, relictis duntaxat iis, qui debitam Archiepiſcopo obedientiam non detraherent.* Hanc ſententiam Archiepiſcopus confeſtim Religioſis ſignificari juſſit, miſſo ad eos Ottone

Maſſen. l. c.

Sæc. XVII. A. C. 1646. Ottone de Sensheim ejus ſuffraganeo, cui tamen Religioſi modeſte in reſponſis dederunt, quod præter Agritium electum Abbatem ſuum, alium ſibi impoſitum Dominum ignorarent: neque duobus ſervire ex æquo poſſint, orentque, ut Archiepiſcopus transactionis Witlichianæ, ubi juri ſuo renuntiaſſet, memoriam revocare dignetur, omnem ſe venerationem ſuo debere, atque etiam offerre Archiepiſcopo in cæteris rebus paratos; at libertati, ſibi jam olim indultæ, & tot Cæſarum decretis firmatæ renunciare non poſſe. Attamen Elector has rationes flocci pendens, Tribunum cum militum cohorte Monaſterio immiſit, qui per muros clam aſcendens, Religioſos ex choro & P. Valentinum Adami Priorem e cella ſua abſtraxit, illosque ad præſtandum Commendatori ſubjectionis juramentum adigere ſategit, reluctantes autem cellis incluſit, omnique mutuo congreſſu prohibitos, aqua duntaxat & pane ſat modico, omniumque rerum inedia ad obſequendum impellere conatus eſt: demum vero alios ex vicinis Monaſteriis evocatos ſubrogavit, Maximinianis tota Archidiæceſi exulare coactis.

§. CXIV.

Sæc. XVII.
A. C. 1646.

§. CXIV.

Propudiosum dissidium inter Prædicantes Lutheranos.

Hoc item anno Religionum concordiam stabiliendi ardor tam Catholicos, quam Protestantes incesserat, & quidem primo Fratres Walenburchii Adrianus & Petrus editis libris Ecclesiæ pacem inter Catholicos & Protestantes revocare nitebantur. Erant ambo patria Roterodamenses, in Calvini secta educati, qui tamen agnito errore ad Ecclesiæ Catholico-Romanæ gremium reversi Coloniam contenderunt, ubi Petrus in Mysiensem Episcopum ac suffraganeum, Adrianus vero ob spectatum Religionis studium in Adrianopolitanum Præsulem & Moguntini Archiepiscopi Suffraganeum eligebatur: Ediderant plures libros polemicos literis Colonienſibus anno hujus sæculi sexagesimo nono excusos, quos inter præcipue celebratur eorum *Methodus Augustiniana defendendi fidem*, ubi præcipue inculcabant, quod disputationes per consecutiones præcidendæ, solis expressis sacræ Scripturæ verbis inhærendum, & dogmata Catholica ex *præscriptione* defendenda, nec Protestantibus argumenta essent opponenda, sed

Baillet jug. des Scav. sur les princ. tom. 7. Arnold hist. Hæres. p. 2. l. 17. c. 15. & c. 11. Jæger. hist. Eccl. l. 6. cap. 2.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

ſed his onus probandi relinquendum: Hanc cum Acatholicis diſputandi methodum jam antea Veronius, Gonterius & Perronius utiliorem fore cenſebant: prorſus autem ridiculum eſt, quod Proteſtantes præſcriptionis titulum eo ex capite exſibilent, quod præſcriptio ſit diſpoſitio mere civilis in negligentiæ pœnam adinventa, perinde acſi Catholici de civili temporis præſcriptione loquerentur, & non potius de fidei uniformitate ab ipſo Chriſto Domino, ejusque Apoſtolis non interrupta ſerie ad usque noſtra tempora illibate propagata, quæ ſemper in fide Romano-Catholica fuiſſet inventa, etſi nunquam civilis ejusmodi diſpoſitio fuiſſet excogitata.

Pariter Lutherani hoc anno cum Calviniſtis fidei concordiam invehere nitebantur, ſolito hoc laboris emolumento, quod ſemper, quotiescunque aliqui inter haſce ſectas unionis rationes inire moliti ſunt, ſemper exin novæ hæreſes, factionesque fuerint exortæ: Præſentis autem Syncretismi occaſionem dederat Joannes Latermannus, qui præſide Joanne Bohemio Profeſſore in Academia Regiomontana diſputationem habuit, in qua tanquam fundamentum unionis cum Calviniſtis ineundæ pro Patrono Prædeſtinationis, prout

prout a Calviniſtis defenditur, Divum Auguſtinum allegabat, ac præter alias theſes de opere converſionis, etiam propugnabat, bona opera eſſe neceſſaria ad ſalutem, hanc eſſe incertam, articulum de SS. Trinitate in Veteri Teſtamento non fuiſſe agnitum, nec ſolide ex Novo probari poſſe &c. Adverſus haſce aſſertiones mox plures Præcones Regiomontani tumultuari cæperant, vociferantes, in illis multa Calviniana, Syncretiſtica & hæretica involvi: hos inter præcipue Cæleſtinus Mislenta ardentibus oculis rabiem oſtentans, ad formulam concordiæ, utpote librum Eccleſiæ Lutheranæ Symbolicum provocabat, cujus tamen furias Latermannus illico repreſſit, reſpondens: *quid mihi cum formula concordiæ*? audito hoc reſponſo ceteri Prædicantes velut lymphati, & tam enormi blasphemia attoniti exclamarunt: *Latermannus eſt hæreticus*, & Hulſemanus quaſi ſummus illius anni Pontifex pronuntiabat: *deliberatæ hæterodoxiæ reus eſt.* Hujus vero partes egregie tuebantur Chriſtianus Dreierus & Michael Behmus: unde clamoſa verborum rixa in magnum erupit incendium, quod ut extingueretur, Dantiſcani, Lipſienſes, Wittenbergenſes & Jenenſes Prædicantes datis literis Regiomontanos hoſce Profeſ- Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII A.C. 1646

fores ad pacem hortabantur, Argentoratenſes quoque & Roſtochienſes Theologi ſeſe Latermanno oppoſuerunt, Halberſtadiani autem, Elbinenſes, & Thorunienſes ne hiſcere quidem audebant, Halberſtadienſes tamen clam Latermanni cauſſæ fayebant. Inſuper plura alia, ut vocant, Miniſteria in ejusdem favorem ſua proferebant judicia, quorum auctoritate animati Behmus & Dreierus anno ſequenti publicum programma affixerunt, in quo Mislentæ argumenta confutarunt. Poſtquam vero Scharfius contra Calixtum in publico programmate oſtenderat, quod Filii Dei apparitiones V. T. non faveant Arianismo: tunc primum diſcordiarum flammæ in apertum erupere incendium; Calixtus enim confeſtim aliud ſcriptum Scharfiano oppoſitum valvis affixit, necnon literas ad Academiam Wittenbergenſem transmiſit, quæ pro claſſico fuere ad bellum accendendum. Prodiere poſtmodum utrinque ſcripta amarulento calamo exarata, & præprimis Hulſemanus Dialyſin Apologeticam Problematis Calixtini de SS. Trinitatis Myſterio in V. Teſtamento non patefacto edidit, pluresque alii pro privato cujusque ſtudio ſcripta plerumque convitiis ſcatentia vulgarunt, demum hæc opinionum varietas in animorum diſſenſio-

senſionem degenerans, tam altas e- Sæc. XVII.
git radices, ut Myslenta Bohemum, A. C. 1646.
qui tamen primum anno milleſimo ſex-
centeſimo quinquageſimo ſeptimo obie-
rat, nec funeris exequiis, nec ſermone
funebri honorari permitteret, ſe lucu-
lentam de illo ultionem ſumpſiſſe, &
maximum exin damnum eidem intu-
liſſe ratus: *Res certe*, addit Jægerus, *miſeranda fuit, quod Viri tum eruditiſſimi, & heroes Eccleſiæ noſtræ in propria viſcera ſævierint, cum potius arma contra COMMUNEM HOSTEM, hoc eſt Papismum, vertere debuiſſent, illa tempeſtate maxime graſſantem.* Ejusmodi animadverſionem absdubio *Evangelica* charitas, ac manſuetudo, quam Lutherani in ſuis ſcriptis contra Catholicos paſſim jactitant, huic Viro extorſit.

§. CXV.

Achiles Eſtampes Cardinalis mortuus.

Ex Purpuratorum Collegio nonniſi tres hoc anno obiiſſe comperimus, atque hos inter primus erat Achiles Eſtampes de Valenzay Gallus ex Ordine Equeſtri ſancti Joannis Hieroſolymitani. Hic dum militiæ rudimenta poneret, nonniſi ſeptendecim annos natus, Meſitenſem Inſulam, quam Turcæ aggrediebantur, propugnavit, nec receſſit a *Ciacon. in vita Urbanus VIII.*

Sæc. XVII. A.C. 1646.

pugna, nisi pluribus, mortiferisque plagis saucius. Postmodum vero Ludovici Franciæ Regis signa secutus, Montis Albani obsidioni interfuit, itidemque quatuor luculenta vulnera accepit. Supremum quoque militiæ imperium sub Carolo Emanuele Sabaudo Duce tenuit, & Verruam ab Hispanis defendit, eruptione tamen facta a suis destitutus, sauciusque ab iisdem captus est. Obtenta libertate in Gallias reversus, Anglicam classem Rupellensibus suppetias laturam repulit, in virtutis præmium honorificis dignitatibus a Rege, & Regina auctus. Demum Melitam redux, in pluribus bellicis expeditionibus præclara fortitudinis suæ specimina edidit, quorum fama Romam delata, Urbanus VIII. Papa illum Ecclesiastici exercitus contra fœderatos Italiæ Principes Præfectum, reddita autem pace Cardinalem Diaconum nominabat: Intererat comitiis Innocentii X. quibus absolutis in Franciam secundo itinere contendit, aut vel quod Pontificis Gallis minus accepti electioni suffragatus esset, vel Antonii Barberini causam agere crederetur, prima vice ad Regis alloquium non est admissus, Parisios ingredi prohibitus: altera autem admissus quidem, re tamen infecta Romam reverti jussus est,

ub

ubi senio confectus, die vigesima septima Junii anno ætatis suæ sexagesimo secundo obiit, sepultus in Ecclesia Carmelitarum Discalceatorum S. Mariæ de Victoria. Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. CXVI.

Joannis Dominici de Spinula Cardinalis obitus.

Alter erat Joannes Dominicus Spinula patria Genuensis, qui sub cura & patrocinio Cardinalis Saulii prudentissimi senis Romæ varia obibat munia, non sine magno integritatis, ac prudentiæ encomio: postea ab Urbano VIII. Cardinalis, & ad Regis Catholici nominationem Materanus Archipræsul renuntiatus, sexto post anno ad Lunensem & Sarzanensem Episcopatum transferebatur, tandem Mazarensi Ecclesiæ præfectus, ibidem restaurato Episcopali Palatio, annos natus sex supra sexaginta die undecima Augusti decessit. *Victorell. in add. ad Ciacon. Ughell. Ital. Sacra.*

§. CXVII.

Antonii Barberini Cardinalis extrema.

Postremo die undecima Septembris Romæ decessit Antonius Barberinus Urbani VIII. Pontificis Frater, qui

Sæc. XVII. A. C. 1646.

vix biennis Patre ſuo orbatus, a Matre tamen ad omnem pietatem enutritus, anno ætatis ſuæ decimo nono Fratrum Capuccinorum Ordinem amplexus eſt, in quo conſuetis Inſtituti ſui auſteritatibus haud contentus, omni pœnitentiarum genere in imbecille, innoxiumque corpus ſuum deſæviit. Inter ceteras tamen virtutes eminuit profunda ſui abnegatio, & generoſus honorum, mundique contemptus, unde percepta Maphæi Barberini fratris ſui electione in Cardinalem, & poſtea in Pontificem nullo dato lætitiæ ſigno exclamabat: *Quam tui miſereor mi frater, vicem tuam doleo, quod tantum tibi onus impoſitum audiam: adjuvet te Deus!* Ipſemet quoque nonniſi invitus, Senogalienſem Epiſcopatum ac denique Purpuram acceptabat, nihilque immutato vitæ genere, quamvis perhonorificis opimisque dignitatibus, ac officiis decoratus eſſet, omnem tamen pompam ab ædibus ſuis exulare juſſit, ac exiguo famulitio contentus, in ſumma victus parſimonia vitam transegit, cunctasque opes, quas a Deo & Eccleſia receperat, fidelis Miniſter in ſublevandas pauperum neceſſitates, & erigendas, aut exornandas Eccleſias & Cœnobia profudit, ſuorum Nepotum ac familiæ, quantumvis ære alieno gravatæ

vatæ penitus in ſupremæ voluntatis ſuæ tabulis oblitus. Tandem meritis clarus anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo ſeptimo obiit, ſepultus in Templo Capucinorum, appoſita humili hac inſcriptione: *Hic jacet pulvis, cinis, & nihil.* Sæc. XVII. A C. 1646.

His Innocentius X. nonniſi unicum ſubrogabat Cardinalem, Joannem Caſimirum Sigismundi III. Poloniæ Regis Filium, qui tamen altero poſt anno dimiſſa Purpura in Poloniæ Regem die quarta Novembris renuntiatus eſt.

§. CXVIII.

Diverſæ Innocentii X. Pontificis Maximi Conſtitutiones.

Inter varias, quas Innocentius X. Papa hoc anno edidit, Conſtitutiones relatu digna eſt illa, qua die decima nona Februarii Cardinalibus, ne ſine Pontificis licentia a Statu Eccleſiaſtico recederent, interdixit, & extra ditionem Eccleſiaſticam agentibus, reditum præcepit: Occaſionem hujus decreti jam ſupra adduximus: cum vero quidam Regulares, & præcipue Jeſuitæ in Polonia Parochis, aliisque Beneficiatis decimas, quæ a laicis ſolvebantur, priusquam bona ad illos fuerant translata, ſolvere negligerent, hinc die vigeſima prima Decembris ſummus

Bull. magn. Innoc. X. Conſt. 15. Vid. ſupra hoc libr. §. 62. p. 202.

Sæc. XVII. A. C. 1646. Pontifex ad totius Cleri Polonici preces, decretum ſacræ Congregationis Concilii Tridentini confirmavit, vi cujus deciſum, ſolvendas eſſe has *decimas, quæ ſolvebantur a laicis, priusquam bona in Patrum Societatis, aliorumque Regularium proprietatem fuerunt translata, firmis tamen manentibus transactionibus desuper factis.* Alia demum Conſtitutione die decima ſexta Martii Papa religionem Religioſorum Scholarum Piarum in Congregationem reduxit, ſimulque die quarta Decembris declaravit, quod conceſſiones a nonnullis ejusmodi Religioſis obtentæ, ut habitum Presbyterorum ſæcularium aſſumere valeant, cenſeantur revocatæ, niſi illis infra quadrimeſtre utantur.

§. CXIX.

Sacrarum Congregationum deciſiones.

Deciſ. S. Congr. Rit. Concilii &c. Occurrentibus variis dubiis hoc item anno Sacræ Congregationes Romanæ circa Eccleſiæ diſciplinam varia condiderunt decreta, & quidem primo die vigeſima tertia Februarii ſacra Rituum Congregatio declaravit, quod Epiſcopus aliunde non obſtrictos ad celebrandum in Cathedrali obſtringere nequeat. Die autem decima quarta Aprilis a S. Concilii Congregatione ſtatutum,

tutum, quod Regularis Sacerdos, qui absque prævia Ordinarii approbatione Confessiones sæcularium excipit, ab Episcopo censuris etiam castigari possit, etsi in Tridentino nulla pœna sit adjecta. Eadem quoque Congregatio die quarta Maij declaravit, quod Canonici, & Beneficiati pro Missa Conventuali, pro qua emolumentum, & distributiones recipiunt, non possint aliam eleemosynam recipere, & Sacrificium alteri applicare. Decisum quoque habetur die decima tertia Julii a S. Congregatione Episcoporum, quod Confessarii Regularium restringi non debeant ad duos Confessarios pro qualibet Ecclesia: eadem quoque die declaratum, quod Capuccini pro SS. Sacramento retinere possint Tabernaculum, etsi affabre elaboratum: præscriptumque est die vigesima septima ejusdem Mensis, quod quælibet Collegiata suum habeat organum. Die autem decima septima Novembris Ubaldus Coratia Sacerdos & Canonicus a S. Rituum Congregatione decidi petiit, an sibi competat locus & præcedentia super alios Canonicos Ripanæ Ecclesiæ ad Ordines Sacros non promotos, sed tantum de Canonicatu provisos, responsumque fuit affirmando. Denique die septima Decembris S. Congregatio Episcoporum decidit, quod

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

translatio onerum Missarum Oratorio vel Sacello angustiori relictarum fiat ad Matricem seu Parochialem, & non aliam: declaratum insuper, quod nec Confessarii Regulares, nec Regulares possint virtute suorum Privilegiorum absolvere a casibus & censuris Episcopo reservatis.

§. CXX.

Quorumdam Scriptorum religione Catholicorum obitus.

Le Long. Bibl. Hist. Colomes. Gall. Orientat Lanoy Acad. Paris. Miræ. script. Sæc. XVII.

Paucos ex Scriptoribus Ecclesiasticis, qui hoc anno calamum cum vita posuerunt, recensere lubet. Hos inter primo occurrit Joannes Briccius, qui sub alieno nomine edidit Martyrium S. Christinæ, vitas SS. Francisci Caroli & Franciscæ Romanæ: Stationes Romanas quadragesimæ, militem S. Ecclesiæ, Historiam de creatione mundi & plurima alia. II. Franciscus Antonius Biondus, ex Ordine Fratrum Minorum Ortonensis Episcopus, qui tractatum de censuris & irregularitate posteris reliquit. III. Achilles de Harlay Maclovienſis Episcopus ex Congregatione Patrum Oratorii, qui quidem nil nisi vitam Cardinalis Richelii, variasque literas occasione dissidii inter Mariam Mediceam, ejusque Filium Ludo-

Ludovicum XIII. Franciæ Regem ſcripſerat, ingens tamen emolumentum literariæ Reipublicæ attulit per plurimos Codices antiquos, quos Ottomanicæ Portæ Legatus ſecum Conſtantinopoli in Gallias retulit, ejusdemque Congregationis Patribus dono dedit. IV. Benedictus de Paſſaflumine Franciſcanus, qui brevem deſcriptionem de origine Eccleſiæ Cephaleditanæ, ejusque Urbis & Diæceſis, necnon vitam Franciſci Gonzagæ præter plura alia edidit. V. Ferdinandus de Meſa, ſcripſit varias reſolutiones & interpretationes juris. VI. Franciſcus de Raconis, qui in Calvini ſecta educatus, poſtea ad fidem veram reverſus, ac Sorbonæ Doctor præter philoſophica edidit triumphum veritatis, Parallela inter Deum & animam, epiſtolas ſpirituales & inſtructivas, pluraque alia. VII. Franciſcus Diez Ord. FF. Prædicatorum, qui Evangelii prædicandi deſiderio ad Sinas miſſus, multa, eaque acerba ſuſtinuit, ac demum ex ictu lapidis ab infideli in pectore recepto animam Deo reddìdit: edidit Ky mung id eſt, *incipientium doctrinam* pro Neophytis Sinenſibus, necnon tractatum de quatuor virtutibus Cardinalibus, & Paſſione Domini præter vocabularium Chinenſe-Hiſpanum. VIII. Inter ævi ſui fœminas ingenio & pie-

Sæc. XVII. A. C. 1646.

Sæc. XVII. A. C. 1646.

pietate præſtantes eminuit Cæcilia a Nativitate, quæ Nobili genere in Hiſpaniis orta, atque in latino & Arabico ſermone verſatiſſima inter Carmelitanas Virgines Diſcalceatas nomen ſuum poſteritati commendabat: cum enim pietatis operibus, ſacrisque lectionibus aſſidue intenta eſſet, abſtruſiores etiam ſacræ Paginæ ſenſus luculenter exponebat, edito *commentario in obſcuriora loca Divinorum Bibliorum:* ſcripſit quoque tractatum aureum de immaculata Dei Conceptione, præter plura carmina Myſtica & Codicem vitæ ſuæ: tranſtulit quoque ex latino ſermone in Arabicum, Officia B. Virginis Mariæ & Mortuorum: Obiit demum die ſexta Aprilis annos nata ſeptuaginta duos. IX. Petrus Protonotarius Apoſtolicus edidit laboris encomia & acediæ vituperium, necnon Hiſtoriam miraculorum B. V. ad S. Willebrodum. Ex Societate obierunt. I. Caſpar Hurtadus, qui diſputationes ſcripſit de Matrimonio & cenſuris, de Incarnatione, Sacramentis, Euchariſtia, Sacrificio Miſſæ & Ordine, de Beatitudine, & actibus humanis, pluresque alios tractatus Theologicos. II. Ferdinandus Salazar, qui expoſitionem in Proverbia, Cantica Canticorum, necnon defenſionem Immaculatæ Conceptionis

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ptionis posteritati reliquit. III. Joannes Hoferus, qui relictis Lutheranis Catholicam fidem professus, conversionis suæ Historiam ad Saxoniæ Electorem transmisit, unacum vocatione sua ad veram fidem a calamo hæretico Winchenii vindicata, præter responsum ad censuram Christophori Bulæi contra ipsius vocationem. IV. Paulus Sherlogus, qui antiloquia in Cantica, & antiquitatum hebraicarum Dioptra vulgavit. Præter hos eodem anno obiit Erycius Puteanus Lovanii Historiographus Regius qui de usu fructuque librorum, & Bibliotheca Ambrosiana, præter Homilias de Purificatione, Annuntiatione & Assumptione B. V. de S. Jacobi adventu in Hispanias, necnon Hispaniarum Vindicias tutelares, pluraque alia Historica, Philologica & Politica scripsit. Sæc. XVII. A. C. 1646.

§. CXXI.

Scriptores Acatholici hoc anno mortui.

His quosdam ex Scriptoribus Acatholicis subjungimus, ex quibus I. decessit Thomas Lydier patria Anglus, qui tractatum de variis annorum formis, ejusque apologiam contra Scaligerum, explicationem argumentorum de Nativitate Christi, & Ministerio in terris, plura- *Freher Theatr. erud. Wite mem. Theol.*

Sæc. XVII. A. C. 1646.

pluraque alia ad chronologiæ notitiam utilia ſcripſit. II. Chriſtophorus Welhamer Ambergenſis Palatinus, qui teuthonico idiomate inſipidos prorſus ſermones conſarcinavit. III. Joannes Saubertus Altdorfienſis edidit Calendarium Chriſtianum, miracula Auguſtanæ confeſſionis, Anti - Smalcium, Lutherum Prophetam Germaniæ, Pſychopharmacum pro evangelicis, & Pontificiis, & plura alia vix memoratu digna. IV. Joannes Gregorii ſcripſit notas ad Juris Eccleſiaſtici inſpectionem, & gloſſemata ad quædam S. Scripturæ loca. V. Polyander a Kerchoven edidit concertationem Anti - Socinianam, Syntagma exercitationum Theologicarum, tractatus Theologicos, de exiſtentia Chriſti, Harmoniam locorum S. Scripturæ diſcrepantium, diſputationem contra invocationem Sanctorum, & adorationem reliquiarum præter plurima alia. VI. Joannes Rudbeck ſcripſit articulos doctrinæ Chriſtianæ, Biblia Suecica, diſſertationes de religione Moſcovitarum, & ſuper Evangelia.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

CONTINUATÆ.

LIBER CCII.

INNOCENTIUS X. PONTIF. MAX.
FERDIN. III. OCCID. IMPER.

§. I.

Carolus I. Angliæ Rex a Scotis accepto ſanguinis pretio Anglis divenditur.

Ex ipſo Caroli I. Angliæ Regis tranſitu ad Scotos inter hos & novæ factionis Anglos jam prius natæ ſimultates latius diſſeminabantur, ac vix non in apertas belli flammas erumpebant. Hi enim, cum democraticum vel ſaltem Oligarchicum, uti ſupra meminimus, regimen in Angliam invehere molirentur, Regem Parlamento Anglico tradi, eoque trucidato ſimul Monarchiam everti petebant: Reclamabant Scoti, aſſerentes, quod ipſius naturæ legibus, necnon Nationum & Hoſpitii jure Regem, qui ultra in eorum

Jæger. Hiſt. Eccl. l. 6. c. 6. & l. 7. cap. 5. Salmon hiſt. d'Angl. t. 1. pag. 251.

Sæc. XVII. A.C. 1647.

rum poteſtatem ceſſiſſet, Parlamentariis juratis ejus hoſtibus tradere prohiberentur: His vero reponebant Angli Independentes, quod Scotis in ſuum exercitum, utpote qui intra Angliam Anglorum ſtipendiis militat, Regem admittere, multo minus penes ſe, invito Parlamento, retinere minime licuerit: Hujus poſtulati iniquitatem probe perſpectam habebant Presbyteriani Angli Scotis aliunde bene affecti, ne tamen magis alienæ genti, quam ſuis popularibus favere viderentur, ſeſe multum opponere auſi non ſunt. Nihilominus die vigeſima octava Septembris utraque Curia ſeu Parlamentum habito Conventu decreverat, quod *de Regis Perſona diſponere vellent, prout eis bene viſum fuerit*, hoc audito Lowdonus Scotiæ Cancellarius perorabat, demonſtrans, quod tam Anglis, quam Scotis æquale jus eſſet diſponendi de Rege, cum utriusque Regni Rex eſſet: poſtea explicabat hoc verbum *diſponere*, vel enim ajebat, eo intelligitur, quod Rex in carceres ſit detrudendus, vel quod in plenam libertatem honorifice aſſeratur: jam Regis captivitate tumultus haud ſedari oſtendebat, neceſſe igitur eſſe, ut Rex ſua fruatur libertate, proin in ejus ſit arbitrio, aut in Scotiam ire, aut ad Angliæ Parlamentum

tum reverti: Hæc Cancellarii oratio minus gratis auribus excipiebatur, eoquod Regem nequaquam in vincula esse conjiciendum, sed libertati, honoribus, & securitati reddendum persuadere niteretur, ab hoc autem proposito alieniſſimi essent Scoti & Parlamentarii. Ex hac igitur opinionum dissensione inter Parlamentarios, & Scotiæ Deputatos exorta est publica animorum aversio, quæ tamen utpote simulata paulopost privato pacto seu verius infami proditione est sublata: Spondent igitur Scoti, quod Regem suum Parlamento tradere vellent, si eis Angli quingenties librarum sterlingicarum millia daturi essent: ut vero horrendam hanc perfidiam occultarent, has pecunias sibi ex promissis stipendiis militaribus adhuc deberi obtendebant, ac studiose de pretio augendo disceptabant; tandem vero pro quadringentesies sterlingicarum librarum millium pretio Regem suum exemplo Judæ Iscariotis, rebellibus Anglis, juratisque hostibus vendunt, eumque Parlamenti arbitrio relinquunt & insuper nefando simulationis artificio hanc interponunt cautionem, ne quid noxæ Regi intentetur, sed primo suo tempore pristinæ dignitati, quin tamen ad libitum, & contra patrias leges imperare posset, redderetur, in-

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Rapin Thoiras Hist. d'Angl. l. 21. pag. 595.

Sæc. XVII. A.C. 1647.

terim intra aliquam Basilicam recipiendus, donec fieret animorum reconciliatio.

§. II.

Idem Rex a Parlamentariis indigne habitus, & de carcere in carcerem raptatus.

Rapin. l. c. Whitl. p. 236.

Postquam igitur Anglos inter & Scotos de tradendo Rege convenerat, Parlamentum Regi per nuntium significari jussit, quod omnibus articulis sibi nuper propositis & *conventioni* illico subscriberet, necnon utrique Regno circa religionem exacte satisfaceret, secus, eo non consulto securitati utriusque Regni a Parlamento prospiceretur: Ad hæc Rex ita respondit: „paratus sum „omnia concedere, quæ ad verum po„puli mei commodum conducunt, peto „tamen, ut mihi Londinum, vel ad „alium vicinum locum cum plena li„bertate, securitate, & fide publica „venire liceat: consideretis velim, quod „Rex vester audiri postulet, si hanc „gratiam minimo ex meis subditis de„negassem, pro tyranno me haberetis.„ Attamen his Regis sui precibus non flectebatur rebellium durities; interim vero Scoti receptis ducenties librarum millibus, & centum aliis intra annum pro-

promiſſis ex Anglia in Scotiam cum exercitu ſuo reverſi ſunt: poſtmodum ex Regis venditi pretio Edini Argyllo Marchioni & Hamiltono Duci triginta librarum millia fuerunt perſoluta, reſiduæ vero pecuniæ inter petulantiores Prædicantes diſtributæ. Divulgato enormi hoc ſcelere Scoti minus ſeditioſi popularium ſuorum perfidiam palam deteſtabantur, declarantes, quod hæc ipſa eorum negotiatio ipſos ad ſacratæ Perſonæ, Regisque ſui defenſionem compelleret, ac Scotia Univerſo Orbi ſatisfacere cogeretur ob ſacratiſſima Hoſpitalitatis jura tam perfide violata. His addebant, quod cunctæ Nationes Scotorum commercium horrori habituræ eſſent, cum nihil in terris magis execrandum, quam Scotorum ſtratagema, quo ſacratum Regis ſui caput hoſtibus omnium maxime barbaris tradidiſſent. Attamen horum querelæ flocci habebantur ab utriusque Curiæ Senatoribus, ceterisque rebellibus Anglis, qui denegata Londinum accedendi facultate Regem Neocaſtri exceperunt, inde vero illum cum militum ſatellitio die vigeſima ſexta Februarii ad Holdenbienſem arcem in Northamptonienſi Comitatu ſitam deduxere, ubi ſplendidam quidem, ſed arctam paſſus eſt cuſtodiam; quantocius etiam duos ejus-

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Sæc. XVII A. C. 1647.

dem Sacellanos, quos tamen iteratis ad comitia ſcriptis ſibi relinqui petierat, ab eo removerunt, iisque Marſhallum & Caryllum Presbyterianos Prædicantes ſubrogarunt, demum non modo hoſce Sacellanos, ſed ceteros omnes, qui Regis unquam partibus ſtuduiſſe vel ſuſpecti erant, ſuis officiis amoverunt: Quamprimum vero Rex Parlamenti, quod ex duabus factionibus æquali furore in Regis excidium conjuratis compoſitum fuit, arbitrio erat relictus, Presbyteriani & Independentes antea capitales inimici nunc velut Anna & Caiphas unanimi ſuffragio adverſus Regem in eandem ſententiam ibant, ac die ſecunda Maij decretum promulgabant, in quo diſertis verbis ennuntiatum, quod nemo alius præter diabolum Anglis inſpirare poſſet, ut Regis partes ſequerentur, cum ipſo miſerationem haberent, aut illum contra conventionem protegerent, cum tamen egregii hi juſtitiæ vindices ad honeſtandam ſuam *conventionem* diſertis verbis declaraſſent, quod Regis perſonam tuendi ſtudio hanc inter ſe ſocietatem iniiſſent.

§. III.

Oliverii Cromwelli factio Regi, regnoque exitialis.

Quan-

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Quantumvis Presbyterianorum & Independentium consensus ad perdendum Regem mire conspirarit; nihilominus Rege ad eas redacto angustias, ut nec his, nec illis ultra nocere posset, palam inter se ob potentiæ æmulationem atrocioribus inimicitiæ certaminibus dissidebant. Prævaluere numero in Parlamento Presbyteriani, vicissim vero penes Independentes exercitus arbitrium erat, proin hi ceteris magis formidandi. Nil ergo deliberatius habebant Presbyteriani, nisi ut copiæ, utpote bello jam finito, a signis dimitterentur, relictis duntaxat militibus & Tribunis, quos sibi addictos nossent: Horum consilium solita sua simulatione eluserat Oliverius Cronwellus, Vir ad quævis audenda projectus, atque ex omnium scelerum importunitate concretus, qui, licet Independentium Caput esset, rigidum tamen Presbyterianum sese simulabat, atque externa pietate eorum Concionibus assistens, illorum more sacri Codicis textus tertio quoque verbo immiscebat, atque ad fallendum aptissimus ipsimet Fairfaxio persuaserat, quod nil præter Dei gloriam promovere, ac Religionis, Regnique bonum procurare intendat, interim vero per suos Tribunos, quos in exercitu quamplurimos

Rapin. l. 21. Rusworth Vol. VI. pag. 447.

Sæc. XVII. A. C. 1647.

numerabat, omnia tam dextere ad Independentium favorem disposuit, ut nihil tamen disposuisse videretur, demum vero totum sensim exercitum Parlamento invisum reddebat, eoquod illud copias exauctorare, & exercitum contra Hibernos emittere intendisset. Animis igitur ita dispositis Mense Martio exercitus libellum supplicem Curiæ porrexit, in quo tribuni, nomine exercitus deploranda militum conditione, in quam a signis dimissi reducerentur, exposita, militare æs sibi exsolvi, nec ullum invitum contra Hibernos educi petebant. Hunc libellum Presbyteriani supprimi, ejusque Auctores tanquam pacis perturbatores castigari jusserunt. Inde vero Independentes dissensionem inter exercitum & Parlamentum fovendi ansam arripuere, ac reipsa milites, se tyrannide haud toleranda post effusum suorum sanguinem libello supplici suas querelas exponendi jure privari vociferabantur: multis dein ultro citroque disceptatis petierunt, ut ea res, cum omnium interesset, communi omnium sententia discuteretur, proin ex qualibet legione quidam seligendi essent, qui ceterorum nomine opiniones suas Parlamento exhiberent. Annuere Parlamentarii horum petito, non sine maximo suorum damno, & Independentium

tium commodo; milites enim ex qua- Sæc. XVII.
libet legione elegerant Deputatos, quos A. C. 1647.
Agitatores vocabant, Belliduces vero & Tribuni ſpecialem erexerant Curiam, quæ ex Independentibus potiſſimam partem compoſita ſpeciem Reipublicæ novæ præſeferebat, & ſenſim Parlamenti auctoritatem, potentiamque æquabat, ac demum omnino infringebat.

§. IV.

Rex Angliæ Holdenbio Newmarketum e lecto ſuo abſtractus.

Obtenta Curiam militarem erigendi facultate Independentes cuncta pro libitu ſuo ſub *nomine exercitus* agebant; eo enim nomine prout e re viſum erat, quandoque *Senatum bellicum*, aliquando *Agitatorum Senatum*, & nonnunquam privatos *Agitatores* intelligebant, & variæ hujus ſignificationis beneficio quævis enormia ſcelera excuſabant, inter quæ haud poſtremum erat, quod quidam nomine Joyeius, qui ex Sartore Vexiliferum exhibuit, cum quinquaginta Equitibus Holdenbium profectus, ſclopetum manu geſtans concubia nocte Regi in lecto ſuo jacenti ſignifica verit, quod *nomine exercitus* ipſum inde abducturus eſſet. Incaſſum Rex factam ſecuritatis pollicitationem obtendebat, *Rusworth Vol. 6. p. 544. & ſeqq.*

Sæc. XVII. A. C. 1647.

fruſtra ſibi violentiam inferri, ſeque invito aliorſum rapi, & per Dunferlingum apud utramque Curiam de injuria expoſtulari petebat; parendum erat rebelli ſubdito, a quo ægre impetrare potuit, ut violenti raptus executio usque ad primam diei lucem differretur, qua etiam Rex currui impoſitus, die decima octava Junii Newmarketum deductus eſt. Paucis poſt diebus Fairfaxius Anglici exercitus Dux datis ad utramque Curiam literis exponere audebat, quod quidam milites Regem haud invitum, Holdenbio abſtraxiſſent, ipſe tamen, nec etiam exercitus inopini hujus raptus particeps eſſet: Quis vero crederet, hæc a paucis militibus inſcio Belliduce fuiſſe attentata? certe hujus perfidiæ auctores, executoresque in ſe ab innoxio Belliduce inquiri timuiſſent, niſi hi ſe ab eo aliisque conſciis protectum iri ſciviſſent.

Poſtquam vero Rex in exercitus poteſtate erat, copias ubique ac Londinum usque ſequi coactus eſt: inde vero Parlamento, civibusque ingens incutiebatur terror, utque, exercitus primum arrogatæ ſibi auctoritatis ſpecimen daret, Parlamento varias leges præſcripſit, novemque inferioris Curiæ Senatores tanquam perduellionis reos, alios tanquam auro corruptos, alios

alios velut minus legitime electos, re- Sæc. XVII.
ipsa tamen Independentibus exosos, A. C. 1647.
patria & officio suo amoveri, ac denique Parlamenti Sessiones finiri postulavit. Ita nempe justo Dei judicio factum, ut qui Regi suo obedire detrectarunt, jam ad subditorum arbitrium ancillari cogerentur. Stupendum erat cernere, qualiter etiam Londinenses neglecto Parlamento ad exercitus Ducem tanquam Judicem suum recurrerent, necnon utriusque Curiæ Præsides, multique Senatores aufugere cogerentur, & qui non ita pridem æquissimas, quas Rex toties obtulerat, reconciliationis conditiones proterve respuerant, nunc iniquissimis stipendiarii militis legibus abjecte parere juberentur: cum vero Parlamentarii adhucdum auctoritatis suæ partem servare intactam vellent, cum exercitus Deputatis transigere parabant, clam vero sparsis in vulgus libellis conflataque conjuratione Londinensem populum contra exercitum irritare satagebant, quo comperto exercitus die decima septima Augusti arctius Londinum cinxit, cunctaque urbis propugnacula recens erecta solo æquavit, ac demum incolas, totumque Parlamentum, ut sese Agitatorum voluntati submitterent, adegit: inde vero inter Parlamentum

Sæc. XVII. A. C. 1647.

& Exercitum, necnon inter ipsos Parlamenti Senatores dissidia, & novæ factiones fuerunt exortæ, quarum beneficio Carolus Rex pristinæ dignitatis, libertatisque recuperandæ spem conceperat; sat benigne enim Belliduces, militesque eum habebant, ac fortem ipsius deplorare visi, necnon Parlamenti severitatem exaggerantes, se nunquam arma posituros pollicebantur, nisi Rex restitueretur, tribus etiam ejusdem Sacellanis ac domesticis, quos Parlamentum amoverat, Regis obsequio fungi permittebant: turmatim quoque Aulici ad Regem confluebant, & castra in Aulam migrasse videbantur, ipsemet quoque Cronwellus exhaustis omnibus versutissimæ simulationis fontibus omne studium, omne subjectionis officium, inquietissimumque Regiam auctoritatem redintegrandi desiderium Regi amplissimis verbis demonstrabat, reipsa tamen vana spe eundem lactare satagebat, eo fine, ut illum a pacis cum Parlamento ineundæ proposito averteret, & Presbyterianis hujus unionis procurandæ gloriam eriperet. Rex vero, pro ea, qua pollebat, mentis integritate nec dolum nec fraudem suspicatus, quocunque Belliducibus libuit, cum exercitu ad alias & alias Sedes migravit, & nunc in quadam urbe, nunc

nunc ruri pernoctare jussus, tandem Caversham, inde vero ad Hamptoncurtianas ædes abstractus est, ibidem suas proles (excepto Jacobo Principe, qui captus a Parlamento detinebatur) invisere, Reginæ Conjugi suæ literas dare & accipere permissus. Nobiles quoque sua obsequia Regi deferre certabant, ceteris tamen omnibus crudelis Cronwellus, multiplicis & tortuosi ingenii Vir, maximam subjectionem, affectum, obsequendi studium, cunctaque plenæ redintegrationis obstacula removendi voluntatem præseferebat: Postquam vero Belliduces tam Parlamentum quam Londinensem urbem subegerant, tunc primum Rex se a Cronwello eique adhærentibus turpiter delusum agnoverat; ab eo enim temporis articulo durius habebatur, nec ultra eidem pristina exhibebantur officia, satellitesque, qui illum stipabant, ejus domesticis secreto cum illo conferendi copiam, nonnisi ægerrime concedebant, suosque oculos assidue in Regis, eumque invisentium verba, & actiones intentos habebant. Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. V.

Carolus Rex ab exercitu profugus, ac perfide captus.

Paulo-

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Paulopoſt Belliduces, *exercitus nomine*, Regi reconciliationis leges magis duras, quam Parlamentum Neocaſtri præſcripſerat, clam Regi offerebant, eo fine, ut ſi Rex his conditionibus annueret, ſeipſum Regno abdicaret, ſi vero eas reſpueret, tanquam contumax apud vulgus habitus jure damnari poſſet. Præprimis vero Cronwellus Regem incitabat, ut hiſce conditionibus adſtipularetur, inſuper Asburamo Regis clienti clandeſtina cum Scotis fœdera contra exercitum multa acerbitate exprobrabat, ſimulque ſe tam duras conditiones utpote a Presbyterianorum faſtu & ferocia profectas deteſtari fingebat, interea vero ipſe, aliique Belliduces ceterorum Senatorum animos in Regem exacerbare nitebantur: ex altera autem parte Rex crebro ab amicis ſuis, ipſoque Huntingano Tribuno, cujus opera Cronwellus ad fallendum Regem utebatur, admonitus fuerat, ut ſuæ ſecuritati proſpiceret, eoquod Cronwellus, ceteriique Belliduces fraude ac inſidiis de ejus vita nefarie cogitarent: In his anguſtiis prehenſus Rex clam aufugere ſtatuit; die igitur vigeſima prima Novembris ſolo Asburamo eum comitante totam noctem currendo inſumpſit, ac tandem ad novam ſylvam delatus, navis

vis beneficio Tichfeldiam pervenit, in- Sæc. XVII.
de vero id suadentibus suis inimicis, A. C. 1647.
ad Vectim insulam appulit; ubi tamen ab Hammondo Gubernatore captus, Carisbrokensi arci includebatur: mox autem Cronwellus utramque Curiam de Regis fuga, Hammondus vero de Rege capto certiorem reddidit. Paulopost Angliæ Proceres, qui cum Parlamento simultates habebant, Regem convenere, eique has quatuor conditiones proposuerunt, quas si inierit, de ceteris se tractaturos polliciti I. sine Regis consensu exercitus Parlamento plene subsit II. integrum sit eidem consessum transferre, quocunque libuerit III. omnia contra Parlamentum decreta sint irrita. IV. Nobiles a Rege dignitatibus aucti, iis exuantur. Enimvero Rex aliqua indulserat, cum autem omnes has leges, salva sua auctoritate & conscientia acceptare haud posset, discedentibus Deputatis in arctiorem custodiam detruditur, arcentur ejus famuli, subrogantur ejus inimici, magis ad ludibrium, quam obsequium evocati, ac demum nemini Regem accedendi copia fit. Enimvero quidam facti indignitate commotus Regem suum e carcere eripere moliebatur, præmature autem detecto consilio ipsemet captus, ac capite plexus est. Denique instigante Cronwelo inferioris Curiæ Senatores unanimi

Sæc. XVII. A. C. 1647.

suffragio decreverunt, quod deinceps nullum omnino commercium cum Rege habere, nec ab eo literas vel Legatos recipere vellent, ne vero epistola vel nuntius clam irreperet, ad ipsas etiam cubiculi fenestras, militum excubiæ apponebantur, decreta perduellionis pœna in eos, qui vel literas a Rege acceperint, vel eas ad ipsum detulerint.

§. VI.

Induciæ Maximiliani Bavariæ Electoris cum Suecis.

Maier Acta Pac. West. t. 5. l. 34. §. 1. & seq. Adlzr. Annal. Boic. l. 32. §. 1.

Hic idem annus consueta bellicæ fortunæ varietate fuit exactus, ac prima quidem illius auspicia Cæsari magis secunda fluxere; die enim undevigesima Januarii Weissenburgum obsessum, die secunda Februarii unacum Sulzbergensi urbe expugnatum & Urangelius Suecorum Dux Lindaviensem obsidionem bimestrem solvere compulsus est, Wilibaldo Comite de Wolfsegg urbem fortiter propugnante. Iram tamen suam Suecus in Brigantium effudit solo æquatum. Hunc vero Cæsareæ felicitatis cursum brevi intercepit inopina Bavarorum a Cæsareis defectio; cum enim Maximilianus Bavariæ Elector se Sueco-Gallorum potentiæ imparem esse cerneret, & a Cæsare in præsentaneo

taneo devastandæ Bavariæ periculo sat validas suppetias haud exspectare posset, aliunde vero eidem Galli, Suecique promisissent, Palatinatus caussam ex voto Osnabrugæ decisum iri, dummodo suas copias a Cæsareis signis revocaret, hinc Maximilianus suis rebus privatim consulturus, suos Legatos Ulmam decrevit, ut hi primo universalem armorum cessationem a Cæsareis, fœderatisque impetrare satagerent: ast omnem spem interciderant multa obstacula a diversis opposita, necnon duriores conditiones a Cæsareis propositæ, quas Maximilianus a Leopoldo Archiduce, & Galassio Cæsarei exercitus Duce temperari postulabat; verum incassum omnia; quapropter Bavari Oratores nomine Maximiliani & Colonienſis Electoris, die decima quarta Martii exclusis Cæsaris Oratoribus privatas inducias cum Gallo-Suecis inire moliebantur, indignantibus Cæsareis, qui inconsulto Cæsare tractandi jus nullum esse Bavaro caussati, quidquid decerneretur, ab Imperatore irritandum declararunt. Jam in eo res erat, ut Fœderatorum Legati Ulma discederent, minitantes, se atrocissima quæque Bavaris illaturos. Igitur Maximilianus suorum subditorum, qui duodetriginta annorum bello exhausti erant, cala-

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Sæc. XVII. A. C. 1647

calamitatem miſertus, ſpeciales inducias cum fœderato hoſte pepigit, his ferme conditionibus. I. Ceſſante omni hoſtili violentia, Bavaro ad ſuſtentandum exercitum ſuum utraque Bavaria, cum utroque Palatinatu ad Rhenum toto inducarum tempore libera relinquatur. II. Gallo Hailbruna, Suecis vero Uberlinga & Meminga, Rhaina demum, Donawertha, Mindelheimium, & Wiſenſteiga, Wembdinga, & Heidenhemium Bavaro cedantur. III. Auguſta Vindelicorum deducto omni extero præſidio in libertatem ſuam reponatur. IV. Bavarus copias ſuas a Cæſareano exercitu ſevocet, neque deinceps, ſalva tamen fide atque obligatione, quam Cæſari atque Imperio debet, ſocietatem armorum jungeret hoſtibus Galliæ & Sueciæ. V. Idem præſtent Elector & Coadjutor Colonienſis, ſi his induciis gaudere voluerint, atque ex oppidis ditionum ſuarum Cæſareana præſidia, ubi ea ſunt, educi curent. Ubi vero id efficere nequiverint, permittant, ut vi atque armis a Suecis ejiciantur. Quæ tamen loca occupatores Dominis reſtituant, niſi forte aliter ratio belli ac conditio temporis expoſcat. VI. Contributiones in ditionibus Electoris Colonienſis, quas Haſſiæ Landgravia exigit,

git, Legati ad id quamprimum deputandi ad tolerabilem modum reducent. VII. Si universales induciæ, aut pax communis concludatur, huic in omnibus obtemperabitur, atque ad eam promovendam omnes serio ac sedulo incumbent. VIII. Postmodum Constituta fuere insuper alia de securitate Commerciorum, de pœna delictorum militarium, de ratihabitionibus Principum, cautumque, ut, si Elector Coloniensis in has inducias non consentiat, nihilominus, quæ cum Electore Bavaro constitutæ sunt, salvæ atque illæsæ permaneant. Sæc. XVII. A. C. 1647.

Hanc cum hoste transactionem ægerrime ferebat Imperator, qui etiam misso ad Electorem Justo Gebhardo illum a defectione dehortabatur, demonstrans, exin utriusque domus oppressionem, ac Religionis Imperiique excidium absdubio secuturum: insuper Cæsar Bavaro tam prompta pollicebatur auxilia, ut etsi hæreditariæ suæ Provinciæ exinde præsentaneo periculo exponerentur, nihilominus totum suum exercitum, si hostes Bavariam invadere molirentur, in opem submittere vellet: Verum hic Legatus sero nimis advenerat, inducianum legibus jam Galliæ Regis nomine ab Alexandro de Boulle, & Marsilio de Cros- *Jæger. Hist. Eccl. l. 7. c. 1. p. 732.*

Sæc. XVII. A. C. 1647.

que, Bavari autem nomine a Rauſchenberg, Kunitzio, & Scheffero, firmatis: quo comperto Cæſar, & Archidux Leopoldus quod Bavarus atrociore læſæ Majeſtatis crimine quam Palatinus ſe obſtrinxiſſet, reputabant, uti teſtatur Jægerus.

§. VII.

Joannes de Werth, aliique Bavari Belliduces ad Cæſarem deficientes.

Hæc præfeſtina defectio non modo Cæſarem, ac Leopoldum Archiducem male habebat, ſed etiam Joannem de Werth, Gleenium, aliosque Bavarici exercitus Duces longe celeberrimos ad deſerenda Bavari ſigna impellebat: Ceteris prior Gleenius, has inducias nec ſibi nec Joanni de Werth manifeſtatas fuiſſe indignatus, ab exercitu in Belgium conceſſerat, hunc ſequebantur Sporkius, Crucius, Gaſchenitzius & Schockius, omnes primarii Ductores: Agmen duxerat Joannes de Werth, Vir ceteroquin primarum literarum ignarus, nulloque generis merito, ſed duntaxat militari fortitudine clarus. Hunc ceterosque Tribunos unacum copiis Bavaris Cæſar, eoquod ſibi & Imperio ſacramento addictæ eſſent, promulgato edicto revocaverat.

Jam-

Jamjam Maximiliano ſuſpecta erat Werthii fides; haud enim eidem erat incognitum, quod hic Salmenſem Comitem ſuſcepti conſilii ſui interpretem non ita pridem Poſſonium ad Cæſarem miſiſſet: ut vero Maximilianus Werthii animum penitius exploraret, eundem Monachium accerſivit, qui tamen antea paratis reſponſis omnem de ſe ſuſpicionem dextere amovens, Landishutum proficiſci jubebatur, ut ibidem per duos Deputatos, quos Maximilianus eo decreturus eſſet, futuræ expeditionis mandata exciperet. Hic vero utrumque hunc Deputatum intercipi præcepit, atque exercitum injuſſo Maximiliano Vilshovium coegit, eo uſus obtentu, ut Suecis ſuperiorem Palatinatum invadentibus occurreret, reipſa autem, ut copias Bavaricas unacum conjuratis Ductoribus in Cæſaris partes ſeduceret. Peropportune autem ambo Deputati ſtructas eluſere inſidias, moxque de Werthii, qui jam die vigeſima octava Junii Geiſenhuſium receſſerat, conjuratione Maximilianum edocuerunt: quocirca Elector datis ad omnes Tribunos, militesque literis, ne quis avocanti Cæſari morem gereret, inhibuit, ac decem millium Imperialium præmium ei promiſit, qui Werthium vivum, mortuumque ſiſteret:

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Hic vero cognita hac proſcriptione, furere ac extrema quævis Maximiliano, Bavarisque minitari cæpit, ſuisque militibus Bavariæ direptionem imperavit: unde rapta jumenta, abacti greges, oppida, Pagi, & villæ paſſim ſpoliatæ, Præfectique captivitatem lytro redimere coacti: demum vero Werthius trajecto Danubio unacum Sporckio Paſſavium profectus, atque a legionibus Bavaricis deſertus, ferme ſolus ad Cæſaris caſtra pervenit, præter ſpem remiſſius ab eodem exceptus.

§. VIII.

Suecorum res in Bohemia.

Adlzr. l. c. Brachel. hiſt. temp. l. 6. Calmet hiſt. Univ. t. 16.

Interim Sueci, Cæſarem Bavarorum ope deſtitutum penitus opprimere ſtatuerunt; quo fine Urangelius recum Helvetiis compoſita, & transmiſſo rurſus Danubio in Franconiam movit, ac Sweinfurtum expugnavit, poſtea vero totam armorum vim in Bohemiam effudit. Enimvero Cæſar mortuo Galaſſio Melandrum Comitem Holzapfelium eo cum validis copiis præmiſerat, quin imo ipſus ex Hungaria redux, Menſe Junio Budoviſium, ac inde Pilsnam contendit, Egram urbem a Suecorum obſidione liberaturus: verum obſeſſi jamjam intempeſtiva facilitate

ſeſe

Sæc. XVII. A. C. 1647.

sese hosti dederant, quocirca Cæsar recuperata Falckenavia arce, castra ab Urangelio relicta in Egræ civitatis conspectu occupavit, ubi tamen die vigesima Julii ingens vitæ, libertatisque periculum subiit; aliquot enim Suecorum legiones summo mane cæsis excubiis ad ipsum Cæsaris tentorium tam prope penetrarunt, ut duo equites Sueci interfecto Satellite Imperatorem absdubio captum abduxissent, nisi a tempestive accurrentibus Tribunis alter eorum confossus, alter captus fuisset. Superato hoc discrimine Cæsar die octava Augusti Pilsnam versus recessit, ac decimo post die occupatis duobus belli tormentis Tribellam arcem expugnavit. Adspirante demum fortuna Suecos die vigesima secunda ejusdem Mensis adoritur, ac pugna ad duas prope horas protracta, illos ingenti clade profligat, reportatis plusquam viginti signis equestribus, captisque equis quadringentis, postea occupato Tachavio ad Toppellam castra metatus est, ubi crebris certatum est velitationibus, plerumque tamen Cæsareo militi funestis: tandem vero Suecis e Bohemia & Moravia pene exactis, atque in Misniam recedentibus, Cæsar motis castris Pragam contendit, Buchemium vero Comitem jussit, ut Iglaviam recuperaret,

Sæc. XVII. A. C. 1647. qua dedita Comes in Silesia Suecos lacessere tentabat, improspera tamen usus fortuna, cum hostis præter Wratislaviam, totum ferme Ducatum insedisset.

§. IX.

Königsmarchii Sueci Ductoris grassationes in Westphalia, & Colonienſi ditione.

Ad. Adam Relat. Pac. Westph. c. 21. Quantumvis Ferdinandus Colonienſis Septemvir, necnon Maximilianus Henricus ejus Coadjutor Bavariæ Duces nuperis induciis acceſſiſſent, Suecisque vi pactorum duntaxat poſt decimam quartam Maij Cæſarea præſidia ex Colonienſibus propugnaculis protrudere licuiſſet, nihilominus Königsmarchius Suecorum Ductor, Weſtphalia fœde devaſtata, peſtem terroremque in Colonienſem & Osnabrugenſem ditionem circumtulit, expugnatisque Wiltzhuſio, Vechta, & Fürſtenavia, Widenburgum Osnabrugenſe propugnaculum deditione cepit, incenditque, demum promotis caſtris Paderbonam obſedit; cum vero Cæſareos ductore Lamboio in Friſia Orientali proſpero Marte pugnare intelligeret, omiſſa Paderborneni obſidione in eos movit, atque ad Weſtphalos usque repulit, ubi Meppenam, Haſſe-

Haffelunam & Rhenam urbes, cum illas superare desperaret, injecto igne fœdum in modum deformavit: interea vero Elector Colonienſis miſſo Theodoro Landsbergio de violatis induciarum pactis queſtus, Urangelium rogabat, quatenus Königsmarchio ſuas in Weſtphalia invaſiones utpote conventioni adverſas inhiberet: eo igitur ad aliam expeditionem evocato, interim Lamboius Vindecam, Marcodurum, Nidecam, & arcem Caſtoream deditione cepit. Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. X.

Induciis ab utroque Electore Bavaro & Colonienſi renuntiatum.

Tandem ambo Electores Bavarus & Colonienſis, quam fluxa ſit Suecorum fides, fatali experimento didicerant; vix enim induciæ mutuo conſenſu firmabantur, cum eædem tam impune ac luculenter violarentur, acſi nunquam fuiſſent initæ: quocirca Maximilianus a Cæſare & Catholicis Imperii Ordinibus iterum iterumque rogatus, vigeſima quarta Septembris die Suecis, quod pactis nuntium mittere vellet, declaravit, & coram Electorum, atque Imperii Principum Legatis has potiſſimum cauſſas expoſuit. I. Sueci contra datam fidem non modo in Mo-

Sæc. XVII. A. C. 1647.

nasterienſi & Osnabrugenſi Conventu pacem non promovent, ſed Cæſarem obruendi ſpe capti, eandem novis ſemper poſtulatis Religioni ac rei politicæ pernicioſiſſimis retardant. II. Antea conceſſa vel revocant, vel ſubdolis interpretationibus in perverſum ſenſum detorquent. III. Æqua Catholicorum poſtulata rejiciunt, ſua econtrario immodice exaggerant, eaque diuturni belli comminatione extorquere ſatagunt. IV. Æquiſſimis pacis conditionibus audacter rejectis, bellum pro viribus protrahunt, donec Catholicos Ordines Cæſari addictos continenti ſerie, ac demum ipſummet Maximilianum oppreſſiſſent. V. Nuperrime etiam eundem, ejusque poſteros ab avito primi inter *Principes* ſuffragii & ſubſellii in publicis Imperii Conventibus habendi jure ſpoliare, atque ex Imperii Principum Collegio excludere, nudamque *Electoralis* ſuffragii libertatem Bavaro relinquere, & illam Seſſionis prærogativam poſtea cognatis coronæ Sueciæ aſſerere moliti ſunt. Hiſce Maximiliani querelis Sueciæ Legati tantopere ſeſe offenſos ſimularunt, ut non modo lingua & calamo, ſed *infeſto Equitatu in Bavariam* emittendo (*) & dammis, ferro-

(*) Sie wollten den Churfürſten deßhalben einen Ritt ſchenken.

ferroque hanc querendi licentiam se ulturos minitarentur: quinimo eo usque progressi sunt, ut oblatis induciis Cæsarem lactarent, quo expeditiores ad opprimendum Maximilianum essent: Nec minus solidæ erant Colonienſis Electoris querelæ, quarum præcipuæ erant. I. Königsmarckius contra dissertam Ulmensis pacti fidem ditiones Colonienses invasit, devastavitque, Suecis Oratoribus ipsoque Urangelio, licet sæpius admonitis, nequiter dissimulantibus. II. Hassiæ Landgravia, uti tamen conventum erat, has inducias nondum firmavit, imo Casselenses Osnabrugæ palam professi sunt, quod ab armis cessare non vellent, sed omnes Imperii Ordines, aut suarum partium amici, aut hostes esse deberent: Oxenstirnius quoque comminatus sit, rem eo esse deductam, ut cuncti sua arma aut Suecis jungerent, aut ipsi hostium loco haberentur. III. Sueci collectitia subsidia ex Vechtensi, Wildeshusiana & Coppenburgensi Dynastia contra pacta intercepere, & ex Pirmontensi ditione & Paderbornensi præsidio consuetum tributum averterunt. Has ob causas ambo Electores die vigesima quarta Septembris Suecis per epistolas inducіarum cessationem denuntiarunt, & Maximilianus datis ad Mazarinum li- Sæc. XVII. A. C. 1647.

Sæc. XVII. A. C. 1647. teris declaravit, quod illas cum Francis integras esse velit, eoquod hi illis fideliores, magisque ad pacem proni essent: Postea mutuum inter se auxilium cum Cæsare innovavit, aliasque conditiones & pacta, priusquam suas copias junxerat, cum eodem iniit, quas inter præcipua erat, quod Maximilianus, ejusque hæredes Palatinatum juxta Ferdinandi II. concessionem obtineret. Regina vero Sueciæ non modo ad Bavarum sed & Galliarum Regem, Reginam & Mazarinum Cardinalem literas dedit, de temere ruptis induciis acriter questa.

§. XI.

Bavaro-Cæsareorum expeditiones contra Suecos, Hassosque.

Barre Hist. d'Allemagne tom. 9.

Postquam vero ambo exercitus denuo conjuncti erant, Cæsar hostem e Sueviæ finibus deturbare intentus, Memingam obsedit, eamque demum die vigesima quarta Novembris deditione una cum Wallensteiniana arce cepit: incassum autem Joannes Henricus Lapiere seu Petræus Boici peditatus Dux Nördlingam tentabat, civibus Religionis Catholicæ odio potius urbis excidium, quam Cæsaris obsequium exoptantibus. Altero autem Boiorum agmine Cæsareis juncto, Melander in Bohemiam movit,

movit, Traunius vero Cæsareus Ductor capta Fridewalda & Wolckersdorfensi arce in Fuldensi ditione Urangelium insequi statuit, qui tamen pugnæ aleam declinans, trajecto Visurgi Hæxariam recessit: interim CæsarRegio-Werthium biduì obsidione subegit, ac Erfordiam, indeque trans Werram progressus, tantum Regioni terrorem intulit, ut cives & coloni magno numero Cassellas profugerent: Tum vero Cæsareo - Bavari ad ipsas usque Cassellenses portas late prædas egerunt, ac Melander Urangelium insecutus Marpurgum expugnavit, non sine sui, ac Marchionis Badensis periculo; cum enimSueci ex arce septem belli tormenta in domum, ubi habitabant, exploderent, ambo graviter sauciati sunt: unde Urbs militi diripienda relinquitur, ne hosti utilis esse posset, postea Cæsarei direpto Bettenhofio ab inferioris Hassiæ Ordinibus pecunias & annonam pro redimendo incendio postularunt: cum vero Landgravia vicissim cædes, flammasque finitimis Episcopatibus & Monasteriis minitaretur, ab incendio abstinuerunt, universa tamen Hassia crebris deprædationibus & Cæsarei exercitus hibernaculis relicta est, Bavaris in Franconia & Norimbergensium finibus hyberna agentibus. Interim vero Galli misso per Turrenium tibicine

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Sæc. XVII. A.C. 1647.

tibicine Maximiliano Electori declararunt, quod induciis nuntium mitterent, eoquod libentius, uti scripserat Mazarinus, a Bavaricis armis damna, quam læsæ fidei calumniam a Suecis pati vellent.

§. XII.

Vinariensium defectio a Gallorum castris.

Adlzr. l. c. Brachel. l. c. pag. 336. Barre Hist. d' Allemagn. tom. 9.

Igitur Turrenius Vice-Comes, qui Gallo-Vinariensibus copiis præerat, detritos exercitus restaurare, novumque militem conscribere parabat, ac præprimis Hæchstam ad Mænum, Gernsheimium & Darmstadium nullo negotio subegit, & demum exhausta Moguntina regione, trajectoque Rheno ad usque Tabernas Alsatiæ penetravit, inde per Austrasiam in Belgium moturus. Vix eo pervenerat, cum undecim Vinariensium legiones Turrenii imperium pertæsæ, ob militaris stipendii defectum Gallos ejurare parabant; quare Turrenius preces, pecunias, amplaque promissa pro impedienda horum defectione impendit, ac ipsemet trans Rhenum profectus, ad hasce legiones ire constituit: Verum Vinarienses ipsum Turrenii conspectum aversati, eorum, quos Parisios ad Regem & Mazarinum Cardi-

Cardinalem pro excusanda sua secessione ablegassent, reditum se præstolaturos responderunt: interim vero direptis variis oppidis Schweinfurtum versus contenderunt, sua obsequia deferentes Königsmarchio, qui eos etiam duplici stipendio placatos, suis copiis adjunxit: Turrenius vero transmisso Rheno arcem Falckensteinianam & Durksteiniam subegit, adversa fortuna ibidem Cæsareos acrius infectante: Tandem vero Electorem Moguntinum compulit, ut quinquaginta florenorum millium pretio, & Steinheimii ac Hæchstæ cessione Gallici præsidii vexationem redimere quæreret, neutrarum partium esse permissus. Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. XIII.

Monasterienſis & Osnabrugenſis Conventus continuatio.

Varius armorum successus pacis negotium in Monasterienſi, & Osnabrugano Conventu quandoque expeditius, mox vero difficilius reddebat; comperta enim Bavari defectione Protestantes Cæsarem ad quævis eorum postulata condescensurum sperabant, vociferantes: *aut nunc, aut nunquam, jacta est alea: habemus opus concatenatum cum Suecis: in horum armis religionis nostræ* *Bougeant Hist. bellitric. p. 3. lib. 7. Mair. acta pac. Westph. tom. 4. l. 25. & seqq.*

Sæc. XVII A. C. 1647

ſtræ conſervationem & incrementum quærere debemus: cognita autem Bavari reconciliatione nonnihil mitius agebant: agitata quoque concordia Hiſpanos inter & Fœderatos Belgii Ordines terrebat Gallos, qui tamen ſuarum partium haud immemores, eo Deputatos inclinabant, ut novum hoc fœdus irritum declararent, niſi prius Gallis plene ſatisfactum, belloque parta eis tuto aſſerta eſſent. Inſuper Brandeburgicus Elector magna animi contentione obſtabat, ne tota Pomerania Suecis relinqueretur, niſi viciſſim Magdeburgenſis, Halberſtadienſis, Hildeſienſis, & Osnabruganus, ac Mindenſis Epiſcopatus unacum Schamburgenſi Comitatu Brandeburgicis cederentur: quoniam vero hæ ditiones aliis Principibus jam donatæ aut promiſſæ fuiſſent, ex hac ipſa Eccleſiarum nundinatione gravior orta eſt difficultas, quæ tamen ſopita eſt ea lege, ut Sueci in hanc ceſſionem non conſentirent, niſi ipſis de ducenties mille Imperialibus in compenſationem anterioris Pomeraniæ a Cæſareis idonee caveretur. Diſceptabatur etiam de octavo Electoratu in Palatinam Domum invehendo, quem unacum Palatinatu & Archidapiferi dignitate primoque inter Septemviros loco Galli Bavaro aſſertum volebant, nec etiam adverſabatur Saxo-

Saxoniæ Electror, dummodo Bavarus Palatinis occupata in Palatinatu inferiore redderet: Brandeburgicus vero Palatinos plene restitui petebat: Sueci quoque pro militiæ suæ officiis Germaniæ præstitis vicies centena Imperialium millia a Catholicis solvenda postularunt. Demum Mense Junio Protestantium Oratores Monasterium sese conferebant, ubi de Suecorum, Gallorumque satisfactione, necnon de amnestia, aliisque causis acriter disceptatum est. Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. XIV.

Variæ Consultationes circa Religionis gravamina.

Nondum Monasterii omnes articuli circa Religionum gravamina erant plene decisi; quocirca ad Protestantium petitionem die quarta Januarii Volmarus, & nona ejusdem Mensis die Trautmansdorffius Cæsaris Legati Osnabrugam reversi sunt: accesserant pariter Catholici, & Osnabrugensis Episcopus, Avallius Franciæ Legatus & Fœderati Belgii Oratores, ut suo quisque commodo prospiceret, vel damnum averteret. Præprimis vero Salvius Sueciæ Legatus Protestantium nomine scriptum obtulit, in quo petitum *Adam. Adam. relat. Hist. Pac. Westph. c. 25. §. 7. & seqq.*

Sæc. XVII A. C. 1647.

tum. I. Ut terminus a quo reſtitutionis in Eccleſiaſticis præfigatur dies prima Januarii anni poſt Chriſtum natum milleſimi ſexcenteſimi vigeſimi quarti. II. Auguſtæ, Biberaci, Kaufburæ & Donawertæ ſit inter Senatores ex utraque Religione æqualis numerus. III. Proteſtantes Aquisgrani liberum Religionis exercitium, aliorumque jurium uſum habeant. IV. Donawerta ſtatui, in quo anno hujus ſæculi ſeptimo fuit, reddatur. V. Epiſcopatus Osnabrugenſis, etſi jam pridem in poteſtate Catholicorum fuiſſet, Proteſtantibus cedatur. VI. Reliqua bona Eccleſiaſtica in perpetuum illis, penes quos præfato anno erant, relinquantur. VII. Salvi ſint Prælatis & Clericis religionem mutantibus percepti fructus. VIII. Proteſtantes, qui immediata beneficia Eccleſiaſtica poſſident, Seſſionem & ſuffragium in Comitiis more ante mutatam religionem uſitato habeant. IX. Catholici Canonici Proteſtantibus mixti, ſi præfato anno in ſuis Eccleſiis publicum exercitium non habuerunt, nec deinceps habeant. X. Circa mediata Bona quæſtio, an ante vel poſt transactionem Paſſavienſem fuerint uſurpata, vel intra vel extra territorium ſita ſint, unacum litibus inductis aboleatur. XI. Si autem

autem dicto anno Catholici hæc bona possederint, tunc Ordinibus Protestantibus, in quorum territorio ea sita sunt, reservetur jus præsentandi, visitandi, hospitandi, servitia, & operas imponendi &c. XII. Egra, omnesque Status immediati aliis oppignorati semet reluendi & in libertatem asserendi jus habeant, bona vero de Patrimonio Imperii oppignorata non reluantur. XIII. Circa tertii generis bona, aliisque Statibus Imperii oppignorata, si obtenta coram competente Judice reluitionis sententia ad pristinum Dominum redierint, hic jus restaurandi avitam religionem non habeat. XIV. Jura religionem concernentia etiam liberis Imperii civitatibus & Nobilibus æque ac Electoribus & Principibus concedantur. XV. Statibus Municipalibus exercitium Augustanæ Confessionis, ubi præfato anno fuit, pari cum Immediatis Imperii Statibus jure plene restituatur. XVI. Silesitis, Bohemis, Moravis, omnibusque Austriæ subditis Protestantibus, imò in toto Imperio liberum sit sectæ exercitium, nullusque emigrare cogatur, & ejecti restituantur. XVII. Jesuitæ Wratislavia proscribantur, XVIII. Omnes Protestantes, etsi nec privatum nec publicum sectæ exercitium habuissent, si intra

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Sæc. XVII. A. C. 1647. semestre a concluſa pace apud Magiſtratum ſua nomina profeſſi fuerint, tolerentur, privatusque religionis uſus concedatur, necnon prædicantes ad ſe vocandi, liberos ſuos ad Lutheranas ſcholas mittendi, & domi ejusmodi Præceptores alendi facultas ſit. XIX. Catholici ſubditis ſuis exercitium Lutheranum, connubia, privilegia &c. non prohibeant, ſed omnia inter illos ſint communia. XX. Subditis Catholicis poſt ſemeſtre ad Lutheranam ſectam deficientibus aut per connubia in Catholicorum Magiſtratuum ditiones translatis decennii terminus ad emigrandum, & quidem poſt factam trinam denuntiationem detur. XXI. Etſi Vaſallus qualitatem feudi immutare non permittatur, nec etiam novam ab ea, quæ tempore conceſſi beneficii erat, religionem invito Domino directo inducere valeat, ſi tamen quid ejusmodi a Proteſtantibus factum ſit, in integrum reſtituatur. XXII. Irrita ſint Religionum exercitia titulo jurisdictionis criminalis introducta aut prohibita. XXIII. Reditus, Cenſus, decimæ ex bonis, quæ poſt pacem Religioſam, ejectis Catholicis, a Proteſtantibus fuerunt occupata, etſi eæ ex Catholicorum territoriis proveniant, modernis Poſſeſſoribus Lutheranis pendantur.

dantur. XXIV. Jura Protectionis, Advocatiæ, Hospitationis &c. in Beneficiis Ecclesiasticis Catholicorum usurpata, sive intra sive extra territorium Protestantium sita essent, rata sint. XXV. Catholici nullum jus Diæcesanum, vel jurisdictionem Ecclesiasticam contra Protestantes subditos exerceant. XXVI. Cognitio, quis sit Augustanæ Confessioni addictus, solis Protestantibus competat. XXVII. Dubia circa pacem Religiosam, vel Westphalicam, si res ad paria vota devenerit, inter utriusque Religionis Proceres amicabiliter componantur. XXVIII. Judicium Camerale Spira Erfordiam, Egram vel Halberstadium transferatur, constitutis pari numero utriusque Religionis Assessoribus. XXIX. Statibus Imperii liberum sit in Judicio Aulico, vel in Camera Imperiali litem excipere. XXX. Judicium Rotwilense, Suevicum, Hagenoense &c. abrogetur. Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. XV.

Catholicorum querelæ contra hæc Protestantium postulata.

Tam acerbis Protestantium postulatis vehementer commovebantur Catholici, palam questi, quo plura hucusque a se concessa fuissent, ea plura *Matern. Act. Pac. Westph. t. 4. lib. 25.*

Sæc. XVII. A. C. 1647. a Proteſtantibus poſtulari, & quidem talia, quibus conceſſis non modo Religio Catholica, ſed etiam totum Imperium, domusque Auſtriaca penitus everteretur: Cæſarei tamen Legati extremum pacis deſiderium præſeferentes, acerbitatem poſtulatorum nonnihil temperare nitebantur, indulgentes. I. Ut quidem æqualitas inter utriusque Religionis Ordines ſit, non alia tamen, quam quæ præſenti transactioni conſentanea foret. II. Proteſtantes Epiſcopi &c. Seſſionis & ſuffragii jus locum & Ordinem inter Eccleſiaſticos & Laicos Principes *medium* habeant. III. Executio jurium Papalium circa Annatas &c. in Epiſcopatus Proteſtantibus relictos armis non urgeatur. IV. Auguſtæ Lutheranis petita concedantur, ita tamen, ut in Templis, quæ Catholicis eripuerunt, ſolo choro pro his exempto, ſuæ ſectæ exercitium retineant. V. Quærelæ circa civitates Biberacum &c. per Deputatos Cæſareos ex utraque religione deſumptos decidantur. VI. Quinquenii terminus emigrare juſſis præfigatur, ex juſta tamen cauſſa ſecundus ac tertius addatur. VII. A cauſſis ad jurisdictionem Eccleſiaſticam ſpectantibus excipiantur duntaxat cauſſæ matrimoniales, ſi reus eſt Catholicus. VIII. Cognitio, quis ſit

sit Augustanæ Confessionis, ad Imperatorem, & pacisCentes Imperii Status pertineat. Plura alia Suecis aut concessa, aut temperata fuere, quin Protestantes ab exitiosis suis postulatis quicquam remitterent. Detestabatur Fabius Sedis Apostolicæ Nuntius hanc Protestantium duritiem, suadebatque Catholicis, ut Osnabruga Monasterium redirent, ne ex eorum præsentia consensus inferretur: Cæsarei quoque Oratores Suecis & Protestantibus gravi rationum pondere exprobrabant, quod, etsi omnia ipsis tam circa Politica, quam Ecclesiastica pro Religionis suæ firmitate, a Catholicis fuissent indulta, nihilominus novis identidem postulatis ipsam quoque Catholicam fidem eliminare molirentur, ac contra omne fas Catholicos Principes, in quos ipsi nullum jus haberent, cogere velint, ut in propriis suis ditionibus Protestantes tolerent, suæque sectæ usum eis permittant, cum tamen, si ipsi mutuam inter utriusque Religionis Ordines æqualitatem desiderant, iniquum esset, ut Catholicos duntaxat tam acerbe divexare præsumerent, sibique liberum Religionis suæ exercitium in Bohemia, Silesia ceterisque hæreditariis Austriacæ domus regionibus, imo in omnibus Germaniæ Provinciis asseri peterent, Sæc. XVII. A. C. 1647.

Sæc. XVII. A. C. 1647. luculenterque suorum armorum felicitate ad iniquissima postulata abuti non abhorrerent; qua enim fronte, addebant Legati, Protestantes, postquam ipsis cuncta, quæ circa sectæ suæ usum pro ditionibus sibi subjectis postularunt, indulta fuere, Cæsari leges præscribere audent, juxta quas ipse suos subditos & incolas in propriis suis Provinciis regere teneretur? Jamjam Protestantibus, seu immediatis Ordinibus post acrem Catholicorum oppositionem indultum est, ut publicum Religionis, quam profitentur, exercitium invehe-rent, oppositæ autem Religionis cultores venditis bonis suis ad emigrandum compellere possent: qua ergo ratione Protestantes Cæsari idem jus, quod cuilibet infimo Imperii statui concessum, Imperatori denegare audent, cum tamen Bohemi & Silesii Protestantes propter suam rebellionem, motasque in Cæsarem turbas sectæ suæ usum per Majestatis literas indultum, armisque extortum amisissent. Adeo luculenta erat hujus postulati iniquitas, ut suffragantibus Avausio & Catholicis, Sueci contenti essent, ut Brigæ, Lignicii, Münsterbergæ, & Olsnæ Duces necnon Wratislavienses Religionis exercitio, prout ante bellum invaluit, potirentur, & Protestantes extra mænia

mænia Glogaviæ, Schweidnizii, & Jauravii tria Templa erigere permitterentur. Ampliora Suecis concedere denegabant etiam Galli, ſe non conceſſuros profeſſi, ut Proteſtantes ultra id, quod in cauſſa Religionis indultum jamjam fuiſſet, plura extorquerent: Verum Sueci ad hæc audacter reſponderunt, *ſe Gallorum ſubſidiis non egere, ſat enim nunc ſe virium habere, quibus cuncta, quæ concepiſſent, exequi poſſent:* quinimo Sueci palam declararunt, Gallos & præcipue Avauſium Franciæ Oratorem promiſiſſe, ſe non impedituros, quo minus Sueci omnia, quæ Auguſtanæ Confeſſionis ſtatibus ad ſui conſervationem, & Religionis ſecuritatem neceſſaria videri poſſent, conſequerentur: Enimvero Gallorum verba & patrocinia ſuo ſemper caruere effectu, eoquod hi Proteſtantibus & Suecis reſiſtere nec vellent, nec poſſent, & cum inſuper Cæſarei Oratores nimia feſtinatione, facilitate & præcipitantia cum Suecis, Brandeburgicis, Luneburgicis, aliisque Proteſtantibus agerent, atque inſciis Catholicis, quorum tamen maxime intererat, nimium intempeſtivo pacis maturandæ ſtudio plurima indulſiſſent, hinc integri Epiſcopatus, Principatus, Dominia, Cænobia, & bona Eccleſiaſtica in Catholicæ Reli-

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Sæc. XVII. A. C. 1647. Religionis hostes fuerunt translata, atque insuperhabita Nuntii Apostolici, necnon Osnabrugensis Episcopi, aliorumque oppositione, *cum Episcopatibus & cœnobiis*, uti non nemo tunc Osnabrugæ scribebat, *ludebatur non aliter, quam ut pueri temporis fallendi gratia cum nucibus ludunt:* pari etiam facilitate Salvius Sueciæ Orator Hassiæ Landgraviæ ex Moguntino, Paderbornensi, Colonienſi, & Mindano Episcopatibus, necnon ex Abbatia Fuldensi in satisfactionem opima bona adjudicari, pro summo imperio, ac libero suo arbitratu voluit, incassum ipso Avausio reclamante, & Cæsareis maximum rei Catholicæ præjudicium obtendentibus.

§. XVI.

Alia adhuc in utroque Conventu agitata.

Adam. Rel. l. c. Mayern. Act. tom. 4. lib. 30.

Hærebant aliquamdiu Osnabrugæ utriusque partis Oratores, quin tamen de propositis articulis convenire possent, quocirca Sueci reliquos articulos ad Monasterienſem Conventum rejecerunt, se proxime eo etiam profecturos polliciti. Tum vero hucusque agitata in tabulas velut publicæ conventionis instrumenta redigebantur, quæ a Cæsareis Legatis die decima nona

nona Junii ad Catholicorum Ordinum Legatos, facta assentiendi vel dissentiendi copia, fuere relata: Quamvis vero Cæsarei ea, quæ in Catholicorum præjudicium concessissent, prætexta temporum iniquitate, calamitosa Cæsaris ab omnibus derelicti conditione, & residua adhuc Ecclesiasticorum bona amittendi periculo, excusare niterentur, nihilominus Catholici Oratores die vigesima secunda Junii præfatum instrumentum suo examini, suorumque Principum judicio subjici postularunt, præprimis questi, quod Cæsarei neglectis Catholicorum consiliis quamplurima ipsis summe noxia indulsissent: Eapropter amnestiam ad præsentes motus bellicos restrinxere, & deficiente linea Bavarica octavum Electoratum ad lineam Neoburgicam devolvi, Anabaptistas ceterosque sectarios ab hac pace excludi, Duci Wirtenbergico bona Ecclesiastica adimi, æqualitatem inter utriusque Religionis Ordines ad pacem Passavienſem & Religiosam restringi, ac Sedi Apostolicæ sua jura & Cæsari primas preces reservari petierunt. Ægre insuper ferebant, quod Protestantes vocentur *Archi - aut Episcopi*, & Prædicantes nominentur *Verbi Divini Ministri*, ac denique Catholicis jus reformandi omnino illæsum, emi-

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Sæc. XVII. A. C. 1647.

grationem neceſſariam, autonomiam plene exploſam, Hildeſienſia pacta, reſervatum Eccleſiaſticum, transactiones & res judicatas circa gravamina Eccleſiaſtica ſalvas voluere, pluraque alia aut caſtigarunt, aut omnino mutarunt.

Præterea illud inſtrumentum, quod Cæſarei Gallis exhibuere, haud magis eisdem acceptum gratumque erat, inde ergo acris utrinque orta eſt diſceptatio, quæ non parum augebatur, dum de Lotharingiæ Ducis & Palatinorum cauſſa agitatum. Præterea Sueci, poſtquam Gallos ad cuncta eorum poſtulata tam faciles experiebantur, audaciores facti, non modo cunctos ob ſectam exules, in Regna & hæreditarias Cæſaris Provincias reduci, ſed etiam omnibus Religionis libertatem concedi petebant: Brandeburgicus vero Elector Calviniſtas quoque ad hujus pacis beneficium admitti poſtulabat, cui ſicut & Palatino & Haſſiæ Landgravio Sueci obſtrepere non audebant, illorum favorem in rem ſuam aucupari intenti, etſi ſæpius ipſimet Sueci profeſſi eſſent, quod nequaquam Calviniſtas ad parem cum Lutheranis conditionem evehere intenderent: reclamarunt vehementius Catholici, ac præcipue Maximilianus Elector, qui comperto, quod Volmarus Cæſaris Legatus,

tus, Monachii proponente Electore horum admissionem fuisse promotam dixisset, ira commotus in hæc verba prorupit: *Sapiet suo damno Volmarus, qui adeo calumnioſe de Catholicis Principibus loquitur &c.* nihilominus Lutherani & Sueci, cum sese eis nemo opponeret, rem eo deduxerunt, ut Calvinistæ ad hujus pacis jura admitterentur, negata tamen subditos reformandi licentia, si quis Princeps Calvinianus ditionem Lutheranam vel vicissim obtineat: Hoc beneficium Lutherani asseruerunt Calvinistis, quia hi indissolubili virium nexu ad opprimendos Catholicos semper sua arma & consilia junxissent: *nullo* enim, ait Adamus, *in congressu publico tot in unum de opprimendis in Imperio Catholicis, quam in Westphalicis tractatibus collata fuere consilia;* antea enim deerat opportunitas, quia *plerumque superior Catholicorum potentia, nullo tot exterorum impetu fracta, superari a solis Protestantibus non potuit.* Denique Galli Suecique Oratores pro summo imperio Landgraviæ præcipue ex bonis Ecclesiasticis satisfieri postulabant, minitantes, se vi & armis Landgraviæ postulata prosecuturos: ita nempe in hoc negotio, sicut ferme in ceteris omnibus de corio, ut ajunt, Catholicorum agebatur. Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. XVII.

Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. XVII.

Maximilianus Trautmansdorffius Cæsaris Legatus Monasterio Viennam revocatus.

Maiern Acta pac. Westph. t. 4. l. 31. p. 703. Bougeant Hist. Bell. tric. p. 3. lib. 8.

Ceterum Maximilianus Trautmansdorffius Comes, quem Cæsar plena agendi facultate instructum ad pacis negotiationem Monasterium ablegaverat, iniquissimo ferebat animo, quod Ordinum Deputati pacis instrumentum examinandi, eaque, quæ ipsis insciis Osnabrugæ fuerant decreta, corrigendi, mutandique jus sibi arrogarint: Eapropter ira commotior, se abrupta negotiatione Monasterio Viennam reversurum minitabatur: Quoniam vero hujus Legati præsentia Gallis, Suecis, cunctisque Protestantibus oppido proficua esset, hinc omnem movebant lapidem, ut hujus Legati discessum præpedirent: E contrario Papæ Nuntius, Osnabrugensis Episcopus & Catholicorum plerique Religionis Zelo inducti ipsius absentiam non semel exoptabant, eumque de immoderata indulgentia, ac Suecis & Protestantibus complacendi studio apud Cæsarem deferebant: Hispani quoque, quibus minus, quam Gallis propensus credebatur, Trautmansdorffii ruinam promovere certabant,

bant, ipsius Imperatricis & Patris Petri Chirogæ Capuccini opera utentes: Præterea Patres Joannes Mulmanus & Cælerus Jesuitæ, qui Monasterii agebant, crebras ad Cæsaris Confessarium literas dabant, in quibus hunc Legatum, quem *Æsculapium* vocitabant, de præpostero pacem eblandiendi studio acrius carpsere. Leguntur in una ex his epistolis die duodecima Julii Monasterio data, hæc verba: Æsculapius *manere iterum statuit, quia Protestantes novam illi spem injecere, ut hominem tam sibi charum detineant: mitto Reverentiæ vestræ novum scriptum:* Vehiculum &c. *dignum est lectu, sed esine inter vos aliquis, qui posthac talia Cæsari legenda offerre audeat: incumbit hoc onus Reverentiæ vestræ* (scilicet Cæsaris Confessario) *ut conscientiæ Imperatoris consulatur* . . . Huic epistolæ Pater Godefridus Cælerus hæc subjunxit: *tametsi conscientiam ipsi* Trautmansdorffio *moverim, pergit quotidie novis largitionibus pacem eblandiri, remittunt illi aliquid in uno alterove puncto, sed in substantialibus nihil. Quæso reverentia vestra scribat mihi mentem & sensum Cæsaris de projecto pacis.* Præterea hæ accusationes ad veritatem vel maxime accedere videbantur, eoquod Trautmansdorffius adhuc juvenis Protestantium sectæ addictus fuisset, proin cuncta

Sæc. XVII. A. C. 1647.

in

Sæc. XVI. A. C. 1647

in horum favorem indulta, ex veteri Comitis propenſione in eos fuiſſe enata, facile credebantur. Hinc Cæſar, quantumvis de illius fidelitate, rectaque agendi ratione perſuaſus eſſet, datis tamen ad eundem literis illum de cunctis machinationibus in Aula contra ipſum excogitatis certiorem reddidit, ac Viennam reverti juſſit: Comes igitur ſua innocentia tutus, mox Imperatoris mandato morem geſſit, ac Naſſovienſi Comiti & Volmaro, necnon Lambergio Comiti & Cranio, tam Monaſterii quam Osnabrugæ pacis perficiendæ curam reliquit. Interim vero Volmarus nullum non movit lapidem, ut Catholicos ad amplectendum Trautmansdorffii tractatum induceret, hancque in rem eisdem præſentem iniquiſſimi temporis neceſſitatem, miſerrimum anni 1618. ſtatum, ubi in Auſtria, Bohemia, Sileſia, Weſtphalia, Palatinatu, atque in plurimis Epiſcopatibus, & ditionibus hæreſis impune graſſabatur, ob oculos poſuit. Inſuper Maximilianus Bavariæ Elector datis die decima ſexta, & vigeſima ſecunda Octobris ad Cæſarem literis eundem rogabat, quatenus inſuperhabitis Catholicorum nonnullorum oppoſitionibus contra Trautmansdorffianum Inſtrumentum motis, pacem accedente præcipuorum quorumdam

dam Catholicorum assensu cum Gallis, Suecis, ceterisque fœderatis ineat, relicta tamen ceteris aut pacem amplectendi, aut bellum prosequendi facultate. Hisce monitis Cæsar obsecundans, suis Legatis præcepit, ut in conficienda pace properarent, nec plurium, utpote minus potentum suffragia hac in re attenderent. E contrario autem Catholici, qui Trautmansdorffianæ transactioni adversabantur, eam conscientiæ repugnare, ac religioni, reique Catholicæ plurimum obesse Cæsari exponebant, suadentes, ut hoc periculosissimo tempore Pontificium imploraret auxilium: Verum hoc illorum consilium reprobabat Bavarus, obtendens, quod ex illo facile novum Religionis bellum, novaque Protestantium fœdera oriri possent: perperam vero conscientiæ timor injiceretur, cum Cœsar nonnisi post maturam rei discussionem in hanc transactionem descendisset, nec etiam Papa per Nuntium suum præsens reclamarit, sed velut necessitati cedens ipsemet eam dissimularit: potius ergo conscientia læderetur, si proposita Catholicam religionem a totali excidio liberandi media rejicerentur. Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. XVIII.

Sæc. XVII. A.C. 1647.

§. XVIII.

Nuntii Apoſtolici literæ ad Cæſarem, ejusque Legatos.

Adam. Adam. in Embl. ad Hiſt. p. 44.

Poſtquam vero Fabius Papæ Nuntius compererat, quod ſua taciturnitas pro conſenſu haberetur, haud parum inde offenſus reclamabat, cumque Volmarum, ceterosque Legatos pro abſolvendo pacis negotio Osnabrugam certatim convolare intelligeret, non modo hos, ſed & Cæſarem datis literis advertenda Eccleſiæ, ac Religionis Catholicæ damna ſtimulabat, hæc Ferdinando Imperatori perſcribens: „Quam„quam de Sacra Cæſarea Majeſtate Ve„ſtra plurimum in Domino confidens, „pro ingenita ejus pietate, commiſſo„que a Deo munere Advocati ac Defen„ſoris S. R. Eccleſiæ, ſperavi ſemperac „ſpero, eandem in Religione Catho„lica, ejusque perſonis, bonis, ac juri„bus tuendis ſtrenue fortiterque alla„boraturam, tamen omittere non poſ„ſum opportuno hoc tempore, quo „mandaſſe dicitur ſuis Plenipotentiariis, „ut pacem cum hæreticis omnino con„cludant, quin hujusmodi fiduciam „hiſce meis literis teſtatam facerem, „ſimulque rogarem, mandet iisdem „ſerio, ut cauſſam Dei omnibus aliis „rebus

„rebus præhabendam minime lædi pa- Sæc. XVII.
„tiantur, neque permittant ullo pacto A. C. 1647.
„violari SS. Patrum Concilia, Concilio-
„rum Oecumenicorum Decreta & Sum-
„morum Pontificum Conſtitutiones:
„quicquid enim contra fieri contingat,
„uti multoties ipſis per quadriennium
„inculcavi, & proteſtatus ſum, ita quo-
„que Cæſareæ Majeſtati Veſtræ humi-
„liter, fortiter tamen ex Apoſtolicæ
„Sedis miniſterio, quo fungor, inſinuo
„atque edico, improbatum improban-
„dumque a me fuiſſe ac fore coram ho-
„minibus & coram Deo, qui nos judi
„caturus eſt, & qui corda Regum eo-
„rumque a Conſiliis qua Politicis, qua
„Theologicis, in manu habet. Sup-
„plex oro Sacram Majeſtatem Veſtram,
„ut concepta hæc, atque in honoris
„ac ſalutis ſuæ directa ſecuritatem verba
„a devoto ſibi animo calamoque pro-
„manantia æqui bonique conſulat. Ita
„enim fiet, ut eadem Sacra Majeſtas
„Veſtra diuturna in terris, perpetua in
„Cælis felicitate fruatur, qualem im-
„penſa & impendenda in idipſum ope-
„ra pollicetur, quamque interim ego
„precor a Domino, una cum humilli-
„ma omnium obſequiorum meorum ob-
„latione. Datum Monaſterii Weſtpha-
„lorum, die vigeſima nona Novembris
„anno poſt Chriſtum natum mille-

Sæc. XVII. A. C. 1647. „simo sexcentesimo quadragesimo se-„ptimo.„

Ad Cæsareos vero Oratores eadem die Osnabrugam has transmisit literas; „Assiduis meis pro religione Catholica „tuenda contra iniquas Adversariorum „aggressiones adhortationibus ac pre-„cibus adjungant, spero, libenter pro „sua bonitate Excellentiæ Vestræ præ-„sentium literarum confirmationem, „qua sincere monitas in Domino ac ro-„gatas volo, ut omni conatu illæsam „illam atque incolumem servare stu-„deant, si Cæsarea, si propria cujus-„que tum existimatio, tum salus æter-„na cordi est, eaque in nostris actioni-„bus, verbis & cogitationibus una quæ-„renda Dei gloria, a qua nedum ter-„rena ista regna, sed ipsa in cælestibus „infinitæ, ac nunquam interituræ bea-„titudinis pendet æternitas. Hæc er-„go, quominus ad divinæ Majestatis „tribunal in alicujus culpam aut per-„niciem, sed ut ad suavissimum Catho-„licorum omnium, & præcipue Excel-„lentiarum Vestrarum solatium rege-„rere, aliquando valeam, rogo Eas-„dem, ut fortiter caussam Dei propu-„gnantes ab iis damnis incolumem ser-„vent, quæ ex culpa defensorum igna-„viæ & aggressorum iniquitati obnoxia, „non decoram pacem, sed abominabile „con-

„confusionis horrendæ monstrum va- Sæc. XVII.
„lent parturire. Id omen ut avertat A. C. 1647.
„Deus, sciunt Excellentiæ Vestræ, quo-
„ties mature protestatus fuerim: ideo-
„que easdem nunc rogo obtestorque,
„satagant in Domino, aliisque minus
„ferventibus, si qui sint, Deputatis,
„faciant animos, meque ad obsequia
„cuncta sibi habeant addictum. Mo-
„nasterii, 29. Nov. 1647.

Haud absimiles literas idem Papæ Nuntius ad Electores Colonienſem & Trevirenſem, ceterosque Germaniæ Episcopos dedit, ad quas tamen pauci admodum responsa his monitis congrua dabant, plerisque præsentem calamitatem noxia etiam pace redimere intentis.

§. XIX.

Quædam in pacis Instrumento a Cæsareis correcta.

Quoniam vero Cæsaris Oratores ea, quæ Catholici in pacis instrumento mutari petebant, penitus negligere, minime auderent, hinc ea ad Cæsarem transmisere, ac quædam in nupera transactione immutarunt: Ast in hisce Cæsareorum correctionibus potentiorum potior habebatur ratio, imbecillorum vero prorsus nulla, aut vix ali- *Adam. l. c. pag. 49.*

Sæc. XVII. A. C. 1647.

qua: eapropter adversus eas a potentioribus vix reclamatum est, imo & Trevirensis Elector Cæsari & Bavariæ Electori permittendum duxit, quas cum adversariis pacis leges inire vellent: ex reliquis alii duntaxat proprio suo commodo intenti erant, nonnulli veluti sua non interesset, Catholicorum damna tacendo dissimularunt: Plures tamen e Catholicis numero quidem, non tamen auctoritate & potentia prævalentes, cum sua & Religionis ac Catholicorum jura cuperent *esse sarta*, Amnistiam ad initium belli Suecici restringi, non extendi ad exordium Germaniæ motuum volebant: justitiæ & pactorum, quantum fieri posset, haberi rationem: salvas esse res transactas, judicatas, decisas, in lite pendentes: causas particulares vel in Comitiis Imperialibus, aut via juris terminari: eliminari ex Instrumento Pacis quascunque ex bello non provenientes causas, adeoque restituendorum illam seriem aut omitti, aut restringi: Episcopis aliisque jura manere salva in Ecclesias Palatinatus: Monasteria Wirtembergica, si non omnia, pleraque tamen modernis possessoribus Ecclesiasticis servari, ut quæ inter immediata non immerito censeantur, partim extra territorium Ducis Wirtembergici

sita

sita sint, nonnulla sententias Camerales, omnia vero solemnes transactiones & pacta pro se habeant: sententias tempore belli latas non omnes passim irritari: æqualitatem inter Catholicos & Protestantes ad leges patrias restringi: Episcopatus Osnabrugensem & Mindensem non excludi a termino anni 1624. cui in casibus sibi utilibus inhærere Adversarii vellent: perpetuitatem concessionis bonorum Ecclesiasticorum in temporalitatem converti: Religiosis honore salvo libertatem apostatandi non concedi: Papæ protestationem aut contradictionem non interdici: Mensium Papalium & precum primariarum usum retineri: Canonicos non Catholicos ab Ecclesia Cathedrali Argentinensi arceri: Oppignorationum materiam ad Comitia Generalia remitti: Civitatibus Imperialibus & Nobilitati immediatæ jus reformandi secundum Pacem Religionis limitari: subditis Catholicorum credendi libertatem negandam esse, emigrandi vero necessitatem dissentientibus a Religione Superiorum jussu imponi posse: his iisdem subditis neque publicum, neque privatum Augustanæ Confessionis exercitium concedi: iis, qui semel emigraverint, liberum reditum, etiam inspiciendorum caussa, non concedi, ob secutura exinde eadem & Sæc. XVII. A. C. 1647.

Sæc. XVII. A. C. 1647.

majora, quam ex continua manſione, pericula: in ſpecie ſubditos Eccleſiæ Corbejenſis, ſecundum ſuperiorum Cæſarum Rudolphi aliorumque Reſcripta, Abbatis, Domini ſui, Religionem ſectari: idem jus reformandi in civitate Erfordienſi Electori Moguntino ſalvum eſſe ſervandum quoad Religionem & Monaſteria: in Epiſcopatu Hildeſienſi Transactionem anno 1643. inter Epiſcopum & Duces Brunsvicenſes initam ſervandam eſſe: jus diæceſanum in territoriis Proteſtantium non plane ſuffocari: Imperatori arbitrium in decidendis controverſiis publicis reſervari: Calviniſtarum admiſſionem immaturam eſſe, certe eorundem poteſtatem, præcipue reformandi, legibus circumſcribendam: Baſileam a Camera Imperiali duntaxat, non item ab Imperio eximendam, & imprimis prioribus ſententiis ab ea ſatisfaciendum eſſe: Cæſari in munimentis firmandis, Poſtarum ordinatione, aliisque, non ligari manus: ſatisfactionem Suecicam non ultra Reginæ Sueciæ liberos maſculos extendi, nec adimi ſpem futuræ cum Imperio conſolidationis: Epiſcopos ſaltem cum authoritate & poteſtate ſpirituali, licet non cum Principum dignitate, relinquendos in Epiſcopatibus illis, qui hæreticis nunc ſint concedendi

di in satisfactionem & recompensam, idque in solatium inibi existentium Catholicorum & Religiosorum: Catholicis potestatem redimendi hujusmodi Episcopatus reservari: assecurationis clausulas in aliis Pacificationibus observari solitas etiam hic observari, proinde eliminari, quæ de jure Canonico, Ordinum Regulis, protestationibus, & contradictionibus, concordatis cum Pontificibus, aliisque similibus non attendendis ponuntur. Sæc. XVII. A. C. 1647.

Verum hæ Catholicorum petitiones non modo a Suecis & Protestantibus, sed etiam a Cæsareis Oratoribus & quibusdam Catholicis rejiciebantur, incassum reclamante Nuntio Apostolico; in ipso enim responso, quod Cæsar ad Catholicorum mutationes dederat, nihil circa bona Ecclesiastica, eorum translationem perpetuam, & ad profanum statum reductionem immutatum fuit.

§. XIX.

Gravis seditio Neapoli ob tributorum exactionem suborta.

Postquam Hispani cum Batavis post octoginta annorum rebellionem, retenta nova Reipublicæ suæ norma pacem stabilierant, magis adhuc periculosa *Bougeant Hist. Bell. tric. part. 3 l. 7. §. 63.*

Sæc. XVII. A. C. 1647.

culosa seditio a plebe in utriusque Siciliæ Regno exorta est. Erat præcipue Siculis infesta Hispanorum dominatio, cujus jugum indomita plebs hoc anno excutere statuit. Jamjam Siracusana, Panormitana, Catanensis, Drepana, & Mons-Regalis urbes in seditiosorum partes abibant. Sola Messina in Regis sui obsequio immota perstitit. Deerant Marchioni de Los Velos hujus Insulæ Proregi copiæ ad compescendam factionem necessariæ: hic igitur amplis amnestiæ promissis Seditiosos ad obsequium revocare, necnon onerum, vectigalium, & tributorum moderationem publico diplomate indicere statuit: nec defuit provido consilio optatus rei successus; rebelles enim eadem facilitate, qua non ita pridem arma sumpserant, ea posuerunt, ac præcipuos seditionis auctores ipsimet Proregi tradidere, suspendio plectendos: Magis tumultuaria, eoque periculosior erat seditio a Neapolitano populo conflata, cujus occasio erat immoderata quoque vectigalium exactio: præterquam enim, quod cives a Nobilibus dire vexarentur, insuper universus populus, ac præcipue infima plebs, quæ magno numero Neapoli in diem vivit, auctis tributis, quæ frumento, annonæ, rebusque ad victum necessariis erant impositæ,

posita, acriter premebatur: Aliquamdiu populi indignatio intra querimonias stetit, impositio autem tributo in poma, olera, hortorumque fructus, nonnulli hæc vectigalia exactoribus pendere palam recusabant, quorum tamen petulantia publico supplicio mox compressa est. Paulopost Thomas Agnellus, quem contracto nomine vulgus *Masaniellum* nominabat, juvenis audax, & protervus, cum forensium rerum Præfecti pisces, quos ad forum pro munere suo deportabat, eidem ob denegatum tributum auferri jussissent, se patriæ liberatorem, & oppressi populi vindicem jactitabat, & quamvis infimæ plebis homuncio esset, lingua tamen promptus, & ad quævis audenda proclivis quotidie fora & vendentium tabernas circumibat, singulos hortatus, ne deinceps tributa penderent: demum vero die septima Junii cum parva puerorum, suique similium, quos hujus gentis dialecto *Lacerones* vocant, in forum prodiit, & vectigalium Ministros eorumque Præfectum Andream Anacletium, qui ad compescendum tumultum accurrerat, pomorum jactu e foro depulit: cum vero jamjam ex plebe plusquam quinquaginta millia sibi adhærere cerneret, in proximam mensam consurgens, habito ad populum sermone, se omnium

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Sæc. XVII. A. C. 1647. Ducem profitebatur, pollicitus, hunc ipsis postremum pendendis tributis diem fore, dummodo ab iis non derelinqueretur, quod tamen si contingeret, se nihilominus pro patria mori paratum esse. Absoluta hac oratione cunctas vectigalium tabernas unacum rationum libris subjecto igne absumpsit, necnon Palatia illorum, qui Hispanis favebant, cum pretiosa suppellectile ferro flammisque devastavit, jumentis etiam, equis & mulis in ignem conjectis.

Tum vero multitudinis suffragio in supremum populi Dictatorem eligitur. Dictu, credituque difficile, sed tamen verissimum! biduo nondum conflatæ seditionis exacto integra, eaque totius Italiæ potentissima Urbs, quæ Hispani Regis imperium ægre tolerabat, tam avide hominis privati, atque abjectissimi ex infima plebe jugum subit, obtemperat, & ad nutum arma, Ministros, & opem parat. Ne hiscere quidem audet Rodericus Pontius Arcosiæ Dux Neapolis Prorex, cui etiam omnem victualium copiam intercidi, jusserat Masaniellus.

§. XXI.

Masaniellus seditionis Princeps interfectus.

Aucto

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Aucto indies suorum numero Masaniellus pro summo imperio pretia pani ceterisque eduliis constituit, ac bona, domos & pecunias eorum, qui exigendis tributis præpositi erant, in ignem conjici, & ne minimum quidem asportari præcepit, illos vero, qui cupiditate expugnati, quicquam flammis subtraxerant, mox capite plecti jussit, ne quidem unico ad animam morti comparandam relicto temporis momento: insuper quingentos illos Equites, quos Matalonius Dux & frater ejus Josephus Caraffa ad sedandum tumultum adduxerant, illico comprehendi ac trucidari, necnon in Ducem inquiri jussit, ac demum Caraffam e latebris extractum exquisito supplicio interfeciſſet, nisi quidam lanio ejus vindictam & crudelitatem prævenire intentus, abscissum Caraffæ caput quasi in triumpho ad Masaniellum deduxisset. Inde vero tantopere hujus temeritas creverat, ut suis stipatus ipsum Proregem adiret, vectigalia abrogari, sibique privilegiorum, quæ Ferdinandus Rex & Carolus V. Imperator Urbi concessissent, diploma tradi peteret, extremam vim minitatus, nisi illico suis postulatis satisfieret. In tanta rerum perturbatione Cardinalis Ascanius Philomarinus Urbis Archiepiscopus indictis publicis precibus, imper-

Vita Th. Mesan.

Sæc. XVII. A.C. 1647. perterrite cum ipso Masaniello de reddenda tranquillitate agere cæpit. Hic vero petitis Proregi propositis insistens spondebat, se abdicato imperio populum ad sua dimissurum, si insuper plena præteritorum venia concederetur: collatis igitur consiliis Prorex cuncta hæc Masaniello liberaliter promisit, & Archiepiscopus eidem in singulos Menses ducentos coronatos pollicitus est, quod tamen donum ipse recusavit: ampla autem hac indulgentia captus convocato populo, quæ transacta fuissent, exponens, Fonsecæ Equiti Neapolitano præcepit, ut marmoreis tabulis hæc verba inscriberet: *Masaniellus Princeps, Duxque populi Neapolitani omnibus, mandat ac jubet, ut posthac solius Ducis Arcosiæ Proregis jussa legesque excipiant.* Arma tamen adhuc retineri voluit, donec ab Hispanica aula, quæ pacta fuissent, rata haberi nuntiaretur. Hæc unius hebdomadæ spatio gesta fuere, mox autem Masaniellus vel ex propinata potione vel insueta negotiorum multitudine confusus in delirium incidit, cumque omnia præposterе ageret, & quæ paulo ante prohibuit, nunc juberet, nunc jussa revocaret, suorum odio sibi accersito, sexta post rebellionem die a quatuor Nobilibus interfectus est. Caput a Lanione abscissum, & hastæ impositum, reliquus

reliquus vero truncus a ſcurris per plateas palam raptatus, diu ſpectaculo ac ludibrio expoſitus fuit. Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. XXII.

Hæc ſeditio feliciter ſedata.

Trucidato licet ſeditionis principe, nondum tamen populus ad obſequium revocari poterat; cum enim Prorex intempeſtivo ardore in reos inquireret, & Joannes Auſtriacus nothus Hiſpani Regis Filius cum valida claſſe & milite urbem cingeret, ſeditioſi Franciſcum Taraltum in rebellionis Ducem elegerunt, quem tamen paucis poſt diebus de Hiſpanorum favore ſuſpectum capite plectebant, eique Januarium Anneſium, juvenem prædæ cupidum, protervum, nullius fidei, nulliusque honeſtatis hominem ſubrogabant. Hoc ductore animati rebelles, non modo Hiſpanorum impetus eluſerunt, urbisque portus, trucidatis magno numero Regiis militibus, in ſua poteſtate retinuerunt, ſed inſuper miſſis Romam Deputatis Henricum Guiſii Principem, qui ibidem ſui connubii divortium cum Comitiſſa de Boſſu promoturus hæſerat, in patriæ ſuæ opem evocarunt. Hic vero Neapolitanum diadema ſpe ſua devorans, delatum patrocinium acceptat, *Bougeant l. c.*

Sæc. XVII A. C. 1647.

ptat, collatisque consiliis cum Fontanaio Marchione Gallico Oratore, datis literis Mazarino Cardinali oblatæ felicitatis seriem exposuit, declarans, quod Neapolitanum Regnum in Rempublicam sub Franciæ Regis protectione erigi, eique Guisius cum eadem, qua Arausionensis Princeps Hollandis præest, auctoritate præfici posset. Interea vero Guisius exili scaphæ se committens, per mille pericula, ipsamque Hispanorum classem feliciter Neapolin advenit, a seditiosis ingenti applausu exceptus: cum autem Gallica classis nimis sero adventaret, Joannes Austriacus temporis opportunitate utendum ratus, habitis cum novo Prorege Comite de Ognato consiliis, clam non paucos e populo in suas partes pertraxit; conspirabat etiam ipsemet Annesius, cujus opera accidit, ut cum die sexta Aprilis summo mane Hispani munitiones aggrederentur, eas defensoribus suis destitutas nullo negotio occuparent, turrimque maritimam, quam Annesius sponte tradiderat, tenerent. Tum vero festiva audiebatur conclamatio, & rebelles inopina hac mutatione territi pariter exclamabant: *Vivat Hispania*, ac sensim subeunte belli civilis tædio nobilibus cum plebe conciliatis pax, amor, & obsequium erga Regem

Regem rediit, ac potiſſimi data venia ſeditionem deteſtantes, receptique in gratiam ad quietem ſeſe compoſuere, pertinaces vero ad ſupplicia raptati, ac ipſemet Anneſius ob alia crimina ſæviores pœnas luit, cadavere per plateas raptato. Guiſius vero ſe multitudinis levitate deceptum ſentiens, ſuæ ſecuritati conſulere ſtuduit, ac nonniſi ſex domeſticis ſtipatus, Beneventum contendit, ubi tamen a Comite Tuttevilla captus, Cajetam, inde vero in Hiſpaniam deductus eſt. Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. XXIII.

Infauſta Gallorum ſors contra Hiſpanos in Catalonia.

Cum hactenus Harcurtium in Hiſpania felicem fortuna deſtituiſſet, in ejus locum ſubrogabatur Anguinius, qui defuncto Parente ſuo Condæi Ducis titulum aſſumpſerat, perinde acſi ſolo tam celebris Archiſtrategi nomine cuncta debellaturus eſſet. Verum non minus novercantem ſortem experiebatur Condæus; incaſſum enim per integros quinque Menſes Ilerdam in Catalonia obſedit, eique ſuperveniens cum viginti armatorum millibus Marchio Leganeſius, non modo eripuit gloriam tot antea victoriis partam, ſed & tormenta *Jæger. Hiſt. Eccl. l. 7. cap. 4.*

Sæc. XVII. A. C. 1647. menta bellica, impedimenta, omnemque armorum apparatum. In Flandria quoque Leopoldus Guilielmus Archidux, Ferdinandi III. Imperatoris Frater, Belgii Gubernator Hiſpanis armis Armenterium & Landrecium expugnavit, Gallorum non paucis aut captis aut cæſis, quos inter a ſuis maxime, ab Aula vero Gallica, cui ejus fides erat ſuſpecta, minime deplorabatur Gaſſio Mareſcallus, qui militis æque ac Ducis partes agens, dum Lentium ignobile oppidum expugnare parat, glande plumbea trajectus occubuit: Proſpero rerum Hiſpanicarum ſucceſſu territi Luſitani fœdus cum Sueciæ Regina inire ſtatuerunt, Holmiam decreto hanc in rem Legato: cum autem Suecicus Senatus ex hac armorum ſocietate plus moleſtiæ, quam commodi ſperandum crederet, res optato caruit ſucceſſu.

§. XXIV.

Sex Cardinales ab Innocentio X. Papa creati.

Hoc item anno die ſeptima Octobris Innocentius X. ſummus Pontifex ſex Prælatos Romana Purpura decorabat, ex quibus primus erat Fabritius Sabellius patria Romanus ex Archiepiſcopo Salernitano Presbyter Cardinalis tit.

tit. S. Augustini. II. Michael Mazarinus itidem Romanus Ordinis Fratrum Prædicatorum, qui ex Aquensi Archiepiscopo ad Franciæ Regis preces Cardinalis tit. S. Cæciliæ renuntiabatur. III. Franciscus Cherubinus Presbyter Cardinalis tit. S. Joannis ante Portam Latinam. IV. Christophorus Vidman Venetus Diaconus Cardinalis tit. S. Marci. V. Laurentius Raggius primo Cardinalis Diaconus S. Eustachii, postea Presbyter tit. SS. Quirici & Julittæ. VI. Franciscus Maldachinus Cardinalis Diaconus tit. S. Mariæ in Via latâ. Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. XXV.

Francisci Mariæ Farnesii Cardinalis obitus.

Nonnisi unum ex Purpuratis hoc anno defunctis reperio. Is erat Franciscus Maria Farnesius Rainutii Parmæ Ducis Filius, qui ante biennium die quarta Decembris Purpuram ab Innocentio X. accepit, eandem vero unacum vita hoc anno die undecima Julii Deo & Ecclesiæ reddidit, nondum trigesimum ætatis suæ annum emensus. *Ciacon. in vita Innocentii X.*

Sæc. XVII. A. C. 1647.

§. XXVI.

Quædam Innocentii X Constitutiones.

Bull. Magn. Const. 25. & rel.

Inter varias Innocentii X. summi Pontificis Constitutiones habetur una, qua die vigesima quinta Aprilis decisum, quod Fratres Discalceati S. Augustini sine Generalis consensu alios Conventus ejusdem Ordinis occupare non valeant: præterea die vigesima tertia Februarii summus Pontifex Andreæ Fivizani dicti Ordinis Generalis decretum confirmavit, vi cujus duo vel plures in primo vel secundo gradu consanguinei aut affines in Capitulis suffragium habere non valeant, minus quoque simul Definitores esse possint: die autem vigesima quinta Junii statuit Pontifex, quod Fratres Laici Capuccinorum vocem in electionibus habere valeant.

§. XXVII.

Sacrarum Congregationum decisiones.

Congr. Episc. Concilii. Rit. &c. decis.

Occasione dubiorum, quæ ad Sacras Congregationes Romanas deferebantur, plures hoc anno prodiere decisiones. & quidem primo S. Concilii Congregatio ad Bononienſium postulata decidit, quod Hæres cogi possit, ut

ut Sacra a Teſtatore relicta celebrentur in Eccleſiis ab eo deſignatis: Die vero vigeſima ſeptima Martii S. Epiſcoporum Congregatio declaravit, quod Ordinarii Monialium Confeſſarii ultra triennium a die datæ facultatis non amplius poſſint earum Confeſſiones excipere: concedendus tamen ſit eis in articulo mortis conſtitutis & petentibus Confeſſarius extraordinarius, etſi bis vel ter jam talem in anno habuiſſent. Declaratum quoque die ſexta Julii, ſervandam eſſe conſuetudinem, ut Sacerdotes, Diaconi, Subdiaconi, aliique Clerici, etſi non habeant beneficia & officia, accedant ad conferentias caſuum, ſupplicationes publicas, & inſerviant Eccleſiæ Cathedrali in diebus feſtivis. Eadem quoque die Sacra Concilii Congregatio declaravit, quod Canonicus Pœnitentiarius Eccleſiæ Cathedralis non poſſit abſolvere a cenſuris, & a Caſibus tam a jure Epiſcopo reſervatis, quam ab illis, quos Epiſcopus ſibi reſervavit: neque diſpenſare valeat tempore Quadrageſimæ ſuper eſu ciborum prohibitorum cum infirmis, & cum aliis habentibus atteſtationem Medicorum absque ſpeciali delegatione ab Epiſcopo concedenda.

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Nec etiam poſſit facultatem, quam habet, abſolvendi Pœnitentes a caſi-

Sæc. XVII. A. C. 1647. bus sibi conceſſis, alteri Confeſſario delegare, qui abſolvat, prout idem Pœnitentiarius, nec poſſit abſolvere Pœnitentes a cenſuris, & caſibus reſervatis sibi conceſſis, non audita integra Confeſſione Sacramentali, ſed tantummodo ab ipſis caſibus reſervatis, & pro aliis Pœnitentes remittere ad alium Confeſſarium.

Declaratum quoque die ſecunda Auguſti, quod Epiſcopus a ſolo Papa excommunicetur: die vero decima ſeptima ejusdem Menſis ſtatutum, quod Præbendati, qui ſunt adſtricti certis temporibus intereſſe choro, dum ex conſuetudine antiqua canunt in organo cum Cantoribus, poſſint percipere Diſtributiones quotidianas, quæ inter aſſiſtentes Miſſis ac Veſperis dividuntur, dummodo fiat pro majori cultu, de conſenſu Epiſcopi, raro, non abundanter, & non voluntarie.

Generales vero Ordinum non poſſint propria auctoritate celebrari facere in Monaſteriis aliarum Civitatum, Provinciarum, & Regnorum etiam extra Italiam, quantitatem Miſſarum, pro quibus uni tantum Eccleſiæ fuerunt elargitæ Eleemoſynæ.

§. XXVIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1647.

§. XXVIII.

Varia Principum & Illuſtrium funera.

Eodem anno, quo Ferdinandus IV. Cæſaris Filius Poſonii in Regni Procerum comitiis in Hungariæ Regem unanimi ſuffragio die tertia Junii electus, ſolemnique pompa inauguratus & Anna Maria Ferdinandi III. Filia Philippo IV. Hiſpaniarum Regi ibidem per Legatum Hiſpanicum regio ſplendore deſponſata erat, Anſelmus Caſimirus ex familia Wamboldiana de Umſtatt Elector atque Archiepiſcopus Moguntinus, qua dignitate per octodecim annos potiebatur, ſupremum diem non ſine magno Imperii decremento obiit. Succeſſorem habuit ex nobiliſſima Schönborniorum proſapia Joannem Philippum Herbipolenſem Epiſcopum, qui rebus pro Germaniæ pace feliciter ac præclare geſtis per univerſum Imperium cum inſigni nominis, priſcæ ſinceritatis, & annoſæ prudentiæ fama inclaruit. Luctuoſus quoque hic annus Danis exſtitit ob nimis maturum deceſſum Chriſtiani Principis, qui Chriſtiani IV. Regis primogenitus erat filius. Hic enim, cum Dresda in Bohemiam curandæ valetudinis ergo ad thermas

Orth. Continuat. p. 258. Brachel hiſt. Temp. l. 6.

Sæc. XVII. A.C. 1647. proficiſceretur, in quodam Saxoniæ oppido morte interceptus eſt. Succeſſit eidem Fridericus alter Regis Daniæ Filius, atque Bremenſis Archiepiſcopus. Haud minori luctu Poloniam Regemque involvit obitus unici octennis Filii ſui, Principis optimæ ſpei, qui dyſenteria correptus, communi tum Poloniæ damno mortalitatem unacum proxima Regni ſpe exuit. Pariter hunc annum vitæ ſuæ exitialem habuit Henricus Fridericus Princeps Arauſicanus Belgicorum Ordinum Præfectus, qui die decima quarta Martii anno ætatis ſuæ ſexageſimo ſeptimo ex hydropiſi deceſſit, ſuumque Filium Guilielmum II. Succeſſorem habuit.

§. XXIX.

Quorumdam Scriptorum Religione Catholicorum obitus.

Miræus Script. Sæcul. XVII. Le Cerf Bibl. des Auth. de la Congr. de S. Maur.

Præterea plures ex Catholicis Scriptoribus Eccleſiaſticis hoc anno deceſſiſſe comperimus, & quidem hos inter primus erat Robertus Suertius Antverpianus Canonicus, qui præter plura Polemica edidit tractatum, cui titulus: *cumulus mendaciorum Franciſci Landsbergii Miniſtri Batavi*, necnon alium de fide hæreticis ſervanda. II. Angelus Vulpes ex Ordine FF. Minorum Theologiæ

logiæ Magister, qui scripsit commen- Sæc. XVII.
taria in S. Theologiæ summam decem A. C. 1647.
tomis & narrationem de vita & martyrio S. Gregorii Martyris & Armeniæ Primatis. III. Thomas Four Benedictinus ex Congregatione S. Mauri elucubrabat Paraphrasin in Cantica, Testamentum spirituale, Grammaticam Hebraicam, & commentaria in Psalmos, quæ tamen non absolvit, eo temporis momento morte præventus, dum hunc versum: *Sperent in te, qui noverunt nomen tuum* explanare parabat. IV. Simon Germanus Milletus ex eadem Congregatione elucubravit librum, cui titulus: *Gloria Ecclesiæ Gallicanæ vindicata de suo Dionysio Areopagita* contra P. Sirmondum, edidit quoque responsionem ad Dissertationem de duobus Dionysiis contra Launoyum, necnon Thesaurum S. Dionysii præter Dialogos S. Gregorii latine redditos, & tractatum de translatione Corporis Divi Benedicti. V. Julianus Francandellus Clericus Regularis posteris reliquit libros quatuor de recuperanda Ægypto & panegyricos sermones in laudem Sanctorum, & Cardinalium Protectorum sui Ordinis &c. VI. Salvator Vitalis Ord. FF. Minorum edidit tractatum de Stigmatibus D. Francisci, librum de tribus horis, quibus Christus

Sæc. XVII. A. C. 1647.

pependit in Cruce, Annales Regni Sardiniæ, pluraque alia. VII. Cæsar Carena Theologiæ Doctor scripsit tractatum de modo procedendi in causis sancti Officii. VIII. Hieronymus Ghilini Canonicus ad S. Ambrosium, typis vulgavit theatrum hominum literatorum, & practicabiles casuum conscientiæ resolutiones. IX. Ivo Gattula Romanus jurisprudentiæ Professor, qui decisiones Rotæ Romanæ cum commentariis & Indice, necnon sub Albidonis nomine suam fabulam Pastoralem prælo subjecit. X. Julius Cæsar Recupitus e Societate scripsit tractatus Theologicos, nuntium de Vesuviano incendio & novo terræ motu in Calabria, librum de signis Prædestinationis & numero Prædestinatorum, necnon varias panegyres præcipue unam de S. Theresia Neapoli in ejus Beatificatione habitam. XI. Silvester Petrasancta itidem Jesuita, qui Thaumasiam veræ Religionis, notas & apologiam contra Petrum Molinæum, & Andream Rivetum, Sacras Bibliorum Metaphoras pluraque alia edidit. XII. Mathurinus Courtois Carmelita scripsit lectiones in S. Scripturam, commentaria in epistolas D. Pauli ad Corinthios & Romanos, in Divi Mathæi Evangelium, in Decretalem Innocentii Papæ, in Clementi-

mentinas, & libros quatuor ſententiarum, præter plura alia in variis Bibliothecis ſui Ordinis aſſervata. XIII. Hieronymus a S. Hyacintho Carmel. Excal. qui ingenti Catholicorum applauſu, & hæreticorum confuſione in colloquio Thorunienſi contra Calviniſtas & Lutheranos anno priori diſputabat, obiit die vigeſima ſexta Januarii nonniſi quadraginta quatuor annos natus: Edidit ideam Colloquii Thorunienſis, Animadverſionem in Joannem Hulſemannum cum defectione ſatisfactionis ab illo requiſitæ, & ibidem exhibitæ, necnon aureum librum, cui titulus: Manipulus Faſciculorum, præter plura alia aut prælo parata, aut Polonice reddita. XIV. Franciſcus a Jeſu ejusdem Ordinis, ſcripſit myſticam explicationem Cantici Canticorum, & exactam deſcriptionem humanæ peregrinationis a terra in cælum.

Sæc. XVII. A. C. 1647.

Vid. ſupra l. 201. pag. 175. & 186.

§. XXX.

Quidam Scriptores Acatholici hoc anno defuncti.

Paucos ex Scriptoribus Acatholicis, qui hoc anno obiere, addere lubet, & primo quidem deceſſit Arnoldus Mengeringus, qui Elenctria de pane Euchariſtico, Strenam Scholæ Catechæticæ,

Freherus Theatr. Erud. p. 1. ſect. 3. Wolf. Bibl. Hebr.

Sæc. XVII. A.C. 1648.

cheticæ, perverſam ultimi ſæculi malitiam, ſcrutinium conſcientiæ, pluraque alia ejus generis edidit. II. Andreas Rivetus, qui ſcripſit ſpecimen paradoxorum Papismi, defenſionem libertatis Chriſtianæ, ſummam controverſiarum inter Orthodoxos & Pontificios, examen animadverſionum Hugonis Grotii, & nonnulla alia. III. Georgius Maiclerus, qui librum de Nativitate Chriſti, & Eclogam de Nomine Jeſu, Hiſtoriam Suſannæ, librum Pſalmorum, tractatum de Paſſione Dominica, Myrrhæ poterium, ſeu de Paſſione, reſurrectione & Aſcenſione Chriſti præter plura alia elucubraverat.

§. XXXI.

Innocentii X. ſummi Pontificis reſponſio ad dubia ab Epiſcopo Angelopolitano contra Jeſuitas propoſita?

Bullar. Magn. Innoc. X. Conſtit. Anton. Reſend. in Vita Ven. Palaff.

Poſtquam Joannes de Palafox & Mendoza anno hujus ſæculi trigeſimo nono die tertia Octobris ad Epiſcopatum Angelopolitanum, ſeu Populi Sanctorum Angelorum in Indiis Orientalibus Novæ Hiſpaniæ promotus fuerat, mox Paſtorali Zelo irrepentes corruptelas e ſua Diæceſi eliminare ſtuduit, cum-

cumque Episcopalis suæ jurisdictionis jura circa administrationem Sacramentorum a Jesuitis impune violari doleret, summa moderatione, monitis, ac precibus eos ad debitam subjectionem revocare sategit. His autem Sedis Apostolicæ privilegia, necnon vivæ vocis oracula opponentibus, Joannes Episcopus quosdam ex suis Clericis anno Christi millesimo sexcentesimo quadragesimo octavo Romam ablegabat, qui nonnulla dubia, circa quæ inter præfatum Episcopum, dictosque Clericos ingens erat dissidium, a Sacra Sede decidi, efflagitarent. His Romam adventantibus, ac demandatum negotium exponentibus, summus Pontifex allatas Episcopi literas, totamque causam particulari Cardinalium Congregationi aliisque Theologis examinandam commisit: Igitur non modo prædicti Episcopi Oratores, sed etiam Societatis Procurator Generalis sæpius coram præfatis Cardinalibus ac Prælatis fuere auditi, & mature ponderatis utriusque partis rationibus, tandem die decima sexta Aprilis sacra Congregatio sequentem pronuntiabat sententiam: *Censuit sacra Congregatio Societatis Religiosos nequaquam posse in Civitate, & Diœcesi Angelopolitana personarum sæcularium confessiones audire sine approbatione Episcopi Diœ-*

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Diœcesani, nec verbum Dei prædicare in Ecclesiis sui Ordinis, non petita ipsius benedictione, nec in aliis Ecclesiis sine ejus licentia, nec in Ecclesiis etiam sui Ordinis ipso contradicente, & contravenientes ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato coerceri, & puniri posse etiam censuris Ecclesiasticis in vim Constitutionis Sanct. mem. Gregorii XV. quæ incipit, Inscrutabili Dei providentia. Ac proinde memoratis Religiosis, qui hujusmodi approbationem, ac licentiam se obtinuisse non docuerunt, potuisse Episcopum, seu ejus Generalem Vicarium præcipere sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ut a Confessionibus audiendis, & Verbi Dei prædicatione abstinerent, nec ob eam causam licuisse dictis Religiosis quasi a manifestis injuriis, & violentiis eligere Conservatores, eosque, ut præfertur, electos in Episcopum, ejusque Vicarium Generalem indebite, ac nulliter excommunicationem fulminasse. Cæterum sacra Congregatio serio in Domino hortatur, ac monet Episcopum, ut Christianæ mansuetudinis memor erga Societatem Jesu, quæ laudabili suo Instituto in Ecclesia Dei tam fructuose laboravit, ac sine intermissione laborat, paterno se gerat affectu, eamque in regimine Ecclesiæ suæ perutilem adjutricem agnoscens benigne foveat, ac pristinæ suæ benevolentiæ restituat, quemadmodum sacra Congregatio ipsum facturum

turum confidit, sibique certo pollicetur, cum ejus Zelum, pietatem, ac pastoralem sollicitudinem compertam habeat. Sæc. XVII. A. C. 1648.

Ne vero generali hoc judicio adversæ parti minus satisfactum videretur, hinc summus Pontifex urgentibus Episcopi Delegatis singula dubia ab eodem proposita ab iisdem Cardinalibus & Theologis decidi, & ad ea responderi præcepit: rursus igitur, sæpiusque audita utraque parte, ac negotio mature discusso sacra Congregatio ad singula dubia, prout sequitur, respondit.

I. *An in casu, quo Episcopus præcipiat, decreta aliqua Concilii Tridentini a Regularibus observari, & executioni demandari, Regulares quicunque etiam Societatis Jesu sub prætextu, quod hujusmodi præcepta infringant sua privilegia, possint eligere Conservatores?* Congregatio respondit, *si Episcopus præcipiat Regularibus etiam Societatis Jesu, ut decreta aliqua Concilii Tridentini observent, ac exequantur in illis casibus, in quibus per ipsum Concilium, vel Constitutiones Apostolicas Regulares exempti subjiciuntur jurisdictioni & correctioni Episcopi, minime licere ipsis Regularibus ob eam causam conservatores eligere.*

II. *An, quando Ordinarius procedit juris ordine servato adversus Regulares prædictos in casibus, in quibus per Concilium Triden-*

Sæc. XVII. A. C. 1648. *Tridentinum, vel Conſtitutiones Apoſtolicas ipſi ſubjiciuntur, poſſint Conſervatores judices aſſignare?* Reſpondit ut ad proximum, *non poſſe.*

III. *An Regularibus etiam Societatis Jeſu aſſerentibus ſe habere privilegia, quo minus obediant Epiſcopo in executione decretorum juris communis Concilii Tridentini, & Conſtitutionum Apoſtolicarum, Ordinarii debeant ipſis adhibere fidem absque exhibitione hujusmodi privilegiorum?* Reſpondit, *Ordinarios non teneri hujusmodi aſſertioni fidem adhibere absque integrali privilegiorum exhibitione.*

IV. *An in caſu, quo Regulares quicunque etiam Societatis Jeſu exhibeant aliqua privilegia, & Ordinarii judicent, ea non ſuffragari caſui, de quo agitur, & ad rem non facere, Regulares præfati poſſint, & debeant provocare ad ſummum Pontificem, vel in partibus Indiarum remotiſſimis ad Metropolitanum, ſive Ordinarium viciniorem, vel potius poſſint hoc caſu eligere judices Conſervatores?* Reſpondit: *Si verba privilegiorum ſint obſcura & ambigua, non licere recurrere ad Metropolitanum, vel viciniorem Epiſcopum, nec Conſervatores eligere, ſed ſummum Pontificem pro interpretatione eſſe adeundum.*

V. *Utrum Conſtitutio fel. record. Gregorii XV. circa Conſervatores Regularium publicata anno 1621. cum Declarationibus*

Emi-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Eminentissimorum sacræ Congregationis Concilii Tridentini Interpretum desuper editis æque afficiat, & comprehendat Religiosos Societatis Jesu, ac reliquos Regulares, ita ut omnia alia prædicta Societatis privilegia fuerint reducta ad terminos dictæ Constitutionis, & sic inposterum debeant ab iis eligi Conservatores juxta formam, & tenorem prædictæ Constitutionis? Respondit: *hujusmodi Constitutionem cum declarationibus, ut prætenditur, editis æque afficere Religiosos Societatis Jesu, atque aliorum Ordinum, & Conservatores ad illius præscriptum esse eligendos, non obstantibus quibusvis privilegiis; quippe quæ omnia sunt reducta ad terminos ipsius Constitutionis.*

VI. *An Regulares prædicti gravati ære alieno, vel ad ratiocinia, vel Testamentorum Executores possint conveniri coram Ordinario, si Conservatores non nominaverint intra tempus habile ab Ordinario præscriptum?* Respondit: *Regulares in causis præfatis coram Ordinario loci esse conveniendos, si ad præscriptum Constitutionis Sanct. mem. Gregorii XV. Conservatores non elegerint, ipsumque electionis documentum intra præfinitum tempus in actis Curiæ ipsius Ordinarii non exhibuerint, ac dimiserint.*

VII. *An dicti Regulares Conservatores sive ad jura, sive ad privilegia tuenda assumentes*

Sæc. XVII. A. C. 1648.

mentes teneantur ante exercitium commissionis præstare cautionem coram Ordinario, sive alio judice competente, de judicio sisti, & judicatum solvendo, casu quo in lite sive caussa succubuerint? Respondit: *non teneri.*

VIII. *An, quando Episcopi jura, vel decimas Cathedralium adversus Regulares prædictos dote sua spoliantes Ecclesias coram judice competente tuentur, librosque, memoralia, & allegationes producunt, jus Ecclesiarum Cathedralium exprimentes, & acquisitiones Religiosorum, aliaque id generis adnumerantes, hujusmodi scriptorum occasione possint Regulares nominare Conservatores, prætendentes injuriam sibi inferri in referendo immoderatas acquisitiones?* Respondit: *Si Episcopi pro tuendis juribus Cathedralium Ecclesiarum coram judice competente hujusmodi scripta producant, & Regularium immoderatas acquisitiones veraciter & modeste referant, non licere Regularibus ob eam caussam ad Conservatores recurrere.*

IX. *Utrum Regularis quicunque, etiam Societatis Jesu possit administrare Sacramentum pœnitentiæ Sæcularibus absque licentia Episcopi Diœcesani, etiamsi in aliena Diœcesi approbatus sit?* Respondit: *Regulares etiam Societatis Jesu in una Diœcesi ab Episcopo approbatos ad Confessiones personarum Sæcularium audiendas nequaquam*

quam posse in alia Diœcesi hujusmodi confessiones audire sine approbatione Episcopi Diœcesani. Sæc. XVII. A. C. 1648.

X. *An Episcopus contra dictos Regulares audientes in sua Diœcesi confessiones sœcularium absque sua approbatione, vel Concionatores absque licentia Episcopi intra & extra proprias Ecclesias possit procedere, eos a talibus ministeriis removendo, sive præceptis, & aliis juris remediis coercendo?* Respondit: *eisdem Regularibus, qui confessiones personarum sœcularium audiunt sine approbatione Episcopi loci, vel prædicant in Ecclesiis sui Ordinis, non petita illius benedictione, aut in aliis Ecclesiis absque ipsius licentia, vel in Ecclesiis etiam sui Ordinis ipso contradicente, posse Episcopum in vim Constitutionis fel. record. Gregorii XV. quæ incipit: Inscrutabili Dei providentia, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatum administrationem Sacramenti pœnitentiæ, ac munus prædicationis interdicere, eosque juris remediis coercere, & punire.*

XI. *An, quando Episcopo constat, dictas licentias obtentas non fuisse, ipse possit præcipere, ut, donec licentiam intra præscriptum tempus exhibeant, a tali ministerio abstineant, & an requirendus sit per Episcopum pro his exhibendis Provincialis in alia Diœcesi, vel longissime existens, vel ipsi Regulares Confessarii, vel eorum Su-*

Sæc. XVII. A. C. 1648.

periores ejusdem Diœceſis, in qua prædicta exercent? Reſpondit: *poſſe Epiſcopum ſic præcipere, nec pro hujusmodi licentiis requirendum eſſe Provincialem, ſed ſatis eſſe, ipſos Religioſos requirere, aut eorum Superiores in Diœceſi Epiſcopi exiſtentes.*

XII. *An ſi contingat, ut aliquis prædictorum Regularium inſurgat contra Epiſcopum in propria Diœceſi maledictis cum ſcripto, vel dicto, populum ſcandalizando, poſſit ab Epiſcopo puniri, & qua animadverſione, & quid, ſi hujusmodi delinquens tranſierit ad aliam Diœceſin, hoc caſu ſervandum ſit, & qua pœna puniendus ſit Regularis, qui commorans in una Diœceſi, ſpargat famoſos libellos contra Ordinarium alterius Diœceſis?* Reſpondit: *Si Regularis intra clauſtra degens extra ea in caſibus, in dubio expreſſis ita notorie deliquerit, ut populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, teneri Superiorem Regularem infra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſevere illum punire, ac de punitione Epiſcopum certiorem facere, alioquin ſic delinquentem ab Epiſcopo puniri poſſe ad præſcriptum Concilii Tridentini cap. 14. ſeſſ. 25. de Regular. quod ſi delinquens ad aliam Diœceſin migraverit, ſervandum eſſe, quod præcipitur in Conſtitut. ſanctæ mem. Clementis VIII. Incipien. ſuſcepti muneris ratio.*

XIII. *An Conſervatores nominati, & electi a Regularibus prædictis ante exercitium*

Sæc. XVII. A. C. 1648.

tium ſuæ jurisdictionis teneantur electionis authenticum documentum exhibere coram Ordinario ſub pœna nullitatis actuum? Reſpondit: *utique teneri.*

XIV. *An privilegia, quæ ſunt contra jurisdictionem Ordinarii, & quibus gaudent, & gaudere prætendunt Regulares prædicti, debeant Epiſcopis notificari, ſive inſinuari?* Reſpondit: *Regulares teneri hujusmodi privilegia Epiſcopo exhibere, ſi eis uti voluerint.*

XV. *An prædia ruſtica, metallorum fodinæ, ſacchari opificinæ a Regularibus Societatis, vel aliis poſſeſſa, vel aliæ domus ſæculares, in quibus videlicet unus vel duo Regulares tantum commorantur, gaudeant privilegio Collegiorum, ſeu Conventuum?* Reſpondit: *non gaudere.*

XVI. *Utrum Regulares prædicti Apothecas quarumcumque mercium, macella, & ſimilia præſertim prope Collegia, ſive Conventus exercentes, poſſint ab Ordinario ſub cenſuris inhiberi, ne hujusmodi exerceant?* Reſpondit: *Non poſſe Epiſcopum prohibere Regularibus exemptis, ſed ſi in præmiſſis ita notorie delinquant extra clauſtra, ut Populo ſcandalo ſint, ſervandum eſſe, quod dictum eſt ſupra in reſp[illegible] ad duodecimum.*

XVII. *'Utrum Regulares, et[illegible] tres Jeſuitæ in ſuis prædiis, opificinis, aliisque ſuis domibus ſæcularibus ſitis intra*

Sæc. XVII. A. C. 1648.

limites parochialium ad se non spectantium possint administrare Sacramentum Baptismatis, solemnis Matrimonii, extremæ Unctionis, & Eucharistiæ in Festo Paschatis famulis, Mercenariis, Rusticis, sive aliis id genus hominibus sæcularibus absque Ordinarii, vel Parochi licentia? Respondit: *Non posse.*

XVIII. *Utrum Patres Societatis in Civitate, & Diœcesi Angelorum possint consecrare vasa sacra, altaria, & similia, in quibus unctio requiritur?* Respondit: *itidem non posse.*

§. XXXII.

Sacræ Congregationis responsio a Pontifice confirmata ad dubia a Jesuitis proposita.

Bullar. Magn. Const. 32. Innoc. X.

Quamprimum Americani Jesuitæ, Venerabilem Episcopum ad Sedem Apostolicam recurrisse compererant, mox & ipsi quosdam ex suis Romam ablegabant, qui sua quoque jura, quæ a præfato Episcopo violari querebantur, tuerentur, necnon proposita dubia a summo Pontifice decidi peterent: Die igitur decima sexta Aprilis sacra Congregatio jussu Pontificis ad Jesuitarum quæstiones ita respondit, & quidem. I. *An Episcopi in partibus Indiarum possint ex integro totum unum Monasterium, vel*

Sæc. XVII. A. C. 1648.

vel Collegium ab audiendis Confessionibus suspendere? Respondit: *Episcopos Indiarum posse quidem omnibus simul unius Monasterii, vel Collegii Confessariis adimere facultatem audiendi confessiones Personarum sæcularium etiam inconsulta sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium negotiis præposita, cum Decretum ab ea editum sub die 20. Novembris 1615. ex intentionis defectu, & convenientia morali non extendatur ad Regiones illas, tam longe ab urbe dissitas. Verum ab hac generali suspensione, quæ vix sine scandalo, & animarum pernicie contingere potest, abstinendum esse Episcopis, nisi gravissima subsistente causa, super quo sacra Congregatio illorum conscientias graviter voluit esse oneratas.*

II. *An Episcopus Regularem pro Confessionibus semel approbatum sine nova causa suspendere possit ab ipsis Confessionibus audiendis?* Respondit: *Regulares alias libere ab Episcopo approbatos ad audiendas Confessiones personarum sæcularium ab eodem Episcopo suspendi non posse sine nova causa, eaque ad confessiones ipsas pertinente.*

III. *An Bulla Pii V.* 34. *in ordine tom. 2. Bullarii concessa instante, & supplicante Serenissimo Rege Catholico non ad petitionem Regularium sit revocata in Bullis Summorum Pontificum, in quibus exemptiones Regularium mitigantur?* Respon-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

dit: *agendum cum Sanctissimo, an velit declarare, Bullam non esse revocatam, illam tamen non suffragari, nisi in locis, ubi est defectus Parochorum.*

IV. *An Episcopus possit cum censuris procedere contra Regulares exemptos, si inobedientes fuerint in Confessionibus audiendis, vel prædicatione verbi Dei, & hoc an vigore Concilii Tridentini, vel per quem canonem?* Respondit: *posse procedere non quidem in vim Concilii Tridentini, sed in vim Constit. Gregorii XV. quæ incipit: Inscrutabili Dei providentia.*

V. *An licentia audiendi Confessiones, & prædicandi ab Episcopo per literas patentes Cancellariæ concedi possit?* Respondit: *posse concedi etiam per literas missivas, vel oretenus, si ita Episcopo videbitur.*

VI. *An talis licentia oretenus sine scriptis concedi possit?* Ad hoc dubium respondit Sacra Congregatio: *Uti ad proximum*

VII. *An facultas eligendi conservatores concessa Societati a Gregorio XIII. suffragetur illis in locis, in quibus non adsunt judices Synodales?* Respondit: *Ubi non adsunt judices Synodales, privilegium Gregorii XIII. non suffragari quoad hoc, ut Societas non teneatur ex illis eligere Conservatores, dummodo tamen in reliquis servetur forma Constitutionis Gregorii XV. hac de re editæ.*

VIII.

VIII. *An Conſervatores Societatis Vicarios generales Epiſcoporum auctoritate Apoſtolica per ſententias, cenſuras, pœnas Eccleſiaſticas compellere poſſint virtute Bullæ Gregorii XIII. Incipientis. Aequum reputamus. Datum ultima Februarii* 1573. Reſpondit: *poſſe a manifeſtis injuriis, & violentiis eos compeſcere etiam cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis.* Sæc. XVII. A. C. 1648.

Hoc ſacræ Congregationis judicium Venerabilis Epiſcopus Joannes de Palafox, ne quovis ſubterfugio eludi poſſet, ab ipſo ſummo Pontifice approbari, & confirmari efflagitabat, quod etiam Conſtitutione Apoſtolica die decimo quarto Maij promulgata factum eſt: Nondum tamen acquieſcente adverſa parte, Palafoxius anno ſequenti prolixa admodum epiſtola die octava Januarii ad Innocentium X. data ſuas querelas, acerbioresque ſuæ jurisdictionis violationes, ſuæ auctoritatis contemptus, introductasque corruptelas & ſcandala expoſuit, graviter queſtus, quod Jeſuitæ recens editam Pontificis Conſtitutionem tanquam irritam habeant, eoquod ab Indiarum Senatu non fuiſſet approbata. Unde mirum, qua fronte hæc Venerabilis Palafoxii epiſtola ad Innocentium X. a nonnullis in Societatis odium conficta habeatur, cum tamen in ſummi Pontificis Con-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

stitutione omnino eadem facta & omnes ferme querelæ, explicatius licet, contineantur, quæ in Palafoxii epistola leguntur, proin illius æque ac propositorum ausuum veritas ex ipso diplomate Pontificio ad oculum demonstretur, aut saltem hæc in Indiis contra Episcopum vere fuisse attentata, etsi hæc epistola non esset Palafoxii, negari ultra non poterit.

§. XXXIII.

Bavaria a Suecis fœde devastata.

Calmet hist. Universel. liv. 101. pag 59. Adizr. Annal. Boic. p. 3. l. 33.

Erat quidem hic annus triennalis Belli postremus, Catholicis tamen, & præcipue Bavaris longe funestissimus; quippe Urangelius Suecici exercitus Dux Königsmarckii & Hassiæ Landgravii copiis auctus, ineunte hoc anno Visurgin trajecit, Bavaros, qui jamjam Bischofsheimium ad Tuberum amnem & Werthemium oppidum expugnaverant, repulsurus: opportune tamen Cæsarei haud procul Ochsenfurto sese Bavaris junxere, ac die vigesima quarta Martii prope Neoburgum Danubium trajicientes hostem, ne ad interiora Bavariæ penetraret, prohibere nitebantur; nuntiatum enim, quod jamjam Turrenius Vice-Comes, qui cum octo circiter millibus Palatinatum in-

sede-

federat, Urangelio junctus Rhenum prope Lauingam transire pararet, ac Winsheimium ejectis Bavaris expugnata Dilinga, Hæchstadium & Gundelfingam ceteraque Nortlingæ circumvicina loca deditione cepisset. Promotis igitur castris, Cæsareo-Boicæ legiones, Donawertha hosti relicta, Ginsburgi stativa habuere, ubi vario Marte velitares interceſſere conflictus: Sueco-Galli interea arcem Wallerſteiniam, Harburgum, Catzenſteinium, Boxbergam, pluresque alias urbes aut vi aut deditione captas incendiis, ac rapinis fœde devastarunt, tandem vero Lauingæ necnon Leipheimii Danubium trajecerunt, frustra obsistentibus Bavaro-Cæsareis, qui die decima septima Maij castra Augustam versus reducere compulsi sunt: Hos vero Königsmarchius & Fridericus Hassiæ Landgravius ad Susmerhusium assecuti, tanto impetu invasere, ut eos non sine clade in fugam agerent, ipso Melandro seu Comite Holzaphelio in primo certamine graviter vulnerato, qui Augustam delatus eadem nocte obiit: Insequentium tamen rabiem Cæsarei trans Schmutterum amnem sistebant, ubi Suecis trajectum molientibus, & Cæsareis ad seram usque noctem fortiter resistentibus redintegratum est prælium, Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648

æquato tamen utrinque damno, Cæsareo-Boici, ordinibus minime turbatis, Fridbergam castra transtulerunt, ne fœderati Lycum trajicerent, obsistentes. Verum improvido prorsus consilio factum, ut Cronsfeldius Comes, cui Maximilianus Bavariæ Dux hostem a citimis Bavariæ finibus arcendi curam demandaverat, omissa Lyci defensione ad Bavariæ interiora recederet; inde enim captata occasione Gallo-Sueci Lyco superato totam cis-Oenanam Bavariam devastarunt, ac Frisingam, & Mosburgum nullo negotio occuparunt; unde Maximilianus, ne tantæ calamitatis spectator esse coge-retur, cum Aula Salisburgum secessit, Cronsfeldium vero Mooachii in custodiam tradi jussit, Interim Urangelius Landishutum invasit, incensoque suburbio in deditionem recepit, civibus vicies mille florenis incendium, urbisque direptionem redimere coactis: Capta urbe Prædicantes in SS. Martini & Jodoci Templis conciones habuere, ac Lutheranam synaxin distribuerunt, in sacras tamen imagines, inque res Deo dicatas minore furore quam olim Vinarienses, desævierunt, divina ultione, qua plures sacrilegi subito castigati fuerant, territi: Demum tota cis Oenum Bavaria incendiis & depræ-

datio-

dationibus exhausta, Gallo-Sueci si- Sæc. XVII.
gna ad Oenum protulere, ut ea etiam A. C. 1648.
devastata Bavariæ parte aditum in superiorem Austriam sibi panderent. Ergo Wasserburgum, incassum tamen, obsident, direptoque Rosenheimio Muldorffium occupant, dejectumque pontem, ut Oenum trajicere possent, impigro labore reparare satagunt: verum Bavari ex opposito propugnaculo tam assiduam globorum procellam in operas effudere, ut Piccolominio Duce, quem Cæsar Holzapfelio subrogaverat, cum recenti milite in opem accurrente, Sueci desperato Oeni trajectu Neomarcum & Eggenfeldam die sexta Julii secederent, relictis ubique incendiariæ crudelitatis vestigiis. Postmodum crebra, levia tamen committebantur prælia, Suecis nunc victis, nunc victoribus: ubi vero Urangelius venationi intentus, a Joanne de Werth prope Dachavium magna clade in fugam actus fuerat, post consumptam, grassationibus & irrita expeditione æstatem Sueco-Galli e Bavaria excedere decreverunt, ut tamen prius sævitiæ suæ monumenta posteris relinquerent, cuncta, per quæ transibant loca, ferro flammaque devastarunt.

§. XXXIV.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. XXXIV.

Arx Pragenſis a Königsmarchio occupata.

Jæger. hiſt. Eccl. l. c. Brachel hiſt. temp. l. 7. Pufendorff l. 20. ſect. 4. & ſeqq.

Dum hæc in Bavaria gerebantur, Königsmarchius poſt Susmerhuſianam cladem in ſuperiorem Palatinatum reverſus varia ibidem loca & arces, nullo ferme obſiſtente ſibi ſubjecit, necnon Fürſtenoviam & Widenburgum Osnabrugenſis Epiſcopatus urbes expugnavit, violata Hamburgenſis pacti lege, qua cautum, *ut neutra belligerantium pars plus juris aut facti in Civitatem & Diœceſin Osnabrugenſem ſibi aſſereret, quam id temporis habuiſſet.* Inde vero in vicinam Bohemiam excurrens, Deiniziam lytro, Tauſſum, Glatoviam, Falckenaviam, Schuttenhofium totamque Pilſenſem regionem partim ære partim direptione emunxit, atque ad invadendam Pragam animum adjecit, incitante Odoualdo Steitbergio, qui per viginti tres annos in Cæſareis caſtris ſtipendia agens, cum in prælio ſaucius miſſionem impetraſſet, melioris fortunæ deſperatione ad Sueœos tranſiit, ac Königsmarchio parvam, ut vocant, Pragam intercipiendi opportunitatem detexit. Hic idem die vigeſima quinta Julii cum centum peditiditi-

ditibus hora post noctem mediam sesqui secunda aggerem conscendit, atque ab excubitore inclamatus, mox hunc, binosque vigiles in imum deturbavit, alioque speculatore trucidato, recta ad portam movens, tam celeriter excubias pene somno sopitas oppressit, ut effractis foribus ac demisso ponte Suecis extra urbis mœnia latitantibus plana irrumpendi via pateret: Hi ergo toto impetu in urbem involant, occupant forum, & obvios quosque sternunt, turrimque ad pontem invadunt: Königsmarckius quoque cum suo Equitatu pone secutus, priusquam præsidiarii ad arma concurrerent, præcipuas stationes & munimenta, Ratschinam arcem Regiam, reliquamque Micro Pragæ partem in suam potestatem redegit. Capti fuere ibidem plusquam ducenti ex Cæsareis Ministris, & Nobilibus, ipsoque Harachio Cardinale, aliisque Præsulibus, qui omnes captivorum more censi, profusis etiam thesauris Suecorum avaritiam satiare haud poterant: demum per aliquot dies opulentissima hæc civitas militum depræda tioni relinquitur, Königsmarchio præprimis immensum opum rerumque nobilissimarum thesaurum sibi vindicante. Postmodum prospero hoc successu animatus veterem, novamque Pra-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648. Pragam toto armorum apparatu obsidere cæpit: ast Coloredus præsidii Præfectus, qui ægre ex Parva in veterem Pragam per posticum nuper evaserat, non modo cives, sed cunctos ad arma ferenda idoneos, præcipue vero Academicos ad strenuam urbis defensionem tanta verborum vi incitabat, ut Königsmarchius, etsi assidua tormentorum explosione magnam murorum partem dejeciſſet, crebrisque aggressionibus & cuniculis extremum excidium minitaretur, infractam tamen obsessorum fortitudinem superare haud posset: Adduxerat quidem Wittenbergius Suecis, & Comes Bucheimius & Baro de Goltz Pragensibus auxilia, quæ tamen neutri profuere; quia obsidione ad ineuntem usque Novembrem protracta, tandem pacis in Monasterienſi Conventu firmatæ nuntius obsidioni, belloque finem imposuit, non sine singulari Divini Numinis providentia, ut Bohemia, ejusque Metropolis Praga, quæ ante triginta annos sua in Ecclesiam, Cæsaremque rebellione atrociſſimo huic bello initium dedit, eadem nunc ad Catholicam fidem, Cæsarisque obsequium reversa huic bello exitum poneret.

§. XXXV.

Sæc. XVII.
A. C. 1648.

§. XXXV.

Varia Lamboii fortuna adverſus Haſſos.

Priusquam Sueci Pragam invaſerant, Wittenbergius alter Suecici agminis Ductor Glogavienſem agrum in Sileſia infeſtis excurſionibus & prædis dire vexabat, parique furore Olomucenſes Sueci, Leodovitzo oppido in cineres redacto, Meſerizienſes cives, eoquod reſiſtere auſi eſſent, direptis incenſisque ædibus & graviſſimis exactionibus oppreſſerunt. Ineunte autem Majo Wittenbergius Braunam urbem inopina irruptione ad deditionem compulit, ſpoliatisque ædibus, ac vicinis ædificiis flamma abſumptis, Camæzium Monaſterium, & Franckenſteiniam urbem rebus omnibus exuit, demum vero prope Troppavium Cæſaream Devagii legionem, & binas Equitum turmas profligavit, potiſſimis aut cæſis aut captis.

Adlzr. Annal. Boic. part. 3. l. 32. Barre hiſt. d' Allemagn. t. 9. p. 821.

Nec magis proſpero armorum ſucceſſu in Weſtphalia adverſus Haſſos dimicabat Guilielmus Lamboius Weſtphalici exercitus Dux; quamvis enim Erneſtum Haſſiæ Landgravium commiſſo prælio fudiſſet, atque a ſuis derelictum in captivitatem abduxiſſet, ubi

Sæc. XVII. A C. 1648. ubi tamen Giſecam urbem, quo ſe tria ciroiter Haſſorum millia receperant, iniquo prorſus tempore, ac die imbribus fædo decreta irruptione premere cæperat, lutuoſa humo militum veſtigiis inimica, obſeſſisque magno numero erumpentibus, poſt aliquot horarum dimicationem deſideratis ſuorum quadringentis obſidionem ſolvere coactus eſt, & Bonnam contendens, diruta arce Bredenbendam Juliacenſis Ducatus urbem deditione quidem cepit, denuo tamen ab Haſſis profligatus, omnem prope peditatum præter ſeptendecim belli tormenta amiſit, quin tamen hæc ipſa victoria Haſſis incruenta fuerit; attrito enim eorum equitatu, & captis, cæſisque eorum non paucis Haſſi reportatæ palmæ fructus colligere haud poterant, & niſi recenti milite aucti fuiſſent, Marcodurum expugnare non valuiſſent, Paderbornam vero incaſſum obſéderunt, eoquod illam Lamboius valido præſidio tempeſtive muniiſſet.

§. XXXVI.

Monaſterienſis Conventus continuatio.

Bougeant. Hiſt. Bell. tric. p. 3. t. 8. & l. 9. Adami relat. Pac. Weſtph. c. 28.

Cum interim Imperium diuturno belli diſſidio diſtractum gemeret, incruento quidem, acerrimo tamen contenden-

tendentium ſtudio Monaſterii pacis negotia urgebantur. Præprimis dudum inter partes conſultatum, cuinam & ex quorum bonis ſatisfactio eſſet præſtanda. Enimvero æquitatis lege Cæſari, ejusque fœderatis idonea compenſatio fieri debuiſſet, cum hi a rebellibus ſubditis primo ad ſumptuoſum bellum inique provocati, atque innumeris damnis affecti fuiſſent, nihilominus prævalente Proteſtantium potentia potius de illorum oppreſſione, quam ſatisfactione cogitatum, & Cæſar ac Bavarus beneficii loco habere cogebantur, quod huic circulus Bavaricus pro ſua militia, illi vero Auſtriacus pro Cæſarea aſſignaretur: Sueci vero, etſi a Cæſare Catholicisque minime laceſſiti, ad ſolam Proteſtantium ſollicitationem ultro ſeſe bello immiſcuiſſent, præ ceteris tamen ſibi copioſius belli expenſas refundi, ſumma importunitate poſtulabant, nec contenti de oblatis vicies centenis florenorum millibus, audacter per Urangelium quindecim florenorum milliones petebant: tandem vero poſt diuturnas nundinationes, quinque Imperialium Thalerorum milliones certis terminis numerandos extorſerunt: Cuncta hæc Osnabrugæ fuerunt agitata ac decreta, id ſollicite curantibus Gallis, Suecis-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII A. C. 1648.

que, eoquod ambæ partes ibidem longe validiore, quam Cæsarei, auctoritate & potentia valerent. Verum Monasterienses, se neglectis, ac minime auditis eorum suffragiis, tanti momenti negotia fuisse concluſa querebantur, cum tamen ex hujus tractatus lege, uterque locus pro uno congressu habendus esset: quoniam vero Osnabrugenses Legati utpote numero prævalentes horum querelas flocci haberent, hinc Monasterienses die decima Junii ad Moguntinum Electorem, & quinto post die ad Cæsarem literas dederunt, supplices, quatenus hucusque tam præpostere acta velut irrita declararent, atque inhiberent, ne per Osnabrugenses seorsim concluſa in communem deliberationem venirent. Annuit horum petitis Imperator, jussitque, Monasterienſium suffragia, non minus quam Osnabrugenſium attendi: Moguntinus vero & Bavari Oratores Gallorum & Protestantium negotia Osnabrugæ expedienda esse decreverunt. Obstabant Cæsaris Legati, declarantes, quod Lambergius & Cranius nullam cum Gallis conveniendi facultatem habeant, Volmarus autem nec solus, nec Osnabrugæ, sed Monasterii cum illis pertractare jussus esset: verum incassum omnia; Servientius enim absente

sente Avauſſio, qui ſub obtentu comminationis Mazarino Cardinali factæ in Gallias revocatus fuerat, cuncta, quæ circa pacis inſtrumentum mutanda recens exhibuerat, omnino Osnabrugæ expediri voluit, non alia ex cauſſa, niſi quia Monaſterii paucos, & forte nullos ſuis ſtudiis addictos inventurum ſe noverat. Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. XXXVII.

Nova conſultatio circa articulum de Autonomia.

Fervebant adhuc crebræ diſceptationes circa quosdam Epiſcopatus, & liberum Religionis exercitium ſeu Autonomiam; Cæſarei enim Oratores tentabant eo inclinare Brandeburgicos, ut relicto Epiſcopatu Mindenſi Brandeburgicus Elector tantum ex Schamburgi Præfectura acciperet, quantum huic Epiſcopatui æquiparari poſſet: Verum Elector hunc Epiſcopatum ſibi jam nuper conceſſum fuiſſe obtendens, propoſitam conditionem reſpuit, nec etiam Brunsvicenſes a promiſſa in Epiſcopatum Osnabrugenſem alternativa ſucceſſione dimoveri poterant; ita nempe hæc Eccleſiaſticorum bona veluti ad mortuas devenere manus, quæ quidquid ſemel apprehenderunt, nunquam *Emblem. ad Hiſt. Adam. pag. 56.*

Sæc. XVII. A.C. 1648.

quam absque vi dimittunt. Acrius adhuc Suecos pungebat Autonomia a Cæsare in hæreditariis suis Provinciis denegata: cum vero Imperator eapropter belli protrahendi minas a Suecis intentatas pertimesceret, & aliunde ob recusatam Trautmansdorfianæ transactionis immutationem ipsos etiam Amicos suos offendisset, illos vero, quibus amplissima indulserat, non tam sibi, quam Suecis utpote Cæsarem ad indulgendum compellentibus, obstrinxisset, hinc die duodecima Januarii per suos Oratores circa Autonomiam cum S.R.J. Electorum Legatis egit, eisdem proponens, quod salvis nuper concessis conveniens foret, ut, cum in Episcopatibus Magdeburgensi, Hildesiensi, „Osnabrugensi, Mindano & Halberstadiensi, anno 1624. non solum Catholicæ Religionis, sed etiam Augustanæ „Confessionis exercitium publicum fuisset in usu, porro etiam illud manere „deberet, ita quidem, ut Nobilitas & „subditi Episcopatus Hildesiensis, non „obstante transactione inter Episcopum „& Duces Brunsvico-Luneburgicos, „qua exercitium Augustanæ Confessionis Nobilitati dictæ ad septuaginta, „subditis vero reliquis ad quadraginta „duntaxat annos permittebatur, eodem exercitio indefinito tempore gau-

„dere,

„dere, pariterque in poſſeſſione Eccle- Sæc. XVII.
„ſiarum, Scholarum, Hoſpitalium, eo- A. C. 1648.
„que pertinentium bonorum, ædificio-
„rum & proventuum, quemadmodum
„ea ante initam transactionem habue-
„rant, relinqui deberent, reliquis ibi-
„dem contentis in ſuo vigore perma-
„nentibus.„

Placuit omnibus hoc Cæſaris conſilium, exceptis Colonienſibus Legatis, qui quoad poſſeſſionem bonorum Eccleſiaſticorum, & ad ea ſpectantium transactionem anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi tertii obſervari petebant, de cetero ad Catholicos univerſim imo & ad Proteſtantes ſpectare ajebant, quid conſilii eo eventu capeſſendum ſit, ſi Sueci, rejecta Cæſareorum declaratione, prioribus placitis inſiſterent, proin novum Inſtrumentum non exhiberetur, donec Proteſtantes mentem ſuam deſuper expoſuiſſent. Aliquamdiu Proteſtantes ad ea, quæ Cæſarei recens indulſerant, reſpondere diſtulerunt, ut hoc ſilentio ac longioris moræ tædio plenum in ſua poſtulata aſſenſum extorquerent, nihilominus tamen die vigeſima prima Januarii coram quibusdam Catholicis de retardato pacis negotio contra Cæſarem, & Catholicorum nonnullos vehementer querebantur, eoquod Trautmansdorfianam

Sæc. XVII. A. C. 1648.

transactionem temperassent, cum tamen in ea Catholicis reservatum Ecclesiasticum, exercitium Religionis Augustanæ Confessionis ad annum 1624. restrictum, plurima cænobia Catholicis relicta, multaque alia ipsi indulta fuerint, quæ eorum Majores nunquam indulsissent, ac insuper totum Suecicæ satisfactionis onus, prout tamen facile potuissent, in solos Catholicorum humeros non rejecerint, sed æqualem, imo & potiorem illius partem in se suscipere voluerint. Postea Protestantes omnino petebant, ut circa satisfactionis articulum nihil immutetur, Duci Megapolitano, aliisque tantum refundatur, quantum ipsi in Suecorum satisfactionem cedere cogerentur, Cænobia Wirtenbergensia, *Hortus Christi*, *Sintzheim*, *Neuhaus* & alia Protestantibus relinquantur, Augustæ, Dinckelspilæ, Biberaci & Ravensburgi nihil immutetur, circa subditos Lutheranos, qui in hæreditariis Cæsaris Provinciis agunt, Imperator sit benignior, & Badensis caussa continuatis tractatibus expediatur, ac denique Augustanæ Confessionis exercitium Aquisgrani permittatur, & Catholicorum subditis, qui post concluſam pacem Lutheri sectam amplexi sunt, sex anni pro emigratione præfigantur. Hæc Protestantes lingua

gua & calamo proferebant, ac die octava Februarii Sueci Cæſareos urgebant, ut, ni diſſolutos tractatus cernere velint, iis, quæ cum Trautmansdorfio transacta eſſent, omnino ſubſcriberent, poſtea Proteſtantes totam protractæ negotiationis culpam in Catholicos rejecerunt. Verum hi tam iniquam criminationem ferendo impares, Proteſtantibus reſpondebant, „neminem latere „poſſe Tractatuum gnarum, quam „multa hactenus amore pacis a princi„pio eorundem in præſens momentum „Proteſtantibus indulta ſint: quam mul„tis Archi- & Epiſcopatibus, Cænobiis, „Fundationibus, & omni pariter actioni „eorum cauſſa, usque ad concordiam „Religionis renuntiatum, atque eorun„dem intuitu ſeſſiones & ſuffragia in „Comitiis Imperii Proteſtantibus con„ceſſa ſint: Sententiæ, ab Aſſeſſoribus „etiam de utraque Religione contra „ipſos latæ, reſciſſæ, aliaque indulta „ſint, quæ majoribus nullo unquam „tempore in mentem veniſſent: quam „econtra Proteſtantes a primis opinio„nibus vix latum unguem potuerint „dimoveri. Serio igitur perpenderent, „hanc duntaxat eorum duritiem paci „obſtitiſſe, & licentiam feciſſe Coronis „adverſariis, in imperio graſſandi: Ca„tholicos nec unquam approbaſſe In-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

„ſtrumentum Trautmansdorfianum, nec „eos ad probandum illud fuiſſe obſtri- „ctos, cum nullam unquam in Cæſareos „tractandi aut concludendi contulerint „poteſtatem aut facultatem, niſi limi- „tatam. A veritate alienum eſſe aje- „bant, quod Catholici in hoc Tractatu „minus graventur, quam Proteſtantes: „nam non per hunc, ſed per Eccleſia- „ſticum Reſervatum, aliosque Pacis „Religioſæ Articulos diu antehac pro- „viſum fuiſſe Catholicis, eorumque bo- „nis Eccleſiaſticis, idque quandoqui- „dem tunc pluribus aliis per Proteſtan- „tes occupatis renuntiaſſent, Suecicam quoque Satisfactionem ex bonis „Eccleſiaſticis, quæ omni jure ad Ca- „tholicos alias ſpectant, maximam par- „tem deſumptam eſſe. Porro Catho- „licos nihil contrarium ſtatuere exiſti- „mationi, aut conſcientiæ Proteſtan- „tium moliri, quia contentiſſimi fuiſ- „ſent, dummodo non id vexationibus „Catholicorum & obtruſione ſuæ Con- „feſſionis moliti fuiſſent, & vel hodie „molirentur Proteſtantes.„ Ergo ut ſaltem Cæſareanorum noviſſimæ ultimæque declarationi acquieſcere vellent, inſtabant Catholici illi, qui eam cum Cæſareis amplectebantur: jam enim aliqui inſolitam hanc in Imperio procedendi rationem pertæſi, maxime, quod

quod nonnunquam præsentiam suam in consultationibus publicis data opera negligi existimarent, Monasterium fuerant regressi: alii quidam, licet Osnabrugæ remanerent, ipsammet adhuc Cæsareorum declarationem respuebant. Insuper Catholici haud immerito adversus Protestantes querebantur, eoquod nulla hactenus securitatis firmitate cum illis transigere potuerint, idque non modo vetustæ Pacis Religionis, sed etiam recentioris Transactionis Pragensis, Pactorum Wirtembergicorum, Badensium, Hildesiensium, aliorumque cum Cæsare aut Catholicis initorum, quæ pro libitu fere violata fuere, exemplis comprobatum redderent. Nihilominus ipsis Catholicis inter se dissidentibus, circa Autonomiam Cæsarei Protestantibus novum proponebant articulum ejusdem tenoris, prout in instrumento Pacis Osnabrugensi §. 30. legitur, excepto, quod ad Suecorum & Protestantium postulata pro Catholicorum Statuum subditis sectæ libertas etiam ad privatum, necnon ad longum usum connivente Superiore introductum, fuerit extensa. Nullatenus autem Cæsarei induci poterant, ut in Austriæ Provinciis & Bohemiæ circulis Templum, sectæque usum Lutheranis indulgerent. Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. XXXVIII.

Pax tandem confecta.

Adam. relat. l. c.

Complanatis hisce difficultatibus, Cæsaris Oratores æqualem omnino Cæsareæ militiæ ac Suecicæ satisfactionem præstari petebant, quibus tamen responsum, quod „Imperium ad „tantas sit redactum anguſtias, ut il„lud vix Suecicam satisfactionem sol„vendo par esset, aliunde vero Im„perii Ordines non ex hæreditariis „Ferdinandi ditionibus, sed ex septem „Imperii circulis Suecorum satisfactio„nem esse extorquendam statuissent, „etsi Sueci non tam Imperium, quam „Austriacam Domum pro hoste habuis„sent:„ Postea variæ difficultates circa Amnestiam, Badensis & Hassorum satisfactionem, &c. fuerunt expeditæ, tandemque totum pacis instrumentum est confectum, cui tamen Cæsaris Oratores subscribere renuebant, donec de Suecorum quoque subscribendi voluntate, & Monasterienſium suffragio constaret; quamvis enim Osnabrugenses palam contestati essent, quod nequaquam Monasterienses Legatos contemnendi, eorumque libertatem & suffragii jura violandi proposito, sed duntaxat compellente rei necessitate Osnabru-

nabrugæ privatos hoſce tractatus cum Sueco-Gallis iniiſſent, nihilominus Monaſterienſes, ipſo Cæſare a Gallis Oratoribus propoſita alibi quam Monaſterii diſcuti iterum iterumque prohibente, adverſus hucusque Osnabrugæ decreta reclamarunt, promulgata ſolemni oppoſitione, cui quadraginta ſeptem Imperii Ordines ſubſcripſerant, & Osnabrugenſibus exprobrabant, quod nonniſi pauciſſimi de communi Imperii ſalute, in ceterorum contemptum cum exteris tractare & diſponere præſumerent, ſibique temere omnium Electorum, Principum & Statuum nomen arrogare, Cæſaris auctoritatem in conſpectu ſuorum Oratorum etiam renitentium, privatis pactis, & promiſſis prævertere, ſuis Con-Statibus numero potioribus collectas indicere, eos hoſtibus Imperii tributarios conſtituere, pluraque alia contra Germaniæ libertatem decernere auderent, quæ tamen ipſemet Cæſar vix, aut certe nonniſi cum univerſis Imperii Ordinibus tentaturus eſſet. Verum Osnabrugenſes horum opppoſitionem, pluraque alia ſcripta hanc in rem in vulgus ſparſa flocci habebant, eoquod Moguntinus & Bavarus hac in parte cum Gallis, & Proteſtantium & Catholicorum potiſſimis conſentiret, & nonniſi Colonienſis, Salisbur-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII A. C. 1648.

lisburgenſis & Neoburgicus Oratores obſiſterent, qui aut Monaſterium repeti, aut controverſa capita quidem Osnabrugæ diſcuti, Monaſterii autem concludi ſuadebant. Nulla autem horum habebatur ratio: præterea Sueci Gallique, eisque adhærentes Osnabrugæ varias difficultates circa Cæſaris titulos, Gallicam ſatisfactionem, Alſaticorum Statuum libertatem, necnon Hiſpanis & Lotharingis opem contra Gallos ferendi repulſam deciderunt, comminantes viginti adhuc annorum bella, niſi Cæſarei conſentirent. Reſtabat igitur unice, ut hiſce concluſis etiam Monaſterienſes & Cæſarei acederent; cenſebant nonnulli, pacta & promiſſa etiam ſine Cæſaris conſenſu eſſe firmanda, potiſſimi tamen absque ejusdem conſenſu ſolidam pacem obtinere deſperabant, & ipſemet Saxoniæ Elector, necnon Servientius Franciæ, & Salvius Sueciæ Oratores palam declararunt, quod Cæſarem, cum ſit ſupremum Imperii caput, in tractatibus ipſum concernentibus præterire, iniquum foret: deſiderabat quoque Servientius Orator, ut pacis inſtrumento clauſula de religione Catholica in Palatinatu inferiore conſervanda inſereretur, vehementi tamen omnium Proteſtantium oppoſitione territus, mox a ſuo

Sæc. XVII. A. C. 1648.

suo petito destitit. Demum confecta pacis instrumenta, Suecicum & Gallicum penes Moguntinum suis chirographis & sigillis munita deponebantur: reclamabant vero Cæsaris Oratores, qui Monasterienſibus sua jura infringi nolebant: Ergo Osnabrugenses, atque inter eos potissimum Gallus, Suecus, Electorales, & Principum, Statuumque Legati die decima octava Septembris Monasterium regredi decernunt, ubi privati cum Gallis congressus culpam obtenta necessitate excusare intenti, Cæsareos rogabant, ut Imperatoris nomine cuncta Osnabrugæ decreta suo comprobarent suffragio, hancque in rem Gallicum instrumentum eisdem tradidere, illudque Monasterienſibus communicari consenserunt, ea tamen lege, ut ipsi nihil in illo in dubium vocare, immutare, vel rejicere possent: reclamabant tamen non modo Cæsarei, sed & Hispani, Burgundi, & ex Monasterienſibus omnes: gravissima etiam movebatur difficultas contra articulum, quo Cæsar, Domusque Austriaca Hispanis suppetias contra Gallos ferre prohibebatur: cum autem unaomnes, imo ipse etiam Saxoniæ Elector, qui antea hunc articulum detestabatur, ob solam hanc difficultatem pacis negotium retardari indignarentur,

Sæc. XVII. A. C. 1648.

tur, & nonnulli datis ad Cæsarem acerbioribus literis totum tractatum rescindi, si Imperator, quæ Osnabrugæ concluſa fuere, approbare differret, comminati essent, hinc Cæsar a potentioribus Catholicis desertus, tandem & ipse consentire coactus est. Igitur die vigesima quarta Octobris una eademque hora Sueci Lambergium & Craneum, & Galli Nassovium & Volmarum Cæsaris Legatos accessere, perlectisque Instrumentis Cæsarei primum, postea Regum, Principumque Legati, ac denique Statuum Deputati suscripserant: Ne vero privatorum oppositionibus confectæ pacis vigor infringeretur, instrumentis addere placuit, *ut nulla omnino contra eadem protestatio aut contradictio locum aut robur invenire debeat.*

§. XXXIX.

Iterata Fabii Chisii Nuntii Apostolici protestatio contra hanc pacem.

Bougeart Rel. Pac. Westph. t. 4. lib. 10.

EJusdem diei Vespere hæc pax Cæsarem inter & Principes sancita præprimis festiva tormentorum explosione, altera autem die per platearum compita præconum voce ac sonantibus tubis, tympanisque ab urbis Secretario

rio tam Monasterii quam Osnabrugæ fuit promulgata, missis ad Cæsarem, Regesque Legatis, qui hosce articulos ab eis intra bimestre ratos haberi, eorumque executionem promoveri satagerent. Verum Fabius Chisius Papæ Nuntius acriter sese oppositi, suumque nomen in Monasterienſi pacis instrumento ob illata Religioni damna apponi noluit, ac primo quidem die decima quarta Octobris adversus omnia in veræ fidei, Ecclesiæ & salutis animarum præjudicium Osnabrugæ decreta palam reclamabat, edito hoc diplomate. Sæc. XVII. A. C. 1648.

„Ego Fabius, Dei & S. Sedis gra„tia Episcopus Neritonensis ac Nuncius „Apostolicus, omnibus & singulis, quo„rum interest, veritatis documentum „ac salutem in Domino sempiternam. „Quamvis extraordinarii muneris mei, „ab Apostolica Sede mihi commissi, „cura, eam solum, de qua Monasterii „inter Catholicos agitur, pacem con„cernat; extraordinariæ tamen lega„tionis officio mihi pariter ab eadem „Sede apostolica injuncto attendere de„beo, & cavere, ne etiam alibi, ac „præsertim intra ejusdem legationis li„mites, Dei Ecclesia atque Apostolica „Sedes, in suis bonis, juribus, im„munitatibus, privilegiis, & quod ca-

„put

Sæc. XVII. A.C. 1648

„put eſt, in divino cultu ac ſalute animarum detrimentum accipiat. Quapropter eos Principum ac Statuum „catholicorum Legatos Osnabrugi cum „Acatholicis pacem tractantes, requirere, admonere, hortari, obteſtari „non deſiſtebam oretenus, antequam ſe „eo conferrent, tum litteris poſtmodum, „aliisque adhortationibus, ut ubique, „& in omnibus Catholicæ religioni, „animarum ſaluti, Apoſtolicæ Sedi, „ejusque dignitati & immunitati conſulerent, ac Dei potius protectioni, „cauſſæque bonitati magis, quam politicis rationibus confiſi, nihil prorſus, „a dictis regulis divino humanoque jure „præſcriptis alienum admitterent: Si „quid vero in contrarium ab eorum nonnullis fieret, non tantum omnem conſenſum, favorem, & conniventiam per „me denegari, ſed palam etiam contradici, atque acriter repugnari. „Quemadmodum, ſi quid contra attentatum fuiſſe accepi, obſtiti & omni „ſtudio, quantum in me fuit, impedire, corrigere, & in melius reformare conatus ſum.„

„Cum vero his non obſtantibus, in „dicta urbe Osnabrugenſi de pluribus „pacis articulis ſeu conditionibus inter „quosdam Legatos conventum fuiſſe „dicatur, poſt chriſtianiſſimi Regis Gal-

„lia

„liarum, ac aliquot Statuum Imperii „Legatorum ad hanc urbem adventum, „quæ Dei honori, Ecclesiæ, Saluti a- „nimarum atque Apostolicæ Sedi gra- „ve damnum ac præjudicium creent, „id, quod reliquum mihi est, facio, „omnibusque ejusmodi articulis & sin- „gulis, ac si de verbo ad verbum hic „forent expressi, nomine S. Sedis Apo- „stolicæ ac S. Patris nostri Domini In- „nocentii divina providentia Papæ de- „cimi, aperte ac palam per patens hoc „testimonium repugno, resisto, & con- „tradico, atque omni meliori modo, „via, caussa & forma, quibus pro of- „ficii mei ratione teneor ac possum, „protestor, eos esse irritos, nullos, ini- „quos ac per non habentes potestatem „temere contractos, atque pro talibus „ab omnibus habendos.„ Sæc. XVII. A. C. 1648.

„In quorum fidem & perpetuam me- „moriam idem testimonium manu mea „subscriptum, ac majori sigillo muni- „tum volui.„

„Datum Monasterii Westphalorum in „aula Residentiæ nostræ apud Mi- „noritas, die decima quarta „Octobris Anno post Christum „natum millesimo sexcentesimo „quadragesimo octavo.„

Sæc. XVII. A. C. 1648. Cum autem idem Papæ Nuntius insuperhabita sua oppositione cunctos pacis articulos ab omnibus pacisentium Principum Legatis signari cerneret, ne suo silentio consensisse argueretur, rursus die vigesima sexta ejusdem Mensis suam interposuit oppositionem, vulgato eam in rem hoc rescripto. „Ego „Fabius, Dei & sacræ Sedis gratia Epi„scopus Neritonensis ac Nuncius Apo„stolicus, omnibus & singulis chiro„grapho hoc notum atque testatum fa„cio, me tum jussu Pontificis ac munе„ris mihi demandati intuitu, tum pro„priæ, Deo dante, voluntatis propen„sione, in tractatu pacis generalis in„ter Christianos Principes hac in Civi„tate sanciendæ, nihil unquam præ„termisisse eorum, quæ ad illam con„ciliandam, justeque ac firmiter stabi„liendam, conducere in Domino visa „sunt. Quoniam vero ex Evangelica „doctrina hæc justitiæ regula est, ut, „*quæ sunt Cæsaris, reddantur Cæsari, „& quæ sunt Dei, Deo:* (cæteris, quæ suo„rum sunt Principum, satagentibus) „ea mihi præcipue cura atque sollici„tudo incubuit, ne quæ Dei, quæ „Christi, quæ catholicæ Religionis at„que Ecclesiæ sunt, ob ullam hominum „cupiditatem vel metum quidquam damni aut detrimenti acciperent, sed „starent

„ſtarent inſtar firmiſſimæ petræ, adver- Sæc. XVII.
„ſus quam infernales portas nunquam A. C. 1648.
„prævalituras Dominus noſter ſua no-
„bis promiſſione ſancivit. Id denique
„tota animi corporisque contentione
„hactenus egi, ut haud aliis pactis mor-
„talium Principum arma quieſcerent,
„quam, quæ Deum optimum maxi-
„mum ad graviora contra nos bella
„ſuſcitanda, non irritarent. Quamob-
„rem ſi quando inter agendum cum
„Catholicorum Principum miniſtris
„proponi aliqua, ſive judicari, aut in-
„volvi audivi, quæ directe aut indi-
„recte Catholicæ Religionis conſerva-
„tioni, dignitati, immunitati, propa-
„gationi & incremento vel in minimo
„adverſarentur, non tantum omnem
„conſenſum, favorem, patientiam, con-
„niventiam denegavi; ſed palam ob-
„ſtiti, aperte acriterque repugnavi, &
„omni ſtudio, quantum in me fuit,
„impedire, corrigere, & in melius re-
„formare conatus ſum. Huc nempe
„ſpectabat ſolennis proteſtatio per me
„ſæpius interpoſita, quod, ſi quæ in
„punctis ſive articulis ibidem propoſi-
„tis aut proponendis eſſent, aut con-
„tinerentur, quæ ſalvo honore & jure
„Eccleſiæ Romanæ, ac cum integra
„Religionis catholicæ dignitate ac pie-
„tate ad animos Chriſtianorum Prin-

Sæc. XVII. A.C. 1648.

„cipum inter se componendos facerent, „seu facere viderentur, ea impugnare „aut impedire nullatenus intenderem; „si quæ vero quoquo modo facerent, „aut facere possent, contra Romanam „Ecclesiam & sanctam Religionem, ei„que aliquod præjudicium adferrent, „illa extreme rejicerem, detestarer, „damnarem, & pro invalidis, nullis, „iniquis ac *per non habentes potestatem* „attentatis haberem, ac declararem. „Quam protestationem præmissam, in „quolibet actu vel conventu coram me „facto vel faciendo repetitam, om„niumque tractatuum initio, medio, „fine, ac toties quoties oportuisset, „replicatam haberi volui, intendi, e„dixique, omnibus melioribus modo, „via, jure, caussa & forma, quibus „pro officii mei ratione & poteram & „debebam. Quod Principum ac Sta„tuum catholicorum Ministri, cum qui„bus tantum egi, sive coram sive per „litteras, ac Sereniſſimæ Reipublicæ „Venetæ Orator *Aloysius Contarenus* „Eques, qui plerumque interfuit, te„stari possunt: ac latius ac specialius, „si opus fuerit, loco & tempore con„gruis & opportunis, declarabitur. In„super, ne contra protestationes præ„missas, ac subinde compluribus in„sinuatas, vel sola mea præsentia po„stre-

„ſtremis hiſce tractatibus ac pacis con- Sæc. XVII.
„cluſioni aliquid roboris aut aſſenſus A. C. 1648.
„adjicere videretur; clara rurſus & per
„ſe nota veritas eſt, quod ſubduxerim
„me aliquoties, ac ejusdem pacis ſub-
„ſcriptioni noluerim intereſſe; Inau-
„diens ac dolens, in plurimis ac gra-
„viſſimis momentis eam catholicæ Re-
„ligioni fore damnoſam. Ideoque prio-
„ribus Proteſtationibus meis, modo
„iterum via ac jure quam optimis, re-
„productis, de præſenti fortius inhæ-
„rere me profiteor, omnem etiam pul-
„viſculum de pedibus excutiens, qui
„commune quidquam habere poſſit vel
„cum minimo præjudicio Sacræ Sedis
„ac catholicæ Religionis: pro qua, uti
„teneor, ita per Dei gratiam promptum
„me declaro & exhibeo, ad vitam &
„ſanguinem profundendum.„

„Ad quorum omnium & ſingulo-
„rum ampliorem diuturnioremque no-
„titiam atque evidentiam, apud ab-
„ſentes quoque & poſteros adſtruen-
„dam, teſtimonium hoc patens ac pu-
„blicum exſtare volui, manu mea ſub-
„ſcriptum, & majore meo ſigillo mu-
„nitum.„

Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. XL.

Summi Pontificis oppositio adversus hanc pacem.

Postquam vero summus Pontifex Innocentius X. cunctas sui Nuntii Apostolici oppositiones flocci haberi compererat, hinc sui muneris esse censuit, ut, sicut quondam Pius V. contra Religiosæ pacis executionem reclamabat, ita & nunc Innocentius X. cuncta Religioni Catholicæ, Sedi Apostolicæ, Ecclesiis aliisque locis piis ac Personis, & juribus Ecclesiasticis nociva velut irrita & nulla declararet Igitur hanc in rem primo die vigesima sexta Novembris hoc anno edidit Constitutionem, quam biennio post ejusdem Mensis die confirmavit, & sequenti anno die tertia Januarii consueta solemnitate publice affigi jussit, hujus autem Bullæ summa erat sequens:

„Sane cum intimo doloris sensu „accepimus, quod per plures annos „Osnabrugis die sexta Augusti Anno „millesimo sexcentesimo quadragesimo „octavo inter Charissimum in Christo „filium nostrum FERDINANDUM, „Romanorum Regem & Imperatorem „electum cum suis Fœderatis & Ad„hærentibus ex una, ac SUECOS

„cum

„cum eorum itidem Fœderatis & Ad- Sæc. XVII.
„hærentibus ex altera, necnon alte- A. C. 1648.
„rius Pacis Monaſterii Weſtphalorum
„die vigeſima quarta Octobris ejusdem
„Anni quadrageſimi octavi inter eun-
„dem FERDINANDUM, Romanorum
„Regem & Imperatorem electum, cum
„ſuis pariter Fœderatis & Adhærenti-
„bus ex una, atque Chariſſimum etiam
„in Chriſto filium noſtrum LUDOVI-
„CUM Francorum Regem Chriſtianiſ-
„ſimum, cum ſuis ſimiliter Fœderatis
„ex altera partibus, reſpective inita-
„rum, Articulos, graviſſima Religioni
„Catholicæ, divino cultui, Sedi apo-
„ſtolicæ & Romanæ, ac inferioribus
„Eccleſiis, Ordinique Eccleſiaſtico, ac
„jurisdictionibus, auctoritatibus, im-
„munitatibus, libertatibus, exemtio-
„nibus, privilegiis, pactis, turnis, ac
„juribus illorum illata fuerint præ-
„judicia.„

„Etenim pactionibus partim utrius-
„que, partim alterius pacis hujusmodi,
„inter alia bona Eccleſiaſtica, aliaque
„ab hæreticis occupata illis eorumque
„ſucceſſoribus in perpetuum addicun-
„tur; hæreticis auguſtanæ, ut vocant,
„confeſſionis liberum ſuæ hæreſeos exer-
„citium in plerisque locis permittitur,
„& locorum pro ædificandis ad hunc
„effectum templis aſſignatio permitti-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

„tur; ipſique cum Catholicis ad pu-
„blica munia & officia, ac ad nonnul-
„los Archiepiſcopatus, aliasque digni-
„tates, & beneficia Eccleſiaſtica, pre-
„cumque primariarum, FERDINAN-
„DO in Imperatorem electo a præfata
„Sede apoſtolica conceſſarum, partici-
„pationem admittuntur; Annatæ, jura
„pallii, confirmationes, menſes papa-
„les, & hujusmodi jura & reſervatio-
„nes, in bonis Eccleſiaſticis dictæ con-
„feſſionis auguſtanæ excluduntur; con-
„firmationes electionum, ſeu poſtula-
„tionum prætenſorum Archiepiſcopo-
„rum, Epiſcoporum, aut Prælatorum
„ejusdem confeſſionis, poteſtati ſæcu-
„lari attribuuntur plures Archiepiſco-
„patus, Epiſcopatus, Monaſteria, Præ-
„poſituræ, Balliviæ, Commendæ, Ca-
„nonicatus, & alia beneficia, & bona
„Eccleſiaſtica, Principibus hæreticis
„eorumque hæredibus, etiam ſublata
„denominatione Eccleſiaſtica, in feu-
„dum perpetuum ſub dignitatis ſæcu-
„laris titulo conceduntur; contra pa-
„cem hujusmodi, ullumve ejus articu-
„lum, nulla jura canonica vel civilia,
„communia, ſpecialia, Conciliorum
„decreta, Religioſorum Ordinum regu-
„las, juramenta, aut concordata cum
„Romanis Pontificibus, ullave alia ſta-
„tuta, ſive politica ſive eccleſiaſtica,
„de-

„decreta, dispensationes, absolutiones, Sæc. XVII.
„aut alias exceptiones allegari, audiri A. C. 1648.
„vel admitti debere disponitur: Nume-
„rus septem Electorum Imperii Apo-
„stolica auctoritate præfinitus, sine no-
„stro & Sedis præfatæ beneplacito au-
„getur, & octavus Electoratus in fa-
„vorem CAROLI LUDOVICI Comi-
„tis Palatini Rheni hæretici instituitur;
„aliaque multa, quæ pudet referre,
„Orthodoxæ Religioni Sedique præ-
„fatæ, Romanæ & inferioribus Eccle-
„siis, cæterisque præmissis, summo-
„pere præjudicialia & damnosa de-
„cernuntur.„

„Et quamvis venerabilis frater Epi-
„scopus Neritonensis, noster & Sedis
„præfatæ ad Tractatum Rheni & infe-
„rioris Germaniæ partes Nuncius ex-
„traordinarius in executionem manda-
„torum nostrorum, fuerit palam nostro,
„& ejusdem Sedis apostolicæ nomine
„protestatus: ejusmodi articulos esse
„irritos, nullos, iniquos, ac per non
„habentes potestatem temere contra-
„ctos, atque pro talibus ab omnibus
„habendos; ac notissimi juris sit, quam-
„cunque transactionem, seu pactionem
„in rebus Ecclesiasticis sine præfatæ
„Sedis auctoritate factam, nullam, nul-
„liusque roboris & momenti existere;
„Attamen quo efficacius præmissorum

Sæc. XVII. A. C. 1648.

„indemnitati consultum sit, pro com-
„missi nobis ex alto pastoralis officii
„debito, providere volentes, ac instru-
„mentorum utriusque pacis hujusmodi,
„omniumque in aliis contentorum, cæ-
„terorumque hic etiam necessario ex-
„primendorum & inserendorum, teno-
„res etiam veriores & datas, ac si de
„verbo ad verbum infererentur, præ-
„sentibus pro plene & sufficienter ex-
„pressis & insertis habentes; motu pro-
„prio, ac ex certa scientia, & matura
„deliberatione nostris, deque Aposto-
„licæ potestatis plenitudine, prædictos
„alterius seu utriusque pacis hujusmodi
„articulos, cæteraque in dictis instru-
„mentis contenta, quæ Catholicæ Re-
„ligioni, divino cultui, animarum sa-
„luti, eidem Sedi apostolicæ, Romanæ
„& inferioribus Ecclesiis, ac Ordini &
„Statui ecclesiastico, illorumque per-
„sonis, membris, rebus, bonis, juris-
„dictionibus, authoritatibus, immu-
„nitatibus, libertatibus, privilegiis,
„prærogativis & juribus quibuscunque
„quomodolibet officiunt, seu præjudi-
„cium etiam minimum afferunt, aut
„inferre seu intulisse, & alias nocere
„aut nocuisse, quomodo dici, intelligi,
„prætendi vel cavillari possunt, cum
„omnibus inde secutis, & quomodo-
„cunque sequendis, ipso jure nulla,
„irri-

„irrita, invalida, injusta, damnata, Sæc. XVII.
„reprobata, inania, viribusque & ef- A. C. 1648.
„fectu vana, omnino fuisse, esse, &
„in perpetuum fore; neminemque ad il-
„lorum, & cujuslibet eorum, etiamsi
„juramento vallata sint, observantiam
„teneri: neque ex illis cuiquam ali-
„quod jus, vel actionem, aut titulum
„coloratum, vel causam præscribendi,
„etiam si longissimi, & immemorialis
„temporis possessio, etiam circa ullam
„interpellationem seu interruptionem
„subsequatur, acquisitum fuisse, nec
„esse, minusve ullo tempore acquiri
„& competere posse, neque illa ullum
„statum facere vel feciſſe: atque per-
„inde, acsi nunquam emanassent, pro
„non exstantibus, & non factis perpe-
„tuo haberi debere: tenore earundem
„præsentium decernimus & decla-
„ramus.„

„Et nihilominus ad abundantiorem
„cautelam, & quatenus opus sit, ar-
„ticulos præfatos, aliaque præmissa,
„ut præfertur, præjudicialia, motu,
„scientia, & deliberatione & potestatis
„plenitudine, penitus damnamus, re-
„probamus, annullamus, cassamus,
„viribusque & effectu vacuamus; &
„contra illa, deque eorum nullitate co-
„ram Deo protestamur. Et quatenus
„itidem opus sit, easdem, Sedem a-
„posto-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

„poſtolicam, Romanamque & inferiores „Eccleſias, ac quælibet loca pia, & „quascunque perſonas Eccleſiaſticas, „adverſus illa, in integrum ac priſti„num, etiam in quo ante prædictam „& quascunque alias aſſertas, ſeu præ„tenſas anteriores transactiones, pa„ctiones, ſeu conventiones circa præ„miſſa, ubicumque & quomodocunque „factas, erant, ſtatum reſtituimus, re„ponimus, ac plenarie redintegramus.

Hæc ſummi Pontificis proteſtatio minime petebat tranſigentes Principes Catholicos, qui ad tolerandam ſectarum libertatem, Epiſcopatuum translationem, aliaque Eccleſiæ damna permittenda per diram neceſſitatem coacti excuſabantur, nec ipſi, ſed Proteſtantes harum iniquitatum cauſſæ exſtiterant, ac propterea Pontifex in ſua Bulla adverſus ejusdem Bullæ transgreſſores vel paciſcentes nullam anathematis comminationem ſubjecit: Voluit tamen & debuit jus ſuum, quod ipſi invito, non conſentienti, nec rogato ablatum fuit, ſaltem proteſtando & ad futura tempora ſartum ſervare, ne ſuo ſilentio Proteſtantibus extorta indulgere, ſuisque juribus renuntiare videretur. Porro hujus Pontificiæ Proteſtationis æquitatem, utilitatem, & neceſſitatem contra Sectariorum cavillatio-

lationes & calumnias ſolide vindicarunt Scriptores Catholici, atque inter eos noviſſime Clariſſimus Vir Ichſtattius in tomo 2. opuſc. juridicorum pag. 320. Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. XLI.

Inſtrumentum Cæſareo-Suecicum ſeu Osnabrugenſe.

Convenerant, ut memoravimus, Cæſarei Oratores cum Suecis & Proteſtantibus Osnabrugæ, Monaſterii vero iidem cum Suecis & Gallis: inde duplex ortum eſt pacis inſtrumentum, quorum primum Cæſareo-Suecicum ſeu Osnabrugenſe, alterum vero Cæſareo-Gallicum ſive Monaſterienſe appellatur: utrumque vero vim ſanctionis Pragmaticæ, legisque fundamentalis in Germania obtinet, firmamque ac perpetuam normam non modo in politicis, ſed & Eccleſiaſticis, ac Religionum controverſiis conſtituit, *donec de Religione Chriſtiana vel univerſaliter, vel inter ſtatus immediatos & ſubditos mutuo conſenſu aliter erit conventum, aut per Dei gratiam de Religione ipſa & Religionis diſſidiis convenerit, Religionisque controverſiæ per amicabilem compoſitionem fuerint ſublatæ*, uti ipſamet acta loquuntur: Sub hac ſpe Paciſcentes Religionem *Juſt. Pac. Osnabr.*

Sæc. XVII. A. C. 1648

nem Proteſtantium, non quidem approbarunt, tolerarunt tamen, & jurisdictionem Diæceſanam & Eccleſiaſticam in Auguſtanæ Confeſſionis Status, & ſubditos nequaquam *ſublatam*, ſed tantum *ſuſpenſam* voluere. Quoniam vero utrumque pacis Inſtrumentum paſſim omnium manibus teritur, inſtituti noſtri ratio duntaxat depoſcit, ut ea, quæ circa Religionem, Eccleſiam, & Eccleſiaſticorum bona, juraque fuerunt ſancita, ſuccincte adducamus.

Igitur Osnabrugenſe Inſtrumentum, quod præcipuum in Germania obtinet uſum, ſeptendecim complectitur articulos, in quorum primo pax Chriſtiana univerſalis & perpetua inter Cæſarem, Galliæ, Hiſpaniæ, & Sueciæ Reges conſtituta eſt, in ſecundo Amneſtia, ſeu oblivio omnium hoſtiliter actorum, in tertio ex ejusdem Amneſtiæ capite omnes, qui quovis pacto ab alterutra parte læſi fuerunt, tam in ſacris quam in profanis (ſalvis juribus quibuscunque) priſtino reſtituuntur juri, quo *ante motus Bohemicos* (*) gaviſi

(*) His verbis non intelligitur præciſe annus 1618. proin hic non eſt regulativus annus pro obtinenda reſtitutione, aut firmanda poſſeſſione.

gaviſi ſunt. Articulus quartus com- Sæc. XVII.
plectitur eos, qui priſtinis juribus &c. A. C. 1648.
reſtituti fuere, & quidem Palatinis unacum octavo Septemviratu Palatinatus inferior reddebatur, ſalva Maximiliano Bavaro ejusque maſculis hæredibus lineæ Wilhelminæ dignitate Electorali, Palatinatu ſuperiore & comitatu Cham. idem vero Elector renuntiabat debito tredecim millionum, & juri in Auſtriam ſuperiorem: ita tamen, ut deficiente hac linea, ſuperſtite Palatina, Palatinatus ſuperior & Electoratus, octavo tunc extinguendo, ad Palatinos redeat, jura tamen allodialibus Bavari hæredibus reſervata maneant, ſitque Proteſtantibus, ac præcipue Oppenheimenſibus, qui in poſſeſſione Templorum anno 1624. fuerunt, ceterisque id deſiderantibus ſectam publice & privatim exercere liberum: ſicut & Bipontinus Princeps cœnobium Hornbach, & Leopoldus Rheni Palatinus Comes Veldenzium, eodem jure, quo eorum Parentes habuere, tam in Eccleſiaſticis quam Politicis recipiant, & Wirtenbergica Domus in omnia bona & jura tam ſæcularia quam ſacra ante motus Bohemicos poſſeſſa reſtituatur. Plures inſuper alii Principes hujus reſtitutionis beneficium adepti fuerunt. Porro in arti-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

articulo quinto poſt confirmatam transactionem Paſſavienſem, & pacem Religioſam ſancitur in utriusque Religionis Statibus æqualitas mutua, ita quod uni parti juſtum eſt, alteri etiam juſtum ſit, omnisque violentia vel via facti exulet: dein terminus reſtitutionis *bonorum Eccleſiaſticorum immediatorum* ex capite gravaminum Religionis *pro immediatis Imperii Statibus* & Landſaſiis ac Proteſtanticis ſubditis ſub Principe Catholico degentibus ſtatuitur dies prima Januarii anni 1624. pro reſtitutione autem ſubditorum diverſæ Religionis in terris Catholicorum terminus eſt quælibet pars ſeu hora præfati anni: Ceterum hic articulus præcipue rebus Catholicis oppido exitialis fuit; Eccleſia enim Catholica ſtabilito hoc reſtitutionis termino quamplurimos Epiſcopatus, Monaſteria, Eccleſias, Beneficia ſacra, Templa, aliaque loca pia & Religioſa ab immemoriali tempore quiete poſſeſſa Proteſtantibus non ex alio, quam præpotentiæ titulo cedere aut reddere coacta eſt, Statutum inſuper, ut Auguſta, Dinckelſpila, Biberacum, & Ravensburgum bona, jura, & Religionis exercitium præfati anni, dieique retineant, ſervata tamen in Senatu & muneribus publicis æqualitate, æqualique Senatorum nume-

numero. Pro Augustana autem Urbe conventum est, ut duo simul essent Urbis Præsides, seu Duumviri, unus Catholicus, alter Lutheranus, tres secretioris Consilii Senatores Catholici, duo Lutherani; ceteri ex Senatu æquali utrinque numero: rei autem nummariæ Quæstores & tormentariæ Præfecti, ceteraque officia, quæ tribus committantur, alternatim sint duo unius religionis, & unus diversæ, Templorum denique & Scholarum jura cuique parti integra serventur, de cetero pax Religiosa, transactiones, & electiones Magistratuum juxta Constitutionem Carolinam salvæ maneant, in causis tamen religionem concernentibus pluralitas votorum adeo non attendatur, ut si Catholici hac pluralitate in præjudicium Lutheranorum abuterentur, hi alternationem quinti Senatoris secretioris inducere, aliaque legitima remedia opponere possent. In paragrapho autem decimo quinto ejusdem articuli reservatum Ecclesiasticum, obstrepentibus primo Acatholicis, ad ipsos etiam Protestantes fuit extensum, ita ut si Lutheranus Archipræsul &c. vel solus vel cum Capitularibus ad fidem Catholicam redierit, statim ipso jure & proventibus percipiendis excidat, aliusque ejus Religionis, ad quam tale be-

Sæc. XVII. A.C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

neficium vi hujus transactionis pertinet, subrogetur: §. 17. sancitum, ne beneficia Ecclesiastica fiant hæreditaria. §. 18. jus primarum precum Cæsari asseritur, dummodo ad beneficium vacans præsentetur aliquis ejusdem Religionis cum defuncto. §. 19. Jus annatarum, pallii, confirmationum & mensium Papalium apud Protestantes executione destituitur, in mixtis autem Ecclesiis circa Catholicos retinetur. §. 23. statutum, ut quot Canonici præfato die & anno ex utraque religione fuerint, totidem maneant, & decedentibus ejusdem Religionis subrogentur. §. 25. Protestantibus, donec controversiæ Religionis definiantur, omnia mediata monasteria fuerunt permissa, quæ prædicto anno usurparunt. Porro Trautmansdorfius Comes & Cæsarei Oratores hunc §. 30. & 31. omnino pacis instrumento inseri voluere, quin tamen suum jus territoriale ad anni decretorii regulam restringi paterentur, aut unquam jus reformandi, prout illud Protestantes intellexerant, aut eorum praxin reformandi religionem & Ecclesiasticorum bona, utpote in pace Religiosa prohibitam consensu suo firmarint, aut firmare potuerint, sed duntaxat summa necessitate coacti, & residua bona amittendi periculo territi, cum id Protestan-

testantibus denegando impares essent, tolerarint: demum vero Cæsar & ex Catholicis pauci pacis amore quædam bona Ecclesiastica Protestantibus cessere, *donec de religione convenerit:* contra perpetuam tamen bonorum cessionem, & reformationem hactenus a Protestantibus usurpatam Burgundus, Bissantinus, Ordo Theutonicus, Halberstadiensis, Argentinensis, Passavienſis, Hirschfeldensis, Murlacensis, Augustanus, Ratisbonensis, Frisinganus, Osnabrugensis, Mindensis, Verdensis, Euchstattensis, Virodunensis, Curiensis, Colonienſis, Salisburgensis, Campidunensis, & Corbeiensis Oratores, necnon Imperii Abbates, Neoburgi, & Sabaudiæ Duces, Sueviæ Comites, omnesque ferme Catholici Ordines protestati sunt, aut saltem aperte nunquam consensere.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Adam. Ad. embl. p. 64.

Porro in §. 32. sancitum, ut ob religionem vexati in eum, quo anno 1624. fuerunt statum, utrinque plane restituantur, pacta vero de religione, si anni præfati observantiæ contraria sunt, annihilentur, exceptis novem Monasteriis Hildesienſibus, quæ Catholicis a Brunsvicensibus Ducibus reddantur §. 33. subditi vero, qui nulla parte dicti anni Religionis exercitium habuerunt, aut post hanc pacem religionem muta-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

bunt, a territorii Domino tolerentur, & privato Exercitio domi vel in vicino Templo frui non prohibeantur, aut cum ſuis bonis emigrare permittantur, conceſſo triennii ſpatio: nemo autem alterum ob religionem deſpiciat, vel a communi jure & beneficio excludat, §. 34. & ſeqq.

§. XLII.

De Religionis exercitio in Sileſia, jure reformandi & Jurisdictione Eccleſiaſtica.

Præterea ſtatutum, ut Proteſtantibus Principibus in Sileſia ex Cæſaris gratia liberum ſectæ, ſuorumque jurium exercitium relinquatur, ceteri vero Nobiles & ſubditi ibidem, ſicut & in Auſtria inferiori emigrare non teneantur, ſed in locis vicinis extra territorium ſectæ exercitio vacare, & Schweidnitzii, Glogaviæ, & Jauravii extra urbes prope mænia tres Eccleſias ſuis ſumptibus erigere permittantur. In §. autem quadrageſimo ſecundo & ſeqq. deciſum, quod jus reformandi nec a ſola qualitate feudali a jure territoriali ſejuncta, nec a ſola criminali jurisdictione dependeat, ſi autem jus territoriale ſit controverſum, anni normalis poſſeſſio attendatur, donec ſuper poſſeſ-

possessorio & petitorio decidatur, ac circa reditus post pacem Religiosam a Protestantibus aquisitos, necnon circa decimas, pensiones &c. dicti anni possessio observetur: tota denique jurisdictio Ecclesiastica etiam in civitatibus mixtis in Protestantes sit suspensa *usque ad Religionis compositionem.* Protestantes tamen in ditionibus Catholicis vel Catholici Protestantium subditi jurisdictioni huic subsint in iis casibus, qui Augustanam confessionem non concernunt, dummodo anno præfato hanc jurisdictionem agnoverint: denique nullus publice vel privatim concionando, scribendo &c. Passaviensem & Religiosam, ac Westphalicam pacem impugnet. In reliquis vero articulis de æqualitate utriusque Religionis Deputatorum, de votorum pluralitate non attendenda, de Judicio Aulico, Camera Imperiali, necnon de Assessorum numero, aliisque politicis Statuum juribus decisiones habentur. Helvetii etiam ab Imperio exempti, & Calvinistæ hujus pacis capaces pronuntiantur: postea actum de Suecorum, Brandeburgicorum, Brunsvicensium &c. compensationibus, ubi Suecis jura in Capitulum Caminense necnon Archiepiscopatus Bremensis, & Verdensis Episcopatus: Brandeburgico autem Episcopatus

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648. Halberſtadienſis ſalvo Religionis & bonorum Eccleſiaſticorum ſtatu, quo per Archiducem Leopoldum ex inito cum Capitulo pacto, fuit collocata, necnon Mindanus, & Caminenſis cum exſpectativa in Archiepiſcopatum Magdeburgenſem: Mechlenburgicis vero Epiſcopatus Sverinenſis, & Razeburgenſis cum poteſtate extinquendi Canonicatus, & Duci Gaſtrovienſi duo Canonicatus, & commenda Melitenſis Nemerowana, ac denique Sverinenſis commenda Mirowana cedebantur: Præterea Brunsvicenſibus & Luneburgicis Ducibus alternativa cum Catholicis in Epiſcopatum Osnabrugenſem concedebatur, ita tamen, ut Franciſcus de Wartenberg legitimus Epiſcopus nuper a Suecis ſpoliatus, reſtituatur quidem, Guſtavo autem ſpurio Guſtavi Adolphi Regis filio octoginta Thalerorum millia pendat, & Religio ad ſtatum anni 1624. reducatur, necnon defuncto Franciſco Luneburgicus ſuccedat, & quoties Acatholicus alternabit, ſemper Colonienſi Archiepiſcopo jurisdictio in Catholicos competat: Inſuper Luneburgicis & Brunsvicenſibus Monaſteria Walkenriedenſe, & Groninganum addebantur. Denique Chriſtiano Brandeburgico cænobium & Præfecturæ Zinna & Coburg, & ex collectis in Archiepiſcopatu

patu Magdeburgenſi tria millia Thalerorum, Haſſo-Caſſelanis autem adjudicata fuit Hirſchfeldenſis Abbatia unacum quatuor Præfecturis & ſexcentis Thalerorum millibus, quæ Moguntinus, Colonienſis, Paderbornenſis & Monaſterienſis Epiſcopi & Abbatia Fuldenſis pendere jubebantur, non alio ex titulo, niſi ut ipſi urbes inique ſibi ablatas recuperarent. Hac demum pace perfectum eſt bellum, quod Proteſtantes Pragæ ante triginta annos ſeditione in Cæſarem, ejusque Miniſtros mota adorti ſunt, & inhumana ſævitia in Catholicos continuarunt, & Eccleſiaſticorum bonorum ſpoliis extinxerunt, quin vel unquam de refundendis belli expenſis, & damnorum Cæſari, Catholicisque illatorum compenſatione cogitaſſent, unice intenti, ut duntaxat ex Eccleſiaſticorum, & Catholicorum terris, & bonis pax Proteſtantibus proficua emeretur, nulla autem læſæ Catholicorum parti vel ex unico Proteſtantium pago ſatisfactio fieret. Erat igitur hæc pax Eccleſiæ & Imperio non minus nociva, quam neceſſaria, ne iniquiſſimo illo tempore majus utrique dedecus inureretur. Porro eadem die vigeſima quarta Octobris firmatum eſt Cæſareo-Gallicum ſeu Monaſterienſe pacis inſtrumentum, quia

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

quia vero eadem ferme, quæ circa religionem, & Ecclesiasticorum bona Osnabrugæ conventa fuere, pariter Monasterii sancita leguntur, hinc ea repetere superfluum foret; exactam vero tam Osnabrugæ, quam Monasterii gestorum notitia hauriri potest ex actis publicis Joannis Godefredi Maiern, qui pariter Historicam Relationem ab Adamo Adami Hildesiensi Suffraganeo & Corbeiensis Principis & Abbatum Legato editam, atque iterato prælo Francofordiensibus literis excusam juxta *genuinum*, ut ait, *Autographum* Lipsiæ Anno 1737. se restituisse asserit, & tamen fraude nimis manifesta in uno loco plusquam centum paginas omisit, alia mutilavit, multa in alium sensum contorsit, aliisque verbis, ac in Adami Autographo habentur, enarravit, uti ceteris prior deprehendit Benedictus Stolla, & postmodum P. Ziegelbauer, ambo clarissimi ex Ordine Benedictino Viri in suis emblematibus Maierianis demonstrarunt: Enimvero Maierus subsestæ fraudis, dolique culpam ac ignominiam a se amoliri nitebatur, asserendo, quod in suo exemplari ea, quæ P. Ziegelbauerus adduxit, desiderentur: Verum idem Pater nimis luculenter ostendit, quod ipse *eodem Autographo*, ex quo Maierus suam editionem Lipsien-

pſienſem concinnabat, uſus ſit: hac ergo excuſatione haud ſubſiſtente Maierus alia effugia quærens, aſſeruit, cuncta, quæ in Ziegelbaueri editione leguntur, & a Maiero omiſſa ſunt, in ejusdem Maieri tomis actorum Pacis Weſtphalicæ reperiri: Attamen hujus excuſationis falſitas cuilibet ad oculum patebit, qui Adami relationem cum Maieri actis conferre haud gravabitur, aliunde vero editionis depravatio inſulſe ex eo capite excuſatur, quod illa, quæ pro arbitrio ſuo in nova editione quis omiſit, in alio libro ſparſim habeantur. Magis ergo veritati Maierus conſuluiſſet, ſi ingenue fuiſſet faſſus, quod ideo Adami relationem depravarit, quia I. nimis luculenter ex Adami relatione appareret, longe aliam Paciſcentium præcipue Catholicorum in tranſigendo §. 31. Artic. V. *hoc tamen non obſtante &c.* mentem fuiſſe, ac hodiedum Proteſtantes circa jus reformandi, Religionis exercitium & Autonomiam ſubditorum illis affingere nituntur, II. quod nimis clare ex eadem Adami relatione pateret, quinam *Catholicorum* nomine in hac pacificatione intelligantur, & quam acriter Catholicorum potiſſimi oontra Religionis exercitium ſubditis Acatholicis indultum reclamarint: Ita nempe in deſperatis

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

cauſſis in dolis & fraudibus remedium quæritur: inde vero ſaltem, ex detecto hoc dolo etiam de integritate ipſorum actorum a Maiero editorum valde gravis dubitandi anſa, Lectoribus præbetur.

§. XLIII.

Independentes, necnon Anglicani exercitus Duces in Caroli I. Regis necem conſpirantes.

Jæger. Hiſt. Eccl. l. 8. c. 6. Salmon hiſt. d'Angl. t. 1. pag. 255. Rusworth Vol. VIII. p. 2131.

Poſtquam Carolus I. Angliæ Rex omnes iniquas, ſubdolasque pacis conditiones ſibi a rebellibus ſuis ſubditis præſcriptas acceptare recuſaverat, non modo Independentes, ſed & Presbyteriani, & Parlamentarii in ejus necem palam conſpirarunt: Horum aliqui ferocius inſtabant, ut Rex e veſtigio, clanculum tamen, e medio tolleretur, vel ſaltem militari Senatu damnatus, capite plecteretur: potiſſimis etiam ex plebe firmum fixumque erat, Regem per ſicarios interficere, culpamque in Scotos conjicere: Primoribus vero conſultius videbatur, per captioſas quæſtiones fraudulentasque ambages, & artificia Regem ita dextere in caſſes trahere, ut ipſe aut contumax, aut publicæ tranquillitatis perturbator, Religionis proditor, crudelisque tyran-

nus

nus credatur, horumque criminum obtentu Parlamentum publicæ vindictæ, ac juſtitiæ ſuco Regicidium honeſtare poſſet: Hunc in finem die tertia Januarii ab Anglicorum Procerum Curia Regi proponebantur quatuor illæ reconciliationis conditiones, quas ſupra adduximus, pariter quoque Parlamentum ſcriptum quoddam concepit, quod varia crimina jam anno hujus ſæculi quadrageſimo primo Regi objecta continebat, eumque palam inſimulabat, quod Rex in Patris ſui vitam unacum Buchinghamo conſpiraſſet, & ſuppetiis contra Rupellenſes Franciæ Regi præſtitis Religionem Calvinianam extirpare molitus eſſet. Verum adeo apertæ & atroces erant hæ calumniæ, ut tantam iniquitatem nequidem Regis hoſtes paululum honeſtiores diſſimulare poſſent, ac propterea poſtularent, ut hoc ſcriptum, priusquam vulgaretur, in deliberationem veniret: nihilominus illud inſuperhabitis ceterorum querelis, per plurimorum ſuffragia fuit approbatum: Diſplicuit hæc agendi ratio Scotiæ Deputatis, qui Regem ſuum, poſtquam eorum propoſitionibus ſubſcripſerat, in libertatem aſſerere, hancque in rem exercitum contra Independentium copias in Angliam educere decreverant, non modo Regis ſautoribus,

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVI'. A. C. 1648

bus, sed etiam variis Provinciis, Bellique Præfectis aliunde Parlamento infensis in parem armorum societatem vocatis: Jamjam Mense Martio Langhormius aliique Belliduces collectis in Vallia copiis Pembrockianam, aliasque duas arces subegerant, eorum quoque victorias haud parum promovere videbatur Londinensis populus, qui Parlamenti animum circa Episcopatus festorumque dierum abrogationem expiscatus, haud dissimulanter novam minitabatur seditionem: insuper Langdalus & Thomas Glenhamus, ambo Nobiles Regii suo addicti, Bervicum, Carloum & Pontfractum arces expugnarunt, necnon ex maritimæ classis Præfectis nonnulli adversus Parlamentum Carolo Regis Filio adhæsere: Cantienses quoque populi in Regis sui defensionem arma sumpsere, palam declarantes, se pro Deo, Rege, & patria vitam & sanguinem profundere paratos esse. Verum Fairfaxius horum quamplurimos inito prælio fudit, & reliquos in Essexiæ Provinciam Regi addictam, indeque Colmam profugos ad deditionem compulit, Lilleum vero & Lucam Nobiles Anglos glande plumbea trajici jussit: pariter Londinensis Gubernator populum, qui Regem liberaturus confluxerat, primo impetu dissipavit:

Vid. supra l. 202. §. 5.

sipavit: Adversa igitur fortuna ubique Regios infectante Eboracensis Dux secundogenitus Regis Filius suæ securitati consulere statuit, ægre tamen Londino in Hollandiam ad Arausionensem Principem Sororem suam profugere poterat, ubi classi, quæ excusso Parlamenti imperio ad Batavos secesserat, præfectus, unacum fratre suo Walliæ Principe Jarmuthum versus vela fecit, ab hoc tamen portu excluſus, ad Susſexiæ & Cantii littora contendit; dum interea Hollandus Comes, & Buckſius Dux quingentos Equites, & duo ferme peditum millia pro Rege contraxerant, & Scoti cum valido exercitu unacum Hamiltonio Duce in Angliam penetraverant; quo comperto Parlamentum cunctos, qui Regis signa sequerentur, perduellionis reos publico edicto pronuntiabat. Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. XLIV.

Carolus I. Angliæ Rex de carcere in carcerem raptatus.

Haud diu benignioris fortunæ spem Carolus I. Angliæ Rex, qui adhucdum Corisbrockensi carcere detinebatur, in fautorum suorum copiis, secundisque eventibus repositam habebat; quippe non modo Hollandi Comitis *Rapin Thoiras Hist. d'Angl. l. 21. Whitl. p. 355. Rusworth. Vol. VIII. p. 125.*

Sæc. XVII. A. C. 1648.

tis copiæ, sed etiam Scotorum exercitus ingenti clade a Cronwello cæsus, dissipatusque fuit, ipso Hamiltonio Duce, ceterisque ferme omnibus Tribunis, Nobilibusque captis. Interim vero plures Provinciæ privata reconciliationis pacta cum Rege ineundi facultatem petebant, quibus etiam annuere Parlamentarii, ea tamen lege, ut Rex antea ad quamdam arcem decem leucis Londino dissitam transferretur; quocirca eodem Neoportum abducto Parlamentum suos Deputatos eo ablegabat; Londinensis enim Urbis Primores æque ac Presbyteriani ab utraque Curia importunius petebant, ut cum ipsomet Rege aut Londini aut alibi de pace ageretur, huicque negotiationi etiam Scoti interessent, & juxta fidelitatis juramentum, nuperamque conventionem Regis Persona, honor, ejusque reditus sedulo conservarentur, ac denique salva Parlamenti potestate & privilegiis subditi pristinis suis juribus & libertatibus redderentur, necnon Ecclesiæ regimen puritati suæ restitueretur: Ut ergo utriusque Curiæ Senatores horum votis satisfacerent, ac impendentes eorum tumultus prævenirent, tandem post acrem repugnantiam, quadrimestrem moram, & varia artificia incassum adhibita, con-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

consensere, ut edictum, quo nullus Regem accedere vel cum eo agere prohibitum fuit, nullum, irritumque declararetur, nec Rex nuper propositis tribus conditionibus subscribere coge-retur: Sub idem quoque tempus Carolus Walliæ Princeps necnon Londinenses Primores petebant, ut priusquam negotiationi initium fieret, Rex plenæ libertati redderetur, omnesque hostilitates terra marique ex Regis simul & Parlamenti mandato cessarent: postquam vero Independentes Scotorum exercitum a Cronwello cæsum fuisse compererant, detracta simulationis larva palam sibi supremam, cui dudum secreto inhiabant, auctoritatem arrogabant, ipsumque Parlamentum de viginti octo criminibus, accusantes, reconciliationem cum Rege inchoatam interturbare, toto studio satagebant, cumque Rex omnibus ferme Parlamenti postulatis annuisset, & duntaxat negotiationis successum articulus circa Episcopalis dignitatis abrogationem sisteret, veriti, ne Rex circa hoc quoque caput a sua sententia decederet, armata etiam violentia pacem suis consiliis adeo adversam præpedire decernebant: præprimis ergo Cronwellus, ceterique exercitus Ductores, quorum consiliis Regis redintegratio oppido adversa

Sæc. XVII. A. C. 1648. versa erat, milites gregarios per Jeretonum ejusdem Cronwelli Generum adversus Regem variis calumniis exstimulant, postea audaciores facti, die vigesima octava Novembris *exercitus nomine* Ewersum Tribunum cum aliis belli Præfectis ad Parlamentum ablegant, atque inter alia petunt. I. Ut Rex in judicium accerseretur, eoquod præcipua effusi cruoris, omniumque malorum, quibus Regnum afflictaretur, caussa esset: Parlamentum opprimere tentasset, extera quæsiisset auxilia, conscriptis Germanis Equitibus peditibusque Hibernis, quatuor Provincias Boreales, & Londini direptionem Scotis promisisset, ea lege, ut vel Parlamentum tollerent, vel ejus auctoritatem abjicerent: præterea etiam urbibus præsidia, & populo gravissima vectigalia imposuisset, ritusque Papisticis similes induxisset. Postulabant insuper II. ut Walliæ Principi & Eboracensi Duci Regiis filiis certa dies assignaretur, qua sese Parlamento subjicerent, & si renuerint, omni in Angliæ Regnum jure excidisse, Regnique proditores, atque in perpetuum Regno proscripti declararentur, si vero sese subjecerint, aut ex jure cum illis ageretur, aut venia eisdem daretur, prout bene visum, atque ab eis satisfactum fuerit,

fuerit: nihilominus omnes Regii proventus apud ſequeſtrum in publicos uſus deponerentur. III. Ex Delinquentibus præcipui, tanquam hujus belli incentores, omni ſeveritate plecterentur. IV. Deinceps nullus pro Rege haberetur, niſi prius a Parlamento electus promiſerit, quod inferioris Curiæ edictis nunquam repugnaturus eſſet. Verum ad tam ſanguinolentas petitiones Parlamentum nullum dederat reſponſum, inde vero exacerbati Belliduces, non modo Londinenſem populum, ſed plures etiam Provincias concitarunt, ut libellis Parlamento porrectis Regium Caput ad ſupplicium depoſcerent. Inſuper gregarii milites Angli, cum omnes homines utpote natura æquales, æquale jus ad ſupremum imperium habere, identidem a Cronwello edocti eſſent, audacter poſtularunt, ut hæc æqualitatis lex confirmaretur, & deinceps nequaquam nativitatis prærogativa, ſed duntaxat patrii amoris excellentia in conferendis primis Regni dignitatibus reſpiceretur: cum autem tam a ſuis Belliducibus quam a Parlamento repulſam ferrent, habito Hunslowii conventu novæ Reipublicæ Anteſignanos ſeu ut vocabant, Agitatores ad adoptandam hanc legem novamque doctrinam

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648. armata vi compellere decrevere, ex quibus tamen quatuor petulantiores Cronwellus, qui nova hac doctrina præconceptam usurpati imperii systema everti, probe noverat, suspendio plecti, ceteros vero captos Londinum abduci jussit: Fairfaxius autem Anglici exercitus imperator, revocato Hammondo, Ewerso Vectis Insulæ Regimen tradidit, qui Agitatorum jussu Regi manus injecit, eumque ex Carisbrokensi carcere ad arcem Hurst, locum angustissimum. sordidum, marique circumfluo insalubrem abstraxit: nihilominus inferioris Curiæ Senatores, ne tantæ inhumanitatis conscii crederentur, publico programmate declararunt, Regem inscio Parlamento ex Insula fuisse deportatum: Vicissim vero Belliduces haud ultra dissimulandum rati, *exercitus nomine* ad Parlamentum rescripsere, quod in nupera declaratione mala ex negotiatione ac Regis redintegratione Regno impendentia Parlamento exposuissent, cum autem Parlamentum ad hoc nequidem responderit, inde sat luculenter appareret, quod factio in Parlamento prævalens, studiose tamdiu re„sponsum suum distulerit, ut interea ne„gotiatio cum Rege non sine maximo „Regni damno perficeretur: proin in „Senatu non pauci essent corrupti, at„que

„que ad publicum bonum cæci, adver- Sæc. XVII.
„ſus quos nullum aliud ſupereſſet re- A. C. 1648.
„medium præter Divinam, humanam-
„que opem.„ Poſtea illos Senatores, quos ſibi addictos noverant, datis literis hortabantur, ut adverſus Curiæ decreta reclamarent, atque e Senatu excederent, & Belliducibus obtemperarent, donec nova Parlamenti forma eſſet ſtabilita: mox etiam Fairfaxius Londinenſis Urbis Primoribus denuntiabat, quod cum exercitu ſuo Londinum movere cogeretur, contemptæ ſuæ declarationis injuriam ulturus: ſexto poſt die urbem armatus ingreditur, publicum ærarium ſpoliat, Palatia Regia & Nobilium ædes Comitiorum atriis finitimas occupat, circumfuſo locis vicinis exercitu: Prydeum quoque Tribunum cum valido agmine Weſtmonaſterium ablegat, qui quadraginta duos Senatores Regi minus infenſos abſtraheret, necnon centum quinquaginta alios a comitiis arceret, & duntaxat illis ſuam dignitatem ſartam ſervaret, quos Parlamenti & Regiæ adminiſtrationis inimicos, proin factioni Cronwellianæ velificaturos noſſet, quod & illico factum, quocirca in novo hoc Parlamento potiſſimam partem nonniſi Independentes, Anabaptiſtæ aliique ſtudioſe ſelecti graſſatores numeraban-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

tur. Ita nempe pauci factiosi homines de summa rerum Anglicarum, de Rege plectendo, de legibus condendis & rescindendis, necnon Regiminis aviti fundamentis penitus subruendis potestatem sibi solis arrogare præsumpsere: Prohibent denuo, ne Rex ultra audiretur, nec ullus cum illo de pace conferre auderet, nova prioribus edicta subrogant, ob pacis articulos, in quos Rex prævie consensisset, Regimen immutandi auctoritatem in se jure transferri declarant, imperiumque, quod prius armis arripuerant, suorum suffragiis invadunt, ac denique Regem ex arce Hurst Viacomiam per Harrisonium Tribunum deducunt, ac triduo post Vindesorium & denique exeunte Mense Decembri Londinum abstrahi jubent, proxime morti adjudicandum. Interea vero ex bellici Senatus edicto prohibitum, ne ultra Regi consuetæ honorum significationes fierent, sed tanquam privatus Vir haberetur, suorumque domesticorum potissimi ab ejus famulatu arcerentur: denique Independentes, ceterique rebelles palam declararunt, penes populum potestatem omnem primitus residere, atque ad populi Delegatos id potestatis spectare, vimque legis obtinere plebis seu communium placita, citra Regis aut Proce-

Procerum suffragia, Regem vero ipsum contra Parlamentum arma sumpsisse, eoque nomine sanguinis civili hoc bello fusi reum esse, proprioque cruore crimen illud expiaturum. Ipse etiam Cronwellus habita ad populum oratione monuit, ut deinceps populus Regnum suis viribus & consiliis administret & defendat, nec amplius populi incolumitatem & Regimen a Carolo Stuarto, Viro obstinato, cujus cor Deus induravit, expectet, nec deinceps sinat se relinqui furori & malitiæ irreconciliabilis inimici, sicut experturi essent futurum ejus Regimen insupportabile, & plenius vindicta, quam justitia. Ita ille ex Independentium sententia: non defuerunt tamen ex multis Provinciis plures, imo ex Independentium factione nonnulli, qui nefarias hasce fanaticorum machinationes detestati, Regis auctoritatem asserrent. Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. XLV.

Variæ conjurationes feliciter detectæ.

Quantum habeat virium ad aliorum corruptelam tam in plebe quam in Proceribus, pravitas exempli, facile eluxit ex atroci illa Anglorum seditione; per illam enim, ejusque im- *Calmet Hist. Unir. l. 154. Jæger. hist. Eccl. l. 8. c. 5. Hode Hist. de la Vie de*

Sæc. XVII. A. C. 1648.

punitatem hoc anno diverſi populi in variis Regnis ad parem ſeditionis furorem atque intemperantiam concitari videbantur, & quidem in Sabaudia nonnulli in vitam Chriſtianæ Matris, ejusque Filii Ducis conjurabant, firmum fixumque habentes, utrumque ſortilegiis aut veneno e medio tollere: tempeſtive tamen a quodam Theologo detecti, mortis ſupplicio promeritas ſuæ perfidiæ pœnas dedere. Sub idem quoque tempus in Hiſpania nonnulli ex Proceribus connubium inter Regis Catholici Filiam & Bragantiæ Ducis Filium primogenitum conciliare, hocque vinculo utrumque Regnum denuo unire clam moliebantur. Hos inter præcipui erant Carolus Padilia, ejusque frater Joannes Petrus & Rodericus de Sylva: detecta autem conjuratione inde exorta, hi omnes cum aliis non paucis in vincula conjecti ſunt: demum de crimine convicti, Carolus & Petrus decollati, Joannes vero & Rodericus perpetuo carceri fuere addicti, ubi tamen prior voluntaria inedia mortem ſibi conſcivit: Rex autem eadem die, qua pronuntiatæ ſententiæ executio ſequebatur, in omnibus Templis Sacroſanctam Euchariſtiam, & tria Miſſarum millia in ſuffragium eorum, qui ſupplicio affecti erant, celebrari juſſit.

Louis XIV. Tom. I. l. 6. & 7. Voltair. hiſt. du Parlem. de Paris cap. 54.

Magis

Magis adhuc periculosi erant Parisiensium tumultus, vix non in intestinum bellum erumpentes; postquam enim Franciæ Regina & Aurelianensis Dux urgente Mazarino Cardinale, annuum, ut vocant, jus seu venalem ac hæreditariam officiorum successionem publico edicto, iterum invexerant, omnium tribunalium Ministri, ipsumque Parlamentum vehementer reclamabant, & quamvis Reginæ jussu quatuor Senatores ad extremos Regni fines fuissent relegati, ceteri nihilominus iteratis Regiæ Curiæ mandatis pertinaciter elusis, Regis Ministros ad revocandum hoc edictum compulerunt, Parisiensi populo velut ad reportatam de hoste victoriam applaudente. Inde vero haud parum crescebat non minus auctoritas, quam audacia Parlamenti, cumque populus a Particello Emeryo intimo Mazarini Amico & supremo rei tributariæ Præfecto immodicis vectigalibus premeretur, eodemque tempore accideret, ut idem a quibusdam pauperrimis Parisinæ Urbis incolis de casis extra mænia extructis ingens vectigal exigeret, mox Parisienses Parlamenti patrocinium, tributorumque imminutionem exorabant, ac fœminæ turmatim confluentes Emeryum e domo sua egressum lapidibus impetebant: Igitur Par-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648

lamentum populi favorem demereri intentum, Reginam adiit, ſupplex, ut oppreſſorum civium onera ſublevare vellet; hæc vero Regiam auctoritatem inde reſtringi rata, declarabat, nunquam ſe paſſuram, ut infimi homines Regiæ Majeſtati inſultarent: die autem decima quinta Januarii Regina, ſuadente Mazarino, Regem Filium ſuum eo induxit, ut ipſemet Parlamenti Curiam accederet, ac quinque nova edicta ſua tabulis inſeri poſtularet: Paruit quidem Parlamentum, nihilominus Regni adminiſtrationem in meliorem formam reduci, ac præcipue Tributorum exactores, utpote populi oppreſſores per Richelii Cardinalis tyrannidem ſtabilitos abrogari petebat. Excanduit vehementius Regina ad hæc Parlamenti poſtulata; cum vero altera die a populo præcipue contra Emeryum aliunde, cum natione Italus eſſet, Gallis exoſum graviſſimæ deferrentur querelæ, & Parlamentum ſpreto Reginæ interdicto ſupplices lamentantium libellos excipere, ac diſcutere pergeret, Regina tempori cedendum rata, quædam edicta moderabatur, alia revocabat, ac tandem Emeryum, qui olim Lugduni ad laqueum damnatus, nonniſi turbarum ope ad præſens fortunæ faſtigium aſcenderat, exilio plectebat,

ctebat, pollicita, se tributorum exactores suppressuram: Verum hac indulgentia adeo creverat Parlamenti populique animositas, ut Urbs in duas scinderetur factiones; nuncupabantur quippe Mazarinei, qui Regiis addicti, qui vero bonum publicum tueri jactitabant, se *Fundibularios* nominabant, perinde acsi ad instar Davidis Gigantem Mazarinum prostraturi essent. Enimvero Aurelianensis Dux exacerbatos Senatorum animos amplis pollicitationibus iterato placare satagebat, incassum tamen, unde Cancellarius nomine Regis Parlamento, quæcunque petierat, concedere cogebatur, jussit tamen, ut deinceps Curiæ consessus nonnisi ex Regis consensu haberentur: nihilominus altera mox die Parlamentum proprio arbitrio conventum egit: Hæc Parlamenti pertinacia eo magis periculosa Reginæ videbatur, quo certior fama ex Anglia in Franciam volabat, jamjam contra sacratum Caroli V. Regis Caput ferale pegma a Parlamento erigi. Attamen victoria Lentiana a Condæo Principe reportata dejectum Reginæ animum nonnihil restauraverat, & Mazarinus vindictam de Parlamento sumendi opportunitate usurus die vigesima sexta Augusti ipsum Præsidem Potierum de Blancmenil, &

Sæc. XVII. A.C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Brouſſelium canitie venerandum Senem cuſtodiæ dedit, pluresque alios Senatores, qui tamen tempeſtiva fuga evaſerant, comprehendi juſſit: quo comperto cives armati nulla mora cunctas urbis vias, & angiportus catennis occludunt, & curribus obſtruunt, inconditisque clamoribus captos, proſcriptosque Senatores in libertatem aſſeri poſtulant, ipſumque Seguierium Regni Cancellarium lapidibus & ſcloporum ictibus inſequuntur, ejusque Filiam ſauciant, alium vero, qui eam comitabatur, interficiunt: auctо demum tumultu unaomnes, etiam duodennes pueri ad arma convolant, identidem ſucclamantes, *Vivat Rex, vivat Parlamentum, vivat Brouſſelius!* ipſe etiam Præſes, Parlamenti nomine, Reginam adiit, expoſitoque civilis tumultus periculo captos liberari petiit: inſuper populus ſumptis armis minitabatur, quod cum bis centies mille armatis utrumque Senatorem e cuſtodia eripere, & Aulæ Miniſtros hujus violentiæ Auctores exterminare parati eſſent. Cedendum erat furentium minis: redduntur ergo populo capti Senatores, qui feſtivis acclamationibus excepti ad Parlamentum honorifice deducebantur, populo diriſſima quæque in Mazarinum Cardinalem evomente:

Poſtea

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Postea tamen civium præcipui, cum Parlamenti auctoritatem omnino integram, captosque libertati redditos cernerent, ipsimet armati infimæ plebis furorem comprimere satagebant, brevi tamen novis seditionibus Urbs ardere cæperat; raro enim mentes semel exacerbatas, & pertinaciter invitas verba nuda molliunt, & plerumque plæbei, si Magistratuum exemplo suffulti sunt, ad pristina odia & seditionis rabiem, captata obvia quavis occasione revertuntur.

§. XLVI.

Bulla Urbani VIII. contra Jansenii doctrinam Bisuntii recepta.

Die vigesima sexta Maij Claudius de Achey Bisuntinus Archiepiscopus in sua Synodo Bullam Urbani VIII. contra Jansenii libros editam promulgavit, simulque librum Arnaldi de *frequenti communione* sicut & opuscula Joannis Vergeri Abbatis Sancyrani proscripsit, præcepitque, ut nullus ad animarum curam promoveretur, nisi Papæ Bullam se acceptaturum jurato spondeat. Referuntur etiam in Tomo IX. Concil. Germ. motus contra Jansenii & Abbatis Sancyrani libros posterioribus etiam temporibus excitati, necnon

Argentre Collect. Iud. t. 3. p. 249.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

non variorum Præſulum cenſuræ in præfatos libros latæ: quæ tamen omnia non tanquam præfatæ Synodi pars, ſed præfeſtina Compilatoris animadverſio reſpicienda ſunt. Ceterum Duacenſis Academia die vigeſima ſeptima Julii ad Leopoldum Auſtriæ Archiducem literas dederat, in quibus palam profitebatur, quod a pernicioſis doctrinis in Cornelii Janſenii libro contentis abhorreret, ſibique a nonnullis Lovanienſibus Magiſtris temere impoſitum fuiſſet, quod Duacenſes Magiſtri inter Janſenianæ doctrinæ Defenſores numerentur. Hoc item anno Petrus Halloix Societatis Theologus Leodii ſuum *Origenem defenſum* publici juris fecit, hæc autem temeraria Origenis defenſio die duodecima Maij anno hujus ſæculi quinquageſimo quinto in Generali Sacræ Romanæ & Univerſalis Inquiſitionis Congregatione inter libros prohibitos recenſita, etiamnum reperitur.

§. XLVII.

Proſpera belli fortuna Venetorum contra Turcas in Dalmatia.

Nani Hiſt. Venet. l. 4.

Poſtquam anno priori Leonardus Faſculus Veneti exercitus Dux Sebenicum Dalmatiæ urbem non ſine magna Turcarum clade obſidione liberaverat,

verat, magis secunda belli fortuna Ve- Sæc. XVII.
netorum armis adspirare videbatur. A. C. 1648.
Hic idem enim Bellidux nuperam cladem, quam Turcæ ex Clissa civitate Venetis per crebras eruptiones intulerant, ulturus, toto belli apparatu hanc urbem expugnare statuit: nec generosis suis ausibus defuit prosperi successus felicitas; quippe assidua tormentorum explosione disjecto jamjam primo murorum ambitu Techielium Bosnaniensem Bassam, qui cum quinque Turcarum millibus opem ferre festinabat, in præcipitem fugam egit; unde Cliffenses Turcæ desperata ulterioris auxilii expectatione, cum obsidionis impetum diutius tolerare non valerent, urbe dedita, ut incolumes abire possent, ultima Martii die pacti sunt, quos tamen Morlacci, qui religione Christiani nuper maximo numero a Turcarum castris ad Venetos transfugerant, intempestivo privatæ ultionis furore adorti, plusquam ducentos jugularunt, ceterosque omnes pari fato involvissent, nisi Venetus Bellidux magis ferocibus ad supplicia raptatis cædis & rapinæ aviditatem inhibuisset. Hæc jactura tam intimo doloris sensu laniabat Ibraimum Turcarum Sultanum, ut Bassam Badensem, suarumque Provinciarum Præfectos ad mortis

Sæc. XVII. A. C. 1648.

tis pœnas damnaret, & Stephanum Sarich Sacerdotem, qui Morlaccos ad transfugium ſollicitaverat, ex inſidiis captum exquiſita tormentorum crudelitate trucidaret.

Sub idem tempus Joannes Grimanus Venetæ claſſis Præfectus cum quatuor navigiis, & novem triremibus primo vere in Ægeum mare excurrens, Heleſponti fauces occludere tentaverat: cum autem expugnato Mirabello cum validiore claſſe apud Scironia ſaxa die decima ſeptima Martii ſubſiſteret, media nocte tam horrenda ſuborta eſt tempeſtas, ut prætoria, binæ triremes, novemque aliæ naves fluctibus obruerentur, ac ipſe Architalaſſus cum militum, nautarumque potiſſimis interiret, & reliquæ naves ad ſaxa invicem colliſæ perirent. Aliæ autemnaves, ductoribus Georgio & Bernardo Moroſinis, unacum Riva Præfecto confeſtim ad obſidendas Helleſponti fauces curſum direxere, ne Turcarum claſſis ex Propontide in mare Ægeum prodire, ac Cretenſibus opem ferre poſſet: Poſtea Leonardus Mocenigus, Grimano undis hauſto ſuffectus, inſtructa claſſe mare tota æſtate infeſtum tenuit, Turcasque Cretenſi obſidioni intentos non una clade protrivit: nihilominus Cuſſenius Ottomanæ militiæ Præfectus in urbis

urbis mænia simul ab omni parte impetum fieri jussit: igitur Janisari incredibili promptitudine scalas admovent, exoritur terrifica conclamatio, & incompositus Barbarorum ululatus, solita apud Turcas præconceptæ victoriæ spes & augurium; laxantur plusquam centum belli tormenta, simulque ignea tempestate, simul fumo, sulphure, nidoreque nitrato cum horrendo fragorum tonitru, rumpitur, ac confunditur aer, quatitur terra, fremit cælum, auribus & oculis obsessorum obversatur continens excidium; miscentur gladiorum splendores flammis, pugnantium sudores cædibus, ac sanguini, vita funeribus, dies nocti: cessatum tamen a neutris, ac Turcæ innata sua ferocia, quam conceptæ jam victoriæ fiducia inspirabat, obfirmatam ad vincendum mentem præseferunt, Christiani vero infracta virtute, quam pietas, salutisque amor suggerebat, hostium impetus eludunt, ac laudabili superbia vanos Turcarum conatus ex mænium sublimitate despiciunt: nihilominus Barbari minis, precibus & Ductorum promissis, ipsaque tentati moliminis frustratione incitati, tertia aggressione vallum conscendunt, ac vexilla, veluti jam captæ urbis inditia, palam inter festivas acclamationes eri-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

erigunt: Tunc primum apparuit, nullam virtuti difficultatem imperviam esse; nam Veneti ipso periculo indignationem inflammante, colligendi spatium & animos resumunt, generosoque mortis contemptu in medias hostium catervas irruunt, captisque tribus vexillis Turcas a mænibus in fossas exitiali lapsu protrudunt, cunctaque promiscuo interitu miscent: Eodem tempore Marcus Sinosichius cum peditum agmine ex urbe erumpens, in Turcas fastu & gloriæ tumore adhucdum luxuriantes tanto impetu irruit, ut hi ulterioris aggressionis spe abjecta, pedem illico referrent: Attamen victoriæ palmam vix non Venetorum manibus extorsisset perfidia transfugæ cujusdam Græci, qui præsidiarios urbis milites multiplici cæde ad exiguum oppido numerum redactos referebat, quo comperto Cussenius denuo impetum tentari jubet, ruptisque cuniculis primas excubias trucidat, suosque lingua & manu ad pugnam incitat: committitur pertinax utrinque certamen, militumque turmæ ultro citroque velut ventis agitati fluctus moventur, iam illæ velut victi pedem referunt, mox latius in hostes sese effundunt, & tanquam in mediis effusi sanguinis fluctibus, interque occisorum cada-

cadavera ludificantes, alternas ſtrages edunt: tandem vero ex ipſo malignantis fortunæ fato Venetorum ſalus & gloria refloruit; cum enim quorumdam incuria ignis quædam nitrati pulveris dolia conciperet, Turcæ terram ſub pedibus ſuis ex rupto cuniculo aperiri ſuſpicati, partim in foſſam præcipites acti, partim fugitivi ab inſequentibus Venetis cum ingenti ſtrage ex acie repulſi ſunt, Cuſſenio ſuorum animos promiſſis, ac mandatis reſtaurare, incaſſum adlaborante, artemque ſuam ſimul & virtutem a Venetis eluſam deplorante. Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. XLVIII.

Ibrahimus Turcarum Imperator a Janiſſaris Conſtantinopoli trucidatus.

Cruenta Janiſſarorum conſilia adverſus Ibrahimum ſuum Imperatorem conflata Venetis temporaneum reſpirandi ſolatium, ſpatiumque indulgebant; cum enim Ibrahimus non modo primum Vezirium Janiſſaris percharum trucidaſſet, ſed ſua libidine faſtu, avaritia, prodigalitate & ſævitia ipſos etiam barbaros in ſui odium ac contemptum concitaſſet, præcipui Ottomanicæ Portæ Miniſtri indignantes, quod ſub tali *Nani l. c. Jæger. Hiſt. Eccl. l. 48. cap. 10.*

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Calmet Hist. Univ. l. 153. §. 45.

Imperatore nec eorum quies esset secura, sed vita incerta, & innocentia haberetur rea, miseram hanc conditionem mutato Rectore emendare decreverunt: horum consiliis adspirabat Muftius seu Turcarum Pontifex, quem Ibrahimus officio suo exuerat, eoquod ejus Filiam longe formosissimam Imperatori in scortum dare recusasset. Primo igitur conjurati secretas criminationes in vulgus, & militiam sparsere, postea publica querimonia Ibraimi ignaviam, Cretensem militum cladem, ærisque militaris rapinas exaggerabant, ac præter alia vitia immodicum ejusdem luxum aculeatius carpebant, eoquod regii sui Palatii cubicula mustellæ Scythicæ pellibus exornasset, easque plurium millionum sumptibus partim sibi comparasset, partim ab aliis mortis, pœnarumque comminatione extorsisset. Igitur Achmetes, Musladinus, & Amurathes præcipua Janissarorum Capita habito inter se consilio, postquam militibus Ibrahimum exauctorandi necessitatem exposuerant, die sexta Augusti, conspirante ipsa Kiosim Imperatoris Matre, regium Palatium occupant, jactatoque Ministros publicæ calamitatis Authores plectendi obtentu præprimis supremum gentis Turcicæ Judicem jugulant, dein recens electum Vezi-

Vezirium, eoquod Veneto auro corruptus de neceſſario belli apparatu proſpicere neglexiſſet, & amoti Vezirii filiam violenter Imperatori adduxiſſet, morti deſignant. Hic ad Imperatorem confugiens, ejus protectionem implorabat, quem tamen Muftio mortis reum pronuntiante, Ibrahimus mox ſuffocari, ejusque cadaver ad conjuratorum pedes projici juſſit: nec tamen hujus cruore ſatiata erat Janiſſarorum rabies; præprimis enim Mahometem nonniſi ſeptennem Ibrahimi Filium acinace pro Turcicæ gentis more, ſceptri & diadematis loco cingunt, ſolio imponunt, ſuumque in Imperatorem proclamant, quo audito Ibrahimus Filium ſuum trucidare parabat, ab aliis tamen ſeditionis motæ conſciis prohibitus: poſtea conjurati Muftium pro conſueta Ottomanicæ Religionis ſuperſtitione conſultant, an Sultanum mente captum ac tyrannum ſolio deturbare, ex Mahometis lege permiſſum eſſet? Muftius ergo non modo ad conjuratorum vota reſpondit, ſed ipſi Sultano præcepit, ut altera die in judicio compareret, ſuorum querelas excepturus, ſecus, ſubditos juramento fidelitatis ſolutos fore noſſet. Eo autem iterata Muftii mandata exſibilante, Janiſſari die ad veſperam inclinante turmatim in Palatium

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A.C. 1648.

irruunt, Ibrahimum trucidaturi; illos tamen Imperatoris Mater adhucdum placabat, pollicita, Filium ſuum ultronea Regni abdicatione illatas injurias reparaturum: poſtquam vero Ibrahimus ſe ſolio dejectum viderat, vitæ tædio affectus, illiſo ſæpius ad murum capite mortem ſibi conſciſcere tentabat: tandem vero die decima ſeptima Auguſti a quatuor ſicariis anno ætatis ſuæ trigeſimo quinto miſere ſtrangulatus eſt. Succeſſit eidem primogenitus ejus Filius Mahomet IV. cum autem per ætatem regiminis impar eſſet, interim illius Avia unacum aliis duodecim Proceribus imperii curam in ſe ſuſcepit, bellumque Cretenſe majore, quam antea furore proſecuta, ſurdas aures ad quascunque pacis propoſitiones præbuit, ipſumque Venetæ Reipublicæ Legatum, eoquod Ottomanico Senatui reconciliationis media ſuggeſſiſſet, cuſtodiæ dari, ejus vero interpretem trucidari, corpusque in mare projici juſſit.

§. XLIX.

Poloniæ & Daniæ Reges aliique hoc anno defuncti.

Brachel. hiſt. temp. l. 7. Briet. chron. Univ. t. 6.

Sub idem tempus Uladislaus IV. Poloniæ Rex ſceptrum cum vita Menſe Junio

Junio repentina morte depoſuit, ſed ini- Sæc. XVII.
quiore tempore, majoreque Regni dam- A. C. 1648.
no, eoquod Tartari Præcopenſes & Co-
ſacci ductore Bogdano Chmielnicio in
Ruſſia omnia ferro & flammis devaſtare
cæpiſſent: Hi enim Boriſthenem trans-
greſſi, atque in Poloniæ Provincias ef-
fuſi, cæſis apud Conſtantinoviam Sar-
maticis copiis ad ipſa prope Varſaviæ
mænia populabundi excurrebant. Suc-
ceſſerat defuncti Regis frater Joannes
Caſimirus Cardinalis, qui Menſe No-
vembri unanimi ferme Procerum ſuf-
fragio in Regem aſſumptus, Regno pa-
catiore, hoſtibusque minus formidan-
dis digniſſimus fuiſſet.

Eodem hoc anno Chriſtianus IV. Daniæ Rex, poſtquam vario Marte ad-verſus Cæſarem & Succos decertave-rat, tandem anno ætatis ſuæ ſeptua-geſimo primo, imperii autem ſexageſi-mo mortalitatem exuit, cui Frideri-cus ejus Filius, hactenus Bremenſis Archiepiſcopus ſucceſſit.

Nec Cæſaris aula inter feſtiva ſo-lemnia ferali luctu caruit; vix enim Menſe Julio prioris anni Ferdinandus III. ſecundis nuptiis Mariam Leopol-dinam Patrui ſui Leopoldi Comitis Ti-rolenſis Filiam ſibi deſponſaverat, cum illa Menſe Auguſto hujus anni, eadem die, qua Filium nomine Ferdinandum

Sæc. XVII. A. C. 1648. Carolum Josephum enixa erat, repentino fato extinqueretur.

§. L.

Tornacensis Synodi Decreta.

Schanat Concil. German. t. 9.

Præter Bisuntinam Synodum, de qua supra §. 46. mentionem ingessimus, hoc anno Franciscus Vilanius Tornacensis Episcopus die vigesima secunda Septembris Diœcesanam habuit Synodum, in qua de Sacrorum fundationibus & numero pertractandum censuit, prohibuitque, ne deinceps Regulares Confessarii a casibus Episcopo reservatis absolvant. Præterea sancitum, ut Pastores moneant Tribunos & milites, quod matrimonia coram quovis Presbytero ab illis electo, etsi proprius Parochus contradiceret, contracta, sint irrita & nulla, proin ejusmodi Presbyteri, aliique omnes, si nec ab Episcopo nec a loci Parocho facultatem habeant, ejusmodi Matrimoniis assistere non audeant, indicta carceris & annuæ suspensionis pœna.

§. LI.

Augustinus Spinola Cardinalis hoc anno mortuus.

Ex

Ex Purpuratis hoc anno nonnisi tres obiisse comperimus, quos inter primus occurrit Augustinus Spinola Patritius Genuensis, qui Theologiæ æque ac Pontificii juris scientia ubertim imbutus, ad preces Philippi III. Hispaniarum Regis Sacro Purpuratorum Collegio absens cooptatus est. Rexerat Episcopus primo Tortosanam, postea Granatensem Ecclesias, inde vero ad Compostellanam, & demum Hispalensem translatus, cum ferme semper adversa valetudine premeretur, potius exemplo quam sermone gregem suum pascere poterat, passim tamen ab omnibus tanquam pauperum Pater proclamatus; præterquam enim, quod tribus illis annis, quibus Hispalensi Ecclesiæ præfuit, nonaginta scutorum millia in pauperes suos Diæcesanos erogasset, insuper ceteros pene omnes proventus suos in Ecclesiarum fabricas & ornatum, in egenorum subsidium, & familiæ suæ domesticæ sustentationem distribuit: unde pinquissimis licet frueretur beneficiis, semper tamen ære alieno gravatus erat, decessit tandem Hispali die duodecima Februarii anno ætatis suæ quinquagesimo tertio.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Ciacon. in vita Paul. V.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. LII.

F. Michaelis Mazarini Cardinalis obitus.

Hunc pari mortalitatis fato sequebatur F. Michael Mazarinus patria Romanus, Cardinalis Julii celeberrimi Franciæ Ministri frater. Hic institutum FF. Prædicatorum professus, postquam honorifica Ordinis sui munia ingenti laude emensus erat, ab Urbano VIII. Sacri Palatii Magister, & ab Innocentio X. Aquensis Archiepiscopus renuntiatus est: Postea in Franciam ad fratrem suum profectus, Annæ Galliarum Reginæ gratiam tam dextre sibi conciliabat, ut hæc illum Purpura Romana decorari, non semel a Papa efflagitaret: idipsum Uladislaus Poloniæ Rex impense petebat, qui Mazarinum, *Virum omnibus animi ornamentis insignem, celebris famæ, bonorumque omnium testimonio commendatum*, in suis ad Papam literis appellare haud dubitabat: nihilominus Pontifex Michaelem Sacro Collegio adoptare, constanter renuit, partim quod ab his Regibus extraneus contra usitatum morem nominaretur, partim quod Papa Julium Mazarinum Michaelis fratrem Sedi Apostolicæ infensum crederet: tandem vero eundem

Vid. supra §. 59. *p.* 193.

ad

ad Guisii Ducis, & Olympiæ preces Innocentius X. Cardinalem Presbyterum nominabat, qua tamen dignitate Religiosissimus hic Vir haud diu potitus, postquam a Rege Christianissimo Catalauniæ Prorex institutus Barcinone Romam redierat, die trigesima prima Augusti nonnisi quadraginta tres annos natus ibidem Purpuram cum vita exuit. Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. LIII.

Lælii Falconerii Cardinalis decessus.

Postremus ex Purpuratis, qui hoc anno naturæ debitum solverant, erat Lælius Falconerius patria Florentinus, qui raris animi dotibus, ingenii perspicacia, morum probitate, integritate, comitate & prudentia præditus, omnium in se amorem & benevolentiam rapiebat. Emeritus Doctoris lauream aliquamdiu Causidicum egit, & ab Urbano VIII. Papa variis Præfecturis & Congregationibus præpositus, sese accerrimum ac omnino incorruptum justitiæ vindicem semper exhibuit, erga illos tamen, quibus causæ æquitas obstiterat, sententiæ severitatem tanta verborum suavitate leniebat, ut hos quidem damnatos, non tamen offensos velle videretur: Tot igitur meritis præ- *Ciacon. in vita Urbanus VIII.*

Sæc. XVII A. C. 1648.

mium depoſcentibus, Urbanus Papa hunc Virum longe celeberrimum Archiepiſcopatu, Purpura & Bononienſi Legatione honorabat, quo in munere proventus non alio nomine percepiſſe videbatur, niſi ut mox in Eccleſiam ſuam, pauperesque largiſſima manu eas effunderet: tandem vero calculi doloribus pene confectus, chriſtiano mortis mundique contemptu, ac mira felicioris vitæ fiducia Viterbii die decima ſeptima Decembris pie, ut vixit, in Domino obiit.

§. LIV.

Variæ Innocentii X. ſummi Pontificis Conſtitutiones.

Vid. ſupra §. 31. p. 490. Conſtit. Innoc. X. in Bull. Magn. tom. 5.

Præter illam Conſtitutionem, qua Innocentius X. dubiis a Venerabili Joanne de Palafox Angelopolitano Epiſcopo contra Jeſuitas propoſitis ſatisfecit, inſuper adhuc alia decreta hoc anno promulgavit, ac præprimis die decima octava Julii privilegia a pluribus Pontificibus ſupremo Magiſtro ac Conventui Hoſpitalis S. Joannis Jeroſolymitani conceſſa confirmavit. Declaravit quoque idem Pontifex die ſexta Aprilis, quod Fratres Laici ex tertio Ordine S. Franciſci Gallicanæ Congregationis poſt quartum annum ab emiſſa pro-

professione votum habeant in electionibus, & Novitiorum receptione, imo & in Procuratores Conventuum eligi possint. Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. LV.

Quædam dubia a S Congregationibus decisa.

Proponebantur a variis plura dubia circa Ecclesiæ disciplinam, ritusque emergentia, quibus Sacrarum Congregationum Patres satisfacere intenti, præprimis die decima Januarii decideruut, quod janua, per quam Monialium Confessarii ad monasterium ingrediuntur, in viam publicam respondeat: altera die Sacra Concilii Congregatio Brictinovienſi Episcopo respondit, quod Sacerdotes & Clerici, attenta consuetudine & Ecclesiæ Cathedralis necessitate, ab Episcopo cogi valeant, ut Missis in diebus Dominicis aliisque festis, necnon Processionibns interſint: Congregatio autem Episcoporum die decima quarta Februarii decidit, quod Episcopi sine gravi causſa Confessariis denegare haud valeant, quominus confessiones excipiendi licentia prorogetur: cum vero Moniales in Canarienſi Insula peterent, ut Officium Divinum juxta Breviarium Ordinis, uti hucusque *S. Congr. Rit. Conc. Epiſ. Reg.*

Sæc. XVII. A. C. 1648.

que consueviſſent, deinceps recitare, illoque uti poſſent, die decima quarta Martii S. Concilii Congregatio affirmando reſpondit. Deciſum quoque eſt die vigeſima Novembris a S. Congregatione Epiſcoporum, quod eadem die idem feſtum in duabus Eccleſiis vicinis non ſit celebrandum, ſed recentior Eccleſia aliam diem eligere teneretur.

§. LVI.

Quorumdam Scriptorum religione Catholicorum opera & obitus.

Miræus Script. Sæcul. XVII. Le Cerf. Bibl. Hiſt. Echard Script. Ord. Præd. t 2. Alegambe Script. S. J.

Ex Scriptoribus Catholicis, qui hoc anno obiere, ad Eccleſiæ & Reipublicæ literariæ utilitatem præcipue ſequentes varia opuſcula & lucubrationes poſteritati reliquere, & quidem primo Malateſta Ballionius Piſaurus Antiſtes præter politica edidit quamplurimas Conſtitutiones Eccleſiaſticas. II. Didacus Saavedra Eques Ordinis militaris S. Jacobi ſcripſit coronam Gothicam, Caſtellanam, & Auſtriacam politicis notis illuſtratam, necnon ideam Principis Politici Chriſtiani centum emblematibus illuſtratam. III. Joannes Georgius Tariſſa Benedictinus Congregationis S. Mauri, qui monita ad Congregationis Superiores edidit, ab omnibus plurimum æſtimatas, eoquod non

Sæc. XVII. A. C. 1648.

non modo in illis maximi momenti veritates solidissimas complexus esset, sed etiam Superiorum defectus intrepide redarguisset. IV. Hieronymus Trimarchius Messinensis Franciscanus, qui tractatum de confessario abutente Sacramento Pœnitentiæ, præter aliud opus de Legali abortu posteris reliquit. V. Alexander Calamatus, itidem Messinensis Sacerdos, qui sententias selectas pro concionibus totius anni, Antonini Dianæ casus conscientiæ, Crucem Christi & Mariæ edidit: Scripsit insuper instructiones pœnitentium, instructissimam Sylvam conceptuum, exercitia spiritualia, Historias Sacras, & quamplurima alia. VI. Placidus Padiglia ex Abbate Benedictino Episcopus Alexanus elucubravit Effigiem vultus venustissimi B. V. sermones de S. Ignatio, lectiones in Psalmum 50. & discursus prædicabiles in Psalmum centesimum vigesimum nonum. VII. Fulgentius Petrallus Ord. S. Augustini supremus Præpositus, qui præter orationes & quæstiones sub titulo *tentationes Fulgentianæ*, prælo subjecit lecturam casuum conscientiæ, tractatus de horis Canonicis, de auxiliis gratiæ, de intercessione B. V. erga Peccatores, & Hyppoliti thesaurum. VIII. Melchior Prieto Ord. Redempt. de Mercede; scripsit

Sæc. XVII. A. C. 1648.

scripsit literalem & mysticam explicationem de excellentia Patriarchæ Josephi, Psalmodiam Eucharisticam, & tractatum in obligationes Episcoporum, & meditationes in orationem Dominicam. IX. Antonius de Sotto major Ord. FF. Præd. qui multis vigiliis concinnabat novum expurgatorium librorum, opus maximæ utilitatis. X. Joannes Ildephonsus Baptista ex eodem Ordine, edidit Apologiam pro auctoritate Ecclesiæ Doctorum & SS. Patrum adversus Joannem Baptistam Pozam Jesuitam, famosum SS. Patrum contemptorem. Scripsit quoque commentaria & disputationes in primam secundæ S. Thomæ, præter tractatum de conscientia, in quo tamen a D. Thoma *discedens, ex recentioribus auctoribus præsertim Jesuitis* probabilismum propugnavit, ac propterea, ut testatur P. Jacobus Echardus, ejus doctrinam Schola Thomistica non recepit, sed eam plures ejusdem Ordinis gravissimi Theologi impugnarunt. XI. Christophorus Brenzonius Carmelita, qui typis edidit commentaria in Psalmum centesimum trigesimum sextum, in cantica, in Evangelium D. Lucæ, in epistolas D. Pauli, & in *Magnificat*, scripsit etiam tractatus de Christi Sanguine, de Conceptione & doloribus B. V. necnon de

Vid. supra t. 59. l. 197. §. 34. p. 108.

Niceron de Vir. erud. tom. 22.

de Cruce Christi, præter commentaria in quatuor libros sententiarum, opus adeo rarum, ut etiam unicum exemplar, & hoc nequidem completum, pro ingenti pecuniarum summa divenderetur, uti testatur Mulierus in suo *tentamine literario* pag. 148. Edidit quoque tres sermones de Indulgentiis præter Historiam de Cypri bello, & alia plura ejusmodi opuscula. XII. Melchior Inchofer patria Viennensis e Societate, qui anno hujus sæculi trigesimo de adventu D. Pauli Messinam, & *de veritate vindicata Epistolæ B. V. ad Messanenses* scripsit, quem tamen postremum librum S. Indicis Congregatio libris prohibitis accensuit, Auctoremque Romæ comparere jussit, tandem vero percepta ejusdem defensione indulsit, ut titulo, aliisque Censura dignis prius emendatis novam adornaret editionem, quæ etiam anno Christi millesimo sexcentesimo trigesimo secundo Viterbii sub hoc titulo: *De epistola B. V. ad Messanenses conjectatio* prodiit. Scripsit idem Author quatuor epistolas ad Leonem Allatium de vario argumento, necnon tractatum Syllepticum de Solis motu secundum S. Scripturam & Patres, necnon de tribus Magis Evangelicis præter Annales Ecclesiasticos Regni Hungariæ. Adscribi-

Sæc. XVII. A. C. 1648.

Sæc. XVII. A. C. 1648.

scribitur eidem, perperam tamen *Monarchia Solipsorum*; constat enim veram hujus satyræ auctorem esse Julium Clementem Scoti olim Jesuitam. XIII. Martinus Couvreur itidem Socius, qui librum de septem signis Prædestinationis, varia pietatis exercitia, summarium doctrinæ Christianæ, & instructionem pro erudiendis rudibus posteris reliquit.

§. LVII.

Quidam Scriptores ex Protestantibus hoc anno defuncti.

Freher Theatr. Erud. Wolf. Bibl. Script. min.

Ex Acatholicis Scriptoribus, qui inter suos eminuere, hocque anno denati sunt, locum sibi vendicant. I. Joannes Quistornius, qui annotationes edidit in libros Biblicos, exercitationes in formulam concordiæ & commentaria in omnes epistolas D. Pauli in quibus tamen plus verborum, quam soliditatis deprehenditur. II. Joannes Behm, qui chronologiam a condito Orbe usque ad deletum Templum Jerosolymitanum, Collegium Anti-Rathmannianum, Thema Theologicum contra Ebionitas scripsit, præter plures disputationes, aliaque opuscula. III. Levinus Puchenius elucubravit commentaria in Joel, methodum concionandi,

nandi, explicationem Hiſtoriæ Paſſionis, & varias epiſtolas ac ſermones. IV. Eduardus Herbert patria Anglus ſcripſit de veritate contradiſtincta a revelatione, tractatum de cauſſis errorum, de religione laici & gentilium, necnon vitam Henrici VIII. Regis. V. Severinus Slüterus typis vulgavit animadverſiones in Hypolitum Lapidem, tractatus de Prædicantium ordine, vocatione, poteſtate, & abdicatione, & de populi ſuffragio in eorum electione. Sæc. XVII. A. C. 1648.

§. LVIII.

Quædam propoſitiones ex Janſenii libro decerptæ, & Pariſinæ Facultatis judicio propoſitæ.

Interim contentio inter Janſenianæ doctrinæ hoſtes & Patronos indies novis æmulationum acceſſionibus propagata fuit; vix enim quoddam alterutrius partis opuſculum lucem aſpexerat, cum illico oppoſitæ factionis Scriptores illud, ejusque Auctorem, raro ſervatis debitæ moderationis limitibus, refellere niterentur: Attamen primæ acerrimi & in hanc usque diem nondum extincti incendii flammæ circa famoſas quinque propoſitiones non ex Vaticano, ſed ex Sorbonica Domo erupiſſe videntur, cum anno hujus ſæculi quadra- *An. C. 1649. Hiſt. de cinq. Prop. de Janſ. l. 1. pag. 4. Hiſt. brev. Janſ. p. 41.*

Sæc. XVII. A.C. 1649. gesimo nono die prima Julii Nicolaus Cornetus olim Jesuita, tum Facultatis Theologicæ Syndicus in publicis Sorbonæ comitiis graviter quereretur, quod non raro propositiones, quas tamen ipse minus Orthodoxas censeret, suo calculo firmare urgeretur, & quamvis novas ejusmodi opiniones, quæ sensim apud Facultatis Theologicæ Doctores irrepere viderentur, ex Thesibus sibi oblatis deleviſſet, Baccalaurei nihilominus eas vel prælo subjicere, vel deletas licet, palam propugnare præsumerent. Perceptis Syndici querelis Sacræ Facultatis Decanus censuit, ut cuilibet ex Sorbonæ Doctoribus propositiones ejusmodi periculosas denuntiandi libertas daretur: Præ ceteris ergo idem Cornetus ad Sacram Facultatem Theologicam sex detulit propositiones, quarum quinque priores, fidei Orthodoxæ contrarias esse, ac juxta aliorum Doctorum judicium Janseniane doctrinæ synopsin complecti arbitrabatur: His Sant-Beuveus Sorbonæ Doctor adhuc septimam ex recentioribus Theologis excerptam adjici petiit. Decanus igitur suffragantibus Theologorum potissimis hac super re esse deliberandum statuit, huncque in finem ex Doctoribus novem, qui hasce propositiones mature discuterent, nominari

nari præcepit, incaſſum reclamante Ludovico de ſancto Amore Doctore adhuc juvene. Erant autem propoſitiones ſequentes: Sæc. XVII. A. C. 1649.

I. „Aliqua Dei præcepta hominibus „juſtis, volentibus & conantibus, ſe„cundum præſentes, quas habent vi„res, ſunt impoſſibilia: deeſt quoque „illis gratia, qua poſſibilia fiant.

II. „Interiori gratiæ in ſtatu naturæ „lapſæ nunquam reſiſtitur.

III. Ad merendum & demerendum „in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur „in homine libertas a neceſſitate: ſed „ſufficit libertas a coactione.„

IV. „Semipelagiani admittebant „prævenientis gratiæ interioris neceſſi„tatem ad ſingulos actus, etiam ad „initium fidei: & in hoc erant hære„tici, quod vellent eam gratiam talem „eſſe, cui poſſet humana voluntas re„ſiſtere vel obtemperare.„

V. „Semipelagianum eſt dicere, „Chriſtum pro omnibus omnino homi„nibus mortuum eſſe, aut ſanguinem „ſudiſſe.„

VI. „Senſit olim Eccleſia privatam „Sacramentalem Pœnitentiam pro pec„catis occultis non ſufficere.„

VII. Attritio naturalis ſufficit ad „Sacramentalem Pœnitentiam.„

Sæc. XVII. A. C. 1649.

§. LIX.

Acris quorumdam oppositio contra Facultatis deliberationem.

Paix du Clement Abrege de l'hist. Eccl. t. 3. p. 457.

Postremæ hæ duæ Propositiones eo adhuc tempore communis oppositionis scopus haud erant, acrius autem contradicendi studium efferbuit circa priores quinque assertiones præcipue illas, quæ Dei gratiam impetebant: Molinistæ enim horum damnatione suam opinionem tum firmiter stabiliri sperabant, & deinceps omnes Scholæ, ut eo remotiores ab hujus erroris periculo essent, ambabus ulnis gratiam hominis arbitrio subjectam adoptaturæ essent. Hi autem, qui se Divi Augustini Discipulos dicebant, minus doctrinam in his propositionibus contentam propugnandi, quam Jansenium, cui hos errores falso imputari autumabant, vindicandi studio, Facultatis judicium præpedire, magna animi contentione certabant, hancque in rem varia vulgabant scripta, ex quibus præcipuum erat, quod Bourzeyus Abbas sub titulo: *Propositiones de gratia propediem in Sorbona examinandæ* edidit. Aliud Arnaldo fuit attributum, cujus inscriptio hæc erat: *Considerationes in Corneti Facultatis Syndici molimina coram*

ram conſeſſu diei primæ Menſis Julii. Sæc. XVII. A. C. 1649.
Poſtquam vero innotuit, quod novem illi Doctores nuper aſſignati præfatas propoſitiones cenſura notandas eſſe concluſiſſent, nilque propius eſſet, quam ut die prima Auguſti in proximo Facultatis conſeſſu cenſura confirmaretur, Loyſelius Univerſitatis Cancellarius huic Congregationi præeſſe poſtulabat: inde autem exorta ceterorum oppoſitio negotii principalis ſucceſſum præpedivit: interea vero Sant-Amoreus apud Senatum Regium adverſus Syndici accuſationem, necnon Decani ſententiam, & Doctorum examen ac judicium reclamabat, ſuamque appellationem die ſecunda Auguſti Sorbonicæ Congregationi inſinuabat, cui illico ſexaginta alii Doctores acceſſerunt. Nihilominus Doctorum cenſura Menſe Septembri ad medium vergente edebatur. Deputati tamen id ſe inſciis factum declararunt, & Senatus Regius cenſuram promulgari, hacque ſuper re diſputari, aut libros in vulgus ſpargi inhibuit, donec controverſia auctoritate publica decideretur, vel a Regis Senatu aliter decretum fuerit. Paulopoſt die prima Octobris Franciſcus Hallierus ad Syndici officium electus fuerat, mox igitur Sant-Amoreus veritus, ne novus hic Syndicus Nicolai Corneti Prædeceſſoris

Sæc. XVII A.C. 1649.

sui, qui a suo munere liberari petiit, obtinuitque, vestigia premeret, adjunctis sibi septem aliis Doctoribus, adversus illius electionem apud Regis Senatum reclamabat, caussatus, quod Hallierus Patris Cornelii a Lapide commentarium, in quo hic Auctor Ecclesiæ potestatem in temporalia Regum stabilierat, approbasset: Hæc accusatio tanti momenti credebatur, ut mox Senatus decreto Hallierus prohiberetur, ne Syndici Officio fungeretur, donec de præfato commentario judicium fuisset pronuntiatum: cum ergo Facultatis Theologicæ Doctores ex hujus caussæ primordiis adeo turbidis nil nisi fastidiosam tumultuum seriem prospicerent, hac super re interim supersedendum ac de tutiori remedio deliberandum esse, decreverunt, id suadentibus Chastelleinio Doctore & præcipue Moleo primo Curiæ Præside, qui hoc negotium ad amicam transactionem remitti voluit.

§. LX.

Hallieri vindiciæ contra imputatam Commentarii approbationem.

Argentre Coll. Jud. t. 3. p. 58.

Quoniam vero Sant-Amoreus, ut Hallierum a Syndici officio arceret, inter alia præcipue urgebat, quod ipse

ipse in præfato commentario invisam & anno 1626. a Facultate Theologica damnatam P. Santarelli doctrinam suo caculo approbasset, Hallierus palam querebatur, quod non sine nominis sui injuria ob librum jam a viginti quinque annis publico prælo vulgatum in judicium vocaretur, cum tamen nec unquam hanc lucubrationem aut legisset, aut ratam habuisset, minus vero a quopiam de sua approbatione huic libro præfixa admonitus fuisset: Hoc Halieri responsum acriter pupugit Santamoreum, qui sua causa cadere veritus, Parlamenti Ministrum a nemine vocatum id Facultatis comitia die quarta Mensis Novembris introduxit; cum autem adversus hujus temeritatem Facultas obstreperet, Minister Decani nomine, ut comitia accederet, ab aliis Doctoribus fuisse sibi injunctum respondit: id vero cum Decanus & Facultas, falsum esse cognoscerent, Ministrum abire jusserant, donec vocaretur: tum vero Philippus Buvotus supremus Facultatis Apparitor declarabat, sibi injunctum esse, ut Regii Senatus decretum ante omnia prælegi, & Baccalaureis omnibus significari curaret, quod non Hallierum, sed Cornetum pro Syndico haberent: quo audito Hallierus denuo profitebatur,

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649

quod Cornelii librum nunquam legerit, nec approbarit, sed ejusdem sententiæ cum Facultate semper fuerit, & etiamnum sit, proin totum hoc negotium Facultatis prudentiæ & judicio committat: insuper supremæ Parlamenti Curiæ libellum supplicem porrexit, eo fine, ut omnibus Typographis, & Bibliopolis prohiberetur, ne præfatum Cornelii commentarium unacum supposititia approbatione vendant, aut imprimant. Probata Hallieri excusatione Facultas eundem monuit, ut sanctiones Ecclesiasticas, & antiqua Facultatis decreta tam contra novas has propositiones, quam circa controversias de gratia & auxiliis jam dudum emanata executioni mandari curaret, quin harum propositionum examen vel judicium urgeret.

§. LXI.

Censura Facultatis Theologicæ Tolosanæ contra Petri de Vincentia librum.

Sub idem tempus Raimundus Taillasonus Tolosanæ Academiæ Rector retulerat, quod paucis abhinc diebus per urbem divulgatus esset quidam liber

Argentre t. 3. p. 249.

ber, cui titulus: *Petri de Vincentia opusculum de veritate Conceptionis Beatæ Virginis* &c. cum autem nulla Ordinarii Facultas, nec Doctorum approbatio, aut Typographi, vel loci, ubi hic liber editus esset, nomen appositum legeretur, spurium hunc fætum Rector quibusdam Theologiæ Professoribus examinandum tradidit. Hi ergo nulli labori parcentes post maturum æque ac iteratum examen die nona Augusti exposuere, in hoc libro quamplurima „sanctorum Patrum testimonia non si„deliter relata, utpote aut truncata, „aut mutata, aut in alieno sensu ad„ducta, ac sæpe hanc propositionem „ex variis auctoribus ibidem citatis in„culcari, *Festum Conceptionis Beatæ Virginis non esse celebrandum, & talem celebrationem esse prohibendam;* quia *concepta est in peccato originali*, necnon sequentia verba haberi pagina sexagesima prima ex Joanne de Poliaco: *videtur mihi, quod non possit ab aliquo pro opinione teneri; sed potius pro hæresi reputari, quod B. Virgo non contraxerit originale peccatum, vel quod fuerit ab originali peccato præservata: quod si aliquis tantæ temeritatis esset, quod præsumeret asserere, Beatam Virginem non contraxisse originale peccatum, certe contra talem, tanquam* Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649.

contra hæreticum, non argumentis, ſed aliter videlicet cum igne eſſet procedendum, & pag. 83. ex Joanne Dominico de Florentia: *Beata Virgo fuit concepta in peccato originali, ut dicunt ſancti & omnes Doctores: dicere autem oppoſitum eſt hæreticum, tum quia eſt ſequi hæreſim damnatam Pelagii, tum quia eſt fidei veritati contradicere &c.* „His expoſitis, & ma„tura deliberatione perpenſis, annuen„tibus cæteris Academiæ Doctoribus, „præfati Sacræ Theologiæ Profeſſores „libellum hunc recens excuſum cenſue„runt omnino improbandum, ſicut re „ipſa improbarunt ac damnarunt, im„probant & damnant, tanquam teme„rarium, ſcandaloſum, & toti Eccleſiæ „Catholicæ maxime injurioſum, ut„pote Decretis Summorum Pontificum „Sixti IV. in Extravagantibus *cum præ „excelſa & grave nimis* de Reliquiis & „veneratione Sanctorum, Oecumenici „Concilii Tridentini Seſſ. 5. de peccato „originali: Pii V. Conſtitutione 114. „in Tomo II. magni Bullarii: Pauli V. „Conſtitutione 97. in Tomo III. ejus„dem Bullarii: Gregorii XV. Conſtitu„tione 29. in eodem tomo aperte, & „expreſſe oppoſitum; ſtatuitur enim „illis locis: Feſtum Conceptionis Beatæ „Virginis ab omnibus celebrandum, e„tiam ſub nomine Conceptionis, illud„que

„que celebrantibus maximæ Indulgen- Sæc. XVII.
„tiæ conceduntur: & cavetur sub pœ- A. C. 1649.
„nis excommunicationis majoris latæ
„sententiæ, privationis vocis activæ &
„passivæ in quibuscunque electionibus,
„& inhabilitatis perpetuæ concionandi,
„legendi, docendi, seu interpretandi
„ipso facto, & absque alia declaratione
„incurrendis, ipsique sanctæ Sedi Apo-
„stolicæ reservatis, ne quis audeat libris
„conscriptis asserere, eos hæresis labe
„pollutos esse, aut peccare mortaliter,
„qui profitentur Divam Virginem abs-
„que peccato originali fuisse conceptam,
„vel Festum Conceptionis ejus celebrant,
„aut tales libros editos, apud se tenere
„pro veris, utpote a Sede Apostolica
„reprobatos & damnatos, aut inter
„privata colloquia dicere, eam pecca-
„tum originale contraxisse.„

§. LXII.

Capitalis actio adversus Carolum I. Angliæ Regem instituta.

Prima hujus anni auspicia Catastro- *Brach. hist.*
phen Carolinæ tragœdiæ imposue- *temp. l. 7.*
runt in Anglia; postquam enim Caro- *Rusworth.*
lus Rex ex Viacomiensi carcere ad Vin- *Vol. VII.*
desoriensem fuerat translatus, inferio- *pag. 1379.*
ris Curiæ Senatores in id unice incum- *Jæger. hist.*
bebant, ut opportuna excogitarent me- *Eccl. l. 9.*
dia, *cap. 5.*

Sæc. XVII. A. C. 1649

dia, quibus Regem ſuum juxta primævas Regni leges, & juſtitiæ formam morti adjudicaſſe crederentur; præprimis ergo ex Bellici Senatus decreto ſolum Hamiltonium Ducem, amotis ceteris omnibus domeſticis, pro Regis obſequio nominarunt, poſtea die ſexta Januarii ſelegerunt quosdam, quibus judicum, qui Carolum Regem vel' abſolverent vel damnarent, nominatio competeret: Hunc in finem Weſtmonaſterii in Eccleſia ſolemne celebrarunt feſtum, ad grande hoc opus neceſſaria a Deo lumina impetraturi, atque inter eos Hugo Peterſus (*) ſaxeæ frontis Hiſtrio, ex Independentium Prædicantium impudentiſſimus, fædiſſimus Adulter, impuriſſimus Scurra, & ob publica ſcelera Cantabrigæ virgis cæſus ad medium Eccleſiæ progreſſus, coram Parlamento ibidem congregato alta voce ita exclamavit: *præmiſſo maturo conſcientiæ meæ examine divinitus agnovi, quod inter Tribunos ac Cromwelliani exercitus milites plusquam quinque millia, omnes ſancti, omnino puri, & æque digni ſint eadem ſuperna felicitate, qua Beati in cœlis cum Deo omnipotente fruuntur.* Poſtea in faciem

(*) Hic idem Præco Nobilem Virum ſuis calumniis exulare coegit, ut libere ejus uxore ad libidinem abuit poſſet.

faciem proſtratus, profuſis lacrimis, elevatisque manibus nomine populi Anglicani inferioris Curiæ Senatores, tanquam ſupremæ poteſtatis Depoſitarios obnixe implorabat, ut adverſus famoſum Barabbam Vindeſoriæ detentum ſcilicet Carolum Regem ſævirent, eoquod ejus ſupplicium omnes Sanctos honoraret, & Anglici populi liberatio per exercitum promota infinities magis miraculoſa eſſet, quam illa filiorum Iſrael a Moyſe ſupremo eorum Legislatore facta: Præmiſſis ejusmodi ludis ſacrilegis Senatores novum tribunal, quod *ſupremam Juſtitiæ Curiam* appellitabant, adverſus Regem ſuum erigunt, ac præter Fairfaxium, Cronwellum, Iretonum, Wallerum, & Gkipponium, alios adhuc centum quadraginta quinque Judices eligunt, unaomnes aut factioſiſſimos homines, & truculentos milites, in Regis excidium jam antea conjurantes, aut cereviſiarios, aurifabros, mechanicos, Subhaſtatos, obliguritores, & Scortatores, qui tamen a ſuæ ſectæ Magiſtris ſancti audiebant. His Senatores plenam dedere poteſtatem ſiſtendi, audiendi, judicandi & morte plectendi Carolum Stuartum ſuum Angliæ & Scotiæ Regem. Poſtquam igitur Parlamentarii ex Weſtmonaſterienſi Templo ad Curiam

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649.

riam reverſi fuerant, unanimi ſuffragio decreverunt, ut nulla mora contra Regem judicii acta inſtruerentur, & ſententia in eum pronuntianda confeſtim executioni daretur: His ita ſtabilitis Cronwellus illos, quos adhuc tergiverſari ſuſpicabatur, ad crudele facinus variis commentis & artibus ſtimulavit, ipſusque coram Parlamento hæc retulit, „ſumma cordis mei inge„nuitate, totoque ſpiritus fervore ad „Deum preces meas ingeminabam ſup„plex, ut mihi neceſſarium concederet „auxilium, quo cognoſcerem, an Re„gem Angliæ ſolio reſtituere expediret. „Incæperam preces meas ſine ullo de„bilitatis ſenſu, repente tamen linguam „meam palato tam arcte agglutinatam „deprehendi, ut ne ullum quidem ver„bum proferre potuerim: hoc ſucceſſu, „primo quidem attonitus hæſi, mox „tamen e Templo egreſſus, linguam „priſtinæ volubilitati redditam ſenſi, „ac libere verba facere potui: ex pro„digioſo hoc eventu ſat luculenter co„gnovi, quod Deus a Carolo I. ſceptrum „& Regnum auferre, eumque repro„bis accenſeri velit.„ Vix hic impoſtor ſermonem abſolverat, cum illico juvencula quædam a ſuis parentibus inſtigata Curiam accederet, & poſt varias horrendasque corporis contorſiones decla-

declararet, quod Dei jussu, ac secreto instinctu Parlamentum in suo Regem trucidandi, ac supplicium maturandi proposito firmare cogeretur. Ita nempe sicarii hi perduelles ad honestandum parricidium suum omnibus sæculis & gentibus execrandum ipsam etiam Dei auctoritatem sacrilego ausu profanare, eaque abuti non reformidarunt. Sæc. XVII. A. C. 1649.

Eadem die Senatores decretum de Curia recens erecta, plenaque facultate Judicibus commissa tertio prælegi jusserunt, spe concepta, illud absdubio a Procerum Curia acceptatum iri: Huic autem decreto sequens præmittebant exordium; „Notum est omnibus & singulis, quod Carolus Stuartus Angliæ Rex ejusque Prædecessores „non modo jura & populi libertates „usurparint, sed insuper Carolus leges „fundamentales, & Anglicæ Nationis „libertates evertere, earumque loco „arbitrarium, & Tyrannicum regimen „invehere, detestando consilio machinatus sit, atque ad propositi sui exe„cutionem præter plura alia pessima „media insuper Parlamento cruentum „intulerit bellum, ex quo Regnum ferro flammaque misere devastatum fuit, „exhaustoque publico ærario, & commercio penitus interciso multa hominum millia gladio, innumerisque aliis „cala-

Sæc. XVII. A. C. 1649.

„calamitatibus perierunt. Equidem „propter hæc crimina Rex merito se„veræ caſtigationi ſubjici potuiſſet; ni„hilominus Parlamentum, cujus pote„ſtati Rex per Dei providentiam tradi„tus eſt, ejus captivitate hiſce Regni „tumultibus tandem finem imponi ſpera„verat, ac propterea capitali judicio „eum damnare diſtulit. Quoniam vero „fatali experientia compertum habuit „hac clementia Regem, ejusque com„plices ad urgenda perverſa & peri„culoſa ſua conſilia, necnon ad exci„tandos novos tumultus, novasque „rebelliones, & exterorum irruptiones „potentius ſtimulari, hinc ad præca„venda majora mala, & ne deinceps „aut ex Tribunis vel Magiſtratibus po„tentiores Nationem Anglicam nequi„ter & ſeditioſe in ſervitutem redigere „præſumant, Parlamenti auctoritate „decretum eſt, ut Thomas Fairfaxius, „Oliverius Cronwellus aliique in De„putatos, & Caroli Stuarti Judices „nominarentur &c.„ Hoc decretum die duodecima Januarii inferioris Curiæ Senatores ratum habebant, minime dubii, illud pariter a Procerum Senatu approbatum iri: cum autem præter novem, ceteri omnes, ne cruentis inferioris Curiæ conſiliis ſuffragari tenerentur, e Senatu diſceſſiſſent, ſanguina-

guinarium hoc decretum unanimi Procerum consensu rejectum est: quo comperto perduelles Senatores contra Regni leges declararunt, quod insuperhabita Procerum oppositione Curiæ inferioris Patres ceterique nominati Judices adversus Regem demandatam judicandi potestatem exequi possent: Nec his contenti erant hi Sicarii, sed insuper amotis, quos æquiores fore suspicabantur, sex Senatoribus alios sibi addictos elegerunt, & barbari hujus Judicii Præsidem nominarunt Joannem Dradshawium, obscuro loco natum, decoctorem, & rabulam, frontisque effrictæ hominem, ac nequidem inter suæ sectæ Viros ullius pretii. Ejusmodi hominum impulsu Curiæ inferioris Senatores, qui independentium sectam profitebantur, unanimi omnium suffragio decrevere. I. Supremam potestatem ex primæva sua origine in populo residere. II. Nationis auctoritatem penes Curiæ inferioris Patres in Parlamento congregatos esse, eoquod hi ad repræsentandum populum electi forent. III. Quidquid hi tanquam legem proposituri essent, vim legis obtinere, ac populum eis parere obstrictum esse, etsi Rex & Proceres dissentirent. Adversus hæc decreta ad evertendam Monarchiam, & invehen-

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649

dam Rempublicam excogitata vehementer reclamabant Proceres, ipsi etiam Presbyteriani & Scotiæ Deputati cuncta adversus Carolum Regem & Parlamentum attentata tanquam irrita declararunt, priusquam Scotorum Natio desuper pronuntiasset. Ordines quoque Belgii fœderati per Oratores suos saltem specietenus intercessere, ac Nobiles Angliæ prece & pretio rem egerunt, seque pro vita & incolumitate Regis obsides, sponsoresque obtulerunt: Princeps etiam Carolus, ut Patri periclitanti succurreret, nullum non movebat lapidem, ipse quoque Anglicanus populus ad tam crudele facinus fremebat: Inde vero magis ad iram, rabiemque concitabantur perduelles Sicarii, qui etiam publico edicto omnes & singulos, si Regi quoddam crimen imputare possent, illico denuntiare, & coram judicibus comparere jusserunt: postea omnes sanctiones & decreta nomine Regis facta deinceps pro irritis haberi, & Curiæ sigillo hæc verba, *Anno* 1648. *Anglicæ liberationis per Dei misericordiam primo* insculpi præceperunt, demum vero ipsum Carolum Regem Vindesoria ad ædes S. Jacobi, & inde Westmonasterium ad Cottoni Equitis domum abstraxere.

§. LIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1649.

§. LIII.

Carolus I. Angliæ Rex a ſuis ſubditis iniquo judicio condemnatus, & palam capite plexus.

Interim Cronwellus Judices aliunde jam propria indole & odio ferocientes ad accelerandum Regis ſupplicium anxiis curis ſtimulabat, ſimulque Presbyterianos, qui non tam Regis innocentiam vindicandi, quam Independentium auctoritatem ſupprimendi ſtudio adverſus Parlamenti novi audaciam & iniquitatem acrius declamabant, vehementer objurgabat, eoquod auro corrupti ſua ſuffragia venum expoſuerint, & conculcatis Divinis, humanisque legibus maximam populi, a quo tamen ſuprema poteſtas in Regno derivaret, indignationem incurriſſent: Præterea Cronwellus Pitcherum Tribunum, qui ob Regis favorem exilio plectebatur, in Angliam reverſum palam in atrio Eccleſiæ ad D. Paulum Londini capite plecti juſſit. Ita ad perfidi hujus hominis mandata tremebant omnes, Regii ſanguinis aviditate cæcum obſequium extorquente. Hujus igitur Viri importunitate ſtimulati Judices, Regem die trigeſima Januarii prima vice comparere jubent, eique

Rapin Thoiras Hiſt. d'Angl. l. 21. Salmon hiſt. d'Angl. t. 1. l'An. 1649. Rusworth Vol. VII. p. 1383. Verit. Hiſt. du Procer. de Charles.

Sæc. XVII. A. C. 1649

varia accusationum capita objectant: ille vero hosce tanquam competentes judices agnoscere recusans, adversus illatam sibi violentiam reclamabat: nihilominus die prima Februarii rursus coram Parricidarum tribunal sistitur, & Joannes Dradschawius iniquissimus hic Præses coram ipso suo Rege prolixum habuit sermonem, quo absoluto per Notarium mortis sententiam prælegi jussit, in qua Rex tanquam tyrannus, proditor, rebellis, homicida, & populi, Regnique hostis pro criminum, suæque perfidiæ expiatione capite plectendus decernebatur: Ferali huic sententiæ ipse Præses, Greyus, Cronwellus & quinquaginta sex alii ejusdem furfuris homines subscripti legebantur: Postea Præses Regi imperabat, ut si quid in sui defensionem haberet, confestim proponeret: „hic vero eos mo„nuit, ut quæ attentassent, maturius „considerarent, ac præprimis ipsimet „palam edicerent, unde ipsis judicii „potestas adversus legitimum Regem „suum competeret? respondente autem „Præside, hanc potestatem sibi a po„pulo esse datam, Fairfaxii Conjux alte exclamabat: *mentiris; potissimi enim ex populo hoc tribunal, utpote nonnisi a Tyranno Cromwello erectum abominantur*: inde vehemens exorta est verborum con-

contentio, quamplurimis sanguinarium hoc tribunal legitima potestate destitutum propugnantibus. Nihilominus die secunda Februarii Rex tertio ad judicii Aulam raptatur, acclamantibus non paucis, *Salvum fac Regem Domine:* Præleguntur denuo accusationum capita, quarum summa hæc erat, „quod atrox „& intestinum bellum contra leges pa„trias, quibus etiam Reges tenerentur, „temere & crudeliter contra innocen„tes subditos susceperisset, nulla alia de „caussa, nisi ut vim & authoritatem „Parlamenti opprimeret, quo ipse quasi „freno solutus in opes atque animos „subditorum dominaretur. Hinc suæ „potentiæ stabiliendæ graves contri„butiones exegisset, per Episcopos no„vas Ceremonias ac ritus Papisticos „induxisset in Ecclesias, Germanos „Equites, peditesque Hibernos per urbes „atque oppida velut in præsidiis col„locasset: in Hibernia Papistarum de„lectus habuisset: a Rege Daniæ, aliis„que exteris, arma, equos, & auxilia „petiisset: sollicitasset etiam exercitum „Anglorum Scotorumque pretio: illis „urbem Londinensem diripiendam, his „quatuor provincias Aquilonares Re„gno Scotiæ adjungendas promisisset, „si ad Parlamenti exitium secum con„spirarent.„

Sæc. XVII A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649.

His ita prælectis Præses Regem interpellabat, postulans, ut sese defenderet, secus tanquam contumax esset damnandus: cum autem Rex hujus tribunalis auctoritatem agnoscere, constanter recusaret, & Curia regias hoc forum declinandi rationes excipere dedignaretur, Rex eas scriptotenus obtulit, ac insuper iniquas accusationes gravibus oppido verbis retudit. Attamen quotiescunque majoris momenti rationem pro suæ innocentiæ tutella protulerat, mox Præses, aliique incondito & incomposito clamore loquentem interruperunt, eumque tanquam contumacem, & supremi judicii contemptorem abduci jusserunt. Tertia post die Rex rursus judicio sistitur, ubi Præside vehementius eum increpante, Rex iterum, iterumque se audiri rogabat, semper tamen injectis clamoribus præpeditus, & secedere jussus tandem exclamabat: *Vah! si nequidem me audire sustinent: quam ergo justitiam alii ab hoc tribunali expectare poterunt?* nihilominus Rex die sexta Februarii Witehalam abductus, festinata sententia tanquam Tyrannus & hostis Patriæ ad capitis supplicium condemnatur: Triduum comparandæ ad mortem animæ Regi datum est, quo exacto die nona Februarii publice ad supplicii

locum

locum inter militares cuſtodias ducitur, parricidis identidem vociferantibus: *Fiat juſtitia, moriatur, pereat &c.* ipſe etiam nequiſſimus Præco Hugo Peterſus non modo atrociſſima in Regem convitia effudit, ſed etiam ceteros ad parem petulantiam ſtimulavit: Nec inter verba ſtetit rebellium furor, ſed inſuper prohibitum, ne Carolo vel ulla Regiæ dignitatis teſtificatio & honor exhiberetur, cumque quidam pileum detraxiſſet, alius vero Chriſtianæ pietatis ſenſu impulſus, diceret: Regis *optimi miſereatur Deus*, hic trucidatus, ille fuſtibus pene confectus eſt; ſatellites quoque omni contumeliarum genere Regem afficere certabant, alii ipſum opprobriis cumularunt, alii tabacci fumum, quem Rex ſuſtinendo impar erat, in ejus nares intruſerunt, atque eorum quidam ad tantam prolapſus temeritatem, ut etiam in Regis faciem ſpueret: Hic vero ſingulari patientia & animi conſtantia cuncta perferens, Eliſabethæ Filiæ ſuæ tredecim annos natæ, & Henrico Gloceſtriæ Duci novenni Filio valedicendi copiam ſibi dari petiit obtinuitque, quos inter paterna monita & lacrimas a ſe tandem dimiſit, atque urgentibus ſicariis ferale pegma, quod ante Regium Palatium erectum, armatisque

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649.

legionibus cinctum erat, intrepide conscendit, coram adstantibus palamita effatus: innocenti mihi vis infertur condono tamen noxam adversariis meis, precorque Deum, ut morte mea tranquillitas Regno redeat.„ Professus deinde, se in ea religione & Ecclesia mori, quam Rex Jacobus, Pater ejus, ordinavisset, quamque ipse defendendam semper suscepisset, tandem ad truncum tanquam ad precatorium pulteum se devolvens, inter ultima Juxtoni Prædicantis, ac Episcopi Londinensis, solatia generosam cervicem Deo humillime demisit a carnifice amputandam: quod repente factum est unico ictu, sed fortius impresso. Cadaver vero postea plumbeæ sandapilæ impositum die vigesima septima Februarii Vindesorium fuit translatum, cumque urbis Gubernator exequias funebres haberi haud permitteret, Regis corpus summo silentio sine omni pompa ad medium chori terræ mandatum est, addita duntaxat hac inscriptione *Carolus Rex Anno* 1649. nunquam tamen hucusque hoc Regis Corpus inveniri potuit. Ita demum cecidit Carolus Stuartus anno ætatis suæ quadragesimo nono, & Regni vigesimo quarto; sic rebellium subditorum victima periit Rex optimus inter tragicæ fortunæ exempla omnibus retro

retro fæculis memorandus, qui ea æquanimitate, qua nullus unquam Rex, & ea facinoris indignitate, qua nec ullus unquam privatus, capitis ſupplicium ſuſtinuit, qui indicta cauſſa, denegato propriæ & alienæ defenſionis jure, absque legis Divinæ, & patriæ auctoritate a ſuis ſubditis privato Monarchiæ odio, & propria dominandi libidine incitatis ob conficta crimina, motumque bellum, ad quod pro ſui defenſione coactus erat, tanquam latro, ſicarius, Parricida, proditor & tyrannus ante Regiam ſuam aulam in infami pegmate inter duos carnifices larvatos, circumſtantibus pluribus aliis lictoribus minime obtectis Regnum, honorem & vitam amiſit: ex illis vero, qui innoxium Regis ſanguinem fundi procurarunt, non pauci juſto Dei judicio violenta morte perierunt, atque inter eos hoc adhuc anno Iſaccus Dorislaerus in Hollandia Anglorum Legatus a ſex ſicariis Hagæ trucidatus obiit. Non multo poſt Regis cædem prodiit Londini elegantiſſimus quidam libellus, ſub hoc titulo: *Icon Baſilicæ.* Adſcribitur hic fœtus ipſimet Carolo Regi, in quo ipſemet cunctas adverſitates & injurias ſibi a ſuis hoſtibus illatas exacte deſcripſit, & non modo politicas & Theologicas animadverſio- Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649.

nes, sed luculentæ etiam pietatis expressiones adjunxit: Non desunt tamen, qui hujus libri Auctorem fuisse Doctorem Gaudenum arbitrantur, Daniel autem Gottfridus Schrebarus, aliique eorum argumenta solide refellunt, demonstrantes, quod ex Cronwelli, eique adhærentium impulsu Joannes Miltonus, Thomas Majus, Joannes Seldenus aliique, qui venales calamos suos Independentibus commodarunt, editis vindiciis non modo Regiæ cædis immanitatem excusare, sed etiam Regi honorem libelli tantopere celebrati eripere, totis viribus conniſi fuissent.

§. LXIV.

Independentium ausus, & tumultus post Regis cædem.

Salmon l. c.

Ut vero Independentes trucidato Rege novam suam Rempublicam firmarent, non modo Carolum II. primogenitum Regis Filium ac Walliæ Principem ab Angliæ solio excluserunt, sed etiam publico decreto, & indicta perduellionis pœna vetarunt, ne quis eum Regem agnosceret, aut pro salute illius, vel Ducis Eboracensis, aut alterius e Regia Sobole Deum precaretur: pariter tam Walliæ Ducem, quam Jacobum ejus fratrem palam tanquam hostes

hoſtes Patriæ denuntiarunt, Regnoque in perpetuum abſtinere juſſerunt, Eliſabetham vero Regis Filiam & Henricum Gloceſtriæ Ducem raræ idolis & ingenii Principem indignis oppido modis habebant, cumque illa in carcere detenta, mærore ac morbo contabeſceret, omnem medicinam eidem denegarunt, imo Medicum, ne ſuo fungeretur officio, minis abſteruerunt; ea autem demum mortua fratrem ejus Gloceſtriæ Ducem in exilium deturbarunt, dato eidem pertenui viatico, quo mare in Flandriam transmitteret. Nec contenti truculenti hi ſicarii in Regem vivum deſæviiſſe, fœdarunt inſuper truncatum capite corpus, manus ſuas cruore Regio abluunt, truncum in ſegmenta diſciſſum, & arenam ſanguine imbutam capillosque Regis venum exponunt, ipſius quoque ſtatuas in ejus honorem olim erectas deturbari jubent, appoſita hac inſcriptione: *Periit Tyrannus Regum Angliæ ultimus anno libertatis Angliæ recuperatæ* 1649. ſimulque bino edicto declarant, quod Natio Anglica haud amplius Rege indigeat, omnisque ſuprema poteſtas penes populum, quem Parlamentum repræſentat, deinceps reſideat, quocirca populum Anglicanum a Regum obſequio ac fidei juramento exſolverunt: ipſe etiam Cron- Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A.C. 1649.

Cronwellus, ut ad extremum usque atroci ſpectaculo oculos ſuos ſatiaret, Regis cadaver aperto loculo, in quo e pegmate ad Eccleſiam delatum eſt, curioſe inſpectavit, Regiumque caput a cervice digitis ſuis revulſit. Poſtea in omnes, qui Regi aut Monarchico regimini faviſſe credebantur, ne tantæ immanitatis ultores ſuperſint, ſævitum eſt, ac præprimis Epiſcopo Londinenſi diu in carcere detento chartæ, quas eidem Rex tradiderat, ereptæ, Hamiltonus, Hollandus & Capalus Comites capite plexi, Warvichus Comes & Reinoldſonus Londinenſis Præfectus officio amoti & Norwicus Comes, necnon Joannes Owenus ad perpetuos carceres damnati: Cronwellus inſuper, poſtquam Droghedam arcem vi expugnaverat, tria militum regiorum millia gladio jugulari, omnesque Regii patrimonii terras, gemmas, & quicquid in Regis Palatio pretioſum erat, plus offerentibus vendi præcepit: ſolita tamen ſimulandi arte identidem manus ſuas innocentium ſanguine pollutas ad cælum elevare viſus eſt, ſupplex, ut Deus graviſſimum Anglici Regiminis onus a ſuis humeris avertere, Regnique adminiſtrationem in illum, qui ſuis virtutibus divina auxilia ad ſuſtinendam ejusmodi dignitatem neceſſa-

ceſſaria promereretur, transferre velit: poſtquam vero Carolum Walliæ Principem in Hibernia ab Ormondo Comite, & Edini a Scotis in Regem proclamari inaudierat, mox eo contendit, ut Hibernos interminato bello a Regis obſequio averteret, ſibique ſoli Thronum, Regnique ſceptrum vindicaret. Sæc. XVII. A. C. 1649.

§. LXV.

Leodienſis populi ſeditio rebellium ſupplicio extincta.

Hoc item anno Leodienſis populi ſeditio ante tredecim annos ſopita e ſuis cineribus in apertum erupit incendium; ſicut enim plebs auctoritatis ſemel ſibi arrogatæ, etſi aliquamdiu temporis ſervitio, coactum præſtet obſequium, nihilominus ſenſim ad delibutæ dominationis lenocinia violenter etiam manus extendere ſolet, ita Leodienſes cives, eorumque Magiſtratus non modo Conſules ex populo eligendi auctoritatem ſibi denuo vendicabant, ſed inſuper ſuprema ipſius Principis jura uſurpantes, ſibi in ſubditos vitæ necisque jus, ejecto ſupremo Principis tribunali, arrogabant, aliaque multa impune & ferociter agebant. Enimvero Colonienſis Elector Ferdinandus Urbis Leodienſis Epiſcopus horum petulantiæ oppo- *Brachel. hiſt. temp. l. 7. p. 350. Briet. Annal. ad Ann. 1649.*

Sæc. XVII. A. C. 1649.

opponebat cuncta moderatæ lenitatis remedia; cum autem nullis rationibus quicquam proficeret, res turbatas sua præsentia ad tranquillitatem reducere statuit, suum tamen Cancellarium præmisit, qui Consules de ejus adventu edoceret: cum autem Elector, cives in armis positos mortem atque extrema quævis Principi cum suis ingressuro comminari, per sui Cancellarii literas moneretur, hinc rebelles vi & armis ad officium revocare coactus, urbem cis Mosam cingi jussit; cives tamen inde efferatiores effecti crebris, infaustis tamen eruptionibus, Episcopi copias lacessere tentabant, missisque ad Franciæ Regem & Batavos Deputatis subsidia petebant, simulque Tibicinem, qui anteactorum veniam obsequentibus Episcopi nomine offerret, male habitum ignominose ejiciebant. Hanc injuriam, ac rebellium contumaciam ulturus Otto Sparrius Episcopalis exercitus Ductor, Fleronium Pagum vi aggreditur, illoque incenso armatos rusticos potissimam partem cædit, ceteros in fugam agit: inde ad Jupaliam alterum Pagum, quem Hennetus Consul cum numeroso rebellium agmine insederat, progressus, post acre certamen trucidatis quadringentis, atque inter ceteros ipso Consule, unaomnes in urbem

urbem præcipiti fuga ſeſe recipere compellit. Hac demum clade perterriti hujus Pagi incolæ, depoſitis armis ultro ad obſequium rediere: Sparrius autem incenſo Amercuro ſuburbio Leodium ex altera quoque parte trans Moſam obſidere parat, quo conſpecto Magiſtratus die duodecima Auguſti emiſit Tympaniſtam ſciſcitaturum, qua ex cauſſa ipſis bellum inferretur, cui tamen Sparrius mox reſpondit, non aliam eſſe, quam iteratum eorum contemptum, & enormes contumelias, quas Principi ſuo intuliſſent, quamprimum igitur ad officium redirent, ſecus male inde oritura non ſibi, ſed ipſismet imputarent: Hoc reſponſo, ac præcipue ingenti armorum apparatu perculſi cives, tridui inducias concedi, amotoque milite locum transactioni commodum nominari petunt: utrumque vero Maximilianus Princeps Coadjutor, qui Electoris nomine obſidioni præfuit, denegabat, niſi prius factioſi ad officium redierint. Interim Sparrius urbis mænia ab omni parte bellicis machinis quatere haud deſtitit: cum ergo Magiſtratus, civiumque Primores proximum urbis excidium proſpicerent, ac de Gallorum ſuppetiis deſperarent, conceſſis viginti quatuor horarum induciis urbem dedere, quam Maximilianus Princeps idoneo armatorum

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649

torum præsidio stipatus, ac paulopost ipsemet Elector victor ingressus est, publicatoque edicto præteritorum veniam omnibus indulsit, exceptis cædibus, & rapinis, quæ fervente hoc tumultu contra jus & fas perpetratæ essent, Bartholomæus quoque Rollandus, & Waltherus Hennet Consules, eoquod præcipui Auctores essent, palam in foro securi percussi sunt. Postea Princeps Elector convocato Ordinum conventu comitia a populo ad Senatum transtulit, ea tamen moderatione, ut ex viginti duobus a Principe nominandis unus, alter vero Consul ex totidem, quos Commissarii nominarent, eligeretur. Ita demum paucorum supplicio, & restricto comitiorum jure hæc seditio tempestive abolita est, quæ sane, si viribus creviſſet, Imperium vix pacatum magnis identidem motibus quassatura videbatur.

§. LXVI.

Pragensis Conventus, & Monasterienſium decreta ad tollendas pacis Westphalicæ controversias facta.

Bougeant Rel. Bell. tric. tom. 4. Maier Nor. exec. tract. lib. 1.

Pace tandem Osnabrugæ concluſa pro prompta illius executione, necnon Bohemiæ Regno a Suecis evacuando Pragæ

Pragæ conventus habebatur, qui tamen brevi diſſolutus eſt: interim quidam Principum Legati, qui pro urgenda pacis executione adhuc Monaſterii ſubſtiterant, nomine Imperii decretum condiderunt, vi cujus ſancitum, ut præ ceteris, ne militum ſtationibus Germanum Imperium diutius gravaretur, de exauctoranda militia, necnon de extero milite ex urbibus, arcibusque abducendo, ac primum poſtea de reſtitutione *ex capite amneſtiæ & gravaminum* ageretur. Huic quoque decreto adſtipulabantur Sueciæ Oratores: Proteſtantes vero, ut a reſtitutione bonorum Eccleſiaſticorum initium fieret, nullum non movebant lapidem, eo fine, ut citius in bonorum Eccleſiaſticorum Catholicis ereptorum poſſeſſionem venirent, & copias ſuas diutius Catholicorum expenſis alere poſſent. Præter hanc difficultatem Orator Bavarus adverſus Palatinos Principes querebatur, quod hi ab Hiſpanis animati injunctam pacis legibus renuntiationem Palatinatus Superioris & Electoralis dignitatis facere renuerent, proin nec Bavariæ Elector Palatinatum inferiorem Carolo Ludovico reſtituere, nec Cæſari inſtrumentum de oppignorata ob tredecim milliones Auſtria ſuperiore reddere poſſet; peteret tamen Elector,

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649

ut nisi Palatini fratres intra annum vertentem renuntiarent, a jure successionis & simultanea investitura arcerentur: Insuper Maximilianus Bavariæ Elector fidei Catholicæ exercitium in superiore Palatinatu retinendi jus sibi ex pacis Monasterienſis legibus competere contendebat; acriter autem obstrepebant Protestantes, qui postulabant, ut Religionis libertas, qualis ibidem anno hujus sæculi vigesimo quarto viguit, redderetur, tandem vero suffragantibus etiam quibusdam Protestantibus eorum, quæ Monasterii concludebantur, magis gnaris Elector obtinuit, ne in pacis diplomate desuper sancita, ad alienos sensus detorquerentur. Cum autem Catholicorum plusquam quadringenti Augustæ Vindelicorum jam die quarta Decembris anni prioris adversus pacis Westphalicæ articulos hanc urbem concernentes palam reclamassent, eaque de causa Viennam & Monachium suos decrevissent Oratores, hinc acris exin orta est concertatio, quamobrem eodem adhuc Mense Wolfgangus Christophorus de Berenhausen, & Georgius Köberlin, quos Episcopus Constantiensis eo decreverat, præter Albertum Woll, & Andream Burchardum Wacht Wirtenbergici Ducis Deputatos

Augu

Augustam venerunt, ut pacis articu- Sæc. XVII.
los ibidem executioni darent. Verum A. C. 1649.
Catholici eis palam declarabant, quod nec bona hucusque possessa Lutheranis cedere, nec hos æquali numero ad publica officia admittere possent, nisi disertum desuper mandatum a Cæsare & Bavaro Electore accepissent, nihilominus Ordinum Deputati, qui adhuc Monasterii erant congregati, datis ad Catholicos & Senatum Catholicum literis, eosdem, ni tanquam publicæ tranquilitatis perturbatores castigari vellent, ad exequendos hos articulos urgebant, ipsosque Constantienses & Wirtenbergicos Deputatos negligentiæ accusabant: ipse etiam Turrenius Marescallus palam declarabat, quod copias suas e Suevia educere nollet, nisi prius Catholici Ecclesias, ceteraque loca Lutheranis cessissent: nihilominus Senatores Augustani intrepide professi sunt, quod unaomnes jugulari mallent, quam Lutheranos æquali cum Catholicis numero ad Senatum admittere: comperta horum constantia Wirtembergici Ducis Deputatus Monachium ad Bavariæ Electorem contendit, petens, ut hic Augustanis pacis executionem injungeret, id quoque Protestantes Imperii Ordines a Cæsare petebant. Ægre

Sæc. XVII. A.C. 1649.

quidem Elector ad horum preces descendit, præcipue quia summus Pontifex gravibus oppido literis, ne id negotium promoveret, eum dehortatus erat: cum autem Bavaro a Legatis Monasterii congregatis omnis moræ culpa imputata fuisset, hinc misso Augustam nuntio præcepit urbis Gubernatori, ut executionis negotium, si forte Magistratus Catholicus adhucdum obsisteret, armata manu, imo & milite Sueco in urbem evocato prosequeretur: insuper Cæsar datis Augustam literis obtemperandi necessitatem Catholicis exposuit, adjecto mandato, ut nulla mora, quæ circa hanc urbem in nupera pace fuissent concluſa, exequerentur. Magistratus igitur haud ultra obluctari ausus, a Protestantibus petiit, ut nomina eorum, quos in Senatum admitti cogitarent, designent, ne indigni vel minus apti reciperentur. Facta hac declaratione Magistratus Catholicus Cæsareis Deputatis Ecclesiæ ad SS. Udalricum & Annam, necnon FF. Conventualium, quas Protestantibus cedere jubebantur, claves die decima tertia Februarii tradidit, interposita tamen protestatione contra hanc restitutionem, novamque Ecclesiarum ad S. Crucem & D. Georgium antea destructarum fabricam. Paulopost Biberaci,

raci, Lindaviæ & Ravensburgi omnia in priſtinum ſtatum fuere revocata, & quidem Kaufburæ die decima quarta Aprilis Eccleſia ad B. V. unacum Noſocomio Proteſtantibus fuit tradita, Jeſuitis, qui hoc Templum poſſederant, Mindelheimum recedere juſſis: ſicut etiam ex Wirtenbergico Ducatu Sacerdotes Catholici & Jeſuitæ cum Sacris ornamentis Dilingam migrare cogebantur, & quamvis juxta ipſorummet Proteſtantium placita, Neoburgicus Dux ob *territorialem ſuperioritatem* ſimultaneum exercitium Catholicum pro ſuis ſubditis Catholicis invehere potuiſſet, ac reipſa invehere cæpiſſet, nihilominus tam Sacra quam civilia ad ſtatum anni normalis revocata fuere. Prævalente etiam Suecorum potentia Bavariæ Elector Ratisbonenſibus durante bello erepta unacum vectigali cedere compulſus eſt. Sæc. XVII A. C. 1649

§. LXVII.

Acta Norimbergenſis Conventus.

Quoniam vero plures, eæque graviores difficultates pacis executionem variis in locis retardabant, hinc contranitentibus licet plurium Principum Legatis, ſoluto Monaſterienſi, conventus Norimbergæ habebatur. Adve-

Sæc. XVII. A. C. 1649.

rant die vigesima secunda Aprilis nomine Cæsaris Octavius Picolomineus, Volmarus, Crane, Lindenspur, & Blumental, ex parte autem Suecorum erant Carolus Gustavus Palatini Comes, Erskeinus, & Oxenstirnius: nomine Franciæ Regis Henricus de la Court: Elector autem Moguntinus Sebastianum de Meel, Colonienſis Comitem de Firstenberg, Bavarus Royerum, & Joannem Georgium de Oexel: Saxo Drandorfium, & Brandeburgicus Wesenbecium Oratores ablegabant: ceteri quoque Principes suos quisque Legatos eo decrevere. His una congregatis circa modum tractandi fuit conventum, ut ex Electorum, Principum, & Ordinum collegiis octo seligerentur, & quidem quatuor religione Catholici, & totidem Protestantes, qui primo militum exauctorationem, postea ea, quæ propter amnestiam & gravamina unicuique competerent, executioni mandari satagerent. Negotiationi remoram opponebat Franchentalia, quam urbem Hispani adhucdum occupabant, & Palatino restituere cunctabantur: Ineunte autem Mense Junio Sueci de Catholicis querebantur, quod nondum religionem & bona ad statum anni normalis restituissent, hinc præprimis Carolus Gustavus supremus Suecicæ militiæ

litiæ Imperator a Cæsare petebat, ut Bohemis Protestantibus, Cambensibus & Superioris Palatinatus Lutheranis conscientiæ libertatem, liberumque suæ sectæ exercitium, necnon Vallis Joachimicæ incolis suam Ecclesiam reddere velit, eoquod Lutherani Præcones primum Mense Septembri præfati anni fuissent inde deturbati. Postulabant etiam Protestantes, ut Brandeburgico-Culmensi, necnon Onoldino Marchionibus, & Friderico Lewensteinio & Nassovio - Sarburgensi varia bona, & Jura Ecclesiastica ac Politica redderentur, ac Jesuitæ Casselenses Heimhofium Ottoni Lafeno restituerent, & Sultzbacenses, ac Hilpolsteiniani, & Allerspergenses exercitio publico Augustanæ Confessionis frui permitterentur. Augustani quoque Protestantes querebantur, quod nec orphani Lutheranis Parentibus vel agnatis, nec jura Sepulcrorum in Catholicorum Ecclesiis Protestantibus adhucdum fuissent restituta, ac Patres Carmelitæ Excalceati, quamvis anno Christi millesimo sexcentesimo vigesimo quarto nondum Augustæ Vindelicorum substitissent, in urbe tamen remanere contenderent, & Catholici supremam inspectionem in Lutheranorum scholas, & præcipua Reipublicæ officia sibi vendicarent, necnon

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649. necnon P. Walbach Benedictinus in Nosocomio Concionem habuerit, quod tamen præfato anno in usu non fuisset, ac denique Norimbergæ, Ulmæ, Lindavii, Dinckelspilæ, & in aliis urbibus Catholici Sacerdotes primum post dictum annum introducti nondum abire jussi fuissent. Vicissim vero Catholici graviores adhuc querelas adversus Protestantes bonorum Ecclesiasticorum usurpatores die decima sexta Junii proferebant, & quidem I. quod Osnabrugensi Episcopo integer Episcopatus, & Parochis Catholicis ibidem suæ Ecclesiæ, & Monasterium Cappellense Præmonstratensibus nondum fuissent restituta. II. Varii reditus Electori Colonienſi adhucdum eripiantur. III. Etsi Teuthonici Ordinis Equites præfato anno privatum habuerint Religionis exercitium, Protestantes tamen non modo itinerantibus, sed etiam ipsius Ordinis Sacerdotibus, ne in Rodenburgensi Commenda Sacrum celebrent, inhibeant, & peregrinos Sacerdotes comprehendant, eisque juramentum, quod celebrare nolint, imponant, & Detbachii civem quendam Catholicum ad ejurandam fidem minis adegerint, & Weissenburgi antea concessos viginti quatuor cives Ordini Teuthonico eripuerint, insuper etiam undecim ejusdem Ordi-

Ordinis Præfecturas, earumque reditus adhuc detineant. IV. Electori Moguntino Universitas & Jura Academica Erfordiæ, in Episcopatu liberum Religionis Catholicæ exercitium, jurisdictio criminalis, & causarum cognitiones adhucdum denegentur: necnon ædes ab Erfordiano Senatu demolitæ, sylvæ, agri, diplomata, Archivia, rationum libri &c. a Protestantibus erepti, aliaque Monasteriis, & Monachis ablata nondum restituta, nec damna ab eis illata fuissent reparata. V. Denique Comitibus de Fugger, Basileensi & Argentinensi Episcopo multa bona, decimæ, jura & oppida nondum a Gallis fuissent reddita. Sæc. XVII. A. C. 1649.

Præterea Catholici Ordines die vigesima ejusdem Mensis querebantur, quod PP. Capuccini Biberaci & Ravenspurgi, Jesuitæ Kaufburæ, & Gronbergæ violenter a Wittenbergicis fuerint excluſi, Catholicis prohibitus usus Religionis Catholicæ, & Sepultura interdicta, alia & multa contra pacis leges attentata.

His ita propositis, Angliæ Legatus nomine Adamus Karpfius Cæsari, omnibusque Imperii Principibus libellum obtulit, in quo Regiorum Principum nomine opem adversus Caroli Stuarti Regis Sicarios, Regnique usurpatores

Sæc. XVII. A. C. 1649. imploravit, cum autem Imperium penuriis exhauſtum, ac domeſticis turbis adhucdum agitatum, & ſubditi exactionibus militumque ſtativis oppreſſi fuiſſent, hinc Legatus ſine ſubſidii ſpe dimiſſus eſt. Quoniam vero ad componendas amneſtiæ & Religionis controverſias neceſſarii eſſent Viri, qui ipſi paci Weſtphalicæ olim præſentes paciſcentium mentem ſibi perſpectam haberent, hinc Cæſar revocato Blumenthalio Volmarum perſpicaciſſimi ingenii, ac comprobatæ in rebus agendis dexteritatis Virum ſubrogabat, quem tamen Carolus Guſtavus non ut Legatum, ſed duntaxat ut Piccolominæi Subdelegatum agnoſcebat, quin impedire poſſet, quominus potiſſimum hujus Viri opera *receſſus*, ut vocabant, *præliminaris* die vigeſima prima Septembris conficeretur, quo conventum, ut ad reſtitutionem nullo habito Religionis reſpectu procederetur ſecundum nudum factum poſſeſſionis, obſervantiæ, uſus & exercitii, caſus tamen liquidi ab illiquidis ita ſepararentur, ut liquidi præceteris, reliqui vero intra trimeſtre juxta inſtrumenti normam executioni darentur, huncque in finem ex utraque religione Deputati nominarentur, qui cuncta gravamina examini ſubjicerent, caſuumque liquidorum executionem Circulo-

culorum Directoribus ſtatim committerent, dubios vero iisdem ad ulteriorem cognitionem ſubjicerent. Inde vero factum, ut illi, quibus quædam eſſent reſtituenda, omnes caſus pro liquidis venditarent, hi vero, qui bona, reditus &c. reſtituere jubebantur, ſuam cauſſam ad dubios & illiquidos caſus rejicere quærerent: quapropter integrum bimeſtre ejusmodi altercatio tenuit. Denique tam Cæſarei, quam Sueci Oratores ipſum exequendæ pacis inſtrumentum confecere, quia tamen in pluribus articulis adhuc inter ſe diſſidebant, hinc die undecima Novembris ſancitum, ut Catholicorum nomine duo, & ex parte Proteſtantium totidem ſeligerentur Deputati, qui exacte & ſcriptotenus exhiberent, in quibus hi ab illis recederent, vel inter ſe convenirent. Sæc. XVII. A. C. 1649.

§. LXVIII.

Variæ difficultates circa reſtitutionem quorumdam Monaſteriorum.

Non exigua vertebatur difficultas circa quædam Monaſteria in civitatibus mixtis ſita, & poſt annum normalem erecta, quorum reſtitutionem, ac Religioſorum ejectionem Sueciæ Deputati omnino poſtularunt, Cæſarei vero *Act. Execut. Maier. Tom. I. p. 629. & Tom. II. p. 171. 735. & 651.*

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Hist. Conv. Aug. Carm. Diac. & Archiv.

vero hujus controversiæ decisionem ad quæstionem de civitatibus mixtis remittendam censuere. Præcipua vero contentio fervebat circa PP. Jesuitas, qui anno hujus sæculi vigesimo octavo, relicto Füessensi Collegio Kaufburam ab Henrico V. Episcopo Augustano fuerunt inducti, necnon circa PP. Capuccinos, qui Biberaci jam anno millesimo sexcentesimo decimo sexto Sedem fixerant, & Ravenspurgi contra pacis leges exturbati fuerant, ac denique circa Patres Carmelitas Discalceatos, qui Anno 1629. cum commendatitiis Ferdinandi II. Imperatoris & Bavariæ Ducis literis ad Senatum datis Augustam adventantes, Monasterium suum erigere cæperunt, successum tamen illius remorantibus Jesuitis; cum enim hi Cænobium Carmelitarum mitigatorum sibi vendicare studerent, Excalceati Carmelitæ hujus controversiæ exitum præstolari jussi sunt: interim hi a PP. Dominicanis humaniter recepti, ac paulopost a Reverendissimo Abbate ad S. Udalricum in vicinam quamdam Domum pro suis Religiosis tempore pestifero expositis ædificatam, atque in Ecclesiam S. Jacobi eidem contiguam per Rdmum Casparum Zeiller Generalem Episcopi Vicarium die sexta Maij Anno 1632. annuente Senatu introducti sunt: Ut autem proprium, stabilemque

que locum haberent, extra rubram portam hortum sibi a Comitibus de Fugger partim donatum, partim emptum in Monasterium converterunt, quod tamen Sueci paulopost unacum Sacello in cineres redegere. Postquam vero Anno 1635. Imperator Augustam, expulsis Suecis recuperaverat, ad ejusdem Cæsaris vota Senatus hisce Patribus publicum Urbis granarium pro erigenda Ecclesia & Monasterio in perpetuum dono dedit, ea lege, ut Imperator nongentos circiter milites præsidiarios, quos civitas suo ære alere cogebatur, amoveret, & Gubernatoris annuum stipendium a Magistratu numerandum minueret. Annuit gratiose Imperator Urbis petitioni: mox igitur Patres fabricæ initium fecerunt, coemptisque variis domibus vicinis Monasterium erexere, quod tamen die decima quarta Decembris Anno 1646. exorto incendio in cineres & rudera resedit, cum autem tertio post anno etiam Augustæ Vindelicorum Westphalicæ pacis executio urgeretur, & Constantienses æque ac Wirtenbergici Deputati cuncta, quæ a Magistratu Catholico Ecclesiasticis in Protestantium præjudicium a prima Januarii die anni 1624. donata vel indulta fuere, restitui peterent, hinc Patres Carmelitæ Excal-

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Excalceati pariter de suo Monasterio anxii Constantiensibus Delegatis supplicarunt, ut illius possessio ipsis sarta servaretur, eoquod urgentibus Papa, Cæsare & Bavariæ Electore, necnon consentiente Episcopo a Magistratu in urbem admissi, & in Sacellum S. Jacobi prope S. Udalricum introducti fuissent, & quamvis ipsis Magistratus granarium, ex quo coemptis aliis caro pretio vicinis ædibus conventum suum erexerant dono dedisset, id tamen nequaquam cum civium etiam Protestantium damno, sed maximo eorum emolumento factum fuisset, non modo eoquod præfati Patres hortum, locumque, in quo extra rubram portam suum Monasterium a Suecis combustum ædificaverant, absque ulla restitutione jurisdictioni civili denuo subjecissent, sed præcipue quia Imperator, si Magistratus præfatum granarium Patribus concederet, præsidiarium militem & Tribunos, quibus Urbs vehementer erat gravata, abduxisset, debitasque exactiones plurimum moderasset, & primum anno priori omnia Patrum bona in suum patrocinium suscepisset. His rationibus addebant Patres, quod articulus de restitutione ipsos adeo non concerneret, ut illo grannarii ædiumque emptarum possessio potius confirmare-

maretur, cum in §. 56. cautum sit, *ab universali restitutione excepta esse, quæ restitui & redhiberi nequeunt . . . auctoritate belligerantium interversa, item destructa, legitime vendita, sponte donata.* Has quidem Patrum rationes rejiciebant Wirtenbergenses Deputati, eoquod illæ Ravenspurgensibus & Dinckelspilanis Capuccinis, necnon Kaufburanis Jesuitis, quos expulsos volebant, favere possent; nihilominus Carmelitas Discalceatos Augustæ retinendos esse, unacum Senatu censebant, eoquod hi Augustæ non recens admissi haberentur, sed ejusdem Ordinis Patres jam ab aliquot centenis annis Ecclesiam & Monasterium S. Annæ incoluissent, & eorum intuitu nunc Lutherani Nosocomium, Scholas, & alia ibidem possidere permissi essent. Verum Constantienses Deputati hanc rationem, quam aliis Religiosis nocivam fore prospexerant, rejecerunt, decreverunt tamen, Excalceatos Augustæ servandos, eoquod pacis instrumentum ipsos esse expellendos, non doceret. Sæc. XVII A. C. 1649

Hæc Deputatorum sententia male habuit Lutheranos, qui horum Patrum stabilitatem sibi in aliis locis præjudicio futuram rati, nullum non movebant lapidem, ut eorum expulsionem promoverent: eapropter coram Wirtenbergi-

Sæc. XVII. A. C. 1649

bergicis Deputatis petebant, ut Carmelitæ granarium reſtituerent, & de bonis coemptis onera Laicis paria præſtarent, eoquod res transeant cum ſuo onere, & ex granario Lutherana Eccleſia in compenſationem ædium ad S. Crucem & Georgium deſtructarum commode ædificari poſſet: die etiam quarta Martii Lutheranorum civium Primores acceſſere Deputatos, eisdem declarantes, quod Carmelitas, cum in nulla anni normalis parte in urbe fuiſſent, ejiciendos cenſerent, Deputatorum tamen judicio relinquerent, an vi pacis tolerandi forent: Igitur deliberatione facta Wirtenbergenſis Cancellarius pronuntiabat, hunc caſum in inſtrumento pacis nec eſſe deciſum, nec decidendi jus Deputatis competere, eoquod verba hæc Art. 5. §. 29. *unacum Clero intra prædictum terminum non introducto* non de civitatibus mixtis, ſed duntaxat de civitatibus unius Religionis intelligenda eſſent. Conſtantienſes quoque Deputati a Lutheranis poſtulabant, ut ex pacis inſtrumento docerent, Religioſorum Ordinem in civitatibus mixtis poſt annum normalem introductum denuo eſſe expellendum: cum ergo circa hæc in dicta pace nil ſpecialiter deciſum haberetur, aliunde vero Religioſa pax

quoad

quod casus vel articulos per pacis instru- Sæc. XVII.
mentum non decisos sit confirmata, hinc A. C. 1649.
temere assereretur, quod *casus pro Patribus Carmelitis aliisque Ordinibus in civitates mixtas post annum hujus sæculi vigesimum quartum introductis per Regulas & conclusiones generales* satis decisus sit, præcipue cum Patrum Excalceatorum Ordo a Magistratu legitimo per summum Principem constituto receptus fuerit, & quidem a tali Magistratu, qui præfato Anno 24. adhuc Religiosos recipiendi jus, hujusque juris possessionem integram habuit; vique hujus juris Jesuitas & Capuccinos annuentibus ipsis Lutheranis recepit, nec unquam hoc jus amisit: Ad hæc Lutherani responderunt, quod in Carmelitarum receptionem nec consentirent nec dissentirent, quin tamen propterea quicquam aut pacis instrumento derogari, aut aliis civitatibus, apud quas idem casus verteretur, præjudicari vellent, de cetero autem Carmelitæ Augustani se onera publica, uti tributum, census &c. præstituros sponderent, secus expellendi. Hos confestim interpellabant Constantienses Deputati, reponentes, quod circa tributum conventio fieri posset, circa alia autem Carmelitæ pari cum ceteris Religiosis privilegio gauderent, & si debita onera præstare renuerent,

Sæc. XVII. A. C. 1649.

nequaquam expulsione, sed aliis conGruis mediis compelli valerent. Nihilominus Lutherani instabant, ut Carmelitæ quidem, non tamen eorum convictores, pro rebus ad suum victum necessariis eadem cum ceteris Religiosis immunitate gaudeant, & restituto granario nulla alia bona immobilia sibi deinceps vendicent, ea tamen, quæ actu possident, Urbis jurisdictioni obnoxia & vectigalia essent. Postremam conditionem rejecerunt Deputati, asserentes prius indagandum esse, qualiter alii Religiosi, eorumque bona Urbis jurisdictioni subjecta forent. Moderatiores tamen evaserant Lutherani, postquam eisdem expositum, quod si Conventum sibi vendicare vellent, expensas ferme undecim florenorum millium in illius emptionem factas refundere cogerentur: tum vero in granarii a Catholico Magistratu factam donationem die decima nona Martii ipsimet quoque consenserunt, tradito desuper Carmelitis diplomate. Interim Imperator die vigesima tertia Aprilis anno sequenti Norimbergam ad suos Legatos literas dedit, in quibus Carmelitas Augustanos in conventus sui possessione titulo oneroso aquisita servari petiit. Idem quoque Schreiberus Doctor nomine omnium Catholicorum civitatis Augustanæ

gustanæ a Deputatis Norimbergensibus transmissis flagitabat literis, quarum successum, ne Doctor Voitus impediret, ipsemet Urbis Præfectus nomine Weiss, etsi secta Lutheranus, eundem rogabat. Piccolominæus quoque a Cæsare & Imperatrice Eleonora Vidua impulsus, negotium horum Patrum in comitiis sibi vel maxime cordi habebat, spondebat insuper Carolus Baro de Avogur Franciæ Legatus, se non modo Patribus opem præstiturum, sed etiam Regis sui auctoritatem interpositurum, si instigantibus Lutheranis quicquam contra eos fuisset decretum. Nec hac pollicitatione contentus Franciæ Legatus insuper ipsum quoque Sueciæ Cancellarium Alexandrum Erskinium eo inclinavit, ut se tantum præstiturum, quantum ab illo Legatus in Patrum favorem postularet, pollicerentur. Ad horum igitur patrocinium tandem die decima sexta Novembris Sueciæ Oratores declararunt, quod *Lutheranis saltem PASSIVE annuentibus, ut Carmelitæ in urbe Augustana remanerent, in idem ipsi quoque consentirent, ea tamen lege, ut ultra numerum tempore executionis admissum non augerentur, cumque Octavius Piccolomineus tam ardenter horum Patrum caussam hucusque egisset, tentandum foret, an non hac occasione facilius impetrari*

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Maiern Exec. Tom. I. p. 629. & Tom. II. pag. 651. & 870.

Sæc. XVII. A. C. 1649.

trari posset, quatenus Egræ Lutheranis exercitium Religionis, & jus ad Senatum indulgeretur: de cetero autem nec Augustæ, nec in aliis civitatibus mixtis deinceps novi Ordines vel Clerici alii, quam, qui anno 1624. *fuerant, inveherentur.* Tandem vero die vigesima prima Julii anno sequenti decisum, Carmelitas Augustæ in tranquilla sui Conventus possessione relinquendos, præterea autem Augustanos Prædicantes ab extraordinariis tributis, exactionibus, & oneribus, necnon vectigalibus pro vino & cervisia solvendis eximendos esse, quin hæc concessio aliis noxæ esset, ne fors aliarum urbium præcipue Norimbergenses Præcones eandem exemptionem obtendere præsumant. Postea tamen Magistratus Catholicus acriter, incassum licet, adversus hanc Præconum Lutheranorum exemptionem reclamabat, eoquod ea in absentia alterius partis illis fuisset concessa, & hi mere Laici essent.

§. LXIX.

Continuata Parisiensis populi seditio.

Hode Hist. de Louis XIV. t. 1. *lib.* 8.

Quamvis anno priori inter Ludovicum XIV. Franciæ Regem & Parisiense Parlamentum pax reddita esset, & Regina, quæ se suumque Filium Parisiis

Sæc. XVII. A. C. 1649.

risiis velut captivum detineri indignata die decimo tertio Septembris urbe excesserat, ejusdem anni die ultima Octobris Parisios rediisset, nihilominus ex turbidis Parlamenti consiliis, & immoderatis populi petitionibus haud obscure cognosci poterat, quod utraque pars per temporariam hanc pacem duntaxat ad arma paranda latius temporis spatium quæsierint, & quidem Parlamentum, ut arrogatam sibi auctoritatem diutius tueretur, & Regina, ut illatæ injuriæ vindictam eo potentius exerrere posset. Eo ex fine Parlamentum Parisinos cives arma sumere, Urbis portas custodiri, viasque ad invehendam annonam apertas teneri jubet, singulisque immodicas pro alendo milite exactiones imperat: Nominatur etiam novi hujus exercitus Ductor Elebosius: Econtrario Regina raptim decem armatorum millia contrahit, quibus Condæus Princeps præerat, adductis e Belgio veteranis militibus: ipsa vero Regina unacum Rege Filio suo, Mazarino Cardinale, aliisque primariæ Nobilitatis Viris die sexta Januarii clam concubia nocte Parisiis ad oppidum S. Germani tanta itineris festinatione secessit, ut omnes Aulici, deficientibus lectis, super asseres stramine contectos cubare cogerentur: Paulopost

Daniel hist. de France t. 10. p. 73. Voltair. hist. du Parlm. cap. 56.

Sæc. XVII. A. C. 1649.

lopoſt Rex Parlamenti Curiam Pariſiis Montem-Argium tranſtulit, hacque ſuper re ad Pariſienſe Parlamentum regias transmiſit literas, quas tamen illud acceptare nolens, ſuos Deputatos ad Reginam ablegabat: Hos tamen illa viciſſim ab alloquio excluſit: Ea repulſa vehementius commoti Parlamentarii, die nona ejusdem Menſis Mazarinum Cardinalem omnis mali Authorem, publicæ quietis perturbatorem, Regis Regnique ſui hoſtem declararunt, eidem injungentes, ut eadem adhuc die Aula, & poſt octiduum Regno excederet, evoluto autem hoc termino ab omnibus Regni ſubditis comprehendi, libere poſſet. Interim vero Condæus Princeps urbem arcte cinctam tenebat, & Charentonio, quam urbem factioſi inſederant, expugnato Parlamenti copias profligabat, trucidato Clanleo civitatis Præfecto. Tandem vero Pariſinis fame, & multiplici calamitatum genere preſſis, Parlamentum de reconciliatione agere cæpit; nec etiam a pacis alienus erat Mazarinus, qui præſens bellum utrinque dubium, Regique Regnoque pernicioſum, ſibimet vero præprimis funeſtum, indecorum, ac exitiale fore cognoſcens, Reginam eo inclinabat, ut ad Pariſinos Proceres, & Belliduces fecialem ablega-

legaret, qui præteritorum oblivionem polliceretur, si intra quatriduum sese Regi sisterent, veniam exoraturi. Decernuntur igitur a Parlamento Talonius, Melianus, & Bignonius, qui coram Rege ac Regina & Proceribus ingenue fassi sunt, quod læsa fide Regi debita populus, licet improborum injuriis stimulatus, insano impetu in Regem, patriamque effuso internos suos dolores vindicare aggressus sit: nunc vero Urbs præterriti erroris veniam exoret, pollicita, se nunquam per recrudescentem armorum libidinem ab obsequio recessuram. His addidit Talonius: „Misisti Augustissima Franciæ Rectrix „ad nos fecialem, nostram fidem, pro„bitatemque exploratura: quod autem „hunc inauditum remisimus, id reve„rentiæ, non proterviæ tribuas; non „enim usque adeo nostræ conditionis „obliti sumus, ut nos ad Principem & „Dominum nostrum æquiparemus: no„scimus, supremarum potestatum esse, „inter se mittere & accipere feciales: „si autem nos ut tales agnoscis, me„rito gloriam utpote nobis indebitam „deprecamur, sola fide, & servili ob„sequio contenti: si ut reos respicis, „condemna supplicio paratos, quod me„ruimus.„ His verbis submissione plenis ad clementiam inclinata Regina in-

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1649.

dulsit, ut hi Delegati in oppido Sancti Germani cum Regii Senatus Primoribus de concordiæ pactis agerent: cum hi autem a confessu Mazarinum excludi peterent, Regina vero contra obsisteret, eo etiam admisso, die prima Aprilis post crebras consultationes ultro citroque habitas tandem pacis articuli fuere firmati, ac sancita præteritorum venia utrinque placuit, ut cunctis in integrum restitutis, Rex Lutetiam Parisiorum reverteretur, vectigalia minuerentur, & cum Hispaniarum Rege, cujus Oratorem nuperrime Parlamentum perhonorifice exceperat, firma pax iniretur: Hæc pacta Parlamentum ad acta retulit, non sine magno populi jubilo, quamvis Belliduces ac Procerum nonnulli acrius reclamarent, Hispani subsidii pollicitatione animati: nihilominus Rex pacem hanc omnino ratam haberi præcepit; maluit enim subditos suos minus domitos, quam Hispanos in Regno dominantes habere. Hi enim a factiosis in auxilium evocati, Ypras & San-Venantum Belgii urbes jamjam recuperarunt, necnon Harcurtium Comitem Franciæ Marescallum a Cameracensi obsidione repellentes, in Catalonia Constantinam civitatem suis armis subjecerunt, mox in interiora Franciæ viscera grassaturi.

§. LXX.

Sæc. XVII.
A. C. 1649.

§. LXX.

Turcarum classis a Venetis igne combusta.

Interim Jacobus de Riva Venetorum Architalassus obsessis Helesponti faucibus Constantinopolitanam classem tam arcte circumvallatam tenebat, ut Turcæ nec annonam, nec merces advehere possent: Ut ergo Venetorum vires distraherent, Africanam classem anno superiore maximis sumptibus instructam evocarunt; ne igitur Veneti ab utraque hostili classe includerentur, relicto apud Helespontum Jacobo, collectisque, quotquot poterant navibus, in occursum hostis properarunt, quo conspecto Constantinopolitanæ classis Præfectus, cum Auster Turcis secundior, quam Venetis affluueret, dispassis pleno sinu velis, longius in altum non animadvertentibus Venetis sese abstulit, Smirnamque versus contendit. Attamen Jacobus sibi certaminis copiam simul & gloriam fuisse ereptam gravius ferens, fugitivos strenue insequitur, eosque in portu Foggiano deprehendit, cumque Turcarum Præfectus improvida securitatis fiducia sopitus, nec vicinum mare dispositis circum navibus tutum reddere, nec portus

Nani Hist. Ven. l. 5.

Sæc. XVII. A.C. 1649

tus aditum obstruere satageret, Jacobus cum suis navigiis invectus, horrendam globorum & flammæ tempestatem in hostium naves detonuit, novemque navigia præter unam triremem, & tres myoparones in cineres redegit, non absque notabili Turcarum clade: Cecidere Turcarum ferme tria millia, & quingenti Christiani e dira servitute redempti: coopertum erat mare occisorum cadaveribus, & litora fugientium turmis: Reportata hac victoria Jacobus cum sua classe & Melitensium triremibus in Insulam Cretensem vela fecit, accepto nuntio, quod Turcæ Sudam urbem expugnare tentarent. Opportune Petrus Didacus Venetorum Bellidux Turcarum castris belli tormenta in editiore loco oppositit, ac crebra explosione tantam stragem obsidentibus intulit, ut trucidato Turcarum Architalasso ceteri omnes conscensis navibus aufugerent. Nec tamen propterea Cussenius a Cretæ Urbis obsidione cessabat, exiguo licet successu, eoquod validiores militum suppetiæ, quas ex Constantinopolitana urbe præstolabatur, nondum adventassent: ne vero otiosus nil interim egisse videretur, Cydoniam urbem quatere moliebatur, strenue tamen ab obsessis identidem repulsus. Tandem recente milite,

lite, magnoque armorum apparatu auctus, totam rabiem in Cretam effundere ſtatuit: cum autem navis illa, quæ bellicum ærarium advexerat, nuper Fogiano incendio abſumpta fuiſſet, deficiente ære militari Janiſari ſeditione mota plurimos trucidarunt, atque Baſſarum, imo ipſius etiam Cuſſenii tentoria deprædati ſunt. Altera autem die Cuſſenius profuſo auro ſeditioſos placare intentus, Urbis propugnaculum, cui Bethleem nomen, iterata aggreſſione expugnare nitebatur: non una tamen vice repulſus, die nona Octobris ſoluta obſidione ad caſtra reverſus eſt: Poſtea crebris velitationibus dimicatum eſt, Turcis plerumque clade affectis. Sæc. XVII. A. C. 1649.

§. LXXI.

Horatii Juſtiniani Cardinalis obitus.

Hoc item anno Cardinalis Horatius Juſtinianus patria Genuenſis die vigeſima quinta Julii ſeptuagenarius Romæ deceſſit. Hic inter pietatis exercitia adoleſcens, emenſo ſtudiorum curriculo ſeſe familiæ Presbyterorum Congregationis Oratorii addixit, in qua animam ſuam omni virtutum genere, ingenium vero Theologicis aliisque diſciplinis excoluit: Erat eloquens Ora- *Ciacon. in vita Innoc. X.*

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Orator, in Sacris Codicibus verſatiſſimus, atque in Sacræ & profanæ Hiſtoriæ ſtudio aſſiduus; unde hujus Viri fama brevi Romæ divulgata, ipſe procurante Franciſco Cardinale Barberino, variis Eccleſiæ negotiis adhibitus, atque ab Urbano VIII. ad Montaltenſem, & poſtea ab Innocentio X. ad Nucerinam Eccleſiam translatus, utramque non ſine magna laude aliquamdiu rexit, variisque ædificiis ad Cleri, gregisque ſui utilitatem erectis auxit: Tandem vero Purpura Romana decoratus, ſummi Pœnitentiarii & Bibliothecarii munere fungebatur: Vix autem quintum Cardinalatus annum abſolverat, cum non absque Curiæ Romanæ luctu decederet, in æde B. Virginis Vallicellæ ſepultus. Erat reipſa Vir pius, doctus, prudens, moribus comis, manſuetus & humilis, omnibusque numeris abſolutus. Eminuit præterea in eo ſingularis erga B. Virginem pietas, & rara erga peccatores benignitas. Collegerat acta Synodi Florentinæ: ſcripſit quoque profeſſionem fidei pro Orientalibus, eruditosque tractatus de Sacramentis Græcorum, & Primatu S. Petri. Salubribus quoque præceptis Archiconfraternitatem Conſalonis in meliorem formam reduxit, atque in Monachorum Baſilienſium comitiis pro reſtau-

restauranda Regulari observantia, & Religionis, ac Religiosorum commodo plurima edidit decreta ab ipso summo Pontifice maximi habita. Sæc. XVII. A. C. 1649.

§. LXXII.

Ægidius Carillus Albernotius Cardinalis mortuus.

Alter ex Purpuratis, qui hoc anno obiere, erat Ægidius Carillus Albernotius natione Hispanus, qui jurisprudentiæ scientia clarissimus ad præcipuos civiles Regni Magistratus assumebatur, atque in Granatensem & Vallisoletanum Auditorem, & Pampilonensem Præsidem nominatus, ex Inquisitore Archidiaconus Burgensis, demum vero ad Hispani Regis preces Cardinalis, & postea Archiepiscopus Tarentinus renuntiatus est. Hac vero Ecclesia sponte dimissa Romæ Catholici Regis negotia Orator non sine magna Regni utilitate, propriique nominis gloria usque ad extremum vitæ halitum procurabat; moribus enim suavissimis præditus, æque ac viligantissimus, rerumque politicarum apprime instructus, gravissima quæque negotia mira laboris facilitate, & successus felicitate expediverat. Tandem vero senio & vigiliis fractus, die vigesima De- *Victorel. in addit. ad Ciacon. Ughell. Ital. Sacr.*

Sæc. XVII. A. C. 1649. Decembris Romæ deceſſit, tumulatus in Eccleſia S. Annæ.

§. LXXIII.

Alberti Ratisbonenſis Epiſcopi extrema.

Brach. Hiſt. lib. 7. Pari fato rebus humanis hoc anno valedixerat Albertus ex nobiliſſima Comitum de Törring proſapia ortus. Hic per triginta ſex annos inter plurimas belli moleſtias, variosque caſus maxima cum laude Ratisbonenſem Eccleſiam Epiſcopus rexerat, cui Franciſcus Guilielmus Osnabrugenſis Epiſcopus ſucceſſit.

§. LXXIV.

Innocentii X. Papæ Conſtitutiones.

Bull. Magn. Conſt. 30. Innoc. X. Prodiit die tertia Maij Apoſtolicum diploma, quo Innocentius X. Pontifex Maximus pro anno hujus ſæculi quinquageſimo Jubilæum indixit, atque alia Conſtitutione die ſexta ejusdem Menſis omnes indulgentias etiam perpetuas ita ſuſpendit, ut hæ eodem anno durante, nemini prodeſſe, aut ſuffragari poſſent. Pariter die ſecunda Januarii decreta & Conſtitutiones Monachorum Ordinis S. Baſilii auctoritate Apoſtolica confirmavit, & circa nume-

numerum Regularium ſtatutum Tridentini Concilii, aliorumque Pontificum die decima ſeptima Decembris innovans, Regularibus in Italia degentibus præcepit, ut exacte & ſcriptotenus ſua bona & poſſeſſiones deſcriberent. Sæc. XVII. A. C. 1649.

§. LXXV.

Variæ Sacrarum Congregationum deciſiones.

Præter diverſas Deciſiones, quæ hoc anno a Sacrarum Congregationum Judicibus emanarunt, præcipue Sacra Epiſcoporum Congregatio die octava Januarii declaravit, quod Sacerdos inquiſitus, ſed abſolutus celebrare valeat, dummodo abſit ſcandalum. Ejusdem vero Menſis die duodecima deciſum, quod Pœnitentiariæ Breve non ſuffragetur excommunicatis in foro externo. Eadem quoque Congregatio die decima octava Martii ſtatuit, quod, licet abſolutio a cenſuris differat a Sacramentali etiam in hoc, quod ea etiam invitis ex cauſſa dari poſſit, antea tamen curandum ſit, ut delinquentes errorem ſuum recognoſcant, & abſolutionem humiliter petant. Præceptum quoque habetur die decima ſexta Aprilis ab eadem Congregatione, quod Regularis Monialium Confeſſarius cum ſocio *Conſtit. S. Congr. Epiſ. Rit. Immun. &c.*

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Socio in suo Conventu degere teneatur: sequenti autem die a Concilii Congregatione declaratum, quod Episcopus Regularibus Capellanis castrensibus prohibere nequeat, ne Missas ante Parochialem celebrent: nec etiam benedictio Nuptialis sit facienda a Parochis extra, sed in Ecclesia: Statutum quoque legitur die undecima Augusti a S. Immunitatis Congregatione, quod Regulares non admittant ad celebrandum in suis Ecclesiis Religiosos eorum vel alterius Religionis exteros & vagos seu peregrinos, nisi examinatis obedientiæ literis & testimonialibus de susceptо Sacerdotio, vel si sunt Sacerdotes sæculares, visis literis a Vicario Generali seu foraneo Episcopo loci subscriptis.

§. LXXVI.

Scriptores Catholici hoc anno defuncti.

Ughell. Ital. Sacr. Clarmond vit. lit. Vir. p. 9. Horn. Hist. Eccl. n. 6. pag. 386.

Exitialem vitæque suæ postremum annum habuere Scriptorum Ecclesiasticorum nonnulli, quorum opera recensenda veniunt, & quidem primo decessit celeberrimus Augustinus Barbosa Episcopus Oxentensis in Lusitania, qui præter plura opuscula juridica typis vulgavit suum formulare Episcopale, reperto-

repertorium Juris Canonici & civilis, tractatum de Canonicis, & de Officio Episcopi, varias juris tractationes, & Collectanea Doctorum in quinque libros Decretalium. II. Angelus Manrique ex Ordine Cistercienſium, ſcripſit Lauream Evangelicam, Sanctorale Cistercienſium, Annales eorumdem, & Meditationes. III. Franciſcus Cabrera Ord. FF. S. Auguſtini edidit remedia corporalia & ſpiritualia contra peſtem præter genealogiam Pontii Legionenſis. IV. Caſpar Scioppius, qui ejurato Calvino ad Romanæ Eccleſiæ ſinum reverſus, plusquam quadraginta octo varii argumenti opuſcula, mordaci tamen plerumque ſtylo & canina facundia vulgavit: ex illis vero duntaxat celebriora adducere lubet: ſcripſit autem ſuum Eccleſiaſticum, qui tamen ſuis quoque nævis haud caret, item commentarium de arte critica, Imagines illuſtrium Virorum, Elementa Philoſophiæ Moralis Stoicæ, Paedia Politices, claſſicum belli Sacri contra rebelles Eccleſiæ Principes, Stemma de Origine Domus Auſtriacæ, Alexipharmacum Regium contra Philippi Mornæi calumnias, obſervationes ad Symmachum, & Diatribam de ratione addiſcendi linguam hebraicam & Chaldæam. Ceterum ad conſueta convitia,

Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII A. C. 1649

quibus Acatholici reverſos ad veram fidem obruere ſolent, rejicienda eſt Hornii ſpurciſſimi juxta ac mendaciſſimi Calviniſtæ fabula, qua Scioppium *Patavio, ubi ob Jeſuitarum vitæ ejus inſidiantium metum deliteſcebat, ſcriptis Leidam literis tranſitionem iterum ad Evangelicos, ſi in gratiam reciperetur, obtuliſſe comminiſcitur.* V. Joannes Coſcia, qui Diſſertationes jurium de præcedentia Lectorum, de renuntiatione Religioſorum ante Religionis ingreſſum, & de extinctione fideicommiſſi edidit. VI. Adrianus Mulleman Monachus & Duacenſis Theologus, ſcripſit tractatum moralem de jure & juſtitia, & de cenſuris Eccleſiaſticis, necnon Annales Monaſterii Dunenſis, & deductionem difficultatis inter illius Religioſos & Principem Orangiæ. VII. Chriſtophorus Juſtellus edidit Codicem Canonum Eccleſiæ Africanæ, Bibliothecam Juris Canonici & Hiſtoriam Genealogicam Alverniæ. VIII. Lucas de Ayalo Ord. FF. Prædicatorum, publici juris fecit Hiſtoriam perverſæ vitæ & horrendæ mortis Antichriſti, & Hortum auguſtiſſimi Nominis Mariæ. IX. Simon Okolski ex eodem Ordine poſteris reliquit ſuum Orbem Polonum, Ruſſiam Floridam, & Præconem Divini Verbi B. Albertum Magnum. X. Tho-

Thomas Aquinas a S. Joseph Carmelita Excalceatus doctrinæ suæ eximiæ monumenta reliquit Dissertationes Historico - Polemicas de Patriarchatu Eliæ, & de Origine ac primordiis gentis Francorum, observationes Historicas in Discursum Historicum Ludovici Cantarelli de Matrimonio Ausberti & Belitildis, Epistolas ad Jacobum Auzolium Peyrium & Renatum Gros: Antitheses inter pomum Adami, & cibum Eucharisticum, ultima verba Sanctorum contra oblivionem mortis, præter plurium Venerabilium vitas & alia opuscula. XI. Joannes Floydus e Societate, cujus libri adversus Chalcedonensem Episcopum tecto nomine editi, quænam in Galliis fata tulerint, jam supra meminimus. Præter hos suo nomine prælo subjecit Synopsin Apostasiæ Marci Antonii de Dominis, Detectionem Hypocrisis ejusdem, & censuram in ejusdem libros. Scripsit etiam contra varios Novatores, præter alium librum, cui titulus: *Impostura pietatis Puritanæ*. XII. Antonius Sanctarellus, itidem Socius, qui edidit tractatum moralem de hæresi: cum autem in hoc libro plurima Regiæ auctoritati adversa propugnasset, & nec ipse nec sui errasse putarent, inde gravis in Francia tumultus oriebatur, liberque

Sæc. XVII. A. C. 1649

V. d. supra tom. 58. l. 196. p. 645. & 705.

Sæc. XVII. A. C. 1649.

berque a Senatu & Parisiensi Academia damnatus fuerat. Scripsit insuper tractatum de Jubilæo & varias resolutiones. XIII. Didacus Lopez Jesuita, qui posteris reliquit Harmoniam Scripturæ divinæ. XIV. Vincentius Caraffa ejusdem Societatis Scriptor, qui Itinerarium ad alteram vitam, Peregrinum terræ, Fasciculum myrrhæ, aliaque Ascetica edidit opuscula.

Vid. ut supra l. 196. §. 1. p. 367.

§. LXXVII.

Scriptorum Acatholicorum obitus & opera.

Freher Theatr. Vir. erud. p. 1. sect. 3. Wolf. Bibl. Hæbr.

EX Scriptoribus Acatholicis, qui hoc anno denati sunt, suis lucubrationibus inter suos sibi famam conciliarunt Hermanus Hildebrand, qui declarationem articulorum de mortis Christi efficacia, de reprobationis caussa & privata communione præter triumphum Christi enucleatum edidit. II. Guilielmus Lyserus edidit depulsionem accusationum Jesuitarum contra Confessionem Augustanam, Inquisitionem de Prædestinatione, ephorismos ex epistola ad Hebræos, trifolium veræ Religionis, & nonnulla alia. III. Christophorus Dauderstadius commentaria in Psalmos, dispositionem Evangeliorum, & conciones Passionales edidit. IV. Fri-

IV. Fridericus Spanheimius scripsit dubia Evangelica, Chamierum contractum, exercitationes de gratia universali, & in epistolam ad Hebræos, epistolam de controversia Ecclesiæ Anglicanæ, pluraque alia. IV. Jacobus Martinius, vulgavit Collegium Anti-Photianum, vindicias Ecclesiæ Lutheranæ contra Valerianum Magnum, & disputationem in primum Augustanæ Confessionis articulum. V. Conradus Horneius, scripsit compendium Theologiæ & tractatum de universali Christi merito præter varias disputationes. VI. Gerardus Vossius typis vulgavit librum de idololatria, historiam Pelagianam, & tractatum de tribus Symbolis. VII. Georgius Lætus scripsit Peregrinationem Pauli, commentaria in conversionem ejusdem, tractatum de ratione concionandi ad methodum Anglicanam. VIII. Arthurus Duck edidit tractatum de usu & auctoritate Juris civilis in dominiis Principum Christianorum. IX. Erhardus Lauterbach posteris reliquit Syllogem disputationum Synodalium de imaginibus, miraculum Augustanæ Confessionis, Syntagma de præcipuis fidei articulis, & tractatum de Prædestinatione. Sæc. XVII. A. C. 1649.

Sæc. XVII. A. C. 1650.

§. LXXVIII.

Continuata dissidia inter Archiepiscopum Trevirensem, ejusque Canonicos.

Masseu. Annal. Trev. lib. 25.

Hic annus sæculi currentis quinquagesimus, quo universus Christianus Orbis non modo ob redditam pacem, sed præcipue ob Anni Sacri gratias tripudiabat, Trevirensibus oppido funestus fluxerat; postquam enim Philippus Christophorus Archiepiscopus recuperatis Ehrenbreitsteiniana & Hermersteinensi arcibus vi pacis Westphalicæ fœdera cum exteris pangendi libertatem nactus erat, Gallorum patrocinio elatus, cunctis Canonicis Cathedralibus, qui ejusdem innovationibus obstiterant, exauctoratis, novos ad suum genium compositos instituit, eisque insuperhabita Innocentii X. Pontificis Maximi Constitutione, antiquorum Canonicorum beneficia & reditus adjudicavit, sibique jam senescenti ex novo hoc Capitulo Coadjutorem Philippum Ludovicum Baron de Reiffenberg eodem anno die vigesima octava Aprilis substituit. Verum Capitulares hoc exemplo nunquam audito offensi viciſſim in Præposituræ Successorem elegerunt Emericum a Metternich: Papa

pa tamen nec hujus nec illius electionem ratam habuit, hinc Franciæ Regis, illinc Cæsaris indignationem veritus. Nihilominus veteres Canonici, ne Archiepiscopus armata Gallorum ope hucusque attentata stabiliret, Trevirensem Urbem per vim recuperare statuerunt; collectis igitur undique copiis Carolus Casparus a Petra Canonicus summo silentio ad suburbana S. Maximini penetrat, cumque se duntaxat pro pace inter Archiepiscopum & Canonicos reddenda cum exigua militum manu ad Canonicorum tutelam adducto adventare obtenderet, eum cives militesque Electorales haud cunctanter admisere: apertis autem portis mox latens miles irruit, ac præcipuas Urbis portas & loca obsidet. Hoc nuntio territus Elector, se Palatiumque suo milite propugnari jubet: ast non modo Electoralibus, sed & prætoriis legionibus adversus Canonicos arma stringere recusantibus, Carolus propugnaculum nuper a Gallis excitatum obsedit, ac die decima Junii præsidiarios ad deditionem compulit. Indoluit vehementer Elector, cum denuo se in suorum Capitularium potestate positum cerneret: nuperæ igitur captivitatis memor exacerbatos clementia, præteritorum oblivione amplisque promissis placare

Sæc. XVII. A. C. 1650.

Sæc. XVII. A. C. 1650.

satagebat, interim vero datis in Franciam literis Gallos evocabat: viciſſim quoque Canonici Lotharingum militem accerſebant, unde factum, ut quamvis Lotharingii Gallos urbe ejeciſſent, tota Archidiæceſis rapinis, incendiis, mutuisque cladibus funeſtaretur.

§. LXXIX.

Pax inter Electorem & Capitulum reddita.

Fruſtra Franciæ Regina per Corvallium Legatum ſuum pacem inter Principem, & ejus Capitulares reddere nitebatur: cum enim is Reiffenbergium in Coadjutoris officio ſtabiliri, & Soterianum Fidei-commiſſum approbari peteret, Capitulares omnem concordiæ negotiationem abrupere: Magis fecundus adſpirabat ſucceſſus Cæſaris Principumque Legatis, quorum opera in comitiis Norimbergenſibus Colonienſis & Moguntinus Electores, necnon Bambergenſis Epiſcopus arbitrorum partes egerunt, ac die vigeſima tertia Menſis Auguſti auditis utrinque partibus, ponderatisque mutuæ defenſionis & accuſationis capitibus in ſequentes convenere conditiones. I. „Vigore „pacificationis Monaſterienſis omnibus „oblivioni traditis, quæ hactenus per-

„peram

„peram ac violenter acta sunt, bene- Sæc. XVII.
„volentia observantiaque inter Electo- A. C. 1650.
„rem & Canonicos, atque Ordines pa-
„triæ renovetur. II. Restituantur om-
„nes in eum statum, in quo ante hos
„motus fuerunt, in primis Elector, de-
„inde Canonici, ac tum Ordines, &
„Status patriæ. III. Decretum *de non*
„*invocando alieno auxilio*, calendis Apri-
„lis proxime factum, confirmetur. IV.
„Electori permittatur administratio,
„atque imperium nunc & deinceps in
„Consiliarios suos, & Præfectos mili-
„tares, ipsosque milites, & cæteros
„ministros, qui, sicut Electori, ita &
„Capitulo Metropolitano eodem plane
„juramento fidelitatis obstricti erunt.
„V. Omnes, qui occasione horum mo-
„tuum profugerunt, in pristinum locum
„& honorem reponantur, & captivi
„ex custodia dimittantur, præprimis
„autem duo Electorales ministri Pro-
„cancellarius Grafs & Consiliarius Mæl-
„baum, jamque e custodia liberati, si
„in muniis suis permansuri sint, ut tam
„Electori, quam Capitulo, sicut alii
„ministri, de fide & obsequio caveant.
„VI. Electio Philippi Ludovici Ba-
„ronis de Reiffenberg in Coadjutorem,
„utpote paci Monasterienfi, constitu-
„tionibus Imperii, & Statutis provin-
„cialibus contraria; item collatio præ-

Sæc. XVII. A.C. 1650

„posituræ Metropolitanæ, omniaque „inde dependentia vana & irrita sint: „& ipse Reiffenbergius titulo & præ„tensione Coadjutoriæ deinceps absti„neat, sub pœna violatæ pacis, im„posito illi desuper silentio perpetuo. „VII. Capitulo relinquatur jus vetus „eligendi tam Archiepiscopum, quam „Coadjutorem & Præpositum, sicut & „conferendi cæteras præbendas, & di„gnitates. VIII. Aboleantur intro„ductæ novationes, injuriæ, violen„tiæ, atque inter hæc præprimis Sa„trapæ Zellensis Philippi Jacobi de Wal„deck postrema captivitas, & expressa „lytri obligatio. IX. Norma & regula „Electoralis obligationis sit capitulatio „Archiepiscopalis, cujus vigore Ele„ctor teneatur in gravibus negotiis, „quæ cum patriæ periculo conjuncta „sunt, cum Capitulo Metropolitano „communicare, & sine ejus consilio in „hujusmodi rebus nihil statuere, aut „attentare. X. Reducatur forma „vetus judiciorum aulicorum, præser„tim Confluentini, & Trevirensis, re„motis atque abolitis noviſſime contra „morem patriæ introductis Commissio„nibus, parlamentis, atque aliis hujus„modi, ex quibus magna judiciorum „ac jurisdictionum confusio exorta sit. „XI. Restituantur Capitulo Metropoli„tano

„tano, ejusque collegis Prælatura, di- Sæc. XVII.
„gnitates, præbendæ, decimæ, pen- A. C. 1650.
„siones, cæterique proventus: impri-
„mis pagi in Satrapia Grimburg, Do-
„mus & Satrapia Hunolstein, Commu-
„nitas Mertzig & Sargaw, quæ ad
„Archidiæcesin spectantia Elector sine
„libero Capituli consensu ad Fidei-com-
„missum Sotericum transtulit. XII.
„Restituantur in bona, præbendas, &
„mobilia Joannes Wilhelmus Husman
„Præpositus, Hugo Fridericus ab Eliz
„supremus Choriepiscopus, Wolfgan-
„gus Fridericus a Coppenstein Archi-
„diaconus, Emmericus a Metternich
„Scolasticus, & Domini a Leyen. XIII.
„In futuris contributionibus imperia-
„libus, provincialibus, & cameralibus
„permittantur Patriæ Ordinibus sui
„conventus, & libera in iis suffragia,
„ac consuetæ dispositiones circa mo-
„dum & formam tributa colligendi,
„denique in iisdem conventibus decer-
„nendi & dirigendi, juxta morem &
„privilegia Ordinibus concessa, salvo
„jure supremo Principis, ut inter dis-
„sidentes ipse autoritatem & judicium
„suum interponat. XIV. Nova vecti-
„galia, vino, frumento, cæterisque
„commerciis imposita, & extraordina-
„ria ministeria tollantur, atque in eo
„subditis parcatur. XV. Numerus Ju-
„dæo-

Sæc. XVII. A.C. 1650

„dæorum contra præſcriptum ordinem „non augeatur, receptis autem jus & „juſtitia quemadmodum Chriſtianis, „ſine differentia adminiſtretur. XVI. „Munimenta in civitate Trevirenſi & „Berncaſtel, ſine conſenſu Capituli ex„tructa diruantur, atque in hunc uſum „adhibita ædificia publica, viæ atque „horti antiquis poſſeſſoribus reſti„tuantur.„

„Denique quibuscunque per hos „motus vis atque injuria illata eſt, „quorum nonnulli in inſtrumento hu„jus pacificationis nominantur, ii om„nes in priſtinum locum, & poſſeſſio„nes antiquas reponantur, ſine dolo & „fraude.„

§. LXXX.

Nova Coadjutoris Trevirenſis Electio.

Firmatis utrinque hiſce conditionibus, more priſco per Capitularium ſuffragia in Coadjutorem eligebatur Caſparus a Petra, cujus tamen electioni obſtrepebant Canonicorum nonnulli, qui Hugoni Eberardo Cratzio vita & moribus probatiſſimo, nimium tamen Gallorum ſtudiis addicto favebant: Verum ipſemet Pontifex Caroli electionem ab omni vitio immunem, huncque Virum

rum ſpectata præſenti rerum, tempo- Sæc. XVII.
risque viciſſitudine digniorem, & Ec- A. C. 1650.
cleſiæ utiliorem eſſe, datis ad Capitulum literis declarabat; probabatur inſuper hujus Præſulis electio Ferdinando Cæſari, qui deſuper mentem ſuam in quadam epiſtola die tertia Auguſti ad Columnam Cardinalem data ſat lucu„lenter prodebat, inter cetera ita re„ſcribens: „Cum uterque prætendens „cauſſam ſuam nobis diligenter & ex„poſuerit, & commendarit, Nos mature „ac ſollicite ſuper id negotii pro eo, ac „ejus gravitas meretur, deliberavimus. „Sicut igitur Sanctitati ſuæ in his, quæ „ad cognitionem pertinent, quicquam „detrahere, vel derogare non intendi„mus; ita ſane, cum res novi in Ger„mania ac plane periculoſi foret exem„pli, ſi in hoc vel ſimili caſu majora „vota in dubium vel diſputationem vo„carentur, hoc præſertim tempore, „quo ſopitis, quæ Catholicis cum Aca„tholicis intercedebant (non ſine in„genti, quod dolemus, jactura) mo„tibus, ex hac Catholici inter ſe ad „præſentaneam, non minus univerſæ „reipublicæ Catholicæ in Germania, „quam illius Archiepiſcopatus. in con„finibus belligerantium adhuc inter ſe „Catholici & Chriſtianiſſimi Regis ſiti, „ruinam committi poſſent. Eique rei

„præ-

Sæc. XVII. A. C. 1650.

„prævertere, tum ſuam imprimis San-
„ctitatem, tum Nos quoque ex officio
„Imperatorii noſtri muneris omnino
„deceat: benigne ac benevole Reve-
„rendiſſimam Paternitatem Veſtram re-
„quirimus, ut in his ad ſuam Sanctita-
„tem accurate referre, idque omni im-
„penſiore cura agere velit, ut ſiquidem
„id omitti non poſſit, ſua Sanctitas
„proceſſum informativum ſuper præli-
„bata electione a Petra ſine dilatione
„formari, ac totum negotium, ex uſu
„conſueto Germaniæ, & prout ſalus &
„incolumitas reipublicæ Catholicæ in
„Germania poſtulat, quantocius ter-
„minari curet. Cupimus etiam, ut
„Reverendiſſima Pat. V. in toto hoc
„negotio favorem aſſiſtentiæ ſuæ Joanni
„Hollero Sereniſſimi Archiducis Leo-
„poldi Wilhelmi fratris noſtri Chariſſi-
„mi Agenti in illa Curia, ac in hac
„cauſſa ſpecialiter a dicto Electo a Pe-
„tra inſtructo haud gravatim accom-
„modet, &c.

Concordia igitur penitus reſtituta novus hic Coadjutor apud Principes Coloniæ congregatos tantum effecit, ut Trevirenſis, vicinæque ditiones a Lotharingi militis populationibus, atque hibernis liberarentur.

§. LXXXI.

Sæc. XVII
A. C. 1650.

§. LXXXI.

Janſenii liber ab Epiſcopo Sueſſionenſi proſcriptus.

Non minore contentione, qua Janſenii fautores tam Pariſiis, quam Romæ hujus Yprenſis Epiſcopi famam & doctrinam vindicare certabant, variis in locis ejusdem Adverſarii tam Janſeniani Auguſtini librum, quam ejus doctrinam ſupprimere ſatagebant, ac præprimis Simon Sueſſionenſis Epiſcopus die quarta Februarii omnibus ſuæ Diæceſis Clericis & Laicis controverſas de gratia quæſtiones agitare, ac Janſenii opera pervolvere inhibuit, edito mandato hujus tenoris: „Simon „Dei & S. Sedis Apoſtolicæ gratia Epi„ſcopus Sueſſionenſis, omnibus Eccle„ſiaſticis tam Sæcularibus, quam Re„gularibus, atque etiam Laicis per „Diœceſim noſtram diſperſis, Salutem „in Domino. Ubi primum extinctam „ſummorum Pontificum Gregorii XIII. „& Pii V. ſollicitudine contentionem „de Divinis Auxiliis quorumdam ho„minum, neſcio quo novitatis pruritu „& diſputationis ſtudio repululeſcere „& renovari animadverterimus; tum „omni adhibita cautione providendum „nobis eſſe duximus, ne hoc malum „latius

Argentre Coll. Jud. de nov. error. t. 3. pag. 151.

Sæc. XVII. A. C. 1650.

„latius serperet, neve illius contagio„ne solveretur unitas Spiritus & vin„culum pacis inter eos, quibus nos „Divina misericordia præposuit: Ea „propter toto animi affectu in ea, quæ „sunt muneris nostri, incumbentes, „jam pridem prohibueramus, ne quid „in materia tam gravi & periculosa, „sive inter concionandum, sive inter „legendum, aut disputandum publice „proponeretur. Sed quoniam apud „nonnullorum animos authoritas no„stra tantum quantum debuit, non va„luit, atque etiam ausu temerario datæ „sunt in publicum Theses palam discu„tiendæ, quæ ne agitarentur, ab iis„dem summis Pontificibus pridem cau„tum fuerat, de ratione nostri officii „esse censuimus, quantocius huic malo „occurrere; hac de causa ne quis in„tra nostræ hujus Diœcesis fines, cu„juscumque sit Ordinis, gradus & con„ditionis, in Sacris vel Concionibus, „vel Catechesibus, vel lectionibus sive „disputationibus, aut etiam scriptis „motas his temporibus de *Gratia & „Divinis auxiliis*, quæstiones proponat „& agitet, neve illarum capta occasio„ne contraria suis dogmata invehantur, „aut eorum doctrinam usurpata autho„ritate, & censura erroris damnet, „aut hæreseos, sub Anathemate pro„hibe-

„hibemus. Atque etiam ut de illis „conſtet, a quibus cavere unumquem- „que volumus, Conſtitutionem a ſum- „mo Pontifice Urbano VIII. factam, ab „omnibus & ſingulis Diæceſis noſtræ, „ea qua decet reverentia & animi de- „miſſione excipiendam, legendam & „recolendam proponimus ac ſignifica- „mus, atque adeo ad ejusdem ſummi „Pontificis Urbani affectum totis viri- „bus accedentes, *librum, qui inſcribitur* „Auguſtinus, *quique prodiit in lucem, præfixo nomine Reverendiſſimi Domini Cornelii Janſenii Yprenſis quondam Epiſcopi, propoſitiones a ſummis Pontificibus damnatas continentem proſcribimus.* Manda- „musque omnibus Superioribus Com- „munitatum, tam ſæcularium quam „Regularium, & quibuscunque aliis, „ut dictum librum neque aſſervent & „retineant, neque a ſuis legi, ſive pu- „blice, ſive privatim patiantur ſub pœ- „nis in prædicta Conſtitutione indictis.„ Sæc. XVII. A. C. 1650.

„Ut autem quid ſimile in poſterum „non contingat, ne quis theſes in Phi- „loſophia, ſive in Theologia publice „propugnandas ſuſcipiat, niſi prius il- „las cenſuræ noſtræ, aut Vicariorum „noſtrorum Generalium ſubjecerit, ſub „eadem pœna vetamus & interdicimus. „Atque ne quis ignorantiam præten- „dat, præſens Decretum a ſingulis

Sæc. XVII. A. C. 1650.

„Diœceſis noſtræ Parochis, & quarumcunque Communitatum Superioribus publicari, & prima quaque adventus Dominica cujuscunque anni publicationem renovari, ſique opus fuerit, ad valvas affigi, ut illius notitia ad omnes perveniat, volumus, præcipimusque.„ Datum Sueſſione quarta die Februarii Anno Domini milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo.

SIMON,
Epiſc. Sueſſionenſis.

§. LXXXII.

Varii libelli circa gratiæ controverſias proſcripti.

Abregé de l'Hiſt. Eccl. t. 3. p. 458. Argentré l. c.

Sub idem tempus Pater Franciſcus Gonzalez Ord. FF. Prædicatorum Prior apud Salmanticenſem Academiam denuntiabat, quemdam libellum, in quo plura adverſus Divinæ gratiæ efficaciam contineri referebat: mox igitur nonnulli nominabantur Doctores, qui hunc partum maturo ſubjicerent examini, quo facto Inquiſitorum Tribunal in Hiſpania ex eodem viginti duas propoſitiones tanquam temerarias, male ſonantes, & D. Auguſtino ſumme injurioſas proſcripſit, edito deſuper decreto die decima octava Maij. Teſtan-

Sæc. XVII. A. C. 1650.

ſtantur Janſeniſtæ, has propoſitiones partim ex diverſorum Jeſuitarum theſibus & ſcriptis, partim ex libris Joannis Schinkelii Lovanienſis Doctoris fuiſſe excerptas: cum vero quidam Jeſuita Duacenſis Theologus librum ederet, ita inſcriptum, *Catechismus ſeu Synopſis doctrinæ circa gratiam Divinam juxta Bullas ſeu contra hujus ævi Antidotum Pii V. Gregorii XXII. & Urbani VIII.* Duacenſis Academiæ Doctores depromptis ex eodem libro quindecim propoſitionibus die ſexta Octobris cenſoriam notam inuſſere, eademque die Romæ Generalis & Univerſalis Inquiſitionis Congregatio coram ſummo Pontifice & Cardinalibus habebatur, in qua non modo præfatus liber, ſed alius quoque, cui titulus: *Catechismus gratiæ* damnatus, librisque prohibitis accenſitus eſt, edito deſuper hoc decreto: „Cum in opuſculis prædictis ma„teria gratiæ Divinæ & liberi arbitrii „contineretur, præfatus Sanctiſſimus „Dominus Noſter, ne mentes fidelium „ex eorum lectura, periculo & ſcan„dalo exponerentur, per ejusdem Sa„cræ Congregationis qualificatores ad „hoc ſpecialiter deputatos, doctrinam „in eis contentam examinari manda„vit, eorumque cenſura demum relata, „& auditis votis Eminentiſſimorum, &

Sæc. XVII. A. C. 1650.

„Reverendiſſimorum Cardinalium Generalium Inquiſitorum, libellum utrumque ſive Gallico, ſive alio idiomate excuſum, prohibendum cenſuit, prout præſenti Decreto omnino prohibet. Primum ſiquidem, cui titulus, *Catechismus Gratiæ*, quia in eo continentur quam plures ſententiæ, alias per felicis memoriæ Pium V. Gregorium XIII. & Urbanum VIII. damnatæ, ambos vero, quia ex profeſſo tractant materiam de Auxiliis, quam non licuit imprimere, niſi prius obtenta, a Sede Apoſtolica, licentia juxta Decreta piæ memoriæ Pauli V. & Urbani VIII. & propterea eorum authores pœnis in prædictis Conſtitutionibus & Decretis Apoſtolicis contentis ſubjacent, denique quia in forma & ſub nomine Catechismi vernacula Gallorum lingua vulgati ſunt, cum tamen materia in eis digeſta ſuperet captum vulgi; cui lac potum dare oportet, non eſcam iſtam, quam glutire non poteſt. Mandat præterea Sanctitas ſua, ut nemo cujuscunque gradus & conditionis exiſtat, etiam ſpeciali & ſpecialiſſima nota dignus, libellos prædictos aut aliquem ex illis apud ſe retineat, aut legat, neve imprimere, aut curare imprimi audeat, ſub cenſuris & pœnis contra hujus-

„hujusmodi delinquentes ſtatutis, ſed „ſtatim a præſentis Decreti notitia il- „lorum locorum Ordinariis vel Inquiſi- „toribus conſignet.„ Sæc. XVII. A. C. 1650.

Obſervandum tamen, quod Pariſienſis Senatus Decretum hoc, quo *Catechismus gratiæ* damnabatur, in Gallis recipi vetuerit, quamvis idem Senatus hunc librum non modo a Romanis Cenſoribus, ſed etiam Pariſienſibus Theologis rejectum ſupprimi juſſiſſet.

§. LXXXIII.

Franciæ Præſulum epiſtola ad Papam circa quinque propoſitiones.

Interim acrius in Galliis fervebat controverſia circa quinque propoſitiones, in quibus veluti in Synopſi omnia, quæ in Janſenii libro fidei adverſa reperirentur, contineri exiſtimabat Cornetus: Non deerant Janſenii Vindices, qui has propoſitiones a Corneto ad arbitrium ſuum efformatas, verbisque ambiguis, atque ad quemcunque ſenſum flexibilibus ſtudioſe conceptas dicerent: Quoniam vero Facultas Theologica Pariſienſis hanc controverſiam totius Cleri Gallicani judicio relinquendam, anno priori cenſuiſſet, hinc præcipui ex Sorbonæ Doctoribus cum quibusdam Præſulibus, qui tum comitia *Dupin Hiſt. de l'Egliſ. tom. 4.*

Sæc. XVII. A.C. 1650.

Parisiis acturi advenerant, desuper conferebant, quorum tamen unanimis erat sententia, ad dirimendam hanc litem nihil magis expedire, quam summi Pontificis judicium hac in re expetere, præcipue, cum ad eundem jamjam transmissa fuisset censura nuper a Doctoribus pronuntiata, eaque Pontificis jussu a deputatis Examinatoribus discussa & approbata fuerit, quæ etiam ab ipsa quoque Inquisitionis Congregatione absdubio confirmata fuisset, nisi Vincentius Maculanus Cardinalis hujus caussæ conclusionem præpedivisset: Placuit hoc consilium ferme omnibus: mox igitur Haberto Vabrensi Episcopo epistolam componendi, eamque unacum præfata censura ad summum Pontificem dirigendi cura demandatur. Hanc octoginta quinque Franciæ Præsules, quibus postea adhuc tres alii accessere, approbarunt, suisque chirographis munierunt: illam vero P. Jacobus Dinetus ad Præsules tam Parisiis quam alibi degentes detulit: erat autem illius tenor sequens:

Beatissime Pater!

Majores causssas ad Sedem Apostolicam referre solemnis Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri

neri pro jure ſuo poſtulat. Æquiſſime huic legi obſequentes, de graviſſimo circa religionem negotio Sanctitati tuæ ſcribendum eſſe cenſuimus. Decennium eſt, ex quo vehementiſſimis turbis Gallia magno noſtro mœrore commovetur, ob librum poſthumum, & doctrinam Reverendi Cornelii Janſenii Iprenſis Epiſcopi. Tales quidem motus ſedari oportebat tum Concilii Tridentini autoritate, tum Bullæ illius, qua Urbanus VIII. felicis memoriæ adverſus Janſenii dogmata pronuntiavit, & Decreta Pii V. ac Gregorii XIII. in Bajum edita confirmavit. Atque hujus quidem Bullæ veritatem, ac robur novo Diplomate vindicaſti; ſed quia nulli ſingillatim Propoſitioni certa cenſuræ nota inuſta fuit, locus etiamnum aliquis quorumdam cavillis, & effugio relictus eſt. Intercludendum autem penitus ſperamus; ſi, ut precamur S. T. quid hac in re ſentiendum ſit, clare diſtincteque definiat. Obteſtamur ergo, ut has præſertim Propoſitiones, de quibus diſceptatio periculoſior ac contentio ardentior eſt, S. T. expendat, & perſpicuam, ac certam de unaquaque ſententiam ferat.

Sæc. XVII. A. C. 1650.

Poſtea retulerunt quinque illas propoſitiones, quas jam antea adduximus, demum vero Epiſcopi hanc ſuam epiſtolam his verbis abſolverunt: *Experta eſt nuper Beatitudo tua, quantum Apoſtolicæ Sedis in gemino Eccleſiæ capi-*

Sæc. XVII. A. C. 1650.

tis errore profligando valuerit authoritas: continuo ſedata eſt tempeſtas, atque ad Chriſti vocem, & imperium venti & mare obedierunt. Quamobrem flagitamus, Beatiſſime Pater, ut clara firmaque de Propoſitionum iſtarum ſenſu prolata ſententia, cui Reverendus ipſe Janſenius morti proximus opus ſuum ſubjecit, caliginem omnem diſcutias, animos fluctuantes componas, diſſidia prohibeas, Eccleſiæ tranquillitatem ſplendoremque reſtituas. Dum hæc ſpes mentibus noſtris affulget, Sanctitati tuæ multos & proſperos annos, ſæculoque beatiſſimam æternitatem Rex ſæculorum immortalis adjiciat, optamus ac vovemus. Fertur vero, quod Epiſcoporum nonnulli poſtea declararint, quod res contentæ ignari hanc epiſtolam ſignarint, alii vero ceteris complacendi ſtudio ſua chirographa apoſuerint: id tamen certum eſt, quod anno ſequenti die vigeſima ſecunda Februarii Embrodunenſis Archiepiſcopus unacum aliis quinque Epiſcopis Sedis Apoſtolicæ Nuntio declararint, hanc Epiſtolam nomine totius Cleri Gallicani non eſſe ſcriptam: nihilominus perlectis hiſce literis ac ponderata rei gravitate ſummus Pontifex quosdam Cardinales ac Theologos deputare ſtatuit, qui haſce propoſitiones ad rectæ fidei normam examinarent: interim vero in Hiſpania Dominicani & FF. Eremitæ S. Au-

S. Augustini adversus Jesuitarum molimina veram Divi Augustini doctrinam strenue propugnabant. Sæc. XVII. A. C. 1650.

§. LXXXIV.

Turbatæ Anglorum res.

Postquam Belliduces *nomine exercitus* tantam sibi in Regno auctoritatem vindicaverant, ut non modo Regi suo legitimo ferali in pegmate vitam tollere, sed ejectis e Parlamento Presbyterianis, & subrogatis Independentibus supremam sibi solis potestatem, imperiumque attribuerent, Scoti a tam iniquis usurpatoribus pari violentia oppressi haud immerito verebantur: eapropter, quamvis nupera clade attriti, Carolum II. Regem suum absque manifesto periculo armis tueri haud possent, saltem quod novi Parlamenti ausus detestarentur, Anglis & universæ Europæ publico scripto testatum reddere statuerunt, ac paulopost Roberto Duglassio Hagam misso Regem, ut oblatum diadema acceptaret, rogarunt: Carolus vero conditiones nimium duras sibi præscribi veritus, Edinum venire recusabat, in Hiberniam contendere, firmum fixumque habens: ubi vero Ormundi copias a Dublinensi obsidione cum ingenti clade fuisse repul-

Rapin Thoir. l. 22. Clarend. Tomo V. pag. 506.

Sæc. XVII. A. C. 1650.

sas, & Cronwellum hujus Regni Gubernatorem rapido felicitatis cursu plurimas urbes expugnasse inaudierat, ad Cæsaream Insulam profugit; quo comperto Scotiæ Proceres ablegato Georgio Windramo rursus eidem insinuabant, quod cum eo circa conditiones, sub quibus regia potestate potiri posset, agere desiderarent, proin quamdam Belgii urbem, quo Deputati convenirent, nominaret. Carolus igitur Bredam civitatem selegit, quo se die vigesima quinta Martii venturum spopondit: jam antea autem Montrosio Marchioni negotium dedit, ut collectis in Germania copiis exscensionem in Scotiæ Regnum facere tentaret. Interim Regi proponebantur Scotorum conditiones, quarum prima erat, cunctos, qui cum Hamiltono Comite conspirassent, ac nuper a Prædicantibus anathemate perculsi fuissent, Rex a suo quoque consortio excluderet. II. Nationalem conventionem, & solemne fœdus inter utrumque Regnum jurato approbaret. III. Parlamenti acta, quibus præfatum fœdus, Ecclesiasticum Presbyterianorum regimen, Catechismus &c. præscribuntur, rata haberet, eaque tam ipse, quam sui observarent. IV. Consentiret, ut deinceps omnes civiles caussæ a Parlamento, & Ecclesiasticæ a Sy-

a Synodis generalibus deciderentur: Verum Carolus Rex indignum censebat, quod ipse Religionem Anglicanam, quam tamen ejus Pater proprio sanguine tuebatur, ejurare, & fidelitatis conventionem, qua tamen duntaxat subditi erga Regem obstringerentur, jurato firmare compelleretur: Petiit ergo Rex a Scotiæ Deputatis, ut saltem sibi concederent, quatenus Divinum cultum juxta ritum Anglicanum se præsente, tres Sacellani libere exercere possent. Attamen incassum omnia; jam enim Scoti æque ac Angli Regum suorum colla superbo pede calcare assueti erant: interim Montrosius Comes cum recenti milite in Scotiam penetrans, Cathnessiam arcem vi occupabat, promulgato edicto, vi cujus declaratum, se duntaxat fideles Regis subditos protegendi, & Bredanam negotiationem promovendi studio ex Regis mandato arma sumpsisse. Verum hæc agendi ratio tantopere Scotos offendit, ut hi conscriptis sex armatorum millibus exiguum hunc exercitum profligarent, captumque Montrosium suspendio plecterent, aliosque quadraginta Nobiles ejusdem Amicos capite damnarent. Nihilominus Rex signatis suo chirographo conditionibus Haga in Scotiam contendit, non tamen e navi exscen-

Sæc. XVII. A. C. 1650.

Sæc. XVII. A. C. 1650

exscendere permissus, nisi prius conventioni subscripsisset. Tum vero Scoti Proceres externa submissionis obsequia Regi suo profusius impendebant, Hamiltonum vero & Lauderdalum Duces, ceterosque Nobiles Anglos, qui Regem comitabantur, unaomnes relicto solo Buchsio Duce Aula exulare jusserunt: nulli autem Regi magis graves erant, quam Puritani Prædicantes, qui Presbyterianorum sectam commendando, suadendo, & obtrudendo identidem Regis aures & patientiam, intempestivi admodum Didascali fatigarunt, atque Hierarchiam, ritumque Anglicanum proterve Diabolica dogmata appellitarunt, tandem vero ut Rex sese ab importunis hisce inflatoribus liberaret, eorum declamationibus precibusque, invitus licet, se interfuturum promisit.

§. LXXXV.

Scoti ab Anglis cæsi.

Salmon hist. d'Angl. t. 1.

Postquam vero Cronwellus Carolum a Scotis in Regem fuisse proclamatum eumque in Scotiam venisse comperat, veritus, ne ipse tentata in Angliam irruptione Patris sui necem ulciscetur, Parlamentum sibi omnino addictum nullo negotio eo inclinabat, ut

ut in Scotiam bellum inferre decerneret, & Fairfaxio exercitus Imperium abdicante, Cronwellum Anglicis copiis præficeret: Hic ergo contractis viginti armatorum millibus Menſe Auguſto apud Muſſelburgum conſedit haud procul a Scotorum exercitu, qui inter Edinum & Leicham caſtra metabatur: Ardebat Cronwellus pugnandi aviditate, hoſtium tamen caſtris arte & natura munitis territus, poſt velitare certamen, & ſæpius incaſſum tentatam caſtrorum oppugnationem peditatum navibus imponere, & cum Equitatu in Angliam reverti ſtatuit: Eo fine Dumbarum, ubi Anglica claſſis in anchoris hærebat, fugienti ſimilis contendit. Hunc ſtrenue inſequitur Lesleyus Scotici exercitus Dux, duntaxat hoſtis conſilia exploraturus. Inſtant vero, obſecrant illumque importune urgent Prædicantes, ut hoſtem aggrederetur, victoriam omnino certam velut ex tripode vaticinantes. Ergo Lesleyus horum promiſſis deceptus, relictis caſtris Dumbarum verſus movet, quo comperto Cronwellus haud procul Hadingronia aciem explicari jubet: Jam in conſpectu utraque erat acies, cum Scoti moræ impatientes, ſummo diluculo, laxatis equorum habenis in Anglos effunduntur, brevi tamen remiſſo pugnandi ardore

Sæc. XVII. A. C. 1650.

Sæc. XVII. A. C. 1650.

dore in fugam aguntur: pedites vero adeo obfirmato vincendi animo pugnabant, ut ne victi quidem, & trucidatis eorum potiſſimis terga verterent: ubi vero ceteræ legiones ſe ab Equitatu derelictas cernebant, relictis omnibus impedimentis, omnique bellico apparatu Sterlinum profugerunt: Cecidere Scotorum tria ferme millia, captaque ſeptem millia peditum. Inſigni hac victoria potitus Cronwellus, omnes mox copias Sterlino admovit, occupatisque Leitha & Edino Scotiæ Metropoli vexilla Scotis erepta in Regio Weſtmonaſterienſi Palatio affigi, & in tantæ victoriæ memoriam numismata inter generoſos milites diſtribuenda cudi juſſit: Interim Eliſabetha trucidati Caroli Regis Filia Carisbrockienſis carceris ſqualoribus abſumpta die decima octava Septembris captiva deceſſit, quarta Octobris die Neoporti ſepulta, die autem ſexta Novembris Scoti Prædicantes per univerſum Regnum diem feſtum pro expiatione peccatorum, *quæ Rex totaque ejus Familia commiſiſſet*, indixere. Forte Chriſti præcepto, & Evangelicæ legi magis conſonum fuiſſet, ſi præfati Præcones de propria ſua rebellione, Parricidio, aliisque atrociſſimis ſceleribus ſeriam egiſſent pœnitentiam, veraque emendatione

datione populi offensionem reparas- Sæc. XVII.
sent. A. C. 1650.

§. LXXXVI.

Turbæ intestinæ in Galliis continuatæ.

Pax Reginam inter & Parlamentum sancita, sicut maris malacia truculentiorem præsagit tempestatem, ita & in Galliis diuturnioris acerbiorisque mali augurium esse videbatur; cum enim Fundibularii imo ipsa Regina malevolorum susurris delusa Condæum Principem optime meritum, ejusque Fratrem Contium Principem & Longevillanum Ducem captivos ad Vincennensem custodiam abduci jussisset, eadem die Parisiensis populus per universam urbem festivos accendebat ignes, applaudente Bellefortio Duce, & potissimum Radesio Parisiensis Archiepiscopi Coadjutore, qui de Condæo Principe ultionem læsi honoris sumpsisse sibi gratulabatur: Interea tamen Longevillani Ducis Conjux Normanos, incassum licet ad vindictam stimulabat, nec magis prospero successu Burgundi, Andegavenses & Pictavienses Principum libertatem urgebant. Potentius Aquitani a Bullionio Duce animati, necnon Condeæ Matris & Anguinii ejus

La Hode Hist. de Louis XIV. lib. 10. Mottevill. t. 3. p. 366.

Sæc. XVII. A. C. 1650.

ejus Filii lacrimis commoti, Condæi Conjugem velut in triumphum ad Burdegalenſem urbem conducebant, ac Hiſpano ære tria peditum millia, & octingentos Equites conſcribebant, captivorum libertatem armis extorſuri. Ad componendas haſce turbas ipſemet Rex cum copioſo milite advolat, & Burdegalenſibus primo pacem offert, reſiſtentibus vero extremam vim minitatur: His vero cunctas conditiones reſpuentibus Rex Burdegalam cingere ſtatuit: Accerſitur ad hanc obſidionem Melleræus Mareſcallus, cui in expugnandis urbibus ætas illa parem non habuit: ſive autem hic Bellidux cunctantius rem ageret, & fors cum obſeſſis conſpiraret, ſive cives, militesque præſidiarii ultra ſpem & vires urbem, ac Condæam rem generoſius defenderent, obſidio tam lento tamque improſpero procedebat ſucceſſu, ut unius ſuburbii expugnatio octingentorum ſanguine conſtaret, & decimo tertio oppugnationis die haud amplius, quam primo actum videretur. Evaneſcente igitur capiendæ urbis ſpe, & Pariſienſi inſuper Parlamento Burdegalenſibus ſuffragante, Regina tam honeſtas pacis conditiones obtulit, ut etiam jurati hoſtes deſiperent, ni eas acceptarent; præcipue enim Burdegalenſibus

lenſibus conceſſa eſt præteritorum ob- Sæc. XVII.
livio, Condeæ autem, ejusque filio A. C. 1650.
ſeſe Muronium recipiendi poteſtas: factaque Principibus captivis gratiæ libertatisque ſpes. Ad tantam vero indulgentiam Regina flectebatur victoriis Hiſpanorum; hi enim inteſtinis Galliæ tumultibus freti, in Picardiæ finibus Capellam, Muſomum, Caſtelletum, Populonium, & Portum-Longum in Ilua Inſula, quæ urbes olim Gallis multo ſanguine ſteterant, exiguo temporis ſpatio expugnarunt: His malis acceſſit quoque defectio Turrenii Mareſcalli, qui, poſtquam incaſſum Principes liberos dimitti efflagitaverat, eorum libertatem armatis precibus exorans, ad Leopoldi caſtra cum ſuis copiis tranſiit, ac Rethelium urbem a Regiis obſeſſam liberare ſtatuit, infauſto licet ſucceſſu; victus enim a Mazarino, ejusque Ductoribus, cæſis ſuorum bis millibus aufugere coactus eſt. Nihilominus Hiſpanis in Campaniam irrumpentibus, ipſe tria Equitum millia Vicennas emiſit, Principes a ſua cuſtodia erepturus: Re autem mature detecta capti ex caſtro Vicennarum, Marcuſium primo, deinde in arcem Portus gratiæ translati ſunt, fruſtra obſiſtentibus Turrenio, & Nemorſio Duce: inde vero Condæi Mater tam intimo doloris ſenſu

Sæc. XVII. A. C. 1650 afficiebatur, ut die secunda Decembris anno ætatis quinquagesimo septimo decederet.

§. LXXXVII.

Anni Sacri festivitas Romæ celebrata.

Postquam Innocentius X. Pontifex Maximus jam anno priori missis in omnes Christiani Orbis partes Literis Apostolicis Catholicos ad celebrandam anni Sacri solemnitatem Romam invitaverat, hoc anno tam ingens Principum, Nobilium, omnisque conditionis hominum concursus erat, ut ad victum necessaria, etsi ingenti copia undique adveherentur, vix non deficerent, simulque pro alendis pauperibus Romam peregrinantibus, exhausto Nosocomiorum ærario æs alienum contrahere, necesse esset: unde patet, quam insulsa, mendaxque sit hæreticorum calumnia, qua Pontifices duntaxat ad locupletandam urbem, corradendasque divitias Jubilæa Romana excogitasse comminiscuntur. Quoniam vero adhucdum inter Hispaniæ & Franciæ Reges bellum magno utrinque furore agitabatur, hinc Pontifex, atque Italiæ Principes sedulo prospexerant, ut tutum, commodumque iter peregrinanti-

nantibus præstarent: Enituit quoque erga pauperes peregrinos eximia Cardinalium, ceterorumque Principum liberalitas. Sæc. XVII. A. C. 1650.

§. LXXXVIII.

Principum, atque Illustrium obitus.

Clausit hoc anno extremum diem Ferdinandus Bavariæ Dux ac Colonienſis Archiepiſcopus, & Sacri Romani Imperii Elector. Hic anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo ex Guilielmo Bavariæ Duce & Renata Lotharingia natus, poſt Erneſti Patrui obitum anno hujus ſæculi duodecimo Colonienſem Archiepiſcopatum, & poſtea Leodienſem, Monaſterienſem, & Hildesheimenſem, & Paderbornenſem Epiſcopatus obtinuit, unde per jocum Quinque-Eccleſienſis Epiſcopus nominabatur, omnes tamen haſce Eccleſias per annos fere octo & triginta verus Paſtor paterna prorſus ſollicitudine rexit, ac Clerum habitis Synodis Diæceſanis, ac ſaluberrimis præceptis, necnon populum verbo & opere ad meliorem frugem reduxit. Succeſſorem habuit Maximilianum ex fratre Alberto Nepotem, Coadjutorem ſuum: Monaſterienſem vero Chriſtophorus Baro de Gehlen, & Paderbor-

Jæger. hiſt. Eccl. l. 10. cap. 1. Bougeant Hiſt. Belitric. tom. 4. pag. 19.

Sæc. XVII. A. C. 1650.

nensem Theodorus de Reck obtinuit. Eodem anno, quo Guilielmus II. Princeps Orangius ac fœderati Belgii Gubernator, cum se populari Regimini subjectum esse doleret, instigante Maria Angli Regis Filia ac Conjuge sua, supremum imperium sibi asserere affectabat, & propterea Amstellodamenses, qui eidem potentius restiterant, armis subigere parabat, die sexta Novembri, propinato, ut creditum, veneno, Hagæ Comitum vitam, amplioris que Regiminis spem amisit, relicta Vidua prægnante, quæ octiduo post enixa est Filium Guilielmum III. quem ejusque posteros Cronwellus tertio post anno a Gubernatoris munere in perpetuum excludi voluit. Decessit etiam Parisiis Dux Engolismensis Caroli IX. Galliarum Regis Filius annos natus octoginta octo: ibidem quoque Claudius Memmius Comes Avaussius mortalitatem exuit, qui Regis Gallici nomine ad pacem Monasterienſem ablegatus, a Servientio ejusdem Legationis socio tot criminationibus obrutus fuit, ut suo munere privatus Osnabruga ad suas ditiones secedere juberetur, ab Aulæ accessu prohibitus, eoquod Cardinalitiæ dignitatis spe fascinatus, ut defensæ Religionis gloriam aucuparetur, neglecto rei Gallicæ studio

dio Romanæ Curiæ utilitatem procuraſſet, Suecosque tanquam extirpandæ fidei Catholicæ ſtudioſos depinxiſſet. Sæc. XVII. A. C. 1650.

§. LXXXIX.

Gaſpar Mattheius Cardinalis mortuus.

Hoc item anno Gaſpar ex nobiliſſima Mattheiorum ſtirpe progenitus, die nona Aprilis Romæ obiit. Erat is Philoſophicis ac Theologicis diſciplinis egregie imbutus, qui demum Juriſprudentiæ laurea decoratus, a Paulo V. ad varia, eaque oneroſa Romanæ Curiæ officia adhibebatur, quibus tamen ſumma integritatis laude defunctus, primo Urbinatis Vice-Legatus, & in Æmilia Commiſſarius Generalis, poſtea Athenarum Archiepiſcopus, & denique in Germania Sedis Apoſtolicæ Nuntius nominabatur; inde vero reverſus ab Urbano VIII. Cardinalium Collegio cooptatus, in variis Congregationibus ſuæ doctrinæ ac ſolertiæ præclara edidit ſpecimina: tandem vero laboribus fractus, gravibusque ac diuturnis morbis conſumptus, anno ætatis ſexageſimo tertio rebus humanis valedixit. *Ughell. Ital. Sacr.*

Sæc. XVII.
A. C. 1650.

§. XC.

Marii Theodoli Cardinalis obitus.

Ciacon. in vita Urban. VIII. Guald. Prior. in hist. Ferd.

Hunc eadem mortis necessitate paulopost sequebatur Marius Theodolus Nobilis Romanus, qui confecto feliciter studiorum curriculo Doctoris honores emeritus, Romæ Abbreviator Apostolicus, Cameræ Clericus, & Auditor renuntiabatur: demum annonæ Præfecturam adeptus, cuncta, quibus onerabatur, munia tam singulari integritatis, justitiæ, & dexteritatis encomio obibat, ut a summo Pontifice in Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & a Franciæ Rege in Gallici Regni Protectorem seligeretur; demum Immolensi Episcopatu honoratus, hanc Ecclesiam post unius anni spatium mortis invidia dimittere cogebatur; anno enim quadragesimo nondum expleto die vigesima septima Junii decessit, in tituli sui Ecclesia ad S. Alexium sepultus.

§. XCI.

Cæsaris Montii Cardinalis extrema.

Maracc. in Purp Mar. Vitaleon. de domo Lauret.

Ex Purpuratis hoc anno denatis tertius erat Cæsar Montius patria Mediolanensis, qui nequaquam Patronorum favore, sed proprii meriti suffragio

gio ad Protonotarii Apoſtolici, Reſe- Sæc. XVII.
rendarii, & Prælati honores aſcende- A. C. 1650.
rat, ac paulopoſt ſermonis ſui affabilitate, vultus ſerenitate, æquitatis ſtudio, laborisque aſſiduitate cunctis acceptiſſimus, ad ampliora dignitatum munia trahebatur. Demum variis Congregationibus præfectus, ac S. Officii Aſſeſſor, necnon Hieroſolymitanus Patriarcha, & Hiſpaniæ Legatus ac Cardinalis ab Urbano VIII. Papa renuntiatus, mortuo Friderico Borromæo ad Mediolanenſem Archiepiſcopatum ſuffectus eſt, quam Eccleſiam verus Paſtor, pauperumque Pater nunquam deſeruit, ſed gregem ſuum rara vigilantia, pietatis exemplo, & uberrimo Sacræ doctrinæ pabulo refecit usque ad extremum vitæ ſuæ diem, qui erat decimus ſextus Menſis Auguſti, poſtquam quinquaginta ſeptem peregrinationis ſuæ annos numeraverat. Eminuit in eo pietas erga B. Virginem, cujus Sacras ædes non modo Matriti & Toleti, ſed etiam Laureti ac in Monte Serrato ſæpiſſime ac religioſiſſime inviſerat, ſimulque Eccleſiam Cænobiumque Patrum Carmelitarum Diſcalceatorum ſub titulo B. Virginis Montis Oliveti de Conceſſa in Mediolanenſi ditione ſuis ſumptibus extruxit.

Sæc. XVII. A. C. 1650.

§. XCII.

Antonii de Aragonia Cardinalis deceſſus.

Ciac. in vita Innoc. X.

Poſtremus inter Cardinales defunctos erat Antonius de Aragonia Hiſpanus, qui ad Philippi IV. Regis preces Cardinalis Diaconus nominatus, eidem Regi, necnon Sacræ Inquiſitioni, & demum ſupremis Ordinum Senatibus a conſiliis erat. Inclaruit magis ſingulari in Deum pietate, quam Regio, unde deſcenderat, ſanguine, majusque Romanæ Purpuræ ornamentum attulit, quam ab ea recepit; quippe nonniſi per quinque Menſes & viginti quatuor dies hac dignitate fruebatur, mortuus in Hiſpaniis die octava Octobris. Jam antea die decima nona Septembris Innocentius X. Pontifex alium inter Cardinales cooptavit Camillum Aſtallium patria Romanum, qui ex Apoſtolicæ Cameræ Clerico Presbyter Cardinalis S. Petri in Monte aureo renuntiabatur.

§. XCIII.

Synodi Diœceſanæ Gandavenſis decreta.

Hoc

Sæc. XVII. A. C. 1650.

Hoc item anno Antonius Trieſtus Epiſcopus Gandavenſis Diæceſanam celebrabat Synodum, in qua præter plura alia minus ſingularia ſancitum, ut illi, qui ad emittendam fidei profeſſionem adſtricti ſunt, eam non emittant per alios, ſed per ſeipſos, nec etiam ullus ex Sacra materia cujuscunque Sacramenti aliquid tradat alicui, vel tradi permittat ſub obtentu medicinæ, vel maleficii tollendi, neque ipſe Parochus ad alium uſum ea applicet, niſi ad quem ab Eccleſia deſtinata eſt. Monuit quoque Synodus, ut quamvis ſponſalia, abſente Parocho, valeant, ſemper tamen coram proprio ſaltem alterius contrahentium Parocho & duobus teſtibus contrahantur, prohibuitque, ne quis Concionatorum vel Confeſſariorum aliter docere præſumat, eorum tamen nullus ejusmodi ſponſalibus aſſiſtat, quæ in tabernis, aut aliis locis minus honeſtis contrahuntur. Præcepit inſuper Synodus, ut claves Tabernaculi SS. Sacramenti in monaſteriis a Superiore cuſtodiantur, nec ulli unquam Laico committantur, nec in ſummo Altari, vel Sacriſtia, vel apud alium in S. Ordine non conſtitutum relinquantur, & Sacerdos Miſſam celebraturus curet, ut vino puro de vite ſibi noto, non vero Hiſpanico

Hartzh. acta Concil. German. tom. 9. pag. 696. Caranz. ſumma Concil. tom. 4. pag. 460.

Sæc. XVII A.C. 1650. vino forte adulterato, vel alio simili liquore incerto, & incognito utatur.

§. XCIV.

Innocentii X. summi Pontificis Constitutiones.

Præter gravissima Ecclesiæ negotia singulari studio Innocentius X. Papa disciplinam Ecclesiasticam promovere, irrepentesque corruptelas e medio tolere satagebat, hanc in rem editis pluribus, iisque saluberrimis Constitutionibus; cum enim probe compertum haberet, quod in Episcoporum cæremoniale a Clemente VIII. Papa correctum progressu temporis plurimi errores & mendæ typographorum incuria irrepserint, hinc illud a quibusdam Cardinalibus Virisque eruditis emendari præcepit, atque ab iis recognitum confirmavit, illiusque usum illibate servari jussit. Die autem vigesima nona Octobris Constitutionem edidit, vi cujus Ordinem sancti Basilii de Armenis suppressit, eoquod horum Religiosorum numerus vix quadraginta excederet, ac ipsimet animis adeo discordes essent, ut simul religiose convivere, seque invicem sufferre minime possent, ac propterea plurimæ rixæ, scandala, vulnera, veneni propinationes,

nes, & cædium machinationes peractæ fuissent. Sæc. XVII. A. C. 1650.

§. XCV.

Quædam Sacrarum Congregationum decisiones.

Pari vigilantia Sacræ Congregationes Romanæ plura ad Cleri populique utilitatem decreta condiderunt, & quidem die septima Januarii Sacra Episcoporum Congregatio statuit, ut Regulares, qui ad sæcularium Confessiones approbati Sacramentum Pœnitentiæ administrant Personis in propriis earum domibus, nisi relinquant schedam vel notificent Parochis, ab audiendis confessionibus ipso facto sint suspensi: Ejusdem quoque Mensis die vigesimo octavo, eadem Congregatio sustulit abusum sepeliendi defunctos privatim, sine lumine, Cruce, & Parocho, prohibuit quoque die decima tertia Maij, ne Clericus in sepulcro Majorum sepeliatur, quando in Cathedrali vel Matrice Ecclesia adest proprium Clericorum sepulcrum a laicalibus segregatum: Pariter ex voto ejusdem Congregationis Innocentius X. Papa decidit, quod Sedis Apostolicæ Legatus non se ingerat in materiis spiritualibus, quas Synodus Tridentina Ordinariis *Decis. S. Congregl Episc. Rit. &c.*

Sæc. XVII. A. C. 1650.

nariis remittit, uti est approbatio Confessariorum &c. Denique Vigilienſis Epiſcopus, ejusque Canonici ſupplicarunt declarari, ubi & quomodo incedere debeant Cantores in ſupplicatione Corporis Chriſti, aliisque ſolemnitatibus; ad quod dubium Sacra Rituum Congregatio die octava Octobris reſpondit ſervandum eſſe Cæremoniale Epiſcoporum, & tum Cantores ſuperpelliceo indutos incedere debere.

§. XCVI.

Scriptorum quorumdam Catholicorum opera & obitus.

Dupin Bibl. Nouv. des Aut. Eccl. tom. 17.

Inter Scriptores Eccleſiaſticos Religione Catholicos, qui hoc anno obiere, ſuis lucubrationibus celebres ſeſe reddiderunt præprimis P. Guilielmus Gibieuf Sorbonæ Doctor, qui tractatum de libertate Dei & Creaturæ edidit, hanc tamen nequaquam in indifferentia conſtituit: obiit Maglovii die ſexta Junii. II. Joannes Rivius Ord. FF. Eremitarum S. Auguſtini, Lovanienſis Doctor, qui vitam Divi Auguſtini ex ejusdem S. Doctoris operibus, aliisque coævis Autoribus collectam ſcripſit, propterea ſummis laudibus celebratam, eoquod illa non modo hujus Sancti geſta, ſed etiam exactam

aftam Manichæorum, Donatiſtarum, & Pelagianorum Hiſtoriam complectitur: Vulgaverat adhuc idem Author tractatum de Scriptoribus ſui Ordinis, necnon Diarium obſidionis Lovanienſis & Zodiacum Myſticum. III. Franciſcus Chriſtophorus Comes de Khevenhiller deſcripſit tomis novem Annales Ferdinandeos, & Effigies. Deceſſit meritis plenus die decima tertia Junii anno ætatis ſuæ ſexageſimo primo. IV. Scævola de Sainte Marthe prælo ſubjecit Hiſtoriam Genealogicam Franciæ, & Domus Bellovacenſis: ſcripſit quoque Galliam Chriſtianam, quam ejus Filii poſtea typis vulgarunt. Mortuus eſt Pariſiis die ſeptima Septembris. V. Joannes Arnoldus Corvinus, qui ex Lugdunenſi Prædicante Catholicus Amſtellodami factus edidit defenſionem ſententiæ Arminii de Prædeſtinatione, libero arbitrio & gratia Dei, ſummarium jurisprudentiæ Romanæ, aliaque juridica opera. VI. Emanuel Faria, qui diſcurſus morales & politicos, necnon Sinarum Imperium, epitomen Hiſtoriæ Luſitanæ aliaque opuſcula publicæ luci dedit. VII. Renatus Carteſius, qui præter Mathematica edidit epiſtolas, & tractatum de paſſionibus animæ. VIII. Franciſcus Florens elucubravit tractatum de origine, &

Sæc. XVII. A. C. 1650.

Sæc. XVII. A. C. 1650.

& auctoritate juris Canonici; de methodo collectionis Gratiani & Decretalium, necnon de recta juris Canonici discendi ratione. IX. Paulus Duram Barcinonensis Episcopus, scripsit de conditionibus & modis impossibilibus contractui & testamento adscriptis, necnon decisiones Rotæ Romanæ. X. Joannes Baptista de Marinis ex Ord. FF. Prædicatorum composuit tractatum de Conceptione B. V. varias epistolas, & Indicem librorum prohibitorum. XI; Antonius de Pazzi ex eodem Ordine scripsit tractatum de libertate Ecclesiastica, alium de vitiis & virtutibus, necnon de attributis Divinis præter plura alia. XII. Petrus Dogonellus Jesuita edidit tractatum de Indulgentiis, Monita Christiana & speculum Divinum. XIII. Andreas Boeye pariter e Societate, qui posteris reliquit vitas Sanctorum conjugatorum & devotum Patremfamilias. XIV. Balthasar Corderius itidem Socius scripsit catenam Græcorum Patrum, Expositionem Græcorum Patrum in Psalmos, Symbola eorundem in Mathæum, Jobum elucidatum, & S. Dorothei Institutiones Asceticas præter alia nonnulla. XV. Laurentius Biffius Clericus Regularis Theatinus, qui Principem Christianum, triumphum paupertatis

tatis S. Caroli, Divinum Agnum ſtantem & occiſum, orationes Academicas, funebres & Panegyricas prælo ſubjecit. Sæc. XVII. A. C. 1650.

§. XCVII.

Quidam Scriptores Acatholici hoc anno defuncti.

Ex Proteſtantibus nonnulli hoc anno calamum cum vita poſuere, quorum lucubrationes præcipuas recenſere lubet, & quidem I. Joannes Rothmolerus ſcripſit Oeconomiam Sapientiæ, Sciagraphiam Papismi, Calvinismi & Photianismi, Explicationes variorum nominum, Conſiderationes de Providentia Dei, & diſputationes de neceſſitate bonorum operum. II. Joannes Cothmannus edidit Duellum Euchariſticum, defenſionem de matrimonio comprivignorum, deſtructionem fundamenti Papatus contra Schillerum, & tractatum de prædeſtinatione. III. Michael Behm elucubravit tractatum de Sacramento Baptismi, de ſervo arbitrio, & de ſenſu vocis Anaſtyſis. IV, Ludovicus Princeps Anhaltinus ſcripſit de Senioribus, coronatum Davidem, meditationes de brevi & diuturna vita &c. V. Joannes Prideaux edidit Apologiam pro Caſaubono, lectiones

Freher Theatr. Vir. erud. p. 1. ſect 3. Witt. mem. Theol.

Sæc. XVII. A. C. 1650.

ctiones decem, totidem Religionis capita, manuductionem ad Theologiam Polemicam, Synopsin Conciliorum, Eloquentiam Sacram, pluraque alia. VI. Antonius Gariſſoles typis vulgavit tractatum de imputatione peccati Adami, & de Chriſto Mediatore. VII. Henricus Tozer ſcripſit de dictis & factis Chriſti, directorium piæ vitæ, & varias conciones.

§. XCVIII.

Conventionis Norimbergenſis exitus.

Theatrum Pac. p. 283.

Poſtquam igitur Cæſaris, Sueciæ Reginæ, aliorumque Principum Legati Norimbergæ congregati non modo Pacem Weſtphalicam ratam habuere, ſed inſuper varia diſſidia circa bonorum reſtitutionem, copiarum exauctorationem, & Gallorum Suecorumque ſatisfactionem compoſuerunt, tandem hoc anno die vigeſima ſexta Junii ſupremi Belliduces plena agendi facultate inſtructi, Octavius Piccolominæus Cæſaris nomine, & pro Regina Sueciæ Carolus Guſtavus præſentibus & conſentientibus Electorum, Principum, Statuumque Legatis principalem conventionem circa præfatæ pacis executionem concluſerunt, eamque ſuo chirographo & ſigillo munierunt.

§. XCIX.

Sæc. XVII.
A. C. 1651.

§. XCIX.

Erneſti Haſſiæ Landgravii anxietas circa ſectæ ſuæ veritatem.

Jam dudum Erneſto Haſſiæ Landgravio ſuſpecta erat veritas ſectæ Lutheranæ, quapropter ſua dubia atque anxietates non raro ſuis exponebat Prædicantibus, a quibus tamen nonniſi verba, & jejuna tulerat reſponſa: Augebatur tamen adhuc magis in hoc Principe indagandæ veritatis ſtudium, poſtquam anno hujus ſæculi quadrageſimo octavo a Lamboyo Cæſareo Belliduce prope Geiſſeckam captus fuerat, nacta enim cum Viris eruditis Religione Catholicis conferendi occaſione ſe a teneris per Præcones ſuos deceptum, ac mendaciis, jactatisque in avitam Fidem convitiis præventum fuiſſe, haud obſcure cognoverat; ne vero ad deponendum errorem inconſulta levitate permotus crederetur, ſepoſito omni partium ſtudio non modo Catholicorum libros, ſed præcipuos etiam Lutheranæ ſectæ Authores Polemicos matura ſolertia pervolvit, ac inſuper conventum quorumdam ex Theologorum præcipuis Francofordiæ celebrandum indixit: cum autem unacum Aula ſua eo contendere jamjam pararet,

Acta diſput. Rheinfelſ. Relat. Act. Rheinf. Anti-Valerian.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

plures accepit literas, quibus Prædicantes obtentis variis excusationibus publicam disputationem cum Catholicis declinabant, uti ipsemet Landgravius conqueritur in iterata sua ad Francofordianos Præcones data epistola, quam, quia totam hujus negotii seriem, ac privati colloquii argumenta, modumque complectitur, huc integram adducere operæ pretium erit.

§. C.

Ejusdem Landgravii epistola ad Prædicantes ad congressum Francofordiensem vocatos.

Annus jam agitur, cum nostræ ætatis vigesimo septimo nondum completo, proculdubio non absque singulari Dei providentia, scrupulos quosdam & dubia in Reformatæ Religionis dogmatibus concepimus. Inter quæ hæc præcipue digna consideratione occurrebant; quod nimirum, quisque e Sacro textu de doctrina fidei censere possit, tametsi ea sub anathemate proponatur a Concilio vere generali: hoc enim scrutinium nos quidem experiebamur impossibile. Deinde, quod Sacra Scriptura in fidei essentialibus sit clara, quam tamen nobis etiam in illis obscuram esse sentiebamus. Et quod Ec-

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Ecclesia a. 1400. circiter annis admiserit plerasque hæreses, quam Ecclesiam nos in sacris Litteris scimus appellari columnam & firmamentum veritatis. Itaque constituti in illa ambiguitate, non cessavimus per integrum annum, inter tot alia negotia, itinera, & undique nobis satis ingruentia impedimenta summo ardore in id incumbere, ut sepositio omni partium studio, aptum aliquod, & congruum medium indagandæ veritatis inveniremus. Igitur supplicibus precibus implorato Numinis auxilio, omne id tempus, quod noctu atque interdiu etiam cum detrimento aliarum maxime urgentium occupationum nobis vindicare potuimus, unice in assiduam sublimis hujus materiæ disquisitionem impensum est. Quem in finem non tantum e Catholicorum partibus Perronium, Bellarminum, Torrensem, Speculum veritatis Brandeburgicum, Cottonum, Veronum, Forerum, Canisium, Coccium, Animadversiones Moguntinorum in Crocium, Valerianum, Keddium, Walenburgicos, & aliorum scripta; sed & contrariæ partis assecias, Lutherum, Calvinum, Blondellum, Mornæum, Molinæum, Dailleum, Proselytum, Mestresatum, Drelincurtium, Crocium, Calixtum, Menzerum, Hundium,

Sæc. XVII. A. C. 1651.

dium, Haberkornium & Marc. Antonium de Dominis, secundum tempora & nostri ingenii vires consuluimus super articulis præcipue controversis. Ita ut illi parum benigne de nobis sentiant, qui affirmant, quod Catholicorum tantum, nullos autem secus sentientium libros evolvamus, & quod cum Protestantibus Theologis sermones nobis non sint, sed cum solis Catholicis. Quamvis enim eo tempore, cum in aula Cæsaris versaremur, assidue frequentaverimus conciones de præcipuis fidei controversiis a Reverendo P. Alphonso Aymono Ordinis Eremitarum S. Augustini, habitas necnon casu incideri-mus in Rev. P. Valerianum Magnum Capucinum, quem unicum deinde ex Catholicis Vienna accivimus formaliter consulendum: quamvis etiam cum eruditis quibusdam Societatis Jesu Patribus in transitu & itinere, cum Walenburgicorum autem fratrum natu majori semel tantum Coloniæ collocuti fuerimus; nihil tamen hoc impedivit, quo minus frequens nobis commercium intercesserit cum aulæ nostræ Concionatore Adolpho Fabritio; sicut & prout tempora ferebant, cum Blondello, Hundio, Feurbornio atque aliis hac de materia egimus, etiam per literas, nulla unquam occasione spreta aut

aut intermissa, quæ quacunque tandem ratione lucem nobis aliquam, aut documentum aliquod præbere potuisset. Sæc. XVII. A. C. 1651.

Verum, tametsi tot Autorum actione & familiari colloquio haud parum profecerimus, intelleximus tamen nihil fore convenientius, quam si præcipuarum partium insignes Theologi in una civitate nobiscum congregati, niterentur supradictos illos scrupulos animo nostro eximere, secundum propria cujusque principia. Quam ob causam etiam ad honorandos & dilectos Cognatos nostros, Brunsvicenses & Luneburgicos Duces, tum ad Hassiæ Landgravios, atque ad tres in illorum ditione & ministerio degentes præcipuos Theologos, peculiares literas die 29. August. stili vet. dedimus, haud dubii, utrinque nos voti compotes & sperati inde fructus participes fore; utpote qui aptiorem congressui isti locum non inveniebamus, quam Francofurtum: modus autem tractandi talis erat, ut nulli partium merito suspicionem, aut damnum aliquod movere potuisset. Acta enim hujus conventus typo publicanda, proditura erant in theatrum orbis, citra suspicionem falsificati protocolli: partes autem dissidentes congregatæ in eadem urbe poterant experiri, quid privata colloquia possent conferre huic

Sæc. XVII. A. C. 1651.

dissidio componendo, & tollendis iis scrupulis, quibus vehementer excruciabamur: hæc enim hactenus inassueta ratio disputandi sola potis est excludere illa incommoda, quæ sæpius inter abreptos amore partium & contradicendi fervore colloquentes alias oriri solent. Ita ut ad istum quidem modum non temnendum inde emolumentum sperari, & nobis ante exordium Anni M. DC. LII. in tam arduo negotio non tantum lux aliqua alluceſcere, sed & aliis, pro honore Dei & confessione veritatis studiosis hominibus satisfieri potuisset. Quod equidem tam certo nobis promittebamus, ut etiam sæpius inter fortuitos sermones, dum quidam Theologos illos haud venturos esse ariolari, & per conjecturas asserere niterentur, contrariam sententiam non veriti fuerimus propugnare; præclare enim semper sensimus de eorum eruditione, Zelo salutis animarum, & decoris propriarum Ecclesiarum, necnon de eorundem benevolentia erga personam nostram, quam perniciosissime periclitari arbitrabantur.

Interea, cum a Senatu Francofurtensi responsum nobis venisset, quo urbem suam huic congressui patere significabatur, nosque jam in procinctu essemus, illuc cum aula nostra transmigrandi,

grandi, tales tandem literas accepi- Sæc. XVII.
mus, quæ nos ſpe præconcepta fere A. C. 1651.
everterunt; quarum tenorem hic inſe-
rere viſum fuit.

Dn. Georgius Haſſiæ Landgravius literis ſuis primo Septembris exaratis, tertio ejusdem die nobis exhibitis, ita inquit: Quandoquidem ſtatuerit hac de re deliberare, & cum aliis etiam communicare, ideo ſe propediem ſententiam ſuam deprompturum eſſe.

Domini Guilielmi Haſſiæ Landgravii reſponſum nono Septembris datum, & decimo ſexto ejusdem die Düſſeldorpii tum temporis nobis redditum, ſequentia habet. Quemadmodum e re viſum eſſet, cum Dn. Georgio & Hermanno Landgraviis Haſſiæ, tum etiam cum Brunsvicenſibus & Luneburgicis Ducibus in negotio tam arduo deliberare, atque illorum prudentiſſimum judicium exquirere: ita nobis ingratum non fore, ſi certam & determinatam ſuam declarationem eousque ſuſpendere cogeretur.

Porro Dn. Landgravius Georgius iterato a nobis requiſitus, die ſexto Octobris reſcribit, quod vigeſimo poſt ejusdem hic traditum, ita ſe habet. Sibi quidem cauſſas ſatis prægnantes non eſſe, quo minus ablegatione ſui Superintendentis D. Haberkornii nobis

Sæc. XVII. A. C. 1651.

gratificari velit. Cum tamen res sit magni momenti, in qua absque prævia communicatione cum suæ religionis consortibus, inprimis vero cum Dn. Electore Saxoniæ, ægre quicquam decernere velit; ideo nobis disciplicaturum non esse, quod ultimam suam declarationem tantisper differat, donec consilium id desideratum intra breve fortassis temporis spatium, sibi venire possit. Pollicebatur tamen ibidem, se Superintendenti suo ad privatam colloquutionem veniendi semper potestatem facturum esse.

Ad eundem quoque modum Dn. Landgravius Guilielmus literis iterato, die septimo Octobr. datis, & decimo quarto ejusdem nobis exhibitis, dicit: se nec a Brunsvicensium Ducibus, nec a Landgravio Georgio ullum adhuc ea de re responsum accepisse; velle se iterum illos monere, & quæcunque inde acceperit, nulla interposita mora nobis transmittere; in reliquis vero circa rem tanti ponderis se ita gerere prout boni publici necessitas id esset flagitatura.

A Brunsvicensium & Luneburgensium Ducibus nulla adhucdum plane nobis responsa venere. Trium autem requisitorum Theologorum responsa sequentis sunt tenoris.

D. Cro-

D. Crocii ſeptimo Septembr. die ſcriptum & 16. ejusdem nobis redditum ita habet. Etiamſi futura diſceptatio, ad iſtum, qui propoſitus ſit, modum, multa ob prægnantiſſimas cauſſas & circumſtantiarum interventum, non careat difficultate, ipſe quoque tanquam unicus Caſſellis Theologiæ Profeſſor præter publicas lectiones, duobus inſuper ſtudioſorum collegiis, atque aliis magnopere neceſſariis laboribus diſtractus, huic operæ ſatis commode vacare non poſſit. Nolle ſe tamen, ſi & alii pariter invitati compareant, nobis immorigerum eſſe, ſed ad præſtitutum tempus atque locum ſe ſiſtere, modo id fiat Principis ſui, Domini Landgravii Guilielmi juſſu, atque voluntate, & Deus in bona corporis valetudine ipſum tueri velit. Sæc. XVII. A. C. 1651.

D. Haberkornius in literis 17. Septemb. ſcriptis, primo autem Octobris die nobis traditis, ita loquitur. Ex partibus illorum, qui puræ Lutheranorum religioni addicti ſint, neminem quidem fore, qui non auſurus ſit, in bene ordinato, atque frugifero colloquio comparere, atque illic divinum honorem & doctrinam e Sacra Scriptura contra tenebras Papatus aſſerere. Sibi autem negotium hoc arduum in Principis ſui Domini Landgravii Georgii arbitrio relinquen-

Sæc. XVII A. C. 1651. linquendum esse, cujus nutum atque voluntatem, ad quævis obsequia paratissimus excepturus sit.

D. Calixtus responso suo in festo S. Michaelis dato atque nobis 20. Octobr. die tradito hæc significat. Se de instituto colloquio non solum a nobis, sed & suis a Principibus per literas fuisse certiorem factum, his se respondisse secundum formulam, quam literis suis ad nos inseruisset, scilicet se a nobis præterita æstate fuisse requisitum de instituendo colloquio cum P. Valeriano, cujus tractatum de regula credendi accepisset a nobis, se quoque non detrectasse disputationem, aut per suas rationes privatas recusasse locum, tametsi sit extra Ducatum Brunsvicensem. Cæterum negotio dilato ad hanc asperiorem anni ætatem, haud congruam senio & imbecillæ valetudini suæ, & alias ob causas, hunc congressum ita abnuere, ut tamen sit promptus, si accesserit Principum suorum voluntas, proposito interea per tabellarios agendi modo. Nobis vero idem D. Calixtus scribit in hunc modum. Principibus suis hoc dubium suboriturum esse, an e re sit, ut ipse cum aliis duobus diversa sentientibus sociari debeat, uno quidem Reformato, altero autem dogma Ubiquitatis professo. Dein sibi quo-

quoque innotuisse, quod scripto quodam ab Haberkornio hostis Dei appellatus fuerit, ideo malle se solum, quam tali in consortio huic rei vacare. Nec aliud magis aptum remedium perspicere, quam ut per commeantes hinc atque inde nuncios agatur, qui singulis septimanis argumenta, & cujusque partis responsa ferre atque referre possint; se tamen nihilominus semper præsto fore, ut se sistat, quandocunque id nobis placuerit. Præterea idem ille Princeps Georgius Hassiæ Landgravius non ita pridem peculiari scripto, 24, die Octob. dato nobis significavit: Quandoquidem haud libenter aliquid intermissurus sit, unde nobis in hoc religionis negotio qualiscunque satisfactio fieri possit: ideo se Superintendenti suo D. Haberkornio jam tum per literas mandasse, ut Reinfelsam ad nos veniat, quandocunque id nobis visum fuerit, tum ut nobiscum, tum etiam cum Patre Valeriano coram colloqui possit. Sæc. XVII. A. C. 1651.

Itaque ex his omnibus non sine animi ægritudine perspeximus, tanto Zelo a nobis susceptum negotium pene irritum fore, in integros enim menses dilata responsa, eaque tandem dubia & nihil determinantia, hunc nobis metum injicere merito potuerunt. Sane dispu-

Sæc. XVII A. C. 1651. disputabunt plerique, imputentne has remoras conscientiæ de doctrina propria parum firma. Equidem credimus quod nullam forte rationem satis validam invenient, tam æquas & nemini plane damnosas conditiones repudiandi; maxime dum ex parte Catholicorum Valerianus senio confectus, & ex tenore sui instituti nudipes, jejuniisque actualibus maceratus una cum duobus Patribus ejusdem ordinis ultro accurrat a nullo Catholicorum Præsulum præpeditus. Fortassis existimantur desperasse de nostra constantia in doctrina reformata, aut si nos jam pro Catholico habent, de reditu ad Ecclesiam reformatam, atque eo titulo abnuere congressum Theologicum: Sed obstat Pastor Evangelicus, qui dimissis nonaginta novem ovibus perquirit unam illam, quæ jam tum perierat: Accedit & dignitas Ecclesiastica, quæ poscit fidei luculentiorem defensionem iis temporibus ac circumstantiis, quibus contrario exemplo concutitur. Hæc & similia passim objiciuntur; nos vero existimamus, Principes cognita trepidatione suorum Theologorum prudenter judicasse, rem hanc exigere discussionem universaliorem; Theologis vero, præter alia displicuisse, quod illos delegerimus, qui invicem diffideant, & illos exhor-

ruisse

ruisse proprias rixas exorituras, dum nobis in fide titubantibus opitulari conarentur. Talia vero nos prævidere haud potuimus, simpliciter persuasi, atque etiam in literis nostris aperte professi, quod crederemus omnes illos tres Theologos, tanquam in uno themate contra autoritatem & infallibilitatem Romani Pontificis & Conciliorum concordes, nequaquam ad ejusmodi diverticula inter se pugnandi secessuros, sed ut uno tramite ad scopum contenderent allaboraturos esse. Fatemur tamen, nos ex tot Evangelicorum in Germania factionibus tres illos celeberrimos & nobis maxime notos atque opportunos selegisse, ideo quod ex variis, quibus inter se pugnant, scriptis, intelligeremus, non leviter Lutheranos inter se discrepare, ea maxime de causa, quod D. Calixtus, dum admittit præcipuorum Conciliorum generalium Symbola & anathematismos, videatur se suosque qualitercunque eximere ab absurdis, quibus Valerianus irrefragabiliter onerat & pene irridet quosvis alios hujus ætatis Ecclesiæ censores ac reformatores: Hæc enim Calixti censura & correctio, cum nobis videretur minus inverecunda, plus reliquis argumentis contra Catholicos nos detinuit cunctabundos inter Calixtinos

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

tinos & Pontificios. Neque erat cur tantopere vererentur contrarias inter se sententias, habituri nimirum a Valeriano responsa separata.

Quandoquidem autem in illam rem, quod Principes aut etiam illorum Theologi congressum Francofurtensem sint approbaturi, nulla videtur spes superesse, cui nos diutius prudenter initi possimus; idcirco omnium recte sentientium æquissimo judicio permittimus, an non omnia, quæ in hac deliberandi ambiguitate postulari possunt, rite ita executi fuerimus, ut merito ab omni culpa temeræ festinationis & imprudentiæ immunes esse possimus. In Deiatque hominum conspectu protestantes, nos hactenus nemini cujuscunque etiam conditionis sit, in religionis negotio devinctos esse, aut etiam Catholicæ Ecclesiæ Sacramenta usurpasse; quamvis enim fidei inter Catholicos unitas & antiquitas tam nobis placet, quam displicet doctrinarum inter protestantes pluralitas; tamen timuimns scrupulos, qui nobis supervenire potuissent a partium dissidentium subtilitate, quam penitius explorare volebamus illo Francofurtensi congressu Theologico.

Ex his igitur cuivis constare poterit, quam non e re nostra sit, diutius in hoc difficili maxime statu, ad aliorum

rum arbitrium detineri: præsertim cum assiduis precibus, & diligenti veritatis indagatione hoc jam assecuti fuerimus, ut tandem cognoverimus, in quo totius negotii cardo vertatur. Verum nolumus ullum extare argumentum neglecti studii in perveſtiganda veritate, & humanitatis erga illum cætum, in quo sumus enutriti. Sæc. XVII. A. C. 1651.

Quapropter si quis vel Theologorum, vel quicunque alius colloquendi gratia nos invisere velit, aut si etiam a Principibus suis ad istum finem missus fuerit, eum nos non tantum libenter audiemus & cum illo colloquemur, Patremque Valerianum vel illo absente alium ex Catholicis virum Theologum adhibebimus, sed & omni hospitalitatis & benevolentiæ demonstratione excipere parati sumus. Illorum igitur arbitrio adhucdum integrum hoc relinquimus; ita tamen ut omnia in hoc disceptationis negotio ad istum modum gerantur, quem in prioribus hac de caussa exaratis literis jam tum designavimus, utpote experti, quam parum ex vivæ vocis contentionibus speraudum sit. Quinimo modum a D. Calixto propositum serio amplectimur, ut nempe inter absentes res in scriptis agatur; ita tamen ut per postas & ordinarios cursores omnia transmittantur

Fran-

Sæc. XVII. A.C. 1651 Francofurtum ad Joannem von der Birgden deſtinanda. In quod literarium commercium non aliter niſi his præterea conditionibus conſentimus, ut ſcilicet quisque ſatisfacere conetur ſcrupulis a nobis propoſitis: id enim duntaxat agitur. Quisque etiam ſive argumentetur, ſive argumentanti reſpondeat, animi ſui ſenſa Latine (ſimul & Germanice ſi libuerit) typis expreſſa nobis mittat, ſingulis vicibus viginti exemplaria propriæ manus ſubſcriptione & ſigillo roborata, reliqua autem venum proſtent. Deinde ſi fieri poteſt una editio non excedat unum, aut ad ſummum alterum chartæ folium, atque eam ob rem, ne reſponſiones quoque nimis excreſcant, numerus argumentorum pro una editione penſari debet ex modo reſponſionis. Tempus vero & moram ſua edendi ſibi quisque ſumat pro lubitu, modo omnia fiant decenter & ex dignitate, tum breviter, ſolide atque clare, procul affectibus ac omni acerbitate.

Quæ requiſita ſi omnes attendere velint, ſpes adhuc aliqua eſſet, non irritum plane fore negotium hoc, intentis in id tot hominum animis, adeo ut & propriæ ditionis noſtræ Prædicatores ſuper plerisque dubiis interrogati palam recuſent diſputare cum Valeria-

leriano, antequam ſuſceptæ cum nominatis Theologis exitum videant: illa enim excuſatione hactenus uſi ſunt ambo noſtri Auguſtanæ Confeſſionis Superintendentes, S. Goari & Sualbaci Joannes Rinckerus, & Antonius Forſtius, tum ipſe aulæ noſtræ Concionator, quos cum ad condictum in hac aula noſtra diem vocaſſemus diſputaturos cum Valeriano, aliud reſponſum non tulimus, quam ſe absque præjudicio ſuſcipere non poſſe diſceptationem hanc devolutam jam ad doctiorum Theologorum judicium, quod & ipſi expectare deberent; ut vel hanc unam ob cauſſam maxime optandum nobis ſit, modum illum a D. Calixto propoſitum protinus in rem conferri. In quod cum haud dubie omnes pro ſuo in religionem Zelo propendeant, hiſce hanc diſceptandi formam exordimur; ea ſpe freti, quod tametſi nonnullus ex requiſitis Theologis ſe ſubducat, futuri tamen ſint non pauci, qui in tam univerſali pruritu ſcripturiendi de fidei controverſiis impendant aliquid otii in hanc disquiſitionem a nobis tantopere exoptatam & requiſitam. Sæc. XVII. A. C. 1651.

Igitur nos deliberaturi de vera religione capeſſenda, cumprimis ſupponimus, virum prudentem ſcire debere, illum Chriſtianorum cætum e multis,

Sæc. XVII. A. C. 1651. cui ceu Eccleſiæ Chriſti velit ſe adjungere, quamve fidei doctrinam in ea profiteri teneatur; quapropter ante omnem diſceptationem amice poſtulamus a Theologis Catholicis, Auguſtanis, & Reformatis indicationem propriæ Eccleſiæ ita lucidam, ut ſi velimus alicui earum dare nomen, ea ultro nobis pateat.

Poſtulamus quoque nobis ſufficienter exponi, illam doctrinam de fide, quæ in cujusque partium Eccleſia ſic proponitur credenda, ut illi, qui eam contumaciter pernegant, anathemate ſeparentur.

Signanter vero efflagitamus deciſionem quæſtionum, quæ inter Chriſtianos ab ætate Lutheri periculoſe controvertuntur, factam redactamque in libros Symbolicos, aut quomodolibet aliter nuncupatos.

Quoniam vero examen ejuscemodi deciſionum eſt opus laborioſiſſimum, quærimus: utrum poſt ætatem Apoſtolorum extiterit, aut exiſtat homo aut cætus hominum, qui habeat infallibilem autoritatem proponendi doctrinam fidei, definiendi exortas circa illam controverſias, & ſegregandi a fidelium cætu illos, qui ſunt aperte contumaces in illam doctrinam.

Sin

Sin autem quis judicet, nec extare, neque extitiſſe ejuscemodi hominem aut hominum cætum, quæritur; quid id ſit, unde Chriſtiani ſibi derivare queant ac debeant doctrinam fidei, ejusque explicationem ſuper ſenſu Sacræ Scripturæ, ſicubi ſubjiciatur diſputationi non tolerandæ? Sæc. XVII. A. C. 1651.

Demum peramanter rogamus omnes ac ſingulos, velint ſententiam ſuam de propoſitis his quæſtionibus exponere cathegorice, dilucide & citra ullam vel propriæ ſententiæ probationem, vel alterius reprobationem, ita ut ſingulorum reſponſa ſint theſes, quas quisque in actu ſecundo hujus Theologicæ diſputationis probet prout libuerit poteritque. In tertio vero actu licebit cuilibet argumentari contra aliorum theſes, earundemque probationes, iis tamen periodis, quas ut ſupra præſcripſimus, unum aut alterum folium capere poſſit. Exiſtimamus enim hanc diſceptationem per minutiores partes faciendam fore non gravem Theologis, gratiſſimam vero reliquis omnibus ob materiæ diſputatæ neceſſitatem, modumque diſputandi. Ideo poſt explicatam ſatis inſtituti noſtri rationem aliud non ſupereſt, quam ut Theologi jam reſpondeant, ulterioribus ambagibus nihil attingentes, quam propoſitas

Sæc. XVII. A. C. 1651. hic quæstiones. Quod ut fiat prompte & secundum indicatum a nobis modum, iterum rogamus, parati hanc in tam salutiferum finem impensam operam, erga singulos vicissim demereri. Datum ex arce nostra Reinfelsæ die decima tertia Novemb. Anno Salvatoris millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo.

ERNESTUS,
Hassiæ Landgravius.

§. CI.

Acta disputationis Rheinfelsianæ inter Valerianum Magnum Capuccinum & Petrum Haberkornium Lutheranum habitæ.

Desiderabat equidem Ernestus Landgravius, ut tam Catholici, quam Lutherani Theologi scriptotenus suam sententiam circa controversa capita promerent, & sua responsa Francofordiam transmitterent: cum autem denuo variæ moverentur difficultates, tandem Georgius Hassiæ Landgravius datis literis pollicebatur, quod, cum Francofordiensis Conventus in irritum cecidisset, ad privatum congressum Rheinfelsæ ineundum quosdam Prædicantes missurus esset. Ne igitur Ernestus Prin-

Princeps oblatum indagandæ veritatis medium declinaret, data epistola Petrum Haberkornium Academiæ Giessensis Professorem evocabat, qui etiam die decima tertia Decembris unacum Balthasare Mintzero, Georgio Happelio, aliisque Prædicantibus ad Urbem sancti Goaris venit, ab Ernesto Principe in arce Rheinfelsiana benigne exceptus: mox igitur idem Landgravius P. Valerianum, qui tum Coloniæ agebat, de Lutheranorum adventu certiorem reddidit; quocirca hic cum PP. Capuccinis Bartholomæo Wernensi, & Benigno Elbingensi die decima sexta ejusdem Mensis Rheinfelsam contendit. Habuit interim Princeps varia colloquia cum Haberkornio circa Calvinistarum cænam, Baptismum Infantum, Papæ Primatum &c. tandem vero abruptis hisce colloquiis res scriptotenus agebatur, & quidem PP. Capuccini in actione prima ad quatuor postulata a Principe proposita, ita die vigesima quinta Novembris ex Moguntino suo Conventu responderunt. Sæc. XVII. A. C. 1651.

Postulatur 1. A Catholicis sicut & a Lutheranis & Calvinistis, ut indigitetur propria Ecclesia adeo clare & lucide, ut si Princeps velit alicui nomen dare, ea ipsi ultro pateat: *Responderunt Catholici:* „Homines communicantes in

Sæc. XVII. A. C. 1651. „fide cum Pontifice Romano, consti„tuunt illum cœtum, qui solus est vera „Ecclesia Christi. Huic si tua Celsitu„do se velit adjungere, habet Eccle„sias Moguntinensem, Colonienſem & „Trevirensem, sibi proximas, quæ com„municant in fide cum Pontifice Ro„mano.„

Lutherani vero, ex arce Rheinfelsiana die decima quarta ejusdem Mensis responderunt: „Ecclesiam, in qua Scri„pturæ Propheticæ & Apostolicæ con„venienter docentur, & Sacramenta „dispensantur, esse solum veram illam „Ecclesiam, cui quilibet homo se asso„ciare potest ac debet: Illaque per „Dei beneficium, quo hodie fruimur, „est Ecclesia invariatæ Augustanæ Con„fessioni, intra & extra Romanum Im„perium addicta. Utpote quæ luce do„ctrinæ Propheticæ & Apostolicæ in „S. Scriptura nobis per Dei voluntatem „relictæ, sincere lucet. Neque ullo „tenebrarum dogmaticarum illa jure „accusari potest, neque hactenus con„vinci potuit, aut imposterum etiam „poterit. Et quoniam S. Scriptura me„rito omnium hominum auctoritati præ„ferri debet, etiam Ecclesiam Augu„stanæ Confessionis ante omnes alias „eligi debere, infallibiliter sequitur.„ Contra hanc vero responsionem excepe-

perunt

perunt Catholici, quod Principis voto Lutherani melius satisfeciſſent, ſi prætermiſſis reliquis nominaſſent Eccleſiam v. g. Darmſtadienſem, vel aliam, quæ ab Apoſtolorum ævo ante Lutherum confeſſionem Auguſtanam *invariatam* profeſſa fuiſſet. Sæc. XVII. A. C. 1651.

Poſtulatur II. Ut ſufficienter exponatur illa doctrina de fide, quæ in cujusque partium Eccleſia ſic proponit credenda, ut illi, qui contumaciter eam pernegant, anathemate ſeparentur.

Reſponderunt Catholici. „In Eccleſia „Catholica unusquisque tenetur cre„dere explicite Symbolum apoſtolicum, „& implicite (ſi non ſubſit cauſſa, quæ „requirat fidem explicitam) omnia illa, „quæ circa doctrinam fidei fuerunt de„creta in Conciliis generalibus, ap„probatis a Romano Pontifice: ii vero, „qui contumaciter profitentur doctri„nam oppoſitam, ſunt ipſo jure ſeparati „a cætu fidelium nullo Chriſtianorum „exempto.„

Lutherani vero reſponderunt: „quo„niam vero Eccleſia fundata eſſe de„bet ſuper fundamento Prophetarum & „Apoſtolorum, quod eſt Jeſus Chriſtus, „ideo omnis illa doctrina, quæ neceſ„ſario ad illud, juxta S. Scripturam, „pertinet, pro fundamentali haberi de-

Sæc. XVII. A. C. 1651.

„bet. Qualia dogmata omnibus ad sa„lutem scitu necessaria sint, Catechis„mus in se complectitur, v. g. de lege, „Symbolo Apostolico, Oratione Domi„nica, Baptismo, & S. Eucharistia.„

„Quod si quis hæc pertinaciter re„jicit, aut veram de iis doctrinam con„tumaciter impugnat, reipsa a vera „Ecclesia separatus est: controversiæ „autem, si quæ moventur, fundamen„tum Salutis concernentes, in illis „Christiani a suis pastoribus, ex sacra „Scriptura, recte informari debent, quo „sibi a falsa sententia, omni studio ca„veant, inque vera fide sinceri usque „ad finem permaneant. Cæteroquin re„liqua, quæ in sacra Scriptura com„prehenduntur, sine salutis jactura „ignorare, non vero contumaciter per„negare licet.„

Ad hæc autem regesserunt Catholici: „quod Catechismorum aliquæ centu„riæ exstent, & ignoretur, quisnam „ex omnibus complectatur Lutheranam „doctrinam de fide, aut ubinam repe„periri potuerint ejusmodi Catechismi „ante Lutherum? præterea nullus hæ„reticus per seipsum a vera Ecclesia „unquam fuit segregatus, sed per ju„dicem Ecclesiasticum, cujus tamen „excommunicationem Lutherani sem„per oderunt.„

Postu-

Postulatur III. Decisio quæstionum, quæ inter Christianos ab ætate Lutheri periculose controvertuntur, facta reductaque in libros symbolicos, aut quomodolibet aliter nuncupatos. Sæc. XVII. A.C. 1651.

Reposuerunt Catholici, „quod articuli ab ætate Lutheri controversi inter Christianos, fuerint decisi a Sacra „œcumenica Tridentina Synodo, confirmata a Pio IV. Romano Pontifice.„

Responderunt Lutherani, „quæstiones illas ex S. Scriptura perspicue decisas extare in invariata Augustanæ „Confessionis ejusdem Apologia, Concordia Wittenbergensi, Articulis „Schmalkaldicis, & Catechismis Lutheri, tanquam libris Ecclesiarum Lutheranarum symbolicis.„

Huic responso objecerunt Catholici, hanc quidem unicam esse responsionem claram & præcisam, Lutherani autem itidem clare demonstrare debuissent, quænam sit illa Ecclesia, quæ consentiat in omnes hosce libros: cum autem responderunt, esse illam, quæ invariatæ Augustanæ Confessioni est addicta, rediit quæstio Catholicorum, ubi sit, & antea fuerit illa invariata Confessio?

Postulatur IV. „Utrum post ætatem „Apostolorum extiterit aut existat homo, aut cætus hominum, qui habeat

Sæc. XVII. A. C. 1651.

„infallibilem auctoritatem proponendi „doctrinam fidei, definiendi exortas „circa illam Controversias, & segre„gandi a fidelium cætu illos, qui sunt „aperte contumaces in illam doctrinam? „si autem quis judicet, nec extare, nec „extitisse ejusmodi hominem, aut ho„minum cætum, quæritur, quid id sit, „unde Christiani sibi derivare queant, „ac debeant doctrinam fidei ejusque „explicationem super sensu S. Scriptu„ræ, siquidem subjiciuntur disputationi „non tolerandæ?

Responderunt Catholici: „Post æta„tem D. Petri Pontifices Romani, ejusque „successores, habent auctoritatem in„fallibilem in proponenda & declaran„da universæ Ecclesiæ, ex Cathedra, „doctrina fidei Christianæ: & juris„dictionem segregandi a cætu fidelium „eos omnes, qui contumaciter eam „pernegant.„

Lutherani vero responderunt: „Infal„libilem illam auctoritatem decidendi „obortas controversias, & proponendi „doctrinam, post Apostolorum tempora „nulli homini aut cætui assignamus, „sed soli scripturæ Sacræ, quæ tan„quam vox Spiritus sancti infallibilis, „nobis veram fidei doctrinam proponit, „falsam vero condemnat. Ita ut Spi„ritus Sanctus sit supremus Judex, „sacra

„sacra Scriptura vero tanquam vox Spi- Sæc. XVII.
„ritus &c. sit norma illa unica, secun- A. C. 1651.
„dum quam Ecclesia ministerialiter
„proponit, & decidit, & quamdiu quis
„eam sequitur, omnis erroris expers est,
„ab ea vero ubi discedit, in errorem
„prolabitur, „

Verum ex eis scisitabantur Catholici, quid sit illud, unde Christiani sibi cavere possint ab ejusmodi erroribus, cum juxta ipsos Ecclesia errare possit, & Scriptura a diversis diverse intelligatur. Hanc quæstionem a Lutheranis fuisse ne verbo quidem tactam, querebantur Catholici, qui vigesima sexta Decembris die Lutheranorum responsiones acceperunt, quibus mature ponderatis per Landgravium postularunt, ut, cum ipsi statuant, Spiritum sanctum esse judicem controversiarum fidei, & Biblia esse normam Judicis, ipsi sigillatim libros Canonicos enumerent, & eorum versionem, quæ sit adhibenda in Ecclesia, indicent: ad quod responderunt Lutherani, se pro Canonicis habere omnes V. T. libros, prout exstant in Bibliis hebraicis, & omnes Novi testamenti, versionem autem in Ecclesia adhibendam esse illam, quæ ex fonte authentico veteris Testamenti hæbræo, & Novi Testamenti Græco purissime fluit: cum autem ex hac responsione

nec

Sæc. XVII. A. C. 1651.

nec manifestum esset, quem Lutherani ex multis Bibliorum Canonibus approbent, & quænam, & ubi sit illa purissima versio, Lutherani responderunt, illam esse versionem Germanicam Lutheri: ad hæc vero regesserunt Capuccini, quod ante Lutherum in tota Ecclesia nullam authenticam versionem extitisse sequeretur, nec etiam probari, quod Lutheri versio sit pura.

Postmodum in actione secunda PP. Capuccini die decima septima Decembris Rheinfelsæ comprobatum reddebant, quod Pontifex Romanus sit successor Divi Petri in potestate pascendi & regendi universam Ecclesiam, quodque tanquam verus Christi Vicarius, totiusque Ecclesiæ caput Primatum jurisdictionis teneat: Eadem die vicissim Lutherani Præcones suas, ut vocabant, *probationes* exhibuerunt; variis enim S. Paginæ textibus comprobare nitebantur, quod illa sit vera Ecclesia, in qua Verbum Dei pure docetur, & Sacramenta legitime dispensantur, id est, convenienter ad Scripturam Propheticam & Apostolicam, atqui apud Lutheranos &c. quod Christus sit unicum Ecclesiæ fundamentum, cui, quia Lutheri doctrina necessario adhæret, hæc fundamentalis est, denique quod Scriptura sit unica vox Spiritus Sancti infallibilis

libilis & deciſiva omnium controverſiarum atque Eccleſia Lutherana veritatem ſuorum dogmatum unice ex Scriptura deducit, ergo &c. Tribus hiſce argumentis PP. Capuccini die decima octava reſpondentes Lutheranis exprobabant, quod ſemper *Majorem*, ut vocant, quam tamen Catholici non negant, multis S. Scripturæ textibus confirmarint, *minorem* vero ne verbo quidem probarint, ſed unico hoc verbo *res per ſe patet*, probationem abſolverint, cum tamen pariter S. Scripturæ locis comprobare debuiſſent, quod confeſſionis Auguſtanæ aliorumque librorum ſymbolicorum doctrina arcte & neceſſario adhæreat Chriſto unico Eccleſiæ fundamento &c. Poſtulabant igitur Patres, ut Lutherani clare & ſine ambage declararent, quomodo quilibet poſſit ſibi ſufficienter cavere ab erroribus quorumcunque docentium ex Sanctis literis Chriſtianam fidem, & definientium quæſtiones inde obortas, cum ipſi teneant, quod ſupremi Judices Eccleſiaſtici Sacram doctrinam multiplici hæreſi corruperint, aut ſaltem corrumpere potuerint. Nil reliquum habebant Lutherani, niſi ut gloriarentur, quod ex propria Patrum confeſſione in Sacris literis expreſſe non haberetur, quod Romanus Pontifex infallibilem habeat

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

habeat auctoritatem & jurisdictionem, perinde acsi ipsa hæc veritas luculenter ex ipso Sacræ Scripturæ textu, & Ecclesiæ decretis per consecutionem necessariam non inferretur: ceterum Patres mentem suam circa Pontificis infallibilitatem denuo in actione quinta explicarunt. Tandem ergo Lutherani Præcones Ernestum Landgravium adibant, exponentes, *quod ob publicam in Academia professuram, & urgentia sui officii negotia, hisce in locis ultra commorari, aut sese detinere nequirent, attento quod ad hanc controversiam debite deducendam, longius temporis spatium requireretur, se autem ex loco suæ habitationis sententiam suam in scriptis, & punctum Religionis postulatum singulis septimanis per ordinariam Postam transmissuros, quo & huic negotio & incumbenti sibi domi officio satisfacerent.*

Ad hæc respondit Landgravius, quod cum res vix incæpta fuisset, saltem biduo aut triduo adhuc remanerent, aliunde vero tam subitaneus illorum discessus varia inter diversos judicia excitaret. Nihilominus Lutherani dimitti denuo instanter petebant, tandem vero ad Principis sui preces usque ad vigesimam primam Decembris subsistere decreverunt. Igitur Patres Capuccini die decima nona præfati Men-

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Menſis ad Lutheranorum argumentum de Sacra Scriptura tanquam controverſiarum judice reſponderunt, quod duplex ſit regula, juxta quam Chriſtiani credunt ſymbolum fidei & dirimunt controverſias circa illud exortas: Prima ſit Catholicorum, altera Novatorum; hæc ſupponens ſupremam jurisdictionem Eccleſiaſticam non errare in proponenda ac declaranda doctrina fidei, docet credere Deo revelanti ſymbolum fidei eſſe verum, & Eccleſiæ, cui facta eſt revelatio, proponenti & declaranti præcipit credere, ſymbolum fidei eſſe revelatum a Deo.

Altera Novatorum ſupponens ſupremam jurisdictionem Eccleſiaſticam errare in fide, diſponit correctionem ejusmodi errorum ex Sacris literis convenienter conſultis: Jam ex his demonſtrarunt Patres, quod illi, qui ſequuntur primam Regulam, ab exordio Eccleſiæ Chriſti in unum cætum coeant, recipiant Symbolum traditum ab Apoſtolis unacum iis declarationibus ejusdem Symboli, quæ editæ ſunt a Romano Pontifice cum adjuncto Concilio Generali, aut alio ab Eccleſia approbato, quodque hi ſcilicet Catholici in eadem ſententia de fide, ab exordio Eccleſiæ Chriſti, usque ad hanc noſtram ætatem ſint, quatenus immutabiliter acce-

Sæc. XVII. A. C. 1651

acceptant Symbolum Apoſtolicum cum omnibus declarationibus editis per ſupremam jurisdictionem Eccleſiaſticam, ita ut nullum unquam fuerit momentum, in quo hic cœtus Catholicorum deſierit eſſe in orbe Chriſtiano.

Econtrario autem illi, qui Novatorum inhærent Regulæ, in plurimos ſcindantur cætus ſc. Lutheranos, Calviniſtas &c. nec ullum habeant, nec habuerint cætum, qui idem ab exordio Eccleſiæ in fide usque ad hanc diem perſeverat: inde autem inferebant Patres, quod ſi cætus Novatorum habuerunt in orbe Chriſtiano initium poſt fundatam Eccleſiam Chriſti & deſierunt eſſe, nullus autem ejusmodi cætus poſſit eſſe vera Chriſti Eccleſia, neceſſario ſequatur, cætum Novatorum non eſſe veram Chriſti Eccleſiam, quæ veram fidei doctrinam foveret. Ad hæc obmutuere Prædicantes, qui cum *minorem*, ut vocant, antea non probarint, nunc duntaxat Patres Capuccinos provocarunt, ut ſi *minorem* negent, cum eis in arenam deſcendant; mox autem Patres in actione ſexta fundamentalem Lutheranorum doctrinam impugnantes, eis demonſtrarunt, quod ex ipſorum dogmate, vi cujus quilibet poteſt ac debet ex Sacro textu etiam totius Eccleſiæ

cleſiæ doctrinam circa fidei eſſentialia diiudicare, an cum Sacro textu concordet vel diſcordet, neceſſario ſequatur, quod talis a fide vera deficiat, & in pudendam hæreſin prolabatur; die autem vigeſima prima Decembris Lutherani Præcones Rheinfelſa diſceſſerunt, ſcriptum tamen quoddam relinquentes, in quo aſſeruerunt, non tamen probarunt, quod quidem ipſorum Eccleſia quoad tempus & locum non ſemper durarit, bene tamen quoad Apoſtolicam, & puram doctrinam. Altera die cum Lutherani jam diſceſſiſſent, Patres Erneſtum Principem his verbis alloquebantur: *Heri accepimus a D. Haberkornio ejusque collegis mox diſceſſuris eorum actiones V. & VI. & conſiderantes dicta, ſcripta & facta a decima ſexta usque ad 21. hujus menſis, animadvertimus evidenter eorundem fugam a diſputatione, in diſputatione vero fugam a poſitione propriæ doctrinæ, a confutatione noſtræ, a confirmatione ſuæ, averſos inſuper a ſincero ſtudio veritatis. Quapropter non exiſtimamus operæ pretium quicquam aut otii aut laboris impendere in ulteriore diſceptatione cum illis, quos tamen Deo enixe commendamus. Sane ſcimus idem de illis eſſe judicium Veſtræ Celſitudinis, quæ pertæſa harum nugarum palam profitetur ſe catholicum, idipſum profeſſura ſolemniter tempore definito, di-*

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651. *ctura insuper in Ecclesiæ proscenio caussas desertæ a se Protestantium doctrinæ.*

His actis Landgravii jussu Joannes Maternus Hoffius publicus Notarius omnia hucusque dicta & scripta fideliter ad acta retulit, suoque chirographo firmavit. Patres vero Capuccini coram eodem Principe querebantur, quod Prædicantes etiam argumentis lacessiti semper ad thesin quartam tantopere a Landgravio quæsitam clare & præcise respondere tergiversati fuerint, & duntaxat propositiones inter Catholicos non controversas textibus S. Scripturæ firmarint, illas vero, quas Catholici negant, vel non probarint, vel duntaxat, ab aliis sufficienter probatas responderint, & extra propositum vagantes adventantibus Capuccinis discedere pararint, non sine gravi suspicione, quod suam doctrinam defendere erubescant.

§. CII.

Disputatio II. oretenus habita.

Hist. Sagit. introd. t. 2.

Ex mandato utriusque Landgravii Georgii & Ernesti die trigesima Decembris altera habebatur disputatio, in qua non amplius scriptis, sed oretenus prolatis argumentis quædam fidei dogmata discutiebantur, ita tamen, ut ad

ad PP. Capuccinorum preces cuncta utriusque partis dicta per Notarium integra fide transcriberentur: Huic concertationi initium fecit Ernestus Princeps hæc prolocutus: *Dilectissimi Domini utriusque partis. Supervacaneum esse duco ea jam repetere, quæ antehac, tam publicis, & impressis scriptis, de colloquio, propter quædam Religionis puncta instituendo, quam privatis, iisque diversis literis, amice & benevole ipsis transmissa fuerunt. Cujus rei gratia etiam Dominus Cognatus, Landgravius Georgius indulsit, ut sui DD. Theologi huc adventarent. Tametsi vero, quantum ad me, ille modus, quo res scriptis discuteretur, mihi præ aliis placuerit, nec obstante hoc congressu, responsorias DD. Theologorum, ad meas sibi heri traditas literas, alterutriusque expectem, nihilominus hanc vocalem conferentiam, ad suam instantiam, & utriusque partium beneplacitum, ipsis deferre volui; postulans, ut non tantum moderate & absque calumniis procedatur, verum ne quidquam absque fructu incassum tractetur, utraque pars sua argumenta & responsiones ad calamum dictabit: & quidem DD. Lutherani Theologi magistrum Happelium: Adm. Rev. vero P. Valerianus, D. Patrem Benignum ad conscribendum Protocolum adhibere poterunt.*

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651. *Insuper Joannem Maternum Hoffium Cæsareum Notarium hisce requiro, ut virtute Notariatus sui officio ad hunc actum, & quæ ab utraque parte peragentur, & proponentur, sollicite attendat, auscultet, ac sine respectu partium in Protocolum transponat.*

Postea Haberkornius publicum colloquium, & Notarii testimonium declinaturus, Ernestum Landgravium his verbis alloquebatur: „Serenissime „Princeps, Clementissime Domine, con„stat Celsitudini Vestræ, quod nulla „alia ratione discursum colloquii cum „P. Valeriano acceptaverimus, nisi ut „fieret privatim. Experimur autem „non solum publicum actum hic insti„tutum, verum singula etiam calamo „excipienda esse, quæ inanis perditio „temporis est, & parvæ utilitatis ne„gotium; præterea Celsitudo Vestra „Cæsareum Notarium adjunxit, id, „ut contrarium nostræ instructioni, a „Clementissimo Principe nostro acceptæ, „nos gravat, verumtamen modum „dictandi in calamum probantes, No„tarium, quem ex nostra parte nullum „habemus, neque illo indigemus, ob„secramus amoveri. „

Huic tamen Valentinus Purgoldt, qui Principi a secretioribus consiliis erat, nomine ejusdem respondit: „Sa„tis

„tis percepit Celsissimus Princeps men- Sæc. XVII.
„tem DD. Theologorum Augustanæ A. C. 1651.
„Confessionis, quod de cæsareo Nota-
„rio publico, ab hoc disputationis actu
„removendo attulere: quia vero ipse
„indifferens est ratione sui officii, pro-
„fessione Lutheranus, nec adhibetur
„in præjudicium partis, sed requisitus
„cuicumque operam suam collocare te-
„netur, rationi consonum haud vide-
„tur, ipsum excludi debere. Attamen,
„si res aliquam paritura esset conside-
„rationem de adjungendo Notario cæ-
„sareo, intermittetur notariatus Offi-
„cium, & aget Joannes Maternus Hof-
„fius personam scribæ & Exceptoris ex
„parte Adm. R. P. Valeriani Magni,
„prout D. M. Happelius ex parte D. Ha-
„berkornii, in iis, quæ ex colloquio
„præsenti adnotanda sunt.„

Acquiescentibus demum Lutheranis P. Valerianus colloquium inchoaturus hanc thesin disputationi subjecit: *Innocentius Papa X. Episcopus Romanus habet infallibilem jurisdictionem super universam Christi Ecclesiam*, postea petiit, ut vicissim Haberkornius oppositam proponeret thesin, hic vero respondit: non esse Principis mentem, ut quælibet thesis sigillatim pertractetur, proin prius posita hæc thesis discuteretur: verum urgente Valeriano, tandem suam

Sæc. XVII. A. C. 1651. thesin ita expositit, *non Pontifex habet infallibilem & universalem jurisdictionem &c. sed sola Scriptura est infallibilis, unica, & perspicua norma omnium dogmatum fidei, & morum*, mox vero regessit P. Valerianus, hanc non esse thesin, quæ desideraretur; ipsos enim Catholicos admittere, quod Sancti textus habeant auctoritatem super universam Ecclesiam, ita ut censendus sit hæreticus, qui vel unicum textum negaverit, proin ipsemet Papa & Concilia tenerentur, nihil judicare & definire contra Sacrum textum, sed hunc esse consulendum circa controversias &c. itaque circa hoc Caput hanc inter Catholicos & Lutheranos controversiam esse, *an Pontifex cum Concilio generali, vel alio approbato definiens aliquid, consultis Sanctis literis definiat citra errorem, cum jurisdictione, quæ universam Ecclesiam obstringit?* vel *an quilibet debeat privato suo scrutinio consulere Spiritum sanctum ex Sacris literis, ut sibi ab errore caveat, cui juxta Lutheranos suprema jurisdictio Ecclesiastica est obnoxia.* Verum ab Haberkornio nil aliud extundi poterat, nisi quod oppositta thesis sua non sit alia, nisi Pontificem non esse infallibilem, quamlibet vero Ecclesiam ex innato S. Scripturæ lumine, si ei fideliter attendatur, veram sententiam demonstrare posse,

posse, nec extrinseco lumine assistentis Spiritus sancti egere: cum ergo ab hoc Prædicante amplius obtineri haud posset, P. Valerianus hoc proposuit argumentum: *Innocentius X. succedit Petro, supra quem fundata est Ecclesia, contra quam non prævalebunt portæ inferi, sed talis habet jurisdictionem infallibilem &c. ergo:* Negabat autem Haberkornius, quod Papa ratione Apostolicæ jurisdictionis Petro succedat, & quod universa Ecclesia sit fundata super Petrum seu Petri Monarchicam jurisdictionem: cui tamen responsioni P. Valerianus hæc reposuit: *Innocentius Papa succedit Petro in illa jurisdictione, quæ conservat Ecclesiam incoluniem contra inferi portas, talis autem, qui sic succedit, necessario succedit in jurisdictione Monarchica a Christo collata, proin Innocentius succedit &c.* cum autem Haberkornius negaret, quod Papa Petro in jurisdictione universali Monarchica, quæ universam Ecclesiam conservaret, succedat, atque ejusmodi jurisdictionem nec necessariam, nec a Christo institutam, sed Ecclesiam ex institutione Christi per Pastores S. Scripturæ adhærentes conservari diceret, hinc P. Valerianus opposuit, quod Petri jurisdictio sit quidem Monarchica, non tamen excludat jurisdictionem subordinatam Episcoporum & Conciliorum:

Sæc. XVII. A.C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

rum: dein ſciſcitabatur ex Haberkornio, an quando Chriſtus ſoli Simoni nomen mutavit, in hac mutatione voluerit ſignificare inſignem aliquam prærogativam circa Eccleſiæ regimen, quæ ſoli Petro conveniat: hujus quæſtionis difficultatem Haberkornius eludere nitebatur, afferendo exempla, in quibus ex nominis mutatione non infertur ſpecialis prærogativa: inſtabat autem P. Valerianus, ſe non dixiſſe, quod nominis mutatio jurisdictionem Monarchicam inferat, ſed ſciſcitaſſe, utrum illa mutatio ſignificet prærogativam *ſoli Petro propriam*, reſpondere igitur cogebatur Haberkornius, quod nomen Petri ſit Petro proprium, res autem reliquis Apoſtolis communis: quoniam vero hac reſponſione nondum ſatisfeciſſet quæſtioni, cur Chriſtus ſoli Simoni, præceteris Apoſtolis hoc nomen dederit, P. Valerianus, ne ſuo adverſario plenam a ſcopo fugiendi facultatem permitteret, textum D. Mathæi cap. 16. diſcuſſit, demonſtrans, quod Lutherus, ut Eccleſiam everteret, hunc textum ſiniſtra interpretatione depravarit, & eliminatis antiquæ Eccleſiæ articulis ſe infamem reddiderit ob blasphemias in Deum & Sanctos, commercium cum Diabolo, ebrietatem & crapulam, Apoſtaſiam, & concubinatum cum Virgine

Deo

Deo sacra, ac demum propter ingentem scurrilitatem: Tum vero Haberkornius P. Valerianum interpellans ajebat, has duntaxat esse criminationes ad rem non pertinentes, & disputationis instituto plane indignas: Valerianus autem ad Ernestum Landgravium conversus petiit, ut sibi liceat primam Lutheranismi originem, ejusque qualitates ea libertate comprobare, qua Lutherani ex universa antiquitate Ecclesiastica quotidie corradunt, quæ Romanis Pontificibus vitio vertere possent. Ad hæc jussit Princeps, ut P. Valerianus suum prosequeretur sermonem. Hic itaque objecta crimina comprobans, Haberkornium ita alloquebatur: *Ego cum meis sociis, & universa Ecclesia catholica profitemur, protestamurque, nullam esse sub Deo auctoritatem contra sacrum textum; quæstionemve inter nos & vos nequaquam esse, an debeamus Papæ plus credere, quam sacris literis? sed, an debeamus plus credere expositioni textus, quem commentus est Lutherus, & vos comminiscimini ex doctrina Lutheri, quam illi expositioni, decretæ a Conciliis generalibus cum Pontifice Romano, quatenus enim Vestræ Dominationes (alloquor DD. Theologos Augustanos) intelligant, quantæ molis negotium sit: dico ex vestra sententia, Lutherum & Lutheranos emendare doctrinam Ecclesiæ, &* Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651. *ritus Eccleſiaſticos, velut irrepſerint ſenſim a tempore Apoſtolorum ad hunc usque diem.*

Iſtis conſiderationibus præmiſſis veſtra explicatio præfati textus Matth. 16. debet eſſe ingentis ponderis, ſcilicet claritatis & evidentiæ, quatenus Eccleſia catholica, toto orbe terrarum diffuſa, ad unius Lutheri novam explicationem ſinat ſe emendare ab imputatis erroribus in fide, velut qui irrepſerint a continuis mille quingentis annis.

Perorantem P. Valerianum interpellans Haberkornius, apud Principem vehementer querebatur, quod præfatus Pater tot injurias toties confutatas ſibi, ſuisque Eccleſiis irrogarit, ac propterea declarabat, quod ipſe cum ſuis Sociis huic colloquio haud ultra intereſſe velit: quo audito Landgravius hæc reſpondit: „Intellexi a D. Doctore Haberkornio, utpote qui nomine Collegarum ſuorum locutus eſt: quod unanimiter ſeſe reſolverint, non progredi ulterius in hoc colloquio, propter imputatos Luthero defectus, & nævos a Patre Valeriano: & quod nihilominus his non attentis Chriſtianæ humanitatis obſequium perſonæ meæ deferant. Ego ſperaſſem, quod, quemadmodum DD. Doctores Auguſtanæ Confeſſionis, recenti memoria tenent, neque negare poſſunt, ipſum a pluribus, videlicet Imperatoribus, Regi-

„bus,

„bus, Rebuspubl. Proceribus, Magna- Sæc. XVII.
„tibus mundi, agnitum & receptum A. C. 1651.
„Pontificem Rom. tanta & multo ma-
„jora quam P. Valerianus Luthero,
„imputarunt, & quotidie absque ceſſa-
tione, non ſolum impreſſis ſuis libris,
„& privatis colloquiis, verum etiam in
„ſuggeſtis publice, communi plebi in-
„culcare accuſationes non verentur;
„propter retorſiones perſonæ Lutheri
„factas nullatenus inſtitutum congreſ-
„ſum abrupiſſent, verum hoc tam
„chriſtianum opus absque interruptio-
„ne continuaſſent. Quod ſupereſt, om-
„nem favorem a me expectabunt. Adm.
„Reverend. autem P. Valerianum oro,
„ut ante-meridianam hanc actionem
„brevi ſermone concludat, nec ſuam
„gravetur proferre opinionem de iis,
„quæ Dominus Haberkornius de ab-
„rumpendo colloquio locutus eſt. „

Abſoluto Principis ſermone P. Valerianus hæc reſpondit: *Quoniam Celſiſſimus Princeps a me poſtulet coronidis loco, compendium hujus duntaxat inchoatæ diſputationis, illud unice deſidero & pono.*

Cætus Lutheranorum habuerunt exordium a Martino Luthero, ſupra qualificato. Illa Eccleſia, quæ habuit exordium a Viro eatenus qualificato, eſt falſa, fovetque doctrinam falſam.

Ergo

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Ergo cœtus Lutheranorum est Ecclesia falsa, fovetque doctrinam falsam. Probabo Minorem ex libris ejusdem Lutheri. Majorem vero a ratione sana, sive hæc disputatio abrumpatur, sive non.

Hisce finitum est colloquium, cujus gesta rursus fide publica Hoffius Notarius actis inseruit, suoque sigillo confirmavit.

§. CIII.

Ernestus Hassiæ Landgravius ad fidem Catholicam reversus.

Dorschæ. Christ. medit. Imhof. N. P. l. 4. c. 7. Acta Calixt. & Ernest.

Præterea Georgius Calixtus die decima quinta Decembris, necnon vigesima secunda ejusdem Mensis datis literis dubia ab Ernesto Landgravio proposita dissolvere nitebatur, cum autem hic idem Princeps sat luculenter humana Calvini æque ac Lutheri commenta detexisset, suosque Prædicantes dissolvendis dubiis impares cerneret, tandem cognitæ veritati victas dedit manus, atque anno sequenti unacum Sereniſſima Conjuge sua Eleonora Maria Philippi Rheinhardi Solmensis Comitis Filia Coloniæ ipso Trium SS. Regum festo, tempore solemnioris Sacrificii, quod Maximilianus Henricus Archiepiscopus & Elector primum Deo litaverat, ejurata secta, Catholicam fidem in

in ipsius, ut loquimur, manibus præ- Sæc. XVII.
sente Philippo Duce Neoburgico publice A. C. 1651.
profitebatur. Erat is Mauritii Hasso-Casselensis Landgravii Filius, stirpis Rhenofelsensis Fundator, in cujus posteris in Rotenburgensem, & Wansridanam lineas divisis, hodiedum Catholica Religio floret, eisque Romana Ecclesia trans Rhenum plurimum debet. Biennio post Elisabetha Amalia Philippi Neoburgici Ducis Conjux Schwalbaci primum, & postea Düsseldorpii, necnon Georgius Christianus Hassiæ Landgravius Bruxellis in Belgio sectam ejurarunt, Edidit Ernestus Princeps præter conversionis suæ motiva librum, cui titulus: *Catholicus Discretus*, in quo moderatas de hodierno Religionum statu animadversiones adduxit, quibus tamen Andreas Kühn suum *Discretum Catholicum Autocatacritum* oppofuit, & Joannes Georgius Dorschæus Ernesti motiva refellere conatus est.

§. CIV.

Bulla Urbani VIII. jussu Philippi Hispaniæ Regis in Belgio promulgata.

Hoc item anno Philippus IV. Hispaniarum Rex Leopoldo Austriæ Archiduci, *Argentre Coll. Jud. de nov. err. t. 3. p. 259.*

Sæc. XVII. A. C. 1651.

chiduci, ac Belgii Gubernatori in mandatis dedit, ut Urbani VIII. Constitutionem contra Jansenii librum editam in hac Provincia promulgari, atque executioni dari curaret, hancque in rem sequens edictum die ultima Februarii conditum transmisit.

Philippus Dei gratia, Rex Castellæ &c. omnibus literas præsentes inspecturis, Salutem.

„Cum Bulla Urbani VIII. data 8. „Martii 1641. & publicata Romæ 19. „Junii 1643. qua prohibentur aliquæ „sententiæ & opiniones Theologorum, „speciatimque libri, cujus titulus est, „*Augustinus Cornelii Jansenii, &c.* jam „pridem huc missa fuisset, ut promul„garetur, omnibusque innotesceret: „quod hucusque non fuit uniformiter „observatum in omnibus Diœcesibus, „propterea quod Theologi nostræ Uni„versitatis Lovanienſis, aut saltem ple„rique illorum huic promulgationi sese „opposuissent, varias causas prætexen„tes, tempusque & moram postulan„tes, ut suas rationes possint eidem „summo Pontifici Urbano VIII. propo„nere. Quod cum feciſſent, & depu„tati nomine Universitatis diu multum„que, tum verbo, tum scriptis eas pro„posuissent in Congregatione Romanæ „& Universalis Inquisitionis, summus „Pon-

Sæc. XVII. A. C. 1651.

„Pontifex audita relatione iterum ſta-
„tuiſſet Decreto edito 16. Junii 1644.
„ut Bulla ſupradicta plenum & inte-
„grum ſortiretur effectum. Cui ſen-
„tentiæ minus acquieſcentes præfati
„Doctores nos audiiſſent per Deputatos
„ad Curiam noſtram Madritum miſſos:
„ubi rurſus audita fuiſſent, quæcun-
„que illis placuit proponere & allegare,
„nullaque reperta cauſſa legitima im-
„pediendi aut protrahendi ulterius pro-
„mulgationem & executionem Bullæ
„ſupradictæ, miſimus ad chariſſi-
„mum conſobrinum noſtrum Leopoldum
„Archiducem Auſtriæ, Ducem Burgun-
„diæ, Gubernatorem Belgii, &c. Quid
„ſuper hoc negotio fieri vellemus. Cum
„denique tum ſub idem tempus, qui
„nunc Sedem Apoſtolicam tenet, In-
„nocentius X. ejusque prædeceſſor Ur-
„banus VIII. inſtiterint, ut Regiam po-
„teſtatem noſtram interponeremus, quo
„prædicta Bulla executioni mandare-
„tur . . . . Idcirco poſtulationi ſummi
„Pontificis ſatisfacere volentes, & ve-
„ſtigiis prædeceſſorum noſtrorum in-
„ſiſtere, Regiaque auctoritate provi-
„dere incommodis . . . . quæ ex Bullæ
„promulgatione oriri poſſent, injuncto
„Archiepiſcopis & Epiſcopis mandato
„ad omnes juſtitiæ adminiſtros prius
„miſſo, ut auctoritati Eccleſiaſticæ
„opem

Sæc. XVII. A. C. 1651

„opem ſuam ac robur adjungerent, in„novavimus, & per præſentes inno„vamus, reſpectu quorumcunque cu„juscunque ſint ſtatus, dignitatis, aut „qualitatis, prohibitiones easdem cum „illis, quæ in Bullis continentur. Et „ut exactior ſit mandati noſtri execu„tio, injunximus, & injungimus om„nibus edicti noſtri transgreſſoribus „mulctam quingentorum florenorum pro „prima vice, & pro ſecunda vice pœ„nam exilii in ſexennium.....„

§. CV.

Eadem Bulla a Gandavenſi Epiſcopo in hac Diœceſi promulgata.

Argentre Collect. Jud. t. 2. p. 251.

Huic Regis mandato alii Epiſcopi in Belgio, licet inviti, morem gerere cogebantur, atque inter eos præprimis Antonius Trieſtius Epiſcopus Gandavenſis die vigeſima ſexta Martii Urbani VIII. Conſtitutionem promulgavit, edito hoc decreto: „Noveritis, quod „Clementiſſimus noſter Rex & Princeps „conſiderans publicam quietem ſuorum „ſubditorum in dies magis, magisque „per graves controverſias inter utrum„que Clerum occaſione publicationis „Bullæ S. D. N. Urbani VIII. felicis re„cordationis infra de verbo ad verbum „ſubjectæ, qua proſcribitur liber, cui „titu-

„titulus est: *Augustinus Cornelii Jan-* Sæc. XVII
„*senii*, theses PP. Societatis Jesu, & A. C. 1651.
„non nullorum aliorum tractatus inibi
„expressi, exortas turbari, voluerit ser-
„penti malo providere. Quodque in il-
„lum finem suis literis datis *Madriti*
„decima quarta Julii anno Christi mil-
„lesimo sexcentesimo quinquagesimo
„expresse Serenissimo Archiduci Leo-
„poldo mandaverit, ut sine ulteriori
„dilatione præfatam Bullam per suam
„ditionem Belgicam curaret recipi,
„publicari, ac observari, saltem quan-
„tum colligere potuimus, donec &
„quousque Sedes Apostolica, post no-
„vum examen dicti libri sive illius re-
„visionem, quam se post publicationem
„dictæ Bullæ procuraturum edixit,
„quatenus errores, si qui in illo inve-
„niantur, expurgentur, & per illam si-
„mul, quod respectu plurium virorum
„gravissimorum satis frequenter in usu
„fuit, quod de doctrina illius tenendum
„foret, declarasset, quodque hanc suæ
„Majestatis voluntatem, prædictus Ar-
„chidux suis ad nos scriptis 28. Fe-
„bruarii anni currentis, nobis insinua-
„verit, ac mandaverit, ut dictam Bul-
„lam prima die Aprilis proxime sub-
„sequente, locis, modo, & forma con-
„suetis per totam nostram Diœcesim
„publicaremus. Nos itaque pro nostra

Sæc. XVII. A. C. 1651.

„in dictam Sedem obedientia, dictos-„que Regem & Archiducem obſervan-„tia, mandandum duximus, & per præ-„ſentes mandamus omnibus univerſis „Ordinario aut delegato ſubditis, ut præ-„fatam Bullam recipiant, publicent, & „eidem obedienter pareant, ac per ſuos „domeſticos & ſubditos obſervari fa-„ciant. Hortantes omnes & ſingulos „cujuscunque conditionis, qualitatis „aut gradus fuerint, ut obedientes E-„dicto Regio (quod eodem die publi-„cabitur) infra tres hebdomadas a die „publicationis illius, in civitate ſcili-„cet noſtra commorantes, nobis omnes „& quoscunque libros, opuſcula, tra-„ctatus, &c. In dicta Bulla recenſitos, „& extra illam Decanis Chriſtianitatis, „ad nos illico deferendos tradant, ſub „pœnis in dicta Bulla & Edicto conten-„tis, incurrendis, & per Curiæ noſtræ „Officialem infligendis & exequendis. „Et ne quis forte ob ignorantiam in illa „contentorum, ſeſe excuſare valeat, „curavimus, præfatam Bullam de ver-„bo ad verbum, ut ſupra diximus, de „novo imprimi, & huic noſtræ Ordi-„nationi inſeri.„

§. CVI.

Ypreſis Vicarii edictum de promulganda ejusdem Pontificis Conſtitutione.

Mor-

Mortuo Janſenio Yprenſi Epiſcopo, adhucdum vacabat hæc Eccleſia; nihilominus nomine eorum, qui defuncti Epiſcopi vices agebant, pro acceptanda Urbani VIII. Bulla ad Clerum, populumque die vigeſima ſeptima Martii ſequens affigebatur edictum: Sæc. XVII. A. C. 1651. *Argentre l. c. p. 252.*

„Sanctiſſimus Dominus noſter Urba„nus beatæ memoriæ Papa VIII. jam „dudum prohibuerat librum Reveren„diſſimi D. Cornelii Janſenii, dum vi„veret Epiſcopi Yprenſis, cui titulus: „*Auguſtinus*, uti & theſes Patrum So„cietatis Jeſu, Collegii Lovanienſis ei„dem libro oppoſitas, aliaque omnia „tam contra, quam pro dictis Janſenio „ac Patribus tunc impreſſa, vel in po„ſterum imprimenda, prout latius con„tinetur in Bulla deſuper edita die „octava Martii anno Domini milleſimo „ſexcenteſimo quadrageſimo ſecundo, „quæ tamen hucusque publicata non „fuit propter illas, quæ ex parte Uni„verſitatis Lovanienſis, tum apud Se„dem Apoſtolicam in urbe, tum apud „Regem in Hiſpaniis movebantur diffi„cultates, ex eo potiſſimum capite, ne „in Janſenio proſcriptus videretur ſum„mus Eccleſiæ Doctor Auguſtinus. Ve„rum cum iis non obſtantibus, ſua San„ctitas dictæ Bullæ publicationem ur„gere pergat, illamque Regia ſua Ma-

 „jeſtas,

Sæc. XVII. A. C. 1651.

„jestas, scriptis in eam rem ad Sere-
„nissimum Archiducem Belgii Guber-
„natorem literis, absque ulteriori dila-
„tione fieri mandaverit, addendo ni-
„hilominus, postquam in hoc debita
„S. Sedi Apostolicæ obedientia fuerit
„exhibita, suas apud eandem preces &
„authoritatem per Legatum suum in-
„terponendas ad summum Pontificem
„illa obedientia efficacius permoven-
„dum, ut librum denuo examinari fa-
„ciat, & deletis, si qui irrepserint, er-
„roribus, luci publicæ restitui. Nos San-
„ctitati suæ, Regi nostro, ac Sereniss-
„mo Archiduci humiliter obsequi volen-
„tes, Promotori hujus Episcopatus
„mandamus, Bullam ante dictam die
„1. Aprilis per Sereniss imum Archidu-
„cem ad hoc designata, debite publi-
„cari, atque ab omnibus exacte obser-
„vari, adeoque a dicti libri, ac the-
„sium, aliorumque, quæ pro aut con-
„tra prodierunt, impressione, vendi-
„tione, lectione, ac detentione, atque
„in Scholis, pulpitis, ac concionibus,
„a dicteriis inter partes, scomatibus, ac
„censuris omnino abstineri, sub pœna
„excommunicationis, aliisque arbitrio
„nostro infligendis. Ac ne quis hujus
„publicationis prætextu occasionem ar-
„ripiat minus recte sentiendi de doctri-
„na & authoritate ante dicti glorios
„Docto-

„Doctoris Auguſtini, monendos cenſui- Sæc. XVII.
„mus omnes & ſingulos, nulla ratione A. C. 1651.
„per hoc intendi, ut authoritati atque
„exiſtimationi, quam S. Auguſtinus in
„Eccleſia Catholica, Apoſtolica, &
„Romana ſemper obtinuit, quidquam
„detrahatur, aut præjudicetur, quin
„imo Regiam ſuam Majeſtatem, nec-
„non Sereniſſimum Archiducem præ-
„fatis ſuis literis expreſſe mandare, ut
„qui aliquid contra honorem aut vene-
„rationem memoriæ, & operum ejus-
„dem S. Auguſtini, aliorumque SS. Ec-
„cleſiæ Patrum dicere præſumpſerint,
„omni meliori modo compeſcantur, at-
„que curetur, ne quid committatur,
„quod ſplendorem eorundem SS. Pa-
„trum aliquo usque offuſcare, vel exi-
„ſtimationem, gradum & authoritatem,
„quam in eadem Catholica Eccleſia ſem-
„per obtinuerunt, poſſit imminuere. Ut-
„que nullus conqueri poſſit per Bullæ
„hujus publicationem in Privilegia Pa-
„triæ impingi ob clauſulam eidem in fine
„inſertam. *Publicationemque, affixionem,*
„*& copiæ affixæ dimiſſionem hujusmodi, in*
„*omnibus & quoad omnia ſufficere, &c.* pla-
„cuit eidem Sereniſſimo, per dictas ſuas
„literas declarare mentis ſuæ non eſſe,
„per hujus Bullæ publicationem iis præ-
„judicium ullum inferre, ſed illa om-
„nia, ſicuti antiquitus in uſu fuerunt,
„intacta & illæſa conſervare.„

Sæc. XVII. A. C. 1651.

§. CVII.

Eadem Bulla a Mechlinienſi Archiepiſcopo promulgata.

Argentre l. c. p. 153.

Jam ante biennium Jacobus Boonen Mechlinienſis Archiepiſcopus publicis typis rationes vulgaverat, ob quas a promulganda Bulla, qua Janſenii liber proſcribebatur, abſtinendum cenſuiſſet: nihilominus ſevero Hiſpani Regis mandato territus, tandem acquievit, hancque Conſtitutionem die vigeſima nona Martii promulgari præcepit, edito Bruxellis hoc mandato:

„Notum facimus, quod cum circa „publicationem Bullæ Urbani VIII. fe„licis recordationis datæ pridie Nonas „Martii 1642. qua liber, cui nomen *Cor„nelii Janſenii Epiſcopi Ypreníis Auguſti„nus*, ac theſium PP. Societatis Jeſu „adverſus eumdem librum, & alia o„puſcula tam contra Janſenium, quam „pro ejus deſenſione in lucem emiſſa „prohibentur, graves occurrerent diffi„cultates, & præcipue quód non pauci „viri pii & docti judicarent, dicti libri „prohibitione lædi authoritatem doctri„næ ſancti Patris Auguſtini, a ſummis „Pontificibus, Conciliis, & SS. Patri„bus ſæpius approbatæ, atque adeo a „tota Eccleſia receptæ in ea materia, „quæ

„quæ dicto libro principaliter exponi- Sæc. XVII.
„tur; adeo ut ab his, qui librum im- A. C. 1651.
„pugnant, hæc ſancta doctrina in con-
„temptum adduceretur, eorumque
„nonnulli palam aſſerere non vereren-
„tur, quasdam propoſitiones in eodem
„ſenſu, quo a ſancto Auguſtino tra-
„ditæ ſunt, jam eſſe damnatas; ex quo
„gravia oriri cæperant ſcandala, ac
„porro timebantur majora in hiſce præ-
„ſertim Regionibus, Hæreticis circum-
„cinctis, quibus non levia ſuppeditan-
„da videbantur argumenta ad oppu-
„gnandam perpetuam ſanctæ Romanæ
„Eccleſiæ in rebus fidei conſtantiam,
„& infallibilitatem: ac propterea ſpe-
„ctabiles ex omni Ordine Theologi af-
„firmarent, Janſenium inique apud ſan-
„ctam Sedem traductum, tanquam qui
„propoſitiones olim a ſancta Sede dam-
„natas, cum contemptu ejusdem Se-
„dis renovaſſet, ac defendiſſet, atque
„ita dictam Bullam, quæ hoc funda-
„mento præcipue nititur, ſubreptitie
„fuiſſe obtentam; & interea eo præ-
„textu vir integerrimus, & ob doctri-
„næ eminentiam, ſingularem pietatem,
„aliasque dotes ad Dignitatem Epiſco-
„palem evectus, & veritatis Catholicæ
„adverſus hæreticam pravitatem acer-
„rimus propugnator, atroci calumnia
„non tantum ut hæreticus, ſed hære-

Sæc. XVII. A. C. 1651.

„ſiarcha voce & ſtylo proclamaretur, „prævia matura deliberatione, & ex „gravium virorum judicio, a promul„gatione dictæ Bullæ hactenus ſuper„ſedendum eſſe cenſuimus, neutiquam „hoc animo (uti a malevolis quibus„dam ſparſum eſt) ut Pontificiæ Au„thoritati ullo pacto obſiſteremus, pro „qua defendenda etiam vitam & ſangui„nem, ubi res poſtulaverit, parati ſu„mus effundere, ſed hoc unico propo„ſito, ut interea ſua Sanctitas de his, „quæ commemorata ſunt, certior red„di poſſet, eique ſupplicari, ut deſigna„tis ſpecialiter ſupradictis propoſitioni„bus, ac parte utrinque ex æquo au„dita, librum examinari, & cum ſcri„ptis Divi Auguſtini conferri mandare, „dictisque malis opportuno remedio oc„currere dignaretur. Cumque per De„putatos Romam ea cauſſa miſſos im„petrari hoc non potuiſſet, ne ulla ex „parte in negotio tanti momenti officio „noſtro deeſſemus, Regiæ quoque ſuæ „Majeſtatis opem & auxilium imploran„dum eſſe duximus, ut ejus apud ſan„ctam Sedem interceſſione conſequi „hoc daretur. Cum vero nihilominus „ſanctiſſimus D. N. per Miniſtros ſuos „dictæ Bullæ publicationem urgere per„gat, & Regia quoque ſua Majeſtas „ab iisdem Miniſtris interpellata, ut „ſuæ

„ſuæ Sanctitatis deſiderio ſatis fiat, Sæc. XVII.
„datis ad Sereniſſ. ſuam Celſitudinem A. C. 1651.
„literis, ab eaque nobis cum ſpeciali
„mandato in hunc finem inſinuatis,
„quam primum promulgandam eſſe de-
„creverit, hinc eſt, quod ſuæ Sancti-
„tati, ac Regiæ Majeſtati Sereniſſimæ-
„que Celſitudini humiliter obſequentes,
„& officii Curiæ noſtræ Archiepiſcopa-
„lis Procuratori, aliisque, ad quos id
„pertinet, mandamus, ut dictam Bul-
„lam locis, ac more conſuetis, die pri-
„ma Aprilis a Sereniſſima ſua Celſitu-
„dine deſignata, rite promulgent. Ac
„inſuper in virtute S. Obedientiæ ſerio
„præcipimus omnibus jurisdictioni no-
„ſtræ ſubjectis, cujuscumque Ordinis,
„Dignitatis & Conditionis exiſtant, ne
„una pars alteram in ſcholis, pulpitis
„& concionibus, dicteriis, ſcommati-
„bus, aut cenſuris perſtringat, ſub pœ-
„na excommunicationis, aliisque arbi-
„trio noſtro infligendis. Ne vero hujus
„publicationis prætextu ſcandala ſupra
„commemorata ſiniſtris aliquorum in-
„terpretationibus accendantur, monen-
„dos eſſe duximus omnes & ſingulos,
„certo conſtare Sanctitatis ſuæ mentem
„nequaquam eſſe, ut per hanc publica-
„tionem authoritati doctrinæ S. Augu-
„ſtini quidquam detractum eſſe intelli-
„gatur, ſed & Regiam ſuam Majeſta-

Sæc. XVII. A. C. 1651.

„tem præfatis ſuis literis, ac etiam Se-
„reniſſ. ſuam Celſitudinem iis, quas ad
„nos dedit, diſerte mandare, ne ha-
„rum contentionum occaſione auctori-
„tati glorioſi Doctoris S. Auguſtini a
„quoquam lædi, aut aliquo modo de-
„primi toleretur, ſed ejus ac aliorum
„ſanctorum Patrum honor, quem ſem-
„per in Eccleſia obtinuerunt, integer
„atque illibatus conſervetur. Deinde
„Regiam ſuam Majeſtatem hoc am-
„plius voluiſſe, ut honori & exiſtima-
„tioni Reverendiſſimi Janſenii conſula-
„tur; adeoque poſt Bullæ promulgatio-
„nem & obedientiam ſuæ Sanctitati
„præſtitam, apud eamdem ſe per Le-
„gatum ſuum interceſſuram, ut dictus
„Janſenii liber penitus examinetur, ac
„ſi quis in eo reperiatur error, expun-
„gatur, ut deinde imprimi ac vulgari
„poſſit; quomodo ſua Majeſtas cum a-
„liorum magnorum virorum ſcriptis
„actum eſſe obſervat. Denique & il-
„lud expreſſe velle Sereniſſimam ſuam
„Celſitudinem, ne dicta publicatione
„juribus, privilegiis, ac inveteratis ha-
„rum Provinciarum conſuetudinibus
„ullum præjudicium inferatur.

§. CVIII.

Tria hæc edicta a S. Inquiſitione Romana proſcripta.

Quo-

Quoniam vero Sacra Congregatio Generalis, ac Universalis Inquisitionis in hisce tribus edictis plura S. Sedis Apostolicæ auctoritati noxia contineri censeret, hinc habito consessu coram summo Pontifice die undecima Maij eadem hæc edicta unacum libello, cui titulus: *Rationes, ob quas Mechlinienſis Episcopus a promulgatione Bullæ contra Janſenium abſtinuit*, proscripta fuere, edicto desuper hoc edito: *Cum ad aures Sanctiſſimi D. N. Innocentii Papæ X. perveniſſet in lucem prodiiſſe præſentem libellum, necnon tria edicta, in his autem libellis & edictis multa contineri auctoritati Sanctæ Sedis Apoſtolicæ præjudicialia, Sanctitas ſua prædictos libellos, & edicta in præfata Sacra Congregatione examinari mandavit. In qua mature ac diligenter in eis contentis conſideratis & perpenſis, auditisque ſuper præmiſſis, votis DD. Cardinalium, Sanctitas ſua tam libellos, quam edicta prædicta prohibenda cenſuit, prout præſenti Decreto damnat, & prohibet, & pro damnatis ac prohibitis haberi vult & mandat. Ac niſi eorum authores quamprimum ſeſe purgaverint, cenſuris ac pœnis Eccleſiaſticis intelligant ſe omnino coercendos. Jubet autem, quod nullus deinceps cujuscunque gradus & conditionis exiſtat, ſub pœnis in Sacro Concilio Tridentino, & indice librorum prohibitorum contentis, aliisque*

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

liisque arbitrio Sanctitatis ſuæ infligendis, ſupradictos libellos, & edicta audeat quocumque idiomate imprimere, vel imprimi curare, legere, vel apud ſe retinere, &c.

Hoc S. Inquiſitionis decretum die decima ſexta Junii tam Archiepiſcopo Mechlinienſi, quam Gandavenſi Epiſcopo fuit inſinuatum, nihilominus tamen nec hic nec ille ſe purgare, ſatagebant: quocirca Innocentius X. die decima octava Novembris utrumque in Romana Curia comparere juſſit, transmiſſo ad eos ſequenti decreto: „Cum „ſummus Pontifex nupero decreto man„darit, ac voluerit, ut niſi horum li„brorum edictorumque Authores quam„primum ſeſe expurgarent, cenſuris ac „pœnis Eccleſiaſticis, intelligant ſeſe „omnino coercendos, prout latius in „dicto Decreto continetur, cumque De„cretum prædictum Jacobo Archiepi„ſcopo Mechlinienſi ſub die decima ſexta „menſis Junii proxime præteriti, An„tonio vero Epiſcopo Gandenſi intra „prædictum menſem Junii fuerit legi„time præſentatum ac intimatum, præ„dictique Jacobus Archiepiſcopus, & „Antonius Epiſcopus ut ſupra, iisque „ad præſentem diem nullatenus, ut „par erat, ſeſe expurgaverint, ſed in „dies ejusdem Sanctiſſimi D. N. Man„datis rebelles ac contumaces exiſtant, „San-

„Sanctitas ſua ut hujusmodi contuma- Sæc. XVII.
„cia, quæ in ſcandalum Chriſti Fide- A. C. 1651.
„lium, & Eccleſiæ Catholicæ vergit,
„debitis pœnis mulctetur & coerceatur,
„re mature cum nonnullis S. R. E. Car-
„dinalibus ad id ſpecialiter deputatis,
„diſcuſſa, auditisque eorum votis, ei-
„dem Jacobo Archiepiſcopo Mechli-
„nienſi, & Antonio Epiſcopo Ganda-
„venſi, ac eorum cuilibet mandat ac
„præcipit, ut infra ſex menſes proxi-
„mos a die intimationis ac notificatio-
„nis Præſentium computandos, quo-
„rum duos pro primo, duos pro ſecun-
„do, & reliquos duos pro ultimo, &
„peremptorio termino eis aſſignat, com-
„parere debeant, & quilibet ipſorum
„comparere debeat coram Sanctitate
„ſua, & ſancta Sede Apoſtolica perſo-
„naliter, & non per Procuratorem, ſeu
„excuſatorem, vel aliam interpoſitam
„perſonam ad ſeſe purgandum de con-
„tentis in libellis & edictis prædictis
„reſpective. Alias dicto termino ela-
„pſo, ex nunc prout ex tunc, eadem
„Sanctitas ſua prædictum Jacobum Ar-
„chiepiſcopum Mechlinienſem, & An-
„tonium Epiſcopum Gandavenſem, ac
„eorum quemlibet ab ingreſſu Eccleſiæ,
„exercitio Pontificalium, ac officio ſu-
„ſpendit, ac interdicit, & pro ſuſpenſis, ac
„inter-

Sæc. XVII. A.C. 1651.

„interdictis haberi vult, nullo in præ„missis privilegio suffragante. Voluit „insuper, & decrevit Sanctitas sua, „quod præsentes dictis, Jacobo Archi„episcopo, & Antonio Episcopo, per„sonaliter, si ipsorum præsentiæ com„mode haberi potuerint, sin autem „domi eorum solitæ habitationis, di„missa earundem præsentium copia, „vel si ad eas tutus non patuerit ac„cessus, per affixionem ad valvas Ma„joris Ecclesiæ Civitatum Mechlinien„sis, Bruxellensis & Gandavensis re„spective intimentur, ac notificentur, „& sic præsentatæ ac intimatæ perinde „arctent, & afficiant eosdem Jacobum „Archiepiscopum & Antonium Episco„pum, & eorum quemlibet, ac si eis „personaliter præsentatæ & intimatæ „fuissent.„

Decretum vero suspensionis in Archiepiscopum Mechlinienſem, & Gandavenſem Episcopum die vigesima prima Decembris anno sequenti latæ erat hujus tenoris.

„In Dei Nomine, Amen. Cunctis „ubique pateat evidenter, & sit notum, „quod anno a Nativitate D. N. Jesu „Christi millesimo sexcentesimo quin„quagesimo secundo Indictione quinta „die vero decima nona Decembris de „mane, Pontificatus autem sanctissimi

„in

„in Christo Patris & D. N. D. Innocen- Sæc. XVII.
„tii Divina Providentia Papæ X. anno A. C. 1651.
„ejus nono, fuit per Sanctitatem suam
„promulgata infra scripta sententia te-
„noris sequentis videlicet. Innocentius
„Papa X. Christi nomine invocato. Per
„hanc nostram declaratoriam senten-
„tiam, quam auditis votis non nullo-
„rum venerabilium fratrum nostrorum
„S. R. E. Cardinalium ad id specialiter
„deputatorum ferimus in his scriptis,
„pronuntiamus, sententiamus, dici-
„mus, & declaramus Jacobum Archi-
„episcopum Mechlinienſem, & Anto-
„nium Episcopum Gandavensem ob non
„paritionem præcepti ad comparendum
„per Procuratorem coram nobis, & ab
„objectis sese repurgandum infra ter-
„minum in eodem præcepto præscri-
„ptum, prout in actis Decreti legitime
„executi, & in actis reproducti, inci-
„disse, & incurrisse damnabiliter in
„pœnas interdicti ab ingressu Ecclesiæ,
„suspensionis ab officio, & exercitio
„Pontificalium, & alias pœnas in eo-
„dem præcepto contentas, literasque
„declaratorias desuper opportunas, ac
„publice affigendas in locis, ubi opus
„fuerit, decernendas & relaxandas fore
„& esse, prout decernimus, relaxa-
„mus, & affigi mandamus. & ita pro-
„nuntiamus, sententiamus, declara-
„mus,

Sæc. XVII. A. C. 1651.

„mus, ſuſpendimus, interdicimus, & „affigi mandamus.„

Hoc decretum valvis Eccleſiæ ad S. Gudulam fuit affixum, Senatus tamen Brabantinus illud detrahi & lacerari die duodecima Maij anno hujus ſæculi quinquageſimo tertio præcepit, ac utrique Epiſcopo inhibuit, ne Romæ comparerent, eoquod ex veteri privilegio a Sede Apoſtolica approbato nullus Belgii ſubditus extra patriam in jus vocari poſſet, aliunde vero hoc decretum absque Regio beneplacito fuiſſet promulgatum. Hoc comperto Leopoldus Archidux confeſtim die vigeſima ſecunda ejusdem Menſis ad Senatum has dedit literas: „Audio, quod „Senatus Brabantinus conſtituerit cras „mane die Veneris in præſentia trium „aut quatuor Conſiliariorum lacerare „affixionem factam ad valvas Eccleſiæ „ſanctæ Gudulæ, & declarare illam „pro libello diffamatorio, & cum hoc „ipſis per Cancellarium inhibuerim, „ipſeque non adſit, tibi tanquam Se„niori injungere volui, ut toti Conſi„lio nomine meo indices, ne procedant „ad talem executionem, donec ulterius „me reſolvam in iſto negotio. Non „dubito, quod Conſilium obediet, ne„que credere poſſum, quod ipſi in caſu „inobedientiæ me velint provocare ad „de-

„demonstrationem magis rigidam con- Sæc. XVII.
„tra ipsos.„ A. C. 1651.

Insuper ad Gandavensem Episcopum die decima octava Julii idem Archidux dedit literas, quibus eum hortabatur, ut Pontificis, Regisque mandato pareret, & a censuris absolvi, a Papæ peteret. Paruit Episcopus utriusque jussis, unde die vigesima tertia Septembris anno hujus sæculi quinquagesimo tertio a censuris solutus est.

§. CIX.

Congregatio Cardinalium a summo Pontifice instituta pro discutienda Jansenii caussa.

Interim summus Pontifex Gallorum Præsulum querelis excitatus, die duodecima Aprilis, ut mota in Galliis controversia circa Jansenii doctrinam discuteretur, Congregationem instituit, illiusque Commissarios nominavit Romam, Spadam, Ginettum, Cechinum, Chiggium & Pamphilium Cardinales: His Albizzius S. Officii Assessor a secretis erat. Prima habebatur Sessio die vigesima ejusdem Mensis in Romæ Cardinalis Decani Palatio, ubi præprimis ex Sacri Officii Tabulario in cuncta, quæ olim in caussa Michaelis Baij agitata fuissent, inquisitum, hujusque Au-

Hist. des cinq. Prop. l. 1. p. 13. Diar. Santamor. p. 3. cap. 4. Jansenism. Hist. Brev. Ciacon. in vita Innocent. X.

Sæc. XVII. A. C. 1651. thoris dogmata cum Janſenii propoſitionibus ſedulo collata fuere: Dudum hoc negotium ultro citroque agitabatur; Interim vero Santamoreus juvenis Sorbonæ Doctor unacum quodam Nobili ſub ſpecioſo Anni Sacri obtentu Romam venit, ac inde Genuam appulſus, Menſe Junio ab undecim Franciæ Epiſcopis ſubſcriptas accepit literas, quas ipſus tanquam eorum Legatus, comitantibus eum Bruſſeo & Lalana Facultatis Pariſinæ Doctoribus, ſummo Pontifici tradere jubebatur: Erat autem hujus epiſtolæ ſumma hæc: „Intellexi„mus, quosdam e Confratribus noſtris „literas direxiſſe ad veſtram Sanctita„tem circa arduum, maximique mo„menti negotium, petimus autem, ut „clare decidantur quædam propoſitio„nes, quæ poſtremis hiſce annis gra„ves tumultus Pariſiis in Facultate „Theologica excitarunt: nec id mirum, „cum enim hæ propoſitiones ad libi„tum conceptæ & ambiguis verbis con„cinnatæ fuerint, ex diverſa earum in„terpretatione acerrimas contentiones „fuiſſe exortas, neceſſe eſt: Salva igi„tur Confratrum noſtrorum venia no„bis declarare liceat, quod eorum mo„litiones hac in re approbare non va„leamus; præterquam enim, quod quæ„ſtiones de gratia & Prædeſtinatione „divi-

„divina ſint plenæ difficultatibus, ma- Sæc. XVII.
„gnoque animorum æſtu & contentio- A. C. 1651.
„ne agitari ſoleant, inſuper incongrua
„videtur eſſe præſens temporis viciſſi-
„tudo, illas definiendi, niſi Sanctitas
„veſtra velit procedere juxta normam
„apud SS. Patres uſitatam, proin re-
„petere negotium a prima origine, il-
„ludque penitus de novo examinare,
„partes accerſere & audire, prout Cle-
„mens VIII. & Paulus V. fecerunt. Se-
„cus enim, quos damnari contigerit,
„jure conqueſturi ſint, ſe non fuiſſe
„auditos & per calumnias Adverſario-
„rum circumventos, addituros fortaſſe,
„hanc cauſſam ad Sedem Apoſtolicam
„fuiſſe delatam, priusquam judicata
„fuiſſet in Concilio Epiſcoporum, con-
„tra uſitatum Eccleſiæ morem. Pro-
„ſtant exempla Concilii Alexandrini in
„cauſſa Arii, Conſtantinopolitani con-
„tra Eutychen, Carthaginenſis, &
„Milevitani adverſus Pelagium, aliaque
„Concilia primum ab Epiſcopis contra
„alios hæreticos celebrata. Profecto,
„ſi examinandæ ac decidendæ forent
„hæ propoſitiones, ordo legitimus ju-
„diciorum Eccleſiæ Univerſalis, & con-
„ſuetudo Eccleſiæ Gallicanæ exigeret,
„ut graves controverſiæ prius diſcute-
„rentur in locis, ubi ſunt ortæ & agi-
„tatæ: Disquirendum lento & maturo

Sæc. XVII. A. C. 1651. „judicio, an non propositiones Sancti„tati vestræ exhibitæ sint conceptæ pro „libitu, & concipientium arbitrio, eo „fine, ut quædam Personæ reddantur „odiosæ, & excitentur tumultus: pro„be insuper examinandum, quibus in „locis, per quos Authores, & in quo „sensu prodierint, audiendæ utrinque „partes, inspiciendi omnes libri circa „ejusmodi propositiones editi, distin„guendi veri sensus a fallis, & ambi„guis, informandi denique Episcopi „de omnibus, quæ hac in re ab origi„ne disputationum acta sunt, & tunc „demum ad Sacram Sedem, quæ a no„bis decreta sunt, referenda, & Ro„mæ confirmanda. Si autem res a no„bis nondum discussa ad Sacram Se„dem refertur, variis artibus veritas „opprimi, Præsules & Doctores calum„niis denigrari, Sacra Sedes in tam gravi „fidei negotio fraudibus circumveniri „poterit. Præterea illi, in quorum fa„vorem Episcopi ad Sanctitatem vestram „perscripserunt, pertinaciter defendunt, „quod Scholasticorum recentiorum po„tissimi eorum opinioni adhæreant, „eorumque doctrina sit maxime consona „Divinæ bonitati, & æquitati naturali. „Econtrario sancti Augustini Discipuli „palam declarant, quod eorum Doctri„na non sit dubia, sed D. Augustini „SS.

„SS Patrum effatis consona, ac dudum „definita a Conciliis & Pontificibus, „præcipue Synodo Tridentina. Aver- „tat igitur Deus, ne existimatio Sacræ „Sedis Apostolicæ & Ecclesiæ Romanæ „exponatur hæreticorum despectui, qui „cunctas actiones illius observant. Igi- „tur Sanctitas sua benigne annuat, „ut aut hæc tanti ponderis disputatio, „absque Ecclesiæ Catholicæ labe, per „tot sæcula agitata adhucdum aliquam- „diu perduret, aut omnes hæ quæstio- „nes, secundum tamen legitimum judi- „ciorum tenorem decidantur, &c.„ His literis subscripti legebantur tres Archiepiscopi Senonensis, Embrodu- nensis, & Aurelianensis, necnon octo Episcopi, Agennensis, Convenensis, Valentianus, Papulienſis, Cabillonen- sis, Ambianensis, Bellovacensis & Ande- gavensis, quibus postea accesserunt tres alii: Die autem decima Julii San- tamoreus hanc epistolam summo Pon- tifici exhibuit, inter alia dicens, quod quinque propositiones essent ambiguæ, sensumque hæreticum a nemine pro- pugnatum, simulque sensum Catholi- cum ab Adversariis impugnatum pate- rentur, iidem vero adversarii sub ob- tentu sensus hæretici unice intenderent obtinere censuram, quam postea sensui Catholico applicare valerent: Ad hæc

Sæc. XVII. A C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

vero reſpondit Pontifex, „ſi propoſitiones „hæ continentur proſcriptæ in Bulla Pii „V. & Urbani VIII. immerito hæ Bullæ, „utpote non ita pridem poſt maturum e„xamen emanatæ, in dubium vocantur, „ſi vero præfatæ aſſertiones quid novi „continent, illud accurato & maturo „examini ſubjiciatur,„ mox vero ad hæc repoſuit Santamoreus, quod Urbani VIII. Bulla per Archiepiſcopum Pariſienſem ſit quidem recepta & promulgata, in ea tamen ex quinque hiſce propoſitionibus nulla contineretur.

Dimiſſo demum Santamoreo ſummus Pontifex nominatis Cardinalibus adhuc tredecim Theologos, tum Romæ fama doctrinæ celeberrimos adjunxit, & quidem ex Ordine Fratrum Prædicatorum Vincentium S. Palatii Magiſtrum, & Vincentium de Pretis S. Officii Commiſſarium, ex Ordine FF. Auguſtinianorum, P. Viſcontium Generalem, & Cæleſtinum Bruni, necnon P. Raphaelem Averſam Presbyterorum Regularium Generalem, P. Modeſtum de Ferraria Ord. FF. Minorum Generalem & P. Lucam Wadingum unacum P. Marco Carpineto Procuratore Generali FF. Capuccinorum, ex Carmelitis autem P. Joannem Auguſtinum a Nativitate, alias Tartaglia dictum & P. Dominicum Campanella poſtea

postea Episcopum S. Agathæ Gothorum in Regno Neapolitano præter PP. Angelum Mariam Ciria Servitam, Del Bene Theatinum, & Sforziam Pallavicinum Jesuitam postmodum Cardinalem. Sæc. XVII. A. C. 1651.

§. CX.

Hybernorum expostulatio adversus Universitatis Parisinæ Rectorem.

Cum Jansenii dogmata Parisiis a non paucis passim palamque propugnarentur, Mauritius Durcan Hyberni Collegii Præfectus, Richardus Nugent Cluanensis Ecclesiæ Decanus, Nicolaus Poërus, aliique numero viginti quatuor Hyberni Doctores & Baccalaurei sæpius in Collegio piorum, ut vocant, puerorum convenerunt, ac suadente S. Vincentio a Paulo Missionariorum Generali & præfati Collegii Præfecto in cubiculo dicti Poëri promiserunt, se doctrinam Jansenii nunquam docturos, prædicaturos, aut rudi plebi in Catechismo proposituros, nec ullas propositiones a Concilii s Oecumenicis, & Decretis summorum Pontificum quomodolibet damnatas, & nominatim quinque famosas propositiones ex Jansenii libro a Corneto Syn- *Argentre l. c. p. 60.*

Sæc. XVII. A.C. 1651.

dico extractas nunquam amplexuros. Hanc in rem iidem sequentem mentis suæ declarationem a cunctis Hybernis subscribendam concepere: *Cum nova dogmata his calamitosissimis temporibus a quibusdam doceantur, prædicentur, typis mandentur, in colloquiis familiaribus misceantur, & denique, quod pejus est, in Catechismis rudi & incautæ plebi proponantur cum summa animorum dissensione, periculumque sit, ne aliqui ex Hybernis, qui Parisiis majori numero student, quam in ulla totius orbis civitate, his dogmatibus imbuantur, quæ in patriam nostram Hyberniam fidei avitæque religioni, tenacissimam reduces, disseminare, ac incautorum animis instillare conarentur, sicque Ecclesiam Hybernicam a centum annis & amplius Hæreticorum insultibus, ac vehementissimis persecutionibus nimis afflictam, & a decennio, crudeli ac periculoso bello agitatam perturbarent. Nos infra scripti huic periculo mature pro viribus occurrere proponentes, firmiter statuimus, promittimusque, nos semper adhæsuros universis Conciliis Oecumenicis, ac præsertim Tridentino, necnon omnibus decretis ac censuris summorum Pontificum, nominatimque iis, quæ latæ sunt a Pio V. Gregorio XIII. Urbano VIII. & Innocentio X. contra Bajum, Jansenium, eorumque sequaces. Insuper promittimus nunquam nos ex animi sen-*

sententia, privatim aut publice defensuros, docturos, prædicaturos, multoque minus in Catechismo plebi proposituros ullas propositiones de errore aut hæresi suspectas, aut quomodolibet a quovis summo Pontifice damnatas. Sæc. XVII. A. C. 1651.

Postea subjunxere notas quinque Jansenii propositiones.

§. CXI.

Rectoris decretum adversus Hybernos.

Postquam vero Universitatis Parisinæ Rector de hac Hybernorum sponsione edoctus fuerat, confestim die quarta Martii in comitiis exposuit, quod nonnulli Hyberni a paucis mensibus sæpe congregentur in Collegio bonorum (ut vocant) puerorum, Præside uno ex Missionariis, & eorundem Hybernorum aliquos nuper inductos esse in cubiculum Magistri Nicolai Poëri Hyberni Baccalaurei Theologi & Philosophiæ Professoris in Gymnasio Lexoviensi, ut illic de nonnullis quæstionibus in materia gratiæ statuerent.

Ipse autem statim illis significari jusserit, ut abstinerent ab ejusmodi conventiculis, & ab omni judicio doctrinali: ad hæc Hiberni quidem parere, crediti fuerint, eoquod statim e præ-

Sæc. XVII. A. C. 1651. fato cubili discesserint, sed paulopost ostiatim iverint ad singulos, & unicuique clanculum proposita tria aut quatuor subsignanda exemplaria declarationis suæ obtulerint, ac insuper Hybernorum unumquemque privatim omni arte sollicitarint, ut prædictæ declarationi subscriberet, tandemque effecerint, ut subscripserint aliqui numero circiter viginti sex, quorum unus tantum Doctor seu Theologus Parisiensis, duo Baccalaurei, duo Magistri in artibus, cæteri nullius gradus & nominis in Academia, quorum alii vix Philosophiam salutaverint, alii vix Gramaticam.

Cum autem, prosequebatur Rector, plurimum interfit Universitatis, arcere a Gymnasiis suis conventicula ejusmodi, atque in eos animadvertere, qui contra, quod fuerat prohibitum, in doctrinæ caussa sine ulla autoritate statuere ausi sint, præsertim vero de propositionibus in ea declaratione contentis, de quibus sacræ Theologiæ Facultas tametsi deliberationi suæ ante octodecim menses propositis, nihil decreverit, neque Illustrissimus Parisiorum Archiepiscopus, neque Augustissimus, qui etiamnum Parisiis sedet, suaque habet comitia, Clerus Galliarum de iisdem propositionibus quicquam defi-

nie-

nierint, aliunde vero conſtet quædam in præfata declaratione contineri, quibus Academiæ Pariſienſis autoritas, ac Regni & Eccleſiæ Gallicanæ jura & privilegia maxime lædi viderentur, hinc jure ejusmodi auſibus obviam eundum eſt. Poſtremo dixit, Academicos quatuor, qui ſubſcripſerant, adeſſe juſſos, ut de re tota audirentur, exemplariaque omnia declarationis a ſe ſubſcriptæ repræſentarent. Placuit igitur primum audiri illos, quibus admiſſis, perlecta eſt prædicta declaratio, faſſique ſunt, ſe illi ſubſcripſiſſe privatim, & absque ullo prævio examine communi, & ſubſcripſiſſe tribus quidem aut quatuor illius exemplaribus, quorum nullum penes ſe ſupereſſet, ſed illorum unum traditum Magiſtro Vincentio a Paulo Miſſionariorum Generali & ſupradicti Collegii bonorum puerorum Primario; paratos eſſe ſe, revocare ſubſcriptionem illam ſuam, ſi ita Univerſitati videretur. Quæ omnia vere a ſe dici & promitti adhibito etiam ſuo ſyngrapho confirmarunt, & Rectori, necnon Decanis & Procuratoribus alii Hiberni Academici & Theologi ſupplicem obtulerunt libellum, quo quidem nationis ſuæ nomine vehementer obteſtabantur, uti ne univerſæ genti ſuæ imputaretur paucorum factum & temeritas, quorum alios

Sæc. XVII. A.C. 1651.

ob

Sæc. XVII A. C. 1651.

ob inſcitiam deceptos, alios ab Academiæ adverſariis ſeductos fuiſſe dicebant, poſtulabantque, ut placeret Univerſitati diligenter occurrere huic paucorum malo, quo quidem Charitas fraterna diſſolvitur, inuriturque nota, quaſi omnes conſenſerint in paucorum illorum culpam, qui contra Eccleſiæ Gallicanæ & Regni jura id auſi ſint. Perlecto hoc libello ſupplici ſubjunxit Rector, quod auditi ſint plures Hyberni Theologi, quorum aliqui declararint, Jeſuitas duos religioſiſſime pollicitos fuiſſe Hybernis aliquam domum, ſi prædictæ declarationi ſubſcriberent, factam etiam ſpem fundationis ab aliquo viro, & ſacerdotiorum ſeu beneficiorum Eccleſiaſticorum a prædicto Magiſtro Vincentio a Paulo Miſſionariorum Generali.

His ita a Rectore expoſitis, re in maturam deliberationem vocata, cenſuerunt omnes unanimi conſenſu, neminem, qui privatæ ſit autoritatis, poſſe in doctrinæ cauſſa decernere, propterea que factum eſſe temere & inſolenter ab iſtis paucis & privatis hominibus nullius autoritatis, & maximam partem nullius doctrinæ & nullius gradus in Academia, qui contra quam prohibitum illis fuerat ab ampliſſimo Domino Rectore, doctrinale ſibi judicium arrogare auſi ſint de prædictis quæſtionibus ſtatue-

ſtatuere, de quibus nec ſacræ Theologiæ Facultas, nec illuſtriſſimus Pariſiorum Archiepiſcopus, nec auguſtiſſimus Galliarum Clerus quicquam definierint: „quocirca edebatur decretum hujus tenoris: „Univerſitas declara„tionem iſtam damnat, & abrogat, eam„que irritam eſſe vult & nullam, ju„dicat eam autoritati ſuæ adverſam, ac „moribus & juribus Regni & Eccleſiæ „Gallicanæ contrariam, jubetque exem„plaria illius omnia ubicunque ſubſcri„pta occurrerint, ad ampliſſimum Re„ctorem afferri & aboleri, Academicos, „qui prædictæ declarationi ſubſcripſe„runt, omni Academiæ gradu, jure & „privilegio dejici: cæteros vero omni „ſpe & aditu graduum excludi, & ex „Gymnaſiis omnibus expelli, niſi in„tra diem octavum poſt intimatum hoc „decretum ſubſcriptionem illam ſuam „ſcripto & ſyngrapho apud ſcribam Uni„verſitatis revocaverint, quo exacto „tempore, nullam ſpem futuram veniæ „contumacibus ſciant. Vetat inſuper „Univerſitas, ne illi aut alii in Acade„mia ſimile aliquid privata authoritate „poſthac ullatenus audeant: alioquin „certiſſimam illis ab omnibus Acade„miæ gradibus, privilegiis, juribus, & „Gymnaſiis ejectionem edicit; primo „quoque tempore ſignificandum decretum

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

„tum hoc censet omnibus Gymnasiarchis & aliis, quorum intererit.„

§. CXII.

Hybernorum querelæ contra Rectoris sententiam.

Argentre l. c. p. 60.

Hanc Rectoris, ceterorumque Doctorum sententiam ægerrime ferebant Hyberni, quorum nomine die prima Aprilis Nicolaus Poerus, & Thomas Medus prima Doctoratus laurea insigniti in Facultatis Theologicæ comitiis de injuria ac pœna a Rectore irrogata vehementer querebantur, declarantes, quod sibi nec doctrinale judicium de quibusdam propositionibus arrogarent, nec de iis statuere & definire ausi fuissent. Prædictus autem Poërus suo & aliorum nomine dixit, se nec doctrinale ullum judicium tulisse, nec statuere, aut definire quicquam voluisse de propositionibus ullis, idque coram Notariis Regiis die vigesima secunda Martii professi essent ad calcem Exemplaris prædictarum propositionum a singulis Hybernis prædictis subsignati, nihilque aut potestatis, aut auctoritatis ad definiendum, statuendum, aut judicium doctrinale ferendum se habere declararint, & professi sint, sed tantum sibi invicem promiserint, se doctrinam

Jan-

Jansenii nunquam docturos, prædicaturos, rudi plebi in catechismo proposituros, nec ullas propositiones a Conciliis Oecumenicis, aut Decretis summorum Pontificum quomodolibet damnatas, & nominatim eas, quæ in suo exemplari continentur, defensuros, quod quidem privatum fuerit, non publicum, nunquam evulgandum, nisi illud amplissimus Dominus Rector suo illo decreto evulgasset, ac in lucem edidisset. Insuper addidit prædictus Poërus, non esse, quod quisquam inde lædi possit, quod promiserint, se nullas propositiones docturos, prædicaturos, quomodolibet a summo Pontifice damnatas, quoniam id non alio modo intellexerint, quam de propositionibus quavis censura, sive hæreseos, sive erroris, sive temeritatis aut falsitatis, aut alias quomodolibet a Pontificibus Gregorio XIII. Pio V. & Urbano VIII. damnatas, in quibus omnibus prædicti Hyberni nulla in re se peccasse dixerunt. Quodsi quidpiam peccaverint, Facultatis judicio corrigendos se libenter submittant. Quantum autem interfit Facultatis prædictum decretum, & quam durum sit autoritate Domini Rectoris prædictos Baccalaureos, & alios innocentes tanquam nocentes a gremio Facultatis avelli, judicandum Facultati relin-

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651. relinquant, eaque de cauſſa coacti eſſent provocare ad Senatum, qui ſua ſententia die vigeſima quarta Martii prohibuiſſet, ne prædictum decretum executioni demandaretur, donec aliter Senatus ſtatuerit. Qua in cauſſa ut prædictis Hybernis patrocinium exhibere ſacra Facultas dignaretur, humiliter ſupplicaverunt.

Idem, quod ambo hi Doctores Facultati expoſuerant, decem alii Hyberni ſequenti declaratione ſubſcripta confirmarunt: „quod nunquam nos publice „defenſuros, docturos, multoque minus catechismo plebi propoſituros ul„las propoſitiones de errore aut hæreſi „ſuſpectas, aut quomodolibet a quovis „ſummo Pontifice damnatas, polliciti „ſimus, declaramus nos hic intellexiſſe „& intelligere, quod propoſitiones quacunque cenſura, ſive nota hæreſeos, „ſive erroris, ſive falſitatis aut temeritatis damnatas, nunquam docturi aut „defenſuri ſimus.„

Poſtquam Nicolaus Poërus ſuam orationem abſolverat, mox Jacobus San-Beuveus Magiſter eundem interpellabat, poſtulans, ut declararet, quinam ſint illi Academiæ Pariſienſis Profeſſores, qui nova & pernicioſa dogmata docerent, eaque potiſſimum, quæ ab Hybernis proſcripta fuerint: cum vero præſa-

præfatus Poërus omnino taceret, seque, ne responderet, ab aliquibus prohibitum, imo ab iis ex comitiis abire compulsum diceret, San-Beuveus hæc ad acta referri petiit, atque Hallierum Facultatis Syndicum increpuit, eoquod Poëro tacente ipse dixisset hæc verba: *respondebit ex consilio.* His auditis Syndicus exposuit, sibi visum fuisse, jura Facultatis lædi illo decreto amplissimi Domini Rectoris, atque ideo in comitiis generalibus Mathurinensibus die vigesima prima Martii, in quibus Rector orationem habuit adversus Hybernos, decretumque illud laudavit, & petiit illius confirmationem, voluisse universæ Academiæ proponere, quantum hujusmodi decreto Facultas Theologiæ læderetur; ac idcirco ut audiretur postulasse, antequam Facultates deliberarent de confirmatione aut infirmatione prædicti decreti; sed clamantium & occurrentium multitudine impeditum fuisse, quominus audiretur, ita ut prædictus Dominus Rector discesserit sine confirmatione facta ab ulla generalium comitiorum Facultate, contra morem omnem & consuetudinem. Qua in re Facultati Theologicæ injuriam maximam illatam esse conquestus est. Subdidit autem, se in animo habuisse coram tota Universitate proponere; neque ex-

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

traordinarium negotium quodvis ex illis privatis comitiis, quæ haberentur in privato cubiculo ampliſſimi Domini Rectoris, vocatis ſolum quibusdam Facultatis Decanis, & Procuratoribus nationum concludi jure potuiſſe, neque ampliſſimo Domino Rectori inconſulta Facultate Theologica, Doctorem in Theologia, vel Baccalaureos omni gradu Academiæ, & eos, qui nondum gradum adepti ſunt, omni ſpe gradus obtinendi dejicere, & ex Gymnaſiis omnibus expellere, aliasque pœnas, quæ prædicto decreto continentur, inferre in iisdem privatis cœtibus licuiſſe; multo minus vero potuiſſe illum de doctrina fidei & propoſitionibus Theologicis quicquam definire aut ſtatuere, cum Theologicæ ſit Facultatis doctrinale judicium pronuntiare: quod vero hoc decreto ſibi doctrinale judicium potiſſimum arrogare, cum prædictis Decanis & Procuratoribus ampliſſimus Rector intenderit, non adeo videri obſcurum ex variis ejusdem decreti clauſulis. Ideoque cum antea in contrarium perorare ſibi non fuiſſet permiſſum, ſcripto eidem ſeſe oppoſuiſſe coram Notariis Regiis prædicta die vigeſima prima Martii. Jam vero rogare, ut Facultas de illo decreto deliberet, ſibique ut provideat poſtulare.

Perce-

Percepta Syndici oratione San-Beuveus subjunxit, nil Rectoris decreto constare, nisi quod rite factum fuerit, & legitime confirmatum in comitiis generalibus Mathurinensibus, ut constare declaravit ex instrumento Confirmationis subscripto a Domino Quintaine scriba Universitatis, quod legere se paratum esse dixit. Sed quia conquestus est idem Syndicus de iis, per quos impeditus fuisset, ne apud Mathurinenses perorare, dixit idem San-Beuveus, declarare se coram tota Facultate, unum se ex illis fuisse, qui sic illum impediverint, protestatumque se fuisse, quod patienter & gratulanter audiendus esset, si privato nomine loqui vellet, & quod tantum impediret, ne nomine ipsius Facultatis loqueretur, cujus se nomine velle loqui palam declarasset, sermone suo ab hac declaratione instituto: duplici autem de causa se eum multis aliis præpediviſse, ne loqueretur. 1. Quia in Universitatis comitiis Facultas loqui non debet. 2. Quia si quid haberet proponendum nomine Facultatis, proponere non posset, nisi consulta Facultate, hanc autem adfuisse per multos Doctores in iisdem comitiis Mathurinensibus congregatos; & tunc interpellatum fuisse Syndicum, ut ipse Doctorum suffragia a Prodecano ex more quæri & Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

numerari procuraret, Dominum Syndicum noluisse ac refugisse. Ad rem vero præsentem & Syndici requisitionem quod pertinet, se ideo urgere ipsos Hybernos de Professoribus nominandis, quos in sua declaratione accusabant, ut noscant omnes, quinam illi sint, qui dogmata pernicioſa doceant; ne vero id sibi per calumniam objiciatur, declarare se, nullam ex quinque istis propositionibus docuisse. Hujus declarationis actum petiit Amyotus, addiditque idem San-Beuveus ignotum esse, qui illas docuerit, præter unum Magistrum Pereyretum, qui anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo quinto in lectionibus publicis primam, quæ est de impossibilitate præceptorum, ipsissimis terminis docuit (*). Cum vero negasset

(*) Observandum tamen, quod Pereyretus negarit, se hanc propositionem docuisse: Autor quidem libri, cui titulus: *Gratia victrix*, hanc ex lectionibus dicti Pereyreti c. 1. Prop. I. typis excudi curavit, truncata tamen & subleſta fide, & quamvis ipse sit insignis Janſenismi fautor, satis tamen vindicavit Pereyretum ab hac injuriosa accusatione, dum p. 3. ita scribit, *hanc propositionem Pereyretus non eodem omnino sensu, quo Yprensis Episcopus, docuit, quia hic Doctor admittit, imo eodem loco probat, quod justis nunquam desit gratia ad orandum.*

set Pereyretus, hanc se docuisse, San-Beuveus exhibuit quaternionem, statimque Pereyretus dixit, si eam docui, revoco. Sæc. XVII. A. C. 1651.

Postea idem Beuveus Syndicum rogabat, ut pro sui muneris ratione inquireret de veritate vel calumnia accusationis Hybernorum contra Professores Academiæ, & a Facultate requireret, quod moris esset: Facultatem etiam rogavit, ut suæ hujus adversus Hybernos expostulationis rationem haberet, horumque omnium acta petiit. Eo demum negotio, ad deliberandum a Decano proposito, sententiam suam dicente Chapelasio, suo ordine, & petente ab eodem San-Beuveo, an improbaret prædictas propositiones, & urgente, non satis esse, quod dixisset, se nullam illarum docuisse aut docere, respondit dictus San-Beuveus, se nullam illarum docuisse iis terminis ambiguis & æquivocis, ut jacent. Facultas autem audita declaratione Hybernorum die vigesima secunda Martii coram Notariis Regiis, improbavit prædictum Decretum diei quartæ Martii, consensum quoque, si quem præbuisset in Comitiis privatis apud ampliſſimum Rectorem illi Decreto Prodecanus Theologiæ revocavit. Quæ vero gesta sunt a Syndico die vigesima prima Martii in Comitiis

Sæc. XVII. A. C. 1651.

generalibus Mathurinenſium, approbavit, & appellationi Hybernorum ſeſe adjunxit Facultas.

Abrege chron. de l'Hiſt. Eccl. p. 459.

Huic vero Facultatis ſententiæ pro Hybernis contra Rectoris decretum pronuntiatæ ſeſe acriter oppoſuerunt non pauci Sorbonæ Doctores. Sub idem tempus Joannes Franciſcus Gondyus Pariſienſis Archiepiſcopus libellum proſcripſit, quem P. Briſacierus Jeſuita contra Sanctimoniales Portus Regii ediderat: pariter in Pariſinis Cleri Gallicani comitiis rejectus fuit liber, cui titulus: *Monita ad Regem circa poteſtatem & Authoritatem Regis Gallici in temporalia bona Status Eccleſiaſtici.* Vehementer etiam objurgabantur Jeſuitæ Maſconenſes, qui per ſuos Scholares ludicrum exhibebant ſpectaculum, in quo præter alia quidam juvenis fœminæ habitum indutus, captum ducebat Epiſcopum papyraceam mytram in capite geſtantem, quo ſignificare intendebant, qualiter gratia ſufficiens de auxilio efficaci triumpharet. Haud multo poſt Carolus Herſentus, qui jubilæi tempore Romam venerat, ibidem ad diem primam Martii in judicio comparere jubebatur, eoquod docuiſſet, *noſtram voluntatem poſt Adæ lapſum adeo eſſe infirmam, ut gratia non adjuvante nil niſi peccare valeat, ac Sancti eo liberius magisque volun-*

voluntarie gratiæ motum sequantur, quo fortior sit gratia: cum autem Herſentus præfixa die non comparuiſſet, anathemate perculſus, omnique dignitate, honoris gradu, ac prædicandi docendique facultate exutus declarabatur. Sæc. XVII. A. C. 1651.

§. CXIII.

Carolus II. Scotiæ Rex poſt iteratam ſuorum cladem in Gallias profugus.

Poſtquam Carolus II. Rex a Scotis Sionii fuerat coronatus, cum ſexdecim armatorum millibus in Angliam contendit, Cronwelli copias oppreſſurus: Verum expugnato jamjam Edino Cronwelliſtæ validum Scotorum agmen fuderant, ipſumque Regem Worceſtriam usque inſequebantur, ubi commiſſo prælio Regii tanta clade affecti fuere, ut Rex nonniſi quinquaginta Equitibus ſtipatus aufugere, & aliquamdiu in privatorum ædibus deliteſcere cogeretur, qui etiam relicta Anglia cum Wilmontio Vigornium, indeque Dieppam & mutato habitu Rotomagum, & denique Pariſios venit. Cronwellus vero victor Londinum ingreſſus, ad majorem triumphi pompam omnes Scotos nupero prælio captos ſecum duxit, abolitisque Regiis inſigniis illa Reipublicæ *Salmon Hiſt. d'Angl. t. 1.*

Sæc. XVII. A. C. 1651.

substituit, ac variis in locis plures Nobiles Regiæ auctoritatis vindices extremo supplicio affici, alios in exilium, vel perpetuos carceres propelli, multosque Catholicos in odium fidei trucidari jussit.

§. CXIV.

Principes Galli in libertatem asserti.

Hodie Hist. de Louis XIV. l. 13. tom. 1.

Ineunte hoc anno in Galliis non modo Parisina plebs, sed etiam ipsemet Senatus edito decreto postulabat, ut Principes captivi, qui interim apud Portum-gratiæ in custodia detinebantur, libertati assererentur: Mazarinus vero Cardinalis, cum non modo horum captivitatem, sed & nuperos Parisiensium tumultus ejus arrogantiæ imputari haud ignoraret, relicta Lutetia convolare statuit Portum-gratiæ, ut Libertatem, quam haud ultra denegare poterat, Principibus offerret. Hi vero jam aliunde de libertate decreta moniti, Mazarinum non ut liberatorem, sed tanquam hostem respiciebant, eoque neglecto in urbem redibant, magno omnium applausu excepti: Tum vero populi furor, Parlamenti indignatio, & Principum vindicta in solum Mazarinum Cardinalem velut omnis mali Authorem effundebatur: quapropter Regi-

Regina decretum vi & armis adversa- Sæc. XVII.
riorum extortum promulgari jussit, vi A. C. 1651.
cujus Cardinalis cum omnibus, qui ei adessent, exteris intra dierum quindecim spatium Regno excederet: cum ergo jussis obniti non auderet, omnemque gratiæ viam sibi occlusam cerneret, noctu mutatis vestibus Parisios egressus, in Picardiam abiit, atque inde per Hispaniam ad Electorem & Archiepiscopum Coloniam fugit. Fugam sequebatur ejusdem proscriptio solemnis a Parlamento facta, promissis quinquaginta aureorum millibus sicario, qui Cardinalem aut vivum aut mortuum sisteret, ut vero promissas hasce pecunias Parlamentum solvere posset, locupletissimam Mazarini Bibliothecam vendi præcepit: Tum demum unius hujus Viri exilio totius populi, ac Parlamenti offensio, indeque exorta intestina universi ferme Regni dissidia fuisse sopita credebantur: solus adhuc timebatur Condæus Princeps, cujus immoderatior intemperies ut pariter sedaretur, hic cedente ultro Espernonio, Aquitaniæ Præfectura honorabatur; ast ejus imperium Burdigalenses præfracte detrectabant, & nisi Præfecturam deponeret, novos motus minitabantur: brevi tamen Princeps eorum animos, ac præcipue ultimam populi fæcem vi-

Sæc. XVII. A. C. 1651.

no & lautitiis ſibi conciliabat, ſeque eo usque demittebat, quo ſolent, qui ad ſumma enituntur, & infima.

Interim Ludovicus XIV. annum ætatis decimum quartum ingreſſus, ac pro more ſui juris arbiterque Regni pronuntiandus, die ſeptima Septembris, ſolemni pompa Senatum acceſſit, & præſentibus omnium Ordinum Proceribus Reginæ Matri gratias pro adminiſtrato Regno egit, regiasque funĉtiones obire incæpit: poſtea Mazarinum ex ſuo exilio revocavit, qui etiam cum ſex armatorum millibus ad Regni confinia venit; Condæus enim & Contius ejus Frater illatæ injuriæ haud immemores, in Aquitania novas copias conſcripſere, multisque ex Aula & Nobilitate ad ſuas partes pertractis bellum civile rurſus adornarunt: Favit eisdem Marſinus tum Cataloniæ Prorex, qui Mazarini potentiam veritus, commiſſas ſibi a Rege copias ad Condæum deduxit, & unacum utroque Fratre ad Hiſpanos defecit: unde Franciæ Regnum denuo ſuis ſeipſum viribus confecit, in novas diſciſſum factiones: Haud infimum quoque inter hæc bella damnum rei literariæ illatum eſt, dum Mazarini Bibliotheca, qua nulla ferme exſtitit in Europa libris locupletior, Parlamenti juſſu, ut memoravimus,

mus, divendita, atque non sine irreparabili Literatorum dolore & damno, ac ignominia Parlamenti, fuit inter plures distracta, cum nullus esset, qui integram exhibito, quod petebatur, pretio emeret. Sæc. XVII. A. C. 1651.

§. CXV.

Novum bellum inter Fridericum Guilielmum Electorem Brandeburgicum & Wolfgangum Neoburgicum Ducem.

Eodem anno, quo Ferdinandus Cæsar tertiis nuptiis cum Eleonora Mantuana Duce, & Wolfgangus Guilielmus Dux cum Francisca Fürstenbergia Comitissa jungebantur, inter ipsas nuptiales solemnitates idem Dux novo premebatur bello a Friderico Brandeburgico Duce: Vertebatur non modo successionis, sed & Religionis negotium in Ducatibus Juliacensi, Clivensi, Montensi & Marchia; postquam enim Joannes Guilielmus Juliæ Dux sine prole mascula anno hujus sæculi nono decesserat, Wolfgangus Guilielmus Neoburgicus Dux cum Brandeburgico Electore transactionem die ultima Maij Tremonii iniit, vi cujus ambo ditiones istas pari jure & consilio administrarent, donec de jure cujusque aut amice transactum, *Brach. Hist. Temp. l. 9.*

Sæc. XVII. A. C. 1651.

actum, aut judicio definitum foret. Eodem tempore pariter de Religione, ejusque exercitio cum utriusque partis Ordinibus Dusburgi die decima quarta Julii, & vigesima prima ejusdem Mensis Düsseldorpii conventum, ut Romano-Catholica Religio, sicut & ceteræ sectæ in Imperio toleratæ in eo statu, quo tum erant, conservarentur: quamvis autem tunc temporis solius ferme Catholicæ fidei exercitium in illis ditionibus vigeret, nihilominus uterque Princeps, quorum alter Calvinianam, alter Lutheranam sectam profitebantur, violata pactorum promissorumque fide Prædicantes partim Calvini partim Lutheri commentis infectos invexerunt: postquam vero Wolfgangus Dux Neoburgicus ejurata hæresi ad Catholicæ Ecclesiæ gremium reversus fuerat, ejectis, qui recens irrepserant, hæreticis, veræ fidei exercitium, prout solemnibus pactis sancitum erat, revocavit, atque id eo confidentius, quia pactis nuptialibus tam Neoburgicis, quam Brandeburgicis cautum fuisset, ut si fors harum ditionum hæreditas ad Guilielmi Ducis Filias pervenerit, nihil in eis circa Religionem innovaretur, sed ubique Religio Catholica retineretur: At Brandeburgici contra existimabant, nil pactis obstare, si salva

salva Catholicorum libertate, simul alienæ Religionis Sectatores introducerentur, præcipue, cum a Principis dignitate alienum videatur, nullum Religionis, quam ipse profiteretur, exercitium suis subditis permitti, cum tamen Religionis similitudine amor subditorum erga Principem foveatur. Hanc rationem Brandeburgici pro aris & focis tuebantur, quin propterea mutua pacta, imo pacem Westphalicam, qua exercitium Religionis anni 1624. confirmatur, violasse censerent, sed Protestantium sectam, dummodo id sine damno & injuria Catholicorum fieret, simul introduci posse crederent, & tamen hodiedum Catholicis Principibus territorialibus simultaneum suæ Religionis exercitium introducendi jus denegare audent: ubi est ergo decantata utrinque æqualitas, ubinam tantopere jactitata tolerantia? Sæc. XVII. A. C. 1651.

Nihilominus hac sua ratione suffulti Brandeburgici, postquam hasce ditiones cum Neoburgico partiti sunt, existimatum hoc jus armis tueri decrevere, hancque in rem Calvinianos Belgii Ordines evocarunt: Hi ergo Rheinbercam & Orsozam suo milite firmant, & furore Calvinistis innato Parochos & Religiosos, quotquot poterant, ex Ducatibus Montensi & Juliacensi captivos abstra-

Sæc. XVII. A. C. 1651.

abstrahunt, duraque & diuturna aliquot annorum custodia detinent, in qua etiam non pauci ex carcerum squalore, & miseriarum acerbitate confecti perierunt, alii metu mortis aufugerunt: unde Catholici Religionis cultu diu destituti, infantes sine baptismo, & adulti sine Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentis, non sine æternæ salutis periculo decessere: Incassum Neoburgicus minas, preces, rationum momenta, & Legationes opposuit, armatæ tamen violentiæ cedendum erat; hinc populi sui calamitates misertus, anno hujus sæculi quadragesimo septimo die octava Aprilis cum Burgstorffio Brandeburgici Camerario Düsseldorffii transegit, ut Ecclesiæ, eorumque bona iis restituerentur, qui ea Anno Christi millesimo sexcentesimo nono possedissent, & Religionis exercitium ad statum anni post Christum natum millesimi sexcentesimi duodecimi revocaretur: Hanc transactionem, licet Dusburgi ab Electore Brandeburgico confirmatam, eluseruntBrandeburgici, promiscuum Religionis usum concedi postulantes: Opponebat Neoburgicus anni normalis in pace Westphalica præscripti observantiam: Stetit tamen pro ratione sectam armis invehendi voluntas; hoc ergo anno die decima nona Julii Elector affixo Cliviæ, cete-

ceterisque ditionibus mandato promulgari iussit, quod harum Provinciarum libertatem sine Religionis respectu contra Neoburgici injurias redditurus, pro Dei gloria, patriæ salute & causſæ justitia armis has ditiones invaderet, deinceps igitur subditi Neoburgico nec tributa, nec obsequium, fidemque præstarent, secus pro hostibus habendi: Dein ductore Ottone Sparrio protinus hostiles copias immisit, quæ primo Angermondam arcem irrito conatu obsidentes cæsis aliquot civibus & incolis proximum vicum, vicina loca, ac Templum expilarunt, continuatoque furore Pagos Mulchem & Pempelium, necnon Principis villam, agrumque Montensem depopulantes, non modo in armenta & ædificia, sed in innoxios quoque desævierunt, infantemque, qui e Matris suæ uberibus pendebat, trucidarunt: Inopinam hanc invasionem purgaturus Elector, misso ad Cæsarem Legato graviter de Neoburgici usurpationibus, & præcipue de ejectis Lutheranis & Calviniſtis querebatur. Verum Cæsar Brandeburgicum ad Westphalicæ pacis observantiam, & ad Commissarios ad hanc litem decidendam ante biennium constitutos remittebat, simulque Montensibus & Juliacensibus mandatum dabat, ut abolito Brandeburgici

Sæc. XVII. A. C. 1651.

edicto

Sæc. XVII. A. C. 1651. edicto in fide & obsequio erga Neoburgicum Ducem persisterent: ipse etiam Dux adversus Brandeburgici querelas sua jura promulgato edicto vindicavit, ac suppetiis a Leopoldo Archiduce, Lotharingio, & Cæsare obtentis militem suum adversus Brandeburgicos eduxit. Jamjam crebris utrinque velitationibus dimicatum, cum vicini Principes per suos Legatos, ac præcipue Imperator per Melchiorem Comitem Hatzfeldium & Joannem Annetanum Consiliarium habitis Cliviæ colloquiis die undecima Octobris pacem redderent, his legibus. I. Dissidium circa Religionem per Monasterienſem Episcopum & Brunsvicenſem Ducem dirimatur, si vero conveniri haud poterit, Imperator in proximis comitiis litem per utriusque Religionis arbitros definiat. II. Interim omnia tam Politica quam Sacra in pristinum statum, quo ante hos motus erant, restituantur salvis utrinque transactionibus. III. Neuter alterum bello premat, sed controversias aut amice componat, vel ad judicialem sententiam remittat, absque præjudicio eorum, qui successionem Juliacenſem prætendunt. His utrinque firmatis arma fuere posita.

§. CXVI.

Sæc. XVII.
A. C. 1651.

§. CXVI.

Diverſorum Principum obitus.

Hic idem annus, qui Polonis ob cæſos Tartaros & Coſakos, occupatamque Kioviam, aliasque Urbes fauſtiſſimus erat, Caſimiro Poloniæ Regi ingens mæroris argumentum exſtitit; cum enim ejus Soror Anna Catharina Conſtantia, quæ motuum Brandeburgicorum initio jamjam Düſſeldorpio Coloniam ſeceſſerat, reddita pace Marito Principi die octava Octobris obviam iret, manuque prehenſum in Aulam deduceret, repentino animi deliquio obruta in terram collapſa, poſtridie non ſine maximo Principis, omniumque Aulicorum luctu ex hac vita exceſſit, Düſſeldorpii ſepulta. Inſuper nondum Monachii feſtiva abſolvebatur pompa ob felix, fauſtumque connubium inter Ferdinandum Mariam Bavariæ Electoris Filium, & Adelaidem Sabaudiæ Ducis Sororem contractum, cum Maximilianus Parens Ingolſtadii anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo octavo die vigeſima ſeptima Septembris animam placidiſſime Creatori ſuo redderet. Princeps erat ex æquo Religioſus & prudens, ſui ævi Salomon dictus: eminuit in adverſis conſtantia, in arduis for-

Adlzr. Annal. Boic. p. 3. l. 34. Pufend. de bello Sueeico.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

titudine, in prosperis æquanimitate. Superabat exteros omnes Germaniæ Principes immoto Religionis Catholicæ studio, quo incitatus non modo plures Basilicas & aut Templa funditus extruxit, aut a ruinis & vetustate reparavit, pluraque Monasteria Regiis prorsus sumptibus erexit, sed etiam apud Anglos, Indos & Sinenses profusa liberalitate Missiones instituit, fidem Catholicam in Bavaria adversus hæreticorum insidias sartam servavit, ipsamque Donawertham orthodoxæ Religioni restituit.

Obiit hoc item anno Aloysius Contarenus Venetæ Reipublicæ ad Ottomanicam Aulam, variosque Europæ Principes ac nuper in Germaniam ad Westphalicam pacificationem Legatus ac Mediator decretus. Decessit pariter die octava Augusti Amalia Elisabetha Guilielmi V. Hassiæ Landgravii vidua, quæ a Cæsaris obsequio deficiens, auro coemptum obsequium Gallo-Suecis præstitit, atque in bellicorum sumptuum compensationem pro suo Filio Guilielmo VI. præter Hirschfeldensem Principatum sexies centena thalerorum millia extorsit.

§. CXVII.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

§. CXVII.

Joannis Jacobi Panciroli Cardinalis extrema.

Nonniſi duos ex Purpuratis, qui hoc anno obiere, reperio, quorum primus erat Joannes Jacobus Pancirolus patria Romanus, qui utriusque juriſprudentiæ Doctor Joanni Baptiſtæ Pamphilio tum Rotæ Romanæ Auditori, necnon Julio Saccheto operam ſuam locabat, ob morum elegantiam, ac verſatile quamcunque in partem ingenium ab utroque maximi habitus: Fungebatur etiam Auditoris munere in Neapolitana & Hiſpana Legatione, quam idem Pamphilius obibat. Inde Romam reverſus, ab Urbano VIII. Sedis Apoſtolicæ Nuntius Mediolanum decernebatur, ubi inter Italiæ Principes, quorum animi in bella ardebant, pacem reſtituit, atque in proſperi laboris præmium in Rotæ Auditorem, Patriarcham Conſtantinopolitanum, & Cardinalem ab eodem Pontifice nominatus eſt: Defuncto Urbano cum Cardinalibus conclave ingreſſus, Saccheti electionem promovere, toto ſtudio nitebatur, eo autem excluſo, vela in Pamphilium vertit, miraque dexteritate Antonium Barberinum Pamphilio conciliavit, atque

Guald. in Theatr. Vir. Illuſt.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

ab eodem in Pontificem assumpto maximis honoribus, & dignitatibus augebatur, summaque apud eundem Pontificem Innocentium X. potentia & auctoritate usque ad obitus sui diem valebat, quamvis infelix Franciscus Mascambrunus Pro-Datarius nefandis suis artibus haud peperciſſet, ut eundem Innocentio, incassum licet, exosum redderet: Commendatur Pancirolus præcipue ex eo, quod a sordida avaritia, aurique cupiditate alieniſſimus, semper aspernatus esset divitias, quas tamen immensas partim ex Pontificis favore, partim ex publici Secretarii munere, nullo negotio corradere potuisset. Obiit Romæ in Palatio Pontificio die tertia Septembris annos natus sexaginta quatuor.

§. CXVIII.

Cyriacus Roccius Cardinalis mortuus.

Scot. in Helvet. Ciacon. in vita Urban. VIII.

Alter erat Cyriacus Roccius itidem Romanus, qui Theologiæ laurea decoratus a Paulo V. Referendarius, a Gregorio XV. Urbinatis Pro-Legatus, ac demum ab Urbano VIII. Ferrariensis Vice-Legatus, apud Helvetios Patracensis Archiepiscopus, Nuntius Apostolicus ad Ferdinandum II. Cæsarem ac demum Cardinalis renuntiabatur, cuncta

cuncta vero hæc munia, si quæ fuerunt onerosa, mira solertia, & impigro labore, quæ vero honorifica, singulari humilitate obibat, semper sibi æqualis, omnibus comis, & nemini gravis: naturalis quoque ejus probitas peccare nescia cum prudenti & integerrima astutia decertare videbatur, adeo, ut plures illum Urbani Papæ Successorem peroptarent, & prædicarent, tandem vero meritis, annisque plenus, Romæ septuagenarius die vigesima quinta Septembris mortalitatem exuit. Sæc. XVII. A. C. 1651.

§. CXIX.

Colonienſis Synodi decreta.

Postquam Maximilianus Henricus Bavariæ Dux anno hujus sæculi quadragesimo secundo in Colonienſem, & septimo post anno in Leodienſis Ecclesiæ Coadjutorem nominatus erat, post Ferdinandi Colonienſis Archiepiscopi Patrui sui obitum anno Christi millesimo sexcentesimo quinquagesimo Archiepiscopus, atque Elector Colonienſis die vigesima quarta Septembris Sacerdotio initiatus est, ac demum octava Octobris die Episcopalis dignitatis sacra suscepit. Sequenti autem anno die vigesima quarta Septembris, Coloniæ Archidiæcesanam celebravit Synodum, *Adlzr. Annal. Boic. l. 27. & 34. Hartz. Concil. Germ.*

Sæc. XVII. A. C. 1651. ex cujus decretis notabiliora adducemus, & primo quidem ſtatutum, ut publicæ ſupplicationes, quarum uſus & finis commendatur, quidem ſæpius haberentur, nunquam tamen virgines, niſi intra civitatem ſuam, ad eas invitentur, nec illæ S. Reliquias, imagines, vexilla &c. circumferant, nec etiam SS. Euchariſtia, a Viris currui vel equo inſidentibus deferatur, longe autem ab ejusmodi ſupplicationibus tympana, ſtrepitus profani, choreæ, & commeſſationes arceantur. Prohibitum quoque ſub pœna graviſſima, ne ullus tabaccum ante Miſſam vel S. Communionem ore, naribus, vel fumo ſumat. Conſultum etiam cenſet Synodus, ut Parochi populo denuntient, hunc vel illum ad S. Ordinem aſpirare eo fine, ut ſi in titulo Patrimoniali fraus vel lis, vel circa natales, ætatem aut confirmationem vitium aliquod innoteſceret, populus manifeſtaret, & Parochus quandoque populo exponeret, quinam a Sacris Canonibus initiari prohibeantur.

§. CXX.

Quædam Sacrarum Congregationum deciſiones.

Hoc

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Hoc item anno Sacræ Congregationes Romanæ pro reſtauranda diſciplina, abrogandisque corruptelis quædam decreta condidere, & quidem die vigeſima ſexta Maij a ſacra Epiſcoporum Congregatione deciſum, Epiſcopis non licere, ut declararent, quod Regulares non poſſint in Paſchate ſæcularium confeſſiones excipere ſine licentia proprii Parochi, die autem vigeſima octava Martii Innocentius X. in Congregatione propagandæ fidei præpoſita decrevit, quod Epiſcopi præfatæ Congregationi ſubordinati non poſſint exercere Pontificalia in aliis, præterquam in propriis Eccleſiis, etſi eſſet de conſenſu Ordinariorum, dummodo a dicta Congregatione non ſint in certo loco deſtinati Vicarii Apoſtolici, ſeu Adminiſtratores alterius cujusdam Eccleſiæ; die quoque tertia Junii a Congregatione S. Concilii declaratum, quod *Abbas nullius*, exercens Jurisdictionem quaſi Epiſcopalem in locis ſibi ſubjectis, poſſit in iisdem propria auctoritate Pontificalia exercere, ad formam Privilegiorum, Benedictinorum, & non communicantium, denique die vigeſima ejusdem Menſis S. Immunitatis Congregatio decidit, quod, qui aliquem indebite extrahunt, & loco immuni cuſtodes apponunt, ſint excommunicati.

Deciſ. Sacr. Cong. Epiſc. rit. Concil. &c.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

§. CXXI.

Scriptorum Religione Catholicorum opera & obitus.

Miræus Script. Sæcul. XVII. Bayle Dict. Dupin Bibi. nouv. des Auth. Eccl. tom. 16. Alegamb. Script. S. J.

Ex pluribus, qui hoc anno deceſſere, Scriptoribus Eccleſiaſticis celebriores adducere lubet: Hos inter primus occurrit Henricus Chaſteignetus de la Roche-Pozay Pictavienſis Epiſcopus, qui trigeſima Julii repentina morte ſublatus poſteris reliquit commentaria in Geneſin, in Evangelia Mathæi, & in Acta Apoſtolorum, præter ſynopſin diſtinctionum Theologicarum. II. Joannes Plantavitius Pauſanus, qui antea Calvinianæ ſectæ Præco, cognito errore ſub annum Domini milleſimum ſexcenteſimum quartum, ad veram Eccleſiam Romano-Catholicam reverſus, Theophilum Nepotem ſuum poſtea ad evomendum idem Calvini venenum permovit, atque in Lutevanum Epiſcopum in Galliis nominatus, anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo quinto meritis plenus deceſſit: Scripſit Hiſtoriam Epiſcoporum Lutevenſium, Florilegium Biblicum Hebraico-Latinum, Theſaurum Synonimicum Hebræo-Chaldæo-Rabbinicum, & Florilegium Rabbinicum Hebræo-Latinum cum Bibliotheca Rabbinica, præter alia &c. III. Guterius

terius de Carega edidit resolutiones Theologicas & Juridicas, librum de fortuna, & de jurisdictione in supremo Consilio bellico. IV. Petrus Puteanus elucubravit commentaria in Petri Pithoei librum de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, Historiam damnationis Templariorum, Historiam schismatis Ecclesiastici anno 1378. usque ad an. 1418. Historiam Pragmaticæ sanctionis Biturigibus conditæ anno 1439. tractatum de concordatis Bononiæ inter Leonem X. & Franciscum I. & controversiam inter Papam, & Imperatorem super investituris, discussionem quæstionis, cur Gallia Tridentinum Concilium non receperit, & quare sit repudianda Cleri Gallicani sententia super hac re? scripsit etiam ordinationes Antistitum Ecclesiæ, Programa Episcopi Carnutensis in caussa censuræ de anno 1626. præter plura alia. IV. Christophorus Fabritius Ord. Servorum B. V. typis vulgavit casus conscientiæ. V. Didacus Colmenares posteris reliquit Historiam civitatis Segovienſis, compendium Historiæ Castellanæ, & Historiam Genealogicam S. Joannis. VI. Franciscus Lucius Ortiz Franciscanus, qui plusquam centenarius Madriti obiit, posterisque reliquit Theologiam Mysticam, Rempublicam Christianam, tra-

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII A.C. 1651.

ctatum de Principe & Judice Christiano, librum de sacro Amore & Sacerdotio, pluraque alia Ascetica. VII. Carolus Montchal Tolosanus Archiepiscopus, qui Historiam Eusebii plurimum emendavit, & Patrum Græcorum editiones promovit, ediditque vitam Richelii Cardinalis. VIII. Firmius Rainsant Benedictinus ex Congregatione S. Mauri edidit volumen meditationum Christianarum ad singulos dies totius anni. IX. Joannes Dartis edidit commentarium in Decretum Gratiani, tractatus de Conciliis, de Pœnitentia, Eucharistia, & Beneficiis, præter commentarium in Decretales, & tractatum de antiquo usu Ecclesiæ ab Apostolorum ætate: X. Georgius Stengelius e Societate scripsit Rete Catholicum, dissertationem de laqueis Pontificiis necnon Valetudinarium Musis erectum contra Reihingum ex Jesuita Apostatam, novam S. Scripturæ lineam, Honorarium hæreticorum, Anti - tortorem Bellarminianum, Indicem hæreticorum hujus temporis, tractatum de duobus Apostatis, pluraque alia potissimum Polemica atque Exegetica. XI. Nicolaus Causinus itidem Jesuita, qui Ludovico XIII. Galliarum Regi a confessionibus, scripsit Aulam Sanctam, tractatus de Regno & Domo Dei, de elo-

eloquentia sacra, & de symbolica Ægyptiorum sapientia. XII. Mauritius de Gregorio Ord. FF. Prædicatorum, qui vulgavit anatomiam totius Bibliæ, controversias hæreticales, tractatum de auxiliis, commentarios Laconicos in libros sententiarum, & quatuor libros contra gentiles præter plura paræneticа, & Canonica. XIII. Timotheus de Pimental Carmelita edidit commentaria in epistolam S. Pauli ad Timotheum, Collegium Regale Christi, Fundam Davidis contra Judæos præter plurimos sermones. Sæc. XVII. A. C. 1651.

§. CXXII.

Scriptores Acatholici hoc anno defuncti.

Paucos ex Scriptoribus Acatholicis huc adducere operæ pretium est; hos inter apud suos celebratur Christianus Mathias, qui edidit Historiam Patriarcharum, theatrum Historicum de IV. Monarchiis, delineationem totius Theologiæ, de Dei existentia, de Judice controversiarum & de adoratione Christi. II. Paulus Roberus scripsit elogia matrimonii, disputationes Theologicas, variosque sermones. III. Petrus Neuderlinus edidit Evangelium Lutherano-Catholicum æternum, & Cate- *Freher Theatr. p. 1. Sect. 3.*

Sæc. XVII A. C. 1651.

Catechismum minorem. IV. Henricus Scheurlius vulgavit Bibliographiam moralem, Epitomen Theologiæ moralis, & librum de educatione & institutione juventutis præter Philosophiam moralem.

§. CXXIII.

Turcæ a Venetis navali prælio cæsi.

Nani Hist. Venet. l. 5. Pufend. Introd. a l'hist. Univ. l. 2. cap. 3.

Interea Turcæ nupera clade protriti classem suam novo navigiorum numero augere nitebantur, nec segnius Venetæ classis Architalassus Ludovicus Leonardus Mocenigo cum viginti quatuor triremibus, multisque aliis majoris molis navibus Cytheram contendit, ac die septima Julii revulsis anchoris ad Insulam sanctæ Helenæ vela fecit, ubi Turcica classis super Oceanum præsto fuerat: mox igitur Mocenigus connitentibus indefesso lacertorum motu servitiis propulsam remis classem suam Francisci Barbari & Josephi Delphini navibus conjungere festinat, nocturnumque omnem nautarum remigumque laborem in colligendis navigiis vento dissipatis absumit. Altera die, cum sol purpureo radio sensim magis crebrescens clarius longe validioris hostis conspectum discrimenque commonstraret, quatuor naves explora-

ploratum emisit, quæ hostilem classem inter Siphuum & Policandram Insulam defixis adhuc anchoris torpere nuntiabant: Illico Mocenigus naves suas in ordines, stationesque suas distribuit, cunctique victoriæ fiducia excitati ductorum imperia cum novis animis accipiunt, ad omnem strenue gerendæ rei dexteritatem intentis mentibus. Præprimis autem Mocenigus cum prætoria in quamdam Turcarum navim invehitur, illamque ad proram illisa prora concutit, exoneratisque tormentis currilibus quasdam hostiles naves lacerat, alias dissipat, inflictoque multo vulnere gregarios milites, & Tribunos, ipsumque Natoliensem Bassam conficit: mox altera die ambo Mocenigi, cum plures Turcarum naves aquatum exiisse comperirent, omni Remigum adnisu alterum in reliquam classem impetum urgent: verum Turcicarum identidem recentium navigiorum affluxu, numeroque superati fuissent, nisi Franciscus Morosinus in opem accurrens, & cum classe sua obliquum tenens iter, in latus hosticarum navium feliciter impegisset. Tum vero tam densam globorum, flammæ, catenarum, clavorumque tempestatem in Trucicam Prætoriam effudere Veneti, ut disrupta puppi, multisque Ottomanis qua cælis, qua

Sæc. XVII. A. C. 1651.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

qua fauciis ipſemet Mazzamamma Baſſa incaſſum ſuorum opem implorans, tandem propudioſa fuga ſeſe longius in altum auferre cogeretur, ejus exemplum ſequentibus ceteris navibus. Haud magis proſpero ſucceſſu Turcæ ſiniſtram Venetorum alam impetebant, quamvis enim ipſis auſter ſecundior, quam Venetis affluxiſſet, nihilominus ad ſolum Mocenigi conſpectum tam præcipiti fuga ſeſe ſubduxerunt, ut nec Venetorum nautarum convitia, exprobrationes, & ſibili nec militum clamores fugientium ignaviam ſtimulare poſſent: Ne vero in tuto poſiti animos, ſuique colligendi ſpatium reſumerent, omnes Venetæ claſſis ductores junctis viribus reſiduas hoſtium naves adorti ſunt, earumque plusquam triginta aut incenderunt, aut lacerarunt, totamque claſſem in ſuam redegiſſent poteſtatem, niſi ingruentes noctis tenebræ fugitivos inſequendi aviditatem refrænaſſent. Cecidere Turcarum plusquam tria millia, capti mille quingenti, ac præter opimam prædam ex Chriſtianis ferme omnes in libertatem aſſerti. Parta hac victoria Beliduces Veneti tria majoris molis navigia recens capta, atque centum octoginta hoſtilibus belli tormentis inſtructa

ſtructa unacum capto Nicolao Natalino, qui per ſummam perfidiam Deo, Religioni, & patriæ ſuæ infidelis ad Turcas defecerat, Venetias transmiſere, ubi accepto tantæ felicitatis nuntio Dux Venetus Deo ſolemnem omnium Ordinum gratulationem, indictis publicis precibus ob relatam de hoſte victoriam decrevit. Sequenti anno Hiſpanarum Rex ad proſequendum hoc bellum centies octoginta ſex Ducatorum millia, & Parmenſis Dux duo armatorum millia Venetis ſubmiſere, ceteris Principibus præter ſummum Pontificem & Melitenſes Equites propriam indigentiam aut obtendentibus, aut nonniſi exigua ſuppeditantibus auxilia.

Sæc. XVII. A. C. 1651.

INDEX

INDEX
TOMI LXI.

A.

Achey Claudius Biſuntinus Archiepiſcopus Synodum celebrat, in qua Urbani VIII. Bullam contra Janſenium acceptari præcipit, 571.

Adamus Adami Hildeſienſis Suffraganeus, ejus relatio de pace Weſtphalica, 552. a Joanne de Meiern depravatur, 552. & quare, 553.

Agnellus Thomas ſe populi Neapolitani tributis gravati vindicem exhibet, 472. vectigalia ex commeſtibilibus pendi prohibet, 473. annonæ Præfectum inſectatur, 473. ſupremus populi dictator eligitur, 474. eorum, qui tributa exigunt, ædes &c. comburit, ſed nihil diripi permittit, 475. ejus crudelitas, 475. vectigalia abrogari, & urbis privilegia ſibi tradi poſtulat, 475. cum Archiepiſcopo paciſcitur, 476. in delirium incidit, 476. interficitur, 476. vid. *Neapolitana.*

Albergatus Nicolaus ab Innocentio X. Purpura decoratur, 270.

Albernotius Ægidius Carillus Cardinalis, ejus elogium & mors, 653.

Alſatia, eam Galli ſibi vendicare nituntur, 337.

Alting Henricus, ejus opera & obitus, 95.

Ama-

Amalia Haſſiæ Duciſſa moritur, 802.

Ambianenſis Epiſcopus, vid. *Caumartinus*, ejus Canonici Moliniſtis favent, 23.

Andreas a S. Michaele Laicus Carmelita excalceatus, ejus opera & obitus, 94.

Angli Regem ſuum Carolum I. bello opprimunt, 70. ejus copias cædunt, 73. indignas conditiones præſcribunt, 77. Laudum Pſeudo-Archiepiſcopum capite plectunt, 243. Regem ſuum pacto pretio in ſuam poteſtatem redigunt, 415. de carcere in carcerem raptant, 418. Regem ſuum trucidare ſtatuunt, 554. illum falſo accuſant, 555. Regi ſuo omnes honores denegant, 564. eum falſo inſimulant, 565. contra Regem perverſum judicium inſtituunt, 604. falſa Regi imputant, 607. iniquæ eorum leges contra Monarchiam & Regiam auctoritatem, 609. obvios quoque contra Regem ad accuſationes ſtimulant, 610. falſa accuſationum capita contra eum proferunt, 613. eidem ſe defendendi jus denegant, 614. indigne eundem torquent, 615. eum capite plecti jubent, 616. funebres honores eidem denegant, 616. ejus Filios Regni ſucceſſione excludunt, 618. ejus Filiam in carcere ſquallido detinent, 619. in Regis cadaver deſæviunt, 619. vide, *Carolus I.* & *Cromwellus*. Scotos profligant, 685.

Anſelmus Caſimirus Moguntinus Archiepiſcopus, & Elector moritur, 485. Schönbornius Comes eidem ſuccedit, 485.

Antonius Barberinus, vid. *Barberini*, moritur, ejus elogium, 405.

Aquitani ſeditionem movent contra Regem, 687.

Aragonia Antonius Cardinalis, ejus deceſſus, & elogium, 696.

Arnaldus Antonius Janſenii librum defendit, 6. librum edit de gemino Eccleſiæ capite, 210. hic liber refellitur, 211. ab aliis propugnatur, 212. Romæ proſcribitur, 212.

Amaga Rodericus Pragenſis Cancellarius librum de gemino Eccleſiæ Capite refellit, 212.

Aſtallius Camillus ab Innocentio X. Papa Cardinalium Collegio adſcribitur, 696.

Avallius Claudius ad Monaſterienſem pacificationem a Galliarum Rege ablegatur, 37. omnes Imperii Ordines ad eam advocari petit, 43. fruſtra Batavos ad Religionis exercitium Catholicis permittendum hortatur, 46. diſſidia habet cum altero Franciæ Legato, 104. ad Aulam revocatur, 514. 692. moritur, 692.

Auguſta Vindelicorum a Suecis Gallisque obſidetur, 362. a Bavaro-Cæſareis repelluntur, 364. circa Religionem & regimen politicum tranſigitur, 545. Catholici renuunt Lutheranos ad Senatum & ſepulturam in Eccleſiis Catholicis admittere, 627. a Cæſare & Maximiliano Electore Bavaro ad id coguntur, 628. contra proteſtantur, 628. de Catholicis ob non ſervatos pacis articulos queruntur, 631.

Ayalo Lucas Ord. FF. Præd. ejus ſcripta & obitus, 658.

B.

Bellionius Malaceſta, ejus mors & lucubrationes typis editæ, 588.

Baptiſta Joannes Ord. FF. Dominic. moritur, ejusdem libri poſteris relicti, 590.

Barberinus Franciſcus incaſſum Cardinalem Sacceetum ad Pontificatum evehere adlaborat, 60. Pamphilio favet, 61. idem ejusque Frater a Papa adminiſtrationis rationem reddere jubentur, 193.

Roma

Roma aufugere parant, 104. in Gallias aufugiunt, 196. 200. a Mazarino Cardinale proteguntur, 198. Romam reverti a Papa jubentur, 202. Pontifici reconciliantur, 204. Thaddæus Barberinus moritur, 206.

Barboſa Auguſtinus, Oxentenſis Epiſcopus ejus obitus & opera, 656.

Batavi cum Gallis fœdus ineunt, vide *Belgii.*

Bavaria a Suecis fœde devaſtatur, 504.

Behm Joannes, ejus opera & obitus, 592.

Behm Michael moritur, ejus libri, 703.

Belgii Fœderati Ordines cum Gallis fœdus ineunt, 44. fruſtra Catholicis promiſſum Religionis ſuæ exercitium permittere admonentur, 47. eorum Respublica ab Hiſpanis agnoſcitur, 471. ibidem Bulla Urbani VIII. recipitur, 748. 752. 758. Brabantinus Senatus ſententiam ſuſpenſionis contra Mechlinienſem Archiepiſcopum pronuntiatam exequi prohibet, 768. a Belgii Gubernatore præpeditur idem Senatus, 768.

Bentivolius Guido Cardinalis, ejus vita, mors, & elogium, 88.

Biſſius moritur, quænam ſcripſerit, 702.

Biondus Franciſcus, ejus ſcripta & deceſſus, 410.

Boeye Andreas, ejus mors & opera, 702.

Boonen Jacobus Mechlinenſis Archiepiſcopus edito decreto Conſtitutionem Urbani VIII. contra Janſenium promulgat, 752. ejus adjutum ab Inquiſitione reprobatur, 763. Romæ comparere jubetur, 764. ob contumaciam a Sacris ſuſpenditur, 706. Senatus Brabantinus hanc ſententiam exequi prohibet, 268. Leopoldus Gubernator obſiſtit, 768.

Borgia Caſpar Cardinalis, ejus vita & mors, 276.

Brenzonius Christophorus Carmelita, moritur, ejus libri typis editi, 590.

Briècius Joannes, quænam ediderit? 410.

Brisacierus Jesuita, ejus liber a Facultate proscribitur, 790

Burdegalensis Senatus Theologiam moralem Jesuitarum proscribit, 36. cives seditionem contra Regem movent, 688.

C.

Cabrera Franciscus moritur, quænam scripserit? 657.

Calamatus Alexander, ejus opera & obitus, 589.

Calixtus Joannes Præco Lutheranus ad Thorunense Colloquium a Calvinistis evocatur, 160. Calvinistis favet, 161. propterea a Lutheranis contemnitur, 162.

Calvinistæ ad pacis beneficium admitti petunt, 130. & quare admittantur a Lutheranis, 131. 458. de conjunctione eorum cum Lutheranis incassum agitur, 163. 400.

Cæcilia a Nativitate Carmelitana Virgo, ejus opera & obitus, 412.

Cæcilia Renata Poloni Regis Conjux moritur, 81.

Cæsarinus Alexander Cardinalis, ejus vita & obitus, 86.

Campanello Dominicus Carmelita pro examinandis Jansenii propositionibus a Papa nominatur, 774.

Carafa Vincentius S. J. moritur, quænam scripserit. 660.

Carafa Petrus Aloysius Romana Purpura ab Innocentio X. honoratur, 270.

Carena Cæsar moritur, ejusdem lucubrationes, 488.

Carmelitæ Discalceati Augustæ Vindelicorum, quando ibidem suum conventum erexerint, 636. a quibus fuerint recepti, 636. ab Imperatore proteguntur, 637. ob quas rationes Augustæ ulterius remanere petierint, 637. cur retinendi essent, 639. Lutherani eos urbe expelli petunt, 639. ab ipsis Deputatis proteguntur, 640. esse retinendos deciditur, 641. 643. propter eos Lutherani Prædicantes exemptionem obtinent, 644.

Carolus I. Angliæ Rex a Scotis & Anglis bello premitur, 70. iterato profligatur, 73. Uxbrigdæ duris conditionibus subscribere cogitur, 246. duriores admittere renuit, 248. ab Anglis rebellibus iterata clade proteritur, 252. incassum pacis conditiones suis rebellibus subditis offert, 255. ab Hibernis Catholicis opem præstolatur, 376. cum rebellibus pacem inire studet, 380. securitatis literas ab eis obtinere nequit, 381. a Franciæ Legato persuadetur, ut ad Scotos transiret, 382. a Parlamento & Scotis indigne habetur, 383. a quodam Prædicante illuditur, 384. a Scotis pacto pretio Anglis divenditur, 415. a lecto suo captus abstrahitur, 423. aufugit, sed proditorie capitur, 427. a quibusdam incassum defenditur, 555. ad varios carceres raptatur, 557. in eum judicii acta instruuntur, 603. coram iniquis judicibus sæpius comparere jubetur, 611. adversus hoc judicium reclamat, 612. sese defendere non permittitur, 613. accusationum capita contra eum præleguntur, 613. indigne a militibus habetur, 615. suis prolibus valedicit, 615. capite truncatur, 616. funebri honore privatur, 617. an ipse scripserit librum, cui titulus: *Icon Basilica*, 617. ejus Filii proscribuntur, 618.

Carolus II. vide *Stuartus.*

Casimirus Poloniæ Regis Filius, creatur Cardinalis, 407. succedit Fratri suo defuncto in Poloniæ sceptro, 581.

Caſtrum, hujus loci Epiſcopus trucidatur, 193. hæc urbs ſolo æquatur, 193.

Catholici adverſus Proteſtantium violentias queruntur, 128. eorum querelas diluunt, 132. contra eorum rapacitatem queruntur, 451. 453. quædam in pacis inſtrumento corrigi petunt, 468. non audiuntur, 471. eorum querelæ ob non adimpletos pacis articulos, 632.

Caumartinus Franciſcus Ambianenſis Epiſcopus contra cujusdam Jeſuitæ accuſationes Labadæum & Davillonium Concionatores defendit, 15. hunc Jeſuitam comparere jubet, 16. eidem, ut revocet, fruſtra præcipit, 18. incaſſum Labadæum ad reſipiſcendum hortatur, 27.

Cauſſinus Nicolaus Jeſuita, ejus præfatio ad tomum ſextum *Aulæ Sanctæ* damnatur, 218.

Cechinus Dominicus Purpura decoratur ab Innocentio X. 270.

Cenninus Franciſcus Cardinalis, ejus elogium & obitus, 275.

Charteſius Renatus moritur, ejusdem libri, 701.

Charcowski Albertus S. J. ejus mors & ſcripta, 279.

Cherubinus Franciſcus ab Innocentio X. Purpuratorum Collegio adſcribitur, 481.

Chiſius Fabius Papæ Nuntius ad Monaſterienſem pacificationem procedit, 37. ob præcedentiam diſſidia componit, 38. pro felici ſucceſſu preces indicit, 39. legationem ſuam integerrime obit, 96. contra damna Eccleſiæ proteſtatur, 354. 453. tacite paci conſenſiſſe arguitur, 465. innocentiam ſuam vindicat, 466. non auditur, 467. adverſus Eccleſiæ nocivas transactiones reclamat, 471. contra pacem Weſtphalicam proteſtatur, 526. 530.

Choquetius Franciſcus, ejus opera, & obitus, 279.

Chri-

Christianus Daniæ Regis Filius moritur, 485. ipsemet Rex decedit, 581. Successorem habet Fridericum Filium suum, 581.

Cinciccius Tiberius ab Innocentio X. Cardinalium Collegio adscribitur, 270.

Clementinus Daniel, ejus mors & opera, 93.

Clielmus Antonius, ejus mors & scripta, 93.

Colloquium Thorunienſe inter Catholicos & Protestantes, 159. dissidia inter Lutheranos & Calvinistas, 165. 172. 190.

Conceptio B. V. immaculata a quodam Scriptore impugnatur, 600. vindicatur a Tolosana Facultate, 641.

Conciliabulum Carentonienſe, 256. Regis querelæ contra Calvinistas, 257. horum frivolæ excusationes, 260. ejus decreta, 266.

Concilium, Paderbornenſe, 91. Bisuntinum, 571. Tornacenſe, 582. Sueſſionenſe, 671. Gandavenſe, 697. Colonienſe, 805.

Conclave pro electione Innocentii X. 59.

Condæus Henricus Dux moritur, 374.

Condæus Princeps Parlamenti copias profligat, 646. Reginæ jussu captus abducitur, 687. seditio inde exoritur, 687. ad aliam custodiam transfertur, 689.

Congregatio S. Inquisitionis Romanæ Lovanienſium objecta contra Bullam dissolvit, 8. varia SS. Congregationum decreta, 84. 277. 409. Congregatio de Propaganda fide dissolvit dubia circa ritus Sinenſes a Palafoxio Episcopo & Jesuitis proposita, 222. variæ eduntur Constitutiones, 482. 587. 655. 699. 806. alia Congregatio Cardinalium & Theologorum pro examinandis quinque Janſenii propositionibus instituitur, 769.

Conjepolskius Polonus Bellidux ambitiosum Jesuitam repellit, 374. moritur, 375.

Contarinus Aloysius Venetorum Legatus ad pacem Monasterienſem, 38. 117. incassum Principes Christianos ad opem ferendam contra Turcas incitat, 155. moritur, 802.

Corsinus Joannes Arnoldus moritur, quænam scripserit, 701.

Corda Josephus, ejus opera, & obitus, 279.

Corderius Balthasar S. J. moritur, ejus opera, 702.

Cornetus Nicolaus quasdam propositiones Jansenii apud Facultatem denuntiat, 593.

Coscia Joannes, ejus scripta, & obitus, 658.

Courtois Mathurinus Carmelita, moritur, ejus opera, 488.

Couvreur Martinus Jesuita, ejus libri & decessus, 592.

Crescentius Petrus Paulus Cardinalis, ejus elogium & obitus, 274.

Cromwellus Olivarius Independentium factionis Caput, 249. adversus Parlamentum declamat, 250. Puritanos a Senatu excludi, & Independentes subrogari tentat, 251. dissidia inter Parlamentum & exercitum seminat, 421. ejus opera exercitus sibi supremam auctoritatem arrogat, 423. Regi obsequia præstare simulat, 426. Parlamentum de variis criminibus postulat, 559. milites contra Regem concitat, 560. Regem accusat, & iniqua a Parlamento petit, 560. plures Provincias contra Parlamentum incitat, 561. milites contra Regiam auctoritatem concitat, 561. sibi repugnantes plecti jubet, 562. adversus Regis cum Parlamento reconciliationem reclamat, 562. adversus Regem injuriosa proponit, 565. fanatico commento Parlamentum ad Regis necem concitat, 606. 611. quosdam Regi addictos trucidari vel plecti jubet, 611. 618. in Regis cadaver desævit, 620. ejus simulatio, 620. in Hiber-

Hibernos bellum movet, 621. vide. *Carolus I.* Scotus profligat, 684.

Cybo Alderanus renuntiatur Cardinalis ab Innocentio X. 270.

D.

Dabillonius Andreas Theologiæ Doctor a P. le Juge Jesuita de Jansenismo insimulatur, 13. e Societate dimittitur, 15. novi motus contra eum a Molinistis suscitantur, 19. calumnias adversus se sparsas diluit, 21.

Dauderstadius Christophorus, moritur, quosnam libros posteris reliquerit, 660.

Diez Franciscus, ejus opera & obitus, 411.

Dogonellus Petrus, moritur, ejus scripta, 702.

Dott Joannes, ejus opera & obitus, 282.

Draskovichus Comes in Hungariæ Palatinum eligitur, 83. 386.

Duacensis Academia Jansenianæ doctrinæ adversatur, 572. quemdam libellum de gratia proscribit, 675.

Duck Arthurus, moritur, quænam elucubrarit, 661.

Duram Paulus decedit, ejusdem libri, 702.

E.

Engolismensis Dux moritur, 692.

Ernestus Hassiæ Landgravius de sua secta dubitat, 705. disputationem inter PP. Capucinos & suos Prædicantes Francofordiæ instituere meditatur, 706. præpeditur, 711. per literas hanc disputationem fieri petit, 718. quænam decidi voluerit, 721. Prædicantes, qui disputationem declinare parabant, sistere conatur, 734. disputationem oretenus fieri concedit, 739. Prædicantium tergiversationes reprobat, 741. suam eisdem me-

ledicentiam contra Papam exprobrat, 747. ad fidem Catholicam ejurata hæresi revertitur, 748. quosdam libros edit, 749.

Estampes Achiles Cardinalis, ejus mors & elogium, 403.

Esterhasius Nicolaus Hungarici Regni Palatinus moritur, 82. ejus constantia in Religione Catholica, 82. Draskovicius eidem succedit, 83.

F.

Facultas Parisiensis Urbani VIII. Bullam contra Jansenium executioni dare jubetur, 1. parere tergiversatur, & ob quas causas? 4. libellum *de Christiana familia* proscribit, 35. censuram fert in præfationem libri P. Causini, 218. septem propositiones ex Jansenii libro decerptas examini & censuræ subjicit, 593. motus inde excitati, 596. quosdam libellos de gratia proscribit, 674. Romanum decretum non acceptat, 676. Brisacieri Jesuitæ librum damnat, 790.

Facultas Tolosana librum contra Conceptionem B. V. editum damnat, 600.

Fagundez Stephanus, ejus opera & obitus, 279.

Fairfaxius Thomas Anglici exercitus Dux Carolum I. Angliæ Regem profligat, 252. 379. illos, qui Regem defendere tentant, profligat, 556. Londinum hostiliter invadit, 563. quosdam Senatores ex Parlamento deturbat, 563.

Falconerius Lælius Cardinalis, ejus obitus & elogium, 585.

Faria Emanuel moritur, quænam scripserit, 701.

Farnesius Franciscus Romana Purpura ab Innocentio X. decoratur, 270. moritur, 481.

Featly Daniel ejus opera & mors, 282.

Ferdinandus III. Imperator per ſuos Oratores pacis media proponit, 43. ab Ragotſio in Hungaria bello impetitur, 77. pacis conditiones proponit, 79. Trevirenſem Electorem libertati reſtituit, 105. libertatis promiſſæ conditiones, 109. eum honorifice Francofurtum deduci jubet, 113. quænam in Suecorum, Gallorumque poſtulatis admiſerit? 124. immerito de Religionis neglectu accuſatur, 127. 133. reſervatum Eccleſiaſticum urget, 129. accepta clade Praga Græcium aufugit, 139. Suecos e Bohemia ejicit, 140. Gallos profligat, 141. pacem cum Ragotſio init, 206. 386. duriſſima Proteſtantium poſtulata moderari tentat, 323. 327. 329. Trevirenſem Archiepiſcopum ad ſeniora reducere nititur, 394. Bavari Electoris defectionem ægerrime fert, 433. vitæ diſcrimen ſubit, 437. Suecos e Bohemia expellit, 437. Trautmansdorffium Legatum Monaſterio Viennam evocat, 460. pacem maturari præcipit, reluctantibus Catholicis, 465. quædam in pacis inſtrumento corrigit, 467. ejus Filia Hiſpano Regi deſponſatur, 485. ſecundis nuptiis Mariam Leopoldinam ducit, 581. hæc moritur, 581. pacis articulos circa reſtitutionem Auguſtæ Vindelicorum obſervari mandat, 628. Caſpari de Petra electionem in Trevirenſem Coadjutorem promovet, 669. Wolfgangum Neoburgi Ducem contra Brandeburgicum tuetur, 799.

Ferdinandus IV. in Bohemiæ Regem inauguratur, 386. in Hungariæ Regem eligitur, 485.

Ferdinandus Coloniæ Elector induciis cum Sueco initis renuntiat, & quare? 441. adverſus eum Leodienſes tumultuantur, 621. eos profligat, 612. ſeditionem extinquit, 623. vid. *Leodienſes*: moritur, ejus elogium, 691.

Florens Franciſcus, moritur, ejus libri, 701.

Floy-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Floydus Joannes S. J. moritur, quænam fata ejus libri tulerint? 659.

Four Thomas Bened. moritur, ejusdem lucubrationes, 487.

Francandellus Julianus, ejus opera & obitus, 487.

Franciſcus Barberinus, vid. *Barberini.*

Franciſcus a Jeſu Carmelita Excalceatus, moritur, ejusdem lucubrationes, 489.

Freyre Franciſcus S. J. ejus opera & obitus, 94.

Fridericus Guilielmus Brandeburgicus Elector cum Wolfgango Neoburgico Duce bellum ob ditiones & Religionem movet, 795. pax reconciliatur, 800.

G.

Gabriel a Chriſto Carmelita excalceatus moritur, quænam ſcripſerit, 281.

Galaſſus Cæſaris Bellidux, infauſta ejus expeditio in Dania, 53.

Galli in Monaſterienſi pacis conventu varias difficultates movent, 42. 43. cum Batavis fœdus ineunt, 45. pacem novo bello impedire tentant, 51. pacis conditiones Cæſari conſignant, 113. immerito Cæſarem de neglectu Religionis inſimulant, 127. immerito de Catholicis queruntur, 132. a Cæſareis iterata clade afficiuntur, 141. Hiſpanos profligant, 146. Trevirenſem urbem oppugnant, 149 ob Proteſtantium favorem reprehenduntur, 318. Alſatiam Imperio eripere moliuntur, 327. cum Cæſareis tranſigunt, 354. ſimulant Catholicis favere, & tamen Proteſtantibus patrocinantur, 455. ab Hiſpanis in Catalonia cæduntur, 479. Parlamentum contra Reginam inſurgit, vide *Parlamentum.* Galli Epiſcopi Janſenio addicti literas ad Papam dant, 771.

Gariſſoles Antonius moritur, ejusdem libri, 704.

Gattula Ivo, ejus opera & obitus, 488.

Ghilini Hieronymus, moritur, ejusdem lucubrationes, 488.

Gibieuf Guilielmus, quidnam scripserit, & quando mortuus fuerit, 700.

Gort Bernardus, ejus opera & obitus, 279.

Gregori Joannes, quænam scripserit, & quando obierit? 414.

Grimaldus Apostolicus in Francia Nuntius Bullam contra Jansenium recipi urget, 2.

Grotius Hugo, ejus vita, opera & obitus, 283.

Guilielmus II. Orangii Princeps, supremum Belgii Principatum sibi vendicare molitur, 692. moritur.

Guisius Henricus Princeps Neopolitanorum seditionem promovere studet, 477. regnum sibi vendicare nititur, 478. successu frustratus capitur, 479.

H.

Habertus Vavrensis Episcopus Jansenii librum impugnat, 6.

Hallierus Franciscus Synodis officio fungi prohibetur, & quare, 597.

Halloix Petrus Jesuita, Originis errores defendit, 572. ejus liber ab Inquisitione Romana proscribitur, 572.

Harachius Cardinalis Pragensis Archiepiscopus Ferdinandum IV. in Bohemiæ Regem ungit, 386. a Suecis capitur, 509.

Harley Achiles. quænam scripsit, & quando obiit, 410.

Hassi vario Marte contra Cæsarem dimicant, 442. Cæsareos profligant, 512.

Hayne Thomas, ejus lucubrationes, & mors, 282.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Heidenus Fabianus, ejus ſcripta & obitus, 95.

Henricus Arauſionenſis Princeps moritur, 486.

Henricus Auguſtanæ Eccleſiæ Epiſcopus, ejus conſtantia in fide, 317. moritur, 317.

Herbert Eduardus, ejus libri & deceſſus, 593.

Herſentus ob impiam propoſitionem Romæ comparere jubetur, 790. contumax excommunicatur, 791.

Hiberni Catholici Carolo Regi opem ferre parant, 376. promittunt, ſe nunquam defenſuros quinque Janſenii propoſitiones, 775. propterea ab Univerſitatis Pariſinæ Rectore acriter increpantur, 777. ſeſe excuſant, 782. Rectoris decretum contra eos executioni dari a Pariſino Senatu prohibetur, 784. 789. Sorbona hoc decretum rejicit, 790.

Hieronymus a S. Hyacintho Carmelita Excalceatus adverſus Lutheranos in Thorunienſi Colloquio diſputat, 165. Hulſemani Prædicantis petulantiam reprimit, 187. contra eum librum vulgat, 188. acta hujus colloquii prælo ſubjicit, 192. moritur, ejus elogium & lucubrationes, 489.

Hiſpani in Catalonia & Belgio a Gallis cæduntur, 148. Gallos profligant, 367. Batavorum Rempublicam agnoſcere coguntur, 471. Gallos in Catalonia cædunt. 479. conjuratio conflatur, ſed detegitur, 566. varias urbes Gallis eripiunt, 648. 689.

Hoe Mathias Lutheranus Præco, ejus vitia, obitus, & opera, 281.

Hoſerus Joannes S. J. ejus opera & deceſſus, 413.

Holzapfellii Melandri victoriæ. 436. 443. ejus obitus, 505.

Hornius Conradus, ejus ſcripta & obitus, 661.

Hulſemanus Joannes Lutheranus Præco ad colloquium Thorunienſe evocatur, 160. adverſus Calix-

Calixtum declamat, eoquod sese Calviniſtis junxerit, 162. 165. ejus diſceptatio, 177 in Catholicos impudenter invehitur, 184. a Regis Legato & P. Hieronymo Carmelita Excalceato redarguitur, 185. 187. falſi convincitur, 192. ejus altercatio cum Latermano, 401.

Hurtadus Caſpar, ejus opera & obitus, 412.

Huſmanus Cathedralis Eccleſiæ Trevirenſis Præpoſitus ab Archiepiſcopo acriter divexatur, 392.

I.

Janſenius Bulla contra ejus librum emanata in Galliis recipitur, 1. etiam in Belgio acceptatur, 11. item ab Epiſcopo Biſuntino, 571. motus inde ſuſcitati, 572. ex ejus libro ſeptem decerpuntur propoſitiones, 593. hic liber in Sueſſionenſi Synodo proſcribitur, 671. Franciæ Præſules Janſenii doctrinam a Papa damnari petunt, 677. Bulla contra hunc librum in Belgio recipitur, 748. eadem a Gandenſi, Yprenſi, & Mechlinienſi Archiepiſcopo promulgatur, 752. 753. 758. Janſenii fautores Epiſcopi unacum literis Deputatos Romam ablegant, 769. Janſenii propoſitiones rejiciunt Hyberni, 775.

Jarigius Petrus Jeſuita, Apoſtata, 33.

Ibraimus Turcarum Imperator, ejus crudelitas, 573. ſuorum odium incurrit, 577. adverſus eum conſpirant Janiſſari, 578. Vezirium ſtrangulari jubet. 579. exauctoratur, 579. ſtrangulatur, 580. eidem ſuccedit Mahomet IV. puer, 580.

Jeſuitæ ex illis Pater le Juge immaturo Zelo contra quosdam tanquam de Janſenismo ſuſpectos declamat, 12. ab Epiſcopo citatur, 16. comparere recuſat, 17. ejus mandato obſiſtunt Jeſuitæ, 18 ſunt cauſſæ apoſtaſiæ Labadæi, 31. de ejus apoſtaſia inepte gloriantur, 32. in Indiis a cete-

ceteris Missionariis circa ritus dissident, 219. ritus idololatricos Neophytis Sinensibus permittunt, 220. sua dubia Pontifici proponunt, 221. quædam approbantur, quædam a Papa damnantur, 223. a Venerabili Joanne de Palafox ob inobedientiam, & negotiationem carpuntur, 490, ab eodem falsa eorum doctrina ad Papam defertur, 491. sua quoque dubia proponunt, eaque dissolvuntur, 500. improbus eorum ludus circa gratiam victricem, 790.

Imperialis Joannes Vincentius, ejus opera & obitus, 278.

Inchofer Melchior Jesuita, ejus liber de epistola B. V. ad Messanenses, & alii ejusdem libri & mors, 591.

Independentium factio in Anglia oritur, 249. Monarchicum Regimen evertere nituntur, 250. in Caroli I. Regis necem conspirant, 554. contra Parlamentum insurgunt, 559.

Innocentius X. ejus electio, 62. ipsius gesta ante Pontificatum, 63. quare Olympiam magni habuerit? 64. propterea carpitur, 65. Ferrantem Pallavicinum ob maledicentiam capite plecti jubet, 66. ejus Constitutiones, 83. 407. Cardinales creat, 90. Fabium Chisium in Monasterienſi legatione confirmat, 96. perperam de partium studio a Protestantibus accusatur, 98. captum Trevirensem Electorem sibi restitui petit, 108. Barberinos Cardinales insectatur, 193. castrum solo æquari jubet, 193. Barberinos capi præcipit, 194. Michaelem Mazariuum Purpura honorare renuit, 195. a Mazarino Cardinale vexatur, 195. a Gallis bello premitur, 200. Cardinales in aulis degenres indictis pœnis revocat, 202. Barberinis reconciliatur, 214. in Mazarinum Cardinalem invehitur, 205. placatus Mazarino Purpuram spondet, 206. Cardinales creat, 269. Tunitani Regis Filium excipit, 375. quasdam

dam edit Constitutiones, 482. contra pacem Westphalicam protestatur, 534. ejus protestatio est utilis &c. 540. plures Constitutiones promulgat, 586. quasdam promulgat Constitutiones, 654. 699. a Franciæ Præsulibus Jansenii propositiones discutere rogatur, 679. Mechlinien sem Archiepiscopum Romam venire jubet, 764. ob contumaciam illum ab officio suo suspendit, 765. pro examinandis quinque Jansenii propositionibus Congregationem Cardinalium & Theologorum instituit, 769. Jansenistarum petitis respondet, 774.

Inquisitio Hispana quemdam libellum de gratia proscribit, 674.

Joannes a Nativitate Carmelita Discalceatus pro examinandis quinque Jansenii propositionibus a Papa nominatur, 774.

Joannes a S. Thoma Ord. FF. Præd. ejus opera & obitus, 94.

Joannes Ludovicus ab Assumptione moritur, & quænam scripserit, 280.

Isabella Borbonia Hispani Regis Conjux moritur, 80. ejus elogium, 81.

Jubilæum Romæ magna populi frequentia celebratur, 690.

Justellus Christophorus, ejus opera & mors, 658.

Justinianus Horatius Cardinalium Collegio ab Innocentio X. adscribitur, 270. ejus obitus, & elogium, 651.

K.

Kerchovem Polyander, ejus opera & obitus, 414.

Khevenhiller Comes Franciscus Christophorus, ejusdem Annales & deceffus, 701.

Königsmarchius Sueciæ Bellidux Weſtphaliam & Colonienſem ditionem devaſtat, 438. Bavariam depopulatur, 505. Pragenſem arcem occupat, 508.

L.

Labadæus Joannes Canonicus Arabianenſis, a P. Le Juge Jeſuita convitiis laceſſitur, 13. ejus vita & fata, 14. a Jeſuitis e Societate dimittitur, 15. novi motus contra eum a Moliniſtis ſuſcitatur, 19. ſe purgat contra impactas calumnias, 21. in ejus doctrinam inquiritur, 24. ad Gravillanam Carmelitarum Eremum profugit, 25. habitum ut Novitius deſerit, 26. quosdam ſuis commentis decipit, 27. ejus fanatica deliria & ſomnia, 27. a fide Catholica deficit, 27. fruſtra a Carmelitis ad reſipiſcentiam admonetur, 28.

Lætus Georgias, ejus opera & deceſſus, 661.

Lamboius Cæſaris Bellidux ab Haſſis profligatur, 511.

Lancellotus Auguſtinus, ejus obitus, & ſcripta, 279.

Latermannus ejus diſſidia cum aliis Prædicantibus, 399.

Laudus Guilielmus Cantuarienſis Pſeudo-Archiepiſcopus a Puritanis ob Liturgiam & præſtitam Regi fidem a Puritanis capitur, 242. de variis criminibus accuſatur, 243. capite plectitur, 245.

Lauterbachius Erhardus, ejus opera & deceſſus, 661.

Leopoldus Auſtriæ Archidux Suecos e Bohemia expellit, 140. Suecos ab obſidione Auguſtana repellit, 364. Gallos in Belgio profligat, 480. ſuſpenſionis ſententiam contra Mechlinienſem Archiepiſcopum pronuntiatam contemni non permittit, 768. Gandavenſem Epiſcopum ad Pontificis obſequium revocat, 769.

Londi-

Londinenſis populus & Magiſtratus adverſus Principem & Epiſcopum ſeditionem movet, 621. ſeditioſi profligantur ab Epiſcopi copiis, 622. exteros in opem vocant, 622. tranſigunt cum Epiſcopo, 623. magis ſeditioſi plectuntur, 624.
Loppez Didacus, ejus opera & obitus, 660.
Lovanienſes Doctores Bullam contra Janſenium acceptare recuſant, & quare? 7. Bulla in Belgio recipitur, 11. 749. eorum reſiſtentia carpitur ab Hiſpano Rege, 750. Gandavi recipitur Bulla Urbani VIII. 752.
Ludovicus XIV. Galliarum Rex Bullam contra Janſenium in Francia recipi jubet, 1. contra Calviniſtas queritur, 257. fruſtra pacem inter Angliæ Regem & Parlamentum reddere conatur, 379. contra ſeditioſos movet, 688.
Lutherani inter ſe altercantur, 165. 172. 190. 400.
Lydier Thomas, ejus opera & deceſſus, 413.

M.

Mahomet IV. in Turcarum Imperatorem adhuc puer eligitur, 580.
Maiern Joannes Godefredus, acta pacis Weſtphalicæ colligit, 552. Adami relationem recens edit, 552. illam depravat, 552. inepte ſuum dolum excuſat, 553. cur hanc fraudem commiſerit, 553.
Maldachinus Franciſcus ab Innocentio X. Purpuratis accenſetur, 481.
Mangionius Valentinus Jeſuita, ejus ſententia de excludendis Cardinalibus a Pontificatu ad Principum vota, 60.
Manrique Angelus Ord. Ciſt. ejus opera & obitus, 657.
Maria Conjux Ferdinandi III. Imp. moritur, 373. altera ejusdem Conjux Maria Leopoldina Filium

Ferdinandum Carolum enititur, mox autem decedit, 581.

Martinius Jacobus, ejus opera & deceſſus, 661.

Maſaniellus vide *Agnellus.*

Matheius Caſpar Cardinalis, moritur, ejus elogium, 698.

Maximilianus Bavariæ Elector, cur Alſatiam & Briſaccum Gallis non relinquat? 339. cum Suecis inducias pangit, 450. his renuntiat, 439. aufugere cogitur, 507. cum Palatinis tranſigit, 542. de eis queritur, 626. reſtitutionem Auguſtæ urget, 627. Religionem Catholicam in Palatinatu reduci petit, 627. moritur, ejus elogium, 801.

Mazarinus Julius Cardinalis Franciæ Miniſter Turcas incitaſſe inſimulatur, 155. Pontifici indignatur, 194. Barberinos Cardinales protegit, 196. bellum contra Papam parat, 200. occaſio eſt motæ ſeditionis, 567. Regno exulare jubetur, 793. ejus Bibliotheca divenditur, 793. 795. ex ſuo exilio revocatur, 794.

Mazarinus Michael Ord. FF. Præd. eum Papa in Cardinalem nominare tergiverſatur, 194. ab Innocentio X. Purpura Romana decoratar, 481. moritur, ejus elogium, 584.

Medicæus Joannes Carolus a Papa Cardinalium Collegio adſcribitur, 90.

Menard Hugo Benedictinus, ejus opera & obitus, 93.

Mengerinus Arnoldus, moritur, ejus lucubrationes, 489.

Mercius Caſpar Bavarus Bellidux Gallos cædit, variasque urbes recuperat, 51. Gallos iterata clade afficit, 141. in prælio occumbit, 145.

Merlonus Jacobus, ejus ſcripta & obitus, 93.

Meſa

Meſa Ferdinandus, quando obierit, & quænam ſcripſerit? 411.

Metternichii Canonici Trevirenſes ab Archiepiſcopo acriter divexantur, 391. ſeſe purgant de objectis criminibus, 393.

Milettus Simon Bened. moritur, ejusdem lucubrationes, 487.

Minerva Paulus Dominicanus, quænam ſcripſerit, 280. moritur, 280.

Monaſterienſis pacificatio inchoatur, 37. quænam Cæſarei Suecorum Gallorumque propoſitionibus oppoſuerint, 122. Catholici gravamina a Proteſtantibus objecta diluunt, 287. graviora eis objiciunt, 288 ſubdole Proteſtantes ad transactionem Catholicos inducere nituntur, 300. de Suecorum, Gallorum &c. ſatisfactione agitur, 512. Monaſterienſes Legati de Osnabrugenſibus ob ſui neglectum queruntur, 514. adverſus horum deciſa reclamant, 524. paci ſubſcribere renuunt, 525. cedere coguntur, 526. pax promulgatur, 526. Legati adhuc Monaſterii ſubſiſtentes prius militiam exauctorari, & tunc primum bona Eccleſiaſtica reſtitui petunt, 625. præpediuntur a Proteſtantibus, & quare? 625.

Monchy Carolina Auſtrebertenſis Abbatiſſa unacum Conventu ſuo calumnias contra Labadæum ſparſas diluit, 22.

Monodus Petrus, ejus opera & mors, 94.

Montius Cæſar Cardinalis, ejus obitus, & elogium, 694.

Morales Joannes Bapt. Ord. FF. Prædicatorum a Palafoxio Epiſcopo pro diſſolvendis dubiis Romam ablegatur, 221.

Muis Simon, ejus obitus & opera, 92.

Mulleman Adrianus, ejus ſcripta, moritur, 658.

N.

Nazarius Joannes Paulus, ejus opera & obitus, 280.

Neapolitana seditio, 471. ob immodica tributa a populo movetur, 472. seditiosi Thomam Agnellum sibi ductorem eligunt, 473. illum trucidant, 475. alium seligunt, 477. Gallos in opem accersunt, 477. denuo ad officium redeunt, 478. magis seditiosi plectuntur, 479.

Norimbergensis Conventus pro executione pacis Westphalicæ, 629. ejusdem exitus, 704.

O.

Odescalcus Benedictus ab Innocentio X. Romana Purpura decoratur, 270.

Okolski Simon Ord. FF. Prædicat. moritur, quænam scripserit, 658.

Oliva Felicianus Bracarensis Vicarius, ejus opera & obitus, 279.

Osnabrugensis pacificatio inchoatur, 41. Legati ad eam accedunt, 41. variæ oriuntur lites, 42. pacis articuli a Suecis propositi examinantur, 101. qualiter deliberandum, & quinam ad ferenda suffragia sint admittendi, consultatur, 120. de moderandis Protestantium postulatis agitur, 300. 311. 314. 327. 329. agitur de Suecorum, ceterorumque satisfactione, 357. de bonis Ecclesiasticis nundinantur Protestantes, 445. 455. de Religionis gravaminibus agitur, 447. pacis instrumentum conficitur, 456. illud examinare volunt Catholici, 457. multa in eo carpunt, 458. Osnabrugenses Legati inconsultis Monasterienſibus Imperii negotia decidunt, 514. adversus Osnabrugensium decisa recla-

reclamant Monasterienses, 523. cum illis transigere nituntur, 524. hujus pacis articuli, 541.

Offelinskius Georgius Poloni Regis Legatus ad colloquium Thorunienſe, 161. in eo perorat, 166. Calviniſtarum petulantiam reprimit, 179.

P.

Padilia Carolus, ejusque Frater conjurationem in Hiſpania conflant, 566. plectuntur, *ibid.* Padilia Placidus, ejus opera & obitus, 589.

Palafox Joannes Epiſcopus Angelopolitanus graviter contra Jeſuitas de uſurpata jurisdictione & inobedientia queritur, 490. ſua dubia Pontifici proponit, 491. eisdem negotiationem prohibet, 499. ejusdem epiſtola ad Innocentium X. minime conficta eſt, 503.

Pallavicinus Ferrantes ob maledicentiam & alia crimina capite plectitur, 66. ejusdem libri, 69.

Pamphilius Camillus Innocentii X. Nepos, creatur Cardinalis, 90.

Pamphilius Joannes Baptiſta Cardinalis de ejus electione ad Pontificatum agitur, 59. creatur Pontifex, 63.

Pancirolus Joannes Jacobus moritur, ejus elogium, 802.

Parlamentum Pariſienſe contra Reginam & Mazarinum Cardinalem inſurgit, 567. ſeditioſo populo patrocinatur, 568. quædam a Regina extorquet, 569. 570. arma parat, 645. ejus Deputati a Regina non admittuntur Mazarinum Cardinalem exulare jubet, 646. veniam deprecatur, 647. pacem petit, & obtinet, 648.

Paſſaflumine Benedictus, ejus opera & obitus, 411.

Pax Weſtphalica vid. *Osnabrugenſis*, & *Monaſterienſis*.

Pazzi Antonius, ejus obitus & libri, 702.

Petarſus Hugo Præco fanaticus Parlamentum ad Regis necem concitat, 604.

Petra Carolus Canonicus Trevirenſis urbem occupat, 663. in Coadjutorem eligitur, 668.

Petralus Fulgentius, ejus libri typis editi, ejusque mors, 589.

Petraſancta Silveſter, moritur, ejus lucubrationes, 488.

Petrus ejus opera & obitus, 412.

Petrus a Vincentia, ejus liber contra immaculatam Conceptionem B. V. M. damnatur, 600.

Phillomarinus Cardinalis Archiepiſcopus Neapolitanus ſeditionem Neapolitanam ſedare nititur, 475.

Philippus Trevirenſis Elector, de ejus libertate agitur, 43. liber a Cæſare dimittitur, 105. pacta cum Cæſare inita violat, 149. Gallos in opem evocat, 150. ſuos Canonicos acriter divexat, 390. Monachos Abbatiæ ad S. Maximinum dire inſectatur, 397. ſuis Canonicis exauctoratis alios ſubrogat, 662. novum Coadjutorem ſibi eligit, 662. pacem cum ſuis Canonicis inire cogitur, 664. quinam fuerint articuli pacis, 665.

Philippus IV. Hiſpaniæ Rex Annam Cæſaris Filiam ſibi matrimonio jungit, 485. Urbani VIII. Bullam contra Janſenium recipi mandat, 748.

Poſonienſia comitia circa Religionum gravamina, 386. ibidem Ferdinandus IV. in Hungariæ Regem eligitur, 485.

Potte-

Potterus Chriſtophorus, ejusdem libri & obitus, 282.

Praga a Suecis occupatur, 508.

Pragenſis Deputatorum Conventus pro evacuanda Bohemia, 624. diſſolvitur, 625.

Prædicantes Puritani in Anglia & Scotia populum ad arma contra Regem incitant, 72. eorum aliquis Regem gravi contumelia afficit, 385. Scoti Lesleyum falſo victoriæ vaticinio ad pugnam urgent, 685. pro Regis & Regiæ familiæ peccatis orari jubent, propriorum criminum obliti, 686. cum Catholicis Rheinfelſæ diſputant, 718. 725. ex arena excedere machinantur, 734. a Principe redarguuntur, 746. vid. *Erneſtus*.

Prideaux Joannes, moritur, quænam ſcripſerit, 703.

Prieto Melchior, ejus opera & obitus, 589.

Proteſtantes, eorum gravamina a Catholicis diluuntur, 287. nimis dura a Catholicis poſtulant, 300. 308. eorum poſtulata moderantur, 308. 317. 320. 323. arcana conſilia contra Cæſarem & Imperium cudunt, 333. audacter Cæſarem ad iniqua ſua poſtulata cogere tentant, 445. bona Eccleſiaſtica ſuffurari moliuntur, 448. a Catholicis redarguuntur, 451. immerito Catholicos de retardato pacis ſucceſſu redarguunt, 517. a Catholicis objurgantur, 519. pax conficitur, 522. Cæſarei ob neglectos Monaſterienſes Legatos paci ſubſcribere renuunt, 523.

Puchanius Levinus, ejus libri typis vulgati, & mors, 592.

Puteanus Erycius, ejus opera & obitus, 413.

Q.

Quiſtornius Joannes, ejusdem opera & obitus, 592.

R.

Raconis Franciſcus, ejus ſcripta & obitus, 411.

Raggius Laurentius, ab Innocentio X. Purpuratis accenſetur, 481.

Ragotſius Tranſylvaniæ Princeps unacum Turcis bellum Cæſari infert, 77. ad pacis conſilia compellitur a Turcis derelictus, 78. 79. pacis conditiones reſpuit, 80. pacem acceptat, 207. cum Suecis contra Cæſarem conſpirat, 208. pacem extorquet, 388.

Recupitus Julius Cæſar, moritur, ejusdem lucubrationes, 488.

Reformandi jus, quomodo Proteſtantibus conceſſum, 546. 548.

Regulares, non poſſunt prohiberi, ne tempore Paſchali confeſſiones excipiant, 277.

Religionis gravamina, de iis Osnabrugæ & Monaſterii agitur, 286. 337. item Poſſonii, 386. rurſus Osnabrugæ, 515. horum gravaminum deciſiones, 544.

Reſervatum Eccleſiaſticum a Cæſare & Catholicis vindicatur, 129. 293. 545.

Rheinfelſiana diſputatio inter Catholicos, & Lutheranos Prædicantes, 726. vide *Erneſtus*.

Richterus Chriſtophorus, ejus opera & obitus, 95.

Rivetus Andreas, moritur, ejusdem ſcripta, 490.

Rivius Joannes, ejusdem libri & mors. 700.

Rober-

Robertus Palatinus Princeps improvide contra Anglos rebelles dimicat, 252.

Roccius Cyriacus Cardinalis ejus mors & elogium, 804.

Rothmollerus Joannes, moritur, ejus opera, 703.

Rudbeck Joannes, ejus opera & deceſſus, 414.

Rupifocaldius Franciſcus Cardinalis, ejus elogium & obitus, 270.

S.

Saavedra Didacus, ejus opera & mors, 588.

Sabaudiæ Duciſſa, contra illam conſpiratio conflatur, ſed detegitur, 566.

Sabellius Fabritius ab Innocentio X. Cardinalium Collegio adſcribitur, 481.

Sabellus Julius Cardinalis, ejus vita, obitus, & elogium, 87.

Sacchetus Cardinalis, eum ad Pontificatum evehere, fruſtra laborant Barberini, 59. ab Hiſpanis rejicitur, 60.

Salazar Ferdinandus, ejus mors & lucubrationes, 412.

Sanctarellus Antonius S. J. moritur, quænam ſcripſerit, & quænam fata ejus libri tulerint, 659.

Sanmarthanus Scævola, ejus libri & deceſſus, 701.

Sant-Amoreus Guilielmus contra Pariſienſis Facultatis decretum circa Janſenii propoſitiones reclamat, 597. novo Syndico ſe opponit, 598.

Saubertus Joannes, ejus opera & extrema, 414.

Scandorfius Nicolaus, ejus opera & obitus, 283.

Scher-

Scherlogus Paulus, ejus lucubrationes & deceſſus, 413.

Schlüterus Severinus moritur, ejus libri poſteris relicti, 593.

Scioppius Caſpar, ejus mors & opera, 657. vindicatur ab hæreticorum convitiis, 658.

Scoti bellum contra Carolum Regem ſuum movent, 70. ejus copias profligant, 73. Regem ad ſe alliciunt, 382. indigne eum habent, 384. de eo Anglis vendendo mercantur, 385. Regem ſuum pacto pretio Anglis vendunt, 415. ab ipſis Scotis propterea carpuntur, 419. Regem in libertatem aſſerere nituntur, 555. ab Anglis cæduntur, 556. cum Carolo II. Rege ſuo paciſci moliuntur, 681. eum indigne habent, 683. ejus exercitum cædunt, 683. ab Anglicano ritu eum amovere ſatagunt, 684. ab Anglis ingenti clade afficiuntur, 684.

Seguiran Caſpar Jeſuita, ejus opera & obitus, 94.

Servientius Franciæ Legatus ad Osnabrugenſem pacificationem, 101. cum altero Sueciæ Legato diſſidia circa Ordinem pertractandorum habet, 104

Sforția Fridericus ab Innocentio X. Cardinalibus accenſetur, 270.

Sculi ob immodica tributa ſeditionem movent, 472. ad obſequium redeunt, 472.

Sileſia, Proteſtantibus ibidem ſectæ libertas conceditur, 548.

Simon Stock a S. Maria Carmelita Excalceatus, ejus opera & obitus, 280.

Sottomajor Antonius, ejus lucubrationes, moritur, 590.

Sponheimius Fridericus ejus opera & deceſſus, 661.

Spinola Augustinus Cardinalis moritur, 582. ejusdem gesta, 583.
Spinola Joannes Dominicus Cardinalis, ejus mors & elogium. 405.
Steitbergius Odoardus Pragensem arcem prodit, 508.
Stuartus Carolus II. Scotiæ Rex adversus Patris sui parricidas opem ab Imperio incassum implorat, 633. ejus exercitus profligatur, 791. in Gallias profugit, 792.
Sueci Daniæ Regem bello opprimunt, 51. prævios pacis articulos proponunt, 101. pacis conditiones Cæsari consignant, 113. Calvinistas etiam ad pacis beneficium admitti petunt, 115. 131. adversus usitatum deliberandi modum reclamant, 119. immerito de Catholicis queruntur, 132. Cæsareos in Bohemia profligant, 137. a Cæsareis e Bohemia ejiciuntur, 140. quænam pro satisfactione petierint, 357. eorum arrogantia, 455. Bavariam fæde devastant, 504. Pragensem arcem intercipiunt, 510. in Bohemos desæviunt, 511. varias querelas contra Catholicos proponunt, 630. post annum normalem introductos Monachos etiam e civitatibus mixtis ejici postulant, 635.
Suertius Robertus moritur, ejus scripta, 486.

T.

Tarissa Georgius Benedictinus, ejus opera & obitus. 599.
Theodulus Marius Cardinalis, ejus decessus & elogium, 694.
Thomas Aquinas a Nativitate Carmel. Discalc. moritur, quænam scripserit, 658.
Thorunienſe colloquium inter Catholicos & Protestantes, 157. dissidia inter Lutheranos & Calvinistas, 165. 172. qualem disputandi modum Catholici observare voluerint? 172. quænam servari petierint Calvinistæ, 172. Calvinistæ confessionem suæ fidei exponunt, 174. & vicissim

ciſſim Catholici Calviniſtis ſuæ fidei profeſſionem exhibent, 175. 176. Calviniſtæ injurioſe de fide Catholica loquuntur, 179. propterea redarguuntur, 179. ſe inepte excuſant, 180. diſputationem quæſitis moris eludere nituntur, 182. fruſtra moderatio eis commendatur, 189. ob hæreticorum impudentiam, & altercationes diſſolvitur colloquium, 191. Calviniſtæ Lutheranis & hi viciſſim illis culpam diſſoluti colloquii imputant, 192.

Törring Albertus Ratisbonenſis Epiſcopus moritur, 654.

Torres Melchior ejus opera & obitus, 93.

Tozer Henricus, moritur, quænam ſcripſerit, 704.

Torſtenſonius Suecicus Bellidux Cæſareos in Bohemia cædit, 137. cum Ragotſio contra Cæſarem conſpirat, 208.

Trieſtus Antonius Gandavenſis Epiſcopus Urbani VIII. Bullam contra Janſenium promulgat, 752.

Trimarchius Hieronymus, ejus opera & obitus, 589.

Trautmansdorfius Comes ad Osnabrugenſem Conventum Legatus, 41. Catholicorum indulgentiam commendat, 301. ob nimiam indulgentiam erga Proteſtantes, a Catholicis carpitur, 460. apud Cæſarem accuſatur, 461. ab eodem Viennam avocatur, 462.

Tuiſſius Guilielmus, ejus opera & obitus, 283.

Tunitani Regis Filius fidem Catholicam amplectitur, a Papa exceptus, 375.

Turcæ Ragotſio rebelli favent, 77. ejus partes deſerunt, 78. Cretenſem Venetorum Inſulam invadunt, 193. Venetos profligant, 370. Novigradum eis eripiunt, 372. in fugam aguntur, 572. eorum claſſis diſſipatur, 573. magna clade proteruntur a Venetis, 575. pene victores aufugere compelluntur, 577. eorum claſſis partim diſſipatur, partim incenditur, 649. a Venetis cæduntur, 812.

Turrenius Comes Franciæ Mareſcallus Alſatiam invadit, 51. a Bavaro-Cæſareis profligatur. 143. Trevirenſem urbem oppugnat, 149. ſe Suecis jungit, 360. in Bavariam irrumpit, 361. ad Hiſpanos tranſit, 689.

U.

Valerianus P. Capucinus coram Erneſto Haſſiæ Landgravio cum Prædicantibus diſputare rogatur, 716. ab eodem Principe accerſitur, 725. dubia eidem diſſolvit, 726. Prædicantes Lutheranos refellit, 726. 744.

Ubaldinus Benedictus Cardinalis, ejus vita & obitus, 85.

Veneti a Turcis in Cretenſi Inſula hoſtiliter invaduntur, 153. incaſſum opem implorant, 369. ad preces confugiunt, 370. arma parant, 371. a Turcis iterata clade afficiuntur, 371. Turcarum claſſem diſſipant, 572. Venetorum claſſis horrenda tempeſtate divellitur, 574. Turcæ a Mocenigo magna clade proteruntur, 575. Turcarum claſſem partim diſſipant, partim incendunt, 649. 812.

Vidman Chriſtophorus ab Innocentio X. Purpuratorum Collegio adſcribitur, 481.

Vinarienſes Legiones a Gallis deficiunt, 444. ſeſe Suecis conjungunt, 445.

Vincentius S. Palatii Magiſter, & Vincentius de Pretis Ord. FF. Præd. a Papa pro examinandis quinque Janſenii propoſitionibus nominantur, 774.

Vitalis Salvator, moritur, ejusdem lucubrationes, 487.

Uladislaus Poloniæ Rex Religionis colloquium inter Catholicos & Proteſtantes Thorunii inſtituit, 157. modum diſputandi præſcribit, 158. 167. ejus Filius moritur, 486. a Tartaris invaditur, 580. moritur, 581. eidem ſuccedit ejus Frater Joannes Caſimirus Cardinalis, 581.

Voſſius Gerardus, ejus opera & deceſſus, 661.

Urbanus VIII. Papa, ejus Bulla contra Janſenium in Galliis recipitur, 1. contra eam ſeſe opponunt Lovanienſes Doctores, & quare? 7. Janſenii librum Romæ examinari poſtulant, 8. Papa quosdam Doctores ad hoc examen nominat, 10. ejus conſtitutio in Belgio recipitur, 11. ob infauſtum belli Parmenſis ſucceſſum mærore conficitur, 54. moritur, 55. ejus vita & geſta, 56. Conclave, 59. ejusdem Conſtitutiones, 83. ejus Bulla in Belgio acceptatur, 749. etiam Gandavi recipitur, 752.
Vulpes Angelus, moritur, ejusdem lucubrationes, 486.

W.

Wallenburchii Fratres unionem inter Catholicos & Proteſtantes ſtabilire nituntur, 399.
Welhamer Chriſtophorus, ejus opera & deceſſus, 414.
Werth Joannes, Bavarus Bellidux, Gallos profligat, 142. 146. a Bavaro Electore ad Cæſarem deficit, 434. Suecos profligat, 507.
Wolfgangus Guilielmus Neoburgicus Dux reformandi jus ſibi ex jurisdictione territoriali, competens exercere, a Proteſtantibus prohibetur, 629. bello premitur ob religionem a Brandeburgicis, 796. pax redditur, 800.

Y.

Yprenſis Eccleſia Bullam Urbani VIII. promulgat, 755.

ERRATA *ſic corrige*:

Pag.	34.	obviam in	obviam ire
	136.	roponens	reponens
	191.	fundamentibus	fundamentalibus
	289.	Econtraio	E contrario
	320.	In eo	In ea
	395.	ſe	*cmittatur*
	518.	ipſi	ipſis
	596.	horum	harum.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

FLEURII
HISTORIA
ECCLESIASTICA.
TOM. LXI.

1011
Th 61
5188
I.